NACIONĀLAIS NILLTPF RISKU NOVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS

PAR 2023.–2025. GADU

2026

Finanšu izlūkošanas dienests

PRIEKŠVĀRDS

Mūsdienās valsts drošību nosaka ne tikai spēja aizsargāt savas robežas, bet arī spēja aizsargāt finanšu sistēmu un tautsaimniecību no noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas, starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanas un citiem finanšu noziegumiem. Tie grauj godīgu konkurenci, rada zaudējumus tautsaimniecībai, apdraud sabiedrības uzticēšanos valsts institūcijām, negatīvi ietekmē valsts starptautisko reputāciju un var būtiski ietekmēt valsts drošību.

Finanšu noziegumi un to rezultātā iegūtie līdzekļi ļauj gūt un izmantot labumu no korupcijas, krāpšanām, nodokļu noziegumiem, narkotiku tirdzniecības, kibernoziegumiem, cilvēku ekspluatācijas un citiem smagiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tādēļ noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana ir neatņemama organizētās noziedzības apkarošanas, ekonomiskās drošības un nacionālās drošības politikas sastāvdaļa.

Kopš iepriekšējā Nacionālā risku novērtējuma publicēšanas gan Latvijas, gan starptautiskās drošības vide turpina mainīties. Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā turpina ietekmēt Eiropas drošības situāciju un ir būtiski palielinājis sankciju izpildes un pārkāpšanas novēršanas nozīmi. Vienlaikus strauja tehnoloģiju attīstība, finanšu pakalpojumu digitalizācija un virtuālo aktīvu plašāka izmantošana var radīt jaunas iespējas izmantot šos risinājumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un pārvietošanai pāri robežām.

Pārmaiņas notiek arī Eiropas līmenī. Jaunā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas tiesību aktu pakotne un Eiropas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas iestādes izveide mainīs līdzšinējo uzraudzības modeli. Latvija aktīvi piedalās pārmaiņu īstenošanā, saglabājot riskos balstītu pieeju, kas atbilst Latvijas riska profilam.

Šis ir pirmais Latvijas Nacionālais risku novērtējums pēc MONEYVAL sestās kārtas savstarpējā novērtējuma. Tajā secināts, ka Latvijā izveidotā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēma ir nobriedusi, taču novērtējums vienlaikus neliecina, ka sistēmas attīstība būtu apstājusies. Riski turpina mainīties, un līdz ar tiem jāattīstās arī valsts spējai tos savlaicīgi identificēt, analizēt un pārvaldīt.

Līdzšinējā pieredze apliecina, ka šo uzdevumu nav iespējams paveikt bez vairāku institūciju iesaistes. Nozīmīgākie rezultāti ir sasniegti, balstoties uz savstarpēju uzticēšanos, regulāru informācijas apmaiņu un vienotu izpratni par riskiem. Šie principi raksturo Latvijas finanšu noziegumu novēršanas sistēmu un ir arī šī Nacionālā risku novērtējuma pamatā. Tas ir kopīgs valsts institūciju, tostarp ministriju, uzraudzības un kontroles institūciju, tiesībaizsardzības iestāžu, Finanšu izlūkošanas dienesta, prokuratūras, tiesu un Novēršanas likuma subjektu darba rezultāts, kas dod pamatu samērīgai, mērķētai un riskos balstītai rīcībai.

Nacionālā riska novērtējuma galvenais uzdevums ir nodrošināt kopīgu izpratni par Latvijas risku vidi un sniegt pamatu lēmumiem, kas ļauj publiskajam un privātajam sektoram koncentrēt resursus lielāko un prioritāro risku mazināšanai. Vienlaikus tas palīdz nodrošināt, ka augstāka riska jomās piemērotie pasākumi ir mērķēti un pamatoti, bet zemāka riska situācijās netiek radīts nepamatots administratīvais slogs.

Šis novērtējums iezīmē nākamo posmu Latvijas finanšu noziegumu novēršanas sistēmas attīstībā. Tas ir aicinājums turpināt stiprināt sadarbību starp publisko un privāto sektoru, jo efektīva finanšu noziegumu novēršana ir kopīga atbildība. Vienota risku izpratne, kvalitatīvi dati, efektīva uzraudzība un mērķtiecīga tiesībaizsardzības iestāžu rīcība veido pamatu tam, lai Latvijas finanšu noziegumu novēršanas sistēma arī turpmāk būtu efektīva, samērīga un uzticama.

Stratēģiskās un taktiskās analīzes nodaļa
Finanšu izlūkošanas dienests

Finanšu izlūkošanas dienests

SATURS

IEVADS 5
1. NACIONĀLA LĪMEŅA DRAUDI 7
1.1. Vispārīgs raksturojums 7
1.2. Nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudi 9
1.3. Ārvalstu predikatīvā noziedzīga nodarījuma draudi 46
2. NACIONĀLA LĪMEŅA IEVAINOJAMĪBA 54
2.2. NILLTPF novēršanas politikas un stratēģijas kvalitāte 55
2.3. NILL noziedzīga nodarījuma definīcijas efektivitāte 58
2.4. Noziedzīgi iegūtu aktīvu konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamība 61
2.5. Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte 67
2.6. Finanšu noziegumu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas kapacitāte un resursi. 74
2.7. Finanšu noziegumu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarība un godaprāts 84
2.8. Finanšu integritāte, nodokļu administrēšana un ēnu ekonomika 90
2.9. Iekšzemes sadarbības efektivitāte 101
2.10. Starptautiskās sadarbības efektivitāte 106
2.11. Neatkarīgas revīzijas pieejamība 111
2.12. Valsts robežsardzes kontroles kvalitāte, muitas režīma tvērums un kontroles efektivitāte attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem 120
2.13. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība 128
2.14. Neatkarīgas informācijas pieejamība 132
2.15. Informācijas par PLG pieejamība un ticamība 135
3. SANKCIJU PĀRKĀPŠANAS RISKU NOVĒRTĒJUMS 140
3.2. Sankciju pārkāpšanas draudi 141
3.3. Sektorālo sankciju pārkāpšanas draudi 145
3.4. Mērķēto finanšu sankciju draudi 159
3.5. Sankciju pārkāpšanas ievainojamība 164
4. NACIONĀLAIS TERORISMA FINANSĒŠANAS UN PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS RISKU NOVĒRTĒJUMS 174
4.1. Terorisma finansēšanas risku novērtējums 174
4.2. Proliferācijas finansēšana 186
5. SEKTORU RISKU NOVĒRTĒJUMS 198
FINANŠU SEKTORS 203
5.2. Kredītiestādes 203
5.3. Ieguldījumu brokeru sabiedrības 209
5.4. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības 212
5.5. Privātie pensiju fondi 215
5.6. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības 216
5.7. Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji 218
5.8. Valūtu tirdzniecības sabiedrības 220
5.9. Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes 222
5.10. Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki 224

5.11. Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji 227
5.12. Licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji 230
5.13. Kreditēšana, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana 233
NEFINANŠU SEKTORS 236
5.14. Izložu un azartspēļu organizētāji 236
5.15. Zvērināti advokāti 238
5.16. Zvērināti revidenti 243
5.17. Zvērināti notāri 245
5.18. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji 248
5.19. Nodokļu konsultanti 251
5.20. Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji finanšu jautājumos 254
5.21. Ārpakalpojumu grāmatveži 255
5.22. Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki 258
5.23. Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji 261
5.24. Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecība 263
5.25. Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji 265
5.26. Cita veida preču tirgotāji, kā arī starpnieki minētajos darījumos 267
5.27. Darījumi ar kultūras pieminekļu sarakstā iekļautajiem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem 268
5.28. Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē 271
5.29. Maksātnespējas procesa administratori 274
5.30. Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus 277
5.31. Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji 278
5.32. Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums 281
6. JURIDISKO PERSONU UN JURIDISKO VEIDOJUMU NILLTPF RISKI 283
6.2. Nacionālo juridisko personu riski 284
6.3. Ārvalstu juridisko personu riski 307
6.4. Ārvalstu juridisko veidojumu riski 315
7. POTENCIĀLA NILL RISKA PAKALPOJUMI 318
7.1. Inovatīvās tehnoloģijas 318
7.2. Būvniecības sektors 327
7.3. Nekustamā īpašuma sektors 330
7.4. Ieguldījumu termiņuzturēšanās atļaujas 335
7.5. Speciālās ekonomiskās zonas un brīvostas 338
8. FINANŠU PIEEJAMĪBAS PRODUKTI 344
8.2. Finanšu pieejamības produkti Latvijā 348
9. RISKU MAZINOŠO PASĀKUMU PRIEKŠLIKUMI 357
10. PIELIKUMS NR. 1 – SAĪSINĀJUMI UN TERMINOLOĢIJA 366
11. PIELIKUMS NR. 2 – TABULAS UN ATTĒLI 370
12. PIELIKUMS NR. 3 – GADĪJUMI, KAD DARĪJUMA ATTIECĪBĀM PIEMĪT ZEMS NILLTPF RISKS 372
13. PIELIKUMS NR. 4 – DRAUDU EKSPOZĪCIJAS MATRICA 374

14. PIELIKUMS NR. 5 – NILL, TERORISMA FINANSĒŠANAS, PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS UN SANKCIJU PĀRKĀPŠANAS TIPOLOĢIJAS NRA 2026 PĀRSKATA PERIODĀ 377
14.1. NILL tipoloģijas 377
14.2. Terorisma finansēšanas tipoloģijas 383
14.3. Proliferācijas finansēšanas tipoloģijas 386
14.4. Sankciju pārkāpšanas tipoloģijas 389

IEVADS

NRA ir datos un ekspertu vērtējumā balstīts starpinstitucionāls dokuments, kura izstrādes mērķis ir identificēt un novērtēt valstij piemītošos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskus un no tiem izrietošās sekas. Vienlaikus NRA tiek vērtēti risku ietekmējošie cēloņi un ieviesto risku mazināšanas pasākumu efektivitāte. Šī procesa rezultāts ir visaptverošs ziņojums, kas sniedz pamatu turpmākās NILLTPFN politikas pilnveidei.

NRA izstrāde ir starptautiskajos standartos balstīta prasība, kas izriet gan no ES tiesību aktiem[1], gan no FATF 1. rekomendācijā[2] nostiprinātā pienākuma valstij identificēt, novērtēt un izprast tai piemītošos riskus, lai tos varētu efektīvi mazināt, un pieejamos resursus novirzīt jomām, kurās tie ir visvairāk nepieciešami. Šīs starptautiskās saistības ir nostiprinātas arī Novēršanas likumā, kas nosaka FID pienākumu regulāri organizēt un veikt NILLTPF risku novērtēšanu, izstrādāt NRA ziņojumu un sagatavot priekšlikumus identificēto risku mazināšanai[3].

Izstrādātais dokuments sniedz pamatu praktiskai rīcībai valsts līmenī risku mazināšanā un turpmākās NILLTPFN politikas pilnveidē. Publiskajā sektorā NRA secinājumi kalpo par pamatu politikas prioritāšu noteikšanai un normatīvā regulējuma pilnveidošanai, kā arī tiek ņemti vērā, plānojot uzraudzības pasākumus, precizējot TAI un prokuratūras darbības prioritātes un sadalot resursus. Privātajam sektoram NRA nodrošina plašāku nacionālā riska kontekstu, kas izmantojams, aktualizējot institucionālos risku novērtējumus un pielāgojot IKS aktuālajiem draudiem.

NRA ietvertie secinājumi un riska vērtējumi paši par sevi nerada jaunus tiesiskus pienākumus un neaizstāj katras institūcijas vai Novēršanas likuma subjekta pienākumu izvērtēt tām individuāli piemītošos riskus. Dokuments nodrošina vienotu atskaites punktu, kas ļauj šos pienākumus īstenot pamatoti, samērīgi un atbilstoši faktiskajai risku videi.

2026. gada februārī publicētajā Latvijas 6. kārtas savstarpējā NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējumā MONEYVAL eksperti vērtēja arī Latvijas NRA procesa atbilstību FATF standartiem un tā efektivitāti. Vērtējot gan tiesisko un institucionālo ietvaru, gan NRA īstenošanu praksē, eksperti secināja, ka Latvijā ir izveidota FATF standartiem atbilstoša un efektīvi funkcionējoša risku novērtēšanas sistēma. MONEYVAL īpaši izcēla visu kompetento iestāžu un privātā sektora, tostarp NVO, iesaisti NRA izstrādes procesā, plašo analizētās informācijas apjomu un ciešo starpinstitucionālo sadarbību, kas ļāvusi precīzi identificēt Latvijas vēsturiskos un aktuālos riskus. Jaunākajā MONEYVAL novērtējumā uzsvērts, ka Latvija ir būtiski pilnveidojusi NRA procesu, tādējādi nodrošinot pastāvīgi aktualizētu un pilnvērtīgu izpratni par valstī pastāvošajiem NILLTPF riskiem.

Ņemot vērā MONEYVAL secinājumus, NRA 2026 izstrādē saglabāti iepriekšējā novērtējumā sekmīgi izmantotie pamatprincipi. Par analītisko pamatu izmantota PB metodoloģija, pielāgojot to Latvijas tiesiskajai, institucionālajai un ekonomiskajai videi. Novērtējums izstrādāts ciešā starpinstitucionālā sadarbībā, tostarp tematisko darba grupu ietvaros, iesaistot kompetentās valsts iestādes un citus būtiskus NILLTPFN sistēmas dalībniekus. Šāda pieeja nodrošina kompetenču un pieredzes apvienošanu, veidojot visaptverošu izpratni par Latvijas riskiem un radot pamatu strukturētiem secinājumiem un argumentētiem risku mazinošiem pasākumiem. Novērtējumā vienlaikus ņemti vērā spēkā esošie FATF standarti, NRA 2026 pārskata periodā notikušās izmaiņas NILLTPFN sistēmā un MONEYVAL ieteikumi turpmākai riskos balstītas pieejas pilnveidošanai.

NRA 2026 aptver laikposmu no 2023. gada 1. janvāra līdz 2025. gada 31. decembrim. Analīzē izmantoti kompetento iestāžu un UKI apkopotie statistikas dati, finanšu izlūkošanas informācija, sektoru risku novērtējumi, NILL, TF, PF un sankciju pārkāpšanas tipoloģijas un citi stratēģiskās analīzes materiāli. Kvantitatīvie rādītāji vērtēti kopā ar iestāžu, privātā sektora un citu iesaistīto pušu kvalitatīvo informāciju (piemēram, akadēmiskās vides pētījumi, starptautisko novērtējumu ietvertie secinājumi un ieteikumi, starptautisko organizāciju indeksi, u. c.). Ja statistikas dati nav pilnībā atspoguļojuši konkrētās jomas riskus, to interpretācijā ņemts vērā tiesiskais un ekonomiskais konteksts, institucionālā sagatavotība, praktiskā pieredze un identificētie risku scenāriji. Tādējādi riska līmenis nav noteikts mehāniski,

[1] 2018. gada 30. maija Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2018/843, ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai terorisma finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L0843.
[2] FATF. *The FATF Recommendations*. 2026. 31. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/fatf-recommendations-2012.pdf.
[3] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 51. panta pirmās daļas 14. punkts. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987#p51.

pamatojoties uz vienu rādītāju, bet gan izvērtējot visu pieejamo informāciju kopumā atbilstoši PB metodoloģijā definētajiem principiem.

Latvijas NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku vidi ietekmē valsts ģeogrāfiskais novietojums un dalība ES vienotajā tirgū. Pārrobežu finanšu darījumi, preču aprite un transporta plūsma ir nozīmīga Latvijas ekonomikas sastāvdaļa, tomēr tās var tikt izmantotas arī NIL pārvietošanai, sankciju pārkāpšanai un pārrobežu NILLTPF shēmu īstenošanai. Līdz ar to Latvijas risku profils vērtējams, ņemot vērā ne tikai nacionālos apstākļus, bet arī reģionālās norises un tendences starptautiskajā finanšu sistēmā.

Kopš 2017. gada Latvijas NILLTPF risku profils ir būtiski mainījies. Samazinoties nerezidentu klientu apkalpošanai un ar to saistītajām pārrobežu finanšu plūsmām, risks, ko iepriekš noteica Latvijas loma kā reģionālam finanšu centram, vairs nav dominējošais valsts riska profila elements. NRA 2026 pārskata periodā būtiskākie NILL draudi salīdzinājumā ar iepriekšējā NRA identificētajiem draudiem nav mainījušies. Galvenie NILL draudi joprojām ir saistīti ar Latvijā izdarītiem predikatīviem noziedzīgiem nodarījumiem – noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā, krāpšanas, narkotisko, psihotropo vielu un akcīzes preču nelikumīga aprite. Vienlaikus arī attiecībā uz nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, NILL shēmās vēl aizvien novērojams izteikts pārrobežu elements, NIL daļēji tiekot legalizētiem ar ārvalstu finanšu sektora starpniecību, kā arī iesaistot pārrobežu ONG. Saglabājas arī ārvalstu NIL ieplūšanas risks, tostarp, kad krāpšanas vai citu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtie līdzekļi tiek pārskaitīti uz Latvijas finanšu sistēmu vai citādi nonāk Latvijas teritorijā.

Latvijas ārējā robeža ar Krieviju un Baltkrieviju nosaka paaugstinātu pakļautību sankciju pārkāpšanas riskiem. Ģeogrāfiskais novietojums rada arī risku, ka Latvija var tikt izmantota skaidras naudas, dārgmetālu, akcīzes vai citu preču pārrobežu pārvietošanai. Krievijas karš pret Ukrainu un tam sekojošā ES sankciju paplašināšana ir palielinājusi šo risku nozīmi, vienlaikus mainot līdzšinējo pārrobežu plūsmu raksturu.

NILL novēršana un apkarošana NRA 2026 pārskata periodā turpināja būt augsta prioritāte valdībai, kā arī NILLTPF novēršanas sistēmā iesaistītajām institūcijām. Nacionālās ievainojamības novērtējumā analizēta Latvijas spēja novērst un apkarot NILL. Vērtējumā ņemta vērā tiesiskā regulējuma efektivitāte, institūciju spēja atklāt un izmeklēt NILL un saukt vainīgās personas pie kriminālatbildības. Vienlaikus vērā ņemti arī faktori, kas saistīti ar pārrobežu noziedzīgas skaidras naudas plūsmu kontroli un klientu identifikācijai nepieciešamās informācijas pieejamību. NRA 2026 pārskata periodā saglabājās augsta efektivitāte finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitātē, ko stiprināja spēcīgi iekšzemes un starptautiskās sadarbības mehānismi. Uzlabojums novērots muitas kontroles efektivitātē attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem un neatkarīgā revīzijas pieejamībā. Šie faktori ir nostiprinājuši kopumā augstu nacionālo spēju apkarot NILL.

Lai nodrošinātu NRA identificēto draudu un ievainojamību mērķtiecīgu mazināšanu, tematiskajās darba grupās izstrādāti konkrēti pasākumi, kas apkopoti risku mazinošo pasākumu plānā. Tādējādi tiek turpināta iepriekšējā NRA ciklā īstenotā un MONEYVAL ekspertu atzinīgi novērtētā pieeja sasaistīt risku novērtējuma secinājumus ar valsts politikas plānošanu. Šie pasākumi veidos pamatu Pasākumu plāna noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2027.-2029. gadam izstrādei.

Būtiska NRA 2026 sastāvdaļa ir sektoru risku novērtējums, ko izstrādājušas UKI sadarbībā ar FID. Sektoru risku novērtējums papildināts ar draudu ekspozīcijas matricu un sektoru būtiskuma novērtējumu, kas ļauj precīzāk noteikt katra sektora nozīmi kopējā NILL riska kontekstā. Finanšu sektorā NILL riska līmenis kopumā nav būtiski mainījies, vienlaikus IBS un KAPS sektoros tas novērtēts kā vidēji augsts. Nefinanšu sektorā riska tendences ir nevienmērīgas – vairākos sektoros risks ir mazinājies, savukārt ārpakalpojuma grāmatvežu un NĪ darījumu starpnieku sektoros tas joprojām saglabājas vidēji augsts.

NRA 2026 uzmanība pievērsta arī inovatīvo tehnoloģiju radītajiem un strauji mainīgajiem riskiem. Kriptoaktīvu izmantošana, attālināta pakalpojumu saņemšana un arvien ātrāka pārrobežu līdzekļu aprite mazina noziedzīgu darbību īstenošanai nepieciešamos ģeogrāfiskos un tehniskos šķēršļus. Šīs pārmaiņas var palielināt darījumu ātrumu, apjomu un sarežģītību, vienlaikus apgrūtinot līdzekļu izcelsmes un iesaistīto personu identificēšanu. Tādēļ tehnoloģiju attīstība NRA vērtēta ne tikai kā nākotnes izaicinājums, bet arī kā jau pastāvošs risku ietekmējošs faktors, kura nozīme turpinās pieaugt.

1. NACIONĀLA LĪMEŅA DRAUDI

1.1. Vispārīgs raksturojums

1.1.1. Izvērtējot apkopotos datus par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu veidiem, to rezultātā radītajiem NIL, latento (nereģistrēto) noziedzību, FID saņemtos STR, kā arī, ņemot vērā TAI vērtējumu par aktuālajām noziedzības un novērotajām NILL tendencēm, novērtēti noziedzīgu nodarījumu NILL draudi Latvijā. Papildinot šo analīzi ar pārrobežu skaidras un bezskaidras naudas plūsmu izpēti, saistīto jurisdikciju identificēšanu un to NILL riska izvērtēšanu, noteikti arī draudi no ārvalstīs izdarītiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kā arī izvērtēti NILL gadījumi, kad nav nosakāms konkrēts predikatīvais noziedzīgais nodarījums.

1.1.2. NRA 2026 pārskata periodā identificēti pēdējie NILL gadījumi un uzsākti kriminālprocesi, kas saistīti ar vēsturisko pirmo riska profilu, kas izrietējis no Latvijas vēsturiskā statusa kā reģionālam finanšu centram. Šajā gadījumā NILL draudus Latvijai veido ārvalstīs izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācija, ko pārsvarā veic tagad likvidācijā esošo kredītiestāžu klienti nerezidenti. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā šīs lietas vēl aizvien pieprasa būtiskus TAI, prokuratūras un tiesu resursus, tās un vēsturiskā nerezidentu aktivitāte nerada aktuālu NILL apdraudējumu.

1.1.3. Samazinājums apdraudējumā redzams attiecībā arī uz NILL, kas saistīta ar aktuālo ārvalstu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. NRA 2026 pārskata periodā turpina sarukt maksājumu plūsmas starp Latviju un NVS valstīm, veidojot tikai 1,67 % no kopējās pārrobežu maksājumu summas. Turklāt darījumi ar ārzonu finanšu centriem veido mazāk nekā 1 % no kopējās darījumu vērtības.[4] Latvijai ir izteikti reģionāla ekonomika, kuras sadarbības partneri, vērtējot gan importu un eksportu, gan ārvalstu tiešās investīcijas, gan kapitāla pārrobežu plūsmu, pamatā ir EEZ valstis, it īpaši tās kaimiņvalstis Baltijā, kā arī valstis Skandināvijā un Centrāleiropā.

1.1.4. NRA 2026 pārskata periodā novēroto reģistrēto noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu tendences, kā arī ekspertu vērtējums gan no TAI, gan FID norāda, ka augstākais NILL apdraudējums saistīts ar nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Vienlaikus jāuzsver, ka, ņemot vērā jaunākās NILL tipoloģijas, arī vairumā nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu gadījumu, it īpaši, kur tiek ģenerēts lielākais NIL apjoms, ir pārrobežu elements. Tas vai nu saistīts ar noziedzīgā nodarījuma priekšmeta kustību (akcīzes preces, narkotikas) vai noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūto līdzekļu legalizāciju ārvalstīs. Nereti šādos gadījumos tiek iesaistīti profesionāli NILL pakalpojumu sniedzēji, kuri cita starpā izmanto ārvalstīs reģistrētas MI/ENI un kriptoaktīvu platformas.

1.1.5. NRA 2026 pārskata periodā attiecībā uz nacionālo un ārvalstu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu konstatētas gan vienkāršas NILL shēmas, kas raksturīgas neliela mēroga mantiskiem noziedzīgiem nodarījumiem, gan arī sarežģītākas NILL darbības. Sarežģītākajām shēmām raksturīga augstāka nepārredzamība un institucionālā fragmentācija, tostarp izmantojot ārvalstīs reģistrētu vai faktiski operējošu finanšu un IT infrastruktūru, kā arī profesionālu NILL pakalpojumu sniedzēju iesaisti. Lai gan mazinājusies kompetento iestāžu noslodze, kas saistīta ar vēsturiski pirmo riska profilu un autonomām NILL lietām, aktuālās lietas NRA 2026 pārskata periodā raksturo lielāka NILL metožu un tipoloģiju dažādība. Ņemot vērā iepriekš minētos faktorus, lietas pieprasa būtiskus cilvēku un tehniskos resursus, it īpaši padziļinātas analītikas nodrošināšanā un starptautiskās informācijas ieguvē un apstrādē.

1.1.6. Ēnu ekonomikas klātbūtne NRA 2026 pārskata periodā Latvijā samazinājusies gan visās paaugstināta riska nozarēs, gan kopumā. Vienlaikus kopējais ēnu ekonomikas īpatsvars 2025. gadā saglabājies salīdzinoši augsts – 21,8 %.[5] Tomēr jāuzsver, ka pamatā ēnu ekonomiku veido līdzekļi, kas iegūti tādu pārkāpumu rezultātā, par kuriem var iestāties administratīvā atbildība un kuri sava rakstura vai apmēra dēļ nesasniedz krimināltatbildības slieksni. Vienlaikus ēnu ekonomika paaugstināta riska nozarēs un ar to saistītā skaidras naudas aprite kontekstā ar

[4] Latvijas Bankas dati. Ārzonu finanšu centri definēti atbilstoši Eiropas Komisijas/Eurostat klasifikatoram. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:List_of_offshore_financial_centres.
[5] Sauka, A., Putniņš, T. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā*, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.

sabiedrības daļas toleranci pret atsevišķiem noziedzīgiem nodarījumiem[6] rada priekšnoteikumus, kur NILL izdarīšana ir atvieglota.

1.1.7. NRA 2026 pārskata periodā novērojama augšupejoša tendence reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitā, kas galvenokārt skaidrojama ar Covid-19 pandēmijas ierobežojumu atcelšanu, kas samazināja noziedzības līmeni NRA 2023 pārskata periodā. Pamatā pieaugums attiecināms uz gadījumiem, kur NILL risks bija zems – neliela apmēra zādzības, laupīšanas un piesavināšanās (Krimināllikuma 180. pants).

1.1.8. NRA 2026 pārskata periodā TAI turpināja sistemātiski veikt paralēlās finanšu izmeklēšanas, izmeklējot predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. Arvien biežāk kriminālprocesi, kas uzsākti par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, tika kvalificēti arī pēc Krimināllikuma 195. panta, pat ja kopējais predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, kuros kriminālprocesi tika kvalificēti arī par NILL, skaits saglabājās salīdzinoši neliels. Uz to norāda arī tas, ka FID arvien biežāk saņēma TAI informācijas pieprasījumus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma kriminālprocesos, kur vēl nebija identificēts NILL.

1.1.9. Jāuzsver, ka vēsturiski kriminālprocesi par autonomu NILL uzsākti attiecībā uz NILL, kas veikts, izmantojot likvidējamās kredītiestādes, un ir saistīts ar ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, kad šādi kriminālprocesi veidoja ap 50 % no kopējā uzsākto NILL kriminālprocesu skaita, NRA 2026 pārskata periodā šādu gadījumu īpatsvars samazinājies līdz 3 %. Vienlaikus jāuzsver, ka iepriekš uzsāktie kriminālprocesi joprojām veido ievērojamu slodzi uz TAI. Šo procesu izmeklēšanu ilgums ir vairāki gadi, un attiecīgās slodzes būtisks samazinājums ir sagaidāms vien nākošajā NRA periodā.

1.1.10. Secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā nacionālie predikatīvie noziedzīgie nodarījumi rada ievērojami lielākus NILL draudus nekā ārvalstu predikatīvie noziedzīgie nodarījumi. Augstus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudus rada krāpšanas (it īpaši digitālajā vidē), savukārt vidēji augstus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudus rada izvairīšanās no nodokļu nomaksas un narkotisko un psihotropo vielu, kā arī akcīzes preču nelikumīga aprite. NRA 2026 pārskata perioda beigās noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā, kā arī NIL pārrobežu plūsma gan skaidrā, gan bezskaidrā naudā rada vidējus NILL draudus.

1.1.11. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas NILL apdraudējums iedalāms divās daļās:

a) Lielākais apdraudējums saistīts ar Latvijā izdarīto noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizāciju. Kopējais apdraudējuma līmenis NRA 2026 pārskata periodā, kā arī galvenās noziedzīgo nodarījumu grupas saglabājas līdzīgas tām, kādas tās bija NRA 2023 pārskata periodā. Apdraudējuma līmenis, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, saglabājas nemainīgs – vidēji augsts.

b) Apdraudējums, kas saistīts ar ārvalstīs izdarītu noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju Latvijā, samazinājās uz vidēju, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu gan Latvijas pilnveidotās NILLTPFN sistēmas, gan mainīgās ģeopolitiskās situācijas dēļ. NILL ārpus Latvijas arī stimulēja atsevišķu MI/ENI un kriptoaktīvu platformu pieejamība valstīs ar vājākām NILLTPFN sistēmām. Latvija šādās NILL shēmās pamatā bija tranzīta jurisdikcija.

1.1.12. Novēršanas likuma subjektiem nacionālā līmeņa NILL draudu vērtējums skatāms kopsakarā gan ar tiem saistošajiem sektoru riska novērtējuma rezultātiem (skatīt nodaļu "Sektoru risku novērtējums"), gan NRA 2026 pielikumā Nr. 4 redzamo draudu ekspozīcijas matricu. Draudu ekspozīcijas matricā ir norādīts kā nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma un ārvalstu predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudi ir attiecināmi uz konkrētiem Novēršanas likuma subjektu sektoriem.

[6] INNOMATRIX, pēc FID pasūtījuma. *Sabiedriskās domas pētījums par Finanšu izlūkošanas dienesta darbību, iedzīvotāju izpratni par finanšu noziegumiem un toleranci pret tiem*, 2025. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/database/sabiedriskas-domas-petijums-par-finansu-izlukosanas-dienesta-darbibu-iedzivotaju-izpratni-par-finansu-noziegumiem-un-toleranci-pret-tiem/.

1.2. Nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudi

1.2.1 Nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudi saistāmi ar Latvijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, to rezultātā iegūtajiem līdzekļiem un to turpmāku legalizāciju. Līdz ar to draudu kontekstā vērtēts noziedzības stāvoklis Latvijā un noteikti tie Latvijā izdarītie reģistrētie un latentie noziedzīgie nodarījumi, kas var radīt būtiskus NIL apmērus.

1.2.2. Saskaņā ar IeM informācijas centra statistikas datiem 2025. gadā Latvijā reģistrēti 37 373 noziedzīgi nodarījumi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā reģistrēti par 3,5 % vairāk noziedzīgo nodarījumu, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, lai gan jāuzsver, ka laika posmā no 2020. līdz 2022. gadam noziedzības rādītāju būtisku samazinājumu sekmēja ar Covid-19 pandēmiju saistītie ierobežojumi. Lai gan reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits pieaudzis katru NRA 2026 pārskata perioda gadu, tas tāpat ir zem 2020. gada – pirms Covid-19 pandēmijas laika – rādītājiem. Turklāt lielākā daļa no pieauguma tika attiecināta tieši uz noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu, it īpaši attiecībā uz zādzībām, krāpšanām un piesavināšanos nelielā apmērā (+7 884 noziedzīgie nodarījumi)[7], kas neradīja būtisku NILL apdraudējumu.

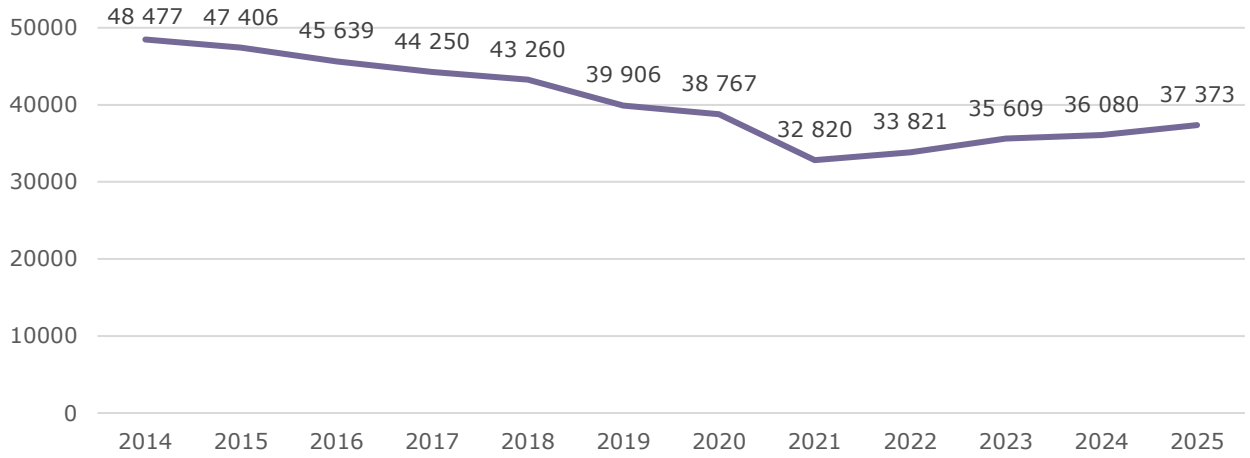

Diagramma Nr. 1.2.1. – Latvijā reģistrētie noziedzīgie nodarījumi, skaits

1.2.3. Tostarp augšupejoša tendence redzama arī kopējā noziedzības līmenī, kas 2025. gadā sasniedza 201 noziedzīgu nodarījumu uz 10 000 iedzīvotājiem – 16 % pieaugums pret zemāko punktu 2021. gadā.

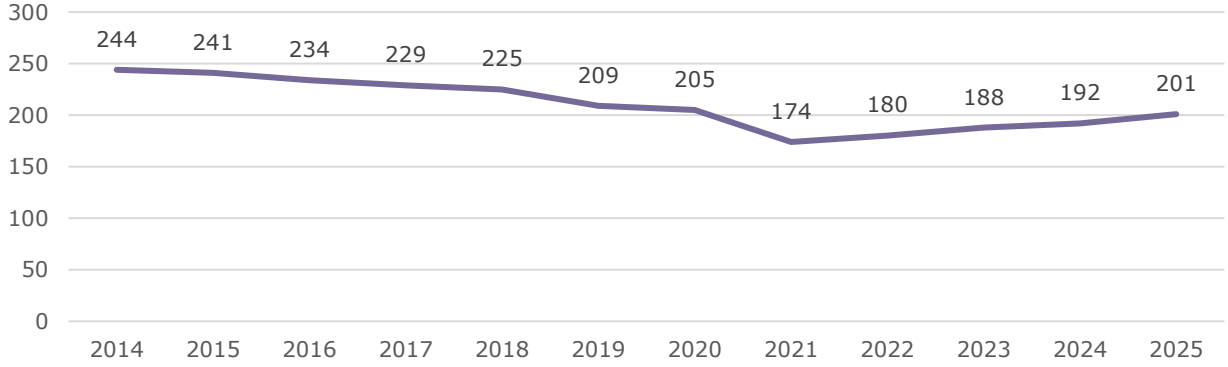

Diagramma Nr. 1.2.2. – Latvijā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits uz 10 000 iedzīvotāju

1.2.4. Ņemot vērā, ka Latvijā kā predikatīvais noziegums NILL var būt jebkurš noziedzīgs nodarījums, draudu noteikšanas ietvaros vērtēti šādi noziedzīgi nodarījumi, kas NRA 2026 pārskata periodā var radīt būtiskākos NIL apjomus:

a) noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, t. sk. krāpšanas;

[7] Krimināllikums, 180. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966#p180.

b) noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā;
c) narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda;
d) akcīzes preču nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda;
e) noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā, t. sk. kukuļošana;
f) cilvēku tirdzniecība;
g) noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi.

1.2.5. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā būtiski palielinājās sankciju pārkāpšanas gadījumu skaits, NILL riski, kas saistīti ar to, tiek izvērtēti nodaļā "Sankciju pārkāpšanas risku novērtējums".

1.2.6. Kopš NRA 2020 pārskata perioda mainījušās arī noziedzības tendences Latvijā. Teju visos gadījumos reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits ir vai nu samazinājies vai palicis stabils. Būtiskākās izmaiņas novērotas attiecībā uz noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu, samazinoties reģistrēto zādzību skaitam, bet pieaugot krāpšanu gadījumu un iesaistīto summu apmēram, kā arī mazinoties reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitam attiecībā uz nelikumīgu narkotisko vielu apriti.

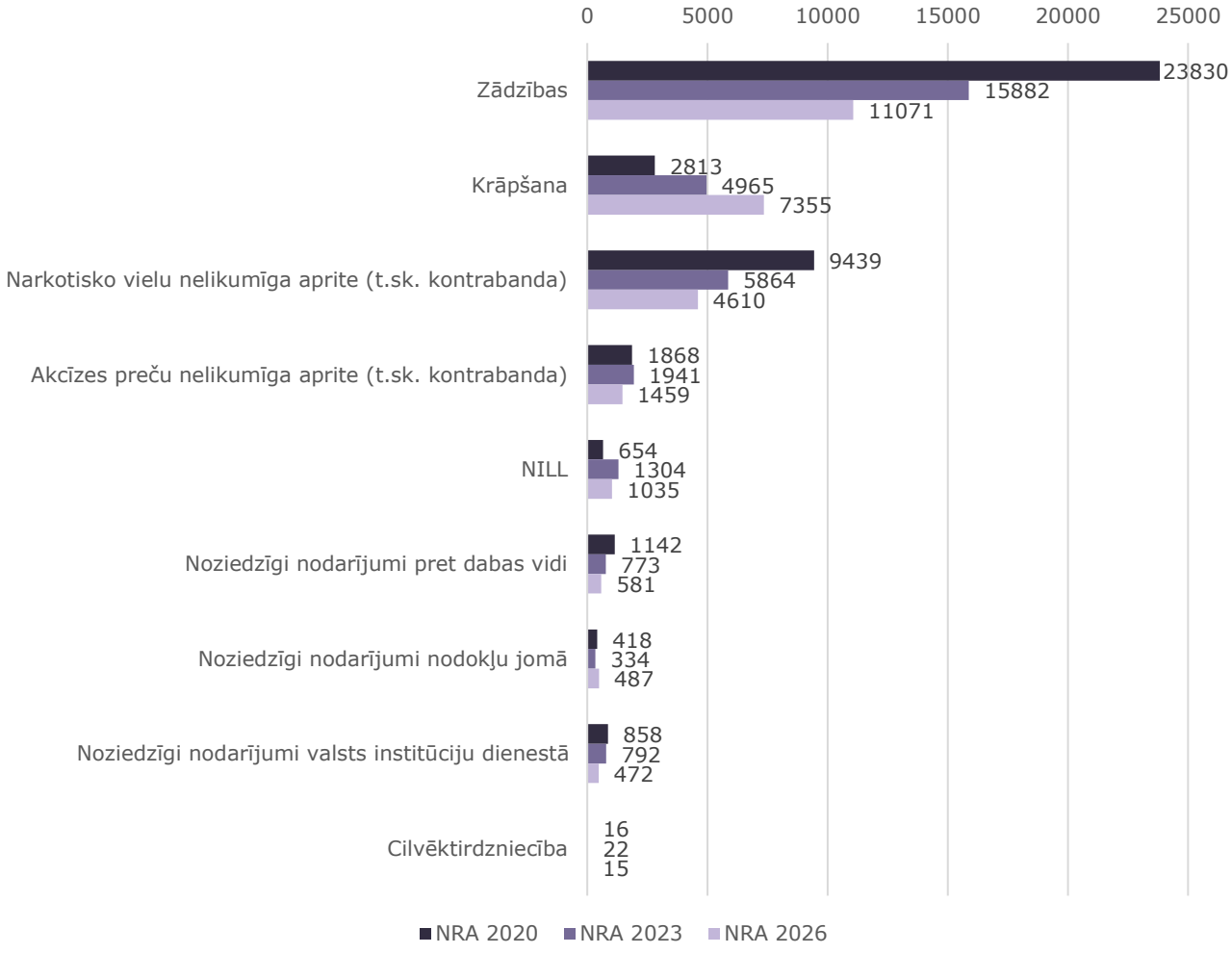

Diagramma Nr. 1.2.3. – Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits atbilstoši noziedzīgā nodarījuma veidam

1.2.7. Saglabājas riski, kas ir saistīti ar ierobežoto Novēršanas likuma subjektu iespēju sasaistīt identificēto NILL ar vairākām no NRA 2026 pārskata periodā lielāko apdraudējumu radošajām noziedzīgo nodarījumu grupām. Vislielākā nesakritība starp reģistrēto noziedzības līmeni un FID saņemtajos STR identificēto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu ir novērojama attiecībā uz narkotisko vielu un akcīzes preču nelikumīgu apriti. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka saistībā ar šiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem NILL tiek identificēta, bet tā visbiežāk tiks kategorizēta kā autonoma NILL.

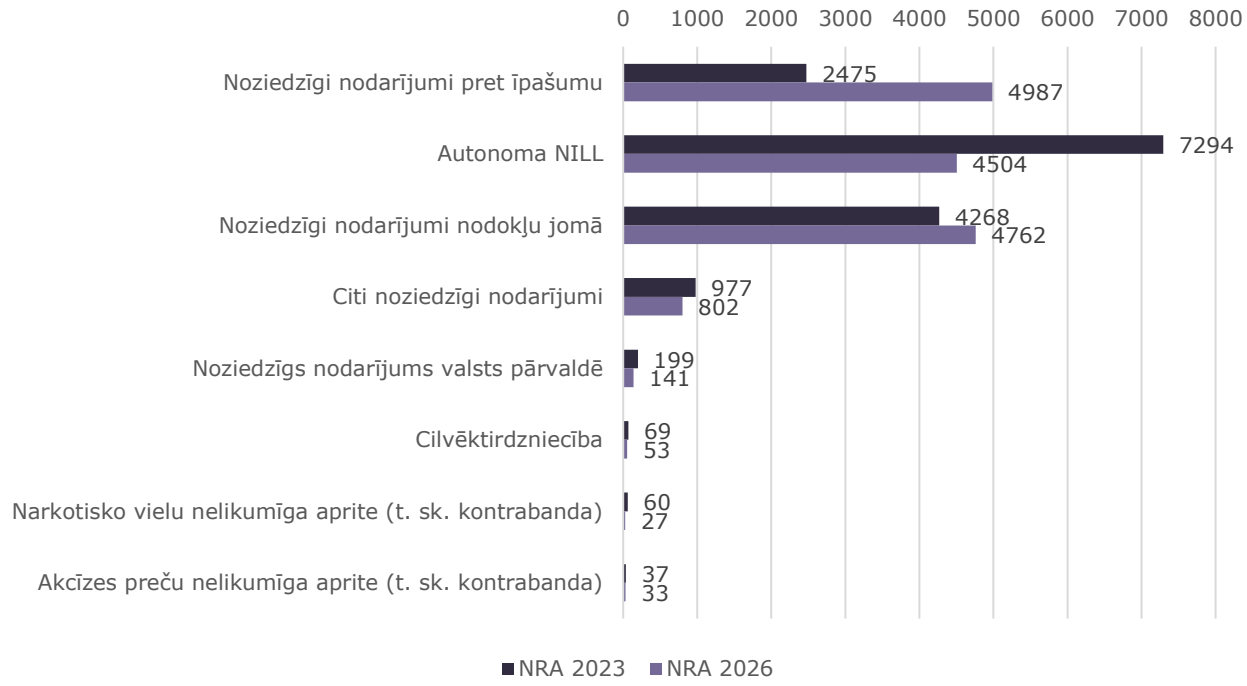

Diagramma Nr. 1.2.4. – FID saņemto STR skaits atbilstoši noziedzīgā nodarījuma veidam[8]

1.2.8. Augstus nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma NILL draudus rada krāpšana (it īpaši digitālajā vidē), savukārt vidēji augstus NILL draudus rada izvairīšanās no nodokļu nomaksas un narkotisko un psihotropo vielu, kā arī akcīzes preču nelikumīga aprite. Visi šie predikatīvie noziedzīgie nodarījumi ir vai nu ar stabilu, vai pieaugošu NILL draudu līmeni salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu.

1.2.9. Vidējus NILL draudus rada noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā. Vidēji zems NILL apdraudējums ir atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšanas jomā. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, apdraudējums samazinājies līdz zemam attiecībā uz cilvēku tirdzniecību, kā arī tādiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu kā zādzības, laupīšanas un piesavināšanās. Draudi, kas izriet no patvaļīgas koku ciršanas, saglabājas zemi arī NRA 2026 pārskata periodā.

1.2.10. Ar predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem saistītais draudu līmenis vērtēts ņemot vērā ar predikatīvo noziedzīgo nodarījumu saistīto NIL apmēru (kriminālprocesos arestētā un konfiscētā manta), noziedzīgo nodarījumu izplatību un regularitāti, saistīto NILL shēmu sarežģītību un potenciālo iesaistīto personu daudzumu. Nosakot vērtējumu, ņemti vērā arī TAI un prokuratūras ekspertu viedokļi, starptautisko organizāciju secinājumi, saistība ar paaugstināta riska jomām (piemēram, publiskie iepirkumi; būtiski tautsaimniecības sektori; riska nozares, kā arī predikatīvā noziedzīgā nodarījuma un saistītās NILL ietekme uz sabiedrību, finanšu sistēmas integritāti un uzticamību, kā arī publisko institūciju reputāciju).

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas[9]

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā	Augsts	Vidēji augsts

1.2.11. Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas saglabā savu aktualitāti arī šajā pārskata periodā. Šāda veida noziedzīgi nodarījumi ir saistīti ar risku radīt noziedzīgi iegūtus

[8] STR kategorizēšana pēc iespējamā predikatīvā noziedzīgā tika uzsākta tikai 2019. gada decembrī, tāpēc informācija par NRA 2020 pārskata periodu nav pieejama.
[9] Krimināllikuma 217.[1] pants, 218. pants un 218.[1] pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.

līdzekļus un tiek identificēti kā viens no galvenajiem NILL draudiem arī Nacionālā finanšu noziegumu apkarošanas stratēģijā.[10]

1.2.12. Ēnu ekonomikas ierobežošana ir valsts politikas prioritārs virziens. 2024. gadā izstrādātais Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam ir viens no instrumentiem saistīto risku mazināšanai. Lai gan plāns neparedz uzdevumus noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā identificēšanai un apkarošanai, tajā identificētie pasākumi vērsti uz to, lai mazinātu kopējo draudu līmeni, kas saistīts ar ēnu ekonomikas klātbūtni Latvijā.

1.2.13. Pēc A. Saukas un T. Putniņa pētījuma datiem kopējais ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā 2023. un 2024. gadā samazinājās, bet 2025. gadā nedaudz pieauga, sasniedzot 21,8 %. Lai gan būtiski uzlabotais rezultāts pret 2022. gadu (-3,7 procentpunkti) parāda atsevišķu rīcībpolitiku efektivitāti saistīto risku mazināšanā un sabiedrības un uzņēmēju attieksmes maiņu, kopējie rādītāji saglabājas salīdzinoši augsti.[11] Vienlaikus jāuzsver, ka Latvijas situācija Baltijas kontekstā ir būtiski uzlabojusies, tai apsteidzot Lietuvu ēnu ekonomikas apjoma ziņā un tuvojoties Igaunijai, kur pēdējo trīs gadu laikā rādītājs ir pasliktinājies.

1.2.14. Minētajā pētījumā uzsvērts, ka Latvijā lielākā ēnu ekonomikas komponente, kas veido pusi no kopējā ēnu ekonomikas apjoma valstī, ir "aplokšņu algas" (47 %).[12] Būtiski uzsvērt, ka "aplokšņu algu" būtiskums ēnu ekonomikā ir samazinājies par 3 procentpunktiem, salīdzinot ar 2024. gadu. Vienlaikus pētījumā secināts, ka aptuveni 19,6 % no uzņēmumu maksātās algas darbiniekiem tiek slēpta no valsts, kas ir būtisks kritums no 25 % 2022. gadā.[13]

1.2.15. A. Saukas un T. Putniņa pētījums norāda uz uzlabojumu attiecībā uz 2022. gadu arī citās ēnu ekonomikas jomās. Piemēram, darbinieku īpatsvars, kas tiek nodarbināti bez darba līguma, samazinājies līdz 10,0 % (11,1 % 2022. gadā)[14], savukārt vidējā ienākumu daļa, kuru uzņēmumi slēpj no valsts, 2025. gadā bija 14,8 % (2022. gadā 16,3 %). VID aplēses par neuzrādītajiem darba ienākumiem arī norāda uz samazinājumu no 14,6 % 2023. gadā uz 13,85% 2024. gadā. Lielāko apjomu (bet ne procentuālo īpatsvaru) veido tādas nozares kā mazumtirdzniecība, transports un vairumtirdzniecība.[15]

1.2.16. Īpaši uzsverams risks, kas saistīts ar būvniecības nozari, kurā, atbilstoši A. Saukas un T. Putniņa pētījumam, ēnu ekonomikas īpatsvars saglabājies īpaši augsts (29,5%), kā arī mazumtirdzniecības (24,5 %) un pakalpojumu (22,3 %) sektoriem.[16] Skatīt apakšnodaļu "Būvniecības sektors".

1.2.17. Savukārt atbilstoši FID pasūtītajām sabiedriskās domas aptaujām NRA 2026 pārskata periodā vidēji vairāk nekā piektā daļa iedzīvotāju būtu gatavi izvairīties no nodokļu nomaksas savās interesēs.[17] Gan augstais ēnu ekonomikas risks atsevišķās nozarēs, gan atsevišķu sabiedrības daļu ieciētība pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas rada vidi, kurā saglabājas nodokļu noziegumu risks, kā arī iespēja legalizēt nodokļu noziegumu vai citu noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtos līdzekļus caur preču un pakalpojumu iegādi skaidrā naudā.

1.2.18. VID uztur aktuālāko informāciju par PVN plaisu jeb starpību starp teorētiski aprēķināto PVN apjomu un faktiski iekasēto PVN. Šis aprēķins izriet no EK ik gadu publicētā neatkarīgā pētījuma, izmantojot

[10] FID. *Finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija*, 2023. 2. lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2024/Nacion%C4%81l%C4%81%20finan%C5%A1u%20noziegumu%20nov%C4%93r%C5%A1anas%20un%20apkaro%C5%A1anas%20strat%C4%93%C4%A3ija%202023.pdf.
[11] Sauka, A., Putniņš, T. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā*, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[12] Sauka, A., Putniņš, T. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā*, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[13] Termins "aplokšņu algas" atspoguļo atalgojuma neuzrādīto daļu kopumā, ne tikai norēķinus skaidrā naudā. "Aplokšņu algu" izmaksa vienmēr nenozīmē, ka fiziskā persona nedeklarē visus savus ienākumus. Daļu veido arī ienākumi, kas nepatiesi deklarēti kā citi ienākumu veidi ar zemāku nodokļu likmi.
[14] Vienlaikus jāuzsver, ka nodarbināto bez darba līguma īpatsvars ir bijis kopumā stabils, pat ar nosacīti pieaugošu tendenci 5 gadu griezumā. Piemēram, 2021. gadā rādītājs bija 10,7 %.
[15] VID. *Valsts ieņēmumu dienesta nozaru statistikas katalogs*. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-statistikas-katalogs/iedzivotaju-ienakuma-nodokla-iin-un-valsts-socialas-apdrosinasanas-obligato-iemaksu-vsaoi-plaisa.
[16] Sauka, A., Putniņš, T. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā*, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[17] Atbilstoši aptauju rezultātiem 2023. gadā 28 % būtu gatavi izvairīties no nodokļu nomaksas, 2024. gadā – 18 %, bet 2025. gadā – 22%. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/database/sabiedriskas-domas-petijums-par-finansu-izlukosanas-dienesta-darbibu-iedzivotaju-izpratni-par-finansu-noziegumiem-un-toleranci-pret-tiem/.

vienotu aprēķina metodoloģiju visām ES dalībvalstīm.[18] Lai gan 2025. gada ziņojumā (par 2023. gada datiem) identificēts šīs plaisas pieaugums par 3,4 procentpunktiem, Latvija tāpat ir viena no valstīm ar labāko rezultātu ES mērogā, būtiski apsteidzot citas Baltijas valstis un sasniedzot līdzīgu rādītāju kā Zviedrija un Francija.[19] Turklāt, vērtējot šī rādītāja tendences ilgtermiņā, vērojama stabila tendence šīs plaisas samazinājumam.[20]

1.2.19. NRA 2026 pārskata periodā VID turpināja ik gadu veikt arī IIN un VSAOI plaisu mērījumus. Kopumā VID izpētes dati uzrāda būtisku uzlabojumu no NRA 2023 pārskata perioda beigām. Piemēram, 2022. gadā VSAOI plaisa bija 584,2 miljoni EUR jeb 17,5 % no kopējā nodokļu apjoma, savukārt IIN plaisa bija 314,5 miljoni EUR jeb 20,6 % no kopējā nodokļu apjoma. 2025. gadā VSAOI plaisa bija samazinājusies uz 496,5 miljoniem EUR (11,8 %) un, lai gan IIN plaisa bija pieaugusi līdz 334,9 miljoniem EUR absolūtos skaitļos, tās īpatsvars no kopējā nodokļa apjoma bija būtiski sarucis (16,8 %).[21]

1.2.20. "Aplokšņu algu" izplatība, kā arī Latvijas Bankas apkopotie dati par banknošu iemaksas un emisijas tendencēm, norādīja uz samērā augstu skaidras naudas apriti valstī, tostarp skaidras naudas līdzekļu, kas Latvijā ieplūda no ārvalstīm (tādi nomināli kā 100 un 500 EUR banknotes). Lai gan skaidra nauda var būt saistīta ar visu veidu predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, NRA 2026 pārskata periodā tā bija būtiska komponente NILL, kas saistīta ar nodokļu noziegumiem. To veicināja vēl aizvien izplatītā iespēja realizēt preces un pakalpojumus, izmantojot skaidru naudu, kas varēja atvieglot izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Šādi iegūtos līdzekļus varēja izmantot "aplokšņu algu" izmaksai vai uzņēmumu izdevumu segšanai. Šāda ekosistēma veidoja vidi, kurā skaidras naudas līdzekļi bija cikliskā apritē, attiecīgajiem uzņēmumiem potenciāli pat nenonākot ne TAI, ne VID, ne FID redzeslokā.

1.2.21. "Aplokšņu algu" lietās konstatēta tendence, ka Latvijas un citu ES dalībvalstu uzņēmumi savstarpēji nomā darbaspēku, formāli noformējot darbiniekus ārvalstu uzņēmumos, lai gan faktiskā darba vieta atrodas citā valstī. Šīs nomas ķēdes var būt arī garākas, iesaistot vēl vairākus uzņēmumus gan Latvijā, gan ārvalstīs. Šādos nomas gadījumos pieaug "aplokšņu algu" risks un netiek veiktas atbilstošas nodokļu iemaksas, īpaši sabiedriskās ēdināšanas, metālapstrādes un būvniecības nozarēs (piemēram, tiek noformēts līgums par būvniecības pakalpojumu sniegšanu, bet faktiski tiek nodrošināts darbaspēks jeb personāla noma).

Gadījuma analīze Nr. 1.2.1. – Konstatētās shēmas "aplokšņu algu" izmaksai

Uzņēmums veic fiktīvus darījumus uz ārvalstu čaulas veidojuma kontu ārvalstīs. Tas turpina šo darījumu ķēdi, pārskaitot līdzekļus plašākā sazarotā shēmā uz vēl citiem ārvalstu kontiem. Beigās šie līdzekļi tiek izņemti skaidrā naudā un ar ONG dalībnieku palīdzību tiek nogādāti atpakaļ Latvijas uzņēmumiem, lai nodrošinātu "aplokšņu algu" izmaksu.
Notiek sadarbība starp uzņēmumiem, kas maksā "aplokšņu algas" un uzņēmumiem, kas tirgo preces par skaidru naudu bez čeka. Būvniecības uzņēmums pārskaita mazumtirdzniecības uzņēmumam līdzekļus par faktiski nenotikušiem darījumiem, bet tas, savukārt, atgriež līdzekļus skaidrā naudā. Rezultātā būvnieks iegūst skaidru naudu aplokšņu algām, savukārt mazumtirdzniecības uzņēmums – "legālus" naudas līdzekļus savā kontā, kurus izmanto saimnieciskajā darbībā, tādējādi veicot NILL.

1.2.22. Būtisku apdraudējumu noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā atklāšanai un novēršanai rada ONG, kas sniedz gan izvairīšanās no nodokļu nomaksas, gan NILL atbalsta pakalpojumus noziedzīgu nodarījumu veicējiem nodokļu jomā. Šādi grupējumi var atrasties gan Latvijā, gan ārvalstīs, un to īstenotajām shēmām visbiežāk ir starptautisks raksturs, organizējot noziedzīgas darbības, kas vērstas uz izvairīšanos no nodokļu nomaksas un PVN izkrāpšanu, un saistīto NILL Latvijā un citās valstīs. Šajās starptautiskajās shēmās tiek izmantoti fiktīvi ārvalstu uzņēmumi un piesegpersonas jeb tā dēvētie "salmu vīri", kuru konti tiek izmantoti īslaicīgam līdzekļu tranzītam, lai tos attālinātu no sākotnējās izcelsmes valsts. Visbiežāk šie līdzekļi tiek atgriezti Latvijā vai nu skaidras naudas formā vai arī kā ieguldījums uzņēmuma darbībā vai NĪ.

[18] EK ģenerāldirektorāta "Nodokļu un muitas savienība" (TAXUD). *PVN plaisa Eiropā 2025. gada ziņojums.* Pieejams: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b5c7403b-d67f-11f0-8da2-01aa75ed71a1/language-en.
[19] Jāuzsver, ka pēc EK ģenerāldirektorāta (TAXUD) datu korekcijas ir mainīts arī 2022. gada Latvijas PVN plaisas apjoms no 2% uz 5%, lai gan šis faktors kopumā nemaina Latvijas labo vērtējumu ES mērogā.
[20] VID. *Valsts ieņēmumu dienesta nozaru statistikas katalogs*. Pieejams vietnē: https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-statistikas-katalogs/pievienotas-vertibas-nodokla-pvn-plaisa.
[21] VID. *Iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) un Valsts sociālas apdrošināšanas obligāto iemaksu (VSAOI) plaisa*, 2026. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-statistikas-katalogs/iedzivotaju-ienakuma-nodokla-iin-un-valsts-socialas-apdrosinasanas-obligato-iemaksu-vsaoi-plaisa.

1.2.23. Visbiežāk šīs shēmas, kurās izmantoti profesionāli NILL pakalpojuma sniedzēji, saistītas ar PVN vai UIN nenomaksāšanu. Abos gadījumos identificēta pārrobežu naudas plūsma. Gadījumos, kad notiek izvairīšanās no PVN nomaksas, Latvijā reģistrētas juridiskās personas, nedeklarējot pilnus ieņēmumus un nemaksājot PVN, nodod skaidras naudas līdzekļus citās ES valstīs reģistrētām saimniecisko darbību faktiski neveicošām personām, kas tos iemaksā savos kontus un atmaksā Latvijas juridiskajai personai. Tādējādi tiek paturēts no klientiem iekasētais, bet budžetā neiemaksātais PVN. Saistībā ar UIN Latvijā reģistrētas juridiskās personas, izmantojot citās ES valstīs reģistrētas fiktīvas personas un deklarējot nenotikušus darījumus, izvairās no nodokļu nomaksas un pēc peļņas sadales līdzekļus saņem atpakaļ skaidrā naudā vai citā veidā.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.2. – ONG darbības apturēšana nodokļu nenomaksāšanas jomā

VID NMPP apturēja ONG darbību, kas veica izvairīšanos no nodokļu nomaksas un iegūto līdzekļu legalizēšanu. Kriminālprocess uzsākts pēc Krimināllikuma 218. panta, 218[1]. panta un 195. panta par valsts budžetā nodarītiem zaudējumiem lielā apmērā ne mazāk kā 700 000 EUR. 2025. gadā veiktas 43 kratīšanas, kuru laikā izņemti vairāk nekā 37 000 EUR, lietiskie pierādījumi, tostarp dokumenti, datori, mobilie telefoni un banku kartes.
ONG, ilgstoši izmantojot savā kontrolē esošus Polijā reģistrētus uzņēmumus, atbalstīja vairāk nekā 20 Latvijas uzņēmumu izvairīšanos no nodokļu nomaksas, izgatavoja un piegādāja Latvijas uzņēmumiem viltotus darījumu norādošus dokumentus par faktiski nenotikušiem preču iegādes darījumiem ES, kā rezultātā Latvijas uzņēmumi, uzrādot šos darījumus savās PVN deklarācijās kā saimnieciskās darbības izdevumus, nepamatoti samazināja ar UIN apliekamo objektu, ar to nodarot valsts budžetam zaudējumus lielā apmērā. ONG nolūkā slēpt un mainīt izvairīšanās no nodokļu nomaksas rezultātā iegūto līdzekļu piederību un atrašanās vietu pārveda tos tālāk uz citu uzņēmumu ārvalstu finanšu iestādēs atvērtiem kontiem, tādējādi veicot NILL darbības.

1.2.24. NRA 2026 pārskata periodā vairākkārt konstatēti arī gadījumi, kad juridiska persona, kam uzkrāts nodokļu parāds, formāli izbeidz darbību, tādējādi radot zaudējumus valstij nenomaksāto nodokļu veidā, bet faktiski saimnieciskā darbība tiek turpināta, izmantojot citu juridisko personu, kas pārņēmusi iepriekšējo (valstij parādā esošo) juridiskās personas biznesa modeli, resursus un darbiniekus.

1.2.25. NRA 2026 pārskata periodā saglabājās arī riski, kas saistīti ar atsevišķu ārvalstu finanšu iestāžu kā arī kriptoaktīvu platformu izmantošanu. Norēķinu konti tiek atvērti dažādās ārvalstu MI/ENI attālināti, galvenokārt valstīs ar vājākām NILLTPFN sistēmām. Tālākās naudas plūsmas slēpšanai noziedzīgi iegūtie naudas līdzekļi tiek pilnībā vai daļēji pārvērsti kriptoaktīvos, lai maksimāli apgrūtinātu naudas līdzekļu izsekojamību. Konstatēts, ka iesaistīto personu jurisdikcijas un finanšu iestāžu kontu valstis strauji mainās, padarot visaptverošas informācijas iegūšanu būtiski sarežģītāku. Tāpat konstatēts, ka ONG kontrolē esošie uzņēmumi vai čaulas uzņēmumi saziņai ar valsts un pašvaldību iestādēm izmanto virtuālā privātā tīkla pieslēgumus vai ierīces, kas neļauj noteikt gala lietotāja atrašanās vietu.

1.2.26. Kopumā FID saņemto STR skaits par iespējamu noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā ir būtiski samazinājies NRA 2026 pārskata perioda ietvaros, lai gan tas tāpat saglabājas augstāks nekā NRA 2023 pārskata periodā. Tas nav saistīts ar mazāku apdraudējumu, bet gan pilnveidotu ziņošanas kvalitāti. Novēršanas likuma subjekti lielākoties vairs nesniedz STR par iespējamiem nodokļu nomaksas pārkāpumiem, kas nesasniedz krimināltiesības slieksni.

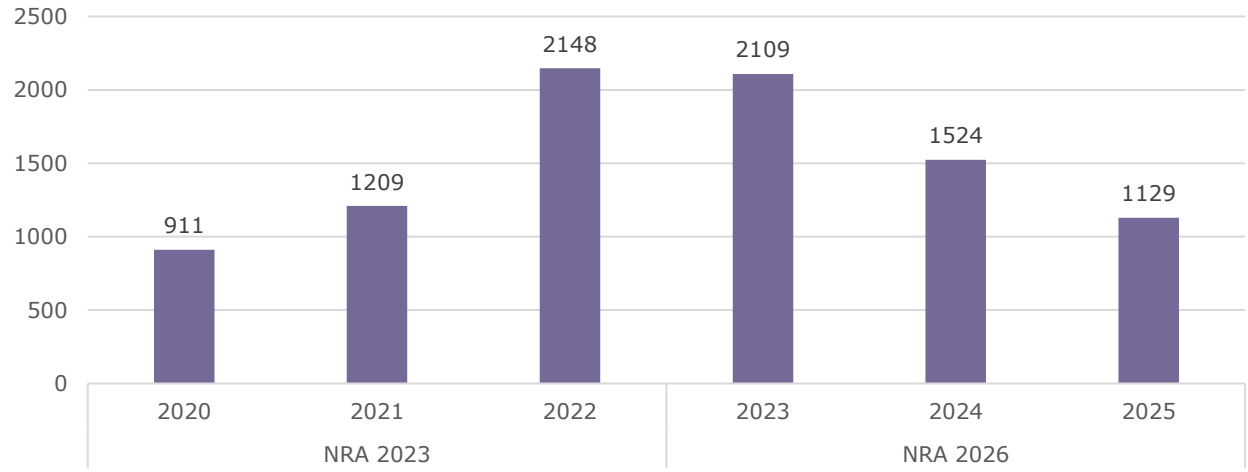

Diagramma Nr. 1.2.5. – FID saņemtie STR par iespējamu noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā, skaits 2020-2025

1.2.27. Arī FID saņemtie STR par iespējamu noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā norāda uz šāda veida noziedzības pārrobežu raksturu. Vairāk nekā pusē no saņemtajiem STR NRA 2026 pārskata periodā ir ar vismaz 1 ārvalstu konta klātbūtni saistītajos darījumos. 54 % gadījumu šie konti ir atvērti Lietuvā reģistrētās finanšu iestādēs (pamatā digitālajās bankās un MI/ENI). Jāuzsver, ka 81 % juridisko personu, par kurām ziņots STR un kurām pieder šie ārvalstu konti, ir reģistrētas Latvijā. Visbiežāk pārstāvētie sektori ir tirdzniecība, automobiļu un motociklu remonts, transporta un dažādi profesionālie pakalpojumi, kā arī darbības ar NĪ un būvniecība.

1.2.28. Tomēr svarīgi uzsvērt, ka lielākajās NILL shēmās, tostarp tajās, kur iesaistītas ārvalstu finanšu iestādes un juridiskās personas, ir novērojams, ka kādā no finanšu plūsmu posmiem izmantotas arī Latvijas finanšu iestādes. Tas skaidrojams ar valsts aktuālo riska profilu, kur nodokļu noziegumos iesaistītās personas pamatā veic savu saimniecisko darbību iekšzemē, vai nu uzturot kontus Latvijas finanšu sistēmā vai sadarbojoties ar citām personām, kuras ir reģistrētas Latvijā vai ir atvērušas kontus Latvijas finanšu iestādēs. Tas saglabā salīdzinoši augstu riska ekspozīciju Latvijas finanšu sektoram, bet arī uzlabo Novēršanas likuma subjektu un kompetento iestāžu spēju identificēt iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Par Novēršanas likuma subjektu spēju identificēt šādus gadījumus norāda gan STR ziņošanas rādītāji, gan saņemto STR izmantošana FID nosūtītajos materiālos.

1.2.29. FID saņemtajos STR konstatējama arī ārvalstīs reģistrētu juridisko personu klātbūtne. Visbiežāk šādas personas ir reģistrētas Igaunijā, Apvienotajā Karalistē, Krievijā, Polijā un Lietuvā. TAI novērojumi, kā arī FID veiktā analīze, papildus izceļ tādas valstis kā Čehija, Ungārija, Slovākija un Bulgārija. Pamatā šajās shēmās iesaistītas ES dalībvalstis, kas atvieglo pārrobežu cilvēku un naudas plūsmu, ko ļaunprātīgi izmanto ONG.

1.2.30. NRA 2026 pārskata periodā Krimināllikuma 218. pantā noteiktais noziedzīgais nodarījums (izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas) veido 74 % no kopējā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu nodokļu jomā skaita, kā arī līdzīgu īpatsvaru citās kriminālprocesa virzības stadijās. Neskatoties uz salīdzinoši nelielo īpatsvaru, NRA 2026 pārskata periodā ir pieaudzis arī noziedzīgo nodarījumu skaits, kas kvalificēti pēc 218.[1] panta (faktiski nenotikuša darījuma uzrādīšana PVN deklarācijā). Atbilstoši Iekšlietu digitālā centra datiem, tikai 6 % no šiem uzsāktajiem kriminālprocesiem tiek kvalificēti arī pēc 195. panta par NILL, lai gan šis īpatsvars pieaug līdz 14 % tajos gadījumos, kur prokuratūra uzsāk kriminālvajāšanu un 13 % tajos gadījumos, kad lieta tiek nodota tiesai. Savukārt 17 % no notiesātajām fiziskajām un juridiskajām personām, kam piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, tika sodīti kriminālprocesos, kas ir kvalificēti arī pēc Krimināllikuma 195. panta.

1.2.31. Kopā NRA 2026 pārskata periodā kriminālprocesos par noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā arests uzlikts 39 987 778,04 EUR, tostarp finanšu līdzekļiem 14 448 488,27 EUR apmērā, kā arī 158 NĪ, 90 transportlīdzekļiem, juvelierizstrādājumiem un citām precēm ar kopējo vērtību 25 539 289,77 EUR. Būtiski uzsvērt, ka, lai gan vairums kriminālprocesu par noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā netiek kvalificēti arī pēc Krimināllikuma 195. panta, situācija ir krasi

atšķirīga lietās, kur arestēts lielākais līdzekļu apjoms. NRA 2026 pārskata periodā 64 % no visas kopējās arestētās mantas (jeb 25,54 miljoni EUR) saistīti ar kriminālprocesiem, kas kvalificēti arī pēc Krimināllikuma 195. panta. NIL konfiskācijas rezultāti gan ir salīdzinoši nelieli, proti, NRA 2026 pārskata periodā konfiscēti vai noteikta valstij nodarīto zaudējumu atlīdzības atmaksa par 296 959,57 EUR, 1 NĪ un 7 transportlīdzekļiem. Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka teju visa manta, kas tikusi arestēta šajā pārskata periodā, vai nu vēl atrodas pirmstiesas izmeklēšanas fāzē vai tiek vēl iztiesāta pirmajā vai apelācijas instancē. Salīdzinoši garais pirmstiesas izmeklēšanas laiks skaidrojams ar šo noziedzīgo nodarījumu sarežģītību un starptautisko mērogu, kas būtiski pagarina informācijas iegūšanas un apstrādes laiku.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
FID saņemto STR skaits par iespējamu noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā	2048	1496	1097
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	111	151	225
Uzsāktie kriminālprocesi	110	146	219
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	79	79	82
Kriminālvajāšana uzsākta	74	76	89
Fizisko un juridisko personu skaits, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu	6	11	9
Tiesām nodoto lietu skaits	70	68	67
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	98	95	90

Tabula Nr. 1.2.6.

1.2.32. Gan nosūtīto kriminālprocesu, gan tiesām nodoto lietu skaits nodokļu jomā ir saglabājies stabils, kas norāda uz TAI un prokuratūras nemainīgu kapacitāti šādu lietu izskatīšanā. Vienlaikus ar noziedzīgajiem nodarījumiem nodokļu jomā saistītais apdraudējums saglabājas augsts, it īpaši atklājot arvien vairāk šāda veida noziedzīgus nodarījumus un pieaugot uzsākto kriminālprocesu skaitam. Pieaugums pamatā saistīts ar Krimināllikuma 218. pantu, kur reģistrēto noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu skaits ir teju dubultojies NRA 2026 pārskata periodā. Lai gan tas norāda uz pieaugošām izmeklēšanas iestāžu spējām šāda veida noziedzības identificēšanā, pastāv arī riski, kas saistīti ar TAI resursiem un spēju pilnvērtīgi izmeklēt šos noziedzīgos nodarījumus un ar tiem saistīto NILL.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.3. – ONG darbības apturēšana elektrotehnikas tirdzniecības jomā

VID NMPP ciešā sadarbībā ar ārvalstu kolēģiem apturēja ONG darbību elektrotehnikas tirdzniecības jomā, kas veica izvairīšanos no nodokļu nomaksas un NILL. Krimināprocesa ietvaros veikta izmeklēšana pēc Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā un 195. panta trešajā daļā paredzētajām noziedzīgo nodarījumu pazīmēm. EPPO vadītās starptautiskās operācijas laikā tika veiktas vairāk nekā 300 kratīšanas 16 ES valstīs, tostarp visās trīs Baltijas valstīs. Kratīšanu laikā iesaistīto valstu TAI uzlika arestu ievērojamam daudzumam viedtālruņu vairāk nekā 47 715 574 EUR vērtībā, vairākām luksusa klases automašīnām, rotaslietām, jauniem zelta pulksteņiem, ieročiem, narkotikām, kriptovalūtai un 126 965 EUR skaidras naudas līdzekļiem. Iesaldēti 62 bankas konti vairākās valstīs, kur Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Polijā iesaldēto līdzekļu kopējā summa vien ir 5 839 000 EUR.

1.2.33. Kā būtiskākie ārējās vides apdraudējuma faktori jāatzīmē sociālā un ienākumu nevienlīdzība, kā arī pieaugošā dzīves dārdzība, kas var veicināt daļu iedzīvotāju un uzņēmumu izvēlēties izvairīties no tiem saistošo nodokļu nomaksas.[22] Tas var novest gan pie šo personu noziedzīgām darbībām, gan arī to lielāku toleranci pret nodokļu nenomaksāšanu (piemēram, kā patērētājiem iegādājoties pakalpojumus un preces), kas rada labvēlīgu vidi šāda veida noziedzībai. Arī kopumā salīdzinoši zemā sabiedrības uzticība Latvijas Republikas Saeimai, valdībai, kā arī publiskā sektora iestādēm[23] palielina personu toleranci pret nodokļu nemaksāšanu.

[22] Uz šādām tendencēm norāda statistikas dati: kopš 2022. gada pieaudzis gan Džini koeficients (pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__NN__NNI/NNI030), gan to mājsaimniecību skaits, kas ir pakļautas nabadzības riskam (pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/monetara-nabadziba-nevienlidziba-un-sociala-atstumtiba/tabulas/nnr010). Savukārt inflācija kopš 2022. gada sākuma līdz 2025. gada beigām bijusi 30 %. Bažas par materiālo stāvokli un nodrošinājumu ir galvenie jautājumi, kas ietekmē cilvēku drošības sajūtu atbilstoši sabiedriskās domas aptaujām (pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2025/01/Decembra_aptauja_12.2024.pdf).

[23] Valsts kanceleja. *Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem*, 2025. 40. lpp. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2025/01/Decembra_aptauja_12.2024.pdf.

1.2.34. Ņemot vērā ēnu ekonomikas kritumu, kā arī uzlabojumu vairākos rādītājos attiecībā uz nodokļu iekasēšanu (IIN, VSAOI plaisas), NILL draudi attiecībā uz izvairīšanos no nodokļu nomaksas ir samazinājušies, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodā, bet vēl aizvien uzskatāmi par **vidēji augstiem**. Par NILL draudu nozīmīgumu, ko rada izvairīšanās no nodokļu nomaksas, NRA 2026 pārskata periodā norāda vēl aizvien ievērojamais (pat ja samazinātais) ēnu ekonomikas un valstij nenomaksāto nodokļu apmērs, augstais STR, kuros identificētas aizdomas par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā, skaits, pieaugošais reģistrēto noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu skaits, kā arī apjomīgais arestētās mantas apjoms.

Akcīzes preču nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda[24]

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Akcīzes preču nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda	Vidēji augsts	Vidēji augsts

1.2.35. NRA 2026 pārskata periodā identificēti 1459 noziedzīgi nodarījumi saistībā ar akcīzes preču nelikumīgu apriti, t. sk. kontrabandu, kas ir par 5,7 % vairāk nekā NRA 2023 pārskata periodā. Kopā uzsākti 1598 kriminālprocesi saistībā ar akcīzes preču nelikumīgu apriti, t. sk. kontrabandu. Kriminālprocesu skaits salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu ir samazinājies par 2,08 %. NRA 2026 pārskata periodā TAI kriminālvajāšanas uzsākšanai nodevušas 843 ar akcīzes preču nelikumīgu apriti saistītus kriminālprocesus. Kopumā tendences rāda, ka apdraudējums, kas saistīts ar tabakas preču nelikumīgu apriti, saglabājas augsts. Identificētas arī lietas attiecībā uz alkohola produktu nelikumīgu apriti, savukārt pretlikumīga degvielas produktu tirdzniecība identificēta reti.

1.2.36. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu statistika norāda uz to, ka gan ģeopolitiskās tendences[25], gan kopējās izmaiņas nacionālajā NILL riska profilā, t. i., lielāko līdzekļu īpatsvaru rada Latvijā izdarīti noziedzīgi nodarījumi. NRA 2023 pārskata perioda sākumā jeb 2020. gadā tika reģistrēti 176 noziedzīgi nodarījumi, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 221. panta[26]. Savukārt reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits pēc Krimināllikuma 190. panta (kontrabanda) sasniedza 204 noziedzīgus nodarījumus. 2025. gadā tendences ir pretējas: tika reģistrēti 300 noziedzīgi nodarījumi pēc Krimināllikuma 221. panta (darbības iekšzemē), bet tikai 115 noziedzīgi nodarījumi pēc Krimināllikuma 190. panta (pārrobežu plūsma). Arī TAI novērojušas, ka pašreizējā situācija nelegālajā tirgū norāda, ka, piemēram, attiecībā uz tabakas izstrādājumiem lētāk un drošāk šādus produktus ir ražot ES teritorijā, jo samazinātās preču un cilvēku plūsmas aizsegā kļūst grūtāk slepus ievest ārpus ES saražoto produkciju.

1.2.37. NRA 2026 pārskata periodā salīdzinoši nelielā lietu skaitā konstatēta NILL, neskatoties uz šī noziedzības veida potenciālu ģenerēt lielu līdzekļu apmēru. Tikai 1 % no visiem uzsāktajiem kriminālprocesiem kvalificēts arī pēc Krimināllikuma 195. panta, lai gan šis īpatsvars pieaug lietās, kurās uzsākta kriminālvajāšana (1,5 %), un lietas, kuras nodotas tiesām (2 %). Kopā NRA 2026 pārskata periodā arestēta manta (finanšu līdzekļi, NĪ, transporta līdzekļi, juvelierizstrādājumi, tālruņi utt.) par kopējo vērtību 7 497 680,44 EUR. No šī apjoma 12 % jeb 901 444,14 EUR arestēti lietās, kuras bijušas kvalificētas arī pēc Krimināllikuma 195. panta.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
FID saņemto STR skaits par iespējamu akcīzes preču nelegālu apriti, t. sk. kontrabandu	12	6	15
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	525	444	490
Uzsāktie kriminālprocesi	536	479	583
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	305	247	291
Kriminālvajāšana uzsākta	310	244	282
Fizisko un juridisko personu skaits, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu	114	88	125
Tiesām nodoto lietu skaits	193	168	152

[24] Krimināllikuma 220.[1] pants, 221. pants, 221.[1] pants un 221.[2] pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.
[25] Būtiski mazāka personu, transportlīdzekļu un kapitāla kustība starp Latviju un Krieviju un Latviju un Baltkrieviju pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā.
[26] Par alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu, tabakas aizstājējproduktu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču vai to uzpildes tvertņu šķidrumu nelikumīgu izgatavošanu (ražošanu), uzglabāšanu, pārvietošanu un realizāciju.

Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	311	254	186

Tabula Nr. 1.2.7.

1.2.38. Pieprasījumu pēc nelikumīgām akcīzes precēm pamatā veido cenu atšķirības akcīzes precēm nelegālajā preču apritē no cenas legālajā tirgū. Cenu atšķirību un caur to arī pieprasījumu ietekmē izmaiņas akcīzes nodokļu likmēs un no tām izrietošās akcīzes preču cenu izmaiņas legālajā tirgū. NRA 2026 pārskata periodā vairākkārt paaugstinātas akcīzes nodokļu likmes tabakas izstrādājumiem, kā arī degvielas un alkoholisko dzērienu grupu precēm.[27]

1.2.39. Atbilstoši kompetento izmeklēšanas iestāžu sniegtajai informācijai, tabakas un tabakas izstrādājumu akcīzes preču nelikumīgas aprites ģeogrāfija saglabājas līdzīga kā NRA 2023 pārskata periodā. Kontrabandas cigaretes un tabaka pamatā tiek ievesta no Baltkrievijas un Krievijas, un ir paredzētas gan patēriņam iekšzemes nelegālajā tirgū, gan tranzītam uz citām ES valstīm, kur nelikumīgo akcīzes preču cenas ir ievērojami augstākas nekā Latvijas teritorijā (Skandināvijas valstis, Somija, Apvienotā Karaliste, Vācija, Francija).

1.2.40. Šādu preču ievešanai vēsturiski tika izmantoti dzelzceļu un ostu kravu pārvadājumi, kā arī plosti pa Daugavas upi, kuri ir grūti pamanāmi virs ūdens.[28] Kontekstā ar kopējo samazinājumu dzelzceļa kravu pārvadājumos ar Krieviju un Baltkrieviju, sarucis tādā veidā ievesto nelikumīgo tabakas izstrādājumu skaits. 2025. gadā konstatēts jauns cigarešu kontrabandas fenomens, kontrabandai izmantojot aerostatus (meteoroloģiskos gaisa balonus). Šādos kontrabandas gadījumos, kur ir identificēta un pārtverta "bezsaimnieka manta", uzsāktie kriminālprocesi nav kvalificēti pēc Krimināllikuma 195. panta, jo produkti netiek realizēti, tādējādi neradot NIL.

1.2.41. Ņemot vērā pastiprināto muitas kontroli un NRA 2026 pārskata periodā spēkā esošās ES sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju, kopumā ir samazinājies kontrabandas cigarešu apjoms. Jaunās sektorālo sankciju paketes, kas tika pieņemtas šajā pārskata periodā, arī piespiež noziedzniekus Krievijā un Baltkrievijā mainīt kontrabandas piesegpreces.[29]

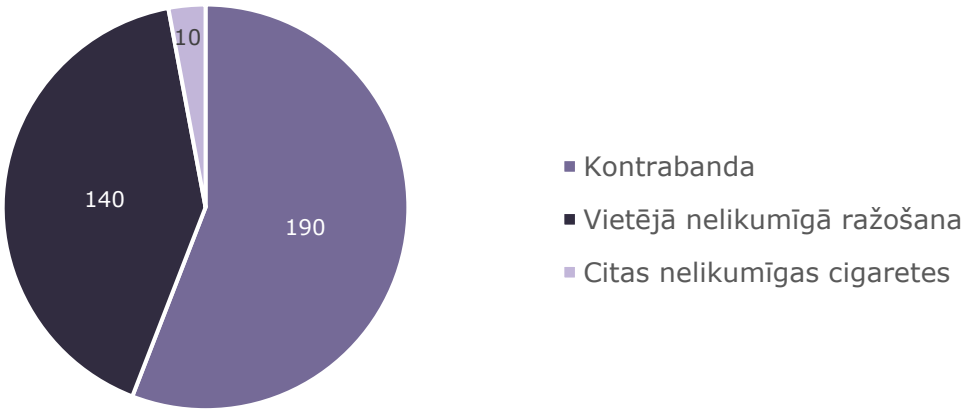

Diagramma Nr. 1.2.8. – Nelikumīgo cigarešu struktūra 2024. gadā pēc izcelsmes veida, miljoni cigarešu[30]

1.2.42. Apzinoties gan vēsturisko, gan aktuālo (pat ja samazināto) kontrabandas cigarešu kustību pāri robežām, Latgale (it īpaši pierobežas pilsētas) ir reģions ar augstāko risku šādu produktu uzglabāšanai un tālākai kustībai iekšzemē. Paredzams, ka ONG un tiem nepieciešamās infrastruktūras klātesamība reģionā, lai apstrādātu kontrabandas preces, veicina lielāku nelikumīgas ražošanas iespējamību šai reģionā. Tas gan neizslēdz risku citos reģionos. Atbilstoši

[27] VID. *Akcīzes nodokļa likmes*. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/akcizes-nodokla-likmes.
[28] 2024. gadā 43 % gadījumos kontrabandas cigaretes konstatētas tieši dzelzceļa kravu pārvadājumos, 9 % gadījumu tās pārvietotas pa autoceļiem, savukārt 48 % gadījumu izmantotas ostas. Jānorāda, ka dzelzceļa kontrolē fiksēts ievērojami lielāks pārkāpumu skaits, kamēr ostās 2024. gadā konstatēts 1, taču apjomīgs gadījums – muitas kontroles laikā atklāti 10,4 miljoni cigarešu bez akcīzes markām. Tas būtiski ietekmējis kopējos rādītājus. 2025. gadā tendence gan bija citāda - mazāk nekā 10 % no konstatētajām kontrabandas cigaretēm, kas šķērsoja sauszemes robežu, bija saistītas ar dzelzceļa transportu.
[29] Visbiežāk cigaretes tiek slēptas zem beramo kravu virsslāņa dzelzceļa pārvadājumos, autotransporta piekabēs, konstrukcijās vai īpaši izveidotos slēpņos, bieži starp pārtikas produktiem.
[30] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024*, 2025. 288. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.

KPMG analīzei zemākā nelikumīgo preču klātbūtne ir Kurzemē jeb reģionā, kas ir ģeogrāfiski vistālāk no sauszemes robežas ar kontrabandas izcelsmes valstīm (skat. diagrammu Nr. 1.2.9.).

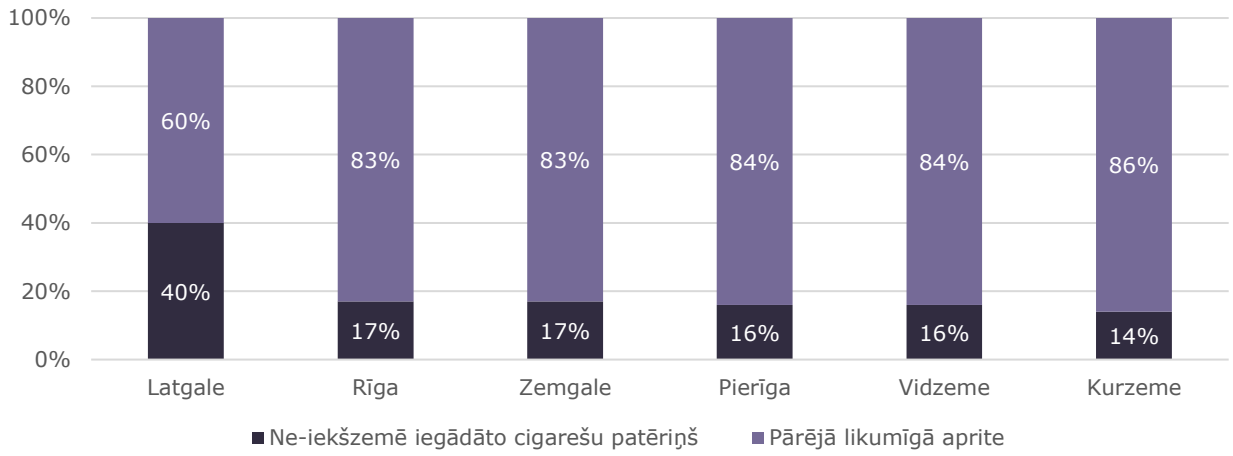

Diagramma Nr. 1.2.9. – Nelikumīgo cigarešu īpatsvars no kopējā pa reģioniem[31]

1.2.43. Izņemto nelikumīgo tabakas izstrādājumu apjoms NRA 2026 pārskata periodā saglabājas nemainīgi augsts ar tendenci pieaugt, kas norāda uz efektīvu TAI darbu nelikumīgu tabakas izstrādājumu aprites apkarošanā, t. sk. cīņā ar starptautisko ONG darbību. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā izņemtas 703 435 283 nelegālās cigaretes un 22 244,73 kg tabakas. 2025. gads veido lielāko daļu no šī apjoma, jo pēc starptautiskas ONG darbības apturēšanas (kā arī citām darbībām attiecīgajā gadā), valstī tika izņemtas 512 033 458 cigaretes un 21 204,45 kg tabakas, kuras bija paredzētas nelikumīgu cigarešu ražošanai. Arī ES mēroga pētījumi norāda uz Latviju kā pārliecinošu līderi izņemto cigarešu skaitā, pārspējot valstis, kurās nelikumīgo cigarešu patēriņš ir būtiski augstāks nekā Latvijā.[32]

1.2.44. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka lielais izņemto nelikumīgo cigarešu skaits NRA 2026 pārskata periodā, tostarp salīdzinot ar citām ES valstīm, var norādīt uz salīdzinoši lielu vietējo pieprasījumu un iespējami augsto ražošanas kapacitāti, kas to apmierina. Piemēram, 2024. gadā nelikumīgo cigarešu īpatsvars no kopējā patērēto cigarešu skaita pieauga par 4,5 %, sasniedzot 18 % jeb 340 miljonus cigarešu gadā. Uz augsto vietējo patēriņu varētu arī norādīt tas, ka Latvijā, atšķirībā no teju visām ES valstīm, strauji samazinājies likumīgo, bet ne iekšzemē iegādāto cigarešu apjoms (38 %), kas varētu norādīt uz viegli pieejamu alternatīvu klātbūtni vietējā tirgū.[33] Arī FID īstenotā sabiedriskās domas aptauja norāda, ka 2025. gadā 27 % iedzīvotāju būtu gatavi iegādāties akcīzes preces, zinot, ka tās ir kontrabanda vai to izcelsme ir nelikumīga. Šāds viedoklis lielākoties ir cilvēkiem ar zemu ienākumu līmeni un iegūtu pamatizglītību.

1.2.45. Ņemot vērā vidējo nelikumīgās aprites cigarešu paciņas cenu Latvijā (3 līdz 3,5 EUR)[34], kā arī to tirgus cenu Baltkrievijā (0,72 EUR)[35], potenciālais NIL apjoms, ko varētu iegūt, realizējot 340 miljonus nelikumīgo cigarešu 2024. gadā, bija starp 38,76 un 47,26 miljoniem EUR. Tiek aplēsts, ka neiekasētais nodokļu apmērs nelikumīgu tabakas produktu tirdzniecības rezultātā varētu sasniegt 67 miljonus EUR.[36] Ja šī nelikumīgā produkcija tiek tālāk vesta uz citām Eiropas valstīm, kur cena var būt divreiz (Somija, Nīderlande) vai pat trīsreiz augstāka (Norvēģija, Īrija) nekā Latvijā, tad līdzīgs NIL apjoms var tikt sasniegts ar krietni mazāku pārdoto cigarešu skaitu. Loģistikas un peļņas apsvērumu dēļ šīs, kā arī citas Rietumeiropas un Ziemeļeiropas valstis, būs galvenie nelikumīgo akcīzes preču plūsmas galamērķi. Paredzams, ka daļa no saistītajiem NIL nonāks arī Latvijā.

[31] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024*, 2025. 288. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.
[32] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024*, 2025. 25. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.
[33] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024,* 2025. 14-15.; 30. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.
[34] Atbilstoši TAI sniegtajai informācijai.
[35] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024*, 2025. 128. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.
[36] KPMG. *Illicit cigarette consumption in Europe. Results for the calendar year 2024,* 2025. 126. lpp. Pieejams: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf?sfvrsn=4ad3ac8_6.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.4.

VP 2025. gada aprīlī kriminālvajāšanas uzsākšanai pret ONG nosūtīja apjomīgu kriminālprocesu par NILL lielā apmērā (aptuveni 500 miljoniem EUR). NIL saistīti ar noziedzīgajiem nodarījumiem akcīzes preču aprites jomā. Kriminālprocesā tika veikta virkne apjomīgu kratīšanu Latvijā un Spānijā, arestēti bezskaidras naudas līdzekļi, NĪ (tajā skaitā Spānijā), transportlīdzekļi, kapitāldaļas, skaidra nauda, dārgmetāli un citas luksusa preces.

Identificētās shēmas ietvaros skaidra nauda dažādās valūtās tika izmantota, lai atbalstītu līdzekļu slēpšanu un pārvietošanu, kā arī akcīzei pakļauto preču nelikumīgas aprites infrastruktūras uzturēšanai (transporta pakalpojumu apmaksai, transportlīdzekļu iegādei, izejvielu iegādei, nelikumīgai to ražošanai, darbaspēka apmaksai, noliktavu nomai). Kriminālprocesā tika iegūtas ziņas, ka ONG konti Latvijas kredītiestādēs slēgti saistībā ar aizdomām par NILL, līdz ar to tika izmantoti ārvalstu konti NIL pārvietošanai un slēpšanai, tostarp izmantoti konti Bulgārijā, Igaunijā un Spānijā reģistrētās finanšu iestādēs.

Izmeklēšana pret šo ONG turpinās citā kriminālprocesā, kurā tiek izmeklēti noziedzīgi nodarījumi, kas paredzēti Krimināllikuma 221. panta trešajā daļā, 190. panta trešajā daļā un 195. panta trešajā daļā. Kriminālprocesā izņemtas 512 033 458 cigaretes un 21 204,45 kg tabakas. ONG darbības rezultātā Latvijai radīts mantiskais kaitējums 59 781 883,24 EUR apmērā. Kriminālprocesā arestēti 13 transportlīdzekļi, 5 NĪ, 2 uzņēmumu kapitāldaļas, 8 bankas konti, juvelierizstrādājumi, skaidra nauda 60 344,52 EUR apmērā. Kriminālprocesā apturēta nelikumīga tabakas izstrādājumu ražotne, apzinātas vairākas nelikumīgo tabakas izstrādājumu noliktavas, novēršot liela apmēra nelikumīgu tabakas izstrādājumu nonākšanu melnajā tirgū Latvijā un ārvalstīs.

1.2.46. Saistībā ar legālā tirgū pieejamo cigarešu cenu kāpumu ir pieaudzis pieprasījums pēc alternatīviem nikotīna produktiem (e-cigaretes, uzpildāmie šķīdumi), kuru izejvielas bieži tiek ievestas nelegāli, deklarējot tās kā pārtikas aromatizētājus. Saskaņā ar VP statistikas datiem par izņemtajiem alternatīvajiem nikotīna produktiem NRA 2026 pārskata periodā to skaits ir būtiski pieaudzis. Piemēram, izņemtas 149 222 elektroniskās cigaretes, 106 566 nikotīna spilventiņi un 6 723 gab. košļājamās tabakas.

1.2.47. Attiecībā uz cigarešu nelikumīgu apriti NRA 2026 pārskata periodā jānorāda arī uz elektronisko cigarešu un to komponenšu nelikumīgas aprites draudu pieaugumu. Latvijā nelegālā tirgus attīstības risks elektronisko cigarešu segmentā ir salīdzinoši augsts, jo vienlaikus pastāv vairāki savstarpēji pastiprinoši faktori. Pastāv relatīvi augsts nodokļu slogs, būtiski aprites ierobežojumi (tostarp pilnīgs aromatizēto produktu aizliegums), ģeogrāfiskais tuvums trešajām valstīm, no kurām iespējams iegādāties šādus produktus, kā arī nevienmērīga regulējuma pieeja citās ES dalībvalstīs. Papildus minētajiem faktoriem risku pastiprina arī nepietiekama tiesiskā noteiktība attiecībā uz ievešanas kvantitatīvajiem kritērijiem, kas kopumā veicina priekšnosacījumus nelegālās aprites pieaugumam. Šo aspektu kombinācija rada cenu un pieejamības disproporciju starp legālo un nelegālo tirgu, kas, savukārt, objektīvi veicina nelegālās aprites attīstību.

1.2.48. Lai gan pēdējos gados alkohola patēriņš Latvijā ir mazinājies, OECD apkopotie dati vēl aizvien norāda, ka 2024. gadā ar 11,3 litriem uz 1 iedzīvotāju tas ir augstākais rādītājs starp visām OECD dalībvalstīm.[37] NRA 2026 pārskata perioda sākumā VID aplēsa, ka nelegālā alkohola tirgus iekšzemē veido 4–6 % no kopējā tirgus apjoma.[38] Tas būtu aptuveni 0,7 līdz 1,1 miljoniem litru alkohola gadā. Lai gan alkohola veidi un attiecīgi to cenas nelegālajā tirgū var atšķirties, konservatīvi aprēķini par iespējamo NIL apjomu norāda,[39] ka NIL no nelegālā alkohola tirdzniecības 2025. gadā svārstās no 7 miljoniem EUR līdz 11 miljoniem EUR. NRA 2026 pārskata periodā VP izņēmusi 70 541,57 litrus nelikumīgo alkoholisko dzērienu apjomu, kas veido tikai salīdzinoši nelielu daļu (2-3 %) no kopējā iespējamā nelegālā alkohola apjoma pārskata periodā.

1.2.49. Legālā alkohola tirdzniecības cena, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, ir būtiski kāpusi gan tirgus apstākļu, gan pieaugošo nodokļu dēļ, kas var stimulēt personu vēlmi meklēt lētākas

[37] OECD. *Alcohol Consumption*. Pieejams: https://www.oecd.org/en/data/indicators/alcohol-consumption.html.
[38] Dienas Bizness. VID: Akcīzes preču nelegālais tirgus rada aptuveni 100 miljonus eiro neiekasētu nodokļu. Pieejams: https://www.db.lv/zinas/vid-akcizes-precu-nelegalais-tirgus-rada-aptuveni-100-miljonus-eiro-neiekasetu-nodoklu-512250.
[39] Pieņemot, ka nelegālajā tirgū alkohola tirdzniecības cena ir četras reizes zemāka nekā lētākā mazumtirdzniecības alkohola veida (degvīna) cena par 1 absolūtā alkohola litru.

alternatīvas. Pārskata perioda beigās tika ieviestas arī būtiskas izmaiņas Alkoholisko dzērienu aprites likumā, būtiski saīsinot alkohola tirdzniecības laiku.

1.2.50. Publiski pieejamie dati par degvielas realizāciju valstī un reģistrēto transportlīdzekļu nobraukumu nenorāda uz būtisku nereģistrētās degvielas apmēru iekšējā tirgū. NRA 2023 pārskata perioda beigās bija novērojams straujš degvielas cenu kāpums, kas šajā pārskata periodā ir normalizējies, un cenas ir pat samazinājušās no to augstākā punkta. NRA 2026 pārskata perioda sākumā VID aplēsa, ka nelegālais degvielas tirgus veidoja 4–7 % no kopējā tirgus apjoma, bet neiekasēto nodokļu apmērs no nelegālās degvielas tirdzniecības bija aptuveni 30 miljoni EUR gadā.[40] Paredzams, ka cenu samazinājums un zināmā stabilitāte pēdējo gadu laikā ir mazinājis pieprasījumu pēc nelegālas degvielas. Uz to arī norāda reģistrēto noziedzīgo nodarījumu statistika, kas, attiecībā uz Krimināllikuma 220.[1] pantu[41], ir būtiski zemāka salīdzinājumā ar citām akcīzes precēm. Kopā NRA 2026 pārskata periodā reģistrēti tikai 18 šādi noziedzīgie nodarījumi.

1.2.51. NRA 2026 pārskata periodā novērots pieaugums tādu gadījumu skaitā un saistītajā degvielas apjomā, kur pāri Latvijas ārējai sauszemes robežai autotransporta degvielas bākā ievests neatļauts degvielas apjoms, pēc tam šo degvielu realizējot vietējā tirgū. No 2025. gada 1. janvāra stājās spēkā grozījumi likumā "Par akcīzes nodokli", kas, pamatojoties uz 18. panta devīto daļu un 21. pantu, nosaka, ka sauszemes ceļu robežu drīkst šķērsot tikai tie kravas transportlīdzekļi, kuru degvielas tvertnēs ir ne vairāk kā 200 litri degvielas. Vienlaikus 2025. gadā tāpat konstatēti 312 gadījumi, kuros transportlīdzekļu pārbaudēs konstatēts, ka valstī mēģināts ievest 121 257,18 litrus degvielas, kas pārsniedz atļauto 200 litru limitu. Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka, pat ja šī degviela būtu realizēta Latvijā, saistītais NIL apjoms nepārsniegtu 200 000 EUR.

1.2.52. Lielāka aktivitāte pārskata periodā vērsta uz noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu iekšzemē, nevis pārrobežu līmenī, t. sk. attiecībā uz nelikumīgu akcīzes preču ražošanu, kā arī aktivizējās nelikumīga tiešsaistes tirdzniecība, tostarp izmantojot tādas saziņas platformas kā *Telegram*. Lai gan attiecībā uz nelikumīgu tabakas, alkohola un degvielas apriti pieaug arī ārvalstu MI/ENI un pat kriptoaktīvu izmantošanas gadījumu skaits, norēķini skaidrā naudā vēl aizvien dominē. Iegūtie skaidras naudas līdzekļi tiek izmantoti gan kustamas mantas, gan NĪ iegādei (skaidrā naudā norēķinoties par daļu NĪ). Profesionāla NILL pakalpojumu sniedzēji var tikt iesaistīti legalizācijas ķēdē, nodrošinot skaidras naudas pārveidi bezskaidras naudas formā.

1.2.53. Visbiežāk digitālās norēķinu metodes tiek izmantotas nevis preču pārdošanā, bet gan ONG savstarpējā finanšu apritē, tostarp norēķinoties par izejmateriāliem vai transporta pakalpojumiem. Nereti šādus darījumus veic citas ONG kontrolētas juridiskās personas. Savukārt uzņēmums, kas veic nelikumīgu akcīzes preču apriti, šim ONG pārvaldītajai juridiskajai personai līdzekļus nodod skaidrā naudā.

1.2.54. TAI izmeklēšanu laikā arvien vairāk tiek konstatēti gadījumi, ka personām, kuras ir saistītas ar nelikumīgu akcīzes preču apriti, Latvijas kredītiestādes slēgušas kontus saistībā ar NILL riskiem. Līdz ar to tās atver kontus ārvalstu finanšu iestādēs, visbiežāk Lietuvā un Spānijā. Arī FID saņemto STR analīze norāda, ka gadījumos, kur ziņots par akcīzes preču nelikumīgu apriti, šīs valstis norādītas kā biežākās iesaistīto kontu valstis līdzās Vācijai un Beļģijai. Tomēr jāuzsver, ka izteikti dominē Lietuvas finanšu iestādes. Gan FID, gan TAI novērojumi norāda, ka šie ārvalstu konti pamatā pieder ārvalstu čaulas uzņēmumiem, kas būtiski padara sarežģītākas saistītās paralēlās finanšu izmeklēšanas. Šāda veida starptautisku NILL ķēžu izmeklēšana prasa būtiskus TAI resursus, FID atbalstu un plašu sadarbību ar citām ES dalībvalstīm.

1.2.55. Nav precīzi nosakāms, cik liela daļa no NIL no akcīzes preču realizācijas un/vai tranzīta tiek legalizēta Latvijā. Vienlaikus sagaidāms, ka Latvijā nogulsnējas daļa no NIL kā atalgojums vietējām personām, kuras piedalījās noziedzīga nodarījuma īstenošanā, vai vidēja līmeņa organizētājiem, kuri atrodas Latvijā un šos līdzekļus izmanto ikdienas vajadzību segšanai vai kustamā īpašuma un NĪ iegādei. Lai gan attiecībā uz akcīzes preču nelikumīgu apriti izteikti dominē skaidras naudas lietošana, daļa šo līdzekļu var tikt integrēti legālajā finanšu sistēmā caur Latvijas kredītiestādēm vai MI/ENI. Tāpat šie sektori var arī tikt izmantoti NIL noslāņošanas un strukturēšanas stadijā, kā arī, lai norēķinātos ar akcīzes preču apritē iesaistītajām personām.

[40] Dienas Bizness. *VID: Akcīzes preču nelegālais tirgus rada aptuveni 100 miljonus eiro neiekasētu nodokļu*. Pieejams: https://www.db.lv/zinas/vid-akcizes-precu-nelegalais-tirgus-rada-aptuveni-100-miljonus-eiro-neiekasetu-nodoklu-512250.
[41] Nelikumīga naftas produktu uzglabāšana, pārvietošana (pārvadāšana) un realizācija.

1.2.56. Caur Latviju var tikt transportēta arī skaidra nauda, kas iegūta par realizētajām cigaretēm, par ko norāda arestētie finanšu līdzekļi dažādās valūtās. Tas palielina arī NILL apdraudējumu, ar ko saskaras VTS, kuras ir iesaistītas ārvalstu valūtu maiņas darījumos.

1.2.57. Kopumā akcīzes preču nelikumīga aprite joprojām ir ar augstu latentuma līmeni. Nemainīgi augstais noziedzības līmenis, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, vietējais pieprasījums un salīdzinoši augstais patēriņš, kā arī šāda veida noziedzības pārrobežu raksturs, tostarp iesaistītajās NILL shēmās, saglabā **vidēji augstu** apdraudējuma līmeni. Paredzams, ka apdraudējums arī saglabāsies paaugstināts pārskatāmā nākotnē, ņemot vērā satricinājumu globālajam enerģētikas tirgum 2026. gada sākumā, kas būtiski palielinājis gan enerģētikas produktu cenas, gan pakārtoti citu produktu cenas. Tas savukārt var motivēt cilvēkus meklēt nelikumīgas alternatīvas.

Narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda[42]

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda	Vidēji augsts	Vidēji augsts

1.2.58. NRA 2026 pārskata periodā novērojams noziedzīgu nodarījumu, kas saistīti ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti, skaita būtisks samazinājums, salīdzinot ar iepriekšējiem 2 NRA periodiem. Salīdzinot ar NRA 2020 pārskata periodu, novērojams kritums par 51 %, savukārt, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, samazinājums ir 21 %. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, teju viss noziedzīgu nodarījumu skaita samazinājums ir saistīts ar Krimināllikuma 253.[2] pantu[43], kur reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits samazinājies par 67 % jeb par 789 noziedzīgiem nodarījumiem un 190.[1] pantu[44], kur samazinājums ir 48 % jeb par 572 noziedzīgiem nodarījumiem. Tas norāda gan uz TAI mazāku fokusu uz neliela apmēra lietām, gan būtisku identificēto pārrobežu plūsmu kritumu.

1.2.59. Vienlaikus apdraudējums no darbībām ar narkotiskajām un psihotropajām vielām iekšzemē saglabājas augsts. Noziedzīgo nodarījumu skaits, kas saistīts ar Krimināllikuma 253. pantu[45] un 253.[1] pantu[46], ir pat pieaudzis (+ 3 %) , salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu.

1.2.60. Ņemot vērā salīdzinoši lielo noziedzības apmēru, kā arī to, ka narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecība vienmēr ģenerē NIL, salīdzinoši reti uzsāktie kriminālprocesi tiek kvalificēti pēc Krimināllikuma 195. panta. Tikai ap 1 % no uzsāktajiem kriminālprocesiem NRA 2026 pārskata periodā ir kvalificēti pēc attiecīgā panta, šim īpatsvaram pieaugot līdz nepilniem 2 % lietās, kur tiek uzsākta kriminālvajāšana, un 3 % tiesām nodotajās lietās.

1.2.61. Vienlaikus jāņem vērā, ka daļa kriminālprocesu NRA 2026 pārskata periodā saistāmi ar narkotisko vielu pašpatēriņu, kur narkotiskās vielas tiek pasūtītas no ārvalstīm un lietotas bez nolūka tās realizēt. Visos gadījumos, kur uzsākts kriminālprocess par narkotisko vielu nelikumīgu apriti un tai sekojošu NILL, process uzsākts saistībā ar narkotisko vielu neatļautu realizāciju vai nolūku realizēt narkotiskās vielas, bieži personu grupā un lielā apmērā. Šādos gadījumos tiek veikti arī būtiski mantas aresti. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā arestēta manta (36 NĪ, 177 transportlīdzekļi, juvelierizstrādājumi) par kopējo vērtību 7 776 642,62 EUR. No šīs arestētās mantas 22 % bija saistīta ar lietām, kuras arī kvalificētas pēc Krimināllikuma 195. panta.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
FID saņemto STR skaits par iespējamu narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti, t. sk. kontrabandu	10	10	7
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	1543	1472	1595
Uzsāktie kriminālprocesi	1687	1601	1683
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	908	938	974

[42] Krimināllikuma 190.[1] pants, 248.[1]–256. panti. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.
[43] Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta iegādāšanās, glabāšana un realizēšana nelielā apmērā un narkotisko un psihotropo vielu neatļauta lietošana.
[44] Preču un vielu, kuru aprite ir aizliegta vai speciāli reglamentēta, pārvietošana pāri Latvijas robežai.
[45] Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana.
[46] Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un neatļauta realizēšana.

Kriminālvajāšana uzsākta	921	946	914
Fizisko un juridisko personu, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu, skaits	346	272	324
Tiesām nodoto lietu skaits	509	668	552
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	740	844	835

Tabula Nr. 1.2.10.

1.2.58. Izņemto narkotisko vielu apjoms NRA 2026 pārskata periodā saglabājas nemainīgi augsts. Atsevišķu narkotisko vielu grupās izņemto vielu apjoms palielinās (īpaši straujš pieaugums konstatēts izņemtā heroīna apjomā), kas norāda uz efektīvu TAI darbu narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites apkarošanā, t. sk. cīņā ar starptautisko ONG darbību. Izņemto narkotisko vielu tendences norāda uz izmaiņām ONG darbībā un vietējā un starptautiskajā pieprasījumā. NRA 2026 pārskata periodā būtiski sarucis izņemtā kokaīna (-88 % jeb -217 kg), hašiša (-55 % jeb -1065 kg) un nežāvētas marihuānas (-28 % jeb -147 kg) apjoms, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu. Kopumā pieprasījums pēc marihuānas saglabājas augsts, jo izņemtās žāvētās marihuānas apjoms ir audzis (+38 % jeb 171 kg). Gan žāvēta, gan nežāvēta marihuāna NRA 2026 pārskata periodā veidoja 33 % no kopējā narkotisko un psihotropo vielu izņemšanu skaita. Tomēr jāuzsver, ka, lai gan šis bija augstākais īpatsvars no visām vielām, tas ir sarucis par 21 procentpunktu pret NRA 2023 pārskata periodu.

1.2.59. Marihuānas un citu "tradicionālo" narkotisko vielu izņemtā apjoma un gadījumu skaita samazinājums, vienlaikus saglabājoties stabilam ar narkotisko vielu saistītās noziedzības līmenim iekšzemē, skaidrojams ar jaunu narkotisko un psihotropo vielu izplatības pieaugumu. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, vairākkārtīgi pieaudzis izņemto psihotropo medikamentu (+948 % jeb 284 kg), amfetamīna (+611 % jeb 190 kg) un Latvijā kontrolējamo vielu sarakstos iekļauto vielu (+1005 % jeb 966 kg) apjoms.[47] Šāda veida narkotisko un psihotropo vielu ražošana un transports identificēts kā pastāvīgi pieaugošs drauds, kura nozīme pieaugs turpmākajos gados augstā pieprasījuma dēļ gan ES, gan ārpus tās. ES Smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums arī norāda uz riskiem, kas ir saistīti ar likumīgo uzņēmumu iesaisti nepieciešamo izejvielu nodrošināšanā, tostarp farmācijas uzņēmumiem.[48]

[47] Patiesais šo narkotisko un psihotropo vielu pieaugums ir vēl būtiski augstāks, jo ārpus uzskaitei svara mērvienībās šie produkti tiek izņemti arī šķidrā formā (uzskaitīti tilpuma mērvienībās) vai jau tablešu formā. Salīdzināšanas nolūkos izmantots tikai izņemto vielu svars, kur tas ir piemērojams.
[48] Europol. *The Changing DNA of serious and organised crime*, 2025. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf.

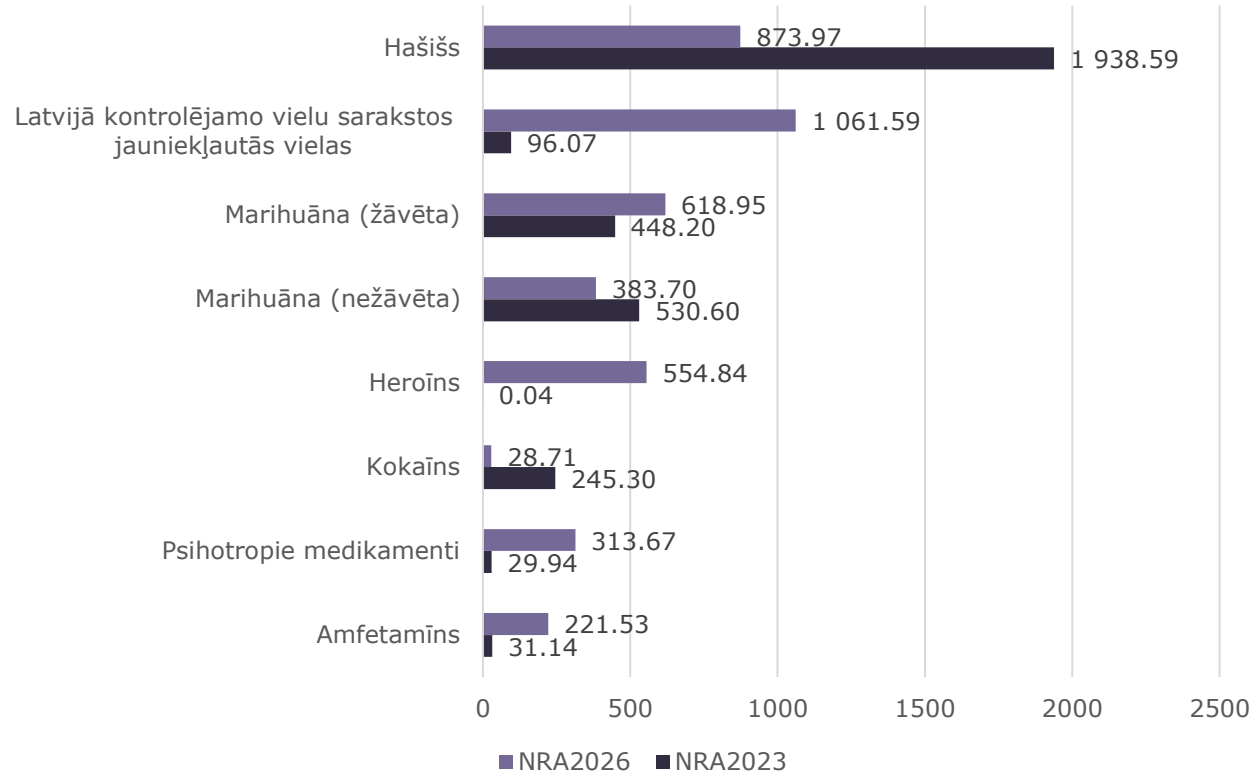

Diagramma Nr. 1.2.11. – TAI izņemto narkotiku apjoma izmaiņas starp NRA 2023 un NRA 2026 pārskata periodiem pēc to veida kilogramos

1.2.60. Jauna veida narkotisko vielu pieaugošā nozīme vietējā un ES patēriņā maina gan preču aprites nodrošināšanā, gan NILL iesaistīto personu ģeogrāfisko izvietojumu. NRA 2026 pārskata periodā saglabājas starptautisko ONG interese par Latviju un tās valsts piederīgo iesaisti narkotisko un psihotropo vielu kontrabandas organizēšanā un īstenošanā gan Latvijā, gan ārpus tās robežām ES ietvaros. Narkotisko un psihotropo vielu pārvietošanas tendences atšķiras atkarībā no iesaistītajām vielām. Latvija ir gan izcelsmes, gan galamērķa, gan tranzīta valsts. Piemēram, Latvijā var nonākt vai caur to var plūst izejvielas psihotropo vielu ražošanai, kas nāk no Ķīnas, Indijas vai Nīderlandes. No Latvijas narkotiskās vielas vai to prekursori var tikt pārvietoti gan uz Rietumeiropu, gan Skandināvijas valstīm, gan Krieviju. Piemēram, caur Latviju ir izveidots hašiša kontrabandas ceļš no Ziemeļāfrikas (caur Spāniju) uz Krieviju. Pretēji pa "Ziemeļu ceļu" no Krievijas caur Latviju Centrāleiropā un Rietumeiropā var nonākt heroīns no Kazahstānas un Uzbekistānas (iespējamā izcelsmes valsts – Afganistāna). Sintētiskās narkotikas tiek pārvietotas uz Rietumeiropu un Skandināvijas valstīm, savukārt kokaīns no Dienvidamerikas caur Latviju tranzītā var nonākt citās ES valstīs, šo kustību kontrolējot starptautiskām ONG.

1.2.61. VID MP konstatējusi, ka narkotisko un psihotropo vielu, to prekursoru, kā arī jauno psihoaktīvo vielu nelikumīgā aprite notiek, izmantojot dažādus transporta veidus: aviotransportu, kravas automašīnas, prāmju satiksmi un pasta sūtījumus. Pārvadājumi tiek organizēti gan uz, gan no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Itālijas, Nīderlandes, Vācijas. Savukārt gadījumos, kad vielu pārvietošanai izmantots aviotransports, personas visbiežāk ierodas no Nīderlandes, Spānijas, Čehijas, Polijas, Apvienotās Karalistes, Norvēģijas, Vācijas, Turcijas, Gruzijas.[49]

1.2.62. Lai arī iekšzemē izņemto narkotisko vielu apjoms un to vērtība ir ievērojama, būtiska daļa no izņemto vielu apjoma (t. sk. sintētiskās narkotikas, kā arī hašišs un kokaīns) TAI vērtējumā Latviju šķērsojis tranzītā ar nolūku to realizēt ārvalstīs. Nav zināms, vai un kāda daļa no NIL no narkotisko vielu tranzīta tiek legalizēta Latvijā, vienlaikus sagaidāms, ka Latvijā nogulsnējas daļa no NIL kā atalgojums vietējām fiziskām personām, kuras piedalījās noziedzīga nodarījuma īstenošanā – gan narkotisko un psihotropo vielu transportēšanā, gan arī vietēja līmeņa ražošanā. Jāpieļauj, ka līdzīgi

[49] FID. *Noziedzīgu nodarījumu akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites jomā tipoloģijas un pazīmes*, 2025. Dokumentam ir ierobežotas pieejamības statuss.

kā narkotiskās vielas, pretējā virzienā caur Latviju var tikt transportēta arī skaidra nauda, kas iegūta par narkotisko vai psihotropo vielu realizāciju.

1.2.63. Lai gan atbilstoši FID 2025. gadā pasūtītās sabiedriskās domas aptaujas rezultātiem attieksme pret narkotisko vielu iegādi ir pārsvarā noraidoša – tikai 6 % nebūtu iebildumu pret narkotisko vielu pirkšanu/pārdošanu nelielos apmēros – jāuzsver, ka šī pati aptauja norāda, ka tikai 68 % ziņotu vai drīzāk ziņotu atbildīgajām iestādēm, ja to radinieks vai paziņa būtu iesaistīts liela apmēra narkotisko vielu kontrabandā un nelikumīgā apritē. Ņemot vērā gan pirmā jautājuma formulējumu, gan sabiedrības kritisko viedokli par narkotiskajām vielām, paredzams, ka atbildes var neatspoguļot patieso situāciju kopumā un it īpaši konkrētās vecuma grupās, kur pieprasījums pēc šāda veida vielām varētu būt augstāks. FID pasūtītās aptaujas rezultāti arī norādīja, ka jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem būtu visgatavākie iegādāties vai paši pārdot narkotiskās vielas mazos apjomos.[50]

1.2.64. PWC pētījumā par narkotisko un psihotropo vielu pieejamību jauniešu vidū un izglītības iestādēs 2024. gadā ir redzama iespējamā problemātika. Piemēram, nepilni 40 % respondentu vecumā no 11 līdz 20 gadiem atbildēja, ka narkotiku lietošana starp jauniešiem ir pieaugusi, 43 % norādījuši, ka savā skolā vai draugu lokā zina, kādu, kas ir lietojis narkotikas[51] un tikai 37 % ziņotu par aizdomīgām darbībām, kas saistītas ar narkotiku tirdzniecību internetā. Tikai 30,5 % uzskata, ka iegādāties narkotikas būtu grūti.[52]

1.2.65. Ārpus jauniešiem, kuru vidū pieprasījums ir ar pieaugošu tendenci, attiecībā uz šo noziedzīgo nodarījumu jānorāda uz personām ar iepriekšēju sodāmību, personām ar finansiālām problēmām, kā arī personām, kas ir nodarbinātas konkrētos sektoros (piemēram, kravu pārvadājumi). Šīs grupas nav saistāmas ar narkotiku patēriņu, bet var tikt iesaistītas to transportēšanā, glabāšanā vai realizēšanā. Visbiežāk aizdomās turētās personas par narkotisko vielu nelikumīgu pārvietošanu/glabāšanu ir vīrieši vecumā no 26 līdz 35 gadiem, savukārt gadījumos, kur izņemts vairāk nekā 500 g aizliegto vielu – vīrieši vecumā no 56 līdz 64 gadiem. Kopumā kriminālprocesos, kur lūgts uzsākt kriminālvajāšanu, 81 % personu ir vecumā zem 45 gadiem un 43 % ir cittautieši (visbiežāk Lietuvas, Vācijas un Igaunijas rezidenti).

1.2.66. Gan PWC veiktās jauniešu aptaujas, gan TAI novērojumi norāda, ka NRA 2026 pārskata periodā narkotisko vielu nelikumīgas apritē pastiprināti tiek izmantotas tehnoloģijas, kas nodrošina darbību anonimitāti, piemēram, *WhatsApp*, *Telegram*, *Signal* un citas mobilās aplikācijas, vienreizējās abonēšanas kartes u. tml. Turpina pieaugt tiešsaistes resursu (t. sk. *DarkNet*), kā arī kriptoaktīvu izmantošanas tendences. Pakomāti, pasta sūtījumi un kurjerpasts tiek izmantots dažāda veida medikamentu, kas satur narkotiskās vai psihotropās vielas, un anabolisko steroīdu izplatīšanai.

1.2.67. Vairāk nekā puse FID NRA 2026 pārskata periodā saņemto STR par NILL, kas, iespējams, saistīta ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti, bija ar ārvalstu finanšu iestāžu kontu iesaisti. FID veiktā izpēte identificē, ka vairāk nekā puse no visiem iesaistītajiem ārvalstu kontiem bijuši atvērti Lietuvā reģistrētās finanšu iestādēs (pārsvarā digitālajās bankās un MI/ENI), lai gan nereti līdzekļi tiek tālāk pārskaitīti arī uz Latvijas finanšu sistēmu, kur tos visvieglāk var identificēt kā neizskaidrojamu personas labklājību. Bieži konstatēti arī skaidras naudas darījumi gan FID saņemtajos STR, gan TAI novērojumos un operatīvajā darbā. Iegūtie skaidras naudas līdzekļi tiek lietoti pašpatēriņā dažādu nelegālo darbību izmaksu segšanai (transports, algas) kā arī ieguldīti kustamajā un nekustamajā mantā. Daļa no skaidrā naudā iegūtajiem līdzekļiem var tikt izlietoti azartspēlēs, kā arī iemaksāti personu finanšu sektora iestāžu kontos.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.5.

VP kriminālprocesa ietvaros identificēja starptautisku organizētu noziedzīgo grupējumu, kas veica narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti. Viens no zināmākajiem Latvijas organizētās noziedzības līderiem veica vielu iegādāšanos, glabāšanu, realizāciju, pārvietošanu pāri Latvijas robežām organizētā grupā lielā apmērā.

[50] FID. *Sabiedriskās domas pētījums par Finanšu izlūkošanas dienesta darbību, iedzīvotāju izpratni par finanšu noziegumiem un toleranci pret tiem*, 2025. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/database/sabiedriskas-domas-petijums-par-finansu-izlukosanas-dienesta-darbibu-iedzivotaju-izpratni-par-finansu-noziegumiem-un-toleranci-pret-tiem/.
[51] Vēl 8 % norāda, ka viņiem ir "grūti atbildēt".
[52] PwC. *Par narkotisko/psihotropo vielu pieejamību jauniešu vidū, narkotisko/psihotropo vielu aprites īpatnībām un to pieejamību izglītības iestādēs*, 2024. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/database/ieksejas-drosibas-fonda-projekta-nr-vp-idf-2024-2-smagas-un-organizetas-parrobezu-noziedzibas-apkarosanas-stiprinasana-un-sadarbibas-veicinasana-ar-iesaistitajam-valstim-ietvaros-ir/.

Pēc VP iniciatīvas organizētas SKG sanāksmes par FID iesaisti darījumu analīzē, atbalstot TAI. FID, sadarbojoties ar starptautiskiem partneriem (nosūtīti pieprasījumi Spānijas finanšu izlūkošanas vienībai), konstatēja, ka organizētā grupa, kas darbojās arī ārpus Latvijas teritorijas, izveidoja fiktīvu NĪ izīrēšanas shēmu, izmantojot to kā aizsegu narkotiku realizācijas rezultātā iegūtu līdzekļu legalizēšanai. Ilgstošā laika periodā juridisku un fizisku personu kontos identificētas ievērojamas skaidras naudas iemaksas. Skaidrā naudā iemaksātie līdzekļi tika sajaukti ar legāliem ienākumiem, veicot naudas līdzekļu strukturēšanu, tādējādi maskējot līdzekļu noziedzīgo izcelsmi. Shēmā konstatēti maksājumi organizētās noziedzīgās grupas ietvaros, tostarp fiktīvas saimnieciskās darbības veidā. Tālāk līdzekļi integrēti NĪ, transportlīdzekļu iegādē, kā arī izmantoti ikdienas norēķiniem.

Noslēdzot analīzi un iegūstot papildu faktus, kas apstiprināja TAI izvirzītās aizdomas par NILL, FID apkopoja informāciju kompetentās iestādes atzinumā par personu iesaisti un darījumiem TAI, lai sekmētu noziedzīgi iegūtu aktīvu konfiskāciju.

Latvijas VP, īstenojot plašu starptautisko sadarbību un operatīvās informācijas apmaiņu ar Eiropolu un Eurojust, kā arī Spānijas Nacionālo policiju, veica koordinētas aizturēšanas un kratīšanas kopīgas operācijas laikā (*joint action day*) Latvijā un Spānijā. Rezultātā aizturētas vairākas personas – noziedzīga tīkla vadītājs un vairāki organizētās noziedzīgās grupas dalībnieki. Izmeklēšanas rezultātā pieņemts lēmums par kriminālprocesa nodošanu tiesai.

1.2.68. Eksperti vērtē narkotisko un psihotropo vielu nelegālo apriti kā vienu no latentākajām noziedzības formām, kuras latentumam ir tendence pieaugt. To skaidro arvien straujāka pāreja no fiziska darījuma par narkotiskajām un psihotropajām vielām uz tirdzniecību tiešsaistē, izmantojot finanšu iestādes vai dažādas kriptoaktīvu platformas un nereti arī šo aizliegto vielu nodošanu pircējam caur slēpņiem, kas būtiski apgrūtina šādu nelikumīgu darbību identificēšanu un izsekošanu. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka, lai gan šādi gadījumi prasa lielu resursu ieguldījumu, tie tiek identificēti un iesaistītās personas sauktas pie atbildības, tostarp arestēti un konfiscēti tiek arī šo personu kriptoaktīvi un ārvalstu kontos esošie finanšu līdzekļi.

1.2.69. Ņemot vērā arvien pieaugošo izņemto narkotisko vielu apjomu, kā arī ievērojamo šī noziedzīgā nodarījuma veida latentumu, NILL draudi jāuzskata par joprojām **vidēji augstiem** ar tendenci pieaugt.

Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	Vidēji augsts	Vidējs

1.2.70. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits valsts institūciju dienestā būtiski samazinājies gan NRA 2026 pārskata perioda ietvaros, gan salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu. 2023. gadā kopā reģistrēti 200 šādi noziedzīgie nodarījumi, savukārt 2025. gadā šis skaits ir samazinājies par 30 % līdz 139 noziedzīgiem nodarījumiem. Kritums novērojams arī pret NRA 2023 pārskata periodu, kad kopā reģistrēti 709 noziedzīgie nodarījumi, salīdzinot ar 472 noziedzīgajiem nodarījumiem starp 2023. un 2025. gadu (-33 %). Vienīgie noziedzīgie nodarījumi, kur NRA 2026 pārskata periodā fiksēta augšupejoša tendence, bija dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana (Krimināllikuma 318. pants) un neizpaužamu ziņu izpaušana (Krimināllikuma 329. pants).

1.2.71. Atšķirībā no citām noziedzīgu nodarījumu grupām, kriminālprocesi, kas uzsākti pēc Krimināllikuma 24. nodaļas pantiem, salīdzinoši bieži tiek nodoti kriminālvajāšanas uzsākšanai un secīgi pēc tam tiesām, norādot uz TAI spēju efektīvi izmeklēt identificētos noziedzīgos nodarījumus un saukt iesaistītās personas pie atbildības.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
FID saņemto STR skaits par iespējamu noziedzīgu nodarījumu valsts pārvaldē (t. sk. korupciju)	56	46	39
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	200	133	139
Uzsāktie kriminālprocesi	139	129	135
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	112	81	93
Kriminālvajāšana uzsākta	117	91	88

Fizisko un juridisko personu skaits, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu	33	29	25
Tiesām nodoto lietu skaits	81	70	56
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	130	152	79

Tabula Nr. 1.2.12.

1.2.72. NRA 2026 pārskata periodā konstatēts, ka no 403 uzsāktajiem kriminālprocesiem tikai 7 lietās (nepilni 2 %) paralēli pamatnoziegumam tika izmeklēta arī NILL. Tas ir īpaši aktuāli, ņemot vērā, ka 44 % no reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (kukuļņemšana, tirgošanās ar ietekmi, prettiesisku labumu pieprasīšana un pieņemšana, neatļauta piedalīšanās mantiskos darījumos) pēc savas būtības ir vērsta uz nelikumīga mantiska labuma gūšanu. Uz to vēl tiešāk norāda arī statistika par valstī kopumā uzsāktajiem kriminālprocesiem, kas tostarp kvalificēti pēc Krimināllikuma 195. panta par NILL. No 887 šādiem procesiem, tikai 7 kriminālprocesi jeb 0,8 % ir bijuši saistīti ar noziedzīgu nodarījumu, kas kvalificēts pēc kāda no Krimināllikuma 24. nodaļas pantiem.

1.2.73. Šādas tendences daļēji skaidrojamas ar to, ka daļa koruptīvo noziedzīgo nodarījumu tiek atklāti un pārtraukti kukuļa pieprasīšanas, piedāvāšanas vai nodošanas stadijā, kā arī liela daļa krimināllietu saistīta ar administratīvā līmeņa korupciju[53] ar nelielu mantisku labumu gūšanu, kas objektīvi ierobežo NILL stadijas iestāšanos (piemēram, gūtais labums tiek izlietots pašpatēriņā). Latentuma dēļ ar administratīvo korupciju saistīto NIL apjomu monetārā izteiksmē nevar precīzi identificēt. Vienlaikus atsevišķos gadījumos, īpaši atkārtotas vai sistemātiskas administratīvās korupcijas gadījumā, kā arī tad, ja šādā veidā iegūtie līdzekļi tiek uzkrāti, tie var tikt legalizēti, tos integrējot finanšu sistēmā.

1.2.74. Līdzīgi kā administratīvā korupcija, arī korupcija publisko iepirkumu jomā[54] ir noziedzīgs nodarījums ar augstu latentumu. Atbilstoši IUB sniegtajiem datiem, 2024. un 2025. gadā kopā noslēgti 44 485 līgumi par kopējo summu 16,574 miljardi EUR.[55] IUB veic publisko iepirkumu analīzi pēc vairākiem definētajiem risku indikatoriem. Visbiežāk identificētais risku indikators – iepirkumā piedalījies tikai 1 pretendents. Kopumā 2024. un 2025. gadā 29 % visu iepirkumu tika identificēts vismaz 1 riska indikators. Šādi līgumi veidoja neproporcionāli lielu saistīto summu jeb 45 % no kopējās perioda līgumsummas. Īpaši jāakcentē, ka no līgumiem ar kādu riska indikatoru par kopējo līgumsummu 7,5 miljardi EUR, dažādi celtniecības darbi veidoja 78 % no kopējā apjoma.

1.2.75. SSE pētījumā par ēnu ekonomikas īpatsvaru valstī norādīts, ka 2025. gadā procents no līguma summas, kas tiek maksāta, lai nodrošinātu valsts pasūtījumu izpildi (korupcija), bija 6,2 %.[56] Šis rādītājs 2025. gadā Latvijai ir būtiski labāks par Lietuvas (10,4 %), kā arī pirmo reizi kopš 2017. gada bija labāks nekā Igaunijas rādītājs (7,1 %).[57] Piemērojot šo rādītāju iepirkumu līgumsummām, kur bija kāds riska indikators, NILL riska summas griesti 2024. gadā sasniedza 294 miljonus EUR, bet 2025. gadā – 172 miljonus EUR. Lai gan iesaistīto līdzekļu apjoms ir liels un visbiežāk ir saistīts ar lieliem būvniecības projektiem (būvniecības sektors ar paaugstinātu ēnu ekonomikas un arī NILL risku), svarīgi uzsvērt, ka šī summa ir maksimālais teorētiskais apjoms un nevar pieņemt, ka tā ir saistīta ar korupciju vai NILL, it īpaši ņemot vērā, ka iepirkumiem ar riska indikatoriem kompetentās iestādes pievērš papildus uzmanību.

[53] Administratīvā korupcija ir valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, gūtu sev nepelnītu labumu vai radītu priekšrocības citai personai, personu grupai. Administratīvā korupcija visbiežāk konstatējama situācijās, kas saistītas ar iedzīvotāju ikdienas jautājumu un problēmu risināšanu. Piemēram, ārstniecības iestādes organizētās valsts apmaksātās medicīniskās procedūras nodrošināšana pacientam apmaiņā pret "pateicību" ļauj apiet normatīvajos aktos noteikto kārtību un rada priekšrocības. Administratīvajai korupcijai raksturīga pazīme – īpaša amatpersonas labvēlība pret kādu konkrētu personu, kuras intereses skar lēmuma pieņemšana, turklāt amatpersona rīkojas ārpus noteiktās kārtības vai to pārkāpj.
[54] To raksturo situācijas, kad valsts amatpersona pieņem lēmumu par labu kādai personai vai tās pārstāvētajam uzņēmumam apmaiņā pret prettiesisku materiālu vai nemateriālu labumu. Piemēram, pasūtītājs regulāri organizē zemsliekšņa iepirkumus, imitējot cenu aptauju veikšanu ar mērķi noslēgt pakalpojuma līgumu ar konkrētu piegādātāju par maksimāli augstu iespējamo cenu. Piegādātājs kā pateicību par noslēgto pakalpojuma līgumu nodod materiālas vērtības pasūtītāja pārstāvim, viņa radiniekam vai saistītajai fiziskajai vai juridiskajai personai.
[55] Iepirkumu uzraudzības birojs. Iepirkumu dati. Pieejams: https://info.iub.gov.lv/visual. No pārskata perioda dati pieejami pilnā apjomā par 2024. un 2025. gadu.
[56] Sauka, A., Putniņš, T. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā*, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[57] Salīdzinājums starp valstīm par kopējo šādu maksājumu klātesamību ir tikai indikatīvs. Visos gadījumos, neatkarīgi no iesaistītās summas vai īpatsvara, šādas darbības ir noziedzīgas.

1.2.76. Politiskā korupcija ir, iespējams, latentākais no korupcijas veidiem. Tā ir fenomens, kas izpaužas kā valsts pārvaldes, tostarp pašvaldību lēmumu ietekmēšana personiska labuma gūšanai un valstij vai pašvaldībai piederošu finanšu līdzekļu pārdale par labu šauram personu lokam.

1.2.77. Politiskās korupcijas riski Latvijā joprojām ir cieši saistīti ar lēmumu pieņemšanas caurskatāmību un interešu pārstāvības regulējumu. Starptautiskā līmenī, tostarp GRECO ietvaros, Latvijai ilgstoši tika rekomendēts ieviest skaidru regulējumu politiķu un lobētāju mijiedarbībai. Tika uzsvērts, ka politiskās korupcijas riski saglabājas īpaši augsti jomās, kur trūkst skaidru procedūru un caurskatāmības lēmumu pieņemšanā. Ņemot to vērā, NRA 2023 pārskata periodā tika izstrādāts un 2023. gada 1. janvārī spēkā stājies Interešu pārstāvības atklātības likums. Likuma mērķis ir nodrošināt interešu pārstāvības procesa atklātību, kā arī visām ieinteresētajām privātpersonām godīgas un vienlīdzīgas iespējas iesaistīties interešu pārstāvībā.[58]

1.2.78. NRA 2026 pārskata periodā FID saņēma vairākus STR par aizdomām par ārvalstu amatpersonu kukuļošanu un 1 gadījumā tika uzsākts kriminālprocess. Vienlaikus tika konstatēts 1 gadījums, kad tika pieprasīti kukuļi no Latvijas uzņēmuma pārstāvja par uzvaru iepirkumos, noslēdzot līgumu ar ES valstī reģistrētu uzņēmumu par šķietami tiesiska pakalpojuma sniegšanu, kurā vienā no līguma punktiem bija prasība veikt maksājumus 50% apmērā no katra iepirkuma piedāvājuma starpības, kas faktiski bija aizsegs maksājumam ārvalstu amatpersonai.

1.2.79. Savukārt iepriekšējā pārskata periodā konstatētie ārvalstu amatpersonu kukuļošanas gadījumi tika izmeklēti un krimināllietas nodotas tiesai iztiesāšanai. 2024. gadā stājās spēkā notiesājošs spriedums KNAB izmeklētā kriminālprocesā par kukuļa piedāvāšanu ārvalsts amatpersonai lielā apmērā. Lietā konstatēts, ka fiziska persona Latvijas uzņēmuma interesēs piedāvāja 90 000 EUR kukuli Lietuvas bruņoto spēku amatpersonai, lai ietekmētu publiskā iepirkuma rezultātu. Tiesa piemēroja juridiskajai personai piespiedu ietekmēšanas līdzekli, nosakot konfiscēt 120 000 EUR. Spriedums kļuva galīgs pēc tam, kad Augstākās tiesas Senāts atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību.

1.2.80. Gan NRA 2026 pārskata periodā konstatētais jaunais ārvalstu kukuļošanas gadījums, gan gadījums, kad no Latvijas juridiskās personas ārvalstu amatpersona pieprasīja kukuļus, kas tika atbilstoši ziņots TAI, norāda uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas rezultātā radītajiem NILL riskiem Latvijā.

1.2.81. Analizējot arestēto un konfiscēto līdzekļu apjomu, secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā ir arestēta manta (finanšu līdzekļi, NĪ, automašīnas, kriptoaktīvi) aptuveni 4 miljonu EUR vērtībā, bet konfiscēti līdzekļi (finanšu līdzekļi un NĪ) aptuveni 3,3 miljonu EUR vērtībā, kas norāda uz relatīvi maz identificētiem NIL kriminālprocesos, kas uzsākti pēc Krimināllikuma 24. nodaļas pantiem. 2025. gada jūnijā pieņemtajā MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā par Latviju ir secināts, ka starptautiskā sadarbība korupcijas lietās joprojām ir ierobežota, un turpmākā rīcība attiecībā uz pagaidu pasākumiem un ārvalstīs identificēto līdzekļu konfiskāciju vēl ir uzlabojama. Latvijai ir izteikta rekomendācija proaktīvāk veicināt starptautisko sadarbību korupcijas lietās, lielāku uzsvaru liekot uz līdzekļu atgūšanu korupcijas lietās, kā arī gadījumiem, kad NIL tiek pārvietoti uz ārvalstīm.[59]

1.2.82. Visbiežāk NRA 2026 pārskata periodā noziedzīgie nodarījumi reģistrēti un kriminālprocesi uzsākti par kukuļdošanu – attiecīgi 30 % un 35 % no kopējā skaita. Piedāvāto kukuļu apjoma amplitūda šajā pārskata periodā bija liela – no 50 EUR līdz pat 100 000 EUR. Identificētie gadījumi ir dažādi, lai gan svarīgi uzsvērt, ka ārpus atsevišķiem gadījumiem, kur piedāvāts kukulis par lielu summu, vidējie kukuļu apmēri NRA 2026 pārskata periodā svārstījās starp 1000 un 2000 EUR. Mazākas summas var būt saistītas ar mēģinājumu dot kukuli VP amatpersonai pēc satiksmes noteikumu pārkāpuma konstatācijas. Lielākās summas tiek novirzītas valsts vai pašvaldību amatpersonām labvēlīgu lēmumu pieņemšanai iepirkumu, būvuzraudzības vai citās jomās.

1.2.83. NRA 2026 pārskata periodā arī FID saņēmis mazāk STR (-28 %) par iespējamu noziedzīgu nodarījumu valsts pārvaldē, t. sk. korupciju. Tas daļēji skaidrojams ar to, ka NRA 2023 periodā tika publicēts materiāls "Koruptīvu noziedzīgu nodarījumu indikatori un tipoloģijas" (2021), pēc kā strauji pieauga saņemto STR skaits par attiecīgajiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tostarp par gadījumiem, kas nebija ziņoti iepriekšējos gados. NRA 2026 pārskata

[58] Interešu pārstāvības atklātības likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/336676.
[59] *Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums*, 2026. 7, 36. un 37. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

periodā saņemto STR skaits ir normalizējies. Tomēr jāuzsver, ka STR par noziedzīgiem nodarījumiem valsts pārvaldē skaita samazinājums kontekstā arī ar mazāku noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu skaitu nenorāda uz mazāku apdraudējumu, bet var būt saistīts ar latentuma līmeni.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.6.

Valsts amatpersona, kura pārstāvēja publiskas personas institūciju, organizēja regulāru pakalpojumu iegādi no 2 uzņēmumiem. Attiecīgajos uzņēmumos saņemtos finanšu līdzekļus valsts amatpersona daļēji izmantoja, lai veiktu būvdarbus un labiekārtošanas darbus 2 sev piederošos NĪ, tādā veidā legalizējot noziedzīgu iegūtus finanšu līdzekļus ne mazāk kā 40 000 EUR apmērā.

Shēmas ietvaros valsts amatpersona, būdama materiāli ieinteresēta, uzrunāja savas paziņas, kuri reģistrēja 2 uzņēmumus. Valsts amatpersona, izmantojot savu ieņemamo amatu, slēdza savstarpējos darījumus ar paziņu reģistrētajiem uzņēmumiem, kuri nesniedza publiskas personas institūcijai pakalpojumus pilnā apmērā, jo publiskas personas institūcija šos darbus veica ar saviem resursiem un līdzekļiem. Minētie uzņēmumi izrakstīja rēķinus par sniegtajiem pakalpojumiem, bet valsts amatpersona pēc naudas līdzekļu pārskaitīšanas uzņēmumu kontos daļēji tos tērēja savām vajadzībām, proti, pērkot preces un pakalpojumus, ko tostarp izmantoja māju būvdarbos, bet uzņēmumu grāmatvedībā atspoguļoja nenotikušus darījumus. Tāpat darbiniekam, kurš veica valsts amatpersonas privātmājas būvniecību, daļu no samaksas par darbu izmaksāja minētie uzņēmumi, lai gan darbinieks faktiski nestrādāja minētajos uzņēmumos, bet veica amatpersonas personīgo māju celtniecību. Tādā veidā valsts amatpersona ieguva pašvaldības kapitālsabiedrības līdzekļus savā īpašumā un izlietoja personīgo NĪ būvniecības un labiekārtošanas darbos.

Veicot izmeklēšanu, secināts, ka valsts amatpersona, iespējams, ir slēptais PLG uzņēmumos, ar kuriem veic darījumus.

1.2.84. Kā papildus faktors jāmin veiktie uzlabojumi Latvijas NILLTPFN sistēmā (Novēršanas likuma subjektu, FID un TAI spēju un zināšanu pieaugums), kas noziedzniekus attur no Latvijas finanšu sistēmas izmantošanas NILL nolūkiem. Uz to arī norāda Novēršanas likuma subjektu spēja identificēt gadījumus, kas saistīti ne tikai ar iespējamu korupcijas risku, bet arī ziņot FID par politiski nozīmīgu personu aizdomīgiem darījumiem vai darbībām (šajā pārskata periodā 272 STR), kā arī gadījumiem, kur aizdomīgā darījumā figurē valsts amatpersona (šajā pārskata periodā 1 120 STR), pat ja pirmšķietami nav fiksētas aizdomas par noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā. Visbiežāk par amatpersonu darbībām tiek ziņots STR par iespējamiem nodokļu noziegumiem, autonomu NILL vai nepatiesu ziņu sniegšanu par līdzekļu izcelsmi. Visi šie klasifikatori var arī norādīt uz saistību ar noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā, ko Novēršanas likuma subjekti nav varējuši vai nav bijis pamats sasaistīt ar Krimināllikuma 24. nodaļā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Kā viens no galvenajiem faktoriem, kas uz šo norāda, ir augstais skaidras naudas darījumu skaits minētajos STR.

1.2.85. Kopumā skaidrā nauda joprojām dominē kukuļošanā, īpaši administratīvās korupcijas gadījumos. Praksē identificētās ar korupciju saistītās NILL tipoloģijas Latvijā pārsvarā ir vienkāršas, lokālas un zema līdz vidēja apmēra, kas atbilst iepriekš raksturotajai riska videi. Visbiežāk novērotās shēmas ietver zemcenas darījumus ar NĪ, transportlīdzekļiem vai citu kustamu mantu, kur darījuma vērtība pārsniedz vairākus tūkstošus EUR, ļaujot maskēt NIL izcelsmi bez sarežģītas finanšu infrastruktūras iesaistes.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.7.

Valsts amatpersona no sava konta veic 8 000 EUR pārvedumu auto tirdzniecības uzņēmumam par automašīnas iegādi. Minētajā darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme aizdomas nerada, jo to izcelsme ir uzkrājumi, kas veidojušies no amatpersonas oficiālā atalgojuma. Arī iesniedzot kārtējo valsts amatpersonas deklarāciju, auto iegādes darījuma vērtība tiek norādīta 8 000 EUR.

Veicot darījuma sākotnējo izpēti kriminālprocesa ietvaros, tika konstatēts, ka līdzīga izlaiduma gada un modeļa automašīnas faktiskā tirgus cena ir aptuveni 30 000 līdz 40 000 EUR. Izmeklēšanas gaitā tika noskaidrots, ka amatpersonas iegādātās automašīnas faktiskā cena bija 37 000 EUR. No minētā lietas piemēra var secināt, ka auto iegādes darījumā aptuveni 29 000 EUR tika samaksāti ar nezināmas izcelsmes skaidras naudas līdzekļiem.

1.2.86. Attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem valsts dienestā ir jānorāda, ka arī esošā kontrolējošā vide (valsts amatpersonu deklarācijas, Novēršanas likuma subjektu kontrole u. c.) var novirzīt to ārpus Latvijā izveidotās korupcijas risku novēršanas un apkarošanas sistēmas. Turklāt pastāv iespējamība, ka līdzekļi var netikt uzkrāti valsts amatpersonu vārdā, netiek turēti vietējās bankās, bet tiek maskēti ārvalstu finanšu iestāžu kontos pie radiniekiem vai uzticamām personām, integrēti citās jurisdikcijās.

1.2.87. Uz iespējamu NILL pārorientēšanu ārpus Latvijas un pieaugošu ārvalstu finanšu iestāžu izmantošanu starp amatpersonām norāda arī FID veiktā izpēte par STR, kuros pieminētas valsts amatpersonas, redzamā ārvalstu finanšu iestāžu klātesamība. Piemēram, 46 % STR satur informāciju par ārvalstu finanšu iestāžu iesaisti, un pārliecinoši būtiskākā jurisdikcija pēc atvērto kontu skaita un darījumos iesaistītajām summām ir Lietuva. Identificēta arī Beļģijas, Apvienotās Karalistes, Čehijas, Īrijas, Maltas un Kipras MI/ENI vai kriptoaktīvu platformu izmantošana. Ārvalstu finanšu iestāžu kontu izmantošana, it īpaši gadījumos, kur naudas līdzekļi tiek sūtīti uz Latviju, arī palielina iespēju, ka STR netiks identificēts predikatīvais noziedzīgais nodarījums, un tas biežāk tiks klasificēts kā autonoma NILL.

1.2.88. Tomēr būtiski norādīt, ka lielākajā daļā saņemto STR par iespējamu noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā tāpat bija saistīti ar Latvijas finanšu sistēmu, it īpaši kredītiestādēm un MI/ENI. Pat ja NILL dominē skaidras naudas aprite, šie sektori un to Novēršanas likuma subjekti saskaras ar augstāko apdraudējumu.

1.2.89. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā gan TAI, gan FID atsevišķos gadījumos ir konstatējušas kriptoaktīvu izmantošanu, tā nav kļuvusi par dominējošu praksi NILL shēmās.

1.2.90. Minēto faktoru kopums potenciāli skaidro nelielo NILL izmeklēšanas gadījumu skaitu korupcijas lietās. Tas nenorāda uz šādu lietu, tostarp liela apmēra korupcijas lietu neesamību, bet noziedznieku pielāgoto stratēģiju videi, kurā tie darbojas. Var prezumēt, ka mazas summas netiek legalizētas, tiek patērētas tieši un netiek izvietotas finanšu sistēmā.

1.2.91. Lielākas summas var netikt integrētas Latvijā, bet, izmantojot ES brīvo personu un kapitāla kustību, legalizētas jurisdikcijās ar lielāku anonimitāti, mazāku caurspīdību, labu finanšu pakalpojumu infrastruktūru, bet vājākiem NILLTPFN mehānismiem. Lielāka apmēra NILL praksē tiek izmantota saimnieciskās darbības imitācija, tostarp fiktīvi vai ekonomiski nepamatoti pakalpojumi, "čaulas" uzņēmumu izmantošana, kas norāda uz augstāku organizētības līmeni un ciešāku saikni ar profesionāliem starpniekiem un organizēto noziedzību.

1.2.92. Ja lielākas summas tiek legalizētas Latvijā, tas tiek darīts pilnīgi vai daļēji iegādājoties kustamo mantu vai NĪ par skaidru naudu vai norēķinoties par tādiem pakalpojumiem kā būvniecība. Lai gan šādi darījumi ir vai nu ierobežoti vai pilnīgi aizliegti Latvijā[60], ēnu ekonomikas klātbūtne un normalizētā skaidras naudas aprite atvieglo šādu darbību veikšanu. Piemēram, ņemot vērā iepriekš minētos maksimālos kukuļa apmērus, kas fiksēti NRA 2026 pārskata periodā (līdz 100 000 EUR), pat lielāko summu pakāpeniska legalizācija pašpatēriņā un pakāpeniska integrācija vietējā finanšu sistēma, tostarp ar radinieku un saistīto personu iesaisti, ir iespējama.

1.2.93. Ņemot vērā identificētos riska faktorus un vienlaikus pastāvošos risku mazinošos apstākļus, secināms, ka NILL draudi saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā ir **vidēji**. To veicina gan strukturālie faktori, NIL tiekot pārvietotiem un legalizētiem ārvalstīs, gan riski, kas saistīti ar augsta līmeņa korupciju, korupciju publisko iepirkumu jomā un lobēšanas caurskatāmību. Lai gan atbilstoši EK secinātajam sperti soļi normatīvā regulējuma pilnveidē un institucionālās kapacitātes stiprināšanā, korupcijas risks saglabājas relatīvi augsts.[61] Turklāt korupcijai ir arī neproporcionāli liela ietekme uz sabiedrības uzticību valsts pārvaldei.

Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu[62]

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026

[60] Atbilstoši Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30. pantam. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946#p30.
[61] European Commission. *2025 Rule of Law Report – Country Chapter on the rule of law situation in Latvia*, 2025. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/df89e669-a19b-4ac9-bdd1-d3b1e5737b28_en?filename=18_1_63951_coun_chap_latvia_en.pdf.
[62] Krimināllikuma XVIII nodaļa. Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.

Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu - zādzības, laupīšanas, piesavināšanās	Vidēji zems	Zems
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu - krāpšana	Vidēji augsts	Augsts

1.2.94. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, būtiski pieaudzis noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu skaits un īpatsvars pret kopējo reģistrēto noziedzīgu nodarījumu skaitu valstī. Kopumā tas pārliecinoši turpināja būt izplatītākais noziedzīgo nodarījumu veids valstī ar 59 111 reģistrētiem noziedzīgiem nodarījumiem jeb aptuveni 54 % (+9 procentpunkti) no visiem NRA 2026 pārskata periodā reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

1.2.95. Teju visi mantisko noziedzīgo nodarījumu veidi, kas vēsturiski saistīti ar lielāko NIL apjomu – zādzības (Krimināllikuma 175. pants), laupīšanas (Krimināllikuma 176. pants) un piesavināšanās (Krimināllikuma 179. pants) –, NRA 2026 pārskata periodā bijuši ar mazāku reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitu. Turpretī reģistrēto krāpšanu (Krimināllikuma 177. pants) skaits ir pieaudzis par 48 %, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu.

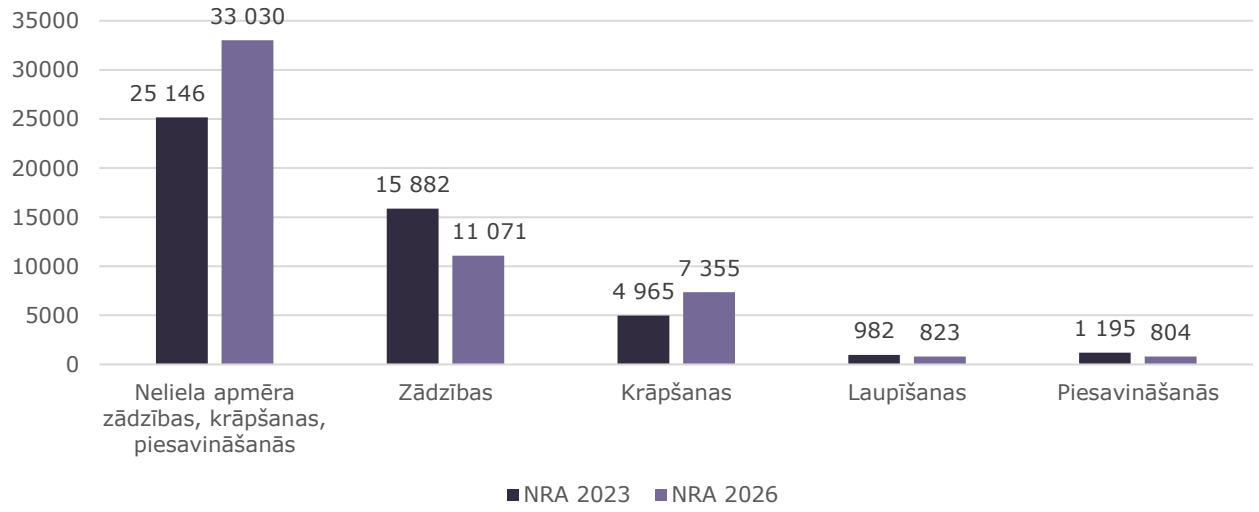

Diagramma Nr. 1.2.13. – Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu tendences lielākajiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu

1.2.96. Vairāk nekā pusi jeb 56 % no kopējā noziedzīgo nodarījumu pret īpašumu skaita veido zādzības, krāpšana un piesavināšanās nelielā apmērā (Krimināllikuma 180. pants) – 33 030 reģistrēti noziedzīgi nodarījumi. Arī teju viss pieaugums mantiskajos noziedzīgos nodarījumos pret iepriekšējo NRA 2026 pārskata periodu ir saistāms ar šo neliela apmēra darbību (+7 884 noziedzīgie nodarījumi). Lai gan tas, ka noziedzība pārsvarā ir neliela mēroga, mazina kopējo NILL apdraudējumu, jaunās noziedzības tendences rada arī jaunus izaicinājumus. Pirmkārt, krāpšanu skaita un izkrāpto, kā arī TAI arestēto naudas līdzekļu apjoma pieaugums norāda uz lielāka mēroga krāpšanas shēmām ar izteiktu ONG iesaisti, kurās gan predikatīvajam noziedzīgajam nodarījumam, gan saistītajai NILL var būt pārrobežu raksturs.

1.2.97. Otrkārt, apdraudējums saistīts arī ar iespējamu pieaugumu latentumā, it īpaši palielinoties neliela apmēra noziedzībai. Lai gan pēdējais visaptverošais pētījums par latento noziedzību veikts 2017. gadā, paredzams, ka attiecībā uz noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu tendences ir salīdzinoši nemainīgas ne tikai Latvijā, bet arī globāli – noziedzīgiem nodarījumiem, kas rada cietušajiem nozīmīgus zaudējumus (laupīšana, transportlīdzekļa zādzība un zādzība no mājokļa), ir zema latentuma pakāpe. Savukārt augsts latentums ir tāda veida noziedzībai – nelielām zādzībām, krāpšanām un piesavināšanām –, kas Latvijā ir visizplatītākās.[63]

1.2.98. NRA 2026 pārskata periodā arī biežākā predikatīvo noziedzīgo nodarījumu grupa, par kuru FID saņēma STR, bija mantiskie noziedzīgie nodarījumi. No tiem STR par krāpšanām, kas nesasniedz ievērojamu apmēru (Krimināllikuma 177. panta pirmā daļa), veidoja lielāko apjomu jeb 79 %. Kopā

[63] Pētījumu centra SKDS Latvijas iedzīvotāju aptauja *Latentā noziedzība un atkārtota viktimizācija dažādos noziedzīgos nodarījumos*. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/title_file/SKDS_2017_Latenta_noziedziba_un_atkartota_viktimizacija.pdf

šajā pārskata periodā FID saņēmis 4 980 STR par noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu. 2024. gadā šis skaits bija augstākais, sasniedzot 1 821 STR jeb 30 % no kopējā saņemto STR skaita.[64]

1.2.99. NILL draudu kontekstā jāņem vērā, ka noziedzīgam nodarījumam, kas cietušajam rada nozīmīgus zaudējumus un ir ar zemu latentuma līmeni, seko nekavējošas un bieži arī profesionālas NILL darbības, lai apgrūtinātu līdzekļu izsekojamību un atgūšanu. Ja iesaistīta vērtīga kustamā manta, tā var tikt izvesta no Latvijas teritorijas. Iegūtie finanšu līdzekļi visbiežāk paliek vai nu skaidras naudas formā vai tiek integrēti finanšu sistēmā ar naudas mūļu starpniecību vai ārvalstu finanšu iestāžu iesaisti. Neliela apmēra zādzībās teju vienmēr gūtais labums tiks realizēts vietēji, lai iegūtos skaidras naudas līdzekļus izlietotu ikdienas vajadzībām.

1.2.100. Attiecībā uz krāpšanām, kas vērstas pret ES finanšu interesēm, ir pieaudzis gan reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits, gan uzsākto kriminālprocesu skaits. Vienlaikus pieaugums pamatā saistāms nevis ar augstāku noziedzības līmeni NRA 2026 pārskata periodā, bet pieaugošu izmeklēšanas iestāžu kapacitāti (tostarp 2021. gadā izveidotās EPPO stiprinātā loma un pieredze), kā arī lielāku uzraugošo iestāžu veikto pārbaužu skaitu šajā pārskata periodā, tostarp par iespējamiem pārkāpumiem, kas notikuši NRA 2023 pārskata periodā, bet noziedzīgi nodarījumi reģistrēti un kriminālprocesi uzsākti vēlāk.

Zādzības[65]

1.2.101. NRA 2026 pārskata periodā reģistrētas 11 071 zādzības jeb aptuveni 10 % no visa reģistrēto noziedzīgo nodarījumu kopskaita šajā pārskata periodā. Lai gan tas joprojām ir izplatītākais noziedzīgais nodarījums pēc nelielām zādzībām, krāpšanām un piesavināšanām (Krimināllikuma 180. pants), šādu noziedzīgo nodarījumu skaits ir būtiski krities gan absolūtos skaitļos, gan relatīvi pret kopējo noziedzības līmeni valstī.

1.2.102. Īpaši jāuzsver krasais kritums reģistrēto liela apmēra zādzību un zādzību organizētā grupā (Krimināllikuma 175. panta 4. daļa) skaitā – no 111 noziedzīgiem nodarījumiem 2020. gadā (NRA 2023 pārskata perioda sākums) līdz 22 noziedzīgiem nodarījumiem 2025. gadā (šī pārskata perioda beigas). Pamatā zādzības lielā apmērā tiek izdarītas no tirdzniecības centriem (juvelierizstrādājumu un pulksteņu veikali), mājokļiem (nozogot vērtslietas, skaidru naudu, kolekcijas priekšmetus), noliktavām (datortehnika, mobilie telefoni). Konstatētas arī jauna izlaiduma gadu transportlīdzekļu, traktortehnikas zādzības, kā arī zādzības no traktortehnikas (vadības bloki, vadības monitori, antenas).

1.2.103. Kopumā VP novērojusi, ka NRA 2026 pārskata periodā pamatā tiek zagta skaidrā nauda, juvelierizstrādājumi, elektronikas preces (mobilie telefoni, datori), pārtikas preces. Daļā gadījumos tika nozagti alkoholiskie dzērieni un tabakas izstrādājumi. Gan liela apmēra, gan mazāka mēroga zādzībās noziedznieki pamatā koncentrējas uz lietām, kuras var viegli un ātri realizēt, samainot nolaupīto mantu pret skaidras naudas līdzekļiem. Piemēram, konstatēti gadījumi, kad ar slāpēšanas ierīcēm noziedznieki bloķē transportlīdzekļu drošības sistēmu signālus, panākot, lai automašīna netiktu aizslēgta. Vienlaikus netiek nozagts pats auto, kura realizācija varētu būt sarežģītāka un ar augstāku risku, bet paņemtas mantas, kas atrodas auto, galvenokārt tajā atstātā nauda. Lai gan retos gadījumos nozagtās mantas vērtība var būt liela, vairumā gadījumu pēc pārdošanas iegūtie skaidras naudas līdzekļi būs tik nelieli, ka tie netiks integrēti likumīgajā finanšu sistēmā, bet tiks izlietoti pašpatēriņā.

1.2.104. Transportlīdzekļu zādzību risku turpināja mazināt ierobežotā pārrobežu kustība starp Latviju un Krieviju pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā. NRA 2023 pārskata periodā nozagtie auto vai to rezerves daļas bieži tika vestas uz Krieviju, bet pēdējos gados šādu gadījumu skaits ir būtiski samazinājies. Tie transportlīdzekļi, kas tiek nozagti, visbiežāk tiek izjaukti un to detaļas tiek pārvestas uz citām valstīm Austrumeiropā.

1.2.105. Paredzams, ka zādzībām, kas pārsniedz 1 minimālās mēnešalgas apmēru, ir salīdzinoši zems latentums. Pārsvarā par šādām zādzībām ziņo cietušais, kurš teju vienmēr vērsīsies pie TAI par nodarīto kaitējumu, it īpaši, ja tas ir relatīvi augsts, ņemot vērā personas labklājības līmeni. Vienlaikus jāņem vērā, ka vairums zādzību tiek izdarītas neapdzīvotos vai tikai daļēji apdzīvotos

[64] Lai gan FID seko līdzi potenciālajai noziedzīgā nodarījuma grupai, ar kuru STR varētu būt saistīts, attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu nav iespējams pateikt, cik liels skaits STR saņemti saistībā ar konkrētu noziedzīgo nodarījumu. Vienīgais uzskaites izņēmums ir saistāms ar krāpšanām, kas nesasniedz lielu apmēru.
[65] Krimināllikuma 175. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.

īpašumos, kas noved pie tā, ka TAI informēšana par noziedzīgo nodarījumu notiek ar laika nobīdi pēc nozieguma fakta.

1.2.106. Līdzīgi kā ar krāpšanām, lai gan uzsākto kriminālprocesu skaits ir augsts, pēc tam kriminālvajāšanai nodoto lietu skaits un uzsākto kriminālvajāšanu skaits ir tikai nedaudz virs 10 % no kopējā skaita. Zādzību gadījumos ļoti reti kriminālprocesi tiek kvalificēti pēc Krimināllikuma 195. panta par NILL. Arī arestētā manta, salīdzinot ar kopējo arestēto kriminālprocesos par noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, ir salīdzinoši neliela – NRA 2026 pārskata periodā kopā arestēta manta par kopējo vērtību 305 tūkstoši EUR. Vienlaikus, ņemot vērā, ka zādzība un sekojošās darbības notikušas Latvijā un tās veikušas Latvijā esošas personas, kriminālprocesos, kuri tiek virzīti kriminālvajāšanai un nodoti tiesām, fiziskās personas ir salīdzinoši vieglāk saukt pie atbildības (vai nu ar tiesas spriedumu vai ar prokurora priekšrakstu par sodu), attiecīgi šādu personu skaits ir augsts.

	2023. gadā	**2024. gadā**	**2025. gadā**
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	4 046	3 657	3 368
Uzsāktie kriminālprocesi	4 054	3 663	3 337
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	502	432	447
Kriminālvajāšana uzsākta	510	452	432
Fizisko personu, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu, skaits	142	80	123
Tiesām nodoto lietu skaits	338	387	314
Notiesāto fizisko personu skaits	1 301	837	861

Tabula Nr. 1.2.14.

1.2.107. Var secināt, ka, neskatoties uz to, ka gan reģistrēto zādzību skaits, gan uzsākto kriminālprocesu skaits, kā arī notiesāto personu skaits vēl aizvien ir augsts, šo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu apmērs ir salīdzinoši neliels, teju nekad netiks integrēts finanšu sistēmā un tādējādi būtiskus NILL draudus nerada. Turklāt vēsturiski lielākais apdraudējums bijis saistīts ar liela apmēra zādzībām, kuru skaits ir sarucis vairāk nekā 5 reizes starp 2020. un 2025. gadu. Attiecīgi kopējie NILL draudi attiecībā uz zādzībām uzskatāmi par **zemiem**.

Krāpšanas[66]

1.2.108. NRA 2026 pārskata periodā reģistrēti 7355 noziedzīgi nodarījumi, tostarp 6914 krāpšanas, 407 krāpšanas automatizētās datu apstrādes sistēmās un 34 apdrošināšanas krāpšanas. Pieaugums pret NRA 2023 pārskata periodu ir bijis visos krāpšanu veidos, visiem minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem sasniedzot augstāko punktu 2025. gadā. No krāpšanām teju 75 % veidoja tādi noziedzīgi nodarījumi, kuros netika sasniegti lieli apmēri vai nebija iesaistīta personu vai organizēta grupa (Krimināllikuma 177. panta 1. daļa). Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka NRA 2026 pārskata periodā gandrīz vai divkāršojās tādu krāpšanu, kas izdarītas ievērojamā apmērā vai to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, skaits (2023. gadā – 267; 2025. gadā – 501).

1.2.109. Lai gan dažādas krāpšanas shēmas bija novērojamas jau NRA 2023 pārskata periodā, apdraudējums, kas saistīts ar šiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ir būtiski pieaudzis tieši pēdējos gados. Uz to norāda ne tikai reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits, bet arī pastāvīgi plašākais krāpšanu shēmu spektrs un pieaugošais cietušo personu skaits un tām izkrāpto līdzekļu apjoms.[67]

[66] Krimināllikuma 177., 177.[1]., 178. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.
[67] Paredzams, ka krāpšanu mērogs arī turpmāk vai nu saglabāsies esošajā līmenī vai pieaugs. Atbilstoši TAI aplēsēm 2026. gada sākumā vidēji 1 nedēļā Latvijas rezidentiem tiek izkrāpti vairāk nekā 500 tūkstoši EUR.

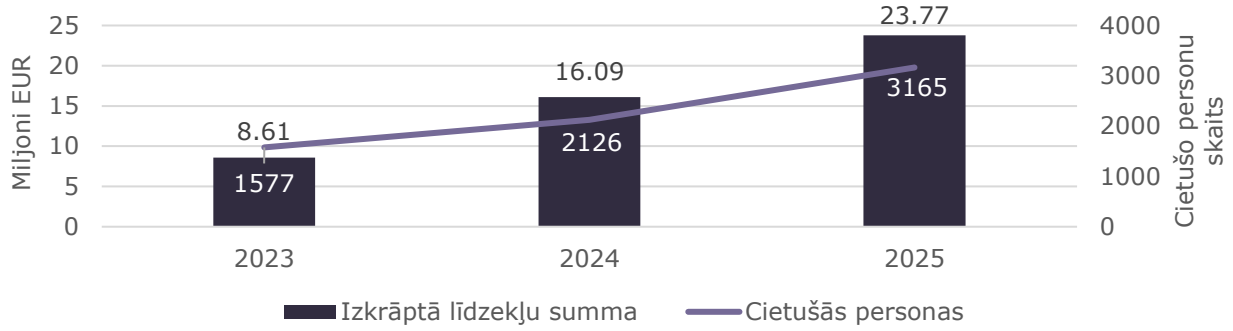

Diagramma Nr. 1.2.15. – Izkrāpto naudas līdzekļu un cietušo personu skaits NRA 2026 pārskata periodā

1.2.110. NRA 2026 pārskata periodā aktuāli ir dažādi krāpšanas veidi, lai gan visizplatītākie gan pēc iesaistīto summu, gan gadījumu skaita ir telefonkrāpšanas un investīciju krāpšanas.[68] Šie 2 krāpšanas veidi arī izteikti redzami Finanšu nozares asociācijas apkopotajā statistikā par krāpšanu gadījumiem četrās lielākajās Latvijas kredītiestādēs no 2023. līdz 2025. gadam (skat. Diagrammu Nr. 1.2.16.). Kā citi paaugstināta riska krāpšanu veidi jāuzsver arī e-pasta krāpšana un romantiskā krāpšana[69]. NRA 2026 pārskata periodā fiksēti arī gadījumi, kad krāpšanu upuri saņēmuši vairākus patēriņa kredītus, iegūtos līdzekļus tālāk novirzot krāpniekiem un radot iesaistītajām personām liela apmēra zaudējumus.

1.2.111. Paredzams, ka ar mākslīgā intelekta lielāku izplatību un piedāvāto risinājumu pieaugošo kvalitāti palielināsies arī apdraudējums, kas saistīts ar "dziļviltojumu" izmantošanu. Vidējā termiņā mākslīgā intelekta izmantošana krāpšanu shēmās var arī vairākkārtīgi palielināt krāpnieku kapacitāti, mākslīgā intelekta modeļiem tiekot pielāgotiem un izmantotiem telefonkrāpšanu un e-pastu krāpšanu shēmās.

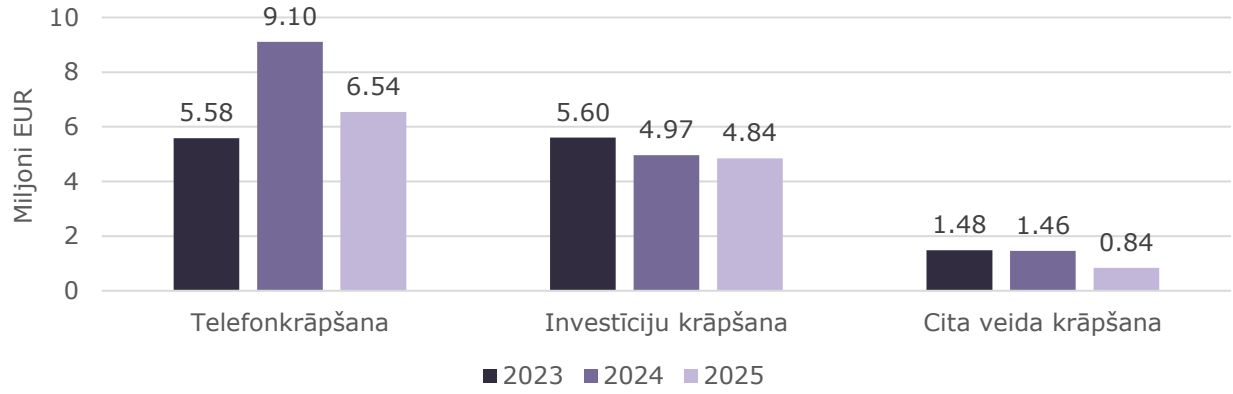

Diagramma Nr. 1.2.16. – Četru lielāko Latvijas kredītiestāžu identificētie krāpšanas gadījumi sadalījumā pēc krāpšanas veida, izkrāpto līdzekļu apjoms miljonos EUR

1.2.112. Vienlaikus pozitīvi vērtējams gan TAI, gan Novēršanas likuma subjektu darbs novēršanā un noziedzības apkarošanā. Gan 2023., gan 2024. gadā no četru lielāko kredītiestāžu klientiem izkrāpto līdzekļu apjoms bija lielāks nekā novērsto krāpšanas gadījumu apmērs, savukārt 2025. gadā šī tendence tika izmainīta, krāpšanām tiekot novērstām par lielāku summu nekā līdzekļi tika izkrāpti.

[68] VP. *Populārākie krāpšanas veidi*. Pieejams: https://www.vp.gov.lv/lv/popularakie-krapsanas-veidi.
[69] Piemēram, 2025. gadā romantiskās krāpšanas rezultātā apkrāpti 20 cilvēki, kuriem kopumā izkrāpti nepilni 167 tūkstoši EUR. Savukārt 2026. gada pirmajā mēnesī vien šāda veida krāpšanu rezultātā izkrāpti tika 77 tūkstoši EUR.

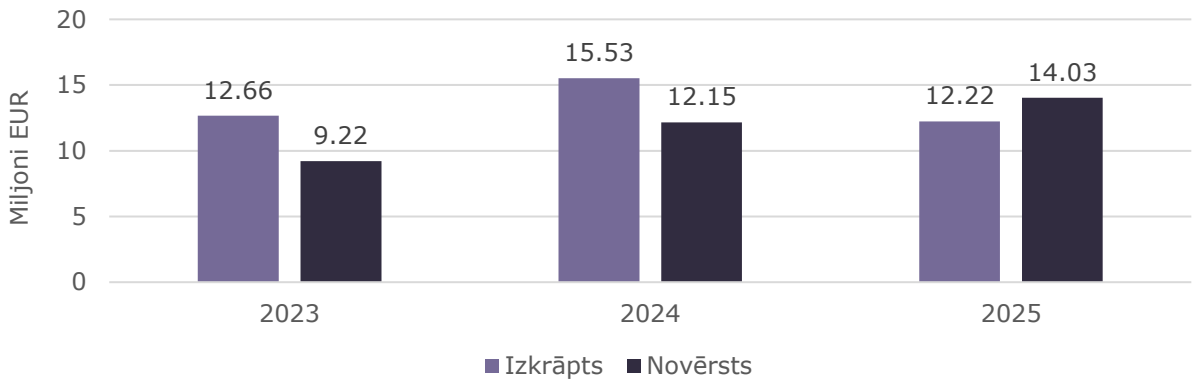

Diagramma Nr. 1.2.17. – Četru lielāko Latvijas kredītiestāžu identificētie krāpšanas gadījumi atbilstoši līdzekļu gala statusam, miljoni EUR

1.2.113. Būtiski uzsvērt, ka Latvijas augsto NILL apdraudējumu attiecībā uz krāpšanām nerada izplatīts krāpnieku un saistīto ONG tīkls iekšzemē, kas izmantotu Latvijas finanšu sistēmu NILL nolūkos. Augstais apdraudējuma līmenis saistīts ar lielo skaitu Latvijas iedzīvotāju (tostarp finanšu iestāžu klientu), kas ir krāpšanas shēmu upuri.

1.2.114. Tāpat arī VP proporcionāli pieaugumam reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitā uzsāk vairāk kriminālprocesus saistībā ar krāpšanām – 6839 jeb +79 % pret NRA 2023 pārskata periodu. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka kriminālvajāšanas uzsākšanai NRA 2026 pārskata periodā nosūtīti tikai 348 kriminālprocesi un kriminālvajāšana uzsākta 324 lietās.[70] Arestēti finanšu līdzekļi un manta ar kopējo vērtību 17 114 021,45 EUR, tostarp NĪ, transportlīdzekļi, juvelierizstrādājumi, kā arī elektrotehnika. NRA 2026 pārskata periodā arī lemts par finanšu līdzekļu 643 071,85 EUR vērtībā, kā arī 7 NĪ un 2 transportlīdzekļu konfiskāciju vai atmaksu likumīgajam īpašniekam. Ar notiesājošu spriedumu vai prokuroru priekšrakstu par sodu NRA 2026 pārskata periodā sodītas kopā 593 personas.

	2023. gadā	**2024. gadā**	**2025. gadā**
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	1 989	2 318	3 048
Uzsāktie kriminālprocesi	1 924	2 043	2 872
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	120	103	125
Kriminālvajāšana uzsākta	116	104	104
Fizisko un juridisko personu, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu, skaits	17	11	10
Tiesām nodoto lietu skaits	101	91	87
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	178	207	186

Tabula Nr. 1.2.18.

1.2.115. Krāpšanu rezultātā izkrāptie līdzekļi visbiežāk tranzīta maksājumu veidā tiek attālināti no to sākotnējās izcelsmes vietas. Šādiem nolūkiem tiek izmantoti "naudas mūļi", kuri savos Latvijā un ārvalstīs atvērtajos kontos saņem no Latvijas vai citu ES dalībvalstu juridiskām un fiziskām personām izkrāptos līdzekļus, kas tālāk nekavējoties tiek pārvirzīti uz kontiem ārvalstu MI/ENI, pārvērsti kriptoaktīvos vai izņemti skaidrā naudā. "Naudas mūļi" saviem kontiem piesaistīto internetbanku izmantošanai nepieciešamos datus var prettiesiski nodot arī citām personām, kuras veic ar NILL saistītās darbības. Nereti cietušie paši veic pārvedumus uz krāpnieku kontrolē esošiem kontiem vai kriptoaktīvu adresēm vai arī nodrošina krāpniekiem piekļuvi savai internetbankai.

1.2.116. Lai gan no sākotnējās finanšu plūsmas ne vienmēr ir nosakāms, kur nonāk izkrāptie līdzekļi, tie sākotnēji tiek pārvietoti no Latvijas kredītiestādēm vai MI/ENI uz ārvalstu finanšu iestādēm (visbiežāk Lietuvā reģistrētām digitālajām bankām un MI/ENI, bet arī finanšu iestādēm Beļģijā,

[70] Svarīgi uzsvērt, ka šie rādītāji tikai daļēji ir savstarpēji saistīti, jo krimināvajāšanas uzsākšanai var tikt nosūtīti kriminālprocesi, kas uzsākti pirms 2023. gada.

Vācijā, Igaunijā), no kurienes tie tiek virzīti tālāk. NILL beigu fāzē daļa līdzekļu var nonākt Latvijā, lai norēķinātos ar personām, kas iesaistītas gan predikatīvā noziedzīgā nodarījuma veikšanā (operatori, naudas mūļu vervētāji), gan NILL (naudas mūļi, kriptoaktīvu mainītāji). Būtiskākais apdraudējums NRA 2026 pārskata periodā saistīts ar ONG, kas ir bāzētas ārvalstīs un mēģina izkrāpt līdzekļus no Latvijas iedzīvotājiem. NRA 2026 pārskata periodā visbūtiskākais apdraudējums bija saistīts ar zvanu centriem Ukrainā.

Gadījuma analīze Nr. 1.2.8.

FID saņēma atturēšanās ziņojumu no Latvijas kredītiestādes ar aizdomām par krāpšanu. Veicot visu kontu analīzi, konstatēts, ka Latvijas juridiskās personas konts izmantots trešo personu interesēs, lai tajā saņemtu un tālāk legalizētu krāpšanas rezultātā iegūtus līdzekļus, maskējot to patieso izcelsmi.

Juridiskās personas kontā identificēti ienākošie maksājumi vairāk nekā 20 000 EUR apmērā no vairākām ārvalstu fiziskām un juridiskām personām, kas vērsušās pie sūtītājbankām ar norādi, ka maksājumi bijuši par būvniecības pakalpojumiem, kas netika veikti. Daļa saņemto līdzekļu tranzīta darījumu veidā pārvesti uz fizisko personu kontiem ārvalstīs (Lietuva, Īrija, Ungārija, Slovākija, Nīderlande).

FID izdeva rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu vairāk nekā 11 000 EUR apmērā uz noteiktu laiku, un nosūtīja VP kompetentās iestādes atzinumu par NILL. VP uzsāka kriminālprocesu pēc Krimināllikuma 195. panta par NILL, īsi pēc tam arestējot juridiskās personas kontā esošos un FID iesaldētos līdzekļus.

1.2.117. Ievērojot pieaugošo reģistrēto noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu skaitu, lielo ik gadu izkrāpto līdzekļu summu un cietušo personu skaitu, kā arī ievērojamos gan arestēto līdzekļu, gan līdzekļu, kas atzīti par noziedzīgi iegūtiem, apmērus, secināms, ka krāpšanas rada **augstus NILL draudus**. Būtiskākos NILL draudus rada krāpšanas digitālā vidē lielā apmērā, kā arī krāpšanas, kas vērstas pret ES finanšu interesēm.

Piesavināšanās[71]

1.2.118. NRA 2026 pārskata periodā reģistrētas 804 piesavināšanās, kas ir par 30 % mazāk nekā NRA 2023 pārskata periodā. Lielākajā daļā gadījumu svešas mantas prettiesisku iegūšanu persona, kurai šī manta ir bijusi uzticēta vai kuras pārziņā tā atradusies, ir izdarījusi nelielā apmērā (Krimināllikuma 179. panta 1. daļa), piemēram, attiecībā uz sadzīves tehnikas vai līzinga preču neatmaksāšanu īpašniekam.

1.2.119. Vairums uzsākto kriminālprocesu skāra neliela mēroga lietas, bet atsevišķos gadījumos arestēti tika arī būtisks līdzekļu apjoms. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā arestēta manta par vērtību 523 155,72 EUR. Tas ietvēra gan augstas vērtības mantu kā NĪ vai automašīnas, kā arī zemākas vērtības patēriņa preces kā mobilie telefoni un portatīvie datori.

1.2.120. Atšķirībā no citiem noziedzīgajiem nodarījumiem pret īpašumu piesavināšanas gadījumos lielākā īpatsvarā tiek uzsākta kriminālvajāšana, kā arī lietas tiek nodotas tiesai. Vienlaikus tikai 5 kriminālprocesi kvalificēti arī pēc Krimināllikuma 195. panta par NILL. Tāpat NRA 2026 pārskata periodā arī tiesas lēmušas par samērā nelielu līdzekļu un mantas apjomu, pamatā atspoguļojot arī kopējās noziedzības tendences – īpašniekam atdots vai konfiscēts 1 transportlīdzeklis, 1 NĪ, kā arī sadzīves tehnikas preces.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	271	255	278
Uzsāktie kriminālprocesi	272	257	264
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	65	83	82
Kriminālvajāšana uzsākta	69	86	78
Fizisko personu, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu, skaits	14	17	19
Tiesām nodoto lietu skaits	58	61	55
Notiesāto fizisko personu skaits	106	85	89

Tabula Nr. 1.2.19.

[71] Krimināllikuma 179. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums.

1.2.121. Ņemot vērā salīdzinoši nelielo noziedzīgo nodarījumu skaitu, tostarp augsto īpatsvaru no tiem, ko veido neliela apmēra piesavināšanās, kas skar dažādas patēriņa preces ar zemu tirgus vērtību, kuras netiek legalizētas, kopējais NILL apdraudējums, kas saistīts ar piesavināšanos, uzskatāms par **zemu**.

Cilvēku tirdzniecība

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Cilvēku tirdzniecība	Vidēji zems	Zems

1.2.118. NRA 2026 pārskata periodā identificēti 84 cilvēku tirdzniecības upuri.[72] Atbilstoši IeM sniegtajai informācijai Latvijā 2023. gadā identificēti 24 upuri, 2024. gadā 38, bet 2025. gadā 22 cilvēku tirdzniecības upuri. Identificēto upuru skaits trīs gadu laiku saglabājies salīdzinoši vienmērīgā līmenī, tai pat laikā 2024. gadā identificēto upuru skaita kāpums saistāms ar to, ka kopš Covid-19 pandēmijas ierobežojumu beigām atkal tika novērots trešo valstu valstspiederīgo upuru pieaugums.[73]

1.2.119. No identificētajiem cilvēku tirdzniecības gadījumiem izriet, ka Latvija uzskatāma par cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes valsti, galamērķa valsti, tranzīta valsti, kā arī valsti, kurā tiek ekspluatēti pašu pilsoņi. Vēsturiski Latvija bija izteikta upuru izcelsmes valsts, tomēr, uzlabojoties sociālekonomiskajiem apstākļiem, palielinās arī viesstrādnieku skaits no trešajām valstīm, kuriem piemīt paaugstināts ekspluatācijas risks nodarbinātībā.[74] NRA 2026 pārskata periodā identificēti 45 Latvijas valstspiederīgie upuri un 39 trešo valstu pilsoņi, kuri tikuši pakļauti cilvēku tirdzniecībai gan Latvijas teritorijā, gan ārvalstīs.

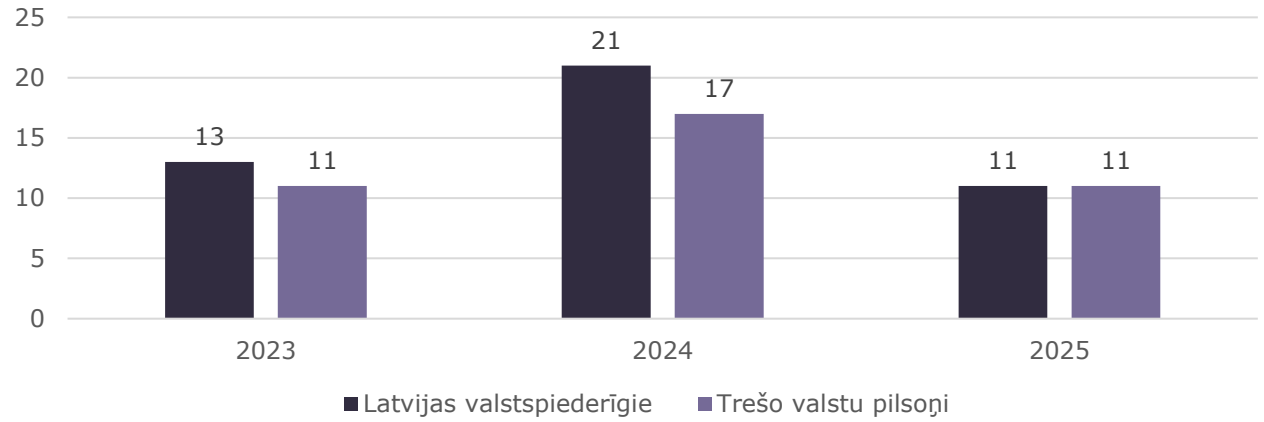

Diagramma Nr. 1.2.20. – Identificētie cilvēku tirdzniecības upuri no 2023. līdz 2025. gadam

1.2.120. Arī NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk konstatētā cilvēku tirdzniecības forma Latvijā ir piespiedu darbs – kopumā konstatēti 44 darbaspēka ekspluatācijas gadījumi. Otra lielākā cilvēku tirdzniecības upuru grupa ir personas, kas cieta no seksuālas ekspluatācijas. Citi ekspluatācijas veidi iekļauj piespiedu fiktīvas laulības, piespiešanu veikt narkotiku pārvadāšanu, piespiedu ubagošanu un citus ekspluatācijas veidus.

[72] Statistikā par identificētajiem cilvēku tirdzniecības upuriem tiek iekļautas gan personas, kuras VP ir atzinusi par cietušajiem kriminālprocesā, gan personas, kuras NVO komisija ir atzinusi par upuri saskaņā ar 2019. gada 16. jūlija MK noteikumiem Nr. 344 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri".
[73] Pārskats par cilvēku tirdzniecības situācija Latvijā 2024. gadā. Pieejams: https://www.iem.gov.lv/lv/media/13145/download?attachment.
[74] Pārskats par cilvēku tirdzniecības situācija Latvijā 2024. gadā. Pieejams: https://www.iem.gov.lv/lv/media/13145/download?attachment.

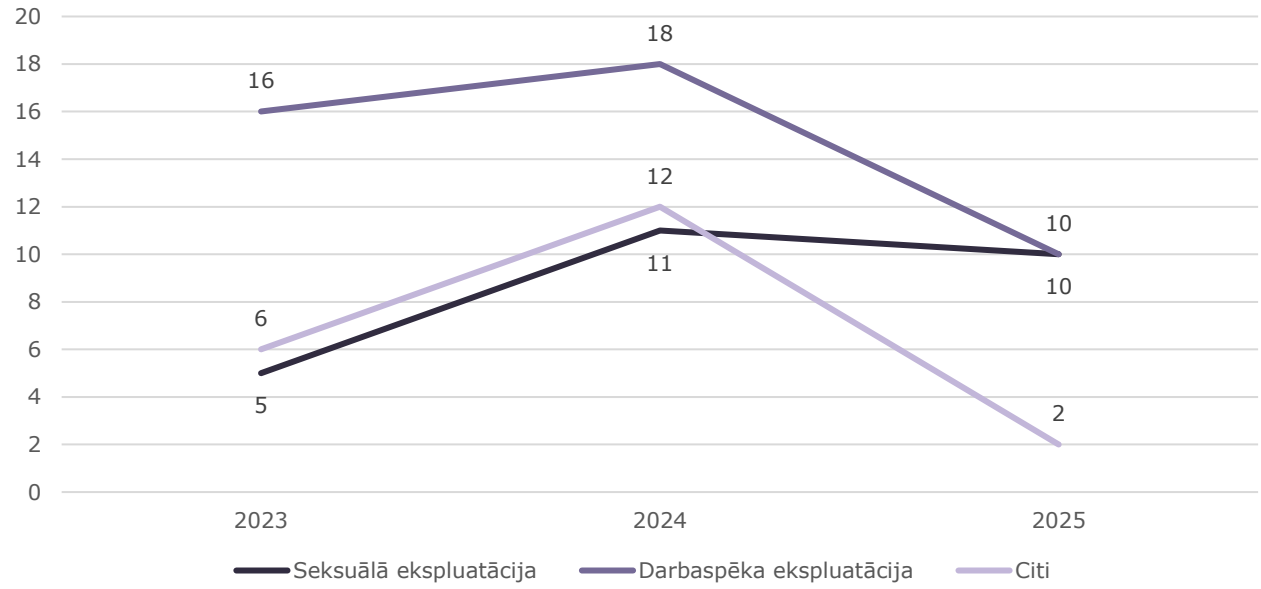

Diagramma Nr. 1.2.21. – Formāli identificētie cilvēku tirdzniecības upuri pēc ekspluatācijas veida

1.2.121. Darbaspēka ekspluatācijas gadījumos, kur Latvija ir mērķa valsts, upuru izcelsmes valstu vidū bieži ir NVS valstis, piemēram, Tadžikistāna, Uzbekistāna, retāk Baltkrievija, kā arī Indija, kas ir likumsakarīgi, jo uzskaitītajās valstīs raksturīgs zemāks vidējās un minimālās algas līmenis nekā Latvijā.

1.2.122. Ārvalstīs identificētajos darbaspēka ekspluatācijas gadījumos, kuros Latvija ir cietušo izcelsmes valsts, kā biežākās galamērķa valstis minamas Apvienotā Karaliste, ASV, Īrija un Spānija. Tomēr precīzi dati par Latvijas rezidentu ekspluatāciju ārvalstīs nav pieejami, jo personas nereti neatgriežas Latvijā un atbalstu saņem ekspluatācijas valstī.

1.2.123. Analizējot NRA 2026 pārskata periodā formāli identificētos gadījumus, secināms, ka darbaspēka ekspluatācijas riski visbiežāk konstatēti nozarēs, kur nepieciešams mazkvalificēts darbaspēks un vienlaikus pastāv ēnu ekonomikas risks. Latvijā cilvēku tirdzniecības riski pastāv būvniecībā, lauksaimniecībā, sabiedriskajā ēdināšanā un pārtikas ražošanā.[75] Kā iepriekš secināts apakšnodaļā "Izvairīšanās no nodokļu nomaksas", būvniecība un sabiedriskā ēdināšana ir to nozaru vidū, kur ir īpaši augsts "aplokšņu algu", kas ir lielākā ēnu ekonomikas komponente Latvijā, risks.

1.2.124. Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānā 2025.–2027. gadam norādīts, ka līdzīgā situācijā ir arī Latvijas pilsoņi, kuri dodas darba meklējumos uz citām valstīm, proti, Latvijas rezidenti ārvalstīs visbiežāk tiek ekspluatēti būvniecības, lauksaimniecības, ražošanas un viesmīlības nozarēs.[76]

[75] Iekšlietu ministrija. *Pārskats par cilvēku tirdzniecības situāciju Latvijā 2024. gadā*, 2025. Pieejams: https://www.iem.gov.lv/lv/media/13145/download?attachment.
[76] LR Ministru kabinets. 2025. gada 26. augusta rīkojums Nr. 534 "Par Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānu 2025.–2027. gadam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/362691-par-cilveku-tirdzniecibas-noversanas-planu-2025-2027-gadam.

Diagramma Nr. 1.2.22. – NRA 2026 pārskata periodā Latvijā formāli identificētie darbaspēka ekspluatācijas upuri pēc tautsaimniecības sektora

1.2.125. Arī šajā pārskata periodā savu aktualitāti saglabājuši potenciālie cilvēku tirdzniecības riski, kam pakļauti Ukrainas pilsoņi, kas, meklējot patvērumu no Krievijas izraisītā kara, patvērušies Latvijā. Norādāms, ka atbildīgās institūcijas turpinājušas informēt un izglītot sabiedrību, lai šos riskus mazinātu.[77] Šajā pārskata periodā (2023. gadā) tikai 1 formāli identificētajā cilvēku tirdzniecības gadījumā upuris ir Ukrainas rezidents.

1.2.126. ANO 2024. gada ziņojumā par cilvēku tirdzniecību (*Global Report on Trafficking in Persons*, 2024) secināts, ka cilvēku tirdzniecības upuru skaits pēc samazinājuma Covid-19 pandēmijas laikā atkal ir ar pieaugošu tendenci.[78] Arī Latvijā salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu formāli identificēto upuru skaitam, kas ir trešo valstu pilsoņi, ir tendence pieaugt (2021. gadā – 2; 2022. gadā 4 upuri, bet NRA 2026 pārskata periodā katru gadu vismaz 11 upuri).

1.2.127. Starptautiskā globālās modernās verdzības indeksa[79] aplēses norāda, ka aptuveni 6400 Latvijas rezidenti jeb 3,4 cilvēki uz katriem 1000 iedzīvotājiem ir pakļauti modernajai verdzībai un 17 Latvijas iedzīvotāji uz 100 iedzīvotājiem atrodas ievainojamības stāvoklī tikt pakļautiem modernajai verdzībai. Šai kontekstā norādāms, ka cilvēku tirdzniecība ir noziedzīgs nodarījums ar augstu latentumu, jo tā būtībā ietilpst cilvēka ievainojamības izmantošana un cilvēka iebiedēšana, ierobežojot iespēju vērsties pēc palīdzības, tāpēc šie gadījumi nereti formāli netiek identificēti.

1.2.128. NRA 2026 pārskata periodā valstī reģistrēti 15 noziedzīgi nodarījumi, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 154.^{1} panta (skatīt diagrammu 1.2.3.). Salīdzinājumā ar citu NRA 2026 pārskata periodā reģistrēto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu vai autonomas NILL skaitu tie veido nebūtisku īpatsvaru, tādējādi secināms, ka cilvēku tirdzniecības radītie NILL draudi ir uzskatāmi par nebūtiskiem.

1.2.129. Trīs gadu laikā kopumā uzsākti 7 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 154.^{1} panta, proti, 2023. gadā uzsākti 2 kriminālprocesi, 2024. gadā arī 2 kriminālprocesi, bet 2025. gadā uzsākti 3 kriminālprocesi.

1.2.130. Kriminālvajāšanas uzsākšanai NRA 2026 pārskata periodā nodoti 7 kriminālprocesi, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 154.^{1} panta (tikai 2 kopībā ar 195. pantu) – 2023. gadā nodoti 3 kriminālprocesi (1 no tiem kopībā ar 195. pantu), 2024. gadā arī 3 kriminālprocesi (1 no tiem kopībā ar 195. pantu), bet 2025. gadā 1 kriminālprocess. NRA 2026 pārskata periodā arestētās mantas apjoms gan ir salīdzinoši neliels – skaidras naudas līdzekļi 852,59 EUR apmērā un 1 transportlīdzeklis ar vērtību 6000 EUR.

[77] Kampaņa "Spot the Threat of Trafficking in Human Beings!". Pieejams: https://www.iem.gov.lv/en/article/office-citizenship-and-migration-affairs-launches-campaign-spot-threat-trafficking-human-beings.
[78] UNODC. *The Global Report on Trafficking in Persons 2024*. Pieejams: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf.
[79] Global Slavery Index. Pieejams: https://www.walkfree.org/global-slavery-index/map/#mode=map:country=LVA:region=4:map=prevalence:year=2023:view=recommendations.

1.2.131. NRA 2026 pārskata periodā pēc Krimināllikuma 154.[1] panta iztiesāšanai nosūtītas 6 krimināllietas, un par cilvēku tirdzniecību tika notiesātas 20 fiziskas personas (nevienai juridiskajai personai netika piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi).

1.2.132. Ikgadējā ASV Valsts departamenta ziņojumā par cilvēku tirdzniecību (*2025 Trafficking in Persons Report*) secināts, ka Latvijas atbildīgo institūciju izpratne neatbilst minimālajiem standartiem cilvēku tirdzniecības izskaušanai, taču tiek ieguldītas pūles, lai veicinātu izpratni un zināšanas. Ziņojumā norādīts, ka ierobežotie TAI resursi, ieilguši tiesu procesi un zināšanu trūkums kavē progresu cilvēku tirdzniecības apkarošanā Latvijā.[80]

1.2.133. NILL draudi attiecībā uz cilvēku tirdzniecību ir uzskatāmi par **zemiem**.

Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi[81]

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Patvaļīga koku ciršana	Zems	Zems
Atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana	Vidēji zems	Vidēji zems

1.2.134. Noziegumi pret vidi ir to noziegumu vidū, kas ik gadu rada vislielāko NIL apjomu pasaulē. Pielāgojot FATF aplēses par 2020. gadu[82] aktuālajai ekonomiskajai situācijai, kā arī, ņemot vērā Interpol aplēses, ka šāda veida noziegumu skaits ik gadu palielinās par 5-7 procentiem[83], NIL, kas saistīti ar noziegumiem pret vidi, 2025. gadā varētu veidot no 123 līdz 314 miljardiem EUR. Neskatoties uz lielo apjomu, iesaistīto summu diapazons (aptuveni 200 miljardi EUR) norāda uz vairākām problēmām, kas globāli kavē iespējas pilnvērtīgi konstatēt noziedzības mērogu un rīkoties, lai šādus noziegumus gan novērstu, gan apkarotu.

1.2.135. NILL draudi no noziedzīgiem nodarījumiem pret dabas vidi Latvijā ir saistīti ar vairākām Latvijas ekonomikai nozīmīgām nozarēm. Meža nozare, kas ietver mežsaimniecību, kokapstrādi un mēbeļu ražošanu, kopā veido aptuveni 2,7 % procentus no Latvijas IKP.[84] Šī sektora apgrozījums 2024. gadā bijis 2,435 miljardi EUR, nodarbinot 12 864 cilvēkus. Savukārt atkritumu ieguve un apsaimniekošanas pakalpojumu apgrozījums[85] 2024. gadā bija gandrīz 470,6 miljoni EUR, ietverot vairāk par 3 700 sektorā nodarbināto.[86]

1.2.136. Nelegāla dabas resursu ieguve ir vēl viena joma, kas starptautiski tiek uzskatīta par noziegumu, kura rezultātā ik gadu tiek iegūti līdzekļi aptuveni 13–54 miljardu EUR apmērā.[87] Lai gan Latvijā nav tādu derīgo izrakteņu, kas pasaulē visbiežāk saistīti ar liela apjoma nelegālu ieguvi, tas neizslēdz risku, ka var notikt nelicencēta zemes dzīļu resursu ieguve vai arī licencēm neatbilstoša, pārmērīga dabas resursu izstrāde. Tas ir īpaši būtiski, ņemot vērā potenciālo ievainojamību uzraudzībā un saistīto sektoru būtiskumu tautsaimniecībā.[88]

[80] ASV Valsts departaments. *2025 Trafficking in Persons Report: Latvia*, 2025. Pieejams: https://www.state.gov/reports/2025-trafficking-in-persons-report/latvia/.
[81] NRA 2026 pārskata periodā FID publicējis stratēģiskās analīzes pētījumu par NILL riskiem, kas saistīti ar noziedzīgiem nodarījumiem pret vidi. Detalizētāka analīze skatāma šajā analīzes dokumentā. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Noziedzīgi%20iegūtu%20līdzekļu%20legalizācijas%20riski%20saistībā%20ar%20noziegumiem%20pret%20vidi.pdf.
[82] 2020. gadā tika lēsts, ka NIL bija starp 110 un 281 miljardu ASV dolāru. FATF. Money Laundering from Environmental Crime. 5. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf.
[83] UNEP, INTERPOL. *The Rise of Environmental Crime: A Growing Threat to Natural Resources, Peace, Development and Security*, 2016. 7. lpp. Pieejams: https://www.interpol.int/content/download/5099/file/UNEP-INTERPOL%20Report%20The%20Rise%20of%20Environmental%20Crime.pdf.
[84] Centrālā statistikas pārvalde. *IKP un pievienotā vērtība – gada dati*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/ikp-gada.
[85] Atbilstoši Saimniecisko darbību statistiskajai klasifikācijai Eiropas Kopienā (NACE, 2.1. redakcija) – kods 08.92.
[86] FID. *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riski saistībā ar noziegumiem pret vidi*, 2025. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Noziedz%C4%ABgi%20ieg%C5%ABtu%20l%C4%ABdzek%C4%BCu%20legaliz%C4%81cijas%20riski%20saist%C4%ABb%C4%81%20ar%20noziegumiem%20pret%20vidi.pdf.
[87] Vērtība iegūta, izmantojot FATF pētījumu Money Laundering from Environmental Crime. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf.coredownload.pdf Pētījumā norādītās summas par 2020. gadu ir pielāgotas, ņemot vērā aptuveni 5 % pieaugumu šim noziegumu veidam, kā to ir aplēsis UNEP un INTERPOL. Pieejams: https://www.interpol.int/content/download/5099/file/UNEP-INTERPOL%20Report%20The%20Rise%20of%20Environmental%20Crime.pdf.
[88] Plašāka analīze par zemes dzīļu resursu apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumu pārkāpšanu pieejama FID izstrādātajā risku novērtējumā "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riski saistībā ar noziegumiem pret vidi". Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Noziedz%C4%ABgi%20ieg%C5%ABtu%20l%C4%ABdzek%C4%BCu%20legaliz%C4%81cijas%20riski%20saist%C4%ABb%C4%81%20ar%20noziegumiem%20pret%20vidi.pdf.

1.2.137. Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi, kur likumīgas darbības ceļā iegūti atkritumi var tikt nelikumīgi apsaimniekoti ar mērķi ietaupīt, var būt saistīti ar ēnu ekonomiku. Šo sarežģītību dēļ, kā arī tādēļ, ka noziedzīgos nodarījumos pret dabas vidi bieži cieš sabiedrība un valsts, nevis privātpersonas tiem ir augsta latentuma pakāpe. Latentumu un ēnu ekonomikas riskus pastiprina nepietiekama sadarbība gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, kas apgrūtina NIL izsekošanu un plašāka mēroga noziedzīgas darbības atklāšanu.

1.2.138. Pavisam NRA 2026 pārskata periodā reģistrēti 663 noziedzīgie nodarījumi pret dabas vidi, kas ir par 21 % mazāk nekā NRA 2023 pārskata periodā. Skaitliski vislielāko daļu no noziedzīgiem nodarījumiem pret dabas vidi veido patvaļīgi koku ciršanas un bojāšanas gadījumi, bet augstākais kaitējums videi, kā arī paaugstināts NILL risks saistīts ar atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšanu, it īpaši attiecībā uz bīstamajiem un būvniecības atkritumiem. Lai gan būtiski pārkāpumi vides jomā saistās arī ar vides piesārņošanu ar neattīrītiem notekūdeņiem, tomēr šajā jomā kriminālprocesu uzsākšanas īpatsvars ir neliels sakarā ar grūtībām operatīvi konstatēt pārkāpumu un iegūt pierādījumus. Tāpat derīgo izrakteņu kā neatjaunojamas dabas vērtību nelikumīga ieguve rada kaitējumu dabai un palielina negodprātīgi iegūto peļņu no saimnieciskās darbības. Šajā jomā būtiska kaitējuma novērtēšanai kriminālprocesu izmeklēšanu apgrūtina metodikas (pieejas) trūkums.

1.2.139. Pēdējos gados arī starptautiski ir sperti būtiski soļi, lai akcentētu noziedzīgu nodarījumu pret vidi aktualitāti un būtiskumu. Jau kopš 2018. gada ES Padome ir noteikusi noziegumus pret vidi kā vienu no prioritātēm Eiropas Multidisciplinārajā platformā pret kriminālajiem draudiem. Šo noziegumu nozīmība atkārtoti akcentēta prioritātēs laika periodam no 2022. līdz 2025. gadam, kur kā viena no prioritātēm norādīta spēja "*izjaukt noziedzīgos tīklus, kas iesaistīti visa veida vides noziegumos, ar īpašu uzsvaru uz atkritumu un savvaļas dzīvnieku kontrabandu, kā arī uz noziedzīgajiem tīkliem un individuālajiem noziedzīgajiem uzņēmējiem, kuri spēj iefiltrēties legālās uzņēmējdarbības struktūrās augstā līmenī vai izveidot savus uzņēmumus, lai atvieglotu savu noziedzīgo darbību*".[89]

1.2.140. Lai gan noziegumi pret vidi ietver arī nelikumīgu zveju, medības, pesticīdu izmantošanu un eksotisko dzīvnieku tirdzniecību, Latvijā potenciāli lielākie NILL draudi saistīti ar patvaļīgu koku ciršanu un bojāšanu un atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpumiem.

Patvaļīga koku ciršana un bojāšana

1.2.141. Patvaļīga koku ciršana un bojāšana ir uzskatāma par vienu no mežsaimniecības noziegumu formām, kas ietilpst plašākā ar dabas resursu izmantošanu saistīto noziedzīgo nodarījumu kategorijā. Atbilstoši FATF un INTERPOL definīcijām mežsaimniecības noziegumi aptver visas darbības, kas saistītas ar mežu kā resursu, tostarp koksnes ieguvi, transportēšanu, pārstrādi un realizāciju.[90] Vienlaikus šis jēdziens ietver arī saistītos noziedzīgos nodarījumus, piemēram, dokumentu viltošanu, korupciju un NILL, tādējādi uzsverot šīs jomas ciešo sasaisti ar plašākiem finanšu noziegumiem.[91]

1.2.142. Latvijā krimināllatbildība par šādām darbībām ir noteikta 2 Krimināllikuma pantos – 96. pantā, kas attiecas uz dabas resursu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpumiem, un 109. pantā, kas tieši regulē patvaļīgu koku ciršanu un bojāšanu. Šīs tiesību normas veido pamatu noziedzīgu darbību ierobežošanai mežsaimniecības sektorā, vienlaikus nosakot arī krimināllatbildību par būtiska kaitējuma nodarīšanu videi.

1.2.143. Neskatoties uz nozares ekonomisko nozīmību, pastāv būtiski izaicinājumi attiecībā uz finanšu plūsmu izsekojamību un to sasaisti ar iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem šajā jomā. Lai gan Novēršanas likuma subjekti spēj identificēt aizdomīgus darījumus, šo darījumu tieša sasaistīšana ar nelikumīgu koksnes ieguvi bieži vien ir sarežģīta. Viens no iemesliem ir tas, ka koksne pati par sevi nav nelegāla prece, un nelikumīgi iegūta koksne var tikt salīdzinoši viegli integrēta likumīgajā apritē, īpaši gadījumos, kad tā iegūta Latvijas teritorijā.

[89] Europol. *EU Policy Cycle – Empact. Priorities 2022–2025*. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact.
[90] FATF. *Money Laundering from Environmental Crime*, 2021. 8. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf.
[91] Interpol. *Forestry Crime*. Pieejams: https://www.interpol.int/en/Crimes/Environmental-crime/Forestry-crime.

1.2.144. Papildus tam finanšu plūsmu analīzi apgrūtina arī dažādi maksājumu veidi, tostarp skaidras naudas darījumi un kriptoaktīvu izmantošana, kā arī ārvalstu finanšu iestāžu iesaiste. Tas apgrūtina NILL identificēšanu, balstoties tikai uz finanšu datiem, jo īpaši situācijās, kad darījumos iesaistīti uzņēmumi ar formāli atbilstošu dokumentāciju.

1.2.145. Vienlaikus jāatzīmē, ka ārējie riski pēdējos gados ir samazinājušies. Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā būtiski mainījies koksnes imports, un piegādes no augsta riska valstīm vairs nenotiek.[92] Arī iepriekš novērotie makroekonomiskie faktori, piemēram, augsta inflācija un piegādes ķēžu traucējumi, kas varēja veicināt nelikumīgas darbības, šobrīd vairs nerada būtisku ietekmi. Koksnes tirgus ir stabilizējies, un līdz ar to samazinājusies arī ekonomiskā motivācija iesaistīties nelikumīgā koksnes ieguvē.

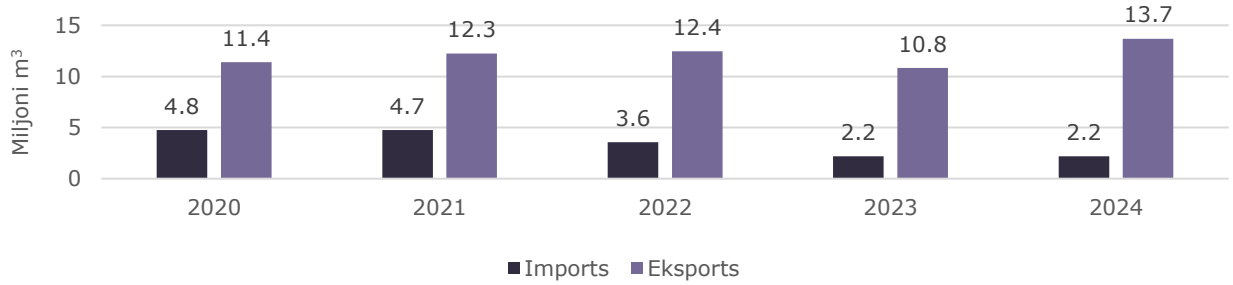

Diagramma Nr. 1.2.23. – Koksnes produktu importa un eksporta apjomi, miljoni m³ [93]

1.2.146. Analizējot STR, jāsecina, ka, lai gan mežsaimniecības uzņēmumi bieži parādās šo ziņojumu kontekstā, tie visbiežāk ir saistīti ar citiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, nevis tieši ar patvaļīgu koku ciršanu. Turklāt šādu ziņojumu skaits samazinās, kas var norādīt uz riska līmeņa mazināšanos vai efektīvāku uzraudzību. Lielākajā daļā gadījumu aizdomas saistītas ar nodokļu pārkāpumiem, neskaidru līdzekļu izcelsmi vai saimnieciskās darbības imitāciju, un darījumu apmēri bieži vien ir relatīvi nelieli. Vienlaikus mežsaimniecības nozare ir cieši saistīta ar tādiem sektoriem, kas bieži tiek identificēti FID saņemtajos STR, piemēram, būvniecība un transports.

1.2.147. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits saistībā ar Krimināllikuma 109. pantu turpina pakāpeniski samazināties. Neskatoties uz reģistrēto noziedzīgo nodarījumu gadījumu skaitu un uzsāktajiem kriminālprocesiem, to turpmākā virzība (kriminālvajāšana uzsākta, lietas nodotas tiesai) saglabājas salīdzinoši zemā līmenī (Tabula Nr. 1.2.24.). Turklāt NRA 2026 pārskata periodā tikai 1 lietā, kurā uzsākta kriminālvajāšana, kvalifikācija veikta arī pēc Krimināllikuma 195. panta.

	2023. gadā	**2024. gadā**	**2025. gadā**
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	198	159	148
Uzsāktie kriminālprocesi	191	152	154
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	10	22	17
Kriminālvajāšana uzsākta	11	24	13
Fizisko un juridisko personu skaits, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu	0	0	0
Tiesām nodoto lietu skaits	2	6	5
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	4	4	6

Tabula Nr. 1.2.24.[94]

1.2.148. Vērtējot noziedzīgos nodarījumus, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 109. panta, secināms, ka lielākā daļa patvaļīgas koku ciršanas gadījumu Latvijā notiek nelielā apmērā un bieži vien ir saistīti ar pašpatēriņu. Šādos gadījumos iegūtās koksnes apjoms ir ierobežots, un arī potenciālais finanšu

[92] Atbilstoši FATF izpētei Austrumeiropa (tostarp Krievija) norādīts kā viens no reģioniem ar paaugstinātu mežsaimniecības noziegumu risku. Skat: *Money Laundering from Environmental Crime*. 13. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf.
[93] Centrālā statistikas pārvalde. *Koksnes produktu ražošanas, eksporta un importa apjomi 2017.–2024. gads*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/noz/mezsaimnieciba/tabulas/mek010-koksnes-produktu-razosanas-eksporta-un-importa.
[94] Krimināllikums, 109. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966#p109.

ieguvums ir salīdzinoši zems, kas attiecīgi samazina NILL risku. Turklāt šādi līdzekļi bieži vien nemaz netiek integrēti finanšu sistēmā, paliekot skaidras naudas apritē.

1.2.149. Labvēlīgais nodokļu režīms būtiski mazina draudus mežsaimniecības jomā un motivāciju slēpt darbības, jo iespējamais sods par noziedzīgiem nodarījumiem pret vidi vai noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā ir nesamērīgi augsts pret potenciālo ieguvumu. Lai gan FID nesaņem STR, kas tieši saistīti ar vides noziegumiem, NRA 2026 pārskata periodā mežsaimniecības un mežizstrādes uzņēmumi bieži parādās STR, galvenokārt saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā.

1.2.150. Papildus jāuzsver, ka lielāka apjoma nelikumīgas ciršanas gadījumi biežāk nonāk kompetento institūciju redzeslokā, pateicoties uzraudzības mehānismiem un kontroles pasākumiem. Vienlaikus atklāšanas līmeni ietekmē arī tas, ka daļa pārkāpumu netiek ziņoti, tiek konstatēti ar ievērojamu laika nobīdi vai notiek vietās, kur nav vai gandrīz nav pieejami liecinieki vai videonovērošanas sistēmas, kas apgrūtina izmeklēšanu.

1.2.151. Kopumā secināms, ka patvaļīga koku ciršana Latvijā pārsvarā notiek nelielā apmērā un nav sistemātiski saistīta ar būtisku NILL risku. Lielāka mēroga nelikumīgas darbības ir retas, un tās visbiežāk tiek identificētas un ierobežotas. Turklāt esošais normatīvais regulējums, uzraudzības mehānismi un salīdzinoši labvēlīgais nodokļu režīms samazina ekonomisko motivāciju iesaistīties šāda veida noziedzīgās darbībās, vienlaikus saglabājot nepieciešamību turpināt risku uzraudzību un analīzi.

1.2.152. NILL apdraudējums saistībā ar patvaļīgu koku ciršanu vērtējams kā **zems**.

Atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana

1.2.153. Atkritumu apsaimniekošanas nozare ir viena no svarīgākajām vides aizsardzības nozarēm Latvijā. Atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana (gan iekšzemē, gan atkritumu neatļauta pārrobežu tirdzniecība) ir akcentēts kā viens no galvenajiem noziegumiem pret vidi pasaulē[95], savukārt Eiropā tieši atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpumi ir uzsvērti kā prioritārais virziens noziegumu pret vidi apkarošanā.[96]

1.2.154. Atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana sevī ietver virkni dažādu nelegālu darbību, tostarp nelikumīgu rīcību saistībā ar atkritumu savākšanu, transportu, pārstrādi vai apglabāšanu, ja tā izraisa vai var izraisīt būtisku kaitējumu videi vai cilvēka veselībai.[97] Savukārt nelegāla atkritumu pārrobežu pārvietošana ir nelikumīgu darbību kopums, kas ietver atkritumu pārvietošanu, apstrādi vai apglabāšanu, pārkāpjot ES un dalībvalstu noteiktās tiesību normas. Šīs darbības var attiekties uz dažāda veida atkritumiem – sadzīves, elektroniskajiem, kā arī bīstamajiem. Tas var notikt gan dalībvalstu iekšienē, gan starp tām, kā arī iesaistot valstis ārpus ES.[98]

1.2.155. Uz iespējamu NILL draudu pieaugumu atkritumu apsaimniekošanas jomā norāda Valsts vides dienesta NRA 2026 pārskata periodā konstatēto pārkāpumu dinamika. 2023. gadā administratīvie sodi atkritumu apsaimniekošanas un piesārņojuma jomā veidoja 16 %[99] no visiem Valsts vides dienesta piemērotajiem sodiem, savukārt 2024. gadā to īpatsvars pieauga līdz 26 %[100], kas norāda uz pieaugošu pārkāpumu un to atklāšanas tendenci šajā jomā.

1.2.156. FID NRA 2026 pārskata periodā nav saņemti STR, kas būtu tieši saistīti ar nelikumīgu atkritumu apsaimniekošanu, kā arī nav identificēta NILL, kas nepārprotami izrietētu no noziedzīgiem nodarījumiem šajā jomā. Vienlaikus jāuzsver, ka bez papildu riska informācijas no sadarbības

[95] FATF. *Money Laundering from Environmental Crime*, 2021. 16. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-from-Environmental-Crime.pdf.
[96] Europol. *The Changing DNA of Serious and Organised Crime*, 2025. 65. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf.
[97] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/99/EK (2008. gada 19. novembris) par vides kriminālatiesisko aizsardzību (Dokuments attiecas uz EEZ), 3. panta b) punkts. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0099.
[98] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1013/2006 (2006. gada 14. jūnijs) par atkritumu sūtījumiem. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1013.
[99] Valsts vides dienests. *Publiskais gada pārskats. 2023*, 2024. Pieejams: https://www.vvd.gov.lv/lv/media/11547/download?attachment.
[100] Valsts vides dienests. *Publiskais gada pārskats 2024*, 2025. Pieejams: https://www.vvd.gov.lv/lv/media/12515/download?attachment.

partneriem finanšu plūsmu analīze pati par sevi ir ierobežota efektīvai šāda veida noziedzīgu nodarījumu identificēšanai. Noziedzīgās darbības biežāk tiek konstatētas netieši – piemēram, identificējot nodokļu noziegumus, fiktīvu darījumu pazīmes, darījumus ar paaugstināta riska jurisdikcijām vai autonomu NILL. Papildus tam, ierobežotas zināšanas par atkritumu apsaimniekošanas jomas specifiku samazina Novēršanas likuma subjektu spēju savlaicīgi identificēt aizdomīgas darbības vai darījumus.

1.2.157. NRA 2026 pārskata periodā novērojams reģistrēto noziedzīgo nodarījumu pieaugums, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 99. panta – atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana – un 102. panta – zemes, mežu un ūdeņu piesārņošana un piegružošana. Secīgi katru gadu ir palielinājies arī uzsākto kriminālvajāšanu skaits. Turpretī tiesām nodoto krimināllietu apjoms šajā pārskata periodā saglabājies relatīvi nemainīgs.

	2023. gadā	2024. gadā	2025. gadā
Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi	3	3	5
Uzsāktie kriminālprocesi	3	3	5
Kriminālprocesi nosūtīti kriminālvajāšanai	4	3	6
Kriminālvajāšana uzsākta	2	3	5
Fizisko un juridisko personu skaits, kurām piemērots prokurora priekšraksts par sodu	-	-	-
Tiesām nodoto lietu skaits	5	3	5
Notiesāto fizisko personu un juridisko personu, kurām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, skaits	2	5	0

Tabula Nr. 1.2.25.[101]

1.2.158. NRA 2026 pārskata periodā FID ir sagatavojis un TAI nosūtījis 1 atzinumu, kas saistīts ar Krimināllikuma 102. pantu un 195. pantu. Konkrētajā gadījumā tika konstatēta situācija, kurā atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums veica būvniecības atkritumu transportēšanu un uzglabāšanu teritorijā, kas nebija paredzēta šādam nolūkam (Gadījuma piemērs Nr. 1.2.9.). Šis gadījums ilustrē būtisku risku – atkritumu apsaimniekošanas nozares ciešo sasaisti ar citām ekonomikas nozarēm, īpaši būvniecību, kur jau iepriekš identificēti paaugstināti ēnu ekonomikas un NILL riski. Ņemot vērā nelikumīgi apsaimniekoto būvniecības atkritumu apjomu (aptuveni 45 tūkstoši tonnu) un vispārējo komersantu motivāciju samazināt izmaksas un palielināt peļņu, secināms, ka būtiskākie iekšzemes riski ir saistīti tieši ar nelegālu būvniecības atkritumu apsaimniekošanu.

Gadījuma piemērs Nr. 1.2.9.

Fiziskas personas, izmantojot juridisku personu kontus Latvijas kredītiestādēs, legalizēja noziedzīga nodarījuma – zemes, mežu un ūdeņu piesārņošanas un piegružošanas – rezultātā iegūtus līdzekļus, tos ieguldot kustamā un NĪ.

FID rīcībā bija informācija par aizdomīgiem skaidras naudas iemaksas darījumiem, kā arī NĪ un kustamās mantas aizdomīgiem iegādes darījumiem, kas norādīja uz NILL izvietošanas, strukturēšanas un integrācijas stadijām. Saistīto personu konti tika izmantoti, lai maskētu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, tādējādi legalizējot noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtus līdzekļus.

Tika identificētas skaidras naudas iemaksas lielā apmērā, kas netika deklarētas un izmantotas saimnieciskajā darbībā (algu izmaksām, degvielas iegādei). Tāpat tika identificēts, ka par pretlikumīgi izvestiem un uzglabātiem būvgružiem norēķini veikti skaidrā naudā.

1.2.159. Saskaņā ar Atkritumu plūsmas uzskaites sistēmas datiem būvniecības un nojaukšanas atkritumu apjoms ir būtiski pieaudzis – no 482 031 tonnas 2023. gadā līdz 734 354 tonnām 2024. gadā. No vienas puses, šāds pieaugums var norādīt uz uzlabotu uzraudzību un precīzāku datu uzskaiti, tomēr vienlaikus tas rada arī jautājumus par iepriekšējo periodu datu pilnīgumu. Šo neatbilstību pastiprina fakts, ka būvniecības nozares kopējais apjoms 2024. gadā samazinājās par 4,3 %, kamēr apsaimniekoto atkritumu apjoms pieauga par vairāk nekā pusi. Līdzīgas neatbilstības kā

[101] Krimināllikuma 99. pants un 102. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966.

arī nereģistrēta atkritumu kustība ir konstatēta arī FID un TAI veiktajās izpētēs, kas var norādīt uz sistēmiskām problēmām datu uzskaitē.

1.2.160. Aktuāla problēma ir atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšana, kas izpaužas kā apzināta datu viltošana par atkritumu uzskaiti, tostarp norādot neatbilstošas atkritumu kategorijas. Šādas darbības rada būtiskus zaudējumus valstij, jo netiek saņemtas attiecīgās nodevas u. c. Tāpat praksē tiek konstatēti gadījumi, kad atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumi apzināti apglabā būvgružus zemē vai ūdenstilpēs, radot būtisku kaitējumu videi un vienlaikus izvairoties no noteikto maksājumu veikšanas. Situāciju sarežģī tas, ka, konstatējot vides piesārņojumu, nereti ir grūti nošķirt vēsturisko piesārņojumu no konkrētas personas radītā, jo uzraugošajām institūcijām ir ierobežotas iespējas veikt padziļinātu izpēti piesārņojuma līmeņa noteikšanai zemes dzīlēs vai ūdens vidē.[102]

1.2.161. Minētais ļauj secināt, ka pastāv reāla iespēja juridiskām personām izmantot teritorijas neatbilstoši to paredzētajam mērķim, kā arī manipulēt ar datiem par atkritumu plūsmām, tostarp uzrādot nepilnīgu vai nepatiesu informāciju par atkritumu uzglabāšanas vietām. Šādas darbības būtiski samazina nozares caurspīdīgumu un apgrūtina gan uzraudzības institūciju, gan finanšu izlūkošanas funkciju efektīvu īstenošanu.

1.2.162. Būtiska loma risku kontekstā ir arī pārrobežu atkritumu pārvadājumiem. Valsts vides dienesta veiktās kontroles aktivitātes norāda, ka 2024. gadā no 85 pārbaudītajiem pārrobežu sūtījumiem 35 gadījumos konstatētas neatbilstības, tostarp 16 gadījumos – nelikumīgi atkritumu sūtījumi.[103] Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem šis rādītājs ir pieaudzis, kas norāda uz pieaugošu risku šajā jomā. Šī tendence atbilst arī starptautisko novērtējumu secinājumiem, kuros nelikumīga atkritumu pārrobežu kustība identificēta kā viens no nozīmīgākajiem noziegumiem pret vidi. Vērtējot gan atkritumu importu Latvijā, gan atkritumu cenas reģionā, kā arī Latvijas ģeogrāfisko novietojumu un gan Valsts vides dienesta vēsturiski konstatētos administratīvos pārkāpumus un Valsts policijas uzsāktos kriminālprocesus, potenciāls ienākošo nelikumīgu sūtījumu risks varētu pastāvēt attiecībā uz Zviedriju, Apvienoto Karalisti, Itāliju un Igauniju.

1.2.163. Starptautiskajā kontekstā jāatzīmē, ka noziedzīgās shēmas šajā jomā kļūst arvien sarežģītākas. Tiek izmantoti profesionāli starpnieki un pārvaldības struktūras, kas, darbojoties ES, sadarbojas ar partneriem ārpus tās, veidojot globālus atkritumu aprites tīklus. Šajos procesos nereti tiek izmantotas digitālās platformas, tostarp anonimizētas tiešsaistes vides, lai organizētu nelikumīgus darījumus un apietu normatīvo regulējumu. Vienlaikus, lai gan atsevišķos gadījumos samazinās tradicionālo ONG loma, pieaug risks, ka nelikumīgās darbībās iesaistās licencēti uzņēmumi, kuriem ir pieejami lielāki resursi un sarežģītākas metodes pārkāpumu slēpšanai, piemēram, dokumentu viltošana, nepareiza atkritumu klasifikācija vai neuzskaitītu pārvadājumu veikšana.

1.2.164. Papildu riskus pastiprina arī globālās tendences. Starptautiskie pētījumi norāda, ka nelikumīgi atkritumu sūtījumi no Eiropas bieži tiek novirzīti uz Dienvidaustrumāziju, Dienvidāziju vai Āfrikas valstīm, kur zemākas izmaksas un vājāka institucionālā kapacitāte rada labvēlīgus apstākļus šādām darbībām. Eiropas mērogā konstatēts, ka nelikumīgi atkritumu sūtījumi nonāk Balkānu valstīs, lai gan Latvijā šādi gadījumi nav konstatēti. Lai slēptu patieso darījumu būtību, tiek izmantotas dažādas metodes, tostarp čaulas uzņēmumu veidošana, fiktīvu rēķinu izrakstīšana, kravu nepareiza deklarēšana un sarežģītas finanšu plūsmas, kas bieži ietver paaugstināta riska jurisdikcijas. Šādos gadījumos tiek identificētas arī tirdzniecībā balstītas NILL shēmas, kas būtiski apgrūtina finanšu līdzekļu izsekojamību.

1.2.165. Vienlaikus nelikumīgās darbībās atkritumu apsaimniekošanas jomā var tikt izmantoti arī skaidras naudas darījumi (skat. Gadījuma piemēru Nr. 1.2.9.). Skaidra nauda šādos darījumos kalpo kā instruments finanšu līdzekļu pārvietošanai gan starp vairākām valstīm, gan to izsekojamības apgrūtināšanai, tostarp gadījumos, kad tiek veikta skaidras naudas izmantošana vai strauja līdzekļu pārvietošana pāri vairāku valstu robežām.

1.2.166. Visbeidzot, būtiska ietekme uz riska vidi ir arī makroekonomiskajiem faktoriem. Inflācijas pieaugums, pirktspējas samazināšanās, kā arī ražošanas un būvniecības izmaksu kāpums rada

[102] *TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2024. gadu*, 2025. Dokumentam ir ierobežotas pieejamības statuss.
[103] Valsts vides dienests. *Publiskais gada pārskats 2024*, 2025. Pieejams: https://www.vvd.gov.lv/lv/media/12515/download?attachment.

papildu spiedienu uz uzņēmējiem un var veicināt interesi par lētākām, tostarp nelikumīgām, atkritumu apsaimniekošanas alternatīvām arī no pircēju, pasūtītāju vai patērētāju puses. Īpaši augsts risks identificējams būvniecības sektorā, kur jau tradicionāli pastāv paaugstināta ēnu ekonomikas ietekme, kā arī – mazākā mērā – ražošanas nozarē. Šo faktoru kopums veido vidi, kurā nelikumīga atkritumu apsaimniekošana un ar to saistītā NILL var attīstīties, vienlaikus saglabājot augstu latentuma līmeni un ierobežotu atklāšanas iespējamību.

1.2.167. NILL apdraudējums saistībā ar atkritumu apsaimniekošanas noteikumu pārkāpšanu vērtējams kā **vidēji zems**.

1.3. Ārvalstu predikatīvā noziedzīga nodarījuma draudi

1.3.1. Lai gan Latvija vairs nav reģionāls finanšu centrs, kā arī valsts riska profils ir mainījies uz tādu NILL, kas saistīta ar iekšzemē izdarītiem noziedzīgajiem nodarījumiem, gan Latvijas ģeogrāfiskais novietojums, gan Latvijā veikto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu sasaiste ar ONG tīkliem gan ES, gan ārpus ES valstīm rada riskus, ka pāri Latvijas robežai var tikt pārvietoti NIL skaidrā naudā, dārgmetālu veidā vai citā formā, kā arī citi NIL, t. sk. preces, kas paredzētas patēriņam Latvijā un citur ES.

1.3.2. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka starp NRA 2023 un NRA 2026 pārskata periodiem maksājumu plūsmas starp Latviju un NVS valstīm samazinājušās par 18,67 miljardiem EUR, turpinot iepriekšējos periodos novēroto tendenci.[104] NRA 2026 pārskata periodā darījumi ar šīm valstīm veido tikai 1,67 % no kopējās bezskaidras naudas pārrobežu plūsmas jeb nedaudz virs 6 miljardiem EUR. Darījumu apjoms ar ārzonu finanšu centriem[105] saglabājas zem 1 % no kopējās darījumu summas NRA 2026 pārskata periodā – līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā.[106]

1.3.3. Turpretī pārrobežu maksājumu kopējā plūsma, kas saistīta ar EEZ valstīm, veido 85 % no kopējā (+7 procentpunkti jeb 47,7 miljardi EUR pret NRA 2023 pārskata periodu). Šīm valstīm ir efektīvākas NILLTPFN sistēmas, augstāks demokrātijas un brīvību līmenis, mazāki korupcijas riski un labāka pārvaldība nekā NVS valstīs (īpaši Krievijā un Baltkrievijā), ar kurām vēl NRA 2020 pārskata perioda sākumā Latvijai bija salīdzinoši ciešas ekonomiskās un finansiālās saiknes.

1.3.4. Tomēr, neskatoties uz izmaiņām naudas plūsmās, Latvija vēl aizvien ir tranzīta ceļš kontrabandas akcīzes precēm no Baltkrievijas uz ES dalībvalstīm, kā arī narkotisko vielu kontrabandai gan no Eiropas uz Krieviju, gan pretējā virzienā. Tas var radīt nepieciešamību par to realizāciju iegūtos līdzekļus legalizēt, primāri tos pārvietojot caur Latviju, bet daļai līdzekļu potenciāli tiekot legalizētiem Latvijā.

1.3.5. Attiecībā uz NIL pārrobežu plūsmu gan skaidrā, gan bezskaidrā naudā NRA 2026 pārskata periodā saglabājās apdraudējums, kas saistāms ar tādu līdzekļu izcelsmi, kuri ārvalstīs iegūti sankciju pārkāpšanas rezultātā un kuru NILL tiek veikta caur Latviju. Plašāk sankciju pārkāpšanas riski vērtēti nodaļā "Sankciju pārkāpšanas risku novērtējums". Vienlaikus Novēršanas likuma subjektiem būtiski vērtēt un pārvaldīt sankciju pārkāpšanas risku ietekmi arī uz NILL riskiem, it īpaši pārrobežu plūsmu kontekstā.

Pārrobežu bezskaidras naudas plūsma

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Pārrobežu bezskaidras naudas plūsma	Vidēji augsts	Vidējs

1.3.6. Pārrobežu maksājumu rādītāji norāda, ka Latvijas galvenie partneri pārsvarā ir tās tuvumā esošās ES dalībvalstis. Vislielākais pārrobežu maksājumu apjoms NRA 2026 pārskata periodā ir saistīts ar Lietuvu, Igauniju un Vāciju. Attiecībā uz šīm valstīm ir novērojams arī lielākais maksājumu plūsmu pieaugums pret NRA 2023 pārskata periodu, lai gan attiecībā uz Lietuvu un Igauniju 2025. gadā

[104] NRA 2023 pārskata periodā vidējais maksājumu plūsmu apjoms mēnesī uz NVA valstīm un ārzonu finanšu centriem jau bija samazinājies par attiecīgi 89 % un 93 %.
[105] Ārzonu finanšu centri definēti atbilstoši Eiropas Komisijas/Eurostat klasifikatoram. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:List_of_offshore_financial_centres.
[106] Latvijas Bankas dati.

bija novērojams kopējo maksājuma plūsmu kritums. Proporcionāli lielākais pieaugums darījumu plūsmās ir saistīts ar Apvienoto Karalisti (+38 % jeb 6,2 miljardi EUR pieaugums).

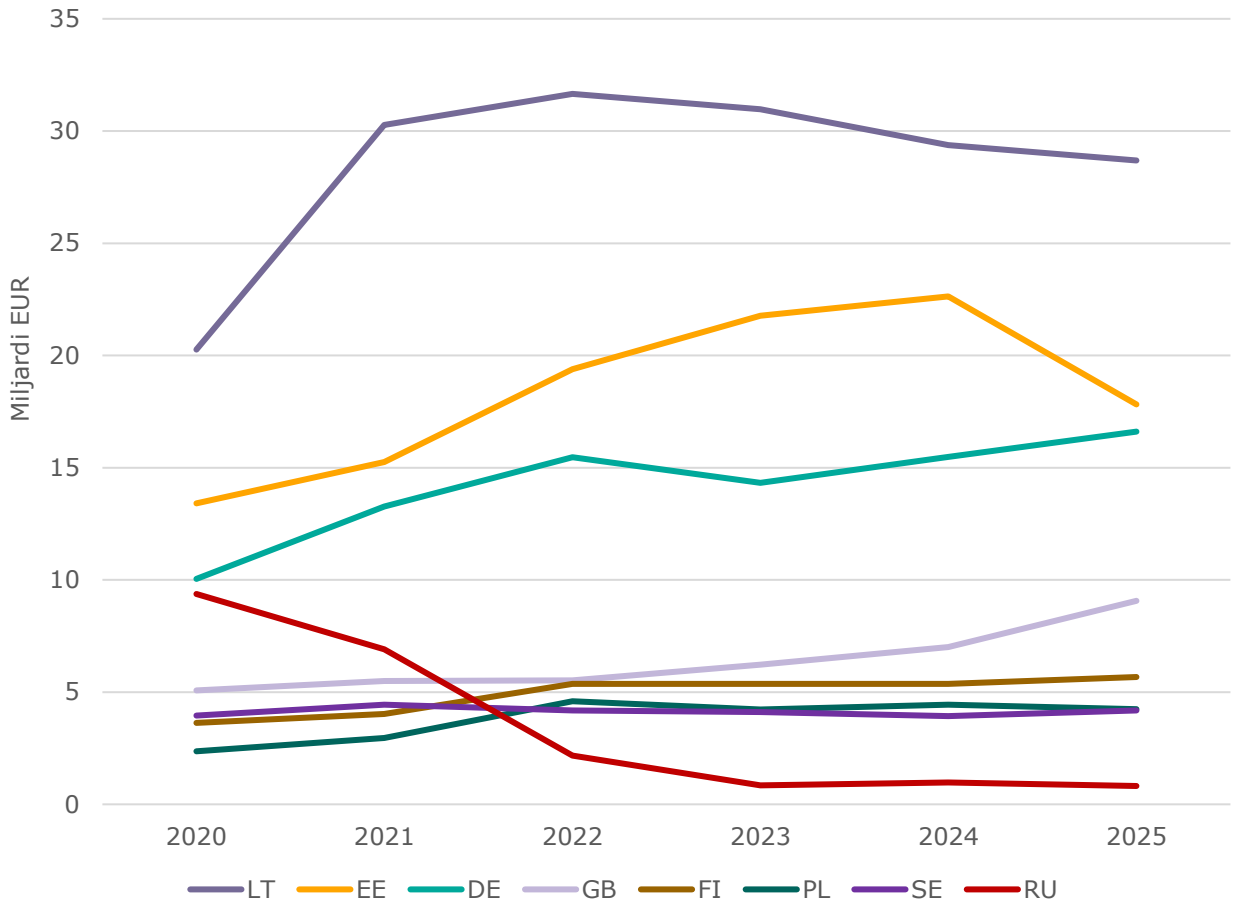

Diagramma Nr. 1.3.1. – Latvijas banku klientu pārrobežu maksājumu kopējā plūsma, miljardi EUR

1.3.7. Visas šīs valstis atspoguļo arī kopējās valsts ekonomikas tendences. NRA 2026 pārskata periodā šīs valstis ir būtiskākie Latvijas tirdzniecības partneri, ārvalstu tiešo investīciju Latvijā izcelsmes valstis, kā arī valstis, kurās atrodas vai nu būtiska Latvijas iedzīvotāju diaspora vai Latvijas rezidenti ir klienti šajās valstīs reģistrētās finanšu iestādēs (Lietuva vai Apvienotā Karaliste). Piemēram, 2024. gadā Lietuvas finanšu iestādes apkalpoja vairāk nekā 470 tūkstošus klientu no Latvijas (97 % fiziskas personas).[107] Lietuvas finanšu iestāžu kontu izmantošana NRA 2026 pārskata periodā turpināja būt ar augšupejošu tendenci – 2022. gadā (NRA 2023 pārskata perioda beigās) kopējais klientu skaits bija ap 300 tūkstošiem.

1.3.8. NRA 2026 pārskata periodā arī turpinājās ārvalstu valūtu maksājumu samazinājums Latvijas finanšu sektorā. Atbilstoši Latvijas Bankas datiem par Latvijas banku nosūtītajiem klientu maksājumiem 2024. gadā ārvalstu valūtas (galvenokārt USD, GBP vai CHF) veidoja tikai 3,6 % no kopējā veikto maksājumu apjoma. 2020. gadā šis rādītājs bija 7,2 %, kamēr vēl 2017. gadā (NRA 2020 pārskata perioda sākums) šīs rādītājs bija 36 %.[108]

[107] FID, FIU Estonia, Financial Crime Investigation Service of Lithuania. *Evolving Payment Landscapes and AML Challenges in the Baltic States. Multilateral Strategic Study*, 2026. 31. lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/II%20Baltic%20joint%20study_report.pdf.
[108] Latvijas Banka, *Nosūtītie klientu maksājumi*. Pieejams: https://statdb.bank.lv/LB/Data/282.

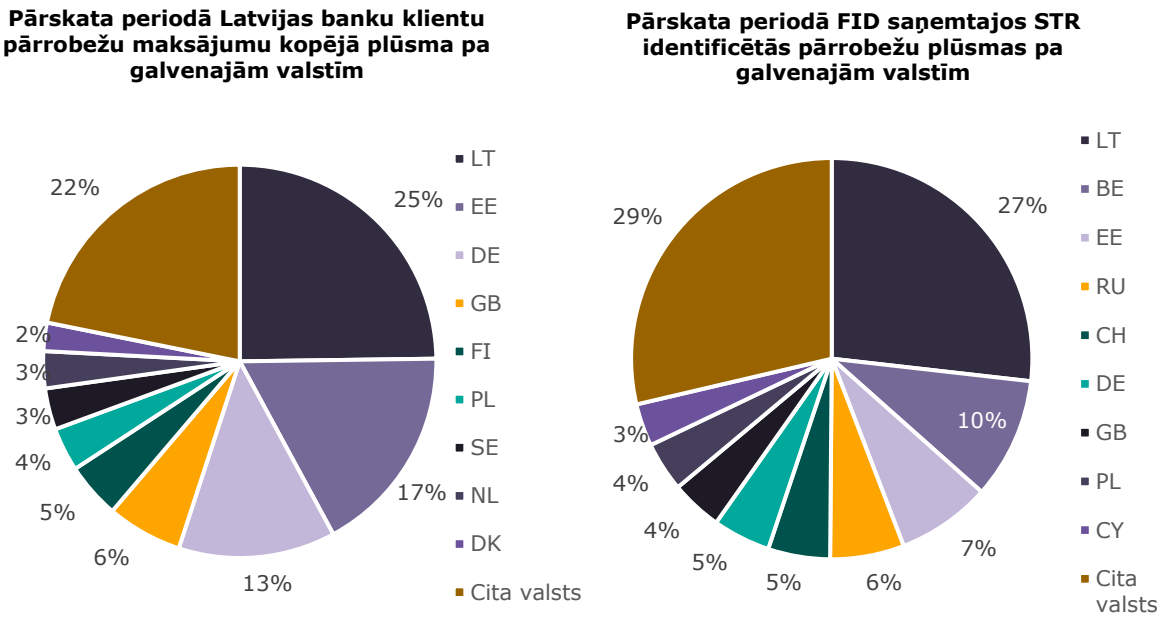

Diagramma Nr. 1.3.2. – Salīdzinājums starp galvenajām pārrobežu maksājumu jurisdikcijām un FID visbiežāk identificētajām pārrobežu jurisdikcijām NRA 2026 pārskata periodā saņemtajos STR[109]

1.3.9. Salīdzinot kopējo pārrobežu plūsmu ar finanšu plūsmām, kas saistītas ar FID saņemtajos STR identificētajiem ārvalstu kontiem, redzams, ka, lai gan ir būtiskas sakritības (Lietuva, Igaunija, Vācija, Apvienotā Karaliste un Polija), izkristalizējas arī citas jurisdikcijas, kuras biežāk saistītas ar potenciālām NILL darbībām, tostarp Beļģija, kā arī Krievija, Šveice un Kipra. Lai gan pārrobežu maksājumu apjoms, kas saistīts ar Beļģiju, ir tikai 1,58 % no kopējā, tā veido nepilnus 10 % no kopējās aizdomīgo darījumu plūsmas ārpus Latvijas. Līdzīgi kā Lietuvas gadījumā, Beļģijā reģistrētas MI/ENI bieži izmanto personas no Latvijas.

1.3.10. Atbilstoši gan FID veiktajām izpētēm, gan TAI vērtējumam tādas ES valstis kā Lietuva, Beļģija un Igaunija nav uzskatāmas par jurisdikcijām, kurās izdarītu noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācija tiktu veikta caur Latviju. Vērtējot ārvalstu predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudus, šīs valstis parādās maksājumu plūsmās kā viens no operacionālajiem vai tranzīta posmiem NILL shēmās, kurās sarežģītu un daudzslāņainu darbību rezultātā līdzekļi tiek pārvietoti no patiesās izcelsmes valsts, kas vēl aizvien visbiežāk ir NVS valstis. Šie līdzekļi nereti ES valstīs nonāk caur trešajām valstīm ar vājākām NILLTPFN sistēmām un tālāk tiek noslāņoti, strukturēti un integrēti ES finanšu iestādēs.

1.3.11. Neskatoties uz būtiski mazāko paaugstināta riska jurisdikciju klātbūtni kopējās maksājumu plūsmās un kopējo valsts riska profila maiņu, jāuzsver, ka attiecībā uz ārvalstu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu un saistīto NILL vēl aizvien augstākais risks saistīts ar valstīm, kas vēsturiski tika asociētas ar pirmo riska profilu. Lai gan Latvija gan ģeopolitisko iemeslu, gan efektīvas NILLTPFN sistēmas dēļ samazinājusi savu pievilcību kā jurisdikcija, kas tiek izmantota ārvalstīs izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai, dažādas trešās valstis (visbiežāk NVS valstis) turpina radīt NILL draudus Latvijas un citu ES valstu finanšu sistēmām.[110]

1.3.12. NRA 2026 pārskata periodā par 21 % samazinājies reģistrēto noziedzīgo nodarījumu, kas kvalificēti pēc Krimināllikuma 195. panta, skaits. Tas galvenokārt saistīts ar būtisko kritumu reģistrētajos noziedzīgajos nodarījumos un pēc tam uzsāktajos kriminālprocesos par 195. panta trešo daļu jeb NILL, ja tā izdarīta lielā apmērā vai ja to veikusi organizētā grupa. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, šādu reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits samazinājies par 64 % jeb 604. Īpaši jāuzsver, ka ap 50 % no visiem reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem un uzsāktajiem kriminālprocesiem NRA 2023 pārskata periodā bija saistīti ar likvidējamām kredītiestādēm un to

[109] Dati strukturēti pēc iesaistīto finanšu iestāžu reģistrācijas valsts.
[110] Latvijas gadījumā tas var būt saistīts ar vēsturiskajām saitēm starp Latviju un reģiona valstīm, iepriekš dibinātajiem kontaktiem vai mazāko valodas barjeru, salīdzinot ar citām ES valstīm.

klientiem nerezidentiem. Šis īpatsvars saruka līdz 3 % NRA 2026 pārskata periodā, lielākajai daļai noziedzīgo nodarījumu un kriminālprocesu tiekot fiksētiem 2023. gadā.

1.3.13. Šīs tendences arī norāda uz strukturālu pāreju no liela apjoma NILL gadījumiem, kur shēmās bija iesaistītas finanšu iestādes, ārvalstu čaulas kompānijas un darījumi ar ārzonu finanšu centriem, uz nelielāka apmēra lietām, kurās NILL veikšanā iesaistītas institucionāli fragmentētākas struktūras. NILL shēmās arvien biežāk izplatīta kontu slāņošana korespondentbanku attiecību ietvaros, tostarp atverot kontus un veicot darījumus ar dažādu ārvalstu MI/ENI starpniecību. Šādos gadījumos korespondentbanka redz tikai darījumā iesaistīto attiecīgo MI/ENI, nevis iesaistīto personu, tādējādi mazinot gala klientu vai PLG caurspīdību un iespējas veikt šo klientu pārbaudes. Attiecīgi, tā kā NILL apdraudējums pārorientēts no vietējām kredītiestādēm uz ārvalstu MI/ENI un KAPS, kopumā Latvijas NILL apdraudējums ir samazinājies, ņemot vērā, ka valstī nav tik plaša FinTech pakalpojumu ekosistēma kā citās Baltijas jūras reģiona valstīs.

1.3.14. NRA 2026 pārskata periodā ir fiksēti gadījumi, kur ārvalstīs licencētas MI/ENI ir izveidotas, vadītas vai operacionāli atbalstītas ar Latvijas rezidentu līdzdalību, kā arī situācijas, kurās Latvijā atrodas šādu iestāžu tehniskie, operacionālie vai atbalsta biroji. Šādās shēmās Latvija tiek izmantota kā operacionāls, loģistikas vai personāla resurss maksājumu apstrādes struktūrās, vienlaikus šīm iestādēm paliekot ārpus Latvijas tiešās uzraudzības un tās NILLTPFN sistēmas. Tāpat šāda rīcība ietekmē arī attiecīgo ārvalstu, kurās MI/ENI ir licencētas, uzraugošo iestāžu spējas īstenot visaptverošu uzraudzību.

1.3.15. Lai gan saglabājas arī tradicionālās profesionālo NILL pakalpojumu sniedzēju formas, dažādu MI/ENI izmantošana arī norāda uz jauna veida profesionāļu iesaisti – gan Latvijā, gan ārvalstīs bāzēti maksājumu infrastruktūras un IT speciālisti. Šie ir eksperti ne tikai FinTech, bet arī kriptoaktīvu pakalpojumu vidē, kas var palīdzēt strukturēt hibrīdmaksājumus vai izveidot tehniskus risinājumus, kur NILL shēmās tiek uz maiņām izmantotas ārvalstīs reģistrētas MI/ENI un kriptoaktīvu platformas. Šādu platformu izplatība ne tikai ES, bet globālā līmenī, tostarp to sarežģītā korporatīvā struktūra un iespēja paralēli NILL shēmās izmantot daudzas šādas iestādes, kas katra ir reģistrēta savā jurisdikcijā, būtiski apgrūtina līdzekļu plūsmas izsekošanu.

1.3.16. Arī autonomas NILL lietās naudas mūļu izmantošana joprojām saglabājas būtiska. NILL shēmās tiek izmantoti gan "parastie mūļi" – fiziskas personas, kuras nodod izmantošanai savus banku kontus, MI/ENI kontus, identitātes datus vai piekļuvi maksājumu instrumentiem, gan "profesionālie mūļi" – indivīdi vai nelielas grupas, kas apzināti organizē maksājumu plūsmas un spēj koordinēt gan naudas līdzekļu, gan kriptoaktīvu plūsmas. "Parastie mūļi" NILL shēmās nodrošina mērogu un maksājumu plūsmu fragmentāciju, kamēr "profesionālie mūļi" jau sadarbojas ar citiem NILL pakalpojuma sniedzējiem, veidojot saskaņotas un lielāka mēroga legalizācijas shēmas.

1.3.17. Attiecībā uz NILL iesaistītajām valstīm kopējās maksājumu tendences sakrīt ar TAI un FID novērojumiem. Latvija pamatā ir tranzīta valsts ārvalstīs izdarīta noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijā. Gan tas, ka Latvija vairs nav reģionāls finanšu centrs, gan valsts efektīvā NILLTPFN sistēma, gan drošā finanšu sistēma, kas pamatā balstās uz kredītiestādēm, ne maksājumu un ENI, un KAPS būtiski mazina risku, ka ārvalstīs izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūto līdzekļu galamērķa valsts būs Latvija. Atbilstoši TAI un FID novērojumiem līdzekļi visbiežāk nonāks vai nu citās ES valstīs ar vājākām NILLTPFN sistēmām vai jurisdikcijās ārpus ES, tostarp Honkongā, Apvienotajos Arābu Emirātos, Turcijā u. c.

1.3.18. NILL draudi, ko rada pārrobežu bezskaidras naudas plūsma, NRA 2026 pārskata periodā vērtējami kā **vidēji**.

Pārrobežu skaidras naudas plūsma

Noziedzīgu nodarījumu grupa	NRA 2023	NRA 2026
Pārrobežu skaidras naudas plūsma	Vidējs	Vidējs

1.3.19. Likums "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas" nosaka, ka personai ir pienākums deklarēt skaidru naudu, kas pārsniedz 10 000 EUR, šķērsojot valsts ārējo (ES ārējo) robežu. No

2019. gada 1. jūlija šāds pats skaidras naudas apmērs jādeklarē arī šķērsojot ES iekšējo robežu, ja to pieprasa kompetentā iestāde.[111]

1.3.20. Atbilstoši datiem par skaidras naudas deklarācijām NRA 2026 pārskata periodā, iebraucot Latvijā, deklarēta skaidra nauda 76 miljonu EUR apmērā (+31 % pret NRA 2023 pārskata periodu), savukārt izbraucot no valsts - 64,2 miljonu EUR apmērā (-53% pret NRA 2023 pārskata periodu). Kopumā lejupejošā tendence skaidrojama ar Krievijas uzsākto karu Ukrainā, no tā izrietošajām sankcijām un personu kustības ierobežojumiem, it īpaši slēdzot vairākus sauszemes robežkontroles punktus. Jāuzsver, ka, lai gan kopumā vairāk skaidra nauda tiek deklarēta personām iebraucot Latvijā, 2025. gadā deklarētās izvestās summas apjoms sasniedza teju 30 miljonus EUR. Kopumā 2025. gadā gan ievestās, gan izvestās skaidras naudas rādītāji strauji pieauga. Turklāt, vērtējot deklarāciju skaita dinamiku NRA 2026 pārskata periodā, redzams, ka 2025. gadā pamatā tika pārvietoti līdzekļi ļoti tuvu 10 000 EUR slieksnim, savukārt 2023. gadā 1 gadījumā iesaistīto summu apjoms bija krietni mazāks (it īpaši gadījumos, kur personas iebrauca Latvijā). Papildus minētajai skaidras naudas kustībai, attiecībā uz 4 miljoniem EUR tika konstatēts pārkāpums (3 % no kopējas summas).

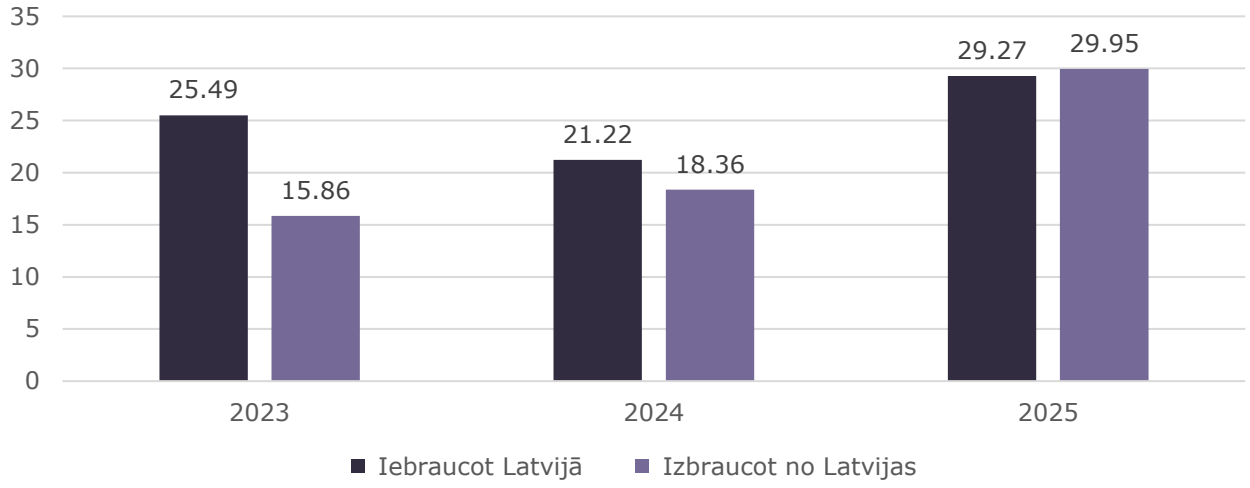

Diagramma Nr. 1.3.3. – Uz robežas deklarētās skaidras naudas apjoms atbilstoši personas ceļošanas virzienam, miljoni EUR

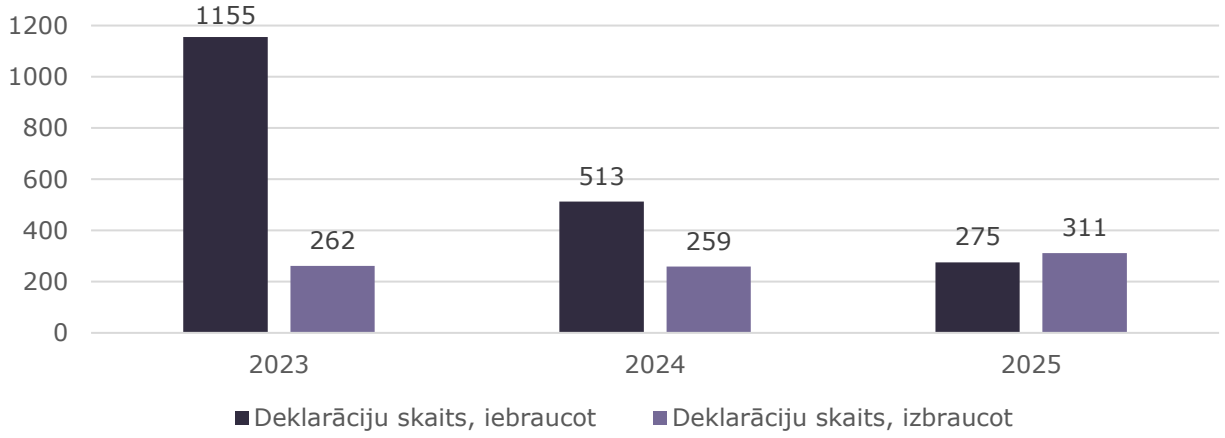

Diagramma Nr. 1.3.4. – Skaidras naudas deklarāciju skaits atbilstoši personas ceļošanas virzienam

1.3.21. Būtiskākais pieaugums skaidras naudas pārrobežu kustībā (gan iebraucot, gan izbraucot) redzams tieši attiecībā uz deklarācijām lidostā, kur deklarētās skaidras naudas apjoms starp 2023. un 2025. gadu pieaudzis par teju 29 miljoniem EUR un NRA 2026 pārskata perioda pēdējā gadā veido aptuveni 75 % no kopējā deklarētā skaidras naudas apjoma.

[111] Likums "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/155879.

1.3.22. Visbiežāk NRA 2026 pārskata periodā skaidra nauda Latvijā tiek ievesta no Apvienotās Karalistes (30 miljoni EUR), Baltkrievijas (17,3 miljoni EUR) un Krievijas (8,5 miljoni EUR), savukārt izvesta uz Apvienoto Karalisti (18,3 miljoni EUR), Krieviju (12,8 miljoni EUR) un Norvēģiju (10,2 miljoni EUR). Gadījumos, kur līdzekļu galamērķa valsts nav Latvija, bet norādīta cita valsts ES ietvaros, visbiežāk redzama Polija, Vācija un Lietuva. EUR valūta starp deklarētajiem skaidras naudas līdzekļiem veido tikai nedaudz vairāk par piekto daļu (21 %) no kopējā. Pārsvarā pāri robežām tiek pārvietoti ASV dolāri (55 %), kā arī norvēģu kronas (8 %) un Apvienotās Karalistes mārciņas (5 %).

1.3.23. Atšķirībā no NRA 2020 un NRA 2023 pārskata periodiem, kad fiziskas personas pārsvarā naudu ievedušas Latvijā un juridiskas personas to pārsvarā izvedušas[112], NRA 2026 pārskata periodā ievesto un izvesto summu attiecība abiem personu veidiem ir samērīgāka. Fiziskas personas ievedušas 38,36 miljonus EUR, bet izvedušas 37,14 miljonus EUR, savukārt juridiskas personas (pamatā VTS vai citas finanšu iestādes) ievedušas 31,97 miljonus EUR, bet izvedušas 27,06 miljonus EUR.[113]

1.3.24. Samazinājums deklarētajā skaidras naudas apjomā arī atspoguļojas reģistrēto noziedzīgo nodarījumu un uzsākto kriminālprocesu rādītājos. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits par izvairīšanos no skaidras naudas deklarēšanas (Krimināllikuma 195.^{2} pants) sarucis par 45 %, savukārt uzsākto kriminālprocesu skaits par 29 %. NRA 2026 pārskata periodā kopā arestēti 1 019 571 EUR skaidras naudas līdzekļi, kas nelikumīgi pārvietoti pār valsts robežu. Kriminālprocesos arestēto līdzekļu amplitūda NRA 2026 pārskata periodā bija no 18 813,56 EUR līdz 402 475 EUR. Šeit arī novērojama lejupejoša tendence salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, kad bija 2 atsevišķi gadījumi, kad tika arestēti skaidras naudas līdzekļi, kas pārsniedza 700 000 EUR.

1.3.25. Vērtējot konstatēto skaidras naudas pārkāpumu tendences, tās lielākoties atspoguļo arī kopumā samazināto pārrobežu skaidras naudas plūsmu. Visbiežāk skaidras naudas nedeklarēšanas vai nepatiesas deklarēšanas gadījumi konstatēti personām šķērsojot sauszemes robežu. Šādi gadījumi veido vairāk nekā 80 % no kopējā konstatēto pārkāpumu skaita. Visbiežāk pārkāpumi konstatēti un lielākie līdzekļi arestēti, kad tiek šķērsota ES ārējā robeža ar Baltkrieviju, savukārt attiecībā uz veiktajām pārbaudēm uz iekšējās robežas visbiežāk pārkāpumi tiek konstatēti personām šķērsojot Igaunijas robežu.

1.3.26. 2025. gada jūnijā pieņemtajā MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā par Latviju ir secināts, ka Latvija pēdējos gados ir būtiski uzlabojusi pārrobežu skaidras naudas kontroles efektivitāti. Pozitīvi tika novērtēta VID MP spēja ieviest ES deklarēšanas sistēmu, kas devusi praktiskus rezultātus nedeklarētās naudas atklāšanā gan uz ārējām, gan iekšējām robežām. Secināts arī, ka, salīdzinot ar MONEYVAL 5. kārtas novērtējuma periodu, palielinājies konstatēto gadījumu, uzsākto kriminālprocesu un konfiscēto līdzekļu apjoms.[114]

1.3.27. Nozīmīgs datu avots, lai aplēstu skaidras naudas tendences, ir centrālo banku dati par skaidras naudas emisiju. Latvijā kopš iestāšanās eirozonā 2014. gadā skaidras naudas emisijas rādītājs gadu no gada bija negatīvs līdz 2020. gadam, kas pie pozitīvas valsts ekonomiskās attīstības norāda uz ievērojamu pārrobežu plūsmu skaidrā naudā, kas saistāma gan ar leģitīmiem, gan daļai līdzekļu arī ar noziedzīgiem mērķiem, vai sasaisti ar ēnu ekonomiku, piemēram, līdzekļi "aplokšņu algu" izmaksai.[115]

[112] NRA 2023 pārskata periodā 80 % no fizisko personu deklarētās summas tika ievesta Latvijā, bet 88 % no juridisko personu deklarētās summas tika izvesta.
[113] Valsts ieņēmumu dienesta dati.
[114] *Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums,* 2026. 25., 113. un 119. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[115] Skaidras naudas emisiju veido starpība starp skaidro naudu, ko apgrozībā laiž Latvijas Banka, un skaidro naudu, kuru no apgrozības izņem Latvijas Banka. Negatīvas emisijas gadījumā skaidrās naudas apjoms, kas tiek izņemts no apgrozības, pārsniedz apgrozībā laisto skaidrās naudas apjomu.

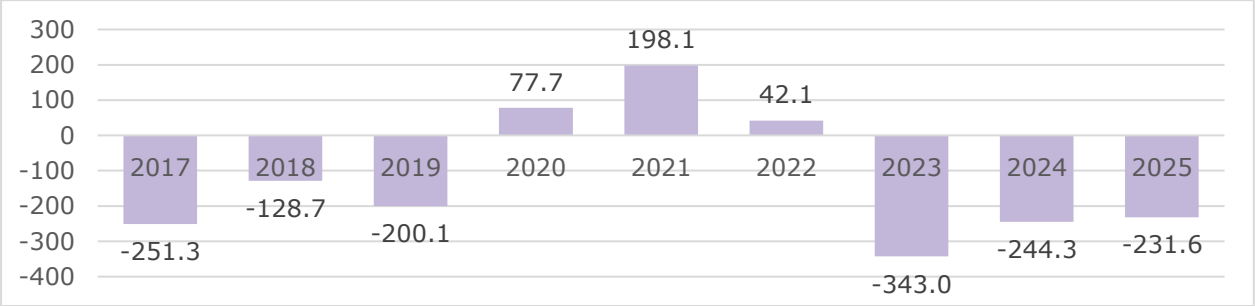

Diagramma Nr. 1.3.5. – Faktiskā banknošu emisija Latvijā, miljoni EUR gadā[116]

1.3.28. Kopējā skaidras naudas emisijas bilance NRA 2023 pārskata periodā bija pozitīva, ņemot vērā gan Covid-19 pandēmiju un ar to saistītos pārvietošanās ierobežojumus, gan Krievijas pilna mēroga iebrukumu Ukrainā 2022. gadā, kad cilvēki biežāk izņēma skaidras naudas līdzekļus. NRA 2026 pārskata periodā tendences atkal būtiski pavēršas pretējā virzienā.

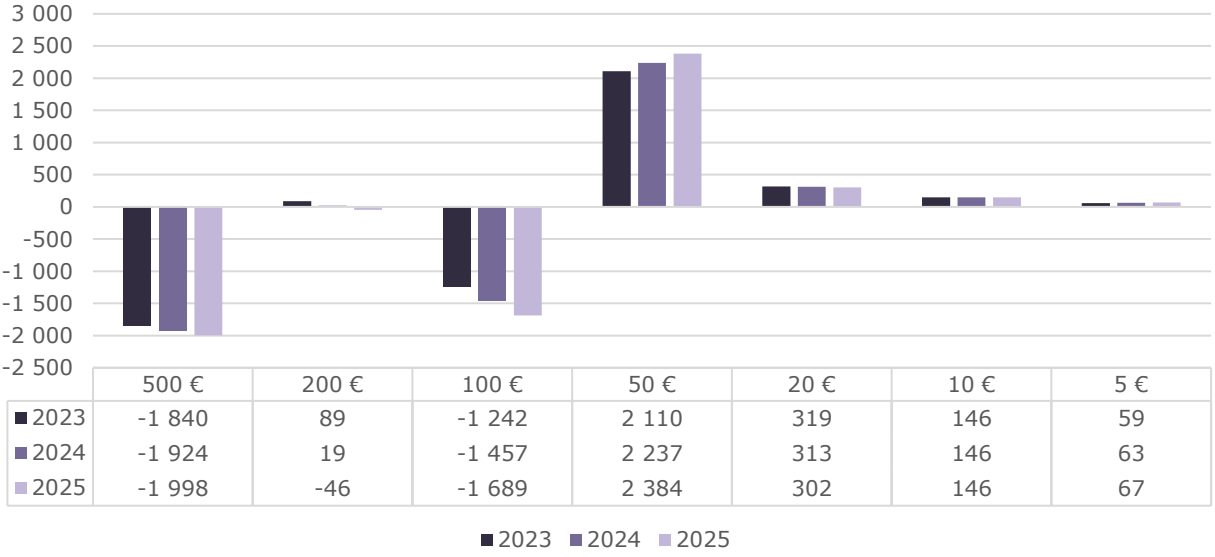

	500 €	200 €	100 €	50 €	20 €	10 €	5 €
2023	-1 840	89	-1 242	2 110	319	146	59
2024	-1 924	19	-1 457	2 237	313	146	63
2025	-1 998	-46	-1 689	2 384	302	146	67

Diagramma Nr. 1.3.6. – Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija nominālvērtību dalījumā, miljoni EUR[117]

1.3.29. Detalizēti vērtējot konkrētu banknošu emisijas rādītājus NRA 2026 pārskata periodā, redzams, ka Latvijā lielākais risks attiecināms uz 100 EUR, bet it īpaši 500 EUR banknotēm. Latvijā vispieejamākās banknotes – no 5 EUR līdz 50 EUR – ir ar stabilu vai izteikti pozitīvu bilanci. Attiecībā uz 100 EUR banknotēm – vēsturiski tās visbiežāk Latvijā ieplūdušas no Lietuvas, kur to emisija ir krietni augstāka nekā citās Baltijas valstīs.[118] Lai gan Latvijas Banka emitē šīs banknotes, tās nav tik pieejamas ikdienas lietotājam, jo to izņemšana lielāko kredītiestāžu bankomātos ir ierobežota. Lai gan šādu banknošu ieplūšana un aprite Latvijā pamatā ir saistīta ar likumīgām darbībām, jāņem vērā paaugstinātie ēnu ekonomikas riski, kas attiecināmi uz pieaugošu ārvalstu MI/ENI izmantošanu un skaidras naudas ievešanu valstī, it īpaši "aplokšņu algu" izmaksai.

1.3.30. Augstākais NILL risks NRA 2026 pārskata periodā saistīts ar 500 EUR banknoti. Lai gan šo banknošu emisija tika pārtraukta 2019. gadā galvenokārt saistībā ar paaugstinātajiem noziedzības un NILL riskiem, kas ar tām bija saistīti, iepriekš emitētās banknotes vēl aizvien atrodas apritē un ir likumīga norēķinu metode. Piemēram, 2024. gada decembrī apritē bija nepilni 240 miljoni šo

[116] Latvijas Banka. *Pārskats par skaidrās naudas apriti un pieejamību Latvijā*. Pieejams: https://www.bank.lv/images/Skaidras_naudas_aprite_un_pieejamiba_majas_lapai_uz_12_2025.pdf.
[117] Latvijas Banka. *Pārskats par skaidrās naudas apriti un pieejamību Latvijā*. Pieejams: https://www.bank.lv/images/Skaidras_naudas_aprite_un_pieejamiba_majas_lapai_uz_12_2025.pdf.
[118] FID, FIU Estonia, Financial Crime Investigation Service of Lithuania. *Legālās un nelegālās skaidras naudas aprite Baltijas valstīs*, 2023. 10. lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Licit%20and%20illicit%20cash%20flows%20in%20the%20Baltic%20states_LV.pdf.

banknošu ar kopējo vērtību, kas sasniedza teju 120 miljardus EUR. Salīdzinot šo apjomu ar Latvijas Bankas saņemtajām 500 EUR banknotēm, secināms, ka Latvijā nonāk 1,6 % no kopējā apritē esošā 500 EUR banknošu apjoma, kas 3 reizes pārsniedz to apjomu, kas būtu proporcionāls Latvijas iedzīvotāju skaitam pret eirozonas kopējo, un ir 6 reizes augstāks par to, kas būtu proporcionāls Latvijas ekonomikas īpatsvaram no ES kopējā. Šādu banknošu lietderību un izmantošanu likumīgajā ekonomikā sarežģī arī valstī spēkā esošie ierobežojumi skaidras naudas izmantošanai, kas ne tikai nemotivē lielu nominālu izmantošanu ikdienas darbībās, bet stimulē lielāko daļu personu, kas nodarbinātas formālajā ekonomikā, izmantot bezskaidras naudas līdzekļus vai mazākus banknošu nominālus.

1.3.31. Ņemot vērā pārrobežu skaidras naudas plūsmas potenciāli augstos apjomus, iesaistītos paaugstināta riska nominālus, kā arī Latvijas ģeogrāfisko novietojumu, tostarp kā tranzīta valstij NILL shēmās un nelikumīgā akcīzes preču un narkotisko vielu apritē, pārrobežu skaidras naudas plūsma turpina radīt vērā ņemamus NILL draudus. NRA 2026 pārskata periodā šis apdraudējums vērtējams kā **vidējs**.

2. NACIONĀLA LĪMEŅA IEVAINOJAMĪBA

2.1.1. Nacionālās ievainojamības kontekstā vērtēta NILL novēršanas un apkarošanas normatīvo aktu un to piemērošanas efektivitāte, iestāžu spēja identificēt un izmeklēt NILL, saucot pie krimināltatbildības vainīgās personas, kā arī spēja identificēt pārrobežu noziedzīgas skaidras naudas plūsmas, klientu identifikācijai nepieciešamās informācijas pietiekamība u. c. faktori. Katra nacionālās ievainojamības efektivitātes kritērija novērtējums norādīts Tabulā Nr. 2.1.1. Novērtējums ir skalā no 0,0 līdz 1,0, kur 0,0 apzīmē zemu efektivitāti, bet 1,0 augstu efektivitāti. Jo augstāka ir efektivitāte katrā no kritērijiem, jo augstāka valsts spēja apkarot NILL.

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2020	NRA 2023	NRA 2026
NILL novēršanas politikas un stratēģijas kvalitāte	1,0	1,0	1,0
NILL noziedzīga nodarījuma definīcijas efektivitāte	0,8	0,9	0,9
Noziedzīgi iegūtu aktīvu konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamība	0,8	0,9	0,8
Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte	0,7	1,0	1,0
Finanšu noziegumu izmeklēšanas iestāžu kapacitāte un resursi	0,7	0,8	0,8
Finanšu noziegumu izmeklētāju neatkarība un godaprāts	0,6	0,7	0,8
Prokuratūras kapacitāte un resursi finanšu noziegumu kriminālvajāšanā	0,6	0,9	0,9
Prokuroru neatkarība un godaprāts	0,7	0,9	0,9
Tiesu kapacitāte un resursi	0,6	0,9	0,8
Tiesnešu neatkarība un godaprāts	0,7	0,9	0,9
Robežsardzes kontroles kvalitāte	0,7	0,9	0,9
Muitas režīma tvērums attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem	0,7	0,9	0,9
Muitas kontroles efektivitāte attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem	0,6	0,8	0,9
Iekšzemes sadarbības efektivitāte	0,7	1,0	1,0
Starptautiskās sadarbības efektivitāte	0,7	0,9	0,9
Neatkarīgas revīzijas pieejamība	0,5	0,7	0,8
Finanšu integritātes līmenis	0,6	0,7	0,7
Ēnu ekonomikas līmenis	0,6	0,6	0,6
Nodokļu administrēšanas efektivitāte	0,6	0,7	0,7
Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība	0,8	0,9	0,9
Neatkarīgas informācijas pieejamība	0,8	0,9	0,9
Informācijas par PLG pieejamība un ticamība	0,9	1,0	1,0
Nacionālā spēja apkarot NILL	**0,67**	**0,76**	**0,83**

Tabula Nr. 2.1.1. – Nacionālās ievainojamības kritēriju vērtējums

2.1.2. Kopējais rādītājs spējai apkarot NILL pieaudzis par 0,07 punktiem, kopējam efektivitātes līmenim sasniedzot augstu līmeni. Būtiski uzsvērt, ka atsevišķu rādītāju, kur efektivitāte ir salīdzinoši zemāka, kopējais īpatsvars nacionālās spējas apkarot NILL aprēķinā ir salīdzinoši augstāks, neproporcionāli ietekmējot kopējo rezultātu. Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka Latvijas NILLTPFN sistēmas efektivitāte ir tikusi augsti novērtēta MONEYVAL 6. kārtas Latvijas novērtējumā, kur teju visos rīcības virzienos Latvija ir sasniegusi būtiskas vai augstas efektivitātes rādītājus.

2.1.3. NILL novēršana un apkarošana NRA 2026 pārskata periodā turpināja būt augsta prioritāte valdībai, kā arī NILLTPFN sistēmā iesaistītajām institūcijām. Latvijā tiek īstenota visaptveroša un uz riskiem balstīta NILLTPFN politika, kas nodrošina stratēģisku pēctecību, ciešu politikas plānošanas un rīcībpolitiku sasaisti ar NRA secinājumiem, kā arī nepieciešamo resursu piešķiršanu konstatēto ievainojamību risināšanai.

2.1.4. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās mērķtiecīga kapacitātes stiprināšana finanšu un ekonomisko noziegumu, tostarp NILL, apkarošanā, īstenojot gan institucionālas reformas, gan palielinot cilvēkresursus un atalgojumu, kā arī pilnveidojot izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas praksi, tostarp palielinot iesaistīto personu kvalifikāciju un nodrošinot tos ar papildus tehniskajiem resursiem. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā reorganizēta ĢP Krimināltiesiskā departamenta NILL apkarošanas koordinācijas nodaļa, tas nav ietekmējis prokuratūras kopējo kapacitāti un sasniegtos rezultātus NILL lietu kriminālvajāšanā. Savukārt tiesu procesa (tostarp konfiskācijas mehānisma piemērošanas) efektivitāti ietekmējusi tiesvedību apturēšana, gaidot Satversmes tiesas spriedumus par konfiskācijas regulējuma atbilstību Satversmei. Arī pēc Satversmes tiesas spriedumiem noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējuma piemērošanas efektivitāte praksē ir saglabājusies nevienmērīga, savukārt NILL lietu izskatīšanas termiņi ir būtiski pieauguši.

2.1.5. FID kapacitāte NRA 2026 pārskata periodā saglabājusies nemainīgi augstākajā efektivitātes līmenī. Ar 2024. gada 1. aprīli FID kļuva par kompetento institūciju sankciju izpildes jautājumos. Šīs funkcijas nodrošināšanai tika piešķirtas papildus 19 jaunas amata vietas. Tāpat arī esošie darbinieki turpināja pilnveidot zināšanas vietējās un starptautiskās apmācībās. NRA 2026 pārskata periodā veikti arī būtiski ieguldījumi IT infrastruktūras uzlabošanai. Kopējais FID saņemtās informācijas apjoms saglabājās stabils, lai gan FID nosūtītie materiāli un starptautiskās sadarbības tendences arvien skaidrāk norādīja uz nacionālā NILL riska profila izmaiņām.

2.1.6. Kā viens no būtiskākajiem izaicinājumiem saglabājas augsta ēnu ekonomikas klātbūtne. Ēnu ekonomikas dzinējspēki Latvijā ir cieši saistīti ar sabiedrības uzticēšanos valstij un vispārējo labklājības līmeni. Zema nodokļu morāle, neapmierinātība ar valsts pakalpojumu kvalitāti, augsts nodokļu slogs un zemais uzticības līmenis valsts institūcijām motivē personas darboties neformālajā sektorā. Šie faktori ietekmē arī finanšu integritātes līmeni un valsts spēju efektīvi novērst un izmeklēt NILL gadījumus.

2.1.7. Gan starptautiskā, gan iekšzemes sadarbība saglabāja augstu efektivitāti. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās efektīva starpinstitūciju sadarbība gan politiskajā līmenī (FSAP, Noziedzības novēršanas padome), gan stratēģiskā un operacionālā līmenī, izmantojot SKG mehānismu. Tāpat izveidoti vairāki jauni sadarbības formāti starp FID un TAI, tostarp *Black-Box* mehānisms efektīvākai informācijas apmaiņai un OpCen darbam ar konkrētām NILL lietām. Latvija arī saglabāja efektīvu un proaktīvu starptautiskās sadarbības sistēmu gan FID, gan TAI un prokuratūras līmenī, nodrošinot kvalitatīvu un savlaicīgu informācijas apmaiņu, kā arī iesaistoties dažādos starptautiskās sadarbības mehānismos, tostarp kopīgajās izmeklēšanas grupās un informācijas apmaiņas platformās.

2.1.8. Arī VRS un muitas kontroles kvalitāte NRA 2026 pārskata periodā novērtēta kā nemainīgi augsta. Gan papildus resursu piesaiste robežkontrolei, gan NRA 2026 pārskata periodā pabeigtā nožogojuma izbūve uz Latvijas-Krievijas un Latvijas-Baltkrievijas robežas ir mazinājusi ievainojamību, kas saistīta ar nelikumīgu pārrobežu preču un finanšu līdzekļu plūsmu. Tāpat NRA 2026 pārskata periodā pilnveidota VID NMPP īstenotā skaidras naudas pārvietošanas uzraudzība pāri valsts iekšējām robežām, mainot pieeju no pastāvīgas preventīvas klātbūtnes uz izlūkdatos un riska analīzē balstītu kontroli. Vienlaikus skaidras naudas kustība pāri valsts iekšējām un ārējām robežām turpinās, uz ko norāda Latvijas Bankas negatīvā banknošu emisija.

2.1.9. NRA 2026 pārskata periodā palielināts Novēršanas likuma subjektiem pieejamās neatkarīgās informācijas apjoms, kā arī veicinātas tās plašākas izmantošanas iespējas gan ar inovatīvu tehnisko risinājumu ieviešanu, gan dažādu informācijas sistēmu savietojamības attīstīšanu. Piemēram, nodrošināta aktuāla, atbilstoša un publiski pieejama informācija par PLG, kā arī pilnveidota pieejamā skaidrojošā informācija par PLG atklāšanu, attiecīgās informācijas noskaidrošanu un tās pārbaudi.

2.2. NILLTPF novēršanas politikas un stratēģijas kvalitāte

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
NILL novēršanas politikas un stratēģijas kvalitāte	1,0	1,0

2.2.1. NRA 2026 pārskata perioda sākumā A. K. Kariņa vadītā otrā valdība (no 2022. gada 14. decembra līdz 2023. gada 15. septembrim) turpināja Latvijas NILLTPFN sistēmas pilnveidošanu atbilstoši

valdības deklarācijā un rīcības plānā[119] noteiktajam, kas Latvijas finanšu sistēmas drošības un stabilitātes nodrošināšanu noteica par prioritāti. Atbilstoši šai prioritātei valdība apņēmās īstenot uz konkurētspējīgu līderību reģionāli un starptautiski vērstu finanšu noziegumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu plūsmu caur Latviju novēršanu, popularizējot Latvijas panākumu pozitīvo ietekmi uz drošību, ekonomisko un sociālo labklājību, būtiski mazinot toleranci pret savtīgu un noziedzīgu interešu graujošo ietekmi uz finanšu sistēmas veselīgu darbību tautsaimniecības attīstībai. Par svarīgu uzdevumu, citu starpā, tika izvirzīta riskos balstītas pieejas veicināšana, turpinot pilnveidot UKI darbības efektivitāti, vienlaikus atvieglojot godprātīgu iedzīvotāju un uzņēmumu piekļuvi pakalpojumiem.

2.2.2. Minētās valdības prioritātes izpildi NRA 2026 pārskata periodā nodrošināja A. K. Kariņa vadītās otrās valdības 2022. gada 13. decembrī ar rīkojumu Nr. 940 apstiprinātais Pasākumu plāns NILL, TF un PF novēršanai 2023.-2025. gadam.[120]

2.2.3. 2023. gada 15. septembrī apstiprinātā E. Siliņas valdība savā "Valdības rīcības plānā Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā MK iecerēto darbību īstenošanu"[121] iekļāva uzdevumu koordinēt un vadīt MONEYVAL 6. kārtas Latvijas novērtējumu, tādējādi stiprinot Latvijas starptautisko reputāciju kā valstij, kas nepieļauj valsts finanšu un nefinanšu sistēmas izmantošanu NILL un TF vajadzībām, kā arī pildot apņemšanos nodrošināt būtisku progresu tiesiskās vides un tās efektivitātes uzlabošanā.

2.2.4. Lai nodrošinātu turpmāku NILLTPFN politiku, kas balstās NRA secinājumos, pēc NRA 2023 publicēšanas tika izstrādāta Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija,[122] ko 2024. gada 10. janvārī apstiprināja FSAP. Tās mērķis ir koordinēt valsts pārvaldes un privātā sektora sadarbību NILLTPFN un apkarošanas jomā, lai efektīvi novērstu un apkarotu NILLTPF, veicinot tiesiskumu, Latvijas ekonomisko izaugsmi un investīciju vidi, tādējādi stiprinot Latvijas iekšējo un ārējo drošību. Stratēģija nosaka 5 stratēģiskos virzienus: (1) nacionālās un ES drošības stiprināšana, nodrošinot starptautisko un nacionālo sankciju efektīvu izpildi, novēršot un apkarojot to pārkāpumus Latvijā un stiprinot finanšu sistēmas noturību pret NILLTPF riskiem; (2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu efektīva identificēšana un to konfiscēšana vai atmaksāšana cietušajiem; (3) NILLTPFN sistēmas stiprināšana caur digitālo transformāciju; jauno tehnoloģiju sniegto iespēju iekļaušana NILLTPFN darbībās, lai efektīvi izmantotu valsts resursus un reaģētu uz jauniem izaicinājumiem; (4) Latvijas starptautiskās reputācijas nostiprināšana kā valstij, kas nepieļauj tās finanšu sistēmas izmantošanu NILLTPF atbilstoši starptautiskajiem standartiem un ES normatīvajiem aktiem; (5) NILLTPFN prasību samērīguma nodrošināšana konkurētspējas veicināšanai, t. sk. iekļaujošas finanšu sistēmas nostiprināšana, kas veicina godīgu konkurenci un stiprina publiskā un privātā sektora partnerību NILLTPFN. Tādējādi tiks veicināta NILLTPFN prasību efektīva un riskos balstītas pieejas ieviešana, kas nodrošinātu tālāku ilgtspējīgu attīstību un spēju finansēt tautsaimniecību.

2.2.5. Lai nodrošinātu gan valdības prioritāšu izpildi, kas noteiktas Deklarācijā par Evikas Siliņas vadītā MK iecerēto darbību, gan Nacionālo finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģijā noteikto stratēģisko mērķu izpildi, NRA 2026 pārskata periodā valdība ar 2024. gada 2. maija rīkojumu Nr. 338 apstiprināja Pasākumu plānu NILLTPFN laikposmam no 2024. līdz 2026. gadam.[123]

2.2.6. Plāns tika izstrādāts, pamatojoties uz FSAP 2023. gada 15. novembra sēdes lēmumu, kas noteica nepieciešamību nodrošināt NILLTPFN politikas plānošanas atbilstību šajā jomā konstatētajiem riskiem un tuvināt to NRA izstrādes ciklam.

[119] Ministru kabineta 2023. gada 20. aprīļa rīkojums Nr. 200 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai". Latvijas Vēstnesis, 78, 21.04.2023. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/341317/redakcijas-datums/2023/05/22.
[120] Ministru kabineta 2022. gada 13. decembra rīkojums Nr. 940 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2023.–2025. gadam". Latvijas Vēstnesis, 245, 19.12.2022. https://likumi.lv/ta/id/338012.
[121] Ministru kabineta 2024. gada 20. janvāra rīkojums Nr. 55 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/349266.
[122] Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija. Pieejama: https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/nacionala-nilltpfn-strategija.
[123] Ministru kabineta 2024. gada 2. maija rīkojums Nr. 338 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2024.–2026. gadam". Latvijas Vēstnesis, 87, 07.05.2024. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/351737-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-20242026gadam.

2.2.7. Ievērojot minēto, plāns tika izstrādāts, ņemot vērā NRA 2023 secinājumus un risku mazinošos pasākumus, kā arī atbilstoši 2024. gada 10. janvārī FSAP apstiprinātajai Nacionālajai finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģijai.[124]

2.2.8. Plāna izstrādē tika ņemti vērā starptautisko organizāciju ieteikumi[125], kā arī ar MK 2022. gada 13. decembra rīkojumu Nr. 940 apstiprinātā Pasākumu plāna NILLTPFN 2023.–2025. gadam īstenošanas gaitā gūtie rezultāti.

2.2.9. Plāna mērķis ir stiprināt Latvijas spējas cīnīties ar NILL, TF un PF, samazināt vispārējos NILL, TF un PF riskus, tādējādi nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTPFN jomā un veicinot nacionālo un starptautisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas finanšu sistēmai.

2.2.10. Plāna pasākumi ir sagrupēti 12 rīcības virzienos atbilstoši FATF metodoloģijā nostiprinātajiem NILLTPFN sistēmas 11 efektivitātes rādītājiem un NRA 2023 rekomendētajiem risku mazinošo pasākumu priekšlikumiem. Ievērojot riskus, kas izrietēja no straujā un apjomīgā pret Krieviju noteikto ES sankciju pieauguma, kas saistīti ar Krievijas karu pret Ukrainu, plānā tika iekļauts papildu rīcības virziens "Starptautiskās un nacionālās sankcijas" ar mērķi nodrošināt efektīvu un vienveidīgu starptautisko un nacionālo sankciju īstenošanu.

2.2.11. Plānā paredzēto pasākumu īstenošanai saskaņā ar likumu „Par valsts budžetu 2024. gadam" tika piešķirts finansējums 10 miljonu EUR apmērā.[126]

2.2.12. Plāna mērķis ir turpināt stiprināt Latvijas spējas cīnīties ar NILLTPF un uzraudzīt NILLTPFN jomas prasību īstenošanu, samazināt vispārējos NILLTPF riskus, tādējādi nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTPFN jomā un veicinot sabiedrisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas jurisdikcijai.

2.2.13. NRA 2026 pārskata periodā turpināta arī citu politikas plānošanas dokumentu izpilde, kā arī jaunu politikas plānošanas dokumentu izstrāde, kas vēršas pret ekonomiskajiem noziegumiem. Piemēram, 2021. gada 3. jūnijā apstiprinātais Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021. līdz 2026. gadam[127], Saeimā 2023. gada 28. septembrī apstiprinātā Nacionālās drošības koncepcija[128], Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāns 2023–2025. gadam[129], Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plāns 2023.–2025. gadam[130], Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam[131], Latvijas pretterorisma stratēģija 2021.–2026. gadam[132] un Cilvēku tirdzniecības novēršanas plāns 2021.–2023. gadam.[133]

2.2.14. Izvērtējot Latvijas NILLTPFN politikas un stratēģijas kvalitāti NRA 2026 pārskata periodā, būtiski atzīmēt Latvijas MER[134]. Attiecībā uz Latvijas politikas plānošanu NILLTPFN jomā MONEYVAL uzsver, ka Latvijā ir izveidots labi funkcionējošs mehānisms NILLTPFN politikas koordinēšanai,

[124] Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija. Pieejama: https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/nacionala-nilltpfn-strategija.
[125] MONEYVAL 5. kārtas Latvijas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2018-8-5th-round-mer-latvia/16808ce61b; FATF rekomendācijas. Pieejamas: https://www.vvc.gov.lv/lv/starptautiskie-tiesibu-akti/finansu-darijumu-darba-grupas-fatf-rekomendacijas-starptautiskie-standarti-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-noversanai-ka-ari-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai.
[126] Likums "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/348569.
[127] Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021. līdz 2026. gadam. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/lv/media/7695/download.
[128] Saeimas 2023. gada 28. septembra paziņojums "Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu". Latvijas Vēstnesis, 189, 29.09.2023. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/345911.
[129] Ministru kabineta 2023. gada 11. aprīļa rīkojums Nr. 199 "Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plānu 2023.–2025. gadam". Latvijas Vēstnesis, 73, 14.04.2023. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/341030.
[130] Ministru kabineta 2023. gada 5. decembra rīkojums Nr. 857 "Par Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plānu 2023.–2025. gadam". Latvijas Vēstnesis, 238, 08.12.2023. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/348032.
[131] Ministru kabineta 2024. gada 25. janvāra rīkojums Nr. 72 "Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam". Latvijas Vēstnesis, 19, 26.01.2024. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/349352.
[132] *Latvijas pretterorisma stratēģija 2021.–2026. gadam*. Pieejama: https://vdd.gov.lv/noderigi/latvijas-pretterorisma-strategija-2021-2026-gadam.
[133] MK 28.09.2021. rīkojums Nr. 690 *Par Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānu 2021.–2023. gadam*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/326420-par-cilveku-tirdzniecibas-noversanas-planu-2021-2023-gadam.
[134] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

kas balstās uz detalizētu un caurskatāmu resursu plānošanas un budžetēšanas procesu.[135] Ziņojums uzsver, ka Latvija ir demonstrējusi skaidru politisko apņemšanos cīnīties ar NILLTPF, nodrošinot savlaicīgu nepieciešamo pasākumu identificēšanu un tiem atbilstošu resursu piešķiršanu.[136] Tāpat MONEYVAL norāda uz skaidru sasaisti starp NRA secinājumiem un no tiem izrietošajiem NILLTPFN rīcības plāniem, kas tiek regulāri pārskatīti un uzraudzīti, tostarp saistībā ar budžeta plānošanu.[137]

2.2.15. MONEYVAL novērtēja Latvijas efektivitāti šajā jomā ar augstāko vērtējumu, un ieteikumi turpmākiem uzlabojumiem netika sniegti. Papildus jānorāda, ka MONEYVAL eksperti, veicot Latvijas tiesību aktu atbilstības FATF 2. rekomendācijai novērtējumu, secinājuši, ka Latvija konsekventi izstrādā un īsteno uz riskiem balstītu NILLTPFN politiku, nodrošinot regulāru stratēģijas un pasākumu plānu aktualizēšanu. Latvijas atbilstība minētajai rekomendācijai ir novērtēta kā pilnībā atbilstoša, un netika konstatēti trūkumi.[138]

Novērtējums

2.2.16. NRA 2026 pārskata periodā Latvijā ir īstenota visaptveroša un uz riskiem balstīta NILLTPFN politika, kas nodrošina stratēģisku pēctecību un ciešu sasaisti ar NRA secinājumiem.

2.2.17. Politikas plānošana un īstenošana ir koordinēta, regulāri aktualizēta un balstīta skaidrās valdības prioritātēs, vienlaikus nodrošinot arī nepieciešamo resursu piešķīrumu.

2.2.18. Latvijas MER arī norāda uz šajā jomā augstu efektivitāti.

2.3. NILL noziedzīga nodarījuma definīcijas efektivitāte

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
NILL noziedzīga nodarījuma definīcijas efektivitāte	0,9	0,9

NILL definīcija

2.3.1. NRA 2026 Pārskata periodā attiecībā uz NILL definīciju, kas noteikta Novēršanas likuma 5. panta pirmajā daļā, nav veikti grozījumi, kā arī Krimināllikuma pantos, kuros ir noteikta krimināltbildība par NILL (195. pants – NILL un 314. pants – noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās, glabāšana un realizēšana), nav veikti grozījumi to dispozīcijās.

2.3.2. Jānorāda, ka Latvijas MER ir izvērtēta Latvijas tiesību aktu atbilstība FATF 3. rekomendācijai, kas nosaka NILL kriminalizāciju un NILL definīcijas atbilstību starptautiskajām konvencijām.[139] MONEYVAL ir secinājis, ka, neskatoties uz to, ka Latvijā jebkurš Krimināllikuma Sevišķajā daļā iekļautais noziedzīgais nodarījums ir predikatīvais noziedzīgais nodarījums ("*all crimes approach*"), tomēr prasītie elementi, lai noteiktu dalību organizētā noziedzīgā grupā kā predikatīvu noziedzīgu nodarījumu, nav pilnībā izpildīti un prasa cita noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Tādējādi Latvijas tiesību aktu atbilstība minētajai FATF rekomendācijai ir novērtēta kā lielākoties atbilstoša, vienlaikus norādot uz minēto trūkumu.

Par NILL paredzētie sodi

2.3.3. NRA 2026 pārskata periodā nav veikti grozījumi attiecībā uz krimināsodiem, kas noteikti Krimināllikuma 195. pantā par NILL un 314. pantā par noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanu, glabāšanu un realizēšanu, kā arī Krimināllikuma VIII[1] nodaļā "Juridiskajām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi" iekļautajos pantos par juridiskajām personām piemērojamajiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem.

[135] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[136] Turpat, 27. lpp.
[137] Turpat, 26. lpp.
[138] Turpat. 152. lpp.
[139] Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti. Pieejams: https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1203.
Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Pieejams: https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1474-apvienoto-naciju-organizacijas-konvencija-pret-transnacionalo-organizeto-noziedzibu.

2.3.4. Jānorāda, ka NRA 2023 pārskata periodā tika stiprināta krimināLsodu politika, tostarp par NILL, nodrošinot, ka katrā gadījumā var piemērot samērīgu un atturošu sodu vai piespiedu ietekmēšanas līdzekli atbilstoši nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam.

2.3.5. Attiecībā uz krimināLsodiem par NILL Latvijas MER, izvērtējot Latvijas tiesību aktu atbilstību FATF 3. rekomendācijai, tiek secināts, ka krimināLsodu amplitūda par NILL ir samērīga un līdzvērtīga citiem Krimināllikumā paredzētajiem finanšu noziegumiem. Attiecībā uz juridiskajām personām piemērojamajiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem Latvijas MER tiek pozitīvi novērtēta Latvijas spēja piemērot samērīgus un atturošus sodus, jo ir pieejams plašs piespiedu ietekmēšanas līdzekļu klāsts. Tiek uzsvērts, ka noteikto naudas sodu diapazons kopā ar citiem pieejamajiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem (īpaši iespēju likvidēt juridisko personu) nodrošina samērīgus un atturošus sodus.

NILL definīcijas un sodu piemērošanas efektivitāte

2.3.6. 2023. gadā kopumā tika uzsākti 235 krimināLprocesi, kuros izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu kvalifikācija noteikta pēc KL 195. panta, proti, par NILL, 2024. gadā – 185 krimināLprocesi. 2025. gadā vērojams būtisks uzsākto krimināLprocesu skaita pieaugums par NILL – uzsākti 317 krimināLprocesi.

2.3.7. NRA 2026 pārskata periodā ir vērojams stabils krimināLvajāšanas uzsākšanai nodoto krimināLlietu par NILL skaita pieaugums. 2023. gadā krimināLvajāšanas uzsākšanai nodotas 78 krimināLlietas, 2024. gadā – 118, bet 2025. gadā jau 188. Šī tendence norāda uz arvien lielāku izmeklēšanu skaitu, kas nonāk līdz krimināLvajāšanas stadijai. Līdzīgs pieaugums NRA 2026 pārskata periodā bija arī krimināLlietās, kurās uzsākta krimināLvajāšana: 2023. gadā 90 krimināLlietās, 2024. gadā – 120, bet 2025. gadā jau 176 krimināLlietās par NILL.

2.3.8. Arī krimināLprocesu pabeigšanas un nodošanas tiesai rādītāji uzrāda līdzīgu pieaugumu. 2023. gadā pabeigti 73 pirmstiesas krimināLprocesi, pieņemot lēmumu par lietas nodošanu tiesai. No kuriem 44 krimināLprocesi nodoti tiesai vispārējā kārtībā, bet 29 – noslēdzot vienošanos. 2024. gadā 87 krimināLprocesi pabeigti, pieņemot lēmumu par lietas nodošanu tiesai, no kuriem 48 krimināLprocesi nodoti tiesai vispārējā kārtībā, bet 39 – noslēdzot vienošanos. Savukārt 2025. gadā būtiski pieauga pabeigto krimināLprocesu par KL 195. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu skaits. 2025. gadā 129 krimināLprocesi pabeigti, pieņemot lēmumu par lietas nodošanu tiesai, no kuriem 68 krimināLlietas nodotas tiesai vispārējā kārtībā, bet 61 – noslēdzot vienošanos.

2.3.9. Analizētie dati NRA 2026 pārskata periodā norāda uz būtisku progresu NILL apkarošanas efektivitātē. Lai gan 2024. gadā bija vērojams īslaicīgs uzsākto krimināLprocesu skaita samazinājums, 2025. gadā fiksēts straujš pieaugums līdz 317 krimināLprocesiem, kas norāda uz NILL atklāšanas efektivitātes pieaugumu. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā ir novērojams konsekvents krimināLvajāšanas uzsākšanai nodoto krimināLlietu skaita pieaugums, kas norāda, ka arvien lielāka daļa izmeklēšanu sasniedz nākamo procesuālo stadiju. Pozitīva dinamika vērojama arī attiecībā uz krimināLprocesu pabeigšanu un nodošanu tiesai. 2025. gadā būtiski pieauga gan vispārējā kārtībā, gan vienošanās procesā tiesai nodoto lietu skaits, kas norāda uz ne tikai par kvantitatīvu pieaugumu, bet arī par prokuratūras spēju efektīvāk virzīt NILL lietas līdz tiesai.

2.3.10. NRA 2026 pārskata periodā tika turpināts darbs pie nepieciešamo vadlīniju aktualizēšanas, lai stiprinātu vienotu izpratni par NILL, kā arī tās izmeklēšanas un krimināLvajāšanas procesiem. Ievērojot NRA 2023 publicēšanu, lai nodrošinātu NILL prioritizāciju atbilstoši NILL riskiem, ģenerālprokurors 2024. gada 22. jūlijā izdeva rīkojumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas izmeklēšanas prioritizēšanu". Rīkojums izstrādāts nolūkā nodrošināt NILL izmeklēšanas prioritizēšanu, savlaicīgu un kvalitatīvu izmeklēšanas uzraudzību, lai tādējādi panāktu ātru, ekonomisku un efektīvu krimināLtiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu krimināLprocesos par NILL. Papildus 2024. gadā arī tika aktualizētas NILL izmeklēšanas vadlīnijas.

2.3.11. NRA 2026 pārskata periodā ir vērojams būtisks iztiesāto NILL krimināLlietu skaita pieaugums. 2023. gadā par NILL notiesātas 143 fiziskas personas 44 krimināLlietās, 2024. gadā – 151 fiziska persona atzīta par vainīgu NILL 57 krimināLlietās, bet 2025. gadā 168 fiziskās personas notiesātas par NILL 75 krimināLlietās. Salīdzinājumā ar 2023. gada rezultātiem, kuros laikposmā no 2020. līdz 2022. gadam tika novērots pakāpenisks, taču salīdzinoši mērens pieaugums (no 12

kriminālliet̄ām un 32 notiesātām personām 2020. gadā līdz 41 krimināllietai un 46 personām 2022. gadā), NRA pārskata periodā ir vērojams būtisks iztiesāto NILL krimināllietu un notiesāto personu skaita pieaugums. Tas norāda uz ievērojamu progresu NILL lietu iztiesāšanā un tiesu sistēmas efektivitātes palielināšanos kopumā.

2.3.12. Papildus NRA 2026 pārskata periodā 38 kriminālprocesi par NILL (2023. gadā 8, 2024. gadā 2 un 2025. gadā 28 kriminālprocesos) pabeigti ar prokurora vienošanos par sodu, kopā atzīstot 38 personas par vainīgām NILL izdarīšanā.

2.3.13. Minētie dati norāda uz izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu vienotas izpratnes par NILL definīciju nostiprināšanos. Ir secināms, ka NILL pierādīšanā veidojas viendabīga prakse un nav konstatējami trūkumi, kas būtiski ietekmētu Latvijas spējas efektīvi apkarot NILL. Vienlaikus jānorāda uz būtisku trūkumu personu saukšanā pie atbildības par NILL. NRA 2026 pārskata periodā kopumā tikai 4 krimināllietās par NILL 5 juridiskajām personām piemēroja piespiedu ietekmēšanas līdzekļus. Arī MONEYVAL Latvijas MER norāda, ka juridiskajām personām piemēroto piespiedu ietekmēšanas līdzekļu skaits par NILL ir nepietiekams, ņemot vērā to izmantošanu NILL shēmās. Pamatojoties uz šo secinājumu, Latvijai ir izteikta rekomendācija pievērst pastiprinātu uzmanību juridisko personu izmeklēšanai un kriminālvajāšanai, tostarp attīstot mērķtiecīgas apmācības TAI, prokuratūrai un tiesām, lai uzlabotu spēju identificēt un efektīvi vērsties pret juridisko personu izmantošanu NILL shēmās.[140]

2.3.14. Augstākā tiesa ir turpinājusi ar saviem lēmumiem stiprināt judikatūru attiecībā uz Krimināllikuma 195. panta piemērošanu. 2023. gada 1. februāra lēmumā lietā Nr. SKK 1/2023[141] Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments secināja, ka Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse ir konstatējama, ja pārveduma mērķis ir bijis radīt noziedzīgajā nodarījumā neiesaistītām trešajām personām, tostarp bankām un VID, maldīgu priekšstatu, ka darījums, uz kura pamata naudas līdzekļi pārskaitīti, faktiski ir noticis un ka naudas līdzekļi iegūti tiesiski. Minētais lēmums, kā arī 2023. gada 6. decembra lēmums lietā Nr. SKK-10/2023[142], vēlreiz apstiprina tēzi, ka noziedzīgi iegūtas mantas legalizēšana var notikt vēl pirms predikatīvā noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas. Senāts jau iepriekš ir skaidrojis, ka par NIL Krimināllikuma 195. panta izpratnē uzskatāmi līdzekļi, kas nonākuši vainīgās personas rīcībā noziedzīgā ceļā un ar kuriem tā var rīkoties pēc saviem ieskatiem, neatkarīgi no tā, vai juridiski attiecīgais predikatīvais noziedzīgais nodarījums ir pabeigts.

2.3.15. Savukārt savā 2024. gada 19. marta lēmumā lietā Nr. SKK-11/2024[143] Augstākās tiesas Senāts ir vēlreiz norādījis, ka, iztiesājot lietu par autonomu NILL, nav precīzi jākonstatē tieša saikne starp predikatīvo noziedzīgo nodarījumu un mantu, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības. Pietiek konstatēt noziedzīgu darbību, kuras rezultātā, visticamāk, varēja iegūt mantu, vienlaikus neprasot precīzi konstatēt visas noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes vai visus faktiskos apstākļus saistībā ar minēto noziedzīgo darbību. 2024. gadā Augstākās tiesas Krimināllietu departaments lēmumā lietā Nr. SKK-[A]/2024[144] noteica, ka tas, ka nav zināms, no kura konkrēta noziedzīgā nodarījuma ir iegūti finanšu līdzekļi vai cita manta, kas izmantota legalizēšanas darbībās, nav šķērslis personas saukšanai pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 195. pantu. Līdzekļu noziedzīgo izcelsmi var pierādīt arī ar netiešiem pierādījumiem, kā arī balstoties uz konkrētajā lietā konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem.

2.3.16. Jānorāda, ka Augstākās tiesas judikatūra NILL lietās tika izvērtēta arī MONEYVAL 6. kārtas Latvijas novērtējumā. MONEYVAL secināja, ka Latvija ir būtiski pilnveidojusi judikatūru NILL lietās, kā arī uzlabojusi patstāvīgās NILL kriminālvajāšanas, kuras tika atbalstītas ar Augstākās tiesas nolēmumiem par netiešo pierādījumu pieļaujamību. Lai gan šie augstākās tiesu instances

[140] Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums, 98.-99. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[141] Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta 2023. gada 1. februāra lēmums lietā Nr. 12507000710, SKK 1/2023. Pieejams: https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2023.
[142] Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta 2023. gada 6. decembra lēmumu lietā Nr. 03870001003, SKK-10/2023. Pieejams: https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2023.
[143] 2024. gada 19. marta lēmumā lietā Nr. SKK-11/2024. Pieejams: https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2024.
[144] Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departamenta 2024. gada Lēmums lietā Nr. SKK−[A]/2024. Pieejams: https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=1&year=2024.

nolēmumi atspoguļo progresīvu pieeju pierādījumu vērtēšanai ar NILL saistītos krimināprocesos, zemāko instanču tiesas šobrīd īsteno šo principu piemērošanu.[145]

2.3.17. Izvērtējot sodu efektivitāti NRA 2026 pārskata periodā[146], ir jāsecina, ka par NILL visos trīs gados kā pamatsods dominē brīvības atņemšana, un 2025. gadā tās piemērošana kļūst vēl izteiktāka. 2023. gadā brīvības atņemšana piemērota 34 personām, 2024. gadā – 30, bet 2025. gadā – jau 39 personām. Vienlaikus 2025. gadā būtiski pieaugusi arī naudas soda kā pamatsoda piemērošana (no 6 personām 2023. gadā un 7 personām 2024. gadā līdz 15 personām 2025. gadā). Tas norāda, ka soda politika NILL lietās kopumā kļūst efektīvāka, atturošāka un proporcionāla NILL raksturam un kaitējumam.

2.3.18. Savukārt, vērtējot brīvības atņemšanas ilgumu, redzams, ka 2025. gadā visvairāk izplatīti ir sodi diapazonā no 1 līdz 4 gadiem. Tas, visticamāk, norāda, ka smagākos NILL gadījumos tiesas izmanto arī bargākus soda mērus.

2.3.19. Izvērtējot piespriestos krimināsodus par NILL iepretim izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un kaitējumam, var secināt, ka vairākumā gadījumu tiesas noteiktie sodi ir pietiekami samērīgi un atturoši. Arī MONEYVAL Latvijas MER ir secinājis, ka fiziskām personām piemērotie krimināsodi par NILL (tostarp brīvības atņemšana) ir efektīvi, samērīgi un atturoši. Attiecībā uz juridiskām personām piemērotie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi par NILL nav pietiekami efektīvi, lai nodrošinātu atturēšanas efektu.[147]

Novērtējums

2.3.20. Secināms, ka kopš NRA 2023 pārskata perioda NILL definīcija nav grozīta un tā atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām, izņemot dalību organizētā noziedzīgā grupā. Noziedzīga nodarījuma izdarīšana organizētas grupas sastāvā ir noteikta kā kvalificējošs (pastiprinošs) apstāklis. Tas prasa konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un šāda papildu prasība neatbilst starptautisko konvenciju prasībām.[148]

2.3.21. NRA 2026 pārskata periodā būtiski pieaugusi NILL apkarošanas efektivitāte, par ko norāda uzsākto krimināprocesu, krimināvajāšanai nodoto lietu, uzsākto krimināvajāšanu, kā arī tiesai nodoto un iztiesāto NILL lietu skaita pieaugums.

2.3.22. Pieaugošais tiesai nodoto un iztiesāto NILL lietu skaits, aktualizētās NILL izmeklēšanas vadlīnijas un Augstākās tiesas judikatūra norāda uz to, ka izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu izpratne par NILL pierādīšanu un tiesību normu piemērošanu ir būtiski nostiprinājusies. Vienlaikus ir jāņem vērā MONEYVAL Latvijas MER izteiktā rekomendācija attiecībā uz Augstākās tiesas judikatūras, ka NILL ir iespējams pierādīt arī ar netiešiem pierādījumiem, piemērošanu zemākas instances tiesu nolēmumos.

2.3.23. Secināms, ka fiziskajām personām par NILL piemērotie sodi kopumā ir efektīvi, samērīgi un atturoši. Tomēr būtiski trūkumi saglabājas juridisko personu saukšanā pie atbildības par NILL, tādēļ nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību juridisko personu izmeklēšanai un krimināvajāšanai.

2.3.24. NRA 2026 pārskata periodā pieaugošais tiesai nodoto un iztiesāto NILL lietu skaits pierāda, ka izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu izpratne par NILL pierādīšanu ievērojami uzlabojas.

2.4. Noziedzīgi iegūtu aktīvu konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamība

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Noziedzīgi iegūtu aktīvu konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamība	0,9	0,8

[145] Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums, 98. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[146] Datu avots: Tiesu administrācijas Tiesu darba datu portāls. Pieejams: https://dati.ta.gov.lv/MicroStrategy/asp/Main.aspx.
[147] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[148] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesiskais pamats

2.4.1. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās darbs pie Latvijas krimināltiesiskā regulējuma pilnveidošanas noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas jomā. 2024. gada 22. oktobrī spēkā stājās grozījumi KPL. Ar tiem KPL 629. panta otrajā daļā tiesas sēdes sasaukšanas termiņš procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tika pagarināts no 10 uz 30 dienām, pielāgojot regulējumu mūsdienu sarežģītajai un apjomīgajai tiesu praksei un samazinot nepieciešamību atlikt pirmās tiesas sēdes tehnisku iemeslu dēļ (piemēram, sakarā ar to, ka nav nodrošināta pilna iepazīšanās ar lietas materiāliem), un tādējādi efektīvāk izmantojot tiesas sēžu laiku. Tāpat KPL 631. pants tika papildināts ar piekto daļu, paredzot apelācijas instances tiesai tiesības atcelt pirmās instances lēmumu un nodot materiālus jaunai izskatīšanai, ja apelācijas stadijā objektīvu iemeslu dēļ iesniegti jauni pierādījumi. Vienlaikus grozījumi KPL 412. un 413. pantā stiprināja aizskartā mantas īpašnieka procesuālās tiesības, tostarp tiesības saņemt ar arestēto mantu saistīto materiālu kopijas. Savukārt KPL 634.[1] pantā tika precizēta konfiskācijas izpildes kārtība gadījumos, kad noziedzīgi iegūtā manta ir sapludināta ar legāli iegūtiem līdzekļiem.

2.4.2. Attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesisko pamatu jānorāda uz NRA 2026 pārskata periodā notikušajām izmaiņām starptautiskajos standartos, kas Latvijai ir jāievieš savā tiesiskajā regulējumā. Būtiskākā no tām ir Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1260 (2024. gada 24. aprīlis) par aktīvu atgūšanu un konfiskāciju, kas ir jātransponē līdz 2026. gada 23. novembrim, kā arī grozījumi, kas veikti FATF 4. un 38. rekomendācijās. NRA 2026 pārskata periodā TM uzsāka darbu pie nepieciešamo grozījumu izstrādes, lai nodrošinātu atbilstību šīm prasībām. Kopumā Latvijas tiesiskais regulējums attiecībā uz NIL atgūšanu jau atbilst jaunievestajām prasībām. Vienlaikus ir noteiktas prasības, kas Latvijai būs jāievieš savā tiesiskajā regulējumā, tostarp nodrošinot regulāru konfiskācijas rīcībpolitikas pārskatīšanu, arestētās un konfiscētās mantas efektīvu pārvaldību, kā arī konsolidētās visaptverošas statistikas apkopošanu, lai izvērtētu konfiskācijas sistēmas efektivitāti u. tml.

2.4.3. Bez minētajiem grozījumiem tiesiskajā regulējumā, kas nodrošina efektīvu noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ir jāmin arī Satversmes tiesas spriedumi, kas pieņemti NRA 2026 pārskata periodā un būtiski ietekmē noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesisko pamatu.

2.4.4. Jāatgādina, ka NRA 2023 pārskata periodā Satversmes tiesā kopumā tika ierosinātas 17 lietas par noziedzīgi iegūtu mantu konfiskācijas regulējuma atbilstību Satversmei.

2.4.5. Visās minētajās lietās tiesvedība tika apturēta, ievērojot to, ka Satversmes tiesa uzdeva prejudiciālos jautājumus ES Tiesai. ES Tiesa 2024. gada 4. oktobrī pasludināja spriedumu apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23 "1Dream u. c.". Tajā tiesa nosprieda, ka Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/42/ES (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju ES jāinterpretē tādējādi, ka šo tiesību aktu piemērošanas jomā neietilpst valsts tiesiskais regulējums. Tas attiecas uz gadījumiem, kad kriminālprocesā, kura mērķis ir noskaidrot, vai persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ir iespējams uzsākt atsevišķu procesu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju pamatojoties uz krimināllietas materiāliem. (tajā netiek lemts par attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktu un arī nav neviena ar šīs personas slimību vai bēguļošanu saistīta iemesla, kas radītu šķērsli tai ierasties tiesā. Tādējādi Satversmes tiesa 2024. gada 13. novembrī atjaunoja tiesvedību lietās Nr. 2021-44-01, Nr. 2022-01-01, Nr. 2022-32-01, Nr. 2022-38-01, Nr. 2022-40-01, Nr. 2023-13-01, Nr. 2023-37-01, kurās apstrīdēta vairāku KPL normu atbilstība Satversmes 92. pantā noteiktajām tiesībām uz taisnīgu tiesu. Šajās lietās apstrīdētās normas nosaka kārtību, kādā pārsūdzams tiesas lēmums par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, pieeju procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem, kā arī regulē noziedzīgi iegūtas mantas pierādīšanu.

2.4.6. Lietā Nr.2021-44-01[149] Satversmes tiesa atzina, ka KPL 631. panta trešā daļa, kas paredz procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lietas izskatīšanu tikai 2 instancēs, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa atzina, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir īpašs, no pamata krimināprocesa nošķirts mantiska jautājuma risināšanas process, kurā likumdevējs drīkst noteikt atšķirīgu pārsūdzības kārtību, ja tiek nodrošināts taisnīgs process. Koleģiālais

[149] Satversmes tiesas 2025. gada 16. aprīļa spriedums lietā Nr. 2021-44-01. Pieejams: https://www.satversmestiesa.lv/lv/ierosinatas-un-izskatitas-lietas/lieta-nr-2021-44-01.

sastāvs apgabaltiesā kalpo kā papildu garantija personas tiesību aizsardzībai. Tādējādi kārtība, kādā apgabaltiesā tika izskatīta sūdzība vai protests par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, nodrošināja personai tiesības tikt uzklausītai un pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus. Tāpat tika nodrošināta arī pušu līdzvērtīgu iespēju principa ievērošana.

2.4.7. Lietā Nr. 2022-01-01[150] Satversmes tiesa atzina KPL 627. panta ceturto un piekto daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 2018. gada 1. septembra līdz 2022. gada 2. novembrim) par atbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo šīs normas nodrošināja samērīgu līdzsvaru starp pušu līdzvērtīgu iespēju principu un izmeklēšanas noslēpuma aizsardzību. Satversmes tiesa atzina, ka ar mantu saistītai personai bija nodrošinātas procesuālās garantijas: procesa virzītājam bija pienākums pamatot lēmumu par piekļuves ierobežošanu lietas materiāliem, savukārt tiesai bija iespēja pārbaudīt šā lēmuma tiesiskumu un pamatotību, vajadzības gadījumā arī iepazīstoties ar krimināllietas materiāliem un lemjot par piekļuves nodrošināšanu attiecīgajai personai. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētais regulējums nodrošināja efektīvu ar mantu saistītās personas īpašuma tiesību aizsardzību un atzina to par atbilstošu Satversmei.

2.4.8. Attiecībā uz Satversmes tiesas spriedumu ietekmi uz noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesisko pamatu ir īpaši jāuzsver spriedums lietā Nr. 2022-32-01151. Minētajā lietā tika apstrīdēta mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu regulējošo tiesību normu, proti, KPL 124. panta sestā daļa, 125. panta trešā daļa un 126. panta 3.[1] daļa, atbilstība Satversmei. Satversmes tiesa atzina, ka minētās tiesību normas, ciktāl šīs normas tiek piemērotas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no kriminālprocesa par autonomo NILL, par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa savā spriedumā norādīja, ka apstrīdētais regulējums nodrošina, ka mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu saikne ar noziedzīgu nodarījumu var tikt pierādīta gan tieši, konstatējot attiecīgās mantas saistību ar konkrētu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, gan netieši, pamatojoties uz netiešiem pierādījumiem. Šādi netiešie pierādījumi par mantas noziedzīgu izcelsmi var būt FID ziņojums vai atzinums un tajā ietvertās ziņas. Tāpat Satversmes tiesa atzina, ka mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu nav nepieciešams ārpus saprātīgām šaubām pierādīt NILL faktu. Attiecībā uz mantas izcelsmes konstatēšanu gadījumos, kad ar šo mantu veiktas legalizēšanas darbības, ir piemērojams pierādīšanas standarts "iespējamības pārsvars". Tiesa spriedumā uzsvēra, ka ar mantu veiktās objektīvās legalizēšanas darbības līdz ar citiem pierādījumiem var veidot netiešo pierādījumu kopumu mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanai. Satversmes tiesa vienlaikus izbeidza tiesvedību daļā par atsevišķiem citiem prasījumiem, bet centrālā atziņa ir, ka apstrīdētais regulējums pats par sevi neizjauc taisnīgu līdzsvaru starp ar mantu saistītās personas procesuālajām garantijām un sabiedrības interesi nodrošināt efektīvu un savlaicīgu noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju (izņemšanu no civiltiesiskās apgrozības).

2.4.9. Ievērojot minēto, var apgalvot, ka visi augstāk minētie NRA 2026 pārskata periodā pieņemtie Satversmes tiesas nolēmumi nostiprināja noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesisko pamatu procesos par noziedzīgi iegūtu mantu. Savukārt spriedums lietā Nr. 2022-32-01 ir viens no būtiskākajiem Satversmes tiesas nolēmumiem, kas nostiprināja to tiesu praksi, kurā mantas izcelsme tiek vērtēta pēc kopējā pierādījumu kopuma, tostarp netiešajiem pierādījumiem, nevis tikai pēc predikatīvā noziedzīgā nodarījuma konstatēšanas. Minētajam spriedumam ir jāmazina tiesisko nenoteiktību un jāstiprina KPL 59. nodaļas piemērošanu tieši tajās lietās, kur manta tiek vērtēta autonomas NILL kontekstā, kur nav identificējams predikatīvais noziedzīgais nodarījums vai tā pierādīšana objektīvi nav iespējama. No otras puses, spriedums vienlaikus skaidro prasības procesa virzītājam attiecībā uz kvalitatīvu netiešo pierādījumu kopumu: ar abstraktu aizdomu vien nepietiek, bet nepieciešams tāds faktu un apstākļu kopums, kas tiesai ļauj secināt par mantas visticamāko noziedzīgo izcelsmi.

Tiesības un pienākums identificēt noziedzīgi iegūtu mantu

2.4.10. NRA 2026 pārskata periodā iestādes turpināja stiprināt spējas identificēt noziedzīgi iegūtu mantu, ieviešot gan inovatīvus risinājumus, gan nodrošinot metodoloģisko atbalstu. 2024. gadā tika izstrādāts FID datu meklētājs *Black-box*, kas autorizētiem TAI lietotājiem nodrošina TAI rīcībā

[150] Satversmes tiesas 2025. gada 19. februāra spriedums lietā Nr. 2022-01-01. Pieejams: https://www.satversmestiesa.lv/lv/ierosinatas-un-izskatitas-lietas/lieta-nr-2022-01-01.
[151] Satversmes tiesas 2025. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 2022-32-01. Pieejams: https://www.satversmestiesa.lv/lv/ierosinatas-un-izskatitas-lietas/lieta-nr-2022-32-01.

esošo datu salīdzināšanu ar FID datubāzē pieejamajiem datiem, vienlaikus garantējot personas datu konfidencialitāti un drošību ar Latvijā jaunu pseidoanonimizācijas risinājumu. Datu meklētājs ļauj TAI saņemt apstiprinājumu par to, vai TAI lietvedībā esoša operatīvās darbības procesa vai kriminālprocesa ietvaros meklētas personas dati ir vai nav pieejami FID sistēmās, tādējādi būtiski atvieglojot un paātrinot datu apmaiņu starp iestādēm, kas tostarp var veicināt noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanu.

2.4.11. Lai turpinātu nodrošināt, ka paralēlās finanšu izmeklēšanas norit sistemātiski, FID sadarbībā ar ĢP izstrādāja vadlīnijas (metodiskais materiāls) par paralēlo finanšu izmeklēšanu, kas tika parakstītas 2024. gada jūlijā un izplatītas TAI un prokuroriem.

2.4.12. NRA 2026 pārskata periodā publicētais Latvijas MER norādīja uz to, ka Latvijā noziedzīgi iegūtas mantas identificēšana kopumā ir efektīva. Ziņojumā uzsvērts, ka TAI agrīni identificē un arestē mantu, aktīvi izmanto paralēlās finanšu izmeklēšanas, kā arī balstās uz FID analīzi, publiskajiem reģistriem, kredītiestāžu informāciju un speciālajām izmeklēšanas darbībām, lai izsekotu finanšu plūsmas un noskaidrotu mantas izcelsmi. Vienlaikus MONEYVAL norāda, ka, lai gan Latvijas iestāžu kapacitāte noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanā ir augsta, joprojām pastāv trūkumi tādu līdzekļu atgūšanā, kas atrodas ārvalstīs. Rezultāti šajā jomā neatbilst Latvijas riska profilam, īpaši tas tiek uzsvērts attiecībā uz korupciju.

Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējuma piemērošanas efektivitāte

2.4.13. Atbilstoši Tiesu administrācijas sniegtajiem datiem NRA 2026 pārskata periodā stājās spēkā 627 nolēmumi, par noziedzīgi iegūtiem atzīstot un konfiscējot vai atgriežot cietušajiem līdzekļus 103 miljonu EUR apmērā jeb aptuveni 21 % no kopējā izvērtēto līdzekļu apmēra. Savukārt ar 221 nolēmumiem 388 miljoni EUR (79 %) netika atzīti par noziedzīgi iegūtiem un tika atgriezti likumīgajiem īpašniekiem. Tādējādi NRA 2026 pārskata periodā pirmo reizi konstatēta izteikta disproporcija starp par noziedzīgi iegūtiem atzīto un par tādiem neatzīto līdzekļu apmēru. Neatzīto līdzekļu apmērs gandrīz 3,8 reizes pārsniedza konfiscēto vai cietušajiem atgriezto līdzekļu apmēru.

2.4.14. Būtiski, ka nolēmumi attiecībā uz praktiski visiem līdzekļiem (vairāk nekā 99,9 %) tika pieņemti procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas norādīja uz šī procesa centrālo lomu NIL atgūšanā NRA 2026 pārskata periodā. Lai gan nolēmumu skaits, kuros līdzekļi netika atzīti par noziedzīgi iegūtiem (221 nolēmums), ir gandrīz 3 reizes mazāks nekā nolēmumu skaits par konfiskāciju vai atmaksāšanu cietušajiem (627 nolēmumi), finanšu apjoms šajās lietās ir būtiski lielāks. Tas norāda, ka tiesu nolēmumi par lielāku finanšu apjomu konfiskāciju biežāk tiek pieņemti procesos par noziedzīgi iegūtu mantu. Šāda tendence saistīta ar Latvijas vēsturisko riska profilu un tās statusu līdz 2019. gadam kā reģionālam finanšu centram.

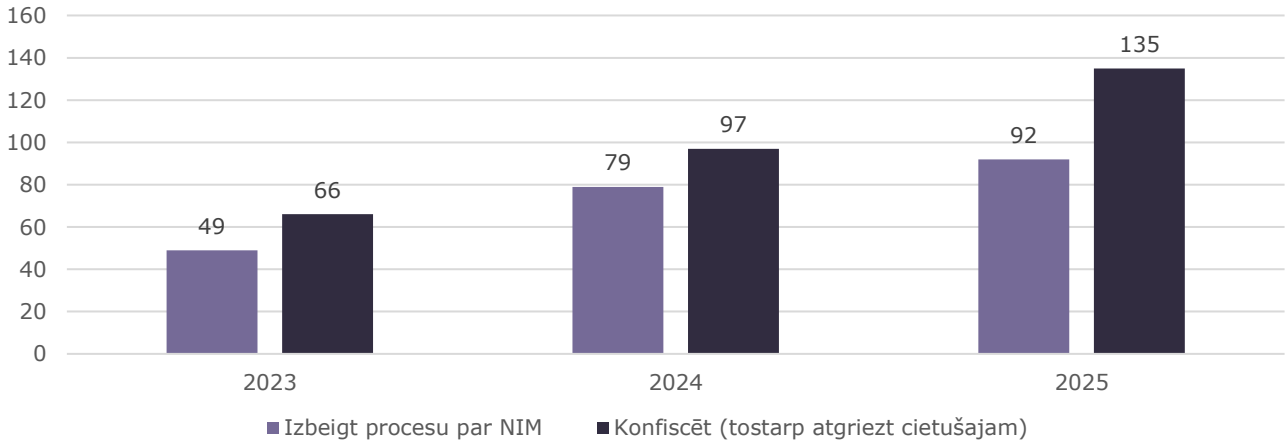

Diagramma Nr. 2.4.1. – Tiesas lēmumi procesā par NIM

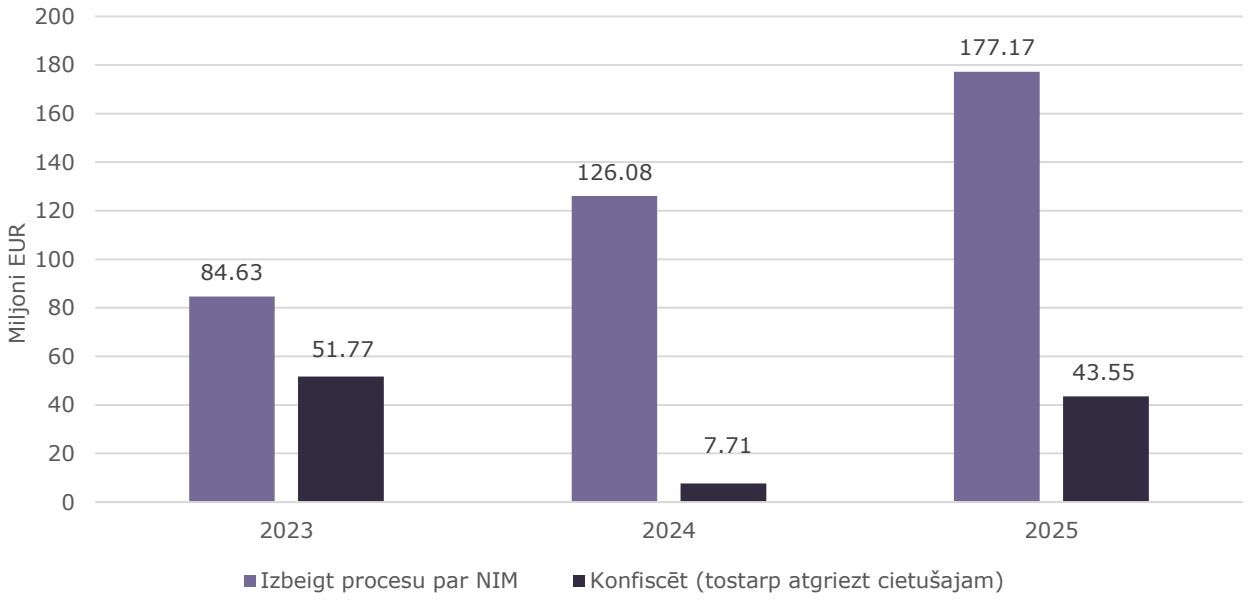

Diagramma Nr. 2.4.2. – Līdzekļu apmērs tiesas lēmumos procesā par NIM, miljoni EUR

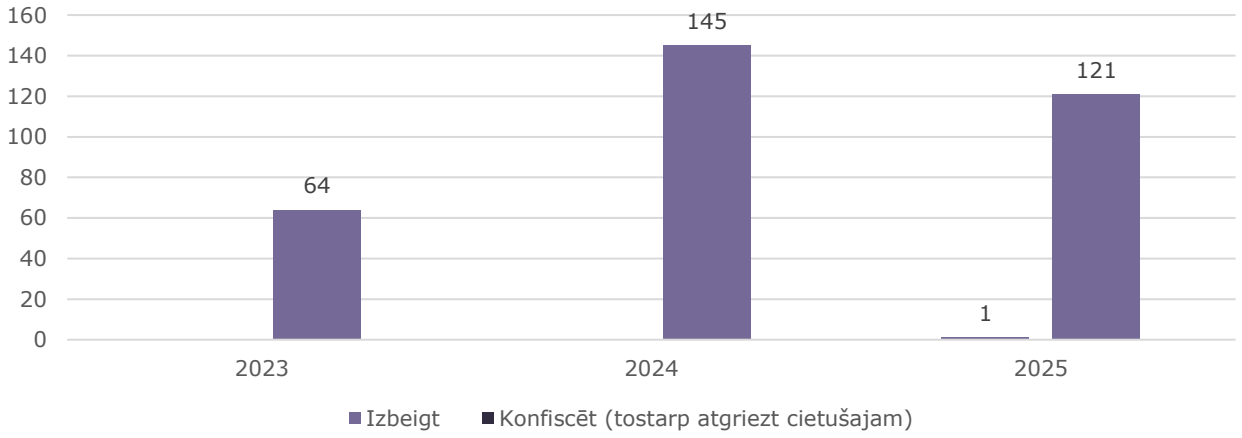

Diagramma Nr. 2.4.3. – Tiesas spriedumi, ar kuriem lemts par NIM

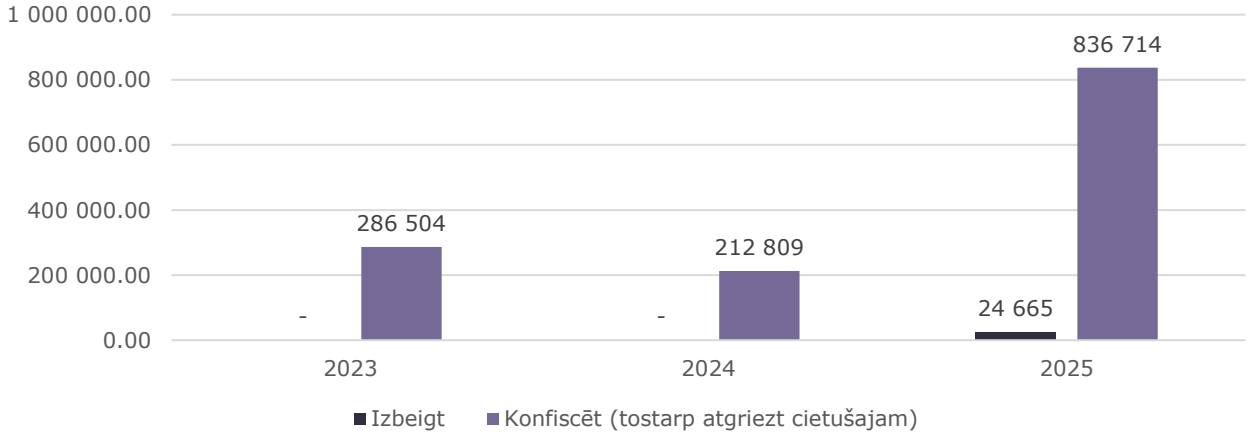

Diagramma Nr. 2.4.4. – Līdzekļu apmērs tiesas spriedumos, EUR

2.4.15. NRA 2026 pārskata perioda statistika rāda, ka pieaug tiesas nolēmumu skaits par noziedzīgi iegūtu mantu, kas norāda uz TAI un prokuratūras pieaugošo izpratni par NIL atgūšanas nozīmību

cīņā pret noziedzību, kā arī uz aktīvu noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanu un konfiskācijas/atmaksāšanas cietušajiem mehānismu piemērošanu.

2.4.16. Tomēr jāuzsver, ka NIL atgūšanas efektivitāte ir ierobežota, jo būtiska daļa līdzekļu netiek atzīti par noziedzīgi iegūtiem. Šādi rezultāti var norādīt uz par vairākiem iespējamiem iemesliem, tostarp nepietiekamu pierādījumu kopumu, sagatavoto materiālu kvalitātes trūkumu, atšķirīgu izpratni izmeklēšanas, kriminālvajāšanas vai iztiesāšanas stadijās, kā arī ar procesu objektīvo sarežģītību. Procesos par noziedzīgi iegūtu mantu būtisku daļu veido autonomās NILL lietas ar pārrobežu elementu, kur predikatīvais noziedzīgais nodarījums bieži izdarīts ārpus Latvijas un mantas noziedzīgā izcelsme jāpierāda galvenokārt ar netiešo pierādījumu kopumu, kas šīs lietas padara īpaši komplicētas.

2.4.17. Vienlaikus jānorāda, ka minētos rezultātus NRA 2026 pārskata periodā ietekmēja vairāki aspekti. Prokuratūra 2024. gadā, veicot Ekonomisko lietu tiesas nolēmumu analīzi, ir secinājusi, ka lielākā daļa lēmumu, ar kuriem izbeigti procesi par noziedzīgi iegūtu mantu, pieņemti 2023. gada otrajā pusgadā, jo īpaši kopš Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2023. gada 26. septembrī pasludinātā, bet vēl spēkā neesošā sprieduma lietā "Jordanovs un citi pret Bulgāriju".[152] Vairākos lēmumos šo procesu izbeigšana pamatota ar to, ka valstij jāspēj pierādīt kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums, tā arī tā saikne (cēloņsakarība) ar noziedzīgi iegūtu mantu. Vienlaikus lēmumos izteikts viedoklis, ka legalizēšanas sastāva objektīvā puse nevar tikt saistīta ar mantas noziedzīgo izcelsmi.

2.4.18. Lai novērstu šādu kļūdainu Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma lietā "Jordanovs un citi pret Bulgāriju" interpretāciju, 2024. gada 4. janvārī TM pastāvīgajā KPL darba grupā, pieaicinot ekspertus, tika vērtētas un apspriestas spriedumā izteiktās atziņas un to ietekme cita starpā arī uz Latvijas tiesisko regulējumu un tā piemērošanu. Diskusiju rezultātā tika secināts, ka minētais spriedums nav vispārpiemērojams un notiesājoša sprieduma esamība un cēloņsakarības konstatēšanas nepieciešamība nav tieši attiecināma uz Latvijā esošā procesa par noziedzīgi iegūtu mantu tiesisko regulējumu, taču citu Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā sniegto secinājumu attiecināšanu un izmantošanu Latvijas nolēmumos ir jāvērtē, ciktāl lietā "Jordanovs un citi pret Bulgāriju" vērtētie faktiskie un tiesiskie apstākļi ir salīdzināmi ar Latvijas tiesisko situāciju.[153]

2.4.19. Jāņem arī vērā, ka NRA 2026 pārskata periodā liels skaits procesu par noziedzīgi iegūtu mantu tika apturēts gan pirmās instances, gan apelācijas instances tiesās, gaidot augstāk minētos Satversmes tiesas nolēmumus. Piemēram, 2023. gadā Ekonomisko lietu tiesa apturēja tiesvedību 3 lietās, 2024. gadā jau 7 lietās un 2025. gadā tikai 1. Savukārt apelācijas instancē 2023. gadā, gaidot Satversmes tiesas nolēmumus, tika apturēta tiesvedība, 27 lietās, 2024. gadā jau 62 lietās un 2025. gadā jau tikai 3 lietās.

2.4.20. 2025. gadā pēc Satversmes tiesas nolēmumu spēkā stāšanās apturētie procesi tika atjaunoti, nosakot konkrētus apelācijas instances sēdes datumus. Vairums šo sēžu gan notiks tikai 2026. gadā. Līdz ar to noslodze izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai un Ekonomisko lietu tiesai un Rīgas apgabaltiesai saglabāsies augsta.

2.4.21. Jānorāda, ka arī Latvijas MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā tika konstatēts būtisks konfiscēto līdzekļu apjoma samazinājums 2023. gadā salīdzinājumā ar pārējo novērtējuma periodu (2019. – 2022. gads). Latvijas NIL konfiskācijas efektivitāte tika novērtēta laika posmā no 2017. gada 11. novembra līdz 2024. gada 15. novembrim. Kopumā Latvijas NIL atgūšanas efektivitāte tika novērtēta ar augstāko vērtējumu. Latvijas MER norāda, ka Latvija ir sasniegusi nozīmīgus rezultātus galīgajā konfiskācijā, proti, ir sekmīgi konfiscēti gandrīz 317 miljoni EUR, kas, salīdzinot ar 2018. gada novērtējumu, ir gandrīz trīskāršs pieaugums. Tas norāda uz strukturālajām un institucionālajām reformām Latvijas NIL atgūšanas sistēmā, kā arī par būtiskiem centieniem nodrošināt, ka NIL atgūšana tiek īstenota atbilstoši Latvijas riskiem un kontekstam. Tiek arī atzīmēts, ka pamatā visi līdzekļi, kas tiek arestēti, tiek arī konfiscēti vai atgriezti cietušajiem. Šāds panākumu līmenis norāda gan uz izmeklēšanas iestāžu, gan tiesu efektivitāti attiecībā uz NIL izmeklēšanu un to noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu. Vērtējumā īpaša nozīme tika piešķirta tam, ka Latvija izmanto gan notiesājošā spriedumā balstītu konfiskāciju, gan konfiskāciju bez notiesājoša sprieduma.

[152] Ziņojums par prokuratūrā paveikto 2024. gadā un darbības prioritātēm 2025. gadā. Pieejams: https://www.prokuratura.lv/media/newsfiles/Zinojums_2024.pdf.
[153] Par Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2023. gada 26. septembra spriedumu lietā "Jordanovs un citi pret Bulgāriju". Pieejams: https://www.tm.gov.lv/lv/media/18666/download?attachment.

2.4.22. Vienlaikus novērtējumā manāms būtisks konfiscēto līdzekļu samazinājums 2023. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Jānorāda, ka novērtējuma sagatavošanas brīdī (2024. gadā) kā viens no šāda būtiska samazinājuma iemesliem tika minēts to procesu par noziedzīgi iegūtu mantu īpatsvars, kas bija apturēti Satversmes tiesā ierosināto lietu dēļ. Lai gan apturētie procesi uz to brīdi veidoja tikai 6 % no kopējā konfiskācijas lietu skaita, kas iesniegti kopš konstitucionālo sūdzību rašanās, tie aptvēra būtisku finanšu apjomu – vairāk nekā 85 % no 2023. gadā izskatīšanā esošajiem līdzekļiem un 39 % no kopējā apjoma, kas kopš 2019. gada nonācis tiesā (317 miljoni EUR konfiscēti, salīdzinot ar 203 miljoniem EUR apturētajos procesos par noziedzīgi iegūtu mantu). Neskatoties uz minēto, novērtētāju ieskatā šīs konstitucionālās tiesvedības kopumā tikai ierobežotā apjomā ietekmēja Latvijas NIL atgūšanas sistēmu.

Novērtējums

2.4.23. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās NIL konfiskācijas tiesiskā ietvara pilnveidošana. Būtiska nozīme ir Satversmes tiesas spriedumiem par konfiskācijas regulējuma atbilstību Satversmei, kas kopumā nostiprina esošo tiesisko regulējumu un tā piemērošanas pamatus. Šie nolēmumi mazina tiesisko nenoteiktību attiecībā uz KPL 59. nodaļas normu un mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanas standartu interpretāciju.

2.4.24. Vienlaikus praksē konstatējama būtiska disproporcija starp par noziedzīgi iegūtiem atzīto un par tādiem neatzīto līdzekļu apjomu. Lai gan pozitīvo nolēmumu skaits pārsniedz procesu izbeigšanas gadījumu skaitu, finanšu izteiksmē ievērojami lielāks līdzekļu apjoms netiek atzīts par noziedzīgi iegūtu, kas norāda uz efektivitātes problēmām konfiskācijas mehānisma piemērošanā.

2.4.25. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējuma piemērošanas efektivitāte praksē vērtējama kā nevienmērīga. Identificētā disproporcija norāda uz sistemātiskiem izaicinājumiem pierādīšanas procesā, īpaši sarežģītās un pārrobežu autonomās NILL lietās, kā arī par atšķirīgu tiesību normu interpretāciju, kas kopumā ierobežo konfiskācijas mehānisma efektivitāti.

2.4.26. Satversmes tiesas spriedumi par mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanas standartu un KPL 59. nodaļas tiesību normu piemērošanu rada priekšnoteikumus vienveidīgākas tiesu prakses veidošanai. To konsekventa piemērošana nākotnē ir būtiska, lai stiprinātu konfiskācijas procesu efektivitāti un mazinātu identificētās interpretācijas atšķirības.

2.5. Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte	1,0	1,0

2.5.1. FID ir vadošā NILLTPFN jomas iestāde, kas, saskaņā ar Novēršanas likumu, saņem un analizē STR un citu informāciju, kuru var izmantot NILLTPFN un apkarošanai. STR skaits 2024. un 2025. gadā ir saglabājies vienmērīgā līmenī, taču, salīdzinot ar 2023. gadu, ziņojumu skaitam ir neliela tendence samazināties (Diagramma Nr. 2.5.1.).

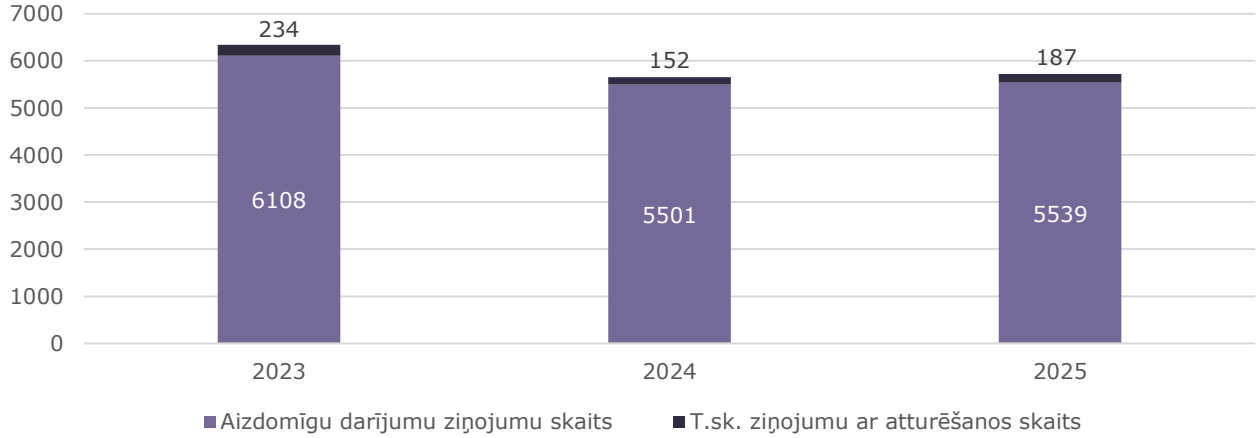

Diagramma Nr. 2.5.1. – FID saņemto ziņojumu skaits

2.5.2. Kopumā 2024. un 2025. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, novērojams būtisks saņemto ziņojumu ar atturēšanos no darījuma veikšanas skaita samazinājums, kas galvenokārt saistīts ar šādu ziņojumu skaita samazinājumu no likvidējamajām kredītiestādēm, kas šādus ziņojumus visbiežāk sniedza NRA 2023 pārskata periodā. Tomēr 2025. gadā, salīdzinot ar 2024. gadu, atturēšanās ziņojumu skaits pieauga par aptuveni 23 %, sasniedzot 187. Tas galvenokārt saistīts ar aizvien pieaugošo krāpšanu gadījumu skaitu, kuru īstenošanā tiek izmantoti elektronisko sakaru līdzekļi un digitālā vide (Diagramma Nr. 2.5.1.).

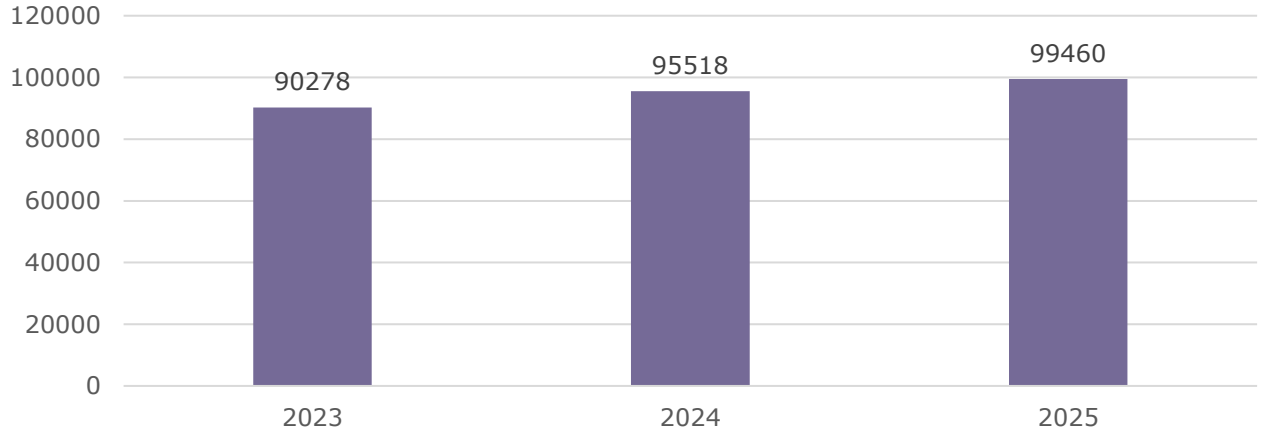

Diagramma Nr. 2.5.2. – FID saņemto sliekšņa deklarāciju skaits

2.5.3. Gadījumus un kārtību, kādā FID iesniedzamas sliekšņa deklarācijas, nosaka 2021. gada 17. aprīļa MK noteikumi Nr. 550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu". NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk saņemtas sliekšņa deklarācijas no (1) azartspēļu un izložu organizētājiem par klientu darījumiem, kas sasnieguši vai pārsnieguši 2000 EUR; (2) Novēršanas likuma subjektiem, kas sniedz maksājumu pakalpojumus Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma izpratnē, kad to klienti veikuši skaidras naudas darījumus, kas sasnieguši vai pārsnieguši 7 000 EUR (izņemot inkasācijas pakalpojumus, kad nauda tiek ieskaitīta vai izņemta no klienta konta kredītiestādē vai finanšu iestādē); un (3) kapitālsabiedrībām un kredītiestādēm, kas nodarbojas ar ārvalstu valūtas skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu, par klientu darījumiem, kur pirkta vai pārdota ārvalstu valūta skaidrā naudā 5000 EUR apmērā vai vairāk. FID saņemtās sliekšņa deklarācijas tiek izmantotas operacionālās, taktiskās un stratēģiskās analīzes nolūkiem.

2.5.4. NRA 2026 pārskata periodā būtiski turpinājis pieaugt STR par starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanu skaits, kas saistāms ar ģeopolitiskajiem procesiem (Diagramma Nr. 2.5.3.). Īpaši liels šādu ziņojumu skaita pieaugums vērojams 2025. gadā (par aptuveni 80 % pārsniedzot 2024. gadā saņemto ziņojumu skaitu), kas saistāms ar izmaiņām ziņošanas kārtībā, nosakot, ka par aizdomām par sankciju pārkāpšanu turpmāk jāziņo tikai FID. Pieaugums daļēji skaidrojams arī ar palielināto ziņojumu par mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanu skaitu.

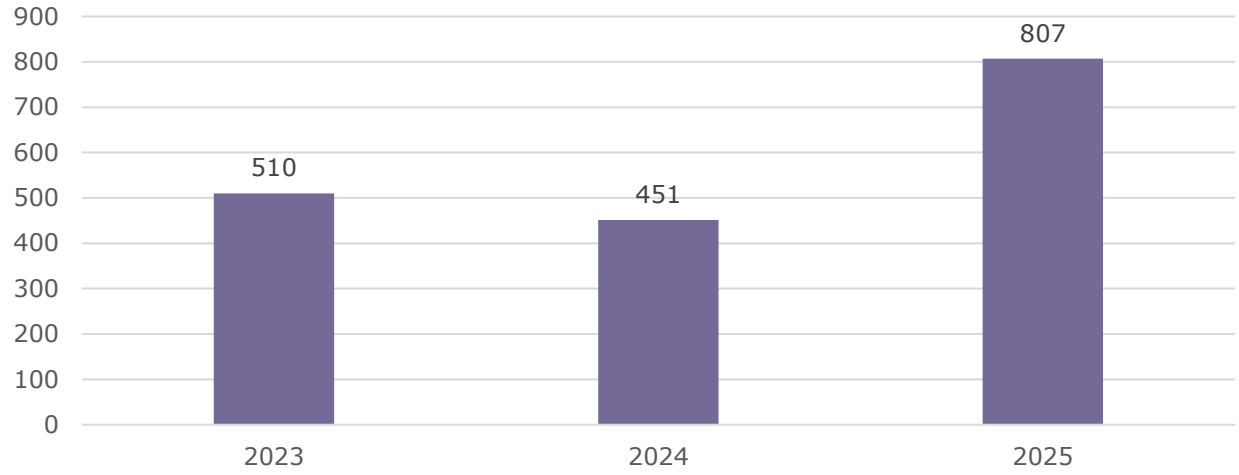

Diagramma Nr. 2.5.3. – FID saņemtie ziņojumi par sankciju pārkāpšanu

2.5.5. FID ir tiesības izdot Novēršanas likuma subjektam vai valsts informācijas sistēmas pārzinim saistošu rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu, ja rodas pamatotas aizdomas, ka notiek vai ir veikts noziedzīgs nodarījums, t. sk. NILLTPF vai šo noziedzīgo nodarījumu mēģinājums (Tabula Nr. 2.5.4.). Iesaldēto līdzekļu apjoma samazinājums atbilst FID jau iepriekš prognozētajai tendencei, kas pamatojama ar Latvijas riska profila maiņu no NILL riska, kas izriet no Latvijas kā reģionālā finanšu centra vēsturiskā statusa, uz NILL risku saistībā ar Latvijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Mazinājies risks, ka līdzekļi nekontrolēti atstāj Latvijas finanšu sistēmu bez iespējas tos pakļaut turpmākiem ierobežojošiem pasākumiem un līdz ar to līdzekļu iesaldēšana ne vienmēr ir efektīvākā rīcība.

Gads	Iesaldēto līdzekļu apjoms (miljoni EUR)*	Izdotie rīkojumi par līdzekļu iesaldēšanu	NĪ
2023	91,6*	192	2
2024	49,72	98	0
2025	0,87	81	0

**Nav iekļauta vērtspapīru un NĪ vērtība*

Tabula Nr. 2.5.4. - FID iesaldētie līdzekļi un vērtības

2.5.6. Paralēli iespējamu NILL apturēšanai, FID sniedz informāciju izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai un tiesai, ko var izmantot NILLTPF vai šo darbību mēģinājuma atklāšanai, pirmstiesas kriminālprocesam vai iztiesāšanai (Diagramma Nr. 2.5.5. un Diagramma Nr. 2.5.6.).

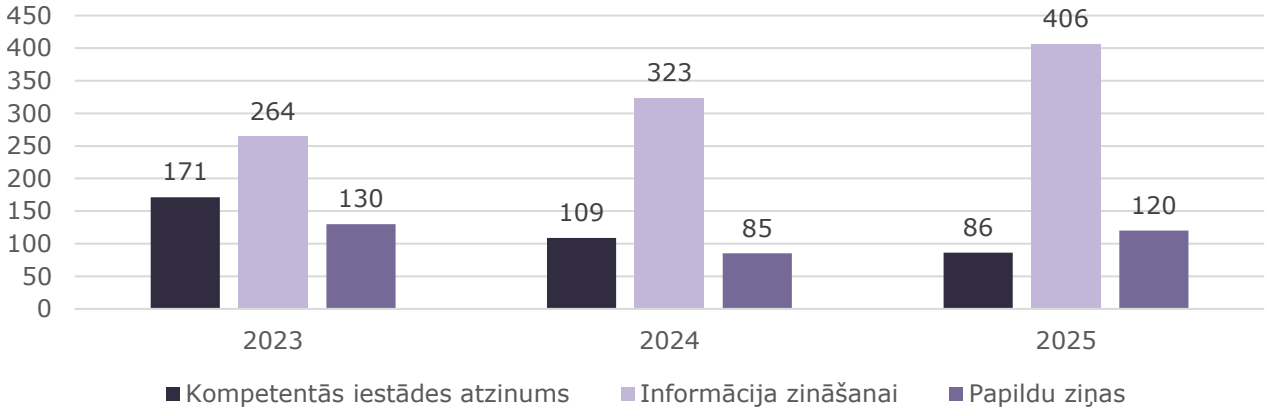

Diagramma Nr. 2.5.5. - Izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai nosūtītā informācija

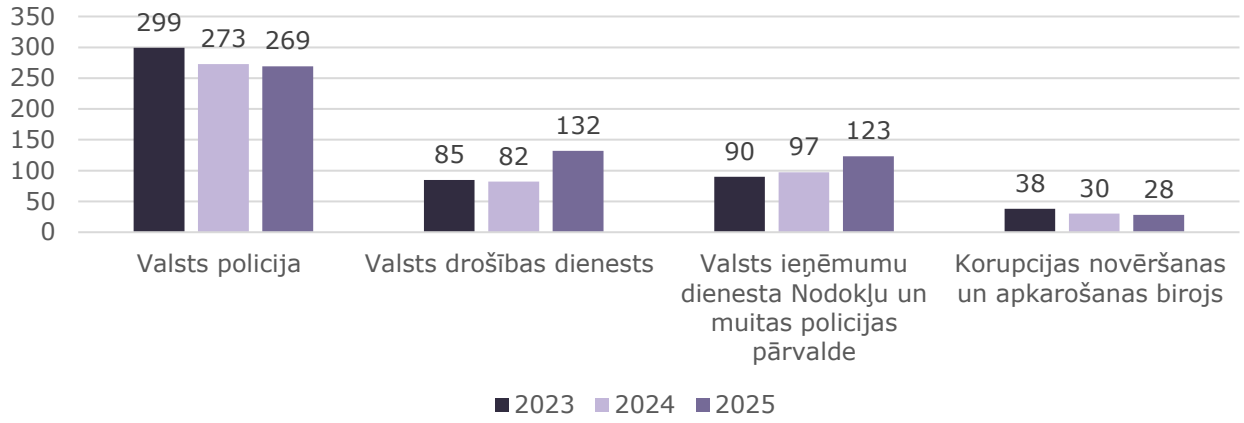

Diagramma Nr. 2.5.6. – FID nosūtītās informācijas adresāti[154]

Gadījuma piemērs Nr. 2.5.1 – Autonoma NILL

FID saņēma atturēšanās ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem juridiskās personas (turpmāk – A) kontā, kurā saņemti liela apmēra līdzekļi bez loģiska ekonomiska pamatojuma no ārvalstīs reģistrētām juridiskām personām ar čaulas veidojuma pazīmēm.

Kontu analīzes rezultātā tika konstatēts, ka veiktajiem darījumiem ir vairākas NILL pazīmes:
a) ātra līdzekļu kustība apaļās summās;
b) darījumi ar ārvalstu juridiskajām personām ar čaulas veidojuma pazīmēm pamatoti ar iespējami fiktīviem dokumentiem;
c) līdzekļi izmantoti PLG norēķiniem (bērnu mācību maksas segšanai, luksusa preču iegādei u. c.).

Par līdzekļu izcelsmi sniegti pretrunīgi un saimnieciskajai darbībai neloģiski skaidrojumi:
a) nav publiski pieejamas informācijas par sadarbības partneriem, kas veic maksājumus vairāku miljonu EUR apmērā par naftas produktiem;
b) līdzekļi saņemti no naftas pārstrādes rūpnīcas par A piegādātiem pārstrādātiem naftas produktiem, taču nav iesniegti darījumus pamatojoši dokumenti par izejmateriālu piegādi vai izcelsmi, savukārt iesniegtiem dokumentiem piemīt fiktīvs raksturs;
c) A kontā saņemti maksājumi 2 miljonu EUR apmērā kā atmaksa, taču A kontos nav konstatēta avansa izmaksa maksātājam;
d) ekonomiski nepamatota starpnieka iesaistīšana, proti, Uzbekistānas naftas pārstrādes rūpnīcas un gala patērētājs kaimiņvalstī (Afganistānā) iesaista A, kas reģistrēts Kanādā ar kontu Latvijā;
e) A kontā nav konstatēti izejošie maksājumi par preču iegādi;
f) A kontā saņemtie maksājumi ir pretrunā ar iesniegtajiem rēķiniem;
g) maksājumiem piemīt tranzīta raksturs;
h) veikti izejošie maksājumi ārvalstu juridiskajām personām ar čaulas veidojuma pazīmēm par dažādām preču grupām, kas nav saistītas ar naftas produktiem (koksne, eļļa, ekipējums u. c.);
i) daļa no saņemtajiem līdzekļiem izmantoti PLG personīgiem pirkumiem vai skaidras naudas izmaksām lielā apmērā.

Lietas virzība:
1. FID veica kontu analīzi un pieprasīja papildu informāciju ārvalstu finanšu izlūkošanas vienībām.
2. FID lēma iesaldēt A konta atlikumu un sagatavoja kompetentās iestādes atzinumu TAI par A kontā veiktajiem ekonomiski nepamatotajiem darījumiem ar NILL pazīmēm.
3. TAI, pamatojoties uz FID ziņojumu, uzsāka kriminālprocesu un arestēja fiziskai personai kontos esošos līdzekļus.

Gadījuma piemērs Nr. 2.5.2. – Izvairīšanās no nodokļu nomaksas

FID saņēma 5 STR (iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas un NILL) no 2 Latvijas kredītiestādēm par šķietami nesaistītām Latvijā reģistrētām juridiskām personām, t. sk. 1 NVO, kas darbojās dažādās

[154] Diagrammā attēlotas tās iestādes, kurām pārskata periodā FID visvairāk sniedzis informāciju, ko var izmantot NILLTPF vai šo darbību mēģinājuma atklāšanai, pirmstiesas kriminālprocesam vai iztiesāšanai.

uzņēmējdarbības jomās. Šīs juridiskās personas pārveda līdzekļus uz ES valstīs reģistrētu uzņēmumu bankas kontiem, kas atvērti ES kredītiestādēs. Papildus tam Latvijā reģistrētas juridiskās personas, kas sniedz juridiskos pakalpojumus, saņēma līdzekļus no ES valstīs reģistrētu uzņēmumu bankas kontiem, kas atvērti ES kredītiestādēs. Tāpat FID tika saņemts spontānais informācijas ziņojums no analogas ES finanšu izlūkošanas vienības.

Veicot saņemto STR taktisko analīzi saistībā ar iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas un NILL, tika atklāti vairāki savstarpēji saistītu STR klasteri (savstarpēji saistītu darījumu kopas.

Tika konstatēts, ka Latvijas juridiskās personas, t. sk. 1 NVO, veica pārvedumus (kopējā summā ievērojami pārsniedzot 5 000 000 EUR) no banku kontiem, kas atvērti Latvijā un citās ES valstīs, uz plašu ES čaulas uzņēmumu tīklu par neeksistējošām precēm un pakalpojumiem. Darījumi tika veikti, lai mākslīgi samazinātu peļņu un izvairītos no UIN nomaksas, pēc tam līdzekļus legalizējot caur vairākiem starpniekiem. Dažos gadījumos NIL tika izmantoti nedeklarētu "aplokšņu algu" izmaksai. Neliela daļa NIL atgriezās Latvijā, un tos saņēma vairāki Latvijas uzņēmumi, kas piedāvā juridiskos un konsultāciju pakalpojumus, kas norāda uz iespējamu profesionālu NILL.

Lietas virzība:
1. FID sagatavoja un nosūtīja TAI kompetentās iestādes atzinumu, kā arī 3 papildu informācijas ziņojumus par iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas un NILL, t. sk. iespējamu profesionālu NILL, kurā iesaistīti juristi un konsultanti.
2. TAI, pamatojoties uz FID ziņojumu, uzsāka kriminālprocesu.

Gadījuma piemērs Nr. 2.5.3. – Dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

FID saņemta informācija no Latvijas kredītiestādes par aizdomīgiem darījumiem amatpersonas kontos.

FID, veicot analīzi, konstatēja, ka valsts amatpersona ar ietekmi pašvaldībā, izmantojot saistītās fiziskās un juridiskās personas, savā īpašumā ieguva zemes gabalus (t. sk. iegādājoties no pašvaldības īpašumu būtiski zem tirgus vērtības), kas izmantoti NĪ apbūvei.

Amatpersonas veiktie ieguldījumi būvniecībā būtiski pārsniedza tās deklarētos ienākumus, kas norāda uz iespējamu NILL.

Finanšu līdzekļi novirzīti sev piederošu NĪ būvniecībai, daļu būvniecības izmaksu sedzot no personīgā konta, daļu no ar amatpersonu saistītas juridiskās personas konta, kas ir pašvaldības kapitālsabiedrības sadarbības partneris. Pēc būvniecības pabeigšanas uzbūvētos NĪ bija plānots pārdot un izīrēt.

Lietas virzība:

1. FID, apkopojot informāciju, organizēja SKG sanāksmi ar KNAB par amatpersonas iespējamu iesaisti NILL.
2. Par konstatēto FID nosūtīja KNAB riska informācijas ziņojumu, kura rezultātā veiktas kratīšanas un uzsākts kriminālprocess pret amatpersonu un citām iesaistītajām personām par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu mantkārīgā nolūkā.
3. NĪ uzlikts arests.

2.5.7. FID tā rīcībā esošos finanšu izlūkdatus, cita starpā, izmanto nolūkā identificēt un apkopot informāciju par NILLTPF paņēmieniem, metodēm un tipoloģijām. Šādi dati kontekstā ar citu NILLTPF jomas kompetento institūciju rīcībā esošo informāciju sekmē NILLTPF darbību novēršanu un apkarošanu. Minētajiem informācijas apmaiņas un koordinācijas mērķiem ieviestais mehānisms – SKG – NRA 2026 pārskata periodā tika efektīvi izmantots sadarbībai gan operatīvu, gan stratēģisku jautājumu risināšanai.

2.5.8. FID NRA 2026 pārskata periodā ik gadu veltījis būtisku uzmanību Novēršanas likuma subjektu sniegto ziņojumu kvalitātes celšanai. Papildus metodisko materiālu un vadlīniju izstrādei, kā arī regulārai ikdienas komunikācijai ar Novēršanas likuma subjektiem, FID organizējis arī individuālas tikšanās, sniedzot atgriezenisko saiti par sniegto STR skaitu un kvalitāti UKI, kā arī atsevišķiem Novēršanas likuma subjektiem.

2.5.9. Lai veicinātu ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem no nefinanšu sektora Novēršanas likuma subjektiem, FID 2024. gadā izstrādāja šim sektoram īpaši pielāgotu ziņojumu iesniegšanas kārtību, kā arī organizēja mērķētas mācības. Rezultātā novērojams pakāpenisks nefinanšu sektora iesniegto ziņojumu skaita īpatsvara pieaugums pret kopējo ziņojumu skaitu. Salīdzinot ar 2022. gadu, 2025. gadā iesniegto ziņojumu skaits ir pieaudzis par 36 %, savukārt, salīdzinot ar 2024. gadu – par 11 %. Būtiski uzsvērt, ka nefinanšu sektora rīcībā esošā informācija par aizdomīgiem darījumiem ir nozīmīga aizdomīgu darījumu analīzes procesā, to rīcībā esošā informācija papildina finanšu sektora rīcībā esošos datus, nodrošinot plašāku skatījumu un veicinot iespējamu noziedzīgu nodarījumu atklāšanu.

Starptautiskā sadarbība

2.5.10. Starptautiskās sadarbības jomā NRA 2026 pārskata periodā FID joprojām efektīvi izmantojis Egmont Group ietvaru, kas dod iespēju sazināties un apmainīties ar informāciju ar visiem grupas biedriem, izmantojot drošu un aizsargātu informācijas apmaiņas kanālu (Diagramma Nr. 2.5.7.). Nozīmīgākās starptautiskās sadarbības funkcijas ir atbilžu sagatavošana uz analogu ārvalstu dienestu pieprasījumiem, kā arī FID pieprasījumu nosūtīšana ārvalstu dienestiem.

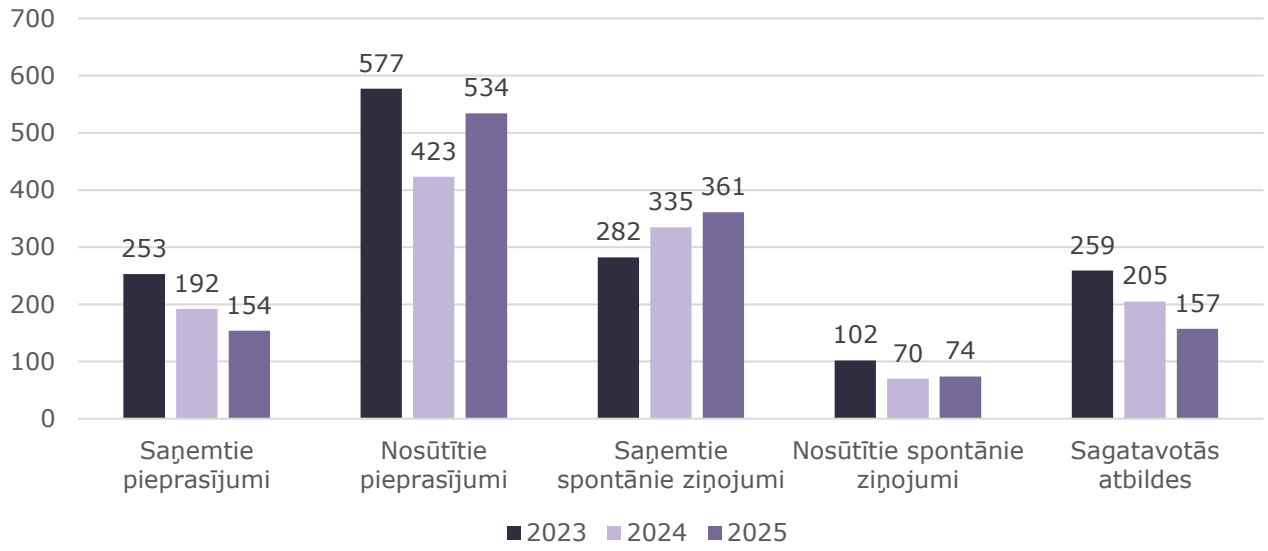

Diagramma Nr. 2.5.7. – Starptautiskās sadarbības dinamika

2.5.11. 2025. gadā FID nosūtīja 534 pieprasījumus ārvalstu kolēģiem galvenokārt par aizdomām par NILL, izvairīšanos no nodokļu nomaksas, krāpšanu un starptautisko sankciju pārkāpumiem. Salīdzinājumā ar 2024. gadu nosūtīto pieprasījumu skaita ziņā vērojams pieaugums – īpaši pieprasījumos, kas saistīti ar aizdomām par krāpšanu un starptautisko sankciju pārkāpumiem. Tāpat pieaudzis arī no TAI saņemto pieprasījumu skaits, kad tām nepieciešams atbalsts līdzekļu plūsmu identificēšanā un iesaldēšanā ārvalstīs.

2.5.12. Savukārt FID saņemto ārvalstu sadarbības partneru pieprasījumu skaits turpina mēreni samazināties. 2025. gadā FID saņēma 154 ārvalstu finanšu izlūkošanas vienību pieprasījumus, kas bija par 20 % mazāk nekā gadu iepriekš. Pieprasījumi galvenokārt saņemti par iespējamu NILL, krāpšanu un starptautisko sankciju pārkāpumiem. No ārvalstu partneriem saņemto pieprasījumu skaita samazinājums norāda, ka riski un attiecīgi arī naudas plūsmas, kas raksturīgas reģionālajiem finanšu centriem, Latvijas finanšu sistēmā ir ievērojami mazinājušās, ņemot vērā Latvijas riska profila maiņu.

FID resursi

2.5.13. NRA 2026 pārskata periodā nepārtraukti spēcināta analītiskā kapacitāte, gan pilnveidojot skaitļošanas jaudas, gan ieviešot jaunus analītiskos risinājumus. Tāpat ieviesti vairāki risinājumi, kas paplašina esošo tehnoloģisko risinājumu funkcionalitāti un nodrošina datu kvalitātes paaugstināšanu. 2024. gadā izveidots FID datu meklētājs *Black-Box* – tehniskais risinājums, kas

TAI, kas noslēgušas vienošanos ar FID, nodrošina TAI rīcībā esošo datu salīdzināšanu ar FID datubāzē pieejamajiem datiem.[155]

2.5.14. 2024. gadā FID tika piešķirta jauna papildu funkcija, un ar 2024. gada 1. aprīli FID kļuva par kompetento institūciju sankciju izpildes jautājumos. Lai sekmīgi pildītu jauno funkciju, atbilstoši FID veiktajai izpētei tika piešķirtas 19 jaunas amata vietas, kurās ietilpst atsevišķas struktūrvienības vadītājs, sankciju jautājumu speciālisti, juristi, administratīvais personāls, IT uzturētāji. Līdz ar to FID kopējais amata vietu skaits 2024. gadā pieauga līdz 91. Savukārt, 2025. gadā FID bija 92 amata vietas, no kurām 2025. gadā vidēji aizpildītas bija 85 amata vietas.

2.5.15. FID darbinieki regulāri pilnveido profesionālās kompetences gan klātienes, gan tiešsaistes apmācībās, kursos, lekcijās, semināros, konferencēs, kā arī pieredzes apmaiņas pasākumos. 22 FID darbinieki ieguvuši starptautiski atzītus, prestižus sertifikātus, t. sk. NILL novēršanas speciālista sertifikātus (CAMS); globālo sankciju speciālista sertifikātus (CGSS); finanšu noziegumu izmeklēšanas speciālista sertifikātu (CAMS-FCI); kriptoaktīvu finanšu noziegumu novēršanas speciālista sertifikātus (CCAS).

2.5.16. NRA 2026 pārskata periodā FID mērķtiecīgi ieguldīja tehnoloģiju attīstībā, darba procesu pilnveidē un darbinieku kompetenču stiprināšanā, tostarp ES Atveseļošanas un noturības mehānisma projekta "AML inovāciju centra izveide NILL identificēšanas uzlabošanai" ietvaros. 2023. gadā tika novirzīti 895 547 EUR IT infrastruktūras uzlabojumiem, ieguldīts IT risinājumu abonēšanā un licenču uzturēšanā, datu analītikas, automatizācijas, kiberdrošības un drošas informācijas apmaiņas platformu izstrādē un ieviešanā. 2024. gadā investīciju apjoms tehnoloģiju attīstībā pieauga, sasniedzot 1 524 598 EUR. gadā. FID turpināja attīstīt IT sistēmas, un tika ieviesti vairāki procesu vadības un datu analītikas risinājumi, kas ļāva efektīvāk pārvaldīt resursus, uzlabot iekšējo komunikāciju un samazināt administratīvo slogu. Savukārt 2025. gadā FID turpināja fokusēties uz ilgtspējīgu attīstību un procesu efektivizāciju, kopumā novirzot 1 187 370 EUR IT sistēmu modernizācijai, jaunu digitālo risinājumu ieviešanai un automatizācijai, kā arī risinājumu abonēšanā un licenču uzturēšanā. Darbinieku mācībām, kompetenču attīstībai un dažādām profesionālajām apmācību programmām ieguldīti 91 142 EUR 2023. gadā, 62 459 EUR 2024. gadā un 36 115 EUR 2025. gadā. Veiktās investīcijas ir būtiski uzlabojušas FID darbības efektivitāti, paātrinājušas lēmumu pieņemšanas procesus un nodrošinājušas kvalitatīvāku informācijas apstrādi un sadarbību starp iesaistītajām institūcijām.

NILLTPF novēršanā iesaistīto institūciju atgriezeniskā saite par FID darbu

2.5.17. Katru gadu tiek veikta aptauja par FID sniegtajām atbildēm uz TAI informācijas pieprasījumiem. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā sniegto atbilžu kvalitāte, t. sk. atbilžu pilnīgums un savlaicīgums, noderīgums kriminālprocesā / operatīvās darbības procesā vērtēts ļoti labi (8,5 no 10 ballēm).

2.5.18. Caur NILLTPFN iesaistīto institūciju anketēšanu saņemta arī atgriezeniskā saite par sadarbību SKG ietvaros. Īstenotās sadarbības SKG ietvaros vidējais vērtējums ir augsts – teju 9 balles (10 baļļu skalā). Anketas ietvaros respondenti snieguši vērtējumu par tādiem jautājumiem kā SKG sasaukšanas operativitāte; iegūtās informācijas noderīgums kriminālprocesā / operatīvās darbības procesā u. c.

2.5.19. Savukārt FID kompetentās iestādes atzinumu novērtējums NRA 2026 pārskata periodā vērtēts ar 8,4 no 10 ballēm, bet riska informācijas novērtējums ar 8 ballēm. Attiecībā uz FID izstrādāto pētījumu novērtējumu norādāms, ka tas NRA 2026 pārskata periodā saglabājies vienmērīgā līmenī un vērtēts ar 8,3 ballēm.

2.5.20. Lai uzturētu augstu sniegtās starptautiskās sadarbības kvalitāti, FID katru gadu veic aptauju par savu darbību starptautiskajā kontekstā. 2025. gada aptaujas rezultāti norāda, ka FID starptautiskā sadarbība tiek vērtēta ļoti atzinīgi, sasniedzot augstu vidējo novērtējumu – 9,3 no 10 ballēm. Ārvalstu partnerdienesti īpaši izceļ FID sniegto atbilžu kvalitāti, uzsverot to precizitāti un lietderību, kā arī savlaicīgumu, operativitāti un pilnīgumu. Vienlaikus tiek novērtēti arī konsekventi augstie sadarbības standarti vairāku gadu garumā. Tāpat partneri norāda uz

[155] *Black-box* ļauj TAI amatpersonām operatīvās darbības procesa vai kriminālprocesa ietvaros drošā veidā iegūt informāciju par datu esamību FID rīcībā par fizisku vai juridisku personu, kontu finanšu vai kredītiestādē, lai pieņemtu lēmumu par pieprasījuma nosūtīšanu FID saskaņā ar NILLTPFNL 56. pantu.

uzticēšanos FID profesionalitātei un sadarbības kvalitātei, uzsverot tās nozīmi efektīvā savstarpējā informācijas apmaiņā.

2.6. Finanšu noziegumu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas kapacitāte un resursi

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Finanšu noziegumu izmeklēšanas iestāžu kapacitāte un resursi	0,8	0,8
Prokuratūras kapacitāte un resursi finanšu noziegumu kriminālvajāšanā	0,9	0,9
Tiesu kapacitāte un resursi	0,9	0,8

2.6.1. Latvijā kriminālprocesa izmeklēšanu veic 8 izmeklēšanas iestādes, kuru kompetence noteikta KPL – VP, VDD, VRS, IDB, KNAB, VID NMPP, MP, IeVP.[156] Izņēmuma gadījumā par procesa virzītāju izmeklēšanas stadijā var būt arī prokurors.[157]

2.6.2. NILL izmeklēšana notiek atbilstoši predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas kompetencei. Gadījumos, kad predikatīvais noziedzīgais nodarījums nav identificējams vai nav konstatējamas pazīmes, ka tāds ir izdarīts (t. sk. ārvalstīs), izmeklēšanu veic VP.

2.6.3. Izmeklēšanas iestādēs izmeklētāji, kas veic predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanu, ir pilnvaroti un tiem ir pienākums veikt izmeklēšanu arī par NILL. Atsevišķās izmeklēšanas iestādēs papildus ir izveidotas specializētas nodaļas, kas veic izmeklēšanu attiecībā uz NILL finanšu sektorā vai sniedz analītisku atbalstu līdzekļu atguvē.

2.6.4. 2022. gadā Valsts kontrole veica lietderības revīziju "Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaita jautājums". Tā secināja, ka decentralizēts TAI modelis ir neefektīvs un Latvijas TAI institucionālajā sistēmā ir nepieciešami mērķēti uzlabojumi, lai novērstu potenciālus interešu konfliktus un institucionālās piekritības pārklāšanos. Īpaši tika uzsvērts, ka nav pieļaujama situācija, kurā "kolēģi izmeklē kolēģu izdarītus noziedzīgus nodarījumus". Vienlaikus lēmumi par jaunu TAI izveidi vai esošo reorganizāciju jābalsta sistēmiskā izvērtējumā ar mērķi optimizēt resursus un uzlabot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Rezultātā Valsts kontrole ieteica TM sadarbībā ar IeM, FM un TAI lemt par nepieciešamību novērst noziedzīgu nodarījumu institucionālās piekritības pārklāšanos attiecībā uz koruptīvu un amatpersonu izdarītu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.[158]

2.6.5. Ņemot vērā Valsts kontroles revīzijā identificētās sistēmiskās nepilnības, tika sagatavots informatīvais ziņojums "Par Valsts ieņēmumu dienesta darbības pilnveides pasākumiem", kurā kā viens no VID reformas virzieniem paredzēta VID struktūrvienību, kuru pamatuzdevums ir noziedzīgu nodarījumu novēršana, atklāšana un izmeklēšana, nodalīšana no nodokļu un muitas administrēšanas funkcijām.[159] Minētais ziņojums tika izskatīts un atbalstīts MK, sākotnēji paredzot NMP nodalīšanu no VID. Savukārt turpmāk, MK 2025. gada 22. septembra ārkārtas sēdē, lemjot par 2026. gada valsts budžeta un budžeta ietvara pasākumiem, tika dots uzdevums sagatavot grozījumus Nodokļu un muitas policijas likumā, lai ar 2026. gada 1. NMP pārraudzību īstenotu iekšlietu ministrs. Šis lēmums tika pamatots ar nepieciešamību uzlabot valsts pārvaldes efektivitāti, stiprināt NMP institucionālo sasaisti ar citām TAI iekšlietu resorā un skaidrāk nodalīt FM atbildību par nodokļu un muitas politiku no IeM atbildības par noziedzības novēršanas un apkarošanas politiku.[160]

2.6.6. Vienlaikus, ņemot vērā Valsts kontroles revīzijā identificētos jautājumus un VID informatīvajā ziņojumā paredzētos VID darbības pilnveides pasākumus, tika nolemts VID Iekšējās drošības pārvaldes izmeklēšanas un operatīvās darbības funkcijas un uzdevumus noziedzīgu nodarījumu novēršanā, atklāšanā un izmeklēšanā par VID ierēdņu (darbinieku) noziedzīgiem nodarījumiem

[156] Kriminālprocesa likuma 386. pants. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=107820.
[157] Kriminālprocesa likuma 36. pants un 38. panta trešā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=107820.
[158] Valsts kontroles ziņojums "Vai pastāv iespēja samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu un pārskatīt kompetenču sadalījumu starp tām?". Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29562-WbZXA-8dkHkQ98VO7Wl4picDzTcCosRb.pdf.
[159] Informatīvais ziņojums "Par Valsts ieņēmumu dienesta darbības pilnveides pasākumiem". Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/04a76043-f373-49a0-8f2c-d9522de658bd.
[160] Tiesību akta projekta "Grozījumi Nodokļu un muitas policijas likumā" sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/2f2f271c-ecdc-429f-a50a-9e7f7a7613d3.

nodot KNAB.[161] Tāpat tika papildināti KPL pārejas noteikumi, paredzot, ka VID Iekšējās drošības pārvalde nodod līdz 2024. gada 31. decembrim uzsāktos kriminālprocesus KNAB, bet ne vēlāk kā līdz 2025. gada 31. janvārim.[162]

2.6.7. Veicot izmeklēšanas iestāžu reorganizāciju, tika likvidēta VID IDP, bet VID NMPP tika reorganizēta, izveidojot NMP kā atsevišķu, IeM padotībā esošu izmeklēšanas iestādi (skatīt Attēlu Nr. 2.6.1.).

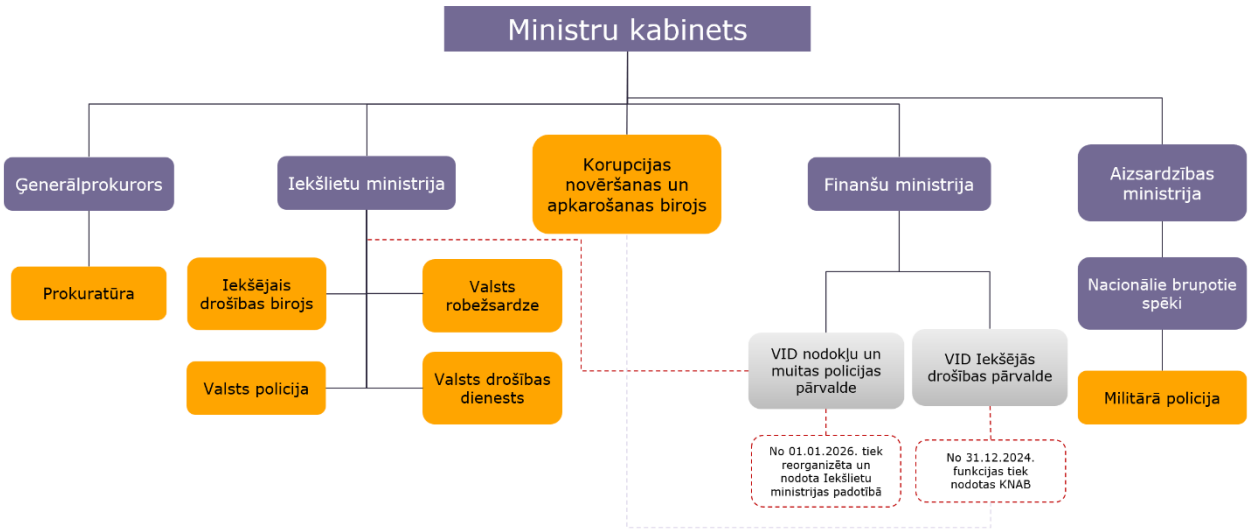

Attēls Nr. 2.6.1. – TAI struktūra

2.6.8. Atbilstoši Pasākumu plānam 2024.–2026. gadam, NRA 2026 pārskata periodā tika stiprinātas izmeklēšanas iestāžu spējas un zināšanas NILL atklāšanā un izmeklēšanā. Pasākumu plānā paredzēti dažādi kapacitāti stiprinoši pasākumi, piemēram, apmācības finanšu analīzē, finanšu izmeklēšanas organizēšanā un kriptoaktīvu izmantošanā NILL jomā, TAI un prokuratūras sadarbības stiprināšana, vienotas pieejas ieviešana izmeklēšanas iestādēs, NILL lietu izmeklēšanas un uzraudzības koordinācija, kā arī VP tehnoloģiskā nodrošinājuma pilnveide efektīvākai NILL izmeklēšanai, datu analītikai un digitālo pierādījumu iegūšanai. Visās izmeklēšanas iestādēs ir ieviesta paralēlās finanšu izmeklēšanas veikšanas sistēma, un 2024. gadā ĢP sadarbībā ar FID un TAI atjaunoja 2021. gadā izstrādātās vadlīnijas "Paralēlā finanšu izmeklēšana". Vienlaikus izmeklētājiem ir nodrošināti arī mācību materiāli par paralēlās finanšu izmeklēšanas veikšanu FID mācību platformā.[163]

Finanšu noziegumu izmeklēšanas iestāžu kapacitāte un resursi

2.6.9. NRA 2026 pārskata periodā kopā uzsākti 726 kriminālprocesi un kriminālvajāšanai nodoti 424 kriminālprocesi par NILL. Visvairāk kriminālprocesus uzsākusi VP (647), tai seko VID NMPP (35) un Prokuratūra (20). Pārējās iestādes kopā NRA 2026 pārskata periodā ir uzsākušas 24 kriminālprocesus. Līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā VP izmeklē un prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai nodod absolūto vairākumu – 89 % jeb 358 – kriminālprocesus, nākamie seko VID NMPP (34). Pārējās izmeklēšanas iestādes kopā NRA 2026 pārskata periodā kriminālvajāšanai nodevušas 32 kriminālprocesus (Tabula Nr. 2.6.2.).

Avots: IeM informācijas centrs, prokuratūra

[161] Ministru kabineta 2024. gada 4. decembra rīkojums Nr. 1019 "Par Finanšu ministrijas padotībā esošās iestādes – Valsts ieņēmumu dienesta – reorganizāciju un Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvaldes funkciju nodošanu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/356959.
[162] 2024. gada 31. oktobra likums "Grozījumi Kriminālprocesa likumā". Publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", 20.11.2024., Nr. 226. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/op/2024/226.5.
[163] Atbilstoši pasākumu plāna izpildei. Ministru kabineta 2024. gada 2. maija rīkojums Nr. 338 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2024.–2026. gadam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/351737.

Iestāde	Uzsāktie kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 195. panta 2020–2022	Uzsāktie kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 195. panta[164] 2023–2025	Kriminālvajāšanas uzsākšanai nodotie kriminālprocesi (uzsākti pēc Krimināllikuma 195. panta) 2020–2022	Kriminālvajāšanas uzsākšanai nodotie kriminālprocesi (uzsākti pēc Krimināllikuma 195. panta)[165] 2023–2025
VP	895	647	256	358
VID NMPP	113	35	45	34
KNAB	29	8	3	1
Prokuratūra	20	20	1	23
IDB	4	9	4	2
VDD	3	3	2	2
VRS	3	3	0	2
MP	2	1	2	2

Tabula Nr. 2.6.2. – Pārskata periodā uzsāktie un kriminālvajāšanai nodotie kriminālprocesi par NILL

2.6.10. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu par NILL uzsākto kriminālprocesu skaits ir samazinājies (-32 %), bet kriminālvajāšanai nodoto kriminālprocesu skaits ir pieaudzis (+35 %), jo VP praksē NRA 2026 pārskata periodā novērojama strukturāla pāreja no lielapjoma NILL gadījumiem, kas iepriekš bija cieši saistīti ar likvidējamo kredītiestāžu darbību, uz lokalizētākām, operacionāli sarežģītākām nacionālām NILL shēmām (skatīt draudu sadaļu). Papildu faktors, kas varēja ietekmēt dinamiku, ir NRA 2026 pārskata periodā īstenotie pasākumi paralēlās finanšu izmeklēšanas pieejas nostiprināšanai.

2.6.11. Ņemot vērā nacionālā NILL riska profila izmaiņas kopš NRA 2023 pārskata perioda, cilvēkresursu nodrošinājums VP (ENAP 1. nodaļā) NRA 2026 pārskata periodā ir vērtējams kā pietiekams. Tas balstās uz izmeklētāju iegūto pieredzi, kompetenci un līdzšinējo profesionālo kapacitāti. Savukārt pieaugošā kriptoaktīvu, maksājumu pakalpojumu sniedzēju un pārrobežu finanšu plūsma būtiski palielina slodzi un izgaismo strukturālus trūkumus cilvēkresursu specializācijā. Īpaši izteikti trūkst specializētu kriptoaktīvu analītiķu, kas spētu veikt padziļinātu blokķēdes datu analīzi. Kripto komponente[166] arvien biežāk ir neatņemama nacionālās NILL shēmas sastāvdaļa, taču šobrīd lielā mērā šī analīze gulstas uz izmeklētājiem bez pietiekama tehniskā atbalsta, kas būtiski palēnina procesus un palielina kļūdu risku (skatīt "Potenciāla NILL riska pakalpojumi" nodaļu).

2.6.12. Kopumā VP tehnoloģiskais nodrošinājums nacionālo NILL lietu izmeklēšanai šobrīd ļauj nodrošināt pamatfunkcijas, taču nav pilnībā pielāgots augstas sarežģītības, datu ietilpīgām un tehnoloģiski balstītām NILL shēmām, kurās dominē *nesting*[167], PSP/MSB struktūras[168] un kriptoaktīvu izmantošana. Tas skaidrojams ar Pasākumu plāna 2024.–2026. gadam 7.10. punkta 1. apakšpasākuma[169] neīstenošanu, ierobežojot VP iespējas pilnvērtīgi kāpināt tehnoloģisko nodrošinājumu efektīvai NILL izmeklēšanai, tostarp datu analītikai. Nepietiekams finansējums arī apgrūtina pilnvērtīgas piekļuves nodrošināšanu starptautiskām datu bāzēm, piemēram, ORBIS, kas ir būtiska finanšu, korporatīvās un saistīto personu analīzes veikšanai sarežģītās NILL lietās.

[164] Prokuratūras publiskajos gada pārskatos norādītie dati.
[165] Prokuratūras lietvedībā saņemtās krimināllietas, kurās noziedzīgo nodarījumu kvalifikācija noteikta pēc KL 195. panta.
[166] Ar "kripto komponenti" ir saprotama jebkura virtuālā aktīva izmantošana darījumu struktūrā neatkarīgi no tā, vai tā ir galvenā vai starpposma līdzekļu kustības daļa. Tā ietver maku adreses un to klasterus, VASP/CEX/DEX kontus un citus kripto pakalpojumu sniedzējus, *fiat–crypto* konversiju, transakciju ķēdes *blockchain* vidē, tokenus un *stablecoin*, vairāku *blockchain* vai platformu izmantošanu, slēpšanas mehānismus, DeFi risinājumus un P2P darījumus.
[167] *Nesting* elementi – mehānismi vai struktūras, ar kuru palīdzību persona izmanto trešās puses infrastruktūru, lai netieši veiktu darījumus, apejot tiešu identifikāciju vai uzraudzību.
[168] Finanšu tehnoloģiju (Fintech) jomā PSP (maksājumu pakalpojumu sniedzējs) un MSB (Naudas pārvedumu pakalpojumu sniedzējs) apvienotā struktūra, lai nodrošinātu globālu maksājumu apstrādi. Kombinētās struktūrās MSB parasti veic naudas pārvedumus un valūtas maiņu, bet PSP nodrošina elektronisko maksājumu platformu.
[169] Pasākums – Kāpināt VP tehnoloģisko nodrošinājumu efektīvai NILL izmeklēšanai, tostarp datu analītikai. Termiņš:31.12.2025. Izpilde: Sakarā ar nepietiekamo VP finansējumu, šādas summas piešķiršana VP pieejamā budžeta ietvaros ne 2024. gadā, ne 2025. gadā nav iespējama.

2.6.13. VID NMPP cilvēkresursi, tehniskie un IT resursi NRA 2026 pārskata periodā sākotnēji ir bijuši pietiekami normatīvajos aktos noteikto VID NMPP pamatdarbības uzdevumu izpildei. Piesaistot ES un EEZ fondu līdzekļus, pēdējos gados veiktas liela apjoma investīcijas IT jomā, pilnveidojot un izveidojot IT platformas un integrējot sadarbības partneru informācijas sistēmas, kā arī infrastruktūras modernizācijai, personāla kompetenču pilnveidei un efektīvākai noziedzīgo nodarījumu apkarošanai. Ar minēto finanšu instrumentu atbalstu tika iegādāts aprīkojums un programmatūra specializētu uzdevumu izpildei, izstrādāta vienota digitālo izlūkdatu vide kā arī un apmācīti analītiķi un īpašo uzdevumu eksperti. Šie ieguldījumi ir snieguši būtisku pienesumu VID NMPP operacionālo, analītisko un izmeklēšanas spēju attīstībai, nodrošinot efektīvāku noziedzīgu nodarījumu novēršanu, atklāšanu un izmeklēšanu.

2.6.14. NRA 2026 pārskata periodā VID NMPP saskaņā ar Prokuratūras 2022. gada maija rīkojumu turpināja veikt resoriskās pārbaudes un izmeklēšanu kriminālprocesos par iespējamiem sankciju pārkāpumiem, kas konstatēti muitas procedūru rezultātā un pēc FID nosūtītajiem materiāliem. Pakāpeniskais sankciju lietu pieaugums būtiski ietekmēja izmeklēšanas resursus un kapacitāti. NRA 2026 pārskata periodā no visiem uzsāktajiem kriminālprocesiem par sankciju pārkāpšanu 91 % gadījumu kriminālprocesu uzsākusi VID NMPP. (skatīt nodaļu "Sankciju pārkāšanas risku novērtējums"). Lai mazinātu negatīvu ietekmi uz VID NMPP spējām izmeklēt NILL gadījumus, tika pārskatītas prioritātes un optimizēti izmeklēšanas procesi, veikta iekšēja resursu restrukturizācija un piesaistīts papildu finansējums.

2.6.15. VID NMPP veica pasākumus analītisko funkciju stiprināšanai, palielinot analītiķu skaitu un nodrošinot papildu atbalstu izmeklēšanas vajadzībām. Tika veicināta ciešāka horizontālā sadarbība starp analītiķiem un izmeklētājiem, kā arī analītiķiem un operatīvajiem darbiniekiem, kas sekmēja efektīvāku NILL lietu identificēšanu. NRA 2026 pārskata periodā īstenoti arī pasākumi amatpersonu profesionālo kompetenču pilnveidei, nodrošinot mācības atbilstoši iestādes vajadzībām. Tās aptvēra gan NILL un citu finanšu noziegumu izmeklēšanu, gan finanšu analīzi, digitālo un elektronisko pierādījumu iegūšanu, kriptoaktīvu identificēšanu un paralēlās finanšu izmeklēšanas veikšanu.

2.6.16. Neskatoties uz VID NMPP veiktajiem pasākumiem NRA 2026 pārskata periodā, 2025. gada nogalē pieņemts lēmums VID NMPP 2026. gada budžeta finansējumu samazināt par 1,8 miljoniem EUR un likvidēt 21 amata vietu, kas var radīt riskus normatīvajā regulējumā noteikto uzdevumu izpildei, potenciāli ietekmējot NILL lietu izmeklēšanu, nodokļu un muitas noziegumu atklāšanu un izmeklēšanas efektivitāti kopumā.

2.6.17. NRA 2026 pārskata periodā TAI kopējais izmeklētāju atlīdzības budžets veidoja aptuveni 95 miljonus EUR ar izteiktu pieauguma tendenci visās iestādēs. Laika periodā no 2023. līdz 2025. gadam izmeklētāju kopējās atlīdzības[170] budžeta izmaksas pieauga vidēji par 32 %, tomēr pieaugums starp iestādēm bija nevienmērīgs. Straujākais pieaugums konstatēts – VID NMPP (45 %), MP (43 %) un VRS (42 %), savukārt mērenāks pieaugums – KNAB (9 %).

2.6.18. Vidējā mēneša darba samaksa izmeklētājiem NRA 2026 pārskata periodā pieauga vidēji par 16 %. Lielākais atalgojuma[171] pieaugums novērots VP un VID NMPP (24 %), bet zemākais – MP (10 %). Ņemot vērā Valsts kontroles 2022. gada ziņojumā norādītās atšķirības atalgojumā starp izmeklēšanas iestādēm, NRA 2026 pārskata periodā atalgojums ir pakāpeniski pietuvināts un daļēji izlīdzināts.

2.6.19. Tomēr nav novērojama tieša korelācija starp kopējo atlīdzības izmaksu pieaugumu un vidējās mēneša darba samaksas pieaugumu visās iestādēs, kas var norādīt uz atšķirīgu atlīdzības struktūru, tostarp papildu izmaksu komponentēm.

2.6.20. NRA 2026 pārskata periodā kopš Valsts kontroles ziņojuma ir veikti grozījumi atsevišķos normatīvajos regulējumos, paaugstinot sociālās garantijas visām TAI, kas atrodas IeM padotībā. Piemēram, 2025. gada 1. janvārī stājas spēkā grozījumi MK 2024. gada 18. decembra

[170] Ar atlīdzību saprotams visu attiecīgo darbinieku kopējais atalgojums, t. sk. mēnešalga un citas atlīdzības komponentes (piemaksas, speciālās piemaksas, prēmijas, naudas balvas, sociālās garantijas).
[171] Atalgojums ir bruto mēnešalga jeb alga pirms nodokļu nomaksas.

noteikumos Nr. 899[172], kas paredz noteikt jaunu speciālo piemaksu par noteiktu funkciju un uzdevumu izpildi 300 EUR (bruto) apmērā.

2.6.21. Izmeklētāju amata vietu skaita analīze norāda, ka lielākā kapacitāte koncentrēta VP (839 amata vietas 2025. gadā), tomēr faktiski aizpildītas 658 amata vietas. Līdzīga tendence, lai arī mazāk izteikta, novērojama arī citās iestādēs, piemēram, VID NMPP, kur faktiski aizpildīto amata vietu skaits nesasniedz apstiprināto vietu skaitu. Vienlaikus konstatējams, ka NRA 2026 pārskata periodā kopējais amata vietu skaits ir palielināts, kas vērtējams pozitīvi izmeklēšanas kapacitātes stiprināšanai, lai gan vakanču aizpilde joprojām saglabājas kā būtisks izaicinājums.

2.6.22. Kopš 2022. gada VRS saskaras ar Baltkrievijas īstenoto hibrīdapdraudējumu, kā rezultātā būtiski ir palielinājies nelegālās migrācijas spiediens no Baltkrievijas uz Latviju. Šis hibrīdapdraudējums turpinājās arī 2024. un 2025. gadā, saglabājot iepriekšējā gadā konstatēto tendenci personām iesaistīties nelikumīgi valsts robežu šķērsojušo nelegālo migrantu tālākā pārvietošanā no Latvijas un Baltkrievijas valsts robežas tranzītā pa Latviju ar mērķi šīs personas nogādāt līdz viņu mērķa valstij citā ES dalībvalstī. Tādējādi arī 2024. un 2025. gadā VRS tika uzsākts būtisks skaits kriminālprocesu, kas saistīti ar iepriekš minētajām noziedzīgajām darbībām. Šajos kriminālprocesos vienlaikus tiek veikta paralēlā finanšu izmeklēšana noziedzīgi iegūtu līdzekļu un NILL identificēšanai. Būtiskais uzsākto kriminālprocesu skaita pieaugums un paralēlo finanšu izmeklēšanu veikšana tajos radīja līdz tam nebijušu izmeklētāju noslodzes palielinājumu un nepieciešamību strauji reaģēt, palielinot izmeklētāju štata vietas.

2.6.23. Papildus norādāms, ka MP Izmeklēšanas dienesta kapacitāte un rīcībā esošie resursi šobrīd ir pietiekami. Tomēr, ņemot vērā, ka kriminālprocesi kļūst arvien sarežģītāki, jau šobrīd dienestā ir problemātiski piesaistīt kompetentus speciālistus (piemēram, analītiķus). To nosaka gan atalgojuma un sociālo garantiju nespēja konkurēt ar citām izmeklēšanas iestādēm, gan militārajā dienestā esošā faktiskā darba laika nenoteiktība un citas militārajam dienestam raksturīgas specifiskas prasības un nosacījumi.

2.6.24. 2018. gada 1. janvārī spēkā stājās MK noteikumi Nr. 769 "Tieslietu ministrijas pamatbudžeta programmas "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas fonds" finanšu līdzekļu izmantošanas kārtība", kas izdoti, pamatojoties uz Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas izpildes likuma 45. pantā ietverto deleģējumu. Minētais regulējums paredz daļu no valsts budžetā ieskaitītajiem konfiscētajiem NILL novirzīt TM atsevišķā budžeta programmā finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošanas pasākumiem un atbalsta sniegšanai noziedzīgos nodarījumos cietušajiem.

2.6.25. TM budžeta programma "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas fonds" ir mērķēts papildu finansējuma instruments finanšu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un ar finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošanu saistītās institucionālās kapacitātes stiprināšanai. MK noteikumi Nr. 769[173] paredz, ka līdzekļus var piešķirt IeM, prokuratūrai, KNAB, FM, Izglītības un zinātnes ministrijai, Labklājības ministrijai, Veselības ministrijai un TM, ja attiecīgie pasākumi ir saistīti ar finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošanu vai atbalstu cietušajiem. Programma nav paredzēta institūciju vispārējai uzturēšanai, bet konkrētiem un pamatotiem pasākumiem ar definētu problēmu, risinājumu un sasniedzamo rezultātu.

2.6.26. 2023.–2025. gadā programmas kopējais finansējums ik gadu teju sasniedzis 2 miljonu EUR slieksni, kas arī ir maksimālais apjoms, ko iespējams novirzīt šai budžeta programmā. Lielākā finansējuma daļa visos trīs gados tika novirzīta IeM, kuras resorā ietilpst vairākums izmeklēšanas iestāžu, sasniedzot 61 % no kopējā finansējuma 2023. gadā, 45 % 2024. gadā un 60 % 2025. gadā. Savukārt būtisks finansējuma apmērs trīs gadu griezumā tika piešķirts arī Veselības ministrijai, FM, tostarp VID, TM un prokuratūrai.

2.6.27. Vienlaikus negatīvi vērtējams, ka NRA 2026 pārskata perioda noslēgumā fiskālās konsolidācijas nolūkā tika pieņemts lēmums uz 4 gadiem apturēt šīs budžeta programmas darbību. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka grozījumi izstrādāti publiskā sektora efektivizācijas un vispārējās valdības izdevumu samazināšanas ietvaros, paredzot, ka 2026.–2029. gadā

[172] Ministru kabineta 2024. gada 18. decembra noteikumi Nr. 899 "Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumos Nr. 806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru"". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/357612.
[173] MK 2017. gada 19. decembra noteikumi Nr. 769 "Tieslietu ministrijas pamatbudžeta programmas "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas fonds" finanšu līdzekļu izmantošanas kārtība", 6. punkts. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/296013#p6.

programmai netiks piešķirts finansējums 2 miljoni EUR gadā.[174] Līdz ar to TAI un citām kompetentajām iestādēm pēc 2025. gada tiek ierobežota iespēja iegūt jaunus papildu līdzekļus finanšu un ekonomisko noziegumu novēršanas, atklāšanas un izmeklēšanas kapacitātes stiprināšanai.

Prokuratūras kapacitāte un resursi finanšu noziegumu kriminālvajāšanā

2.6.28. Prokuratūra saskaņā ar KPL 36. pantu īsteno izmeklēšanas uzraudzību un kriminālvajāšanu, nodrošinot, ka apsūdzība tiek uzsākta savlaicīgi un mērķtiecīgi. Saskaņā ar Prokuratūras likuma 22. pantu[175] prokuratūru veido ĢP, tiesu apgabalu prokuratūras, rajonu (pilsētu) prokuratūras un specializētās prokuratūras. Kriminālprocesi par NILL izmeklēšanas uzraudzībai, kriminālvajāšanas veikšanai un valsts apsūdzības uzturēšanai var nonākt gan apgabala, gan rajona līmeņa, gan specializēto prokuratūru (ja saistīts ar to kompetencē esošo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu) prokuroriem.

2.6.29. Prokuratūras darbības stratēģijā 2022.–2027. gadam[176] NILL noteikta kā īpaši aktuāls noziedzīgu nodarījumu veids, un prokuratūrā NILL kriminālprocesi ir noteikti kā vieni no prioritārajiem, tostarp izdots atsevišķs rīkojums[177] par NILL izmeklēšanas prioritizēšanu, uzdodot virsprokuroriem veikt papildu pasākumus izmeklēšanas uzraudzības pastiprināšanai. Papildus katru gadu prokuratūras struktūrvienību darbības izvērtēšanai ar ĢP Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora rīkojumu tiek noteiktas īpaši aktuālās krimināllietas, un NRA 2026 pārskata periodā starp tām tika iekļautas krimināllietas par Krimināllikuma 195. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

2.6.30. NRA 2026 pārskata periodā NILL lietu koordinācijā un metodiskajā atbalstā būtiska loma bija ĢP Krimināltiesiskā departamenta NILL apkarošanas koordinācijas nodaļai. Ar ģenerālprokurora pavēli[178] no 2025. gada 1. aprīļa minētā nodaļa tika likvidēta. Tās tiesības un saistības, tostarp NILL lietu koordinācijas, metodiskā atbalsta un vienotas prakses veidošanas funkcijas nodotas ĢP Krimināltiesiskā departamenta Pirmstiesas kriminālprocesa un tiesvedības koordinācijas nodaļai. Reorganizācijas ietvaros uz minēto nodaļu tika pārceltas arī likvidētās struktūrvienības 4 prokurora amata vietas un 2 jurista konsultanta amata vietas, nodrošinot NILL lietu koordinācijas un metodiskā atbalsta funkciju pēctecību.

2.6.31. Saglabājas risks prokuroru skaita izmaiņām, kas saistīts ar prokuroru iespēju doties izdienas pensijā, sasniedzot 50 gadu vecumu un 20 gadu izdienas stāžu. Uz 2025. gada 31. decembri 144 prokurori jeb 36% no visiem nodarbinātajiem prokuroriem sasnieguši vismaz 1 izdienas pensijas kritēriju: 67 prokuroriem jeb 17 % no kopējā skaita jau ir tiesības uz izdienas pensiju, t. i., attiecībā uz viņiem izpildās abi likumā noteiktie kritēriji (sasniegts 20 gadu izdienas stāžs un 50 gadu vecums), bet viņi turpina amata attiecības; 63 prokurori jeb 16 % ir sasnieguši 20 gadu izdienas stāžu, bet vēl nav sasnieguši 50 gadu vecumu; 14 prokurori jeb 4 % ir sasnieguši 50 gadu vecumu, bet vēl nav sasniegts 20 gadu izdienas stāžs[179].

2.6.32. Šo personāla noturības un pēctecības risku mazina pēdējos gados pieaugusī interese par prokurora darbu un prokuratūras īstenotā prokurora palīga institūta reforma. Kopš vecākā prokurora palīga amata ieviešanas 2023. gadā tas ir izveidojies par nozīmīgu iekšējo resursu prokurora amata pretendentu sagatavošanai, piemēram, uz 2025. gada 31. decembri no vecāko prokuroru palīgu vidus jau 20 personas bija ieceltas prokurora amatā. Turklāt šie pretendenti ir labāk sagatavoti prokurora darbam nekā personas, kuras iepriekš nav strādājušas prokuratūrā.

[174] Likumprojekts "Grozījums Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas izpildes likumā", anotācija, MK 2025. gada 30. septembra sēdes protokola Nr. 40 43.§ izraksts. Pieejams: https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/0583CA7CB54C4250C2258D1D00291856?OpenDocument.
[175] Prokuratūras likuma 22. pants. Latvijas Vēstnesis, 65, 02.06.1994. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/57276-prokuraturas-likums.
[176] Stratēģijas 2.1. apakšnodaļu "Prioritāro noziedzīgo nodarījumu noteikšana". Pieejams: https://prokuratura.lv/lv/darbibas-joma/prokuraturas-darbibas-strategija.
[177] Ģenerālprokurora 2024. gada 22. jūlija rīkojums Nr. P-101-104-2024-00017 "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas izmeklēšanas prioritizēšanu".
[178] Ģenerālprokurora 2025. gada 28. februāra pavēle Nr. 146 "Par Ģenerālprokuratūras struktūrvienību reorganizāciju" (reģ. Nr. P-101-100-2025-00005).
[179] Uz 2027. gada 1. janvāri 120 prokurori būs sasnieguši vecuma un izdienas stāža kritēriju, kas saskaņā ar šobrīd spēkā esošo Prokuroru izdienas pensijas likuma regulējumu dod tiesības uz izdienas pensiju, t. i., būs sasnieguši 50 vai vairāk gadu un vienlaikus 20 vai vairāk gadu izdienas stāžu prokurora amatā. (2026. gada 16. janvārī Latvijas Republikas Saeimā 3. lasījumā pieņemts jauns Tiesnešu un prokuroru speciālās pensijas likums, kas 2026. gada 20. janvārī atgriezts otrreizējai caurlūkošanai).

2.6.33. Analizējot kopējo atlīdzības budžetu laikposmā no 2023. gada līdz 2025. gadam, secināms, ka tas ir pieaudzis par 2 %, savukārt atalgojums šajā pašā periodā ir palielinājies par 8 %. Vienlaikus palielinājies amata vietu skaits no 442 amatu vietām 2023. gadā līdz 490 amatu vietām 2025. gadā.

2.6.34. Prokuroru mēnešalgas apmērs ir noteikts Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma (Atlīdzības likums) 6.^{2} pantā. Proti, bāzes mēnešalgas[180] apmēram, kas noteikts saskaņā ar Atlīdzības likuma 4. panta otro daļu, piemēro Atlīdzības likuma 6.^{2} panta otrajā daļā noteikto koeficientu. Vispārējās un speciālās piemaksas prokuroriem un to apmērs ir noteikti Atlīdzības likuma 14. un 15. pantā.

2.6.35. Vienlaikus Prokuratūrā veikti dažādi pasākumi prokuroru zināšanu pilnveidošanai un izpratnes veicināšanai par jautājumiem, kas saistīti ar NILL novēršanu un apkarošanu. Piemēram, organizēta starptautiska konference "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas izmeklēšana un krimināvajāšana" 2024. gada 7. un 8. februārī. Tāpat tika izstrādātas "Vadlīnijas soda noteikšanai krimināprocesos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu"[181], kurās ietverti izvērsti skaidrojumi par būtiskākajiem apstākļiem un principiem soda noteikšanai. Savukārt ar ģenerālprokurora rīkojumu[182] tika apstiprinātas vadlīnijas tādas NILL apkarošanai, kas apdraud valsts intereses nodokļu ieņēmumu jomā. Minētās vadlīnijas sadarbībā ar prokuratūru izstrādājusi VID NMPP, lai nodrošinātu efektīvu un koordinētu pieeju NILL identificēšanai un apkarošanai nodokļu nomaksas jautājumos.

2.6.36. Papildus norādāms, ka Prokuratūras darbības stratēģija 2022.–2027. gadam[183] ir veidota kā institūcijas kapacitātes stiprināšanas un pārvaldības uzlabošanas instruments, septītā prioritāte ir prokuroru un darbinieku prasmju attīstība un iesaistīšanās veicināšana, nodrošinot ētikas un integritātes principu ievērošanu.

2.6.37. Arī prokuratūras darba plānos[184] paredzētas tādas prioritātes kā kvalitātes nodrošināšana krimināprocesa īstenošanā un prokuratūras resursu koncentrēšana prioritārajiem darbības virzieniem. Kā būtisks priekšnosacījums prasību izpildei noteikta efektīva izmeklēšanas uzraudzības īstenošana ar mērķi nodrošināt par prioritārajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (tostarp NILL) pabeigto krimināprocesu skaita pieaugumu, kā arī KPL paredzēto pilnvaru aktīvu izmantošanu, lai uzraudzībā esošie krimināprocesi bez krimināvajāšanas perspektīvas tiktu savlaicīgi izbeigti.

Tiesu kapacitāte un resursi

2.6.38. Ekonomisko lietu tiesa tika izveidota kā specializēta pirmās instances rajona (pilsētas) tiesa, lai nodrošinātu procesa efektivitāti un nolēmumu kvalitāti sarežģītās un specifiskās lietās, tostarp lietās, kas saistītas ar NILL, korupciju, ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem, kā arī komercstrīdiem.[185]

2.6.39. NRA 2026 pārskata periodā Ekonomisko lietu tiesas noslodze NILL lietās un procesos par noziedzīgi iegūtu mantu saglabājās būtiska, turklāt NILL lietu skaitam bija pieaugoša tendence. 2023. gadā Ekonomisko lietu tiesā tika saņemtas 75 un izskatītas 64 NILL lietas, 2024. gadā – saņemtas 86 un izskatītas 74 NILL lietas, savukārt 2025. gadā saņemto NILL lietu skaits pieauga līdz 132, no kurām izskatīta 91 lieta. Vienlaikus būtisku tiesas darba apjomu veidoja arī procesi par noziedzīgi iegūtu mantu: 2023. gadā saņemti un izskatīti 172 procesi, 2024. gadā saņemti 245 un izskatīti 186 procesi, bet 2025. gadā saņemti 112 un izskatīti 169 procesi. Tiesas kapacitāti ietekmēja arī tiesnešu amata vietu aizpildījums, proti, no Tieslietu padomes noteiktajām 12 tiesnešu amata vietām uz 2025. gada 31. decembri bija aizpildītas 10 amata vietas.

[180] Bāzes mēnešalgas, kas valstī katru gadu saskaņā ar Atlīdzības likuma 4. panta otro daļu noteiktām amatpersonām (t. sk. prokuroriem) tiek noteiktas, tiek publicētas Valsts kancelejas tīmekļvietnē atbilstoši Atlīdzības likuma 4. panta 2.^{1} daļai. Pieejamas: https://www.mk.gov.lv/lv/dati-par-darba-samaksu-un-nodarbinatajiem-valsts-parvalde.
[181] Ģenerālprokurora 2024. gada 22. oktobra rīkojums Nr. P-101-104-2024-00018 "Par vadlīniju soda noteikšanai krimināprocesos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu apstiprināšanu" apstiprinātas vadlīnijas.
[182] Ģenerālprokurora 2024. gada 5. novembra rīkojums Nr. P-101-104-2024-00020.
[183] Prokuratūras darbības stratēģija 2022.–2027. gadam apstiprināta ar Ģenerālprokurora padomes 2022. gada 18. janvāra lēmumu Nr. 4. Pieejams: https://prokuratura.lv/lv/darbibas-joma/prokuraturas-darbibas-strategija.
[184] Skatīt ikgadējos ģenerālprokurora ziņojumus par paveikto un nākamā gada darbības prioritātēm, pieejami: https://prokuratura.lv/lv/par-mums/publiskie-parskati/gada-zinojumi, kā arī skatīt stratēģijas 2.1. apakšnodaļu "Prioritāro noziedzīgo nodarījumu noteikšana", stratēģija pieejama: https://prokuratura.lv/lv/darbibas-joma/prokuraturas-darbibas-strategija.
[185] Likumprojekta "Grozījumi likumā "Par tiesu varu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/198EC772EA38F561C22584AF002F10FF?OpenDocument#b.

2.6.40. Attiecībā uz NILL lietu iztiesāšanu jānorāda, ka rajona (pilsētas) tiesa vai Ekonomisko lietu tiesa izskata visas krimināllietas kā pirmās instances tiesa. Apelācijas kārtībā pārsūdzētu rajona (pilsētas) tiesas nolēmumu izskata Rīgas apgabaltiesa, savukārt kasācijas kārtībā pārsūdzētu nolēmumu izskata Augstākā tiesa.[186]

2.6.41. 2024. gada NKIM ziņojumā ir norādīts, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas procesus, kas tiek īstenoti KPL 59. nodaļas kārtībā, apdraud tiesu prakses nenoteiktība un gaidāmie Satversmes tiesas nolēmumi.[187] Satversmes tiesas nolēmumi, iespējams, var būtiski ietekmēt šādu procesu juridisko regulējumu un to piemērošanas praksi.

2.6.42. Šī tiesiskā nenoteiktība pārskata periodā tieši ietekmēja procesu virzību, jo ievērojams skaits procesu par noziedzīgi iegūtu mantu tika apturēti gan pirmās instances, gan apelācijas instances tiesās, gaidot Satversmes tiesas nolēmumus. Tā, piemēram, 2023. gadā Ekonomisko lietu tiesa apturēja tiesvedību 2 lietās, 2024. gadā jau 7 lietās un 2025. gadā tikai 1. Savukārt apelācijas instancē 2023. gadā tika apturēta tiesvedība, gaidot Satversmes tiesas nolēmumus 27 lietās, 2024. gadā jau 62 lietās un 2025. gadā jau tikai 3 lietās.

2.6.43. 2025. gadā pēc Satversmes tiesas nolēmumu spēkā stāšanās apturētie procesi tika atjaunoti, nosakot konkrētus apelācijas instances sēdes datumus. Vairums šo sēžu notiks tikai 2026. gadā. Līdz ar to noslodze izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai un Ekonomisko lietu tiesai un Rīgas apgabaltiesai saglabāsies augsta. (skatīt noziedzīgi iegūtas mantas konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamības nodaļu)

2.6.44. Esošā situācija, kas izveidojās jau 2023. gada otrā pusē, paildzināja lietas izskatīšanas laiku no 165 dienām 2022. gadā līdz 386 dienām 2024. gadā (skatīt attēlu Nr. 2.6.3.).[188] Tādējādi Satversmes tiesas lietu ietekme uz KPL 59. nodaļas kārtībā izskatāmajiem procesiem vērtējama ne tikai kā īslaicīgs procesuāls kavējums, bet arī kā faktors, kas pārskata periodā būtiski ietekmēja konfiskācijas procesa savlaicīgumu un kopējo institucionālo noslodzi.

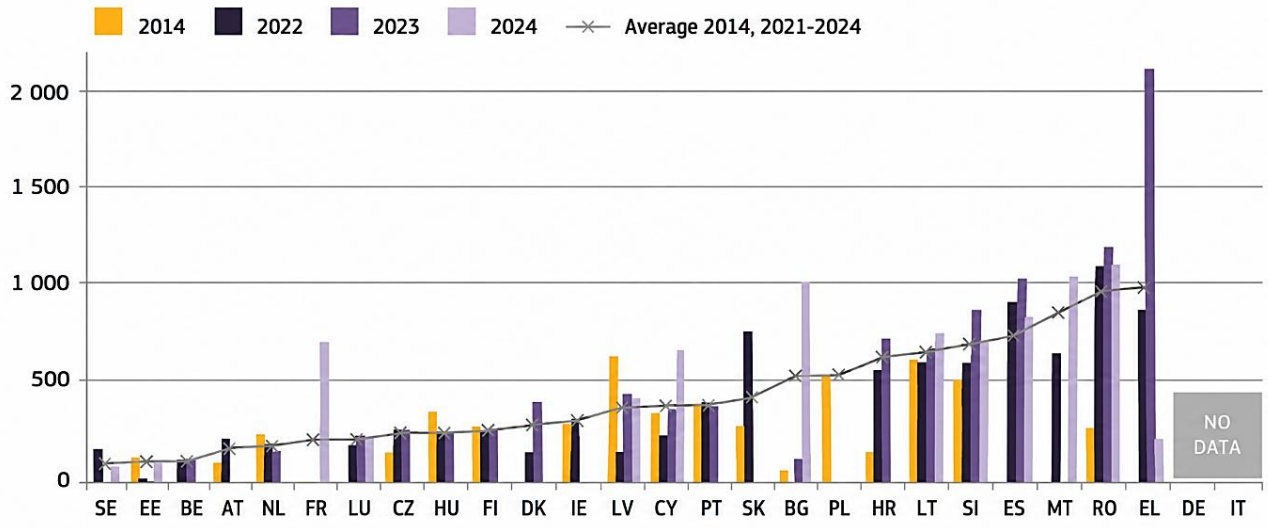

Attēls Nr. 2.6.3. – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vidējais tiesvedības ilgums 2014. gadā, 2022.–2024. gadā pirmajā instancē, dienās.

2.6.45. Pašlaik krimināllietu un procesu par noziedzīgi iegūtu mantu skaits ievērojami pārsniedz komerclietu daudzumu. 2024. gada statistika rāda, ka 50 % no saņemtajām lietām bija procesi par noziedzīgi iegūtu mantu, savukārt civillietas – tikai 25 %. Krimināllietās Ekonomisko lietu

[186] Kriminālprocesa likuma 442. pants. Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 11, 09.06.2005. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=107820.
[187] Lietas Nr. 2022-01-01 (par Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam), Nr. 2022-32-01 (par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.[1] daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam) un Nr. 2021-44-01 (par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam).
[188] *European Commission 2026 EU Just Scoreboard*. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/d1367f58-9eed-4ebd-8eb3-68646b7c7ddc_en?filename=2026_eu_justice_scoreboard.PDF.

tiesas piekritību visbiežāk nosaka tieši kvalifikācija saskaņā ar Krimināllikuma 195. pantu. Tā rezultātā ir izveidojusies situācija, ka Ekonomisko lietu tiesai nākas izskatīt arī tās specializācijai un pamatdarbības mērķim neatbilstošas lietas, piemēram, lietas par nelikumīgām medībām vai narkotisko vielu apriti, ja tajās izvirzīta apsūdzība arī par NILL.[189]

2.6.46. Ekonomisko lietu tiesas izveide un tās ietekme cīņā ar korupciju un NILL ir pozitīvi vērtēta OECD, EK, FICIL un MONEYVAL 6. kārtas savstarpējā novērtējumā:

a) MONEYVAL 6. kārtas savstarpējās novērtēšanas ziņojumā norādīts, ka finanšu noziegumu apkarošana Latvijā ir attīstījusies par profesionālu specializāciju tiesībaizsardzības un tiesu sistēmā, tostarp izveidojot Ekonomisko lietu tiesu, kas izskata arī NILL lietas. Tāpat MONEYVAL norādījis, ka Ekonomisko lietu tiesas izveide kopā ar konfiskācijas fondu norāda uz Latvijas apņemšanos stiprināt noziedzīgi iegūtas mantas atgūšanas sistēmu. Vienlaikus Ekonomisko lietu tiesas kapacitātes kontekstā būtiski turpināt vērtēt pieaugošo krimināllietu un procesu par noziedzīgi iegūtu mantu īpatsvaru, lai specializētās tiesas resurss arī turpmāk tiktu izmantots atbilstoši tās izveides mērķim.[190]

b) OECD 2024. gada ekonomikas pārskatā par Latviju norādīts, ka specializētās Ekonomisko lietu tiesas izveide ir uzlabojusi tiesvedības efektivitāti sarežģītos komercstrīdos, kā arī lielās ekonomisko noziegumu, NILL un korupcijas lietās.[191]

c) EK 2025. gada ziņojumā par tiesiskumu Latvijā norādīts, ka Ekonomisko lietu tiesa turpina lietas izskatīt efektīvi, neraugoties uz kopējo lietu skaita pieaugumu un īslaicīgu tiesnešu skaita samazinājumu. Ziņojumā minēts, ka 2024. gadā komerclietu skaits pieauga par 7 %, krimināllietu skaits par 6 %, bet lietu izskatīšanas laiks Ekonomisko lietu tiesā bija 6,9 mēneši salīdzinājumā ar 30 mēnešiem pārējā tiesu sistēmā.[192]

d) FICIL 2021. gada pozīcijas dokumentā par finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošanu norādīja, ka tā atzinīgi vērtē Ekonomisko lietu tiesas izveidi finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošanas kontekstā, vienlaikus uzsverot, ka ar šīs tiesas darbu ārvalstu investori saista augstas gaidas gan attiecībā uz finanšu un ekonomisko noziegumu efektīvu kriminālvajāšanu, gan sarežģītu komercstrīdu izskatīšanu.[193] Savukārt 2025. gada FICIL vispārējā pozīcijā[194] kā vienu no rekomendācijām norādīja nepieciešamību stiprināt un paplašināt Ekonomisko lietu tiesas kapacitāti, tostarp paplašinot tās kompetenci komerctiesību un civiltiesību jautājumos.

2.6.47. Salīdzinājumā ar 2022. gadu Ekonomisko lietu tiesā ir pieauguši vidējie lietu izskatīšanas termiņi, proti, civillietās no 5,5 mēnešiem 2022. gadā līdz 7,7 mēnešiem 2024. gadā, procesos par noziedzīgi iegūtu mantu – no 4,1 līdz 6,1 mēnesim, bet krimināllietās – no 3,8 līdz 7,7 mēnešiem. Pieaugošais izskatīšanas termiņš atspoguļo gan Ekonomisko lietu tiesā nonākušo lietu skaita pieaugumu un sarežģītību[195], gan arī lielo lietu skaitu, kurās tiesvedība bija apturēta līdz 2025. gada vidum, gaidot Satversmes tiesas nolēmumus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, kas tiek īstenota KPL 59. nodaļas kārtībā.[196]

2.6.48. Vienlaikus procesu par noziedzīgi iegūtu mantu efektivitāti pārskata periodā ietekmēja arī apelācijas instances noslodze, jo KPL paredz, ka apelācijas kārtībā pārsūdzētu Ekonomisko lietu

[189] Uzsākta virzība izmaiņām Ekonomisko lietu tiesas kompetencē. Pieejams: https://lvportals.lv/tiesas/378640-uzsakta-virziba-izmainam-ekonomisko-lietu-tiesas-kompetence-2025.
[190] Latvijas 6. kārtas savstarpējās novērtēšanas ziņojums. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.
[191] OECD Economic Surveys: Latvia 2024. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/oecd-economic-surveys-latvia-2024_e4f4bb60/dfeae75b-en.pdf.
[192] European Commission 2025 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Latvia. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/df89e669-a19b-4ac9-bdd1-d3b1e5737b28_en?filename=18_1_63951_coun_chap_latvia_en.pdf.
[193] 2021. gada 6. septembra Position paper No. 7 Foreign Investors' Council in Latvia Position Paper on Combating Financial and Economic Crime. Pieejams: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2021/09/FICIL_Econ_Crime_ENG_2021.pdf.
[194] 2025. gada 30. oktobra Ārvalstu investoru padomes nostāja attiecībā uz Latvijas ekonomikas attīstību. Pieejams: https://www.ficil.lv/wp-content/uploads/2025/10/1_General_LV_2025.pdf.
[195] Lielākie izaicinājumi Ekonomisko lietu tiesas darbā – apjomīgās krimināllietas. Pieejams: https://lvportals.lv/viedokli/373878-lielakie-izaicinajumi-ekonomisko-lietu-tiesas-darba-apjomigas-kriminallietas-2025.
[196] Lietas Nr. 2022-01-01 (par Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtās un piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam), Nr. 2022-32-01 (par Kriminālprocesa likuma 124. panta sestās daļas, 125. panta trešās daļas un 126. panta 3.[1] daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam) un Nr. 2021-44-01 (par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam).

tiesas nolēmumu izskata Rīgas apgabaltiesa[197]. 2024. gadā izmeklētāji kopā ar prokuroriem Rīgas apgabaltiesā piedalījās 66 sūdzību/protestu par Ekonomisko lietu tiesas lēmumiem procesos par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanā. 48 gadījumos Ekonomisko lietu tiesas lēmums atstāts negrozīts, 3 gadījumos Rīgas apgabaltiesa Ekonomisko lietu tiesas lēmumu atcēla pilnībā vai daļēji, bet 15 gadījumos Rīgas apgabaltiesa atcēla pirmās instances lēmumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai.[198] Turklāt daļā lietu tiesvedība tika apturēta, ņemot vērā Satversmes tiesā ierosinātās lietas par KPL ietvertā noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējuma atbilstību Satversmei.[199] Līdz ar to NRA 2026 pārskata periodā gan apturētās lietas, gan apelācijas instances noslodze ietekmēja noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas procesa efektivitāti un lēmumu galīguma panākšanu saprātīgā termiņā.

2.6.49. Atbilstoši Tiesu administrācijas sniegtajiem datiem pārskata periodā stājās spēkā 627 nolēmumi, par noziedzīgi iegūtiem atzīstot un konfiscējot vai atgriežot cietušajiem līdzekļus 103 miljonu EUR apmērā jeb aptuveni 21 % no kopējā izvērtēto līdzekļu apmēra. Savukārt ar 221 nolēmumiem 388 miljoni EUR (79 %) netika atzīti par noziedzīgi iegūtiem un tika atgriezti likumīgajiem īpašniekiem. Tādējādi pārskata periodā pirmo reizi konstatēta izteikta disproporcija starp par noziedzīgi iegūtiem atzīto un par tādiem neatzīto līdzekļu apmēru. Neatzīto līdzekļu apmērs gandrīz 3,8 reizes pārsniedza konfiscēto vai cietušajiem atgriezto līdzekļu apmēru. (skatīt noziedzīgi iegūtas mantas konfiscēšanas normatīvo aktu pietiekamības nodaļu)

2.6.50. Vērojams būtisks uzlabojums NILL kriminālprocesu izskatīšanas ātrumā tiesās.[200] Pēc NILL lietu vidējā iztiesāšanas laika, vērtējot vairāku gadu vidējos rādītājus, Latvija ieņem 14. vietu starp 25 ES dalībvalstīm, par kurām ir pieejami dati.[201] Vienlaikus svarīgi akcentēt, ka, vērtējot Latvijas tiesu sniegumu laikposmā no 2014. līdz 2023. gadam, Latvija kopš iepriekšējā EK 2022. gada vērtējuma ir pakāpusies par 3 vietām.

Novērtējums

2.6.51. Latvijas kriminālprocesuālo sistēmu laikposmā no 2023. līdz 2025. gadam kopumā raksturo mērķtiecīga kapacitātes stiprināšana finanšu un ekonomisko noziegumu, tostarp NILL, apkarošanā, īstenojot gan institucionālas reformas, gan palielinot cilvēkresursus un atalgojumu, kā arī pilnveidojot izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas praksi.

2.6.52. Ievainojamību pazeminošs faktors ir Ekonomisko lietu tiesas darbība, kas ir uzlabojusi NILL lietu un lietu par noziedzīgi iegūtu mantu izskatīšanas ātrumu un efektivitāti, kā arī prokuratūras kapacitātes pieaugums un aktīvāka iesaiste pirmstiesas procesā. Vienlaikus NILL joma NRA 2026 pārskata periodā prokuratūras darbā saglabāja prioritāru nozīmi, uz ko norāda Prokuratūras darbības stratēģija 2022.–2027. gadam, spēkā esošais ģenerālprokurora rīkojums par NILL izmeklēšanas prioritizēšanu, īpaši aktuālo kriminālllietu noteikšana pēc Krimināllikuma 195. panta, kā arī metodiskā atbalsta un vadlīniju izstrāde.

2.6.53. Tomēr NRA 2026 pārskata periodā ievainojamību paaugstināja tas, ka, neraugoties uz savlaicīgām indikācijām par gaidāmu noslodzes pieaugumu saistībā ar saistībā ar Satversmes tiesas lietu ietekmi uz KPL 59. nodaļu, netika savlaicīgi īstenoti pārvaldības un administratīvie pasākumi šīs noslodzes mazināšanai. Šāda noslodzes pārvaldības nepietiekamība negatīvi ietekmēja tiesu kapacitāti uz vairākiem gadiem un būtiski paildzināja lietu izskatīšanas laiku, vienlaikus radot efektivitātes izaicinājumiem konfiskācijas mehānisma piemērošanā.

2.6.54. Vienlaikus aktualitāti saglabā arī iepriekšējā NRA 2023 pārskata periodā identificētās problēmas. Kā norādīts Valsts kontroles ziņojumā, TAI aizvien saglabājās atšķirības atalgojuma un sociālo garantiju politikā, kas apgrūtina tādu iestāžu kā VP un VID NMPP spēju risināt ilgstošās personāla nepietiekamības problēmas. Tas atsevišķās iestādēs rada augstāku darbinieku mainības risku, no

[197] Kriminālprocesa likuma 442. panta otrā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/107820#p442.
[198] Prokuratūras 2024. gada pārskats. Pieejams: https://prokuratura.lv/media/newsfiles/Zinojums_2024.pdf.
[199] Satversmei atbilst regulējums, kas noteic noziedzīgi iegūtas mantas izcelsmes pierādīšanu. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/press-release/satversmei-atbilst-regulejums-kas-noteic-noziedzigi-iegutas-mantas-izcelsmes-pieradisanu/.
[200] NRA 2020 pārskata periodā EK secināja, ka Latvija lietu par NILL izskatīšanas ilguma ziņā ierindojas priekšpēdējā vietā starp 24 ES valstīm, kas uzrādījušas datus par lietu izskatīšanas ilgumu. Vidējais ilgums šādu lietu izskatīšanai pirmās instances tiesā Latvijā pārsniedz 2 gadus.
[201] European Commission. The 2025 EU Justice Scoreboard. Eurojust 2025. 19. lpp. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/51b21eff-a4b0-4e73-b461-06bd23b43d4e_en?filename=2025%20EU%20Justice%20Scoreboard_template.pdf.

kura izrietošais institucionālās atmiņas zudums un jauno izmeklētāju pieredzes trūkums var negatīvi ietekmēt pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti, it īpaši kontekstā ar pastāvīgi pieaugošo noslodzi uz 1 izmeklētāju.[202]

2.6.55. NRA 2026 pārskata periodā ir notikušas arī būtiskas NILL riska profila izmaiņas. Ja iepriekš dominēja liela apjoma finanšu plūsmas, kas saistītas ar kredītiestāžu sektoru, tad 2023.–2025. gadā arvien vairāk izplatītas kļūst autonomas, strukturāli sarežģītas NILL shēmas, kurās tiek izmantoti kriptoaktīvi, maksājumu pakalpojumu sniedzēji, kā arī daudzslāņainas korporatīvās struktūras. Šāda riska attīstība būtiski palielina izmeklēšanas procesa sarežģītību un nosaka nepieciešamību pēc augsti specializētiem darbiniekiem.

2.6.56. Šajā kontekstā cilvēkresursu jautājums vairs nav primāri kvantitatīvs, bet kvalitatīvs jautājums. Identificēts būtisks specializētu finanšu analītiķu un kriptoaktīvu analītiķu trūkums, kā rezultātā analītiskā funkcija lielā mērā jānodrošina esošajiem izmeklētājiem, kas var samazināt izmeklēšanas efektivitāti.

2.6.57. Papildus tam būtiski ierobežojumi konstatējami tehnoloģiskajā nodrošinājumā. Lai gan esošās sistēmas ļauj nodrošināt pamatfunkcijas izpildi, tās nav pilnvērtīgi pielāgotas darbam ar augstas sarežģītības, datu ietilpīgām un tehnoloģiski intensīvām NILL shēmām. Īpaši problemātiska ir ierobežotā piekļuve specializētiem blokķēdes analīzes rīkiem, kā arī nepietiekama valsts informācijas sistēmu un ārējo datu avotu integrācija, kas apgrūtina efektīvu finanšu un korporatīvo analīzi.

2.6.58. 2025. gada izskaņā pieņemtais lēmums samazināt VID NMPP finansējumu un amata vietu skaitu 2026. gadā ir vērtējams kā ievainojamību paaugstinošs faktors, jo tas var ietekmēt tās spēju efektīvi izmeklēt visus nodokļu un muitas noziegumus un potenciāli netieši ietekmēt valsts budžeta ieņēmumus. Papildus kā potenciāls ievainojamību paaugstinošs faktors vērtējama NILL jomas mazāka izcelšana prokuratūras publiski definētajās prioritātēs un specializētās NILL koordinācijas nodaļas reorganizācija 2025. gadā. Vienlaikus būtiski uzsvērt, ka NILL prioritizācijas rīkojums ir spēkā esošs, NILL lietas tiek noteiktas kā īpaši aktuālas, kā arī NRA 2026 pārskata periodā tika stiprināts metodiskais atbalsts attiecībā uz NILL lietām.

2.6.59. Kopumā par NRA 2026 pārskata periodu secināms, ka, neskatoties uz būtiskiem uzlabojumiem institucionālajā ietvarā un kapacitātē, sistēmas efektivitāti arvien vairāk ierobežo tehnoloģiskie un cilvēkresursu specializācijas faktori, kā arī nevienmērīga resursu pieejamība starp iestādēm. NRA 2026 pārskata perioda noslēgumā papildu ievainojamību rada arī nākotnes finansējuma un institucionālās pēctecības riski, tostarp VID NMPP finansējuma un amata vietu plānotais samazinājums, konfiskācijas fonda darbības apturēšana, NILL jomas mazāka redzamība prokuratūras publiski definētajās prioritātēs un specializētās NILL koordinācijas funkcijas reorganizācija. Tādēļ turpmāk būtiski nodrošināt ne tikai kopējo kapacitātes saglabāšanu, bet arī specializētu analītisko, tehnoloģisko un metodisko kompetenču mērķētu stiprināšanu.

2.7. Finanšu noziegumu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarība un godaprāts

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Finanšu noziegumu izmeklētāju neatkarība un godaprāts	0,7	0,8
Prokuroru neatkarība un godaprāts	0,9	0,9
Tiesnešu neatkarība un godaprāts	0,9	0,9

2.7.1. Finanšu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarība un godprātība ir būtiska, jo finanšu noziegumu, tostarp NILL, saistīto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu un noziedzīgi iegūtas mantas atgūšanas procesu efektivitāte ir tieši atkarīga no izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu spējas rīkoties neatkarīgi, objektīvi un profesionāli. Ja attiecīgās amatpersonas ir pakļautas ietekmei, politiskam vai sociālam spiedienam, korupcijas riskiem, interešu konfliktam vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgai izmantošanai, tiek vājināta ne tikai konkrētu kriminālprocesu izmeklēšanas kvalitāte un rezultativitāte, bet arī sabiedrības uzticēšanās valsts spējai efektīvi novērst un apkarot finanšu noziegumus.

[202] Šie secinājumi izriet no VK revīzijas ziņojuma Izmeklēšanas iestādes Latvijā: kompetenču un resursu, bet ne skaita jautājums. Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29562-WbZXA-8dkHkQ98VO7WI4picDzTcCosRb.pdf.

2.7.2. Finanšu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarības un godprātības nodrošināšanas pamatu Latvijā veido vairāki savstarpēji saistīti normatīvie akti. Tiesu varas neatkarība nostiprināta Latvijas Republikas Satversmes 83. pantā[203], paredzot, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti, savukārt likums "Par tiesu varu" precizē neatkarīgas tiesu varas un tiesneša neatkarības principu. Prokuroru neatkarība ir nostiprināta Prokuratūras likumā, kas paredz, ka prokurors savā darbībā ir neatkarīgs no citu valsts varu un pārvaldi realizējošo institūciju vai amatpersonu ietekmes un pakļaujas tikai likumam. Izmeklētāju darbību un procesuālās pilnvaras regulē KPL, kā arī attiecīgie institucionālie likumi, tostarp likums "Par policiju", IDB likums un Nodokļu un muitas policijas likums u. c. Integritātes un atbildības mehānismus papildus nodrošina Tiesnešu disciplinārās atbildības likums, Prokuratūras likuma normas par prokuroru disciplināro atbildību un disciplinārātbildības regulējums TAI amatpersonām.

2.7.3. NRA 2026 pārskata periodā ir veikta virkne normatīvo regulējumu izmaiņu, lai stiprinātu prokuroru un tiesnešu neatkarību un godīgumu:

a) Ar 2023. gada 21. decembra grozījumiem likumā "Par tiesu varu" tika grozīts 55. pants par personām, kuras nevar būt tiesneša amata kandidāti. Jaunais regulējums paredz, ka Tieslietu padomes izveidota komisija var atļaut personai piedalīties tiesneša amata kandidātu atlasē arī tad, ja uz personu attiecas noteikti ar iepriekšēju kriminālatbildību saistīti ierobežojumi, bet tikai gadījumos, kad persona aiz neuzmanības izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu un ir pagājuši vismaz 8 gadi. Komisijai šādos gadījumos jāvērtē noziedzīgā nodarījuma veids un raksturs, personas attieksme, darbība pēc nodarījuma izdarīšanas, kā arī iespējamā ietekme uz sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un tiesu varas reputāciju. Šie grozījumi ievieš individualizētu, bet reputācijas riskos balstītu atlases izvērtēšanas mehānismu;

b) Ar 2023. gada 21. decembra grozījumiem Prokuratūras likumā[204] tika grozīts 37. pants par personām, kuras nevar ieņemt prokuroru amatu. Grozījumi paredz līdzīgu mehānismu kā tiesnešu atlasē. Tieslietu padomes izveidota komisija var atļaut personai piedalīties prokurora amata kandidātu atlasē, ja persona aiz neuzmanības ir izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu un ir izpildīti likumā noteiktie termiņa un reputācijas izvērtēšanas nosacījumi. Papildus Prokuratūras likumā tika noteikts, ka ģenerālprokurora noteiktajā kārtībā ne retāk kā reizi sešos mēnešos no Sodu reģistra tiek pieprasīta informācija par prokurora izdarītiem administratīvajiem pārkāpumiem, lai izvērtētu iespējamu Prokuroru ētikas kodeksa normu neievērošanu. Šīs izmaiņas stiprina prokuroru godprātības uzraudzības mehānismu.

2.7.4. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir paudusi, ka, lai izmeklēšanas norise būtu uzskatāma par objektīvu, izmeklētājam ir jābūt neatkarīgam no personām, kuru izdarītie noziedzīgie nodarījumi tiek izmeklēti. Neatkarības trūkums ietver ne tikai hierarhisko vai institucionālo saikni, bet arī praktisku neatkarību. Ja izmeklēšanu īsteno tiešie kolēģi vai vienas iestādes pārstāvji un starp viņiem pastāv neformālas saites, kas izmeklēšanas laikā netiek apzinātas, tas var būt pamats apšaubīt izmeklēšanas objektivitāti.[205]

2.7.5. Periodā no 2024. līdz 2025. gadam Latvija ir īstenojusi vērienīgas reformas, lai stiprinātu TAI efektivitāti. VID reorganizācija ir noslēgusies ar pilnīgu izmeklēšanas funkciju pārdali – VID Iekšējās drošības pārvaldes funkcijas ir nodotas KNAB, tādējādi pilnībā likvidējot "iekšējās izmeklēšanas" modeli šajā dienestā. Šī funkciju pārdale nodrošināja, ka tiek novērsta situācija, kurā kolēģi izmeklē kolēģus, tādējādi stiprinot sabiedrības uzticību un izmeklēšanas objektivitāti. (skatīt finanšu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas kapacitātes un resursu nodaļu)

2.7.6. Ar 2024. gada 31. oktobra grozījumiem KPL[206] tika paplašināta IDB kompetence, nosakot, ka IDB izmeklē arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu izdarītus noziedzīgus nodarījumus. Šāds kompetences pārdalījums ir vērsts uz potenciāla interešu konflikta riska mazināšanu un

[203] Latvijas Republikas Satversme, 83. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/57980#p83.
[204] 2023. gada 21. decembra grozījumi Prokuratūras likumā, kas stājās spēkā 2024. gada 5. janvārī. Pieejami: https://www.vestnesis.lv/op/2024/3.3.
[205] Valsts kontroles ziņojums "Vai pastāv iespēja samazināt izmeklēšanas iestāžu skaitu un pārskatīt kompetenču sadalījumu starp tām?" Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29562-WbZXA-8dkHkQ98VO7Wl4picDzTcCosRb.pdf.
[206] 2024. gada 31. oktobra grozījumi Kriminālprocesa likumā, kas stājās spēkā 2025. gada 1. janvārī. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/op/2024/226.5.

objektīvas, neatkarīgas izmeklēšanas nodrošināšanu, ņemot vērā Valsts kontroles revīzijā identificētos riskus, kas saistīti ar "iekšējām izmeklēšanām".

2.7.7. Militārā policija, kas atrodas NBS pārraudzībā un pilda Nacionālo bruņoto spēku likumā[207] noteiktās funkcijas, nevar tikt uzskatīta par pilnībā institucionāli neatkarīgu attiecībā uz NBS amatpersonu un struktūrvienību iespējamo pārkāpumu izmeklēšanu. Šaubas par neatkarību rada tas, ka Militārā policija ir vienas un tās pašas institucionālās sistēmas sastāvdaļa, kurā tā izmeklē iespējamos pārkāpumus, kā arī MP ir finansiāli atkarīga no NBS pārdalītajiem budžeta līdzekļiem. Šādos apstākļos tiek apdraudēta ne tikai faktiskā neatkarība, bet arī izmeklēšanas objektivitāte, radot interešu konflikta risku. (skatīt finanšu izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas kapacitātes un resursu nodaļas attēlu Nr. 1 "TAI struktūra")

2.7.8. Vērtējot finanšu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarību un godprātību praksē, ir jāņem vērā arī kopējie rādītāji, kas raksturo korupcijas risku vidi un sabiedrības uztveri par valsts institūciju spēju rīkoties godprātīgi un efektīvi. 2023.–2025. gada periodā šie rādītāji Latvijai neuzrāda strauju un noturīgu uzlabojumu. Saskaņā ar *Transparency International* Korupcijas uztveres indeksu[208] Latvija 2023. gadā ieguva 60 punktus un ierindojās 36. vietā no 180 valstīm, 2024. gadā – 59 punktus un 38. vietu no 180 valstīm, bet 2025. gadā – 60 punktus un 37. vietu no 182 valstīm. Latvijas rezultāts kopumā saglabājās gandrīz nemainīgs, svārstoties 59–60 punktu robežās, kas nenorāda būtisku izrāvienu korupcijas uztveres mazināšanā. Vienlaikus šie rezultāti norāda, ka Latvija 2024. gadā nesasniedza Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam[209] (NAP 2027) noteikto mērķi sasniegt 64 punktus līdz 2024. gadam, kā arī joprojām būtiski atpaliek no mērķa sasniegt 67 punktus līdz 2027. gadam.

2.7.9. Sabiedrības uzticēšanās TAI un tiesu varas institūcijām NRA 2026 pārskata periodā kopumā vērtējama kā vidēja līdz apmierinoša, tomēr rezultāti ir atšķirīgi starp institūcijām. Salīdzinājumā ar NAP 2027 2018. gada bāzes rādītājiem uzticēšanās tiesām un prokuratūrai ir būtiski uzlabojusies un 2025. gadā pārsniedza NAP 2027 noteiktās 2027. gada mērķvērtības. Uzticēšanās tiesām pieauga no 43,5 % 2018. gadā līdz 48,5 % 2025. gadā, pārsniedzot 2027. gada mērķvērtību – 46,9 %, savukārt uzticēšanās prokuratūrai pieauga no 43,9 % līdz 49,0 %, pārsniedzot 2027. gada mērķvērtību – 47,1 %. Vienlaikus VP uzticēšanās līmenis saglabājās augstākais no trim vērtētajām institūcijām, tomēr tā pieaugums bija minimāls – no 60,2 % 2018. gadā līdz 60,7 % 2025. gadā – un tas aizvien atpalika no 2027. gada mērķvērtības – 64,0 %.

Institūcija	Bāzes gada (2018. gada) vērtība	Mērķa vērtība 2024. gadā	Mērķa vērtība 2027. gadā
Valsts policija	60,2 %	62,0 %	64,0 %
Tiesa	43,5 %	45,5 %	46,9 %
Prokuratūra	43,9 %	45,8 %	47,1 %

Tabula Nr. 2.7.1. – Latvijas nacionālā attīstības plāna 2021.-2027. gadam uzticēšanās mērķa indikatori

2.7.10. EK 2024. gada *Special Eurobarometer* dati par korupciju rāda, ka 74 % Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka korupcija valstī ir izplatīta, kas ir augstāk par ES vidējo rādītāju – 68 %. Vienlaikus 31 % Latvijas respondentu norādīja, ka korupcija ietekmē viņu ikdienas dzīvi, kamēr ES vidēji šādu viedokli pauda 27 % aptaujāto. Iedzīvotāju aptaujas rezultāti par valsts spēja apkarot korupciju: 2024. gadā tikai 30 % Latvijas iedzīvotāju piekrita apgalvojumam, ka valdības centieni cīņā pret korupciju ir efektīvi, kamēr 68 % tam nepiekrita.[210]

2.7.11. EK 2025. gada *Special Eurobarometer* dati par korupciju rāda, ka 80 % Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka korupcija valstī ir izplatīta, kas ir būtiski augstāk par ES vidējo rādītāju – 69 %. (Skatīt attēlu Nr. 2.7.2.) Vienlaikus 20 % Latvijas respondentu norādīja, ka korupcija ietekmē viņu ikdienas dzīvi, kas ir zemāk par ES vidējo rādītāju – 30 %. Savukārt iedzīvotāju vērtējums par valsts spēju apkarot korupciju saglabājas kritisks: 2025. gadā tikai 19 % Latvijas iedzīvotāju

[207] Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/15836.
[208] Corruption Perceptions Index. Pieejams: https://www.transparency.org/en/cpi/2025.
[209] Latvijas nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. Pieejams: https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/NAP/NAP2027.PDF.
[210] Eurobarometer survey –- Corruption in the public opinion. Pieejams: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/anti-corruption/corruption-public-opinion_en.

piekrita apgalvojumam, ka valdības centieni cīņā pret korupciju ir efektīvi, kamēr 64 % tam nepiekrita. Šie rādītāji norāda, ka sabiedrības uztverē korupcija Latvijā joprojām ir plaši izplatīta problēma, vienlaikus tās tiešā ietekme uz iedzīvotāju ikdienas dzīvi tiek vērtēta zemāk nekā ES vidēji. Tomēr zemais uzticēšanās līmenis valdības centienu efektivitātei norāda uz saglabājošos uzticēšanās deficītu publisko institūciju spējai efektīvi ierobežot korupciju.

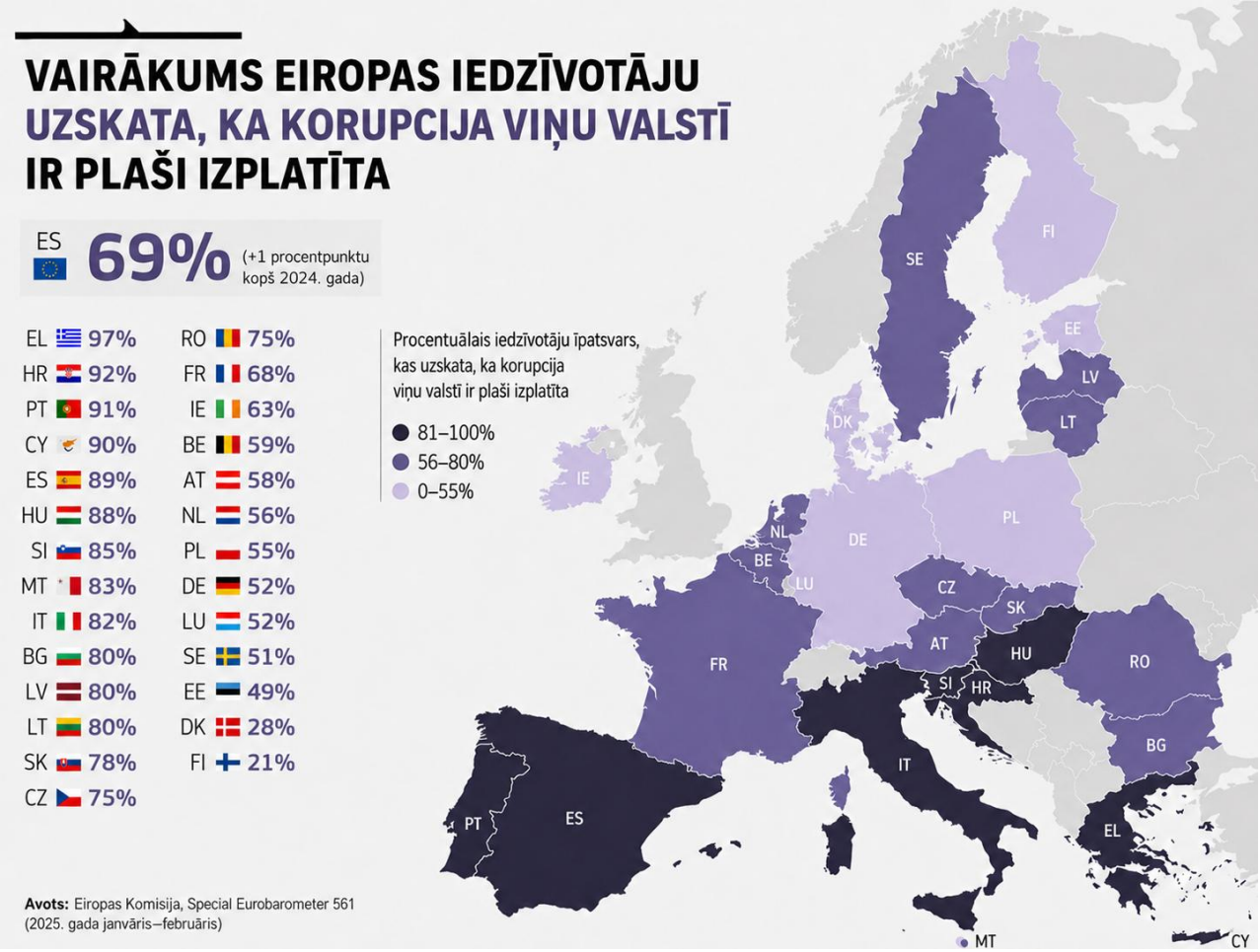

Attēls Nr. 2.7.2. – Korupcijas uztvere visās ES dalībvalstīs

2.7.12. NRA 2026 pārskata periodā sabiedrības redzējumu par korupcijas līmeni valstī, kā arī par izmeklēšanas iestāžu godprātību ietekmējuši atsevišķi korupcijas gadījumi, kas NRA 2026 pārskata periodā ir skāruši VID NMPP un VP, piemēram:

a) VID NMPP bijušās amatpersonas – speciālo finanšu līdzekļu prettiesiska iegūšana. 2025. gadā KNAB informēja, ka prokuratūrai nodots kriminālprocess, kurā iegūti pierādījumi, ka 2 bijušās VID NMPP amatpersonas, iespējams, viltojušas un izmantojušas viltotus dienesta dokumentus, lai prettiesiski iegūtu un piesavinātos speciālos finanšu līdzekļus.[211]

b) VP amatpersona – NILL lielā apmērā. 2024. gadā IDB rosināja uzsākt kriminālvajāšanu pret VP amatpersonu par uzņēmējdarbības veikšanu bez reģistrēšanas, nepatiesu ziņu norādīšanu deklarācijā un noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā.[212]

[211] Divas bijušās VID amatpersonas, iespējams, prettiesiski ieguvušas un izsaimniekojušas speciālos finanšu līdzekļus. Pieejams: https://www.knab.gov.lv/lv/jaunums/divas-bijusas-vid-amatpersonas-iespejams-prettiesiski-ieguvusas-un-izsaimniekojusas-specialos-finansu-lidzeklus.

[212] Iekšējās drošības birojs ierosina uzsākt kriminālvajāšanu pret Valsts policijas amatpersonu par uzņēmējdarbības veikšanu bez reģistrēšanas, par nepatiesu ziņu norādīšanu deklarācijā un par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā. Pieejams: https://www.idb.gov.lv/lv/jaunums/ieksejas-drosibas-birojs-ierosina-uzsakt-kriminalvajasanu-pret-valsts-policijas-amatpersonu-par-uznemejdarbibas-veiksanu-bez-registresanas-par-nepatiesu-zinu-noradisanu-deklaracija-un-par-noziedzigi-iegutu-finansu-lidzeklu-legalizesanu-liela-apmera-1.

c) VP amatpersona – dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana mantkārīgā nolūkā. 2024. gadā IDB aizturēja VP amatpersonu aizdomās par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu mantkārīgā nolūkā.[213]

d) VID NMPP amatpersonas – kukuļa izspiešanas lieta. 2023. gadā KNAB nodeva prokuratūrai kriminālprocesu pret 2 bijušajiem VID NMPP darbiniekiem un 1 bijušo valsts amatpersonu saistībā ar iespējamu 100 000 EUR kukuļa pieprasīšanu no kokrūpniecības uzņēmuma "Stiga RM" īpašnieka.[214]

2.7.13. Vienlaikus Prokuratūra 2024. gadā publiski informēja, ka Valmierā un Cēsīs KNAB veicis kratīšanas saistībā ar aizdomām par prokurora iespējami prettiesiski izpaustu ar kriminālprocesu saistītu informāciju. Prettiesiska ar kriminālprocesu saistītas informācijas izpaušana var radīt šaubas par prokuratūras profesionālo integritāti, procesuālo objektivitāti un spēju nodrošināt likumā noteiktajā kārtībā virzītu kriminālprocesu.[215]

2.7.14. NRA 2026 pārskata periodā tika saņemts trauksmes cēlāja ziņojums par ģenerālprokurora atbildības izvērtēšanu tā sauktajā "Kariņa lidojumu" lietā. Augstākās tiesas priekšsēdētājs ierosināja pārbaudi par ģenerālprokurora atlaišanas pamata esamību. Pēc Senāta Krimināllietu departamenta senatores veiktās pārbaudes Augstākās tiesas plēnums 2025. gada 2. jūnijā nolēma, ka nav pamata ģenerālprokurora atlaišanai no amata.[216] Minētais gadījums ilustrē, ka arī ziņojumi par iespējamiem augsta līmeņa prokuratūras amatpersonu pārkāpumiem tiek izvērtēti, izmantojot normatīvajā regulējumā paredzētos institucionālās kontroles mehānismus.

2.7.15. EK 2023. gada *Rule of Law Report*[217] par Latviju norāda, ka nav sperti soļi, lai ieviestu aizsardzības mehānismus pret neatļautu politisku ietekmi Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procedūrā. Ziņojumā atgādināts, ka 2022. gadā Augstākās tiesas tiesneša iecelšanas process izraisīja diskusijas saistībā ar iespējamu neatļautu politisku ietekmi. Vienlaikus ziņojumā norādīts uz būtisku procesuālu nepilnību – kandidātam, kuru Saeima nav apstiprinājusi amatā, nav nodrošināta iespēja panākt Saeimas lēmuma pārbaudi tiesā, savukārt Saeimai nav noteikts pienākums sniegt pamatojumu kandidāta noraidīšanai. NRA 2023 aprakstītā Osipovas lieta EK vērtējumā saglabā būtisku lomu tiesu varas neatkarības kontekstā, jo šī procesuālā nepilnība Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procedūrā ilgstoši nav novērsta.

2.7.16. Augstākās tiesas 2024. gada 29. jūlija publikācijā, atsaucoties uz EK 2024. gada *Rule of Law Report*, tika norādīts, ka Latvijā Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procedūrā aizvien nav novērsta politiskā ietekme ("*political influence has still not been eliminated in the procedure of appointing Supreme Court judges in Latvia*") un aizvien nav ieviestas garantijas, piemēram, pienākums pamatot lēmumu un iespēja to pārsūdzēt, skaidri norādot, ka iepriekšējā EK rekomendācija balstījās uz precedentu, kad Saeima noraidīja kandidātu, kurš bija saņēmis pozitīvu tiesu pašpārvaldes institūcijas vērtējumu, un vēlāk, mainoties Saeimas koalīcijai, tas pats kandidāts tika apstiprināts.[218] EK 2025. gada *Rule of Law Report* turpina norādīt uz šo problēmu[219].

[213] Iekšējās drošības birojs aizdomās par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu mantkārīgā nolūkā aizturējis Valsts policijas amatpersonu. Pieejams: https://www.idb.gov.lv/lv/jaunums/ieksejas-drosibas-birojs-aizdomas-par-dienesta-stavokla-launpratigu-izmantosanu-mantkariga-noluka-un-kontrabandas-personu-grupa-atbalstisanu-aizturejis-valsts-policijas-amatpersonu.
[214] KNAB nodod prokuratūrai lietu pret VID darbiniekiem par 100 000 EUR kukuļa izspiešanu no kokrūpnieka. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/22.03.2023-knab-nodod-prokuraturai-lietu-pret-vid-darbiniekiem-par-100-000-eiro-kukula-izspiesanu-no-kokrupnieka.a501906/.
[215] Aizdomās par prokurora prettiesiski izpaustu informāciju KNAB veicis kratīšanas Valmierā un Cēsīs. Pieejams: https://www.prokuratura.lv/lv/aktualitates/2024/aktualitates/aizdomas-par-prokurora-prettiesiski-izpaustu-informaciju-knab-veicis-kratisanas-valmiera-un-cesis-3104.
[216] Plēnums nekonstatē pamatu ģenerālprokurora Jura Stukāna atlaišanai. Pieejams: https://at.gov.lv/lv/jaunumi/par-notikumiem/plenums-nekonstate-pamatu-generalprokurora-jura-stukana-atlaisanai-12595.
[217] European Commission 2023 Rule of Law Report, Country Chapter on the rule of law situation in Latvia. Pieejams: https://commission.europa.eu/system/files/2023-07/33_1_52613_coun_chap_latvia_en.pdf.
[218] European Commission repeatedly points out risks of political influence in appointment of Supreme Court judges. Pieejams: https://www.at.gov.lv/en/jaunumi/par-notikumiem/european-commission-repeatedly-points-out-risks-of-political-influence-in-appointment-of-supreme-court-judges-12236.
[219] European Commission 2025 Rule of Law Report, Country Chapter on the rule of law situation in Latvia. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/df89e669-a19b-4ac9-bdd1-d3b1e5737b28_en?filename=18_1_63951_coun_chap_latvia_en.pdf.

Gads	Disciplinārlietas/izskatītās lietas	Galvenie iznākumi
2023	3 ierosinātas un 3 izskatītas disciplinārlietas pret rajona/pilsētas tiesu tiesnešiem	2 lietās piemērota piezīme, 1 lieta izbeigta sakarā ar tiesneša statusa zaudēšanu; izskatīta arī 31 privātpersonas sūdzība.[220]
2024	5 saņemtas un 5 izskatītas disciplinārlietas	2 lietās piemērots rājiens, 1 lieta izbeigta sakarā ar tiesneša statusa zaudēšanu, 1 lietā aprobežojās ar lietas izskatīšanu sēdē bez soda, 1 lietā materiāli nosūtīti ĢP jautājuma lemšanai par krimināprocesa uzsākšanu; izskatītas arī 25 privātpersonu sūdzības.[221]
2025	Publiski redzamas vismaz 6 disciplinārlietas/lēmumi ar numuriem D-1/2025 līdz D-6/2025	Redzami dažādi iznākumi: 1 lietā Disciplinārtiesa atcēla Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu par tiesneša atcelšanu no amata un disciplinārlietu izbeidza; citās lietās piemērota piezīme, amatalgas samazināšana, lieta izbeigta vai izskatīta bez soda.[222]

Tabula Nr. 2.7.3. – Tiesnešu disciplinārlietas

2.7.17. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā pieejamā informācija nenorāda uz acīmredzamu sistemātisku tiesnešu korupcijas problēmu finanšu noziegumu vai NILL lietās, taču disciplinārlietas norāda, ka pastāv procesuālu un profesionālās disciplīnas pārkāpumu gadījumi, kurus sistēma identificē un izskata. (skatīt tabulu Nr. 2.7.3.)

Novērtējums

2.7.18. Izvērtējot finanšu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarību un godprātību Latvijā, atbilstoši PB metodoloģijā noteiktajiem kritērijiem secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā Latvijā kopumā pastāv normatīvs un institucionāls pamats šo amatpersonu neatkarīgai, objektīvai un profesionālai darbībai. Tiesu varas neatkarība ir nostiprināta Satversmē un likumā "Par tiesu varu", prokuroru neatkarība — Prokuratūras likumā, savukārt izmeklētāju darbību un procesuālās pilnvaras nosaka KPL un attiecīgie institucionālie normatīvie akti. NRA 2026 pārskata periodā ir veiktas arī vairākas normatīvā regulējuma izmaiņas, kas stiprina tiesnešu un prokuroru reputācijas izvērtēšanu, ētikas uzraudzību un profesionālās atbildības mehānismus.

2.7.19. Vienlaikus PB metodoloģija paredz, ka novērtējums nav balstāms tikai uz formālām tiesību normām, bet arī uz praktisko situāciju, proti, vai izmeklēšana, kriminālvajāšana un iztiesāšana norit bez politiskas vai institucionālas ietekmes, korupcijas, interešu konflikta, iebiedēšanas vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas. Šajā kontekstā būtiski, ka NRA 2026 pārskata periodā Latvijā ir īstenotas strukturālas reformas, kuru mērķis ir mazināt tā dēvēto "iekšējās izmeklēšanas" modeli, kad dienests pats izmeklē savu amatpersonu pārkāpumus. VID iekšējās drošības funkciju nodošana KNAB, kā arī IDB kompetences paplašināšana attiecībā uz IeM padotības iestāžu un IeVP amatpersonu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem ir vērtējama kā būtisks solis praktiskās neatkarības stiprināšanā. Šīs izmaiņas samazina risku, ka kolēģi izmeklē kolēģus vienas institucionālās sistēmas ietvaros, un tādējādi stiprina izmeklēšanas objektivitāti un sabiedrības uzticēšanos.

2.7.20. Attiecībā uz finanšu izmeklētājiem atsevišķos gadījumos identificēti integritātes pārkāpumi VP un VID NMPP saistībā ar NILL, dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kukuļa izspiešanu un speciālo finanšu līdzekļu prettiesisku iegūšanu. Tomēr būtiski uzsvērt šo gadījumu epizodisko raksturu. Tie paši par sevi nenorāda uz sistēmisku finanšu izmeklētāju neatkarības trūkumu, tomēr tie norāda, ka praksē saglabājas reputācijas un godprātības riski, kuri būtu jāņem vērā turpmāk. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka NRA 2026 pārskata periodā šādi gadījumi ir konstatēti, izmeklēti un iesaistītās personas tika sauktas pie atbildības. Militārās policijas institucionālā atrašanās NBS pārraudzībā rada interešu konflikta un praktiskās neatkarības risku, jo tā izmeklē

[220] Tieslietu padomes 2023. gada pārskats. Pieejams: https://www.tieslietupadome.lv/lv/media/7734/download?attachment=.
[221] Tieslietu padomes 2024. gada pārskats. Pieejams: https://www.tieslietupadome.lv/lv/media/9750/download?attachment=.
[222] Disciplinārtiesas lēmumi. Pieejams: https://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/disciplinartiesa/disciplinartiesas-lemumi.

augstākstāvošās iestādes iespējamos pārkāpumus, vienlaikus būdama finansiāli atkarīga no NBS pārdalītajiem budžeta līdzekļiem.

2.7.21. Par tiesnešiem NRA 2026 pārskata periodā pieejamā informācija nenorāda uz sistemātisku korupciju vai ārēju ietekmi tieši finanšu noziegumu, NILL vai mantas konfiskācijas lietu iztiesāšanā. Vienlaikus nav pamata šo jomu vērtēt kā pilnībā brīvu no neatkarības riskiem – EK 2023., 2024. un 2025. gada *Rule of Law* ziņojumi norāda, ka Latvijā aizvien nav novērsts risks, kas saistīts ar iespējamu politisku ietekmi Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procedūrā, jo aizvien nav ieviesti pietiekami aizsardzības mehānismi pret nepamatotu Saeimas rīcības brīvību, tostarp pienākums pamatot lēmumu un efektīvas pārskatīšanas iespējas. Līdz ar to tiesu varas neatkarības formālais pamats Latvijā ir stiprs, taču atsevišķi sistēmiski jautājumi par tiesnešu iecelšanas procedūras aizsardzību pret politisku ietekmi saglabājas.

2.7.22. Latvijas *Transparency International* Korupcijas uztveres indeksa rādītāji un *Eurobarometer* dati NRA 2026 pārskata periodā norāda, ka sabiedrības uztverē institucionālā godprātības vide Latvijā joprojām nav pietiekami spēcīga, un tas pazemina kopējo vērtējumu arī attiecībā uz finanšu izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu neatkarību praksē.

2.8. Finanšu integritāte, nodokļu administrēšana un ēnu ekonomika

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Finanšu integritātes līmenis	0,7	0,7
Nodokļu administrēšanas efektivitāte	0,7	0,7
Ēnu ekonomikas līmenis	0,6	0,6

2.8.1. Līdzīgi kā neatkarīga audita pieejamība, arī finanšu integritāte, ēnu ekonomikas ierobežošana un efektīva nodokļu administrēšana NILL novēršanas kontekstā ir būtiski elementi, kas ietekmē valsts spēju identificēt, izmeklēt un pierādīt NILL gadījumus. Finanšu integritātes līmenis tieši ietekmē FID un TAI piekļuvi uzticamai, pilnīgai un pārbaudāmai finanšu informācijai.

2.8.2. Valsts kopējo finanšu integritātes līmeni nosaka uzņēmumu un profesionālo pakalpojumu sniedzēju spēja ievērot labas korporatīvās pārvaldības principus, nodrošināt nodokļu saistību izpildi un ievērot augstus uzņēmējdarbības ētikas standartus. Vienlaikus valsts loma ir veidot stabilu un prognozējamu nodokļu politiku, nodrošināt, ka fiziskās un juridiskās personas sniedz visaptverošu informāciju par saviem ienākumiem un aktīviem VID, kā arī paredzēt un praksē piemērot efektīvus un atturošus sankciju mehānismus par finanšu noziegumiem, tostarp nodokļu saistību nepildīšanu. Lai šī informācija būtu izmantojama NILL novēršanas vajadzībām, būtiska ir gan vietējo TAI piekļuve pilnvērtīgai nodokļu informācijai, gan operatīva informācijas apmaiņa ar ārvalstu kompetentajām iestādēm.

2.8.3. Nodaļas ietvars balstīts uz PB metodoloģiju, kas finanšu integritāti definē kā uzņēmējdarbības un profesionālās ētikas kvalitāti, kā arī nodokļu caurspīdīguma līmeni valstī, īpaši vērtējot, vai nodokļu sistēma nodrošina finanšu informācijas pieejamību par fizisko un juridisko personu ienākumiem un aktīviem, kā arī efektīvu informācijas apmaiņu starp VID un TAI. Augsts nodokļu caurspīdīguma līmenis būtiski apgrūtina iespējas slēpt NIL un vienlaikus atvieglo NILL lietu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu.

2.8.4. Papildu finanšu integritātei nodaļā tiek analizēta nodokļu administrēšanas efektivitāte, tostarp ar auditu un sankciju mehānismu palīdzību, jo efektīva administrēšana veicina labprātīgu nodokļu saistību izpildi un uzticību nodokļu sistēmai. Vienlaikus tiek vērtēts ekonomikas formalizācijas līmenis, analizējot ēnu ekonomikas apmēru un tās ietekmi uz finanšu darījumu caurspīdīgumu, ņemot vērā, ka neformālās ekonomikas īpatsvars ir viens no faktoriem, kas var ierobežot finanšu plūsmu izsekojamību un atsevišķos gadījumos apgrūtināt NIL izcelsmes noteikšanu. Ekonomikas formalizācijas līmenis ir viens no faktoriem, kas var ietekmēt finanšu darījumu pārredzamību un valsts ievainojamību pret NILL/TF/PF riskiem. Tādēļ tas ir vērtējams kopsakarā ar citiem riska faktoriem, kas kopumā raksturo valsts NILL/TF/PF riska profilu.

Finanšu integritātes līmenis

2.8.5. No finanšu integritātes perspektīvas Latvijas sabiedrības uzticēšanās valsts institūcijām ir pretrunīga. Lai gan kopējais uzticēšanās līmenis valdībai, parlamentam un civildienestam kopš 2021. gada ir audzis, iedzīvotāju uztvere par korupcijas riskiem un publiskā sektora amatpersonu godprātību aizvien norāda uz zemu integritātes līmeni. Pretēji vispārējai tendencei OECD dalībvalstīs, kur uzticēšanās rādītāji nacionālajiem parlamentiem ir samazinājušies (par 2,78 procentpunktiem), Latvijā uzticība Saeimas darbam palielinājusies par 3,94 procentpunktiem, sasniedzot 28,72 %. Tomēr sabiedrības uzticēšanās Latvijas valdībai joprojām ir par 11,88 procentpunktiem zemāka nekā vidēji OECD valstīs – Latvijas valdībai neuzticas 53,8 % pētījuma dalībnieku.

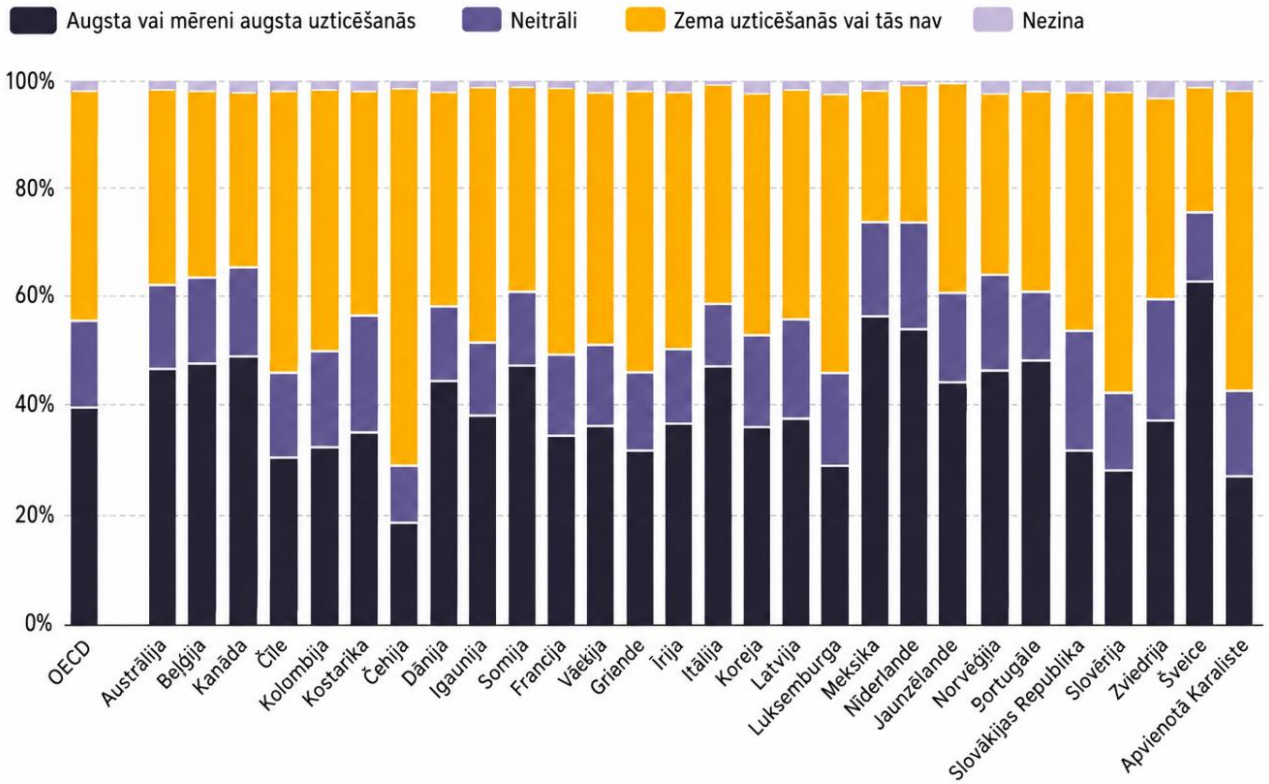

Attēls Nr. 2.8.1. – Iedzīvotāju uzticēšanās līmenis valsts valdībai, % 2023. gadā

2.8.6. Īpaši satraucošs finanšu integritātes rādītājs ir fakts, ka Latvijā vairāk nekā 50 % iedzīvotāju uzskata par ticamu, ka publiskā sektora darbinieks pieņemtu kukuli, lai paātrinātu pakalpojuma pieejamību, kas ir viens no zemākajiem rādītājiem starp pētījumā iekļautajām valstīm. Šo neuzticību pastiprina vispārējā skepse par lēmumu pieņemšanas caurskatāmību – vidēji OECD valstīs tikai aptuveni 30 % iedzīvotāju uzskata, ka valdība spētu pretoties korporatīvajai lobēšanai, ja tā būtu pretrunā sabiedrības interesēm, savukārt Latvijā šis rādītājs ir vēl zemāks — aptuveni 25–27 %.[223]

2.8.7. Tajā pašā laikā uzticēšanos palīdz uzturēt salīdzinoši augstā apmierinātība ar administratīvajiem pakalpojumiem (vidēji OECD valstīs 66 % lietotāju ir apmierināti), savukārt Latvijā šis rādītājs ir aptuveni 63 %, kas norāda uz salīdzinoši labu publisko pakalpojumu kvalitāti un to potenciālo pozitīvo ietekmi uz uzticēšanos civildienestam.[224] OECD secinājumi uzsver, ka uzticības atjaunošanai izšķiroša ir pierādījumos balstīta lēmumu pieņemšana un stingrāka integritātes standartu ievērošana, lai novērstu interešu konfliktus un nodrošinātu, ka valsts resursi tiek pārvaldīti visas sabiedrības labā.

[223] OECD pētījums par sabiedrības uzticēšanos valsts institūcijām (*Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results. Building Trust in Complex Policy Environment*) 100. lpp. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/07/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_eeb36452/9a20554b-en.pdf.
[224] OECD pētījums par sabiedrības uzticēšanos valsts institūcijām (*Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results. Building Trust in Complex Policy Environment*) 69. lpp. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/07/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_eeb36452/9a20554b-en.pdf.

2.8.8. Atsevišķi izvērtējot noziedzīgus nodarījumus valsts institūciju dienestā (skatīt apakšnodaļu "Nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudi") tika secināts, ka, ņemot vērā identificētos riska faktorus un vienlaikus pastāvošos risku mazinošos apstākļus, NILL draudi saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā vērtējami kā vidēji. To veicina gan strukturālie faktori, NIL tiekot pārvietotiem un legalizētiem ārvalstīs, gan riski, kas saistīti ar potenciālu augsta līmeņa korupciju, korupciju publisko iepirkumu jomā un lobēšanas procesa caurskatāmību. Lai gan atbilstoši EK secinātajam ir sperti soļi normatīvā regulējuma pilnveidē un institucionālās kapacitātes stiprināšanā, korupcijas risks saglabājas relatīvi augsts.[225]

2.8.9. Savlaicīga nodokļu un informatīvo deklarāciju iesniegšana ir viens no būtiskākajiem finanšu caurspīdīguma indikatoriem, jo tā nodrošina regulāru un sistemātisku informācijas pieejamību par nodokļu maksātāju finanšu darbību.

2.8.10. Katrai fiziskai personai, kura veic saimniecisko darbību, ir pienākums iesniegt gada ienākumu deklarāciju[226], kā arī citas deklarācijas un ziņojumus saistībā ar nodokļu aprēķinu, piemēram, deklarāciju par ienākumu no kapitāla pieauguma un pašnodarbinātā ziņojumu. Savukārt juridiskām personām visbiežāk ir jāiesniedz šādas deklarācijas un pārskatus VID – UIN deklarācija, PVN deklarācija, darba devēja ziņojums (VSAOI un algas nodoklis), paziņojums par nerezidentiem izmaksātajām summām u. c.

Rezultatīvais rādītājs	2023. gada izpilde	2024. gada izpilde	2025. gada izpilde
Pieaugusi sabiedrības uzticība VID	49 %	59 %	48 %
"A" reitinga[227] nodokļu maksātāju īpatsvars no nodokļu maksātājiem, kam tiek noteikts reitings	17,6 %	18,1 %	17,9 %
Savlaicīga deklarāciju iesniegšana	PVN – 90,6 % UIN – 65,5 % VSAOI un IIN – 87,7 %	PVN – 92,15 % UIN – 72,57 % VSAOI un IIN – 89,06 %	PVN – 91,91 % UIN – 72,46 % VSAOI un IIN – 89,72 %

Tabula Nr. 2.8.2. – VID darbību raksturojošie rādītāji[228]

2.8.11. Analizējot VID darbību raksturojošos rādītājus (skatīt tabulu Nr. 2.8.2.), secināms, ka finanšu integritātes kontekstā Latvijā novērojama nevienmērīga uzlabošanās tendence. Juridisko un fizisko personu savlaicīgas nodokļu deklarāciju iesniegšanas rādītājos nav novērojamas būtiskas izmaiņas. Savukārt nodokļu maksātāju ar augstu nodokļu saistību izpildes līmeni un bez būtiskiem riskiem ("A" reitinga) īpatsvars saglabājas relatīvi stabils (17,6 % 2023. gadā, 18,1 % 2024. gadā un 17,9 % 2025. gadā). Sabiedrības uzticība VID ir svārstīga, kas norāda uz nepastāvīgu sabiedrības uzticības līmeni.

2.8.12. No 2024. gada 28. februāra ir publiski pieejams VID noteiktais nodokļu maksātāju reitinga kopējais novērtējums par uzņēmumu nodokļu saistību izpildi, kas veidots, izmantojot 6 nodokļu saistību izpildi raksturojošo rādītāju kopas.[229] VID tīmekļvietnē ikviens var aplūkot katra Latvijas uzņēmuma nodokļu maksātāju reitinga kopējo novērtējumu.[230] Savukārt pašam nodokļu maksātājam jau kopš 2023. gada nogales tā reitinga kopējais novērtējums un detalizēti nodokļu saistību izpildi raksturojošie rādītāji, kas to veido, ir pieejami savā VID elektroniskās deklarēšanas sistēmas profilā. No 2025.gada 16. maija ir nodrošināta VID nodokļu maksātāju reitinga kopējā novērtējuma datu kopas publicēšana Latvijas Atvērto datu portālā, nodrošinot sabiedrībai un datu izmantotājiem iespēju vienkopus iegūt strukturētus datus par juridiskajām personām.

[225] European Commission. 2025 Rule of Law Report - Country Chapter on the rule of law situation in Latvia. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/df89e669-a19b-4ac9-bdd1-d3b1e5737b28_en?filename=18_1_63951_coun_chap_latvia_en.pdf.
[226] Likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", 19. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/56880#p19
[227] "A" reitingā tiek iekļauti nodokļu maksātāji ar labu nodokļu maksāšanas disciplīnu, kuriem nav konstatēti būtiski nodokļu pārkāpumu riski. Šie nodokļu maksātāji savlaicīgi iesniedz nodokļu deklarācijas un pārskatus, ka arī pilnā apmērā un noteiktajos termiņos pilda nodokļu saistības.
[228] Stratēģija, plāns, pārskati. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/strategija-plans-parskati.
[229] Informācija tiek publiskota saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 18. panta pirmās daļas 36. punktu, ievērojot šā panta desmitajā daļā noteikto. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946.
[230] Nodokļu maksātāju reitinga sistēma. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-maksataju-reitinga-sistema.

2.8.13. FID 2025. gadā pasūtītās sabiedriskās domas aptaujas rezultāti norāda, ka pieaugusi iedzīvotāju gatavība iesaistīties finanšu pārkāpumos vai gūt labumu no tiem. 22 % iedzīvotāju būtu gatavi izvairīties no nodokļu nomaksas (+ 4 procentpunkti pret 2024. gadu), savukārt 27 % būtu gatavi iegādāties kontrabandas preces (+ 5 procentpunkti pret 2024. gadu). Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka būtiski pieaugusi arī tā sabiedrības daļa, kas ziņotu, ja to paziņas vai radinieki būtu iesaistīti predikatīvajos noziedzīgajos nodarījumos.[231]

2.8.14. Deklarācija par MK iecerēto darbību 2023. gada 15. septembrī paredz būtiskas nodokļu izmaiņas tikai 1 reizi 4 gadu ciklā, uzsverot sistēmas vienkāršošanu, konkurētspējas uzlabošanu un ēnu ekonomikas mazināšanu. Lai gan deklarācijā nav tieša formulējuma par nodokļu nepalielināšanu, tās saturs skaidri norāda uz politiku, kas izvairās no biežas nodokļu sloga palielināšanas un prioritāti piešķir fiskālajai efektivitātei, nevis nodokļu likmju celšanai.[232]

2.8.15. Kopš NRA 2020 pārskata perioda Latvijā novērojamas izmaiņas noziedzības struktūrā, kas ir būtiskas arī finanšu integritātes kontekstā. Kopumā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits vairākumā kategoriju ir samazinājies vai saglabājies stabils. Vienlaikus būtiskas izmaiņas vērojamas noziedzīgo nodarījumu struktūrā – samazinājies zādzību skaits, bet pieaudzis krāpšanas gadījumu skaits, īpaši digitālajā vidē. Krāpšanas veido augstu NILL apdraudējumu, kamēr noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā, akcīzes preču un narkotisko vielu nelikumīga aprite, kā arī noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā veido vidēju NILL apdraudējumu. (skatīt nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudu nodaļu)

2.8.16. Efektīvai NILL novēršanai jāturpina uzlabot un veicināt sadarbību un informācijas apmaiņu starp Latvijas un ārvalstu TAI, kas apkaro viena veida noziedzības jomu. Pārrobežu sadarbība un informācijas apmaiņa kopumā funkcionē, taču tās efektivitāte būtiski atšķiras atkarībā no jurisdikcijas un piemērojamā tiesiskā ietvara. Sadarbība ES ietvaros pārsvarā ir strukturēta un nodrošināta, tomēr arī ES līmenī praksē pastāv ierobežojumi, kas saistīti ar atšķirīgu pieeju autonomas NILL izmeklēšanai. Vairākās dalībvalstīs izmeklēšanas uzsākšana un informācijas nodošana joprojām ir cieši piesaistīta konkrēta predikatīvā nozieguma identificēšanai, kas ierobežo iespējas pilnvērtīgi sadarboties gadījumos, kad Latvijā konstatētās finanšu plūsmas pēc būtības atbilst autonomas NILL pazīmēm, bet nav tieši sasaistāmas ar ārvalstīs atzītu vai veiktu predikatīvu noziedzīgu nodarījumu.

2.8.17. Sadarbībā ar trešajām valstīm praksē regulāri novērojama būtiska atbildes laika kavēšanās un fragmentāra informācijas sniegšana. Atsevišķās jurisdikcijās informācijas apmaiņa ir ierobežota arī institucionālās kapacitātes, atšķirīgu procesuālo standartu vai augstāka korupcijas riska dēļ, kas var ietekmēt gan sniegtās informācijas pilnīgumu, gan tās ticamību. Šādos gadījumos saņemtā informācija ne vienmēr ļauj veidot pietiekami stabilu pierādījumu kopumu.

2.8.18. Globāli starptautiskā sadarbība ir viens no lielākajiem izaicinājumiem NILL apkarošanā. Detalizēts izvērtējums skatāms nodaļā "Starptautiskās sadarbības efektivitāte", kur attiecīgi tā ir novērtēta kā augsta.

2.8.19. Lai uzlabotu informācijas ieguvi par personām, kuras gūst ienākumus, izmantojot digitālās platformas, tika pieņemti MK 2023. gada 7. marta noteikumi Nr. 97 "Noteikumi par automātisko informācijas apmaiņu par pārdevējiem, kuri gūst ienākumus, izmantojot digitālās platformas".[233] Ar šiem noteikumiem Latvijā tika ieviests regulējums par automātisku informācijas apmaiņu digitālo platformu jomā (DAC7). Tas paredz automātisku informācijas apmaiņu starp ES dalībvalstu kompetentajām iestādēm par digitālo platformu pārdevēju ienākumiem. DAC7 mērķis ir uzlabot nodokļu administrāciju iespējas identificēt un uzraudzīt digitālajā ekonomikā gūtos ienākumus, mazinot nodokļu nemaksāšanas, izvairīšanās no nodokļu nomaksas un nodokļu krāpšanas riskus. Digitālo platformu operatori, uz kuriem attiecas ziņošanas pienākums, reizi gadā sniedz VID informāciju par aktīvajiem pārdevējiem un platformā veiktajiem darījumiem. Starptautiskā DAC7 informācijas apmaiņa tika uzsākta 2024. gadā, veicot pirmo automātisko informācijas apmaiņu par 2023. gadu.

[231] Sabiedriskās domas pētījums par Finanšu izlūkošanas dienesta darbību, iedzīvotāju izpratni par finanšu noziegumiem un toleranci pret tiem. Pieejams: https://ppdb.mk.gov.lv/database/sabiedriskas-domas-petijums-par-finansu-izlukosanas-dienesta-darbibu-iedzivotaju-izpratni-par-finansu-noziegumiem-un-toleranci-pret-tiem/.
[232] Deklarācija par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 2023. gada 15. septembrī. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/lv/media/16704/download.
[233] Saskaņā ar Padomes 2021. gada 22. marta Direktīvu (ES) 2021/514.

2.8.20. MK 2024. gada 16. janvāra pieņemtie noteikumi Nr. 39 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests saņem un sniedz informāciju par pārrobežu maksājumiem un maksājumu saņēmējiem"[234] nosaka datu par pārrobežu maksājumiem un maksājumu saņēmējiem saņemšanas, apstrādes un nodošanas kārtību. Savukārt Centralizētā elektronisko maksājumu informācijas sistēma (*Central Electronic System of Payment information*, turpmāk – CESOP) kā ES līmeņa sistēma nodrošina maksājumu datu uzglabāšanu, apkopošanu un savstarpējo informācijas apmaiņu starp ES dalībvalstu nodokļu administrācijām ar mērķi apkarot pārrobežu krāpšanu PVN jomā, ko izraisa komersantu krāpnieciska rīcība pārrobežu e-komercijā. CESOP ir papildu instruments, kas sniedz iespēju nodokļu administrācijai kontrolēt atbilstību PVN regulējumam e-komercijā un pastiprināt ar PVN saistītu krāpšanas apkarošanu. Maksājumu pakalpojumu sniedzēji sniedz datus par saviem klientiem – maksājumu saņēmējiem, kas saņēmuši vairāk nekā 25 pārrobežu maksājumus ceturksnī. Pirmā ziņojumu apmaiņa CESOP notika 2025. gada pirmajā pusē, tās ietvaros dati par 2024. gadu tika sniegti ceturkšņu griezumā, turklāt gan saņemtie, gan nosūtītie dati atbilda normatīvajos aktos noteiktajām vispārējām datu kvalitātes prasībām.

2.8.21. Latvijas TAI, tostarp VP, KNAB un VID NMPP, ir nodrošināta tieša un tūlītēja piekļuve galvenajām valsts datubāzēm, tostarp nodokļu un kontu reģistriem. Šī piekļuve ietver VID datubāzi ar 31 apakšsistēmu, kurā apkopoti dati par nodokļu deklarācijām, PVN partneriem, uzņēmumu un iedzīvotāju ienākuma nodokli, darbiniekiem un nodokļu maksātāju statusu. Kopumā TAI ir tūlītēja piekļuve vairāk nekā 70 datubāzēm, kas nodrošina precīzu un aktuālu informāciju NILL un ar to saistīto predikatīvo noziegumu izmeklēšanai.[235]

2.8.22. Informācijas apmaiņu un pārbaudi finanšu integritātes jomā būtiski atvieglo arī FID ieviestais *Black-Box* mehānisms, kas ļauj izmeklētājiem patstāvīgi veikt sākotnējās pārbaudes par informācijas esamību FID datubāzē pirms pilnas informācijas pieprasīšanas. VID NMPP aktīvi izmanto šos finanšu izlūkošanas produktu un taktisko analīzi, lai identificētu un izmeklētu sarežģītas nodokļu krāpšanas un NILL shēmas. Šāda integrēta piekļuve datiem un specializēti sadarbības formāti, piemēram, SKG nodrošina, ka TAI ir visas nepieciešamās pilnvaras un rīki, lai efektīvi izmantotu nodokļu administrācijas rīcībā esošo informāciju kriminālprocesu sekmīgai virzībai.[236]

Nodokļu administrēšanas efektivitāte

2.8.23. Latvijas Republikā ir spēkā likums "Par nodokļiem un nodevām", kas nosaka nodokļu un nodevu sistēmas principus, valsts nodokļu un nodevu veidus, pašvaldību nodevu objektus, nodokļu un nodevu noteikšanas, aprēķināšanas, iekasēšanas un atmaksāšanas kārtību, nodokļu un nodevu maksātāju un nodokļu administrācijas, kā arī valsts nodevas administrācijas un pašvaldības nodevu administrācijas tiesības un pienākumus, nodokļu maksātāju klasifikāciju un reģistrācijas kārtību, nodokļu un nodevu jautājumos pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību, informācijas apmaiņas kārtību nodokļu jomā, elektronisko informācijas uzskaiti būvlaukumā un tās izmantošanas kārtību, kā arī atbildību par nodokļu pārkāpumiem, tostarp nosakot administratīvos pārkāpumus nodokļu jomā, piemērojamos sodus un kompetenci sodu piemērošanā. Minētais likums nosaka, ka Latvijas Republikā ir 15 valsts nodokļi, kurus uzliek saskaņā ar konkrētajiem nodokļu likumiem.

[234] Saskaņā ar 2020. gada 18. februāra Padomes Direktīvas (ES) 2020/284, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK.
[235] Latvijas 6. kārtas savstarpējā novērtēšanas ziņojums. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.
[236] Latvijas 6. kārtas savstarpējā novērtēšanas ziņojums. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.

2.8.24. Lielākos kopbudžeta ieņēmumus 2025. gadā veidoja nodokļu ieņēmumi 14,3 miljardu EUR apmērā (ieskaitot atlikumu vienotajā nodokļu kontā), kas bija par 755,2 miljoniem EUR jeb 5,6 % vairāk nekā 2024. gadā, atbilstoši nominālā IKP pieaugumam. Jāatzīmē, ka 2024. gadā nodokļu ieņēmumu pieauguma temps bija augstāks (7,8 %), ko galvenokārt noteica straujš darbaspēka nodokļu ieņēmumu kāpums un papildu ieņēmumi no banku sektora. 2025. gadā vērojama ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās – PVN ieņēmumu pieaugums par 5,6 % (sasniedzot 4,1 miljardus EUR) pretstatā 2024. gadam, kad šis pieaugums bija tikai 0,1 %. Savukārt darbaspēka nodokļu dinamiku 2025. gadā būtiski ietekmēja īstenotā nodokļu reforma – VSAOI ieņēmumi pieauga par 9,5 % līdz 4,8 miljardiem EUR, bet IIN ieņēmumi samazinājās par 1,5 % (līdz 2,8 miljardiem EUR), ko ietekmēja neapliekamā minimuma un nodokļu atvieglojumu palielināšana. UIN ieņēmumi 2025. gadā sasniedza 787,6 miljonus EUR, kas ir par 9,5 % vairāk nekā gadu iepriekš, galvenokārt pateicoties uzņēmumu rīcībai 2024. gada nogalē, sadalot peļņu pirms jaunu nodokļu likmju stāšanās spēkā.[237]

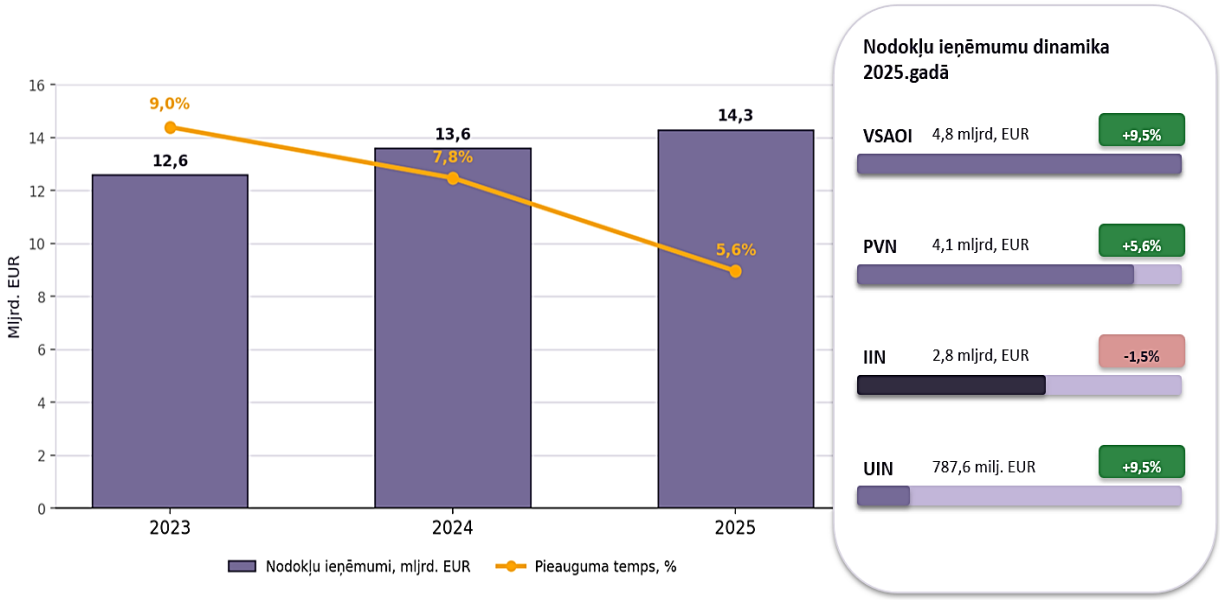

Attēls Nr. 2.8.3. – Nodokļu ieņēmumi valsts budžetā un gada pieauguma temps

2.8.25. NRA 2026 pārskata periodā ir veiktas izmaiņas normatīvajā regulējumā, kas paredz mazināt ienākumu nevienlīdzību, administratīvo un nodokļa slogu fiziskajām personām.

2.8.26. No 2023. gada ir atcelti IIN avansa maksājumi saimnieciskās darbības veicējiem, lai IIN maksātāji varētu maksimāli efektīvi izmantot to rīcībā esošos finanšu resursus, ieguldot tos savā saimnieciskajā darbībā, kā arī vienādotu nodokļa maksāšanas režīmu ar UIN maksātājiem, kam nav jāveic nodokļa avansa maksājumi.

2.8.27. No 2024. gada ieviesti un palielināti dažādi IIN atbrīvojumu apmēri, piemēram, ieviests IIN atbrīvojums darba devēja apmaksātai mācību maksai par darbinieka studijām augstākās izglītības iegūšanai; palielināts IIN atbrīvojuma apmērs par dzīvības (bez līdzekļu uzkrāšanas), veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmiju summām no 426,86 EUR uz 750 EUR gadā u. c.

2.8.28. No 2025. gada veiktas izmaiņas likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", lai uzlabotu darbaspēka konkurētspēju Baltijas reģionā un mazinātu darbaspēka nodokļu slogu darba ņēmējiem ar zemiem un vidējiem ienākumiem, kā arī vienkāršotu IIN piemērošanu, piemēram, diferencētais neapliekamais minimums aizstāts ar vienotu (fiksētu) neapliekamo minimumu, kas tiek piemērots visiem darba ņēmējiem neatkarīgi no bruto ienākuma apmēra, kā arī palielināts neapliekamā minimuma apmērs (neapliekamais minimums 2025. gadā – 510 EUR mēnesī, 2026. gadā – 550 EUR mēnesī, bet no 2027. gada – 570 EUR mēnesī); ieviestas divu pakāpju IIN progresīvās likmes[238]; palielināta IIN likme ienākumam no kapitāla un kapitāla pieauguma no

[237] 2025. gads noslēgts ar zemāku budžeta deficītu nekā prognozēts – 2,4 % no IKP. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/2025-gads-noslegts-ar-zemaku-budzeta-deficitu-neka-prognozets-24-no-ikp.
[238] 25,5 % IIN likme no ienākumiem, kas nepārsniedz 105 300 EUR gadā (saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" noteikto obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru), un 33 % IIN likme no ienākumiem, kas pārsniedz šo slieksni gadā.

20 % uz 25,5 %; ieviesta IIN papildu likme 3 % apmērā, kas tiek piemērota kopējiem taksācijas gada ienākumiem, kas pārsniedz 200 000 EUR gadā u. c.

2.8.29. Vienlaikus Saeima 2025. gada 3. decembrī pieņēma likumu "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"" (stājās spēkā 2026. gada 1. janvārī), kas paredz nodokļu sloga līdzsvarošanu ārvalstu investoriem. Attiecīgi fiziskajai personai – kapitālsabiedrības dalībniekam izmaksātajām dividendēm (kas izmaksātas, piemērojot UIN likumā noteikto alternatīvo UIN likmi 15 % apmērā), piemēro IIN likmi 6 % apmērā.

2.8.30. Latvijas normatīvie akti paredz gan krimināLsodus, gan administratīvās un nodokļu specifiskās sankcijas par pārkāpumiem nodokļu jomā. KrimināLsodu un administratīvo sodu apmērs un veids ir atkarīgs no nodarījuma smaguma, radītajiem zaudējumiem valstij un tā, vai pārkāpumu izdarījusi personu grupa.

2.8.31. KrimināLatbildību par noziedzīgiem nodarījumiem valsts ieņēmumu jomā (piemēram, izvairīšanās no nodokļu un to pielīdzināto maksājumu nomaksas vai "aplokšņu algu" izmaksu) nosaka Krimināllikums.[239] Savukārt administratīvo atbildību par pārkāpumiem nodokļu jomā (piemēram, nodokļu deklarāciju iesniegšanas termiņu neievērošana) un par tiem piemērojamos sodus nosaka likums "Par nodokļiem un nodevām", kā arī citi konkrētā nodokļa vai nodevas likumi. Savukārt procesuālos jautājumus saistībā ar administratīvo pārkāpumu procesu regulē Administratīvās atbildības likums.

2.8.32. NRA 2026 pārskata periodā noziedzīgu nodarījumu skaits tautsaimniecības jomā, kas saistīts ar izvairīšanos no skaidras naudas deklarēšanas, samazinājies par 60 %, savukārt izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas gadījumu skaits palielinājies par 95,4 %.

Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā	**2023. gads**	**2024. gads**	**2025. gads**	**Izmaiņas 2025. gadā, salīdzinot ar 2023. gadu (+/-)**	**Izmaiņas 2025. gadā, salīdzinot ar 2023. gadu (+/-)**
Izvairīšanās no skaidras naudas deklarēšanas (KL 195.^{2} pants)	5	4	2	-3	-60 %
Grāmatvedības un statistiskās informācijas noteikumu pārkāpšana (KL 217. pants)	32	13	14	-18	-56,25 %
Darba samaksas noteikumu pārkāpšana (KL 217.^{1} pants)	14	17	17	3	21.43 %
Izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (KL 218. pants)	87	105	170	83	95,40 %

Tabula Nr. 2.8.4. – Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits

2.8.33. 2025. gadā FID ir saņēmis 1 126 STR par noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā un ar tiem saistītu NILL. Lai gan tas ir būtisks kritums salīdzinājumā ar 2024. gadā saņemto STR skaitu (-26 %), tas nenorāda uz riska samazināšanos. Kritums skaidrojams ar 2025. gadā atjaunotajām ziņošanas vadlīnijām[240], kurās precizēta pieeja ziņošanai par nodokļu jomas pārkāpumiem, uzsverot, ka STR sniedzami gadījumos, kad konstatējamas pazīmes par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, nevis par administratīva rakstura nodokļu neatbilstībām. Attiecīgi samazinās

[239] Krimināllikuma 218. pants nosaka sankcijas par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas; faktiski nenotikušu darījumu uzrādīšana PVN deklarācijā (218.^{1} pants); darba samaksas noteikumu pārkāpšana ("aploksnes algas") (217.^{1} pants); izvairīšanās no deklarācijas iesniegšanas (219. pants). Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966.

[240] Vadlīnijas "Ziņojumu sniegšana par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanās no darījumu veikšanas". Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/Zi%C5%86o%C5%A1anas%20vadl%C4%ABniju%20%E2%80%9CZi%C5%86ojumu%20snieg%C5%A1ana%20par%20aizdom%C4%ABgiem%20dar%C4%ABjumiem%20un%20attur%C4%93%C5%A1an%C4%81s%20no%20dar%C4%ABjumu%20veik%C5%A1ana%E2%80%9D%203.%20papildin%C4%81t%C4%81%20redakcija.pdf.

ziņojumu skaits par gadījumiem, kas nesasniedz kriminālatbildības slieksni, uzlabojot iesniegto STR kvalitāti un to atbilstību NILL riska indikācijām.

2.8.34. NRA 2026 pārskata periodā ir ieviesti vairāki normatīvie un administratīvie pasākumi nodokļu administrēšanas un uzraudzības pilnveidošanai:

a) Apvienotas vairākas nodokļu administrācijas pārbaudes vienā pārbaudes veidā: ar 2023. gada 30. jūniju stājusies spēkā jaunā uz sadarbību vērstā nodokļu administrācijas pārbaude – nodokļu kontrole;[241]

b) Pilnveidots vienošanās līguma noslēgšanas regulējums, paredzot iespēju noslēgt to līdz nodokļu kontroles vai nodokļu revīzijas (audita) lēmuma pieņemšanai, tādējādi VID un nodokļu maksātājam abpusēji vienojoties par tiesiskā strīda izbeigšanu.[242] Piemēram, jaunās vienošanās iespējas paredz uzņēmējiem un iedzīvotājiem līdz pat 85 % samazināt aprēķināto nokavējuma naudu un samazināt vai pilnībā atcelt soda naudu par konstatētajiem nenomaksātajiem nodokļu maksājumiem, kas veicinās ātrāku nenomaksāto nodokļu maksājumu nonākšanu valsts budžetā un mazināsies ilgstoši tiesiskie strīdi;

c) Tika pārskatīts soda naudas regulējums, kā rezultātā par nodokļu revīzijā (auditā) konstatētu nodokļu pārkāpumu, kura dēļ ir samazināts budžetā iemaksājamā nodokļa apmērs un darba devējs ir nodarbinājis personu, nenoslēdzot attiecīgo līgumu, soda nauda tika samazināta no 300 % līdz 100 % no budžetā iemaksājamās nodokļa summas;

d) Ieviesta iespēja VID piešķirt samaksas termiņa pagarinājumu ar VID informācijas sistēmas sagatavotu automatizētu lēmumu, tas ir, pamatojoties tikai uz automātisku datu apstrādi;

e) 2023. gadā paplašinātas VID tiesības saņemt Kredītu reģistrā esošos datus par fizisko personu (rezidentu) saistībām, kas atbilst noteiktam saistību atlikuma limitam.

Valsts iestāžu nodokļu administrēšanas kapacitāte un resursi

2.8.35. VID funkcijas nodokļu jomā ietver tā administrēto nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto maksājumu iekasēšanu Latvijas teritorijā un uz muitas robežas, kā arī nodokļu, nodevu un citu obligāto maksājumu iekasēšanu ES budžetam, nodokļu maksātāju un VID administrēto nodokļu maksājumu uzskaiti.[243] Savukārt VID NMPP funkcijas ietver noziedzīgu nodarījumu un citu likumpārkāpumu valsts ieņēmumu jomā atklāšanu, novēršanu un izmeklēšanu.[244]

2.8.36. Administratīvā kapacitāte un resursu efektivitāte ir viens no būtiskākajiem rādītājiem, lai novērtētu nodokļu administrācijas spēju nodrošināt taisnīgu un efektīvu nodokļu iekasēšanu. VID darbībā šis virziens tiek vērtēts, analizējot darbinieku produktivitāti, iestādes operatīvās izmaksas un digitalizācijas līmeni.

2.8.37. Neskatoties uz VID personāla apjoma samazinājumu, pamatfunkciju ietvaros ir pieaugusi produktivitāte un izmaksu efektivitāte. Iekasēto nodokļu apjoms uz 1 VID nodarbināto ir pieaudzis no aptuveni 8,06 miljoniem EUR 2023. gadā līdz aptuveni 8,60 miljoniem EUR 2024. gadā un 9,36 miljoniem EUR 2025. gadā. 2023. gadā 100 EUR iekasēšanas izmaksas Latvijā bija 0,46 EUR, 2024. gadā 0,44 EUR un 2025. gadā 0,42 EUR. Šis rādītājs uzrādīja turpmāku efektivitātes pieaugumu, nepārtraukti samazinoties (2024. gadā par 4,35 % un 2025. gadā par 4,55 %. Uz 1 pilna laika nodarbināto nodokļu administrācijā 2024. gadā bija 211 reģistrētas juridiskās personas un saimnieciskās darbības veicēji, savukārt 2025. gadā – 226 personas (pieaugums no 209 personām 2023. gadā), kas norāda uz iestādes administratīvās noslodzes pieaugumu uz 1 nodarbināto.[245]

2.8.38. Vienlaikus minētie rādītāji vērtējami kopsakarā ar VID īstenotajām strukturālajām izmaiņām un darbinieku skaita samazinājumu. Lai gan produktivitātes un izmaksu efektivitātes rādītāji

[241] Nodokļu pārbaudes veidi. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-parbaudes-veidi.
[242] VID un nodokļu maksātāja vienošanās līguma noslēgšana nosaka Likums "Par nodokļiem un nodevām", 41. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946#p41.
[243] Valsts ieņēmumu dienesta likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/356460-valsts-ienemumu-dienesta-likums.
[244] Nodokļu un muitas policijas likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/356458-nodoklu-un-muitas-policijas-likums.
[245] Valsts ieņēmumu dienesta 2023. gada un 2024. gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/strategija-plans-parskati.

pārskata periodā ir uzlabojušies, atlikušajiem nodarbinātajiem objektīvi pieaug darba apjoms, funkcionālā noslodze un atbildības līmenis. Ja šāda tendence turpināsies, pastāv risks, ka administratīvās kapacitātes samazinājums var sasniegt robežu, pie kuras turpmāka efektivitātes paaugstināšana vairs nebūs ilgtspējīga un var negatīvi ietekmēt nodokļu ieņēmumu iekasēšanas efektivitāti.

2.8.39. Latvijas nodokļu administrācijā ir augsts personāla kvalifikācijas līmenis – 96 % nodarbināto ir augstākā izglītība. Vienlaikus 2024. gadā iestādē organizētas 282 mācības, un darbinieku kopējais mācību dalības skaits sasniedza 29 979. Salīdzinājumam, 2023. gadā mācību apmeklējumu skaits bija 9 367, kas norāda uz mērķtiecīgu ieguldījumu personāla kapacitātes stiprināšanā.[246]

2.8.40. VID nodokļu administrēšanas efektivitāte cieši korelē ar operacionālo izmaksu optimizāciju un IKT risinājumu integrāciju, uz ko norāda 100 EUR iekasēšanas izmaksu samazināšanās par 4,35 % 2024. gadā. Latvijā saglabājas augsts fokuss uz tehnoloģisko attīstību, kur IKT izdevumu īpatsvars 2024. gadā sasniedza 8,8 % no kopējām operatīvajām izmaksām (pieaugums no 8,5 % 2023. gadā). Šie ieguldījumi ļauj nodrošināt plašu procesu automatizāciju, piemēram, importa muitas deklarāciju automatizēta izlaišana ir pieaugusi līdz 64 %, tādējādi mazinot manuālā darba apjomu un administratīvo slogu. Lai gan saskaņā ar EK datiem Latvijas relatīvie IKT izdevumi ir uzrādījuši kritumu salīdzinājumā ar 2018. gadu, tas tiek interpretēts kā pāreja no apjomīgām sākotnējām investīcijām uz efektīvāku modernizētu platformu, piemēram, SAP HANA un mākslīgā intelekta rīku praktisko pielietošanu ikdienas uzraudzībā.[247]

2.8.41. Detalizēts VID NMPP kapacitātes un resursu izvērtējums skatāms nodaļā "Finanšu izmeklēšanas, krimināltvajāšanas un iztiesāšanas kapacitāte un resursi".

Ēnu ekonomikas līmenis

2.8.42. Predikatīvie noziedzīgi nodarījumi NILL lietās pamatā atbilst Latvijas NILL riska profilam, kur noziedzīgie nodarījumi izdarīti Latvijā. Atsevišķos gadījumos predikatīvie noziedzīgie nodarījumi var būt saistīti ar ēnu ekonomikas izpausmēm, piemēram, nodokļu nemaksāšanu, krāpšanu vai citiem līdzekļus ģenerējošiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas var tikt īstenoti, izmantojot nereģistrētu, slēptu vai neformālu saimniecisko darbību. Nereģistrētā saimnieciskā darbība OECD rokasgrāmatā[248] tiek definēta kā neuzskaitītā ekonomikas daļa, kas rodas no ekonomiskās darbības, kas netiek iekļauta centrālajā statistikā, jo tā tiek slēpta, nav reģistrēta vai tiek veikta neformālā veidā, tostarp mājsaimniecību līmenī, vai arī netiek pilnībā atspoguļota datu vākšanas sistēmas nepilnību dēļ.

2.8.43. Ekonomiskie apstākļi, tostarp cenu spiediens, ienākumu nevienlīdzība un fiskālās politikas lēmumi var ietekmēt ēnu ekonomikas apmēru un līdz ar to arī NILL riska vidi. Lai gan globālā, kā arī vietējā mēroga inflācija ir stabilizējusies pēc efektīvas centrālo banku īstenotās monetārās politikas, valstu fiskālās politikas lēmumi, kā arī paredzamie politiskie lēmumi, kas skar ekonomiku (protekcionisms, deglobalizācija, tarifu politika), turpinās radīt cenu spiedienu, paaugstinot preču, pakalpojumu un īpašuma cenas. Jāņem vērā arī, ka ienākumu nevienlīdzība Latvijā ir viena no augstākajām starp OECD dalībvalstīm. Šādi ekonomiskie apstākļi rada vidi, kas var mudināt daļu sabiedrības iesaistīties nelegālās darbībās, tostarp izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas.

2.8.44. Ēnu ekonomika ir jēdziens, kuru lieto dažādi zinātnieki un organizācijas, lai raksturotu neformālo ekonomikas daļu, no kuras netiek maksāti nodokļi atbilstoši valsts nodokļu regulējumam. Ņemot vērā to, ka pastāv vairākas metodikas ēnu ekonomikas novērtēšanai, pastāv arī dažādas ēnu ekonomikas definīcijas. Tā, piemēram, saskaņā ar OECD definīciju, ēnu ekonomiku veido legālas ekonomiskās aktivitātes, par kurām normatīvajos aktos noteiktā kārtībā ir jāsniedz informācija nodokļu administrācijai, bet par kurām šāda informācija netiek sniegta, tādējādi izvairoties no nodokļu nomaksas, kā arī nelegālas ekonomiskās aktivitātes.[249]

[246] Valsts ieņēmumu dienesta 2023. gada un 2024. gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/strategija-plans-parskati.
[247] Valsts ieņēmumu dienesta 2023. gada un 2024. gada publiskais pārskats. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/strategija-plans-parskati.
[248] OECD: Measuring the Non-Observed Economy (Handbook). Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2002/05/measuring-the-non-observed-economy-a-handbook_g1ghqe7e/9789264175358-en.pdf.
[249] *Shining Light on the Shadow Economy: Opportunities and Threats,* OECD, 2017. Pieejams: https://www.oecd.org/tax/crime/shining-light-on-the-shadow-economy-opportunities-and-threats.pdf.

2.8.45. Austrijas prof. F. Šneiders savos pētījumos ēnu ekonomikas apjoma noteikšanai izmanto šādu definīciju: ēnu ekonomika ietver visas saimnieciskās darbības, kas tiek slēptas no oficiālajām iestādēm monetāru, normatīvu un institucionālu iemeslu dēļ. Monetāri iemesli ietver izvairīšanos no nodokļu un visu sociālās apdrošināšanas iemaksu nomaksas, regulatīvie iemesli ietver izvairīšanos no valdības birokrātijas vai normatīvā regulējuma sloga, savukārt institucionālie iemesli ir pretkorupcijas regulējums, politisko institūciju kvalitāte un neefektīvs tiesiskais regulējums. Ēnu ekonomika atspoguļo galvenokārt legālas ekonomiskās un produktīvās darbības, kuras, ja tās reģistrētu, veicinātu valsts IKP izaugsmi.[250]

2.8.46. Latvijas pētnieku prof. A. Saukas un prof. T. Putniņa pētījuma "Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009.–2025. gadā" mērķis ir mērīt ēnu ekonomikas apjomu un analizēt uzņēmēju iesaistīšanās ēnu ekonomikā ietekmējošos faktorus. Pētījumā jēdziens „ēnu ekonomika" ietver reģistrētu uzņēmumu ienākumus no visām legāli saražotajām precēm un pakalpojumiem, kas tiek apzināti slēpti no valsts iestādēm. Ēnu ekonomikas indekss tiek veidots, izmantojot Igaunijas, Latvijas un Lietuvas uzņēmumu vadītāju aptaujas. Aptaujās tiek pielietoti vairāki datu vākšanas paņēmieni, kas izrādījušies efektīvi iepriekšējos pētījumos iespējami ticamāku atbilžu iegūšanai. Lai aprēķinātu ēnu ekonomikas apmēru procentos no IKP, indeksā ir iekļauti aprēķini par neuzrādītajiem saimnieciskās darbības ienākumiem, nereģistrētajiem vai slēptajiem darbiniekiem, kā arī aplokšņu algām.[251]

2.8.47. Ēnu ekonomika ir "IKP, kas nedeklarēšanas un (vai) nepilnīgas deklarēšanas rezultātā nav uzskaitīts oficiālajā statistikā" vai "legālu vai nelegālu preču un pakalpojumu ražošana, kas netiek ietverta oficiālajā IKP novērtējumā".[252]

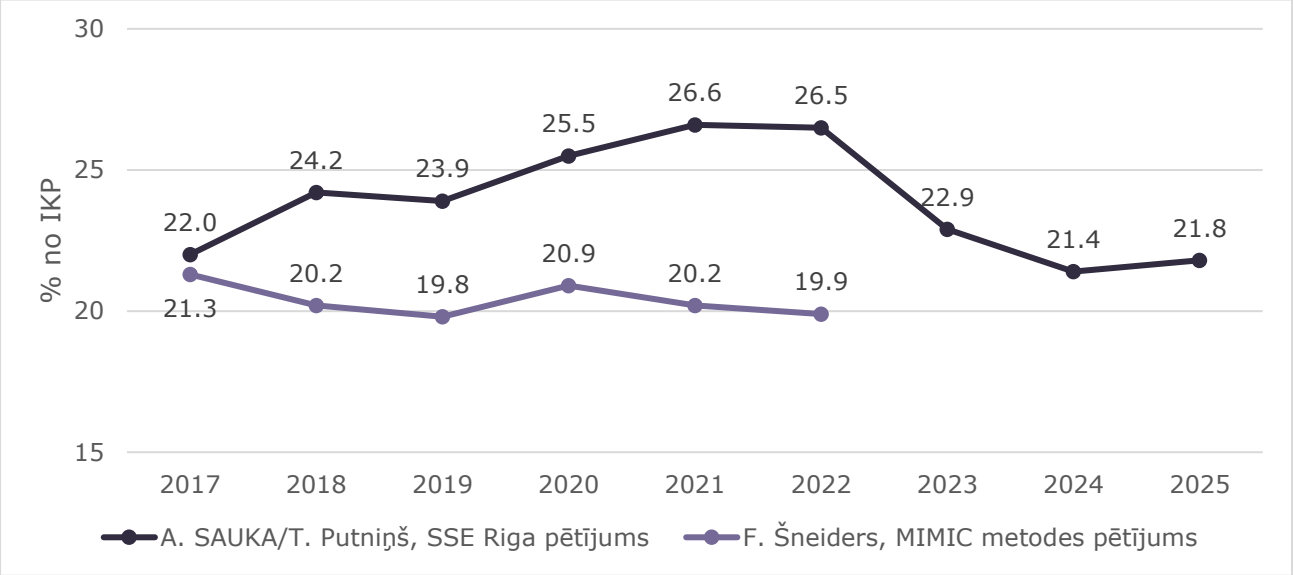

Diagramma Nr. 2.8.5. – Ēnu ekonomikas apmērs Latvijā, % no IKP

2.8.48. Būtiski uzsvērt, ka ēnu ekonomikas līmenis Latvijā turpinājis kristies, sasniedzot vienu no zemākajiem reģistrētajiem rezultātiem atbilstoši prof. A. Saukas un prof. T. Putniņa izstrādātajai aprēķina metodoloģijai. Latvijas ēnu ekonomikas izteiktākā komponente ir "aplokšņu algas", kas arī atspoguļojas augstā skaidras naudas aprites līmenī Latvijā. Šie apstākļi ir viens no faktoriem, kas var uzturēt skaidras naudas nozīmi ekonomikā un noteiktos gadījumos radīt priekšnosacījumus NIL integrēšanai legālajā apritē, piemēram, izmantojot preču un pakalpojumu iegādi vai NĪ attīstīšanu (būvniecības nozarei ir viens no augstākajiem ēnu ekonomikas īpatsvariem Latvijā). Vienlaikus ir samazinājušās nodokļu plaisas – IIN plaisa no 21,3 % līdz 15,8 %, bet VSAOI plaisa no 18 % līdz 13,8 %. Saskaņā ar EK TAXUD novērtējumu PVN plaisa ir samazinājusies no 11,3 % 2021. gadā līdz 5,4 % 2023. gadā, kas ir viena no zemākajam PVN plaisām starp ES dalībvalstīm 2023. gadā. Latvija ierindojas 7. vietā, 1. vietā ir Austrija ar PVN

[250] *Nonlinearity between the Shadow Economy and Level of Development.* Pieejams: https://www.iza.org/publications/dp/12385/nonlinearity-between-the-shadow-economy-and-level-of-development.
[251] Sauka, A., Putniņš, T. Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. gadā, 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[252] *Shadow Economies around the World: What Do We Know?.* Pieejams: https://docs.iza.org/dp1043.pdf.

plaisu 1,0 %. Latvijas rezultāts ir ievērojami labāks nekā pārējām Baltijas valstīm – Igaunija ierindojas 18. vietā, bet Lietuva 23. vietā. Jāatzīmē, ka saskaņā ar CSP datiem pārskatos neuztvertās ekonomikas īpatsvars pēdējos gados ir būtiski samazinājies – 2023. gadā, salīdzinot ar 2022. gadu, šis rādītājs sarucis no 8,3 % līdz 6,7 %. Papildus tam būvniecības nozarē, kuru raksturo viens no augstākajiem ēnu ekonomikas līmeņiem, ir samazinājusies pārskatos neuztvertās ekonomikas bruto pievienotā vērtība, 2023. gadā tā veidoja 17,4 %, kas ir par 7,3 procentpunktiem mazāk nekā 2022. gadā (24,7 %).

2.8.49. FID veiktajā 2024. gada ēnu ekonomikas pētījumā (ierobežota pieejamība) tika secināts, ka skaidras naudas aprite ēnu ekonomikā galvenokārt veidojas no trim izcelsmes avotiem:

a) pašpietiekamām skaidrās naudas nozarēm – galvenokārt skaistumkopšanas, ēdināšanas un būvniecības;

b) ieplūst un atgriežas no kaimiņvalstīm – galvenokārt Lietuvas;

c) no vietējo iedzīvotāju deklarētiem ienākumiem, kurus izmanto norēķiniem par precēm un pakalpojumiem ārpus oficiālās uzskaites.

2.8.50. Valsts kontrole 2025. gadā izstrādāja ziņojumu[253], kurā vērtēja, vai valsts pieeja ēnu ekonomikas ierobežošanai ir pamatota un efektīva. Valsts kontroles ieskatā valsts pasākumi cīņā ar ēnu ekonomiku ir vairāk vērsti uz cīņu ar sekām (kontroli), nevis uz ēnu ekonomikas cēloņu (piemēram, nodokļu politikas neparedzamības) novēršanu.

2.8.51. FM sadarbībā ar uzņēmēju organizācijām un nozaru ekspertiem izstrādāja Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānu 2024.–2027. gadam, kas apstiprināts ar MK 2024. gada 25. janvāra rīkojumu Nr. 72. Plāns ietver pasākumus nozaru politikas un tiesiskā regulējuma sakārtošanai, nodokļu morāles celšanai un labprātīgu nodokļu saistību izpildes veicināšanai. Tajā ir iekļauti pasākumi, kas nosaka nodokļu maksātāja reitinga kopējā novērtējuma izmantošanu, nezināmas izcelsmes skaidras naudas aprites ierobežošanu, bezskaidras naudas darījumu izmantošanas veicināšanu, darījumu caurskatāmības stiprināšanu būvniecības, veselības un skaistumkopšanas nozarēs, informācijas un datu apmaiņas uzlabošanu, sabiedrības izglītošanu, kā arī citus pasākumus uzņēmumu konkurētspējas celšanai.

2.8.52. Revīzijas ietvaros tika konstatēts, ka būvniecības, vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, kā arī pakalpojumu nozarēs ēnu ekonomikas apmērs saglabājas salīdzinoši augsts. Vienlaikus revīzijā norādīts, ka, vērtējot ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumu prioritātes, būtiska nozīme ir datos balstītai nozaru izvēlei. Lai gan būvniecības nozare ir pamatoti identificēta kā prioritāra un tajā ēnu ekonomikas mazināšanai pasākumi tiek īstenoti ilgstoši, kā rezultātā ir novērojams samazinājums, tās apmērs joprojām vērtējams kā augsts.

2.8.53. Saskaņā ar FM aplēsēm, vislielāko papildu fiskālo ieguvumu valsts budžetā dos horizontālie pasākumi un skaidras naudas aprites mazināšana (55 miljoni EUR), un citi konkurētspējas uzlabošanas pasākumi (41 miljoni EUR), savukārt no būvniecības nozares tiek gaidīti 16 miljoni EUR un no veselības nozares – 7 miljoni EUR.[254] FM prognozētais papildu fiskālais ieguvums no ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumiem ir izmantojams kā indikators tam, kurās jomās valsts sagaida lielāko nedeklarētās ekonomiskās aktivitātes samazināšanos.

Novērtējums

2.8.54. Izvērtējot finanšu integritāti, nodokļu administrēšanu un ēnu ekonomiku Latvijā atbilstoši PB metodoloģijā noteiktajiem kritērijiem, secināms, ka Latvijā pastāv gan normatīvi, gan praktiski mehānismi finanšu informācijas pieejamības, nodokļu caurspīdīguma un efektīvas nodokļu administrēšanas nodrošināšanai, tostarp operatīva datu pieejamība TAI un starpinstitucionālā sadarbība. Vienlaikus saglabājas būtiski izaicinājumi, kas saistīti ar ēnu ekonomikas īpatsvaru, zemu labprātīgu nodokļu saistību izpildi un sabiedrības uzticēšanos institūcijām, kas kopumā ierobežo finanšu integritātes līmeni un ietekmē valsts spēju efektīvi novērst un izmeklēt NILL gadījumus.

[253] Valsts kontroles ziņojums "Vai valsts īstenotā pieeja ēnu ekonomikas ierobežošanai ir efektīva?". Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29770-KkFpkUqWIS40XKxXz8bXeFQh2zNVkl7H.pdf.
[254] Ministru kabineta 2024. gada 25. janvāra rīkojums Nr. 72 "Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/349352.

2.8.55. Latvijā TAI ir nodrošināta plaša un operatīva piekļuve finanšu informācijai, tostarp vairāk nekā 70 datubāzēm un VID informācijas sistēmām, kas būtiski atbalsta NILL izmeklēšanu. Vienlaikus finanšu integritātes līmeni negatīvi ietekmē sabiedrības uzticēšanās rādītāji – 53,8 % iedzīvotāju neuzticas valdībai, kā arī vairāk nekā 50 % uzskata korupciju publiskajā sektorā par ticamu.

2.8.56. Nodokļu administrēšanas efektivitāti raksturo administratīvo izmaksu samazinājums (0,46 EUR uz 100 iekasēto EUR 2023. gadā, ar turpmāku 4,35 % samazinājumu 2024. gadā) un pieaugošais VID digitalizācijas līmenis. Nodokļu maksātāju reitinga dati norāda, ka relatīvi zems, bet stabils ir to nodokļu maksātāju īpatsvars, kuriem ir laba nodokļu saistību izpilde, un nav konstatēti būtiski riski. Vienlaikus ievērojamai daļai nodokļu maksātāju joprojām nepieciešams piemērot nodokļu administrēšanas pasākumus, lai uzlabotu nodokļu saistību izpildes disciplīnu.

2.8.57. Ēnu ekonomikas līmenis Latvijā potenciāli samazinās, tomēr saglabājas augsts būvniecības, pakalpojumu un tirdzniecības nozarēs. Viens no ēnu ekonomikas politiku raksturojošajiem aspektiem Latvijā ir nepietiekama makroekonomisko datu izmantošana ēnu ekonomikas apmēra novērtēšanā, politikas plānošanā lielā mērā paļaujoties uz alternatīvām aplēsēm, kā rezultātā valsts institūcijas lēmumu pieņemšanā un ēnu ekonomikas novērtēšanā primāri paļaujas uz pētnieku aplēsēm, galvenokārt uz prof. A. Saukas un prof. T. Putniņa izstrādāto ēnu ekonomikas indeksu.

2.8.58. Ēnu ekonomikas dzinējspēki Latvijā ir cieši saistīti ar sabiedrības uzticēšanos valstij un vispārējo labklājības līmeni. Zema nodokļu morāle, neapmierinātība ar valsts pakalpojumu kvalitāti un augsts nodokļu slogs motivē personas darboties neformālajā sektorā. Pastāv arī tieša sakarība starp valsts ekonomiskās attīstības līmeni un ēnu ekonomikas apjomu – jo augstāks ir IKP uz 1 iedzīvotāju un iedzīvotāju apmierinātība ar saviem ienākumiem, jo zemāka ir tieksme izvairīties no nodokļu saistību izpildes un attiecīgi mazāks ēnu ekonomikas īpatsvars.

2.8.59. Nozaru griezumā ēnu ekonomiku visizteiktāk raksturo būvniecības nozare, kurā tās apmērs vēsturiski ir bijis visaugstākais. Lai gan pēdējos gados ir fiksēta neliela samazinājuma tendence, nozare saglabājas ar vislielāko ēnu ekonomikas īpatsvaru līdzās mazumtirdzniecības un pakalpojumu nozarēm. Valsts kontrole uzsver, ka efektīvai ēnu ekonomikas ierobežošanai būtu jākoncentrējas uz tās rašanās cēloņiem, primāri nodrošinot skaidru un paredzamu nodokļu politiku, nevis tikai pastiprinot kontroles un administratīvos mehānismus.

2.9. Iekšzemes sadarbības efektivitāte

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Iekšzemes sadarbības efektivitāte	1,0	1,0

Sadarbības koordinācija

2.9.1. Sadarbības koordinācija NILLTPFN jomā tiek nodrošināta gan stratēģiskā, gan operacionālā līmenī (detalizētu apskatu par sadarbības koordināciju stratēģiskā līmenī skat. arī sadaļā 4.1. "NILLTPF novēršanas politikas un stratēģijas kvalitāte"). To nodrošina dažāda līmeņa sadarbības mehānismi, kuru sadarbības pamats un kompetence ir nostiprināti tiesību aktos, kas novērš iespējamo funkciju un mandāta pārklāšanos NILLTPFN jomā.

2.9.2. FSAP ir koordinējošā institūcija, kuras darbības mērķis ir saskaņot un pilnveidot valsts institūciju un privātā sektora sadarbību NILLTPFN.[255] FSAP vada Ministru prezidents, tajā piedalās ministri, ģenerālprokurors, Latvijas Bankas prezidents, FID priekšnieks, daži ar finanšu sektoru saistīto asociāciju vadītāji un Latvijas Darba devēju konfederācijas prezidents.[256] FSAP galvenie uzdevumi NILLTPFN un apkarošanas jomā ir koordinēt valsts institūciju un privātā sektora sadarbību NILLTPFN, tai skaitā valsts noteiktajā NILLTPFN politikā un stratēģijā norādīto mērķu sasniegšanu, kā arī veicināt sadarbību ar attiecīgajām ārvalstu publiskajām un privātajām institūcijām, kas ir atbildīgas par finanšu sektora attīstību NILLTPFN.

[255] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums. 61. panta pirmā daļa. Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=178987.
[256] 2007. gada 3. aprīļa MK noteikumi Nr. 233 Finanšu sektora attīstības padomes nolikums. Latvijas Vēstnesis, 59, 11.04.2007. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/155625-finansu-sektora-attistibas-padomes-nolikums.

2.9.3. NRA 2026 pārskata periodā FSAP turpināja nodrošināt saskaņotu NILLTPFN politiku. 2024. gada 10. janvārī FSAP apstiprināja Nacionālo finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģiju, kurā definēts Latvijas turpmākais NILLTPFN un apkarošanas sistēmas attīstības mērķis, vīzija un prioritārie darbības virzieni.[257] Savukārt 2023. gada novembrī FSAP izskatīja NRA 2023 projektu un uzdeva izstrādāt pasākumu plānu NILLTPFN laikposmam no 2024. līdz 2026. gadam. MK pasākumu plānu apstiprinājis 2024. gada 2. maijā.[258] Plāna mērķis ir stiprināt Latvijas spējas cīnīties ar NILL, TF un PF un uzraudzīt NILLTPFN režīma prasību īstenošanu, samazināt vispārējos NILL, TF un PF riskus, tādējādi nodrošinot atbilstību starptautiskajām saistībām un standartiem NILLTPFN jomā un veicinot nacionālo un starptautisko drošību, ekonomiskās vides konkurētspēju un uzticību Latvijas jurisdikcijai.

2.9.4. Noziedzības novēršanas padome[259] ir koleģiāla institūcija, kuras darbības mērķis ir stiprināt tiesiskumu, koordinēt un pilnveidot valsts institūciju darbību, lai novērstu un apkarotu noziedzību. 2021. gada 3. jūnijā tā apstiprināja stratēģisku rīcības plānu 2021. līdz 2026. gadam[260]. Rīcības plānā ir iekļauta virkne pasākumu, kas vērsti uz efektīvas NILLTPFN nodrošināšanu, kas balstās uz nacionālo NILLTPF risku novērtējumu un pasākumu plānu (2020.–2022. gadam) NILLTPFN. Saskaņā ar stratēģisko rīcības plānu Noziedzības novēršanas padome NRA 2026 pārskata periodā stiprināja SKG darbības efektivitātes uzraudzību, lai praksē nodrošinātu ieviesto SKG mehānismu atbilstošu un aktīvu izmantošanu, kā arī veicinātu to izmantošanas kultūru valsts institūcijās, TAI un privātajā sektorā. 2025. gadā Noziedzības novēršanas padomei sniegtajā pārskatā par SKG mehānisma darbību uzsvērts, ka SKG ir efektīvs un elastīgs sadarbības mehānisms, kas būtiski paātrina un atvieglo FID sadarbību ar iesaistītām institūcijām, Novēršanas likuma subjektiem un to UKI.

2.9.5. FID Konsultatīvās padomes mērķis ir sekmēt FID darbību un koordinēt tā sadarbību ar pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, prokuratūru, tiesu un Novēršanas likuma subjektiem. Atbilstoši Novēršanas likuma 60. panta pirmajā daļā noteiktajam FID Konsultatīvajā padomē tiek deleģēti pārstāvji no FM, VID, IeM, TM, Latvijas Bankas, Finanšu nozares asociācijas, Latvijas Apdrošinātāju asociācijas, LZRA, LZNP, LZAP, Augstākās tiesas un prokuratūras. Praksē FID Konsultatīvā padome galvenokārt izskata stratēģiskus jautājumus, kas attiecināmi uz FID darbību. FID Konsultatīvā padome FID priekšnieka vadībā NRA 2026 pārskata periodā turpināja darbu, nodrošinot koordinētu FID sadarbību ar izmeklēšanas iestādēm, prokuratūru, tiesu, Novēršanas likuma subjektiem un to UKI. NRA 2026 pārskata periodā notika regulāras FID Konsultatīvās padomes sanāksmes, kuru laikā tika izskatīti ikgadējie FID darbības pārskati, tika prezentēti FID stratēģiskie mērķi 2023.–2027. gadam, kā arī Konsultatīvās padomes locekļi informēti par MONEYVAL 6. kārtas novērtējuma norisi. Savukārt pēc NRA 2023 apstiprināšanas Konsultatīvās padomes locekļi tika iepazīstināti ar ierosinātajiem risku mazināšanas pasākumiem (kopā 101 priekšlikums NRA 2023 identificēto risku mazināšanai), kas vēlāk tika iekļauti atbildīgās iestādes politikas plānošanas dokumentos vai pasākumu plānā NILLTPFN 2024.–2026. gadam.

2.9.6. UKI sadarbības un koordinācijas platforma darbojas saskaņā ar Novēršanas likuma 55.[1] pantu, kas paredz, ka, lai sekmētu UKI savstarpējo sadarbību un informācijas apmaiņu, veicinātu vienotu praksi uzraudzības un kontroles pasākumu īstenošanā, normatīvajos aktos noteikto uzdevumu efektīvu izpildi un vienotu izpratni par NILLTFPF riskiem un tendencēm, FM koordinē UKI sadarbību, sasaucot šo institūciju sadarbības platformas sanāksmes. UKI platformas sanāksmes sasauc FM pēc savas iniciatīvas vai, ja to ierosina FID vai vismaz viena no UKI. Minētā likuma norma paredz, ka FM, FID un UKI ir tiesības platformas tikšanās reizēs apmainīties ar informāciju, kas attiecas uz NILLTPF vai šo darbību mēģinājumu, identificētajiem nozares riskiem un veiktajiem uzraudzības un kontroles pasākumiem.

[257] Nacionālā finanšu noziegumu novēršanas un apkarošanas stratēģija. FID, 2023. Pieejama: https://fid.gov.lv/uploads/files/2024/Nacionālā%20finanšu%20noziegumu%20novēršanas%20un%20apkarošanas%20stratēģija%202023.pdf.
[258] 2024. gada 2. maijā MK rīkojums Nr. 338 Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2024.–2026. gadam. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/351737-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-20242026gadam.
[259] 2004.gada 20. janvāra MK noteikumi Nr. 42 Noziedzības novēršanas padomes nolikums. Latvijas Vēstnesis, 12, 23.01.2004. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/83440-noziedzibas-noversanas-padomes-nolikums.
[260] Noziedzības novēršanas padomes rīcības plāns laikposmam no 2021. līdz 2026. gadam. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/lv/media/7695/download.

2.9.7. Turpinot efektīvu kriminālizlūkošanas informācijas apmaiņu starp TAI atbilstoši 2017. gada 24. janvāra MK instrukcijai Nr. 1 "Tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības kārtība noziedzības novēršanā un apkarošanā", NRA 2026 pārskata periodā turpināja darboties NKIM.[261] Tā ietvaros katru gadu izstrādāti kriminālizlūkošanas analītiskie izvērtējumi par noziedzības stāvokli valstī, ietverot informāciju par tendencēm, jaunākajām tipoloģijām, noteikts draudu līmenis, vērtēti noziedzību apkarojošie faktori. NILL tika novērtēta kā viena no kopējo noziedzības līmeni ietekmējošām prioritāri apkarojamām noziedzīgo nodarījumu grupām. Minētie ziņojumi izskatīti un apstiprināti Noziedzības novēršanas padomes sēdēs, izvirzot nākamā gada prioritātes noziedzības apkarošanā, kā arī nodrošinot risinājumus identificētajiem problēmjautājumiem, kas kavē noziedzības apkarošanu.

2.9.8. NRA 2026 pārskata periodā turpināja darboties NKIM ietvaros izveidotās specializētās ekspertu grupas (SSEG) un apakšgrupas, tostarp apakšgrupa TAI kapacitātes stiprināšanai finanšu analīzes jomā. Sadarbojoties FID, vairākām TAI un prokuratūrai, apakšgrupā tika izstrādātas Finanšu analīzes īstenošanas vadlīnijas[262], kā arī FID, TAI, VDD un prokuratūras finanšu analīzes kapacitātes izvērtējums[263].

FID Sadarbības koordinācijas grupa

2.9.9. Kopš 2018. gada 9. maija, kad stājās spēkā Novēršanas likuma grozījumi, ar kuriem tika ieviests SKG – īpašs publiskās-privātās partnerības mehānisms NILLTPFN jomā, tas ir nodrošinājis FID vadībā efektīvu operatīvās darbības subjektu, izmeklēšanas iestāžu, prokuratūras, VID (iesaistītās institūcijas), kā arī Novēršanas likuma subjektu un to UKI sadarbību. Sadarbības mērķis ir veicināt iesaistīto institūciju, Novēršanas likuma subjektu un UKI normatīvajos aktos noteikto uzdevumu efektīvu izpildi, mazināt administratīvo slogu informācijas apritē starp TAI un Novēršanas likuma subjektiem. Privātā sektora iesaiste informācijas apmaiņā ir būtiska arī tādēļ, ka pēc informācijas iegūšanas no publiskā sektora tas ļauj novērst noziegumu, piemēram, privātais sektors iespējamam pārkāpējam jau laikus liedz pieeju finanšu sektoram.

2.9.10. NRA 2026 pārskata periodā SKG sēdes tika sasauktas regulāri, 2023. gadā norisinājās 283, 2024. gadā – 293 un 2025. gadā – 296 sēdes. SKG sanāksmju dalībnieku un apspriežamo jautājumu loks ir mainīgs, ņemot vērā konkrētās sanāksmes mērķi, iniciatoru un pārrunājamo jautājumu klāstu. 2023. gadā 29 %, 2024. gadā 31 % un 2025. gadā 35 % sēžu notika pēc TAI un prokuratūras ierosinājuma, bet attiecīgi 16 %, 8 % un 2 % – pēc Novēršanas likuma subjekta iniciatīvas. Vienlaikus, neskatoties uz salīdzinoši zemo SKG sēžu skaitu, kuras iniciējuši Novēršanas likuma subjekti, tie tāpat regulāri piedalās SKG sēdēs, kurās apspriestas gan operacionālas lietas, gan sadarbības jautājumi.

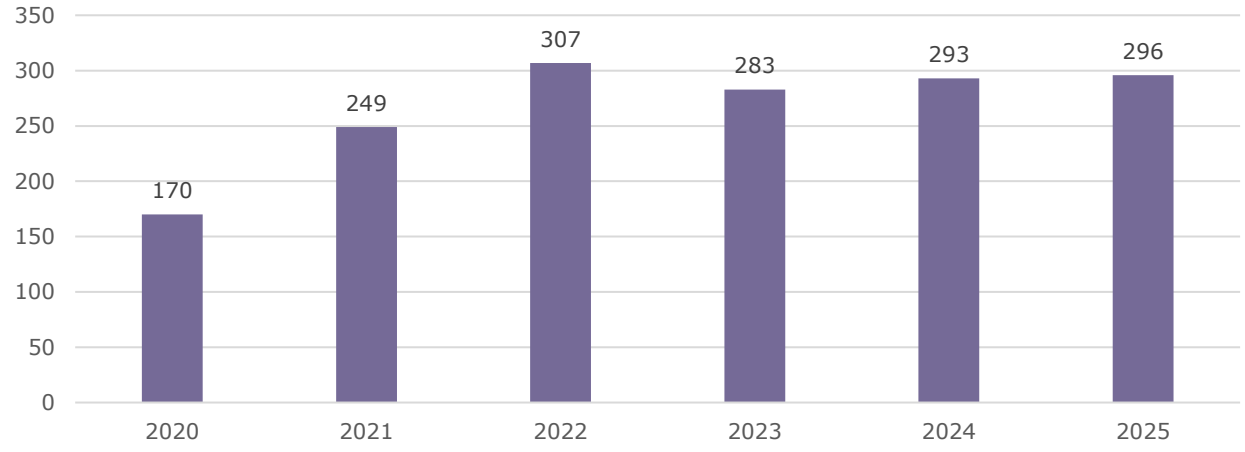

Diagramma Nr. 2.9.1. – SKG sēžu skaits pa gadiem

[261] MK 24.01.2017. instrukcija Nr. 1 Tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības kārtība noziedzības novēršanā un apkarošanā. Latvijas Vēstnesis, 21, 26.01.2017. Pieejams: https://m.likumi.lv/ta/id/288282.
[262] Finanšu analīzes īstenošanas vadlīnijas. FID, Rīga, 2023. (Ierobežota pieejamība).
[263] Finanšu izlūkošanas dienesta, tiesību aizsardzības iestāžu, Valsts drošības dienesta un prokuratūras finanšu analīzes kapacitātes izvērtējums / Specializētās starpinstitūciju ekspertu grupas apakšgrupas finanšu analīzes jautājumos ziņojums. FID, Rīga, 2023. (Ierobežota pieejamība).

2.9.11. Lielākā daļa SKG sanāksmēs piedalījušos TAI, UKI un Novēršanas likuma subjektu pārstāvju norāda, ka sadarbība ir bijusi efektīva. Ikgadējā TAI amatpersonu aptaujā par sadarbību SKG ietvaros ir vērojama pozitīva tendence – sadarbības SKG ietvaros 2025. gadā kopējais novērtējums bija 8,8 no 10, kas ir nedaudz zemāks par rādītājiem 2023. un 2024. gadā – attiecīgi 8,91 un 8,95. Atzīmējams, ka ne visas TAI vai to struktūrvienības izmanto šo sadarbības instrumentu.

2.9.12. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās vairāku specializētu uz stratēģisko analīzi vērstu SKG darba grupu izveide un darbība. 2023. un 2024. gadā attiecīgi notikušas 9 un 11 sankciju darba grupas sēdes. 2024. gadā, sadarbojoties FID, VDD, VID struktūrvienībām, Latvijas Bankai un 7 komercbankām, izstrādāta 2. papildinātā redakcija materiālam "Sektorālo un mērķēto finanšu sankciju apiešanas indikatori".[264]

2.9.13. 2022. gadā darbu sāka Nodokļu noziegumu un NILL novēršanas un apkarošanas darba grupa. Darba grupā darbojas pārstāvji no četrām Latvijas lielākajām kredītiestādēm, FID, VID NMPP un ĢP. 2022. gadā notika 5 šīs grupas sanāksmes, kuru rezultātā izstrādāts dokuments par noziedzīgu nodarījumu nodokļu jomā indikatoriem, tipoloģijām un gadījumu analīzi, kam noteikts ierobežotas pieejamības statuss. NRA 2026 pārskata periodā uzsākts darbs pie materiāla aktualizēšanas.

2.9.14. NRA 2026 pārskata periodā FID izstrādāja vairākus konkrētiem Novēršanas likuma subjektu sektoriem mērķētus materiālus, lai stiprinātu efektīvu risku vadību un palielinātu spēju identificēt pazīmes, kas raksturo aizdomīgus darījumus, tādējādi ļaujot savlaicīgi reaģēt uz iespējamu NILLTPF apdraudējumu. Materiāls "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes azartspēļu un izložu organizētāju sektorā" izstrādāts sadarbībā ar IAUI, savukārt materiāls "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros" – sadarbībā ar VID. Tāpat sadarbībā ar VID un Latvijas Nekustamo īpašumu darījumu asociāciju izstrādāts materiāls "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas pazīmes darījumos ar nekustamo īpašumu", kas paredzēts nekustamo īpašumu darījumu starpniekiem. Papildus tam 2024. gadā FID sadarbībā ar VDD izstrādāja informatīvo materiālu par NVO ievainojamību TF.

2.9.15. NRA 2026 pārskata periodā izstrādāts materiāls "Noziedzīgu nodarījumu akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites jomā tipoloģijas un pazīmes". Materiālu izstrādāja speciāli izveidota darba grupa, kuru veidoja pārstāvji no FID, prokuratūras, VID NMPP, VID MP, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldes, kā arī no četrām lielākajām kredītiestādēm Latvijā. Materiālam ir noteikts ierobežotas pieejamības statuss, bet pēc izstrādes tas nosūtīts iesaistītajiem darba grupas dalībniekiem, kredītiestādēm, MI/ENI. Tāpat 2025. gada nogalē izveidota darba grupa ar mērķi veicināt FID un TAI sadarbību ar UKI gadījumos, kur iespējamais profesionālā NILL pakalpojuma sniedzējs ir Novēršanas likuma subjekts.

2.9.16. NRA 2026 pārskata periodā līdztekus citām aktivitātēm izmantoti arī citi sadarbības formāti. TAI arvien aktīvāk izmanto iespēju sadarboties ar FID OpCen ietvaros. OpCen izveidots ar mērķi vēl vairāk stiprināt sadarbības, informācijas apmaiņas un analīzes efektivitāti starp FID un TAI, veicinot īpaši sarežģītu organizētās noziedzības un smagu noziegumu apkarošanu, kad nepieciešama ilgstoša, cieša sadarbība starp TAI amatpersonām, FID analītiķiem, kā arī Novēršanas likuma subjektiem.

2.9.17. Lēmuma pieņemšana par FID iesaisti konkrētā izmeklēšanā, operatīvās darbības procesā tiek pieņemta SKG sēdē, ņemot vērā FID prioritātes, kapacitāti, lietas nozīmīgumu un samērīgumu pret plānojamiem resursiem OpCen darbībā. OpCen darbība notiek FID darba telpās vai atsevišķos gadījumos attālināti. Sadarbība starp FID un iesaistītajām institūcijām OpCen notiek SKG formātā.

2.9.18. 2024. gadā TAI amatpersonas pirmo reizi bija aicinātas novērtēt sadarbību OpCEN ietvaros. Šādas sadarbības kopējais vērtējums bija 8,5 no 10, savukārt OpCEN ietvaros iegūtās informācijas un/vai veiktās analīzes noderīgums kriminālprocesā/operatīvās darbības procesā novērtēts ar 8,7. 2025. gadā šie abi aspekti novērtēti attiecīgi ar 8,6 un 8,5.

[264] Sektorālo un mērķēto finanšu sankciju apiešanas indikatori. FID, Rīga, 2024.
Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/Sankciju_apiesanas_indikatori_2024.pdf'.

2.9.19. FID, organizējot individuālas tikšanās, ik gadu SKG formātā sniedz atgriezenisko saiti par sniegto STR skaitu un kvalitāti UKI, kā arī Novēršanas likuma subjektiem. Atgriezeniskās saites sanāksmes ar Novēršanas likuma subjektiem FID rīko, piemērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju un ņemot vērā FID sniegto STR skaitu. Sanāksmēs pārrunāti un analizēti ziņojumu kvalitatīvie un kvantitatīvie rādītāji, kā arī atsevišķu STR piemēri, t. sk. to saturs, tehniskās nepilnības (ja tādas bija novērojamas), ziņošanas savlaicīgums u. c. rādītāji. Īpašs uzsvars sanāksmēs veltīts vienotas izpratnes veidošanai par ziņošanu FID par sankciju pārkāpšanu un pārkāpšanas mēģinājumiem, kā arī noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā.

2.9.20. 2023. gadā rīkotas 8 atgriezeniskās saites sanāksmes ar Novēršanas likuma subjektiem, 2024. gadā organizētas atgriezeniskās saites sanāksmes ar 21 Novēršanas likuma subjektu un 7 UKI. 2025. gadā rīkotas 15 atgriezeniskās saites sanāksmes ar Novēršanas likuma subjektiem, kā arī divas atgriezeniskās saites sanāksmes organizētas UKI platformas ietvaros – viena par finanšu, otra par nefinanšu sektora kopējiem ziņošanas rādītājiem un tendencēm.

2.9.21. Lai pārrunātu sadarbības jautājumus ar TAI, NRA 2026 pārskata periodā notika atgriezeniskās saites sanāksmes ar VP ENAP, VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldi, VID NMPP, VDD, KNAB, IDB.

Atbilžu sniegšana uz TAI un prokuratūras pieprasījumiem

2.9.22. Atbilžu sniegšana uz TAI un prokuratūras pieprasījumiem ir būtiska iekšzemes sadarbības sastāvdaļa.

2.9.23. Saskaņā ar Novēršanas likuma 56. panta pirmo daļu FID sniedz tā rīcībā esošo informāciju pēc operatīvās darbības subjektu, izmeklēšanas iestāžu vai prokuratūras pieprasījuma operatīvās darbības procesā vai kriminālprocesā, kā arī pēc tiesas pieprasījuma kriminālprocesā. Šajā sadaļā valsts drošības iestāžu, kā arī prokuratūras pieprasījumi operatīvās darbības procesā vai kriminālprocesā ir pielīdzināmi TAI pieprasījumiem.

2.9.24. 2023., 2024. un 2025. gadā attiecīgi FID bija saņēmis 258, 239 un 276 pieprasījumus, no kuriem lielākā daļa bija VP pieprasījumi – 66 %, 59 % un 51 % no kopējā pieprasījumu skaita. No citām TAI pieaugošais pieprasījumu īpatsvars atspoguļo arī kopējo riska profila maiņu. Vēsturiski pieprasījumi no VP bija par NILL lietām, kas saistītas ar likvidējamajām kredītiestādēm un ārvalstīs izdarīta predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju. Būtiski samazinoties šādu lietu skaitam, samazinās arī VP pieprasījumu īpatsvars kopējā pieprasījumu statistikā. Papildus tam arvien biežāk FID saņem pieprasījumus lietās tikai par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu (kriminālprocesos bez NILL kvalifikācijas). Tas norāda uz TAI pieaugošo interesi izmantot FID palīdzību paralēlo finanšu izmeklēšanu veikšanā.

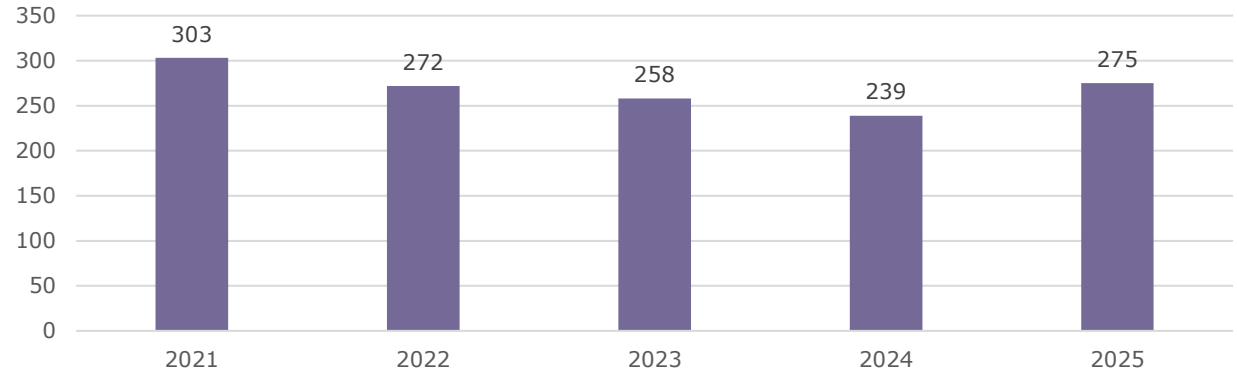

Diagramma Nr. 2.9.2. – TAI informācijas pieprasījumu skaits pa gadiem

2.9.25. Lielākā pieprasījumu daļa ir saistīta ar aktīviem kriminālprocesiem. Pieprasījumi operatīvās darbības procesa stadijā veidoja 24 % 2023. gadā, 31 % 2024. gadā un 43% 2025. gadā.

2.9.26. TAI atzinīgi novērtē FID sagatavotās atbildes. Ikgadējās aptaujas kopējais novērtējums par atbilžu sniegšanu uz pieprasījumiem 2025. gadā saglabājas augsts – 8,4 (2024. gadā – 8,5 un 2023. gadā – 8,8).

2.9.27. NRA 2026 pārskata periodā nozīmīga inovācija FID sadarbībā ar TAI bija FID Datu meklētāja *Black-box* izveide. *Black-box* mērķis ir samazināt administratīvo slogu un dot iespēju TAI amatpersonām operatīvās darbības procesa vai kriminālprocesa ietvaros drošā veidā iegūt informāciju par datu esamību FID rīcībā par fiziskām vai juridiskām personām, kā arī kontiem kredītiestādēs un finanšu iestādēs, lai pieņemtu lēmumu par pieprasījuma nosūtīšanas nepieciešamību saskaņā ar Novēršanas likuma 56. pantu.

2.9.28. Kopš *Black-box* lietošanas sākuma 2024. gada 8. martā līdz 2025. gada beigām TAI veikušas vairāk nekā 7 000 meklējumu. 20,2 % gadījumu konstatētas sakritības ar FID rīcībā esošo informāciju.

Novērtējums

2.9.29. NRA 2026 pārskata periodā nodrošināta efektīva starpinstitūciju sadarbība NILLTPFN jomā visos līmeņos. Turpināja darboties vadošā politiskā koordinējošā institūcija NILLTPFN jomā – FSAP, kā arī augsta līmeņa koleģiāla institūcija noziedzības apkarošanā – Noziedzības novēršanas padome, nodrošinot koordinētu NILLTPFN politiku valstī. NKIM, kā ietvaros īstenota stratēģiskā analīze un prioritāšu noteikšana attiecībā uz kopējās noziedzības apkarošanu, noteica NILL apkarošanu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu atguvi kā vienu no prioritātēm kopējā noziedzības apkarošanas tvērumā. FID vadītais SKG mehānisms kā publiskās–privātās partnerības modelis nodrošināja gan stratēģiska, gan operacionāla līmeņa sadarbību starp publisko un privāto sektoru NILLTPFN jomā, sasniedzot ievērojamus rezultātus. Šī mehānisma efektivitāte uzsvērta arī 2025. gada jūnijā pieņemtajā MONEYVAL 6. kārtas novērtējuma ziņojumā par Latviju.[265]

2.9.30. Normatīvie akti NRA 2026 pārskata periodā būtiski netika grozīti attiecībā uz iekšzemes sadarbību, ievērojot to pietiekamību.

2.10. Starptautiskās sadarbības efektivitāte

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Starptautiskās sadarbības efektivitāte	0,9	0,9

2.10.1. Latvijas normatīvie akti paredz plašas starptautiskās sadarbības iespējas noziedzības apkarošanas jomā, t. sk. NILL apkarošanā un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas nodrošināšanā gan kriminālprocesa ietvaros, gan ārpus tā – operatīvajās darbībās, resoriskajās pārbaudēs, finanšu izlūkošanā.

2.10.2. KPL "C" daļa nosaka krimināltiesisko starptautisko sadarbību gan attiecībā uz TPL, gan kriminālprocesu nodošanu, gan uz personu izdošanu, līdzekļu arestu, konfiskāciju un spriedumu izpildi.[266] Operatīvās darbības likums paredz veikt operatīvās darbības pasākumus, t. sk. sevišķā veidā, pēc starptautisku un ārvalstu TAI un valsts drošības un aizsardzības iestāžu pieprasījuma vai vienošanās.[267]

2.10.3. Novēršanas likums nosaka, ka UKI ir pienākums pēc savas iniciatīvas vai atbilstoši lūgumam veikt informācijas apmaiņu ar ārvalstu iestādēm, kuru pienākumi pēc būtības ir līdzīgi, ja tiek nodrošināta datu konfidencialitāte un to izmantošana ir iespējama vienīgi savstarpēji saskaņotiem mērķiem.[268]

2.10.4. NRA 2026 pārskata periodā UKI realizējušas sadarbību NILLTPFN jomā ar citu valstu UKI dažādos jautājumos, t. sk. nosūtot un saņemot informācijas pieprasījumus. NRA 2026 pārskata periodā informācijas pieprasījumu skaits ir pakāpeniski palielinājies. Kopā nosūtīti 56 (2023. gadā – 11;

[265] Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums, 35. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[266] Kriminālprocesa likuma C daļa. Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 11, 09.06.20025. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums.
[267] Operatīvās darbības likuma 19. panta otrās daļas 3. punkts. Latvijas Vēstnesis, 131, 30.12.1993.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 1, 13.01.1994. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/57573-operativas-darbibas-likums.
[268] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, 46. panta pirmās daļas 7. punkts, Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.

2024. gadā – 16 un 2025. gadā – 29) un saņemti 59 (2023. gadā – 12; 2024. gadā – 14 un 2025. gadā – 33) informācijas pieprasījumi no ārvalstu pilnvarotajām iestādēm.

2.10.5. NRA 2026 pārskata periodā būtiski pieaudzis ne vien saņemto pieprasījumu skaits, bet arī to valstu loks, ar kurām UKI īstenojis sadarbību. Visaktīvākā sadarbība notikusi ar Igauniju, Lietuvu, Poliju, Īriju un Spāniju, kur NRA 2026 pārskata periodā fiksēti 2 un vairāk informācijas pieprasījumi. Kopumā sadarbības valstu skaits ir konsekventi audzis – ja 2023. gadā tika identificētas 13 valstis, tad 2025. gadā jau 21 valsts. Tas norāda uz veiksmīgu un arvien plašāku starptautisko sadarbību.

2.10.6. FID starptautiskajā sadarbībā izmanto Egmont tīklu[269], kā arī EK FIU.net tīklu.[270] Šajos sadarbības kanālos TAI Latvijā ir iespēja saņemt ārvalstu informāciju, vēršoties FID ar atbilstošu pieprasījumu. Pieprasījumu skaits, kas sagatavots ar FID starpniecību pēc TAI lūguma, būtiski pieaug: ja 2022. gadā tie veidoja 23,8 % no visiem FID nosūtītajiem starptautiskajiem pieprasījumiem, tad 2025. gadā šis īpatsvars sasniedza jau 54 % jeb 287 pieprasījumus.

2.10.7. FID sagatavoto pieprasījumu skaits ārvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām NRA 2026 pārskata periodā turpina samazināties, kas ir saistāms ar Latvijas kopējo riska profila maiņu, arvien vairāk pieaugot iekšzemē izdarītu noziedzīgu nodarījumu rezultātā veiktai NILL un mazinoties NILL riskiem, kas saistīti ar ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu (Diagramma Nr. 2.10.1.). Lielākajā daļā gadījumu FID nosūtīto pieprasījumu ārvalstīm pamatā ir aizdomas par NILL (55 %), izvairīšanos no nodokļu nomaksas (17 %), krāpšanu (11 %) vai starptautisko sankciju pārkāpšanu (10 %).

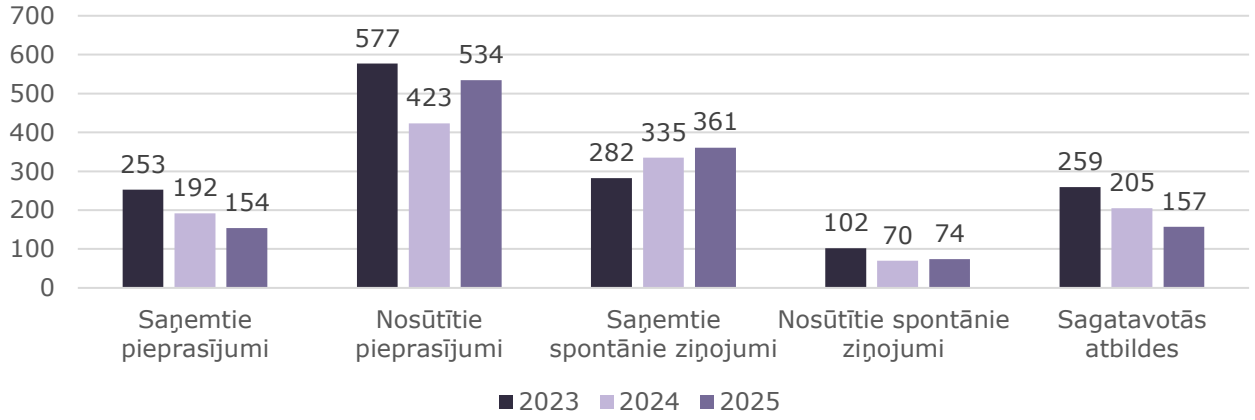

Diagramma Nr. 2.10.1. – FID starptautiskās sadarbības dinamika pārskata periodā

2.10.8. VP kā viena no starptautiskās kriminālatiesiskās sadarbības kompetentajām iestādēm pirmstiesas izmeklēšanā NRA 2026 pārskata periodā aktīvi iesaistījās starptautiskajā kriminālatiesiskajā sadarbībā, gan nosūtot ārvalstīm palīdzības lūgumus – EIR un TPL[271], gan tos izpildot.

2.10.9. NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies VP saņemto un nosūtīto EIR un TPL skaits par noziedzīgiem nodarījumiem NILLTPF jomā (Tabula Nr. 2.10.2.). Kopumā visos NRA pārskata perioda gados VP visbiežāk saņēmusi EIR un TPL, kas saistīti ar noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu tautsaimniecības un ekonomikas jomā (krāpšanas, piesavināšanās, NILL, nelikumīgas darbības ar maksāšanas līdzekļiem, kibernoziegumi, akcīzes preču nelikumīga aprite, telefonkrāpšanas u. c.).

2.10.10. 2023. gadā VP saņēmusi izpildei 831 EIR un TPL, no kuriem 701 bija saistīts ar minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kā arī saņemti vairāki EIR saistībā ar ES noteikto sankciju pārkāpšanu. 2024. gadā no 633 saņemtajiem ārvalstu kriminālatiesiskās sadarbības lūgumiem 488 bija saistīti ar noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu tautsaimniecības un ekonomikas jomā, kā arī

[269] Egmont grupa, Finanšu izlūkošanas vienību informācijas apmaiņas tīkls. Pieejams: https://egmontgroup.org/about/.
[270] ES finanšu izlūkošanas vienību informācijas apmaiņas tīkls. Pieejams: https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&do=groupDetail.groupDetail&groupID=3251.
[271] Eiropas izmeklēšanas rīkojumi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 875.[1] pantam un tiesiskās palīdzības lūgumi atbilstoši Kriminālprocesa likuma 845. pantam. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums.

vairāki EIR un TPL saņemti saistībā ar ES noteikto sankciju apiešanu, nelikumīgu narkotisko vielu apriti, bērnu pornogrāfiju. Vienlaikus jānorāda, ka atsevišķos gados bija novērojami pieaugumi konkrētās kategorijās – piemēram, 2024. gadā ievērojami palielinājies EIR skaits no ārvalstīm, kas saistīts ar nelegālo imigrāciju un tās organizēšanu, kur iesaistīti Latvijas valsts piederīgie.

2.10.11. Savukārt 2025. gadā saņemtie EIR un TPL bija saistīti ar līdzīgiem noziedzīgiem nodarījumiem kā 2023. un 2024. gadā. Pamatā 2025. gadā EIR un TPL tika saņemti no šādām valstīm: Vācijas – 94 (2024. gadā – 83), Polijas – 91 (2024. gadā – 81), Baltkrievijas – 25 (2024. gadā – 34), Lietuvas – 99 (2024.gadā – 120) un Igaunijas – 55 (2024. gadā – 29).

2.10.12. NRA 2026 pārskata periodā VP ārvalstu kompetentajām iestādēm ir nosūtījusi 3 378 (2023. gadā 1247; 2024. gadā – 1272; 2025. gadā – 859) EIR, TPL un spontānās informācijas materiālus (Tabula Nr. 2.10.2.). VP visbiežāk EIR vai TPL NRA 2026 pārskata periodā ir nosūtījusi Lietuvai, Vācijai, Polijai, Igaunijai, Kiprai, Gruzijai, Beļģijai, Nīderlandei, Spānijai, Bulgārijai, Čehijai, Zviedrijai, Francijai (Tabula Nr. 9.1.1. – pielikumā).

	2023	**2024**	**2025**
Nosūtīti	1247	1272	859
Saņemti	831	633	640

Tabula Nr. 2.10.2. – VP saņemto un nosūtīto EIR un TPL skaits

2.10.13. ĢP norādījusi, ka starptautiskā sadarbība kriminālprocesos ir būtiski samazinājusies attiecībā uz nosūtītajiem lūgumiem ārpus ES jurisdikcijas, vienlaikus pieaugot nosūtīto EIR apjomam.[272] ĢP kā viena no starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības kompetentajām iestādēm pirmstiesas izmeklēšanā uz ārvalstīm NRA 2026 pārskata periodā saistībā ar Krimināllikuma 195. pantu ir nosūtījusi mazāk EIR un TPL nekā iepriekšējā pārskata periodā (NRA 2023 pārskata periodā 845 un NRA 2026 – 646) (Tabula Nr. 9.1.2. – pielikumā).

2.10.14. ĢP visvairāk saņemto un nosūtīto EIR un TPL ir saistībā ar NILL un noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar sankciju pārkāpšanu, noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu (krāpšana) un noziedzīgiem nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi nodarījumi nodokļi jomā). Nosūtīto EIR un TPL skaita samazinājums ir konstatēts noziedzīgos nodarījumos valsts institūciju dienestā, kur 2023. gadā ir nosūtīts 21 EIR un TPL, savukārt 2025. gadā nosūtīti 7 EIR un TPL (Tabula Nr. 9.1.2. – pielikumā).

2.10.15. NRA 2026 pārskata periodā visvairāk EIR nosūtīti Lietuvai, Igaunijai un Polijai, savukārt TPL – Ukrainai, Kazahstānai, ASV. NRA 2026 pārskata periodā visvairāk EIR saņemti no Lietuvas, Vācijas un Polijas, savukārt TPL – no Ukrainas, Moldovas, ASV, Apvienotās Karalistes. Atsevišķos gadījumos kompetentā iestāde Latvijā ir atteikusi TPL, ja: konstatēta personas kriminālvajāšana ārvalstī tās politisko uzskatu dēļ; tas ir pretrunā ar nacionālās izmeklēšanas interesēm; izpilde ir nesamērīga ar noziegumu (piemēram, preču kontrabanda nelielā vērtībā); ir nepietiekama informācija (piemēram, par bankas kontiem) un netiek saņemta no ārvalsts papildus lūgtā informācija.

2.10.16. KPL 74. nodaļa nosaka ārvalstī piemērotas mantas konfiskācijas izpildes kārtību Latvijā. NRA 2026 pārskata periodā Latvija ir saņēmusi četrus ārvalstu lūgumus par mantas konfiskācijas izpildi (Tabula Nr. 2.10.3.). Atbilstoši KPL 791. panta pirmajai daļai mantas konfiskācija Latvijā ir izpildāma, ja tā piemērota ārvalstī un ja attiecīgā manta būtu konfiscējama arī saskaņā ar Latvijas tiesību normām. Vienlaikus ārvalsts nolēmumā paredzētā mantas konfiskācija izpildāma neatkarīgi no procesa veida, kādā tā ārvalstī piemērota. NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti gadījumi, kas atbilstu KPL 832. pantam, proti, nolēmuma par mantas konfiskāciju nosūtīšana izpildei ārvalstī nav veikta.

[272] ĢP informācija par saņemtajiem un nosūtītajiem krimināltiesiskās sadarbības lūgumu tiek reģistrēta saskaņā ar 08.10.2013. MK noteikumiem Nr.1045 "Starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības lūgumu informācijas sistēmas noteikumi", kurā netiek apkopota informācija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjomu.

Gads	Saņemto mantas konfiskāciju skaits	Izpildīto mantas konfiskāciju skaits	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjoms			Valsts
			Lūgtais līdzekļu apjoms (EUR)	Faktiski konfiscētais apjoms (EUR)	Atgriezto līdzekļu apjomu	
2023	2	2	365 980,56	365 980,56	339 086,5	ASV
2024	0	0	0	0	0	nav saņemti lūgumi
2025	2	0	1 203 607,69	0	0	Apvienotā Karaliste, ASV

Tabula Nr. 2.10.3. – Ārvalstī piemērotas mantas konfiskācijas izpildīšana Latvijā

2.10.17. ES dalībvalsts nolēmumu par mantas atdošanu īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, kā arī nolēmumu par mantas konfiskāciju izpilda saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14. novembra regulu (ES) 2018/1805 par iesaldēšanas un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu. Savukārt attiecībā uz tām ES dalībvalstīm, kurām minētā regula nav saistoša, piemērojama KPL 75. nodaļā noteiktā kārtība.

2.10.18. TM, saņemot nolēmumu par mantas konfiskāciju, to izskata KPL 754. pantā noteiktajā kārtībā un nosūta materiālus tiesai, vienlaikus informējot attiecīgo ES dalībvalsti. NRA 2026 pārskata periodā ir palielinājies saņemto lūgumu skaits par ES dalībvalstīs piemērotas mantas konfiskācijas izpildi Latvijā. Ja 2023. gadā šādi lūgumi netika saņemti, tad 2025. gadā saņemti 4 lūgumi par kopējo NIL apjomu 26 145 158,20 EUR, no kuriem faktiski konfiscēti 4 990,00 EUR (Tabula Nr. 2.10.4.).[273]

Gads	Saņemto mantas konfiskāciju skaits	Izpildīto mantas konfiskāciju skaits	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjoms			Valsts
			Lūgtais līdzekļu apjoms (EUR)	Faktiski konfiscētais apjoms (EUR)	Atgrieztais līdzekļu apjoms (EUR)	
2023	0	0	0	0	0	nav lūgumu
2024	3	2	85 701,81	51 425,71	46 135,71	Lietuva, Luksemburga, Francija
2025	4	1	26 145 158,20	4 990,00	0	Slovēnija, Bulgārija, Polija, Spānija

Tabula Nr. 2.10.4. – ES dalībvalstīs piemērotas mantas konfiskācijas izpildīšana Latvijā

2.10.19. Saskaņā ar KPL 834. panta pirmo daļu, gadījumos, kad Latvijā pieņemtu nolēmumu par mantiska rakstura piedziņu nav iespējams izpildīt, jo notiesātās personas dzīvesvieta vai īpašums atrodas citā ES dalībvalstī, tiesa vai prokurors šo nolēmumu kopā ar īpašas formas apliecinājumu nosūta TM. Minētā panta otrā daļa paredz, ka TM nodrošina apliecinājuma tulkojumu, sagatavo informāciju par noilguma termiņa tecējumu un nosūta dokumentus attiecīgajai dalībvalstij.

2.10.20. NRA 2026 pārskata periodā Latvija nosūtījusi 17 lūgumus par mantas konfiskāciju, no kuriem izpildīti 10. Valstis, kurām nosūtīti lūgumi par mantiska rakstura piedziņu, katrā pārskata perioda gadā atšķirušās. Visbiežāk sadarbība Latvijā piemērotas mantas konfiskācijas izpildē ES dalībvalstīs notikusi ar Austriju un Lietuvu (Tabula Nr. 2.10.5.).

[273] 2025. gada beigās tika saņemts ārvalsts lūgums par mantas konfiskācijas izpildi Latvijā. Ņemot vērā, ka lūgums saņemts pārskata perioda izskaņā, 2025. gadā tas atradās izskatīšanas stadijā, un faktiskā konfiskācijas izpilde tiek turpināta 2026. gadā. Attiecīgi būtiskākais faktiski konfiscēto līdzekļu apjoms atspoguļosies 2026. gada statistikā.

Gads	Nosūtīto mantas konfiskāciju lūgumu skaits	Izpildīto mantas konfiskāciju lūgumu skaits	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu apjoms			Valsts
			Lūgtais līdzekļu apjoms (EUR)	Faktiski konfiscētais apjoms (EUR)	Atgriezta is līdzekļu apjoms	
2023	5	4	2 847 667,13	1 297 486,26	0	Polija, Lietuva, Luksemburga
2024	6	5	565 457,85	565 372,43	564 323,00	Austrija, Lietuva, Portugāle
2025	6	1	106 183,15	0	0	Austrija, Slovākija, Kipra, Spānija, Vācija, Igaunija

Tabula Nr. 2.10.5. – Latvijā piemērotas mantas konfiskācijas izpildīšana ES dalībvalstī

2.10.21. Kompetentā iestāde EIR izskatīšanai pēc lietas nodošanas tiesai ir TM. Pārskata periodā no ārvalstīm saņemti 6 EIR, kas saistīti ar Krimināllikuma 195. pantu, savukārt 27 rīkojumi saņemti par noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, tostarp krāpšanu (Tabula Nr. 9.1.3. – pielikumā).

2.10.22. Atbilstoši KPL 82. nodaļai TM ir kompetentā iestāde arī ārvalstu TPL izskatīšanā pēc lietas nodošanas tiesai. NRA 2026 pārskata periodā saskaņā ar TM datiem ārvalstīm nosūtīti 50 TPL saistībā ar Krimināllikuma 195. pantu. Visbiežāk šādi lūgumi nosūtīti uz Krieviju, Baltkrieviju, Belizu un Ukrainu (skat. 2.10.26. rindkopu). Kopumā nosūtīto TPL dinamika NRA 2026 pārskata periodā bijusi mainīga: 2023. gadā nosūtīti 8 lūgumi, 2024. gadā – 25, bet 2025. gadā – 17 (Tabula Nr. 9.1.3. – pielikumā).

2.10.23. ĢP prokurori pilda nacionālā kontaktpunkta funkciju Eiropas Tiesiskās sadarbības krimināllietās tīklā *The European Judicial Network in criminal matters* (turpmāk - EJN)[274] un *CARIN*[275], kā arī ir iekļauti Eiropas Padomes ekspertu komitejās Eiropas konvenciju par sadarbību krimināllietās darbības jautājumos (PC-OC). Prokurori ir iesaistīti un plaši realizē pārstāvību dažādos starptautiskos un reģionālos sadarbības tīklos. VP 3 amatpersonas pilda EJN kontaktpunktu funkcijas, regulāri piedaloties sadarbības sanāksmēs un plenārsēdēs.

2.10.24. Ārvalstu sniegtā starptautiskā sadarbība kopumā tiek vērtēta kā atbilstoša, un būtiskas sistēmiskas problēmas netiek konstatētas. Pieprasījumi pārsvarā tiek izpildīti noteiktajos termiņos. Vienlaikus atsevišķos gadījumos, īpaši attiecībā uz VP izdotu TPL izpildi ārvalstīs, process ir ilgstošs un administratīvi sarežģīts, tādēļ izpildes nodrošināšanai tiek piesaistīti EJN kontaktpunkti, tiešie kontakti, sakaru virsnieki un *Eurojust*[276]. Līdzvērtīga situācija ir arī ar dažām ES valstīm, kas VP izmeklētāju izdoto EIR neizpilda noteiktā termiņā un ne vienmēr tiek sasniegts vēlamais rezultāts, pat papildus iesaistot sadarbības partnerus. Vienlaikus NILLTPF apkarošanas jomā TAI ir identificējušas atsevišķas partnervalstis, kuras nesadarbojas vai arī uz tām nosūtīto TPL izpilde ir nesamērīgi ilga.

2.10.25. Uzlabojumi starptautiskajā sadarbībā ir iespējami saistībā ar aresta uzlikšanu kredītiestāžu kontos esošiem naudas līdzekļiem. Gadījumos, kad konti atrodas ārvalstīs, informāciju par to atlikumiem iespējams iegūt, nosūtot EIR vai TPL, kā arī lūdzot šo informāciju noskaidrot FID starptautiskās sadarbības ietvaros. Kopumā ārvalstīs esoša kontu atlikuma noskaidrošana var aizņemt līdz pat 6 mēnešiem, kas ne tikai negatīvi ietekmē izmeklēšanas efektivitāti un kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, bet arī būtiski apgrūtina Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvā 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju ES un 2024. gada 24. aprīļa direktīvā 2024/1260 par aktīvu atgūšanu un konfiskāciju noteikto mērķu izpildi.

[274] European Judicial Network (EJN). Pieejams: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Home.aspx.
[275] Neformāls tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu pārstāvju tīkls, kas specializējas noziedzīgi iegūtu līdzekļu identificēšanā, nodrošināšanā un konfiskācijā. Kamdenas līdzekļu atguves starpaģentūru tīkls – Camden Assets Recovery Inter-Agency Network (CARIN). Pieejams: https://www.europol.europa.eu/publications-documents/camden-asset-recovery-inter-agency-network-carin-manual. Papildus norādāms, ka VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizlūkošanas vadības pārvaldes 4. nodaļa (Aktīvu atguves dienests) darbojas atbilstoši 06.12.2007. Padomes Lēmumam 2007/845/TI attiecībā uz sadarbību starp dalībvalstu aktīvu atguves dienestiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citu īpašumu meklēšanas un identificēšanas jomā, kā arī ir CARIN kontaktpunkts.
[276] ES Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (Eurojust). Pieejams: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurojust_lv.

2.10.26. Ņemot vērā Krievijas militāro agresiju pret Ukrainu un ar to saistīto starptautiskās sabiedrības nostāju, tostarp ES noteiktos ierobežojošos pasākumus, krimināltiesiskā sadarbība ar Krieviju un Baltkrieviju ir būtiski ierobežota un tiek izvērtēta individuāli un īstenota tikai tādā apjomā, kāds ir tiesiski pieļaujams saskaņā ar piemērojamo nacionālo un starptautisko regulējumu. Ņemot vērā minēto, katrs tiesiskās palīdzības, izdošanas vai procesa nodošanas lūgums tiek vērtēts individuāli, ņemot vērā nodarījuma smagumu un raksturu, izmeklējamās lietas aktualitāti un sadarbības kritisko nepieciešamību. Secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā Krievija un Baltkrievija acīmredzami neievēro starptautiskās saistības un ir zudusi savstarpējā uzticamība par faktu patiesumu (attiecībā uz saņemtajiem TPL no Baltkrievijas), kā arī nav uzticamības, ka, izpildot VP izdotos TPL, izpildes materiāli atbilst faktu patiesumam.

2.10.27. Efektīvai NILL novēršanai jāturpina uzlabot un veicināt sadarbību un informācijas apmaiņu starp Latvijas un ārvalstu TAI, kuri apkaro viena veida noziedzības jomu. Pārrobežu sadarbība un informācijas apmaiņa kopumā funkcionē, taču tās efektivitāte būtiski atšķiras atkarībā no jurisdikcijas un piemērojamā tiesiskā ietvara. Sadarbība ES ietvaros pārsvarā ir strukturēta un nodrošināta, tomēr arī ES līmenī praksē pastāv ierobežojumi, kas saistīti ar atšķirīgu pieeju autonomas NILL izmeklēšanai. Vairākās ES dalībvalstīs izmeklēšanas uzsākšana un informācijas nodošana joprojām ir cieši piesaistīta konkrēta predikatīvā nozieguma identificēšanai, kas ierobežo iespējas pilnvērtīgi sadarboties gadījumos, kad Latvijā konstatētās finanšu plūsmas pēc būtības atbilst autonomas NILL pazīmēm, bet nav tieši sasaistāmas ar ārvalstīs atzītu predikatīvu nodarījumu.

2.10.28. Sadarbībā ar trešajām valstīm praksē regulāri novērojama būtiska atbildes kavēšanās un fragmentāra informācijas sniegšana. Atsevišķās jurisdikcijās informācijas apmaiņa ir ierobežota arī institucionālās kapacitātes, atšķirīgu procesuālo standartu vai augstāka korupcijas riska dēļ, kas var ietekmēt gan sniegtās informācijas pilnīgumu, gan tās ticamību. Šādos gadījumos saņemtā informācija ne vienmēr ļauj veidot stabilu pierādījumu kopumu. Šie faktori tieši ietekmē autonomo NILL lietu izmeklēšanas efektivitāti, jo finanšu plūsmas bieži šķērso vairākas jurisdikcijas.

2.10.29. Papildus minētajam, MONEYVAL publicētajā Latvijas 6. kārtas savstarpējā novērtējumā Latvija ir atzīta par valsti ar kopumā efektīvu un proaktīvu starptautiskās sadarbības sistēmu. Novērtējumā secināts, ka Latvija nodrošina savlaicīgu un kvalitatīvu savstarpējo tiesisko palīdzību, kā arī aktīvi iesaistās dažādos starptautiskās sadarbības mehānismos, tostarp kopīgajās izmeklēšanas grupās un informācijas apmaiņas platformās, kas atbilst valsts riska profilam. Vienlaikus ziņojumā ir izcelti arī turpmāk pilnveidojamie virzieni, tostarp lietu pārvaldības sistēmu attīstība, sadarbības stiprināšana korupcijas lietās, kā arī efektīvāka starptautisko instrumentu izmantošana aktīvu izsekošanā un konfiskācijā. Kopumā Latvijas starptautiskā sadarbība novērtēta ar būtisku efektivitātes līmeni, kas norāda uz sistēmas stiprajām pusēm un vienlaikus skaidri iezīmē turpmākās attīstības prioritātes.[277]

2.11. Neatkarīgas revīzijas pieejamība

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Neatkarīgas revīzijas pieejamība	0,7	0,8

2.11.1. Neatkarīga revīzija ir viens no būtiskākajiem instrumentiem sabiedrības uzticības stiprināšanai, publisko un privāto līdzekļu pārvaldības uzlabošanai un finanšu datu caurspīdīguma nodrošināšanai. Tās nozīme ir ne tikai sniegt objektīvu un profesionālu vērtējumu par finanšu pārskatu pareizību, bet arī savlaicīgi identificēt un mazināt kļūdu un krāpšanu izraisītus riskus. Veicot neatkarīgu revīziju, uzmanība tiek pievērsta iekšējās kontroles un risku vadības sistēmai, procesiem un pārvaldības efektivitātei kopumā, aptverot nodokļus, finanšu grāmatvedību, korporatīvo pārvaldību un datu pilnīgumu un kvalitāti, kas rezultātā mazina potenciālos un pastāvošos NILLTPF riskus.

2.11.2. Neatkarīga revīzija tiešā veidā uzlabo finanšu informācijas pilnīgumu un kvalitāti privātajā un publiskajā sektorā, jo ne tikai FM un LZRA, bet arī Valsts kontrole sistemātiski identificē kļūdas,

[277] Council of Europe. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Latvia. Sixth Rounds Mutual Evaluation Report. February 2026. 36. lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.

neatbilstības un nepilnības finanšu uzskaitē, pārskatu sagatavošanā un iekšējās kontroles un risku vadības sistēmās. Ārējās revīzijas rezultātā sniegtie ieteikumi ļauj juridiskajām personām uzlabot finanšu vadības procesu stabilitāti, bet neatkarīga zvērināta revidenta ziņojums un atzinums nodrošina pārliecību par to, ka finanšu pārskatos sniegtā informācija ir patiesa un atbilst normatīvo aktu prasībām. Regulāra revīzija vienlaikus veicina caurskatāmību un darbojas kā efektīvs preventīvs mehānisms, kas palīdz novērst publisko līdzekļu neatbilstošu vai prettiesisku izmantošanu un stiprina labas pārvaldības praksi.

2.11.3. FID un TAI savu funkciju izpildē izmanto finanšu pārskatus, grāmatvedības organizācijas dokumentus un citus finanšu dokumentus, piemēram, zvērināta revidenta ziņojumu un atzinumu, gan kā būtisku informācijas avotu risku identificēšanai, gan kā pierādījumus izmeklēšanas procesā.

2.11.4. NILLTPF riski bieži materializējas situācijā, kad ir zems finanšu datu caurspīdīgums un nepietiekama iekšējā kontrole, piemēram, nodokļu apiešanā, fiktīvās izmaksās, darījumos ar skaidru naudu vai nerevidētās sabiedrībās. Šādos gadījumos neatkarīgas revīzijas neesamība vai ierobežota pieejamība var apgrūtināt risku savlaicīgu identificēšanu un novēršanu.

2.11.5. Atbilstoši Latvijā atzītiem publiskā sektora revīzijas standartiem revīzijas tiek iedalītas finanšu, atbilstības un lietderības revīzijās.[278] Atbilstības revīzija ietver arī normatīvā regulējuma prasību ievērošanas izvērtēšanu, tostarp NILLTPF jomā. Zvērināts revidents savas profesionālās darbības ietvaros var veikt jebkuru no šīm revīzijas, tajā skaitā NILLTPF jomas revīziju, ciktāl to pieļauj normatīvais regulējums un profesionālie standarti.

2.11.6. Būtiski ir nodrošināt zvērināta revidenta neatkarību revīzijas pakalpojuma sniegšanā, kas vienlaikus paredz, ka zvērināts revidents un zvērināta revidenta komercsabiedrība nevar sniegt klientam noteiktus ar obligāto revīziju nesaistītus atsevišķus pakalpojumus laikposmā, uz kuru ir noslēgts revīzijas pakalpojumu līgums.

2.11.7. Revīzijas pakalpojumu likuma 28. pants[279] nosaka, ka zvērināts revidents un zvērinātu revidentu komercsabiedrība revīzijas pakalpojumus sniedz atbilstoši minētajam likumam, vienlaikus ievērojot Latvijā atzīto starptautisko revīzijas standartu un starptautisko publiskā sektora revīzijas standartu (ISSAI) prasības, ja klients ir valsts vai pašvaldības institūcija, kā arī profesionālās ētikas kodeksa normas un prasības. Toties, ja klients ir sabiedriskas nozīmes struktūra (SNS), zvērināts revidents un zvērinātu revidentu komercsabiedrība ievēro arī Regulā Nr. 537/2014[280] noteiktās prasības gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu revīzijas veikšanai SNS.

2.11.8. Papildus minētajam, Revīzijas pakalpojumu likuma 1. panta[281] 12. punkts nosaka, ka Latvijā tiek piemēroti LZRA noteiktie Starptautiskās grāmatvežu federācijas Starptautiskās revīzijas un apliecinājuma uzdevumu standartu padomes izdotie Starptautiskie revīzijas standarti (ISA) (privātā sektora revīzijās), Starptautiskie kvalitātes vadības standarti (ISQM 1 un ISQM 2), Starptautiskie apliecinājuma un pārbaudes uzdevumu standarti, kā arī saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu likuma 1. panta 26. punktu – Starptautiskās Grāmatvežu federācijas apstiprinātais Starptautiskais profesionālo grāmatvežu ētikas kodekss (IESBA Code), tai skaitā Starptautiskie Neatkarības standarti.

2.11.9. Tas nozīmē, ka neatkarības prasības, kas ietvertas Starptautiskajā profesionālo grāmatvežu ētikas kodeksā, tostarp Starptautiskajos neatkarības standartos, ir juridiski saistošas zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām Latvijā.

2.11.10. Revīzijas pakalpojuma likuma 26. pants nosaka, ka zvērinātam revidentam un zvērinātu revidentu komercsabiedrībai, tostarp atbildīgajam zvērinātam revidentam, ir pienākums visā revīzijas uzdevuma dzīves ciklā – gan pirms uzdevuma pieņemšanas, gan tā izpildes laikā – pastāvīgi nodrošināt savu neatkarību. Šā pienākuma ietvaros zvērinātam revidentam ir savlaicīgi jāidentificē jebkādi apstākļi, kas varētu apdraudēt neatkarību, un par tiem jāinformē klients, revīzijas komiteja vai cita līdzvērtīga uzraudzības institūcija.

[278] Par Valsts kontroli. Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/par-mums/valsts-kontrole/par-valsts-kontroli.
[279] Revīzijas pakalpojumu likums, 28. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p28.
[280] Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa regula (ES) Nr. 537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās un ar ko atceļ Komisijas lēmumu 2005/909/EK. Pieejama: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/537/oj/?locale=LV.
[281] Revīzijas pakalpojumu likums, 1. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p1.

2.11.11. SNS revīzijas gadījumā zvērinātam revidentam vai zvērinātu revidentu komercsabiedrībai ir pienākums katru gadu sniegt klienta revīzijas komitejai rakstveida apliecinājumu par savas revidenta profesionālās darbības neatkarību no revidējamā klienta, vienlaikus informējot par visiem attiecīgajiem apdraudējumiem zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu komercsabiedrības neatkarībai un par piemērotajiem aizsardzības pasākumiem.[282] Gadījumā, ja SNS pārvedami vērtspapīri ir iekļauti dalībvalstu regulētajā tirgū, zvērināts revidents vai zvērinātu revidentu komercsabiedrība reizi gadā papildus informē par jebkuriem šim klientam papildus sniegtajiem pakalpojumiem.[283]

2.11.12. Revīzijas pakalpojumu likums nosaka zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību neatkarības, objektivitātes, profesionālās ētikas un konfidencialitātes prasības, tostarp profesionālās darbības noteikumus, kā arī atbildību par šajā likumā un Regulā Nr. 537/2014 noteikto prasību neievērošanu[284].[285] Vienlaikus likums nosaka, ka zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību profesionālā darbība ir obligāti civiltiesiski apdrošināma šajā likumā un MK noteikumos noteiktajā apmērā.

2.11.13. Valsts un pašvaldību institūcijas, tiesas, prokurori un pirmstiesas izmeklēšanas iestādes garantē zvērināta revidenta profesionālās darbības neatkarību[286]. Zvērinātu revidentu komercsabiedrību biedriem, akcionāriem vai dalībniekiem, vadītājam, valdes un padomes locekļiem, kā arī citām personām ir aizliegts iejaukties zvērināta revidenta (arī zvērinātu revidentu komercsabiedrības iecelta atbildīgā zvērinātā revidenta) profesionālajā darbībā vai citādi viņu ietekmēt ar mērķi apdraudēt šā revidenta neatkarību un objektivitāti, kā arī viņa kā neatkarīga eksperta viedokli vai atzinumu[287]. Vienlaikus pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai KPL 121. panta 5^1 daļā noteiktajā kārtībā ir tiesības pieprasīt no zvērināta revidenta viņa rīcībā esošo informāciju par faktiem, kas viņam kļuvuši zināmi, sniedzot profesionālos pakalpojumus, kā arī veikt attiecīgo dokumentu apskati, izņemšanu vai pratināšanu, ievērojot likumā noteikto procesu, tostarp prasību par uzraugošā prokurora piekrišanu.

2.11.14. NRA pārskata periodā ir veikta virkne izmaiņu normatīvajos aktos ar mērķi uzlabot zvērināta revidenta profesionālo kapacitāti, paaugstināt uzraudzības efektivitāti un mazināt interešu konflikta risku:

a) Ieviests jauns regulēts profesionāla pakalpojuma veids – ilgtspējas ziņojuma apliecinājums, vienlaikus nosakot tā uzraudzības kārtību. Jaunā pieeja attiecas uz zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām, kas ir tiesīgas sniegt ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojumus, nosakot augstākas profesionālās kompetences prasības. Skaidrāk noteiktie kvalifikācijas kritēriji normatīvajos aktos stiprina sniegtā pakalpojuma kvalitātes kontroli, savukārt precīzi definētā ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojuma uzraudzības kārtība mazina neatkarības un konfidencialitātes riskus;[288]

b) Būtiskas izmaiņas veiktas SNS revīzijas komiteju kompetences, pienākumu un atbildības stiprināšanā. Kompetenta revīzijas komiteja ir nozīmīgs mehānisms zvērināta revidenta neatkarības nodrošināšanā, jo profesionāli kompetents un neatkarīgs SNS revīzijas komitejas sastāvs spēj efektīvi uzraudzīt zvērināta revidenta darbību gada pārskata revīzijas laikā. Turklāt normatīvajā regulējumā skaidri noteiktais revīzijas komitejas pienākums sniegt informāciju par zvērināta revidenta veiktās ilgtspējas ziņojuma apliecināšanas un gada pārskata revīzijas rezultātiem SNS administratīvajai vai uzraudzības struktūrai mazina risku, ka konstatētās neatbilstības varētu palikt neatklātas klienta pārvaldības struktūrām;[289]

[282] Regulas 537/2014 6.panta 2.punkts. Pieejama: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/537/oj/?locale=LV.
[283] Revīzijas pakalpojumu likuma 29.panta sestā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p29.
[284] Revīzijas pakalpojumu likuma 2. panta trešās daļas 2. punkts. Pieejamas: https://likumi.lv/ta/id/20946#p2.
[285] Revidentu neatkarības prasības ir detalizēti reglamentētas Revīzijas pakalpojumu likuma VI nodaļā "Zvērināta revidenta neatkarība, objektivitāte un profesionālās ētikas prasības". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p25.
[286] Revīzijas pakalpojumu likuma 25.panta otrā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p25.
[287] Revīzijas pakalpojumu likuma 25.panta trešā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p25.
[288] Pārņemot Eiropas Parlamenta un Padomes 2022. gada 14. decembra Direktīvu (ES) 2022/2464, ar kuru attiecībā uz korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu groza Regulu (ES) Nr. 537/2014, Direktīvu 2004/109/EK, Direktīvu 2006/43/EK un Direktīvu 2013/34/ES, 2024. gada 26. septembrī tika pieņemts likums "Grozījumi Revīzijas pakalpojumu likumā", kas stājās spēkā 2024. gada 17. oktobrī. Pieejams: https://www.vestnesis.lv/op/2024/193.15.
[289] Pārņemot Direktīvu (ES) 2022/2464, 2024. gada 26. septembrī tika pieņemts un 2024. gada 17. oktobrī stājās spēkā likums "Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā". Pieejams: https://www.vestnesis.lv/op/2024/193.4.

c) Izveidota vienota un centralizēta sankciju un administratīvo pasākumu piemērošanas sistēma – sankciju un administratīvo pasākumu piemērošanas funkcija ir nodota vienai iestādei – FM. Šādas sistēmas ieviešana veicina zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību sniegto profesionālo pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, jo par pārkāpumiem tagad var tikt piemēroti stingrāki sodi – sankcijas un administratīvie pasākumi – nekā iepriekš piemērotie disciplinārsodi. Šie sodi tiek piemēroti visiem zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām, tādējādi stiprinot motivāciju ievērot normatīvo aktu un profesionālo standartu prasības, kā arī profesionālās ētikas principus;[290]

d) Lai cita starpā noteiktu pienākumu revidējamam klientam (komercsabiedrībai) reaģēt uz zvērināta revidenta konstatētajām nepilnībām komercsabiedrības darbības vidē, kas var radīt korupcijas risku, kā arī vienlaikus ieviestu OECD Latvijai izteikto rekomendāciju stimulēt uzņēmumus veikt neatkarīgu iekšējo izmeklēšanu un ziņot kompetentajām iestādēm gadījumus, kad rodas aizdomas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanu[291], tika pieņemti grozījumi Komerclikumā. Ar šiem grozījumiem noteikts pienākums komercsabiedrības dalībniekiem vai valdei pieņemt lēmumu par komercsabiedrības darbības īpašās pārbaudes veikšanu gadījumā, ja no zvērināta revidenta ir saņemta rakstveida informācija par zvērināta revidenta konstatētajām nepilnībām komercsabiedrības darbības vidē, tostarp IKS, kas var radīt korupcijas risku. Papildus paredzēts, ka gadījumos, kad komercsabiedrībā ir izveidota padome, minēto lēmumu ir tiesīga pieņemt arī padome.

2.11.15. 2024. gadā LZRA ieviesa jaunu kvalitātes kontroles nolikumu, kurā ietverti kritēriji neatkarības risku identificēšanai un novēršanai.

2.11.16. Juridisko personu loks, kurām ir pienākums piesaistīt zvērinātu revidentu vai zvērinātu revidentu komercsabiedrību gada pārskata revīzijai, kā arī attiecīgie kritēriji ir noteikti Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma 91. pantā[292]. Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma 3. panta pirmās daļas 1. punktā minētām sabiedrībām, ja tās ir vidējās vai lielas sabiedrības vai ja to vērtspapīri ir iekļauti regulētajā tirgū, kā arī koncerna mātes sabiedrībām ir obligāts pienākums piesaistīt zvērinātu revidentu revīzijas pakalpojumu sniegšanai. Savukārt, ja šī sabiedrība ir maza sabiedrība, tad tās sagatavotā gada pārskata revīzijai (pārbaudei) obligāti ir jāpieaicina zvērināts revidents tikai šādos gadījumos:

a) ja šīs sabiedrības rādītāji 2 gadus pēc kārtas (gan kārtējā, gan iepriekšējā pārskata gadā), bet jaunizveidotai sabiedrībai – pirmā pārskata gada bilances datumā pārsniedz 2 no 3 šajā punktā minēto kritēriju robežvērtībām:

- bilances kopējā summa – 1 000 000 EUR;
- neto apgrozījums – 2 000 000 EUR;
- vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 50;

b) ja mazā sabiedrība neatbilst 1.16. punktā minētajiem kritērijiem, tad, izpildoties 2 no 3 zemāk minētajām robežvērtībām, tai ir obligāti jāpiesaista zvērinātais revidents gada pārskata ierobežotajai pārbaudei[293;294]:

- bilances kopējā summa – 500 000 EUR;
- neto apgrozījums – 1 000 000 EUR;
- vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 25.

2.11.17. Vienlaikus citām juridisko personu formām pienākums piesaistīt zvērinātu revidentu gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu revīzijai ir noteikts tām saistošajos normatīvajos aktos,

[290] Pārņemot Eiropas Parlamenta un Padomes 2023. gada 13. decembra Direktīvu (ES) 2023/2864, ar ko attiecībā uz Eiropas vienotā piekļuves punkta izveidi un darbību groza konkrētas direktīvas, 2025. gada 19. jūnijā tika pieņemts un 2025. gada 16. jūlijā stājās spēkā likums "Grozījumi Revīzijas pakalpojumu likumā", ar kuru ir ieviestas informācijas nodošanas ESAP prasības.
[291] 2023. gada 11. maija likums "Grozījumi Komerclikumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/342160.
[292] Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums, 91. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/277779#p91.
[293] Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma 92. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/277779#p92.
[294] Saskaņā ar Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma 92. panta pirmo daļu gada pārskata ierobežotā pārbaude ir pārbaudes uzdevums, kas veicams atbilstoši Revīzijas pakalpojumu likumam attiecībā uz finanšu pārskatā norādītajiem datiem un iekļauto informāciju, tajā skaitā uzņēmumu ienākuma nodokļa summu atbilstību.

piemēram, Finanšu instrumentu tirgus likumā[295], Pašvaldību likumā[296], Publisko aģentūru likumā[297], Biedrību un nodibinājumu likumā[298] un MK 2022. gada 14. jūlija noteikum Nr. 439 "Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā"[299], kā arī citos normatīvajos aktos.

2.11.18. Būtiski uzsvērt, ka 2025. gadā pieņemti grozījumi Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā, lai pārņemtu EK deleģēto 2023. gada 21. decembra Direktīvu (ES) 2023/2775, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/34/ES groza attiecībā uz mikrouzņēmumu, mazo, vidējo un lielo uzņēmumu vai grupu lieluma kritēriju korekcijām, un attiecīgi tika paaugstinātas robežvērtības, pie kurām komersantiem obligāti jānodrošina gada pārskatu revīzijas.

2.11.19. Būtiski akcentēt, ka pastāv spiediens no uzņēmēju puses birokrātijas samazināšanas aizsegā[300] samazināt revidējamo un pārbaudāmo komercsabiedrību loku, paaugstinot obligātas revīzijas robežvērtības un atsakoties no obligātām gada pārskatu ierobežotajām pārbaudēm. Pastāv risks, ka revidējamā uzņēmumu loka samazināšana palielinās NILLTPF riskus un pasliktinās finanšu ziņošanas kvalitāti un nodokļu aprēķinu disciplīnu mazo uzņēmumu vidū.

2.11.20. Kā redzams Tabulā Nr. 2.11.1. no zvērinātu revidentu iesniegtajām ikgadējām atskaitēm, 2024./2025. gada revīzijas sezonā ir veiktas 7 772 finanšu pārskatu revīzijas, 970 finanšu pārskatu ierobežotas pārbaudes un 365 atkarības pārskatu pārbaudes.

Avots: LZRA

Pēc darbības veida	**Skaits 2022./2023.** gada revīzijas sezonā	**Skaits 2023./2024.** gada revīzijas sezonā	**Skaits 2024./2025.** gada revīzijas sezonā
Kredītiestādes	10	9	11
Apdrošināšanas sabiedrības	6	8	6
Akciju sabiedrības	438	365	387
t. sk. publiskās akciju sabiedrības	*21*	*15*	*13*
Sabiedrības ar ierobežotu atbildību	6 747	6 529	6 617
Pašvaldības	43	44	44
Valsts un pašvaldību iestādes un aģentūras	68	62	51
Nodibinājumi un biedrības	138	147	144
Koncerni (konsolidētie gada pārskati)	372	309	328
Citi uzņēmumi	197	187	184

Tabula Nr. 2.11.1. – Zvērinātu revidentu iesniegtās ikgadējās revīzijas atskaites pa revidēto klientu grupām

2.11.21. LZRA norāda, ka obligātajām revīzijām ir pakļauti mazāk nekā 4 % no UR reģistrēto komercsabiedrību, biedrību, nodibinājumu un politisko partiju, kā arī valsts un pašvaldību iestāžu un institūciju kopējā skaita.

2.11.22. Saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu likumu[301] atzinums ir revidenta ziņojuma neatņemama daļa, kurā skaidri izteikts viedoklis par to, vai gada pārskatā, arī konsolidētajā gada pārskatā, ietvertie finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par attiecīgā klienta finansiālo stāvokli, peļņu vai zaudējumiem un naudas plūsmu saskaņā ar attiecīgajiem finanšu pārskatu sagatavošanas principiem (standartiem) un atbilst normatīvajiem aktiem. Var būt atzinums bez

[295] Finanšu instrumentu tirgus likums, 56. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/81995#p56.
[296] Pašvaldību likums, 74. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/336956#p74.
[297] Publisko aģentūru likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/202272.
[298] Biedrību un nodibinājumu likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/81050.
[299] Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 439 "Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/334035.
[300] Ekonomikas ministrijas tiesību akta projekts Nr. 25-TA-3074 "Rīcības plāns tirdzniecības nozares atbalstam" Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/60fff16f-a184-42cb-a517-208e32347ffb.
[301] Revīzijas pakalpojumu likums, 1. panta pirmās daļas 1. punkts. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p1.

iebildēm, atzinums ar iebildēm un negatīvs atzinums, kā arī zvērināta revidenta atzinumā var tikt iekļauta informācija par atteikumu sniegt atzinumu[302].

Avots: LZRA

Revīzijas sezona	Atzinumu bez iebildumiem, skaits	Atzinumu ar apstākļu akcentējumu, skaits	Atzinumu ar iebildumiem, skaits	Negatīvu atzinumu un atteikumu dot atzinumu, skaits
2022./2023.gads	6 865	429	682	43
2023./2024.gads	6 587	379	646	48
2024./2025.gads	6 612	391	710	59

Tabula Nr. 2.11.2. – NRA pārskata periodā sniegtie zvērinātu revidentu atzinumi

2.11.23. Revīzijas pakalpojumu likuma 29. panta 4.[1] daļa[303] nosaka, ka zvērinātam revidentam un zvērināta revidenta komercsabiedrībai nav tiesību ilgāk par 6 gadiem pēc kārtas sniegt revīzijas pakalpojumus vienā un tajā pašā valsts vai pašvaldības institūcijā, kā arī vismaz 2 gadus pēc šā laikposma beigām aizliegts piedalīties minētā klienta gada pārskata revīzijā.

2.11.24. Atbilstoši Regulas Nr. 537/2014[304] 17. panta 1. punkta otrajai daļai zvērinātam revidentam un zvērināta revidenta komercsabiedrībai nav tiesību ilgāk par 10 gadiem pēc kārtas veikt gada pārskata un konsolidētā gada pārskata revīziju (pārbaudi) vienā un tajā pašā SNS. Minēto termiņu dalībvalstis var noteikt mazāku (Regulas Nr. 537/2014 17. panta 2. punkta b) apakšpunkts) vai arī noteikt garāku līdz pat 24 gadiem pie Regulas Nr. 537/2014 17. panta 4. punkta minētiem apstākļiem.

2.11.25. Vienlaikus zvērinātam revidentam un zvērināta revidenta komercsabiedrībai aizliegts pēc maksimālā revīzijas uzdevuma termiņa beigām uzņemties jaunu revīzijas uzdevumu minētajā SNS vismaz četrus gadus[305]. Ja zvērināta revidenta vai zvērināta revidenta komercsabiedrība ir piederīga revidentu komercsabiedrību tīklam, šajā daļā minētais aizliegums attiecas arī uz šā tīkla sadarbības partneriem.

2.11.26. Kā norāda Valsts kontrole, zvērināta revidenta neatkarība ir viens no revīzijas procesa pamatprincipiem, kas ir jāievēro gan pirms revīzijas uzsākšanas, gan visā tās laikā. Taču zvērināta revidenta profesionālā neatkarība var tikt apdraudēta, ja zvērināts revidents ir ilglaicīgi saistīts ar klientu. Arī FM, atsaucoties uz profesionālās ētikas kodeksā ietvertajiem principiem, ir uzsvērusi, ka ilgstoša sadarbība ar vienu un to pašu klientu rada pazīstamības (*familiarity*) apdraudējumu, kas var vājināt revidenta objektivitāti un profesionālo skepsi, tādējādi ietekmējot revīzijas kvalitāti.

2.11.27. Jauno zvērināto revidentu sertifikātu skaits ir stabils. Tajā pašā laikā zvērināto revidentu komercsabiedrību skaits uzrāda samazināšanās tendenci. Atšķirības sertifikātu un licenču skaita izmaiņās galvenokārt saistītas ar to, vai jaunie zvērinātie revidenti izveido savu revīzijas praksi (parasti SIA) vai pievienojas citai esošai zvērināto revidentu komercsabiedrībai, kurā bieži vien iepriekš strādājuši kā zvērināto revidentu palīgi.

2.11.28. Latvijā zvērinātu revidentu pakalpojumus sniedz tikai Latvijas Republikā reģistrētas komercsabiedrības (galvenokārt SIA), kurās strādā lielākā daļa zvērinātu revidentu, kā arī neliels skaits zvērinātu revidentu, kas ir reģistrēti VID kā saimnieciskās darbības veicēji (pašnodarbinātās personas vai individuālie komersanti).

2.11.29. LZRA apkopo statistikas informāciju no saviem biedriem – zvērinātiem revidentiem – gan par izsniegto revidentu ziņojumu skaitu (profesijas vispārējās uzraudzības nolūkā), gan par klientu

[302] Negatīvs zvērināta revidenta atzinums vai atteikums sniegt atzinumu var norādīt uz būtiskiem trūkumiem revidējamās vienības finanšu uzskaitē vai ierobežotām iespējām pārbaudīt finanšu pārskatu ticamību. Šāda situācija var negatīvi ietekmēt revidējamās vienības reputāciju, mazināt kreditoru un investoru uzticību un apgrūtināt finansējuma piesaisti.
[303] Revīzijas pakalpojumu likums, 29. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946#p29.
[304] Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa regula (ES) Nr. 537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās un ar ko atceļ Komisijas lēmumu 2005/909/EK. Pieejama: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/537/oj/?locale=LV.
[305] Revīzijas pakalpojumu likuma 37.8 panta trešā daļa un Regulas 537/2014 17.panta 3.punkts.

skaitu un riska līmeni (galvenokārt, lai uzraudzītu atbilstību Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasībām).

Avots: LZRA

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Apturēto zvērinātu revidentu sertifikātu skaits	19	23	22	24	27	24	24	27
Zvērināti revidenti ar aktīvu sertifikātu (t. sk. sertifikāta darbība apturēta)	150	150	151	148	153	157	156	156
Zvērinātu revidentu komercsabiedrību skaits	124	117	117	112	114	108	104	100

Tabula Nr. 2.11.3. – Zvērinātu revidentu skaits

2.11.30. Saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu likuma 26. panta ceturto daļu zvērināts revidents nedrīkst veikt gada pārskata un konsolidētā gada pārskata revīziju, ja pastāv risks, ka klients varētu būt ar zvērinātu revidentu saistīta persona, vai risks, ka revīzija varētu būt saistīta ar zvērināta revidenta (arī zvērinātu revidentu komercsabiedrības ieceltais atbildīgais zvērināts revidents) savtīgām interesēm (klienta aizstāvību vai iebiedēšanu saistībā ar līdzdalību klienta darījumos, finansiālām, civiltiesiskām, darba vai cita veida attiecībām starp zvērinātu revidentu, zvērinātu revidentu komercsabiedrību, revidentu komercsabiedrību tīklu vai šā panta trešajā daļā minētu fizisko personu, kura varētu tieši vai netieši ietekmēt revīzijas rezultātu, un klientu), ja objektīva un labi informēta trešā persona varētu secināt, ka revidenta neatkarība ir apdraudēta.

2.11.31. Pēdējo 5 gadu laikā dažas zvērinātu revidentu komercsabiedrības sniedz arī citus pakalpojumus, uz kuriem neattiecas starptautiskie profesionālie standarti. Šādus pakalpojumus ir saņēmuši 15–18 % no kopējā revīzijas prakses klientu skaita.

2.11.32. Regulas Nr. 537/2014 8. panta 5. punkta "a" apakšpunkts noteic, ka kvalitātes kontroles pārbaudītājam cita starpā jāpārbauda obligātā revidenta vai revīzijas uzņēmuma neatkarība no revidētās struktūras. Tāpat 2. Starptautiskā kvalitātes vadības standarta "Darba uzdevuma kvalitātes pārbaudes"[306] 25. punkta "d" apakšpunkts paredz, ka darba uzdevuma kvalitātes pārbaudes gaitā darba uzdevuma kvalitātes pārbaudītājs cita starpā novērtē atbildīgā partnera konstatējumu par to, ka ir ievērotas attiecināmās ētikas prasības attiecībā uz neatkarību.

2.11.34. Saskaņā ar PB metodoloģiju "*Availability of Independent Audit*" Latvijā tiek nodrošināta neatkarīgu revidentu, SNS revīzijas komiteju un uzraugošo institūciju regulāra un efektīva sadarbība, tādējādi sekmējot savlaicīgu riska faktoru un sistēmisku problēmu identificēšanu un profesionālu diskusiju par nepieciešamajiem uzlabojumiem revīzijas procesos. Sadarbības mehānisms starp Valsts kontroli, FM, LZRA un citām iesaistītajām institūcijām nodrošina vienotu profesionālo vadlīniju piemērošanu atbilstoši starptautiskajai praksei.

2.11.35. Lai nodrošinātu un uzraudzītu zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību neatkarību, objektivitāti un profesionālā pakalpojuma kvalitāti, LZRA regulāri veic to zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību, kuras sniedz revīzijas vai ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojumu klientiem, kuri nav SNS, sniegto pakalpojumu kvalitātes kontroles pārbaudes. Savukārt attiecībā uz SNS klientiem sniegtajiem revīzijas un ilgtspējas apliecinājuma pakalpojumiem zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību kvalitātes kontroles pārbaudes veic FM. Valsts kontrole izvērtē tikai atsevišķus neatkarības aspektus, kas ir būtiski tās veikto revīziju nodrošināšanai (piemēram, komponentu revidentu darba izmantošanā konsolidētā saimnieciskā gada pārskata revīzijā). Zvērinātu revidentu neatkarības aspektu ievērošanu Valsts kontrole izvērtē tikai tādā apjomā, kāds ir nepieciešams, lai nodrošinātu konsolidētā saimnieciskā gada pārskata revīzijas kvalitāti un atbilstību *ISSAI 2600 "Īpaši apsvērumi – grupas finanšu pārskatu revīzija (tostarp komponentu revidentu darbs)"* prasībām.

[306] International Standard on Quality Management (ISQM) 2, Engagement Quality Reviews. Pieejams: https://www.iaasb.org/publications/international-standard-quality-management-isqm-2-engaging-quality-reviews.

2.11.36. LZRA kvalitātes kontroles pārbaudes veic saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontroles nolikumu, kurš ir saskaņots ar FM. LZRA kvalitātes kontroli īsteno, veicot plānotās pilna apjoma pārbaudes vai ārkārtas pilna apjoma vai ierobežota apjoma pārbaudes. LZRA plānotās pilna apjoma pārbaudes veic Revīzijas pakalpojumu likuma 35.[1] un 35.[2] pantā[307] noteiktajā termiņā – ne retāk kā reizi sešos gados.

Avots: LZRA

Gads	Pārbaudīti zvērinātie revidenti	Pārbaudītas zvērinātu revidentu komercsabiedrības
2023	33	21
2024	13	13
2025	22	13

Tabula Nr. 2.11.4. – Klientu LZRA veiktās kvalitātes kontroles pārbaudes NRA pārskata periodā

2.11.37. Veiktajās pārbaudēs LZRA nav konstatējusi nevienu gadījumu, kad zvērināts revidents vai zvērināta revidenta komercsabiedrība nebūtu ievērojusi neatkarības un objektivitātes principus.

2.11.38. FM veic revīzijas un ilgtspējas ziņojumu apliecinājumu pakalpojumu kvalitātes kontroles zvērinātiem revidentiem un zvērinātu revidentu komercsabiedrībām, kuri ir snieguši revīzijas pakalpojumus SNS pēdējo triju gadu laikā kopš pēdējās tiem veiktās revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontroles, saskaņā ar Regulas Nr. 537/2014, Revīzijas pakalpojumu likuma prasībām un ievērojot MK noteikumus Nr. 136. Revīzijas pakalpojumu un ilgtspējas ziņojumu apliecinājuma pakalpojumu kvalitātes kontrole tiek veikta ne retāk kā reizi trijos gados – atsevišķos gadījumos tiek veiktas arī ārkārtas pārbaudes[308].

2.11.39. Vienlaikus FM veic zvērinātu revidentu prakšu pārbaudes, balstoties uz Eiropas Revīzijas pārraudzības struktūru komitejas (*Committee of European Auditing Oversight Bodies – CEAOB*) izstrādāto kopīgo revīzijas pārbaužu metodoloģiju[309]. Šīs metodoloģijas mērķis ir nodrošināt vienotu pieeju revīzijas kvalitātes uzraudzībai visā ES un novērtēt, kā zvērinātu revidentu prakses ievēro neatkarības, objektivitātes, ētikas un profesionālo standartu prasības.

2.11.40. Pēc revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontroles prasību ievērošanas pārbaudes sezonas pabeigšanas FM publisko savā tīmekļvietnē pārbaudes rezultātu apkopojumu un ziņojumu par kvalitātes kontroles nodrošināšanu atbilstoši MK noteikumu Nr. 136 IV nodaļai. Minētajā ziņojumā tiek atspoguļota kvalitātes kontroles vide Latvijā, piemērotie kategoriju vērtējumi katrai pārbaudītajai zvērinātu revidentu praksei, kā arī būtiskākie konstatētie trūkumi un sniegtie ieteikumi to novēršanai.[310]

2.11.41. Regulāra ziņojuma par kvalitātes kontroles nodrošināšanu publiskošana palielina uzraudzības caurskatāmību, ļauj nozares dalībniekiem salīdzināt savu darbību ar nozares kopējiem standartiem un nodrošina revīzijas komitejām un citiem interesentiem pārbaudāmu informāciju par konkrētās prakses kvalitātes līmeni un neatkarības prasību ievērošanu.

2.11.42. Ņemot vērā to, ka 2025. gada FM pārbaudes vēl nebija noslēgtas uz NRA 2026 sagatavošanas brīdi, pārbaužu rezultāti par četrām zvērinātu revidentu praksēm nebija pieejami. Savukārt attiecībā uz 6 zvērinātu revidentu praksēm, kurām FM pārbaudes veica laika periodā no 2023. līdz 2024. gadam:

a) 5 zvērinātu revidentu praksēm bija piešķirta augstākā 1. kategorija, kas atbilstoši MK noteikumu Nr. 136 [311] 7. punktam nozīmē, ka zvērinātu revidentu prakse darbojas labi – trūkumi nav konstatēti vai ir konstatēti maznozīmīgi trūkumi, kuri neietekmē pārbaudītās zvērinātu revidentu prakses iekšējās kvalitātes vadības sistēmu;

[307] Revīzijas pakalpojumu likums, 35.[1] un 35.[2] pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/20946-revizijas-pakalpojumu-likums.
[308] Ministru kabineta 2017. gada 7. marta noteikumi Nr. 136 "Noteikumi par revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontroles prasību ievērošanas pārbaudi un pilnvaroto pārstāvju kvalifikācijas prasībām" 3. punkta 3.2. apakšpunkts. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/289458.
[309] Common Audit Inspection Methodology (CAIM). Pieejams: https://eaigweb.org/index.php?id=4.
[310] Finanšu ministrijas tīmekļvietnes sadaļa "Kvalitātes kontrole". Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/kvalitates-kontrole.
[311] Ministru kabineta 2017. gada 7. marta noteikumi Nr. 136 "Noteikumi par revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontroles prasību ievērošanas pārbaudi un pilnvaroto pārstāvju kvalifikācijas prasībām". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/289458.

b) 1 zvērinātu revidentu praksei ir piešķirta 3. kategorija, kas atbilstoši MK noteikumu Nr. 136 7. punktam nozīmē, ka zvērinātu revidentu praksei ir nepieciešami būtiski pilnveidojumi – konstatēti sistemātiski trūkumi, kuriem ir ietekme uz pārbaudītās zvērinātu revidentu prakses iekšējās kvalitātes vadības sistēmu. FM ir sniegusi ieteikumus sistēmas pilnveidošanai, un zvērinātu revidentu prakse ir izstrādājusi pasākumu plānu ieteikumu ieviešanai.

2.11.43. NILL risks, kas saistīts ar zvērinātu revidentu un zvērinātu revidentu komercsabiedrību darbību, ir analizēts NRA 2026 nefinanšu sektora sadaļā "Zvērināti revidenti".

Sankcijas un administratīvie pasākumi par zvērinātu revidentu izdarītajiem pārkāpumiem

2.11.44. Pamatojoties uz Revīzijas pakalpojumu likuma 37.[5] pantu un 38.[7] pantu, FM izskata sūdzības par zvērinātu revidentu profesionālo darbību gadījumos, kad tie sniedz revīzijas pakalpojumus un ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojumus SNS, kā arī pieņem lēmumus par administratīvās lietas ierosināšanu un par sankcijas vai administratīvā pasākuma piemērošanu.

2.11.45. LZRA izskata sūdzības par to zvērinātu revidentu profesionālo darbību, kuri sniedz revīzijas pakalpojumus un ilgtspējas ziņojuma apliecinājuma pakalpojumus klientiem, kas nav SNS. Šādos gadījumos LZRA lemj par dokumentu nosūtīšanu FM administratīvās lietas ierosināšanai un lēmuma pieņemšanai par sankcijas un/vai administratīvā pasākuma piemērošanu. Vienlaikus FM ir tiesīga pēc savas iniciatīvas ierosināt administratīvo lietu, ja tās rīcībā nonāk informācija par faktiem, uz kuru pamata saskaņā ar tiesību normām ir jāizdod vai var tikt izdots attiecīgais administratīvais akts, kā arī gadījumos, kad ir pamats uzskatīt, ka šādi fakti varētu pastāvēt.

2.11.46. Revīzijas pakalpojumu likumā paredzētās sankcijas un administratīvie pasākumi ir uzskatāmi par atbildības līdzekļiem, kuru mērķis ir ne vien novērst konkrēto pārkāpumu, bet arī atturēt gan pašu pārkāpēju, gan citas personas no turpmāku pārkāpumu izdarīšanas, vienlaikus veicinot tiesiskā un profesionālā regulējuma izpratni un cieņu pret to.

2.11.47. Revīzijas pakalpojumu likuma 38.[8] panta otrā daļa uzliek FM pienākumu izstrādāt un publicēt vadlīnijas sankciju un administratīvo pasākumu piemērošanai revidentiem. Šo vadlīniju piemērošana veicina zvērinātu revidentu darbības atbilstību profesionālajiem standartiem un normatīvo aktu prasībām, nodrošina savlaicīgu neatbilstošas rīcības pārtraukšanu un ir vērsta uz efektīvu situācijas uzlabošanu vai pārkāpumu novēršanu, nevis tikai uz sodīšanu. Vadlīnijas stiprina tiesiskumu, sekmē atbildīgu attieksmi pret normatīvo aktu ievērošanu un palielina caurskatāmību lēmumu pieņemšanas procesā.[312]

2.11.48. FM tīmekļvietnē publicētajā informācijā norādīts, ka FM 2024. gadā ir piemērojusi sankcijas un uzraudzības pasākumus zvērinātu revidentu komercsabiedrībai par Revīzijas pakalpojuma likuma un Regulas Nr. 537/2014 prasību pārkāpšanu.

2.11.49. Papildus minētajam, FM savā tīmekļvietnē uztur anonīmo ziņošanas kanālu "Palīdzi atklāt pārkāpumu"[313], kas nodrošina Latvijas iedzīvotājiem iespēju ziņot par iespējamiem pārkāpumiem Revidentu darbā un vienlaikus kalpo kā papildu drošības mehānisms neatkarības risku mazināšanai.

Novērtējums

2.11.50. Izvērtējot neatkarīga audita pieejamību Latvijā atbilstoši PB metodoloģijā noteiktajiem kritērijiem, secināms, ka Latvijā pastāv gan normatīvi, gan praktiski mehānismi revidentu neatkarības, rotācijas, kvalifikācijas un revīzijas uzraudzības nodrošināšanai. NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti sistemātiski neatkarības pārkāpumi, savukārt šā pakalpojuma kvalitātes kontroles un uzraudzības mehānismi darbojas efektīvi.

2.11.51. PB metodoloģijā vērtētā neatkarīgas revīzijas pieejamība primāri attiecas uz ārējo finanšu pārskatu revīziju un tās nozīmi finanšu informācijas ticamības, caurskatāmības un kontroles vides stiprināšanā. Savukārt FATF standartu kontekstā neatkarīga revidenta funkcija ir vērtējama kā

[312] Vadlīnijas ir publicētas Finanšu ministrijas tīmekļvietnē sadaļā "*Nozares politika > Revīzijas un Ilgtspējas ziņu apliecinājuma politika un uzraudzība > Vadlīnijas un metodiskie materiāli*". Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/vadlinijas-un-metodiskie-materiali.
[313] Finanšu ministrijas tīmekļvietnes sadaļa "Palīdzi atklāt pārkāpumu!". Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/palidzi-atklat-parkapumu.

NILL/TF IKS elements. Proti, FATF 18. rekomendācijā minētā neatkarīga revidenta funkcija attiecas uz IKS ietvaros nodrošinātu neatkarīgu pārbaudi, kuras mērķis ir testēt iekšējās kontroles, politiku, procedūru un risku pārvaldības pasākumu efektivitāti, nevis uz ārējo finanšu pārskatu revīziju. Attiecībā uz nefinanšu sektoru šīs prasības piemērošana vērtējama kopsakarā ar FATF 23. rekomendāciju, ievērojot attiecīgo subjektu darbības raksturu, riska līmeni un lielumu.

2.11.52. Kopumā finanšu sektorā Latvijā obligātā gada pārskata revīzija tiek piemērota plašam subjektu lokam saskaņā ar speciālajiem nozares normatīvajiem aktiem, tomēr tā nav attiecināma uz visiem finanšu tirgus dalībniekiem, jo atsevišķos gadījumos revīzijas pienākums izriet no Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā noteiktajiem kritērijiem. Piemēram, kredītiestādēm un apdrošināšanas sabiedrībām revīzijas pienākums izriet no speciālā regulējuma, savukārt citiem finanšu sektora subjektiem, tostarp AIFP, revīzijas pienākums ir atkarīgs no Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā noteiktajām robežvērtībām. Savukārt nefinanšu sektorā revīzija tiek piemērota atbilstoši normatīvajos aktos noteiktiem kritērijiem un nosacījumiem. Ņemot vērā, ka nefinanšu sektora subjektu struktūrā dominē galvenokārt mazās sabiedrības, proporcionālas un riskos balstītas pieejas piemērošana šajā sektorā ir uzskatāma par atbilstošu FATF principiem.

2.11.53. Vērtējuma pazeminošais faktors – pastāv risks, ka revidējamo uzņēmumu loka turpmāka samazināšana varētu palielināt NILL/TF riskus, kā arī pasliktināt finanšu ziņošanas kvalitāti un nodokļu aprēķinu disciplīnu mazo uzņēmumu segmentā. Vienlaikus pastāv interešu konflikta risks saistībā ar revīziju nesaistītu pakalpojumu sniegšanu, taču tas kopumā vērtējams kā zems, ņemot vērā spēkā esošās neatkarības prasības un uzraudzības mehānismus.

2.12. Valsts robežsardzes kontroles kvalitāte, muitas režīma tvērums un kontroles efektivitāte attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Robežsardzes kontroles kvalitāte	0,9	0,9
Muitas režīma tvērums attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem	0,9	0,9
Muitas kontroles efektivitāte attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem	0,8	0,9

2.12.1. Latvijas valsts robeža ir nepārtraukta un noslēgta līnija un ar šo līniju sakrītoša vertikāla virsma, kas Latvijas sauszemes un ūdeņu teritoriju, zemes dzīles un gaisa telpu norobežo no kaimiņvalstīm un no Latvijas ekskluzīvās ekonomiskās zonas Baltijas jūrā.[314] Latvijas valsts sauszemes robeža sastāv no iekšējās un ārējās robežas. Iekšējā robeža saskaņā ar Regulu 2016/399[315] robežojas ar Igauniju un Lietuvu. Savukārt ārējā robeža saskaņā ar Regulu 2016/399 robežojas ar Krieviju un Baltkrieviju.

2.12.2. Latvijas valsts robežu var šķērsot pa sauszemi, iekšējiem ūdeņiem, jūru vai gaisa telpu. Valsts robežu uzrauga VRS. Papildus VRS sadarbojas ar VID MP. Izņēmuma gadījumos robežas uzraudzībā var tik iesaistīti arī bruņotie spēki, piemēram, Latvijas–Krievijas robežas uzraudzībā.

2.12.3. VRS kompetencē ir skaidras naudas kontrole robežšķērsošanas vietās, kur nav VID MP amatpersonu. VRS ir atbildīgi par skaidrās naudas kontroli robežšķērsošanas vietās vietējai pierobežas satiksmei uz Latvijas–Baltkrievijas valsts robežas (Kaplavas un Meikšānu robežšķērsošanas vietas), uz Latvijas–Krievijas valsts robežas (Pededzes robežšķērsošanas vieta), jūras robežas, kā arī veic vispārējo valsts robežas neaizskaramības nodrošināšanu, tostarp ārpus robežšķērsošanas vietām.[316]

2.12.4. VRS spējai nodrošināt efektīvu robežkontroli ir izšķiroša loma, lai novērstu skaidras naudas un līdzīgu instrumentu nelegālu pārvietošanu pāri ārējām robežām, īpaši tajās robežšķērsošanas

[314] Latvijas Republikas valsts robežas likuma 1. panta pirmā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 189, 02.12.2009. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/201364-latvijas-republikas-valsts-robezas-likums.
[315] *Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2016/399 (2016. gada 9. marts) par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss)*. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0399&qid=1689843111735.
[316] Valsts ieņēmumu dienests. Skaidras naudas deklarācija. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/pakalpojumi/skaidras-naudas-deklaracija.

vietās, kur nestrādā VID MP amatpersonas. Efektīva robežkontrole ir nozīmīga ne tikai skaidras naudas kontrolei, bet arī predikatīvo noziedzīgo nodarījumu novēršanai, kas izriet no nelikumīgu migrantu iespējamas iesaistes noziedzīgās darbībās vai pakļaušanu tām.[317]

2.12.5. Paaugstināts valsts ārējās sauszemes robežas nelikumīgas šķērsošanas risks ārpus robežšķērsošanas vietām (turpmāk – "zaļā" robeža) pastāv valsts robežas posmos, kuru tuvumā, t. sk. no kaimiņvalsts puses, atrodas apdzīvotas vietas, posmos, ko šķērso, tiem pienāk vai to tuvumā atrodas ceļš, dzelzceļš, kā arī vietās, kas robežojas vai tās šķērso ūdenstilpes, ūdensteces. Lai noteiktu, kuriem "zaļās" robežas posmiem nepieciešams nodrošināt paaugstinātu robežapsardzības intensitāti, VRS periodiski veic riska analīzi.

Robežsardzes kontroles kvalitāte

2.12.6. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, robežšķērsošanas vietās, kur nav VID muitas amatpersonu, VRS identificēto nelikumīgo valsts robežas šķērsošanas gadījumu skaits nav būtiski mainījies (Diagramma Nr. 2.12.1.). Aizturēto personu skaits no 291 gadījumiem 2022. gadā ir paaugstinājies līdz 340 gadījumiem 2025. gadā.

2.12.7. Turpinot NRA 2023 pārskata periodā uzsāktos drošību paaugstinošos pasākumus[318], NRA 2026 pārskata periodā tika pilnībā pabeigta Latvijas–Krievijas robežas žoga izbūve kopumā 280 km garumā, veidojot nepārtrauktu norobežojumu.[319] 2024. gadā tika arī pabeigta žoga uzstādīšana gar Latvijas–Baltkrievijas robežu 145 km garumā, kas ievērojami apgrūtināja valsts robežas nelikumīgu šķērsošanu.[320]

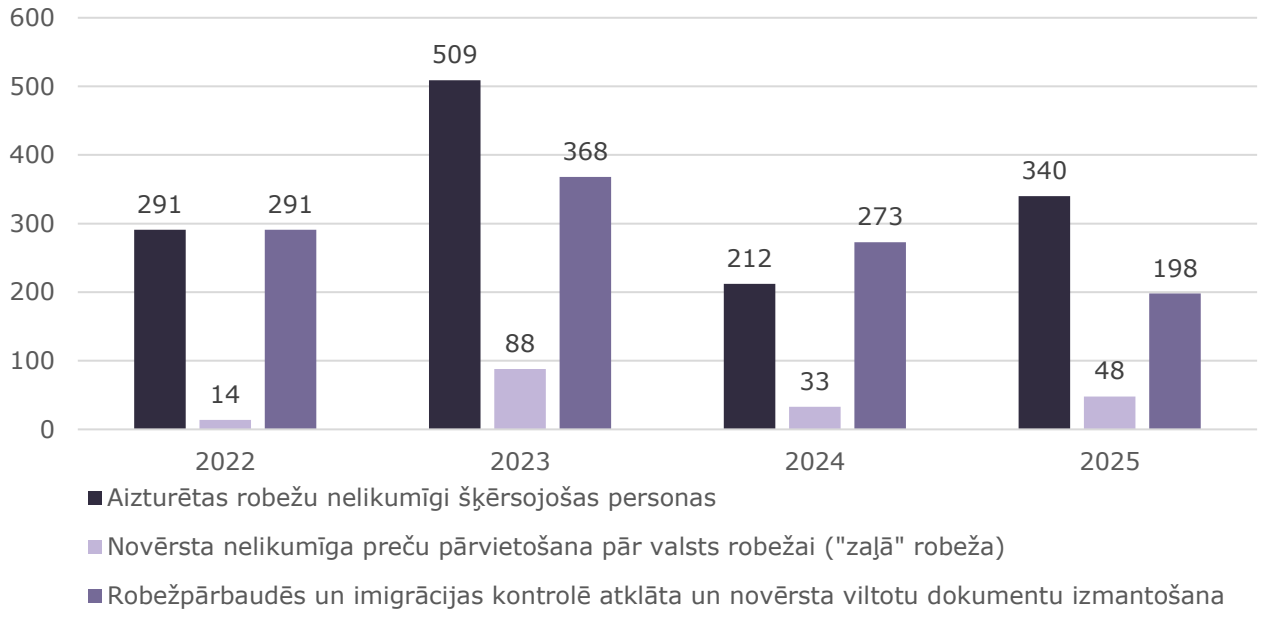

Diagramma Nr. 2.12.1. – Valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas gadījumu skaits[321]

2.12.8. NRA 2026 pārskata periodā identificēto gadījumu skaits bijis svārstīgs. Līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā, valsts robežas nelikumīga šķērsošana galvenokārt tiek konstatēta uz

[317] *FATF report. Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash,* 4. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Ml-through-physical-transportation-of-cash.html.
[318] Valsts nekustamie īpašumi, *Aprīlī sāksies būvdarbi Latvijas–Baltkrievijas robežas izbūves otrajā kārtā*. Pieejams: https://www.vni.lv/aktualitates/vni--aprili-saksies-buvdarbi-latvijas--baltkrievijas-robezas-izbuves-otraja-karta-.
[319] Valsts nekustamie īpašumi, VNĪ: pilnībā pabeigta Latvijas–Krievijas robežas žoga izbūve; ekspluatācijā daļēji nodoti arī "Igate" izbūvētie posmi. Pieejams: https://www.vni.lv/aktualitates/vni-pilniba-pabeigta-latvijaskrievijas-robezas-zoga-izbuve-ekspluatacija-daleji-nodoti-ari-igate-izbuvetie-posmi.
[320] Valsts nekustamie īpašumi, VNĪ: noslēgusies Latvijas–Baltkrievijas robežas infrastruktūras izbūve; ekspluatācijā pieņemti rokādes ceļi ap Riču ezeru. Pieejams: https://www.vni.lv/aktualitates/-vni-noslegusies-latvijasbaltkrievijas-robezas-infrastrukturas-izbuve-ekspluatacija-pienemti-rokades-celi-ap-ricu-ezeru.
[321] Valsts robežsardze. Gada publiskais pārskats par 2022.–2024. gadu. Pieejams: https://www.rs.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati-0.

sauszemes ārējās robežas, apejot robežšķērsošanas vietas, proti, uz zaļās robežas, un īpaši izteikti tā pieaug uz Baltkrievijas–Latvijas valsts robežas.[322]

2.12.9. Galvenais iemesls augstajam gadījumu skaitam arī NRA 2026 pārskata periodā ir Baltkrievijas prezidenta 2021. gada 26. maija paziņojums par to, ka Baltkrievija vairs neliks šķēršļus personu migrācijai uz ES (caur Baltkrieviju). Pēc šī paziņojuma Baltkrievijas varasiestādes īstenoja mērķtiecīgus pasākumus, lai mākslīgi radītu lielu migrantu plūsmu, kas tranzītā caur Baltkrieviju dotos uz ES. Papildus tam, NRA 2026 pārskata periodā konstatētas pazīmes, ka Baltkrievijas īstenotā migrantu instrumentalizācija[323] ir saistīta arī ar Krievijas īstenoto karadarbību Ukrainā, t.i., nelegālās migrācijas plūsma uz ES tiek uzturēta augstā intensitātē, lai ES institūcijas būtu spiestas veltīt laiku un finanšu līdzekļus šīs problēmas risināšanai, tādējādi mazāk uzmanības pievēršot atbalsta sniegšanai Ukrainai.[324]

2.12.10. Ņemot vērā Latvijas Republikas valsts robežas likuma 35.[1] pantu, konstatējot nesamērīgi lielu nelikumīgu valsts robežas šķērsošanas vai tās mēģinājuma gadījumu skaitu, MK var izsludināt pastiprinātu robežapsardzības sistēmas darbības režīmu, lai nodrošinātu valsts robežas neaizskaramību un valsts apdraudējuma novēršanu. Lai pastiprinātu spēju novērst un atklāt nelikumīgās robežas šķērsošanas gadījumus, kopš 2021. gada MK ir izdevis vairākus secīgus rīkojumus, pastiprinot robežapsardzības darbības sistēmas režīmu. Jau NRA 2023 pārskata periodā ar MK 2021. gada 10. augusta rīkojumu Nr. 518 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" NBS tika piešķirts pienākums un tiesības veikt pasākumus, lai konstatētu un pārtrauktu nelikumīgus šķērsošanas gadījumus.[325] Rīkojums bija spēkā līdz 2023. gada 10. augustam, kad tika izdots jauns MK 2023. gada 10. augusta rīkojums Nr. 514 „Par pastiprināta robežapsardzības sistēmas darbības režīma izsludināšanu", kas bija spēkā līdz 2024. gada 10. februārim. Ņemot vērā augsto valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas gadījumu skaitu, Baltkrievijas un Krievijas mērķtiecīgos pasākumus, tika izdots MK 2024. gada rīkojums Nr. 184 "Par pastiprināta robežapsardzības sistēmas darbības režīma izsludināšanu", kura darbības termiņš ir pagarināts līdz 2026. gada 31. decembrim.

2.12.11. 2023. gadā būtiski palielinājās reģistrēto valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas, nelikumīgas uzturēšanās nodrošināšanas un personu pārvietošanas pāri valsts robežai gadījumu skaits. Tajā pašā laikā 2023. gadā uzsākti 143 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 284. panta, bet 2025. gadā – 39. Mazāk izteikts samazinājums vērojams noziedzīgos nodarījumos pēc Krimināllikuma 285. panta, kur 2023. gadā uzsākti 75 kriminālprocesi, bet 2025. gadā – 52, savukārt pēc Krimināllikuma 285.[1] panta 2023. gadā uzsākti 97 kriminālprocesi, bet 2025. gadā – 84. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā pēc Krimināllikuma 284., 285. un 285.[1] pantiem uzsākti 630 kriminālprocesi un reģistrēti 687 noziedzīgi nodarījumi, vienlaikus saglabājoties augstai aktivitātei uz Baltkrievijas–Latvijas valsts robežas.[326] (Tabula Nr. 2.12.2.)

Krimināllikuma pants	Uzsākto KP/ tajos reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits 2022. gadā		Uzsākto KP/ tajos reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits 2023. gadā		Uzsākto KP/ tajos reģistrēto nodarījumu skaits 2024. gadā		Uzsākto KP/ tajos reģistrēto nodarījumu skaits 2025. gadā	
	KP	NN	KP	NN	KP	NN	KP	NN
Krimināllikuma 284. pants Valsts robežas nelikumīga šķērsošana	63	63	143	146	45	45	39	39
Krimināllikuma 285. pants Personas nelikumīga pārvietošana pāri valsts robežai	6	7	75	86	41	45	52	63
Krimināllikuma 285.[1] pants Nodrošināšana ar iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā	14	16	97	104	54	61	84	98

Tabula Nr. 2.12.2. – NRA 2026 pārskata periodā

[322] TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2023. gadu, 2024. gadu un 2025. gadu.
[323] Instrumentalizācija – migrantu plūsmas apzināta virzīšana no Krievijas caur Baltkrieviju uz ES.
[324] TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2024. gadu un 2025. gadu.
[325] IeM, *Ārkārtējā situācija uz Latvijas–Baltkrievijas robežas tiek pagarināta līdz 2023. gada 10. maijam*. Pieejams: https://www.iem.gov.lv/lv/jaunums/arkarteja-situacija-uz-latvijas-baltkrievijas-robezas-tiek-pagarinata-lidz-2023-gada-10-maijam.
[326] TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2023. gadu, 2024. gadu un 2025. gadu.

uzsākto kriminālprocesu un tajos reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits

2.12.12. 2024. gadā Latvijā iezīmējās kritums reģistrēto valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas, nelikumīgas uzturēšanās nodrošināšanas un personu pārvietošanas pāri robežai gadījumu skaitā, kas saruka par 55,2 %. Vienlaikus galvenais spiediens saglabājās uz Latvijas–Baltkrievijas robežas, kur mēģinājumi nelikumīgi šķērsot valsts robežu saglabājas augstā līmenī.[327] Turpinot īstenot 2021. gadā iesākto migrantu instrumentalizācijas procesu, Krievijas un Baltkrievijas varasiestādes 2024. gadā vairākkārt mainīja nelegālo imigrantu plūsmas virzienus un apjomu atkarībā no tā brīža noteiktajiem politiskajiem mērķiem. Pastiprinātā robežkontrole NRA 2023 un NRA 2026 pārskata periodā būtiski ierobežoja un apgrūtināja nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai, vienlaikus radot ļoti augstu personu aizturēšanas iespējamības risku. Šādos apstākļos VRS, NBS un VP lielākoties fokusējās uz operatīvu pārkāpumu novēršanu, nevis kriminālprocesu uzsākšanu.

2.12.13. Jau 2025. gadā tendence mainījās, salīdzinot ar 2024. gadu, kad reģistrēto gadījumu skaits pieauga par 30,3 %, kas norāda uz pieaugošu nelegālās imigrācijas spiedienu un intensīvākiem mēģinājumiem nelikumīgi šķērsot robežu. Uz to norāda arī fakts, ka no valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas atturēto personu skaits 2025. gadā bija 2,2 reizes lielāks nekā 2024. gadā. NRA 2026 pārskata periodā statistiku ietekmēja gan pastiprinātie kontroles pasākumi, gan ģeopolitiskā situācija. Pieaugot nelegālai migrantu plūsmai, pieaug arī ievainojamība valsts robežai tikt izmantotai finanšu noziegumiem, tostarp NILLTPF.[328]

2.12.14. Vienlaikus jāuzsver, ka reģistrēto noziedzīgo nodarījumu statistika neatspoguļo objektīvo situāciju valsts robežas nelikumīgas šķērsošanas jomā. Pamatojoties uz pastiprinātā robežapsardzības režīma regulējumu (MK 2024. gada 12. marta rīkojums Nr. 184 "Par pastiprināta robežapsardzības sistēmas darbības režīma izsludināšanu"), VRS, NBS un VP vairumā gadījumu, konstatējot nelikumīgas robežas šķērsošanas mēģinājumus vai faktu, dod rīkojumu tos nekavējoties pārtraukt vai atgriezties izcelsmes valstī, līdz ar to kriminālprocesi bieži netiek uzsākti.

2.12.15. NRA 2026 pārskata periodā konstatēts, ka lielākā daļa nelegālo imigrantu nākuši no tādām valstīm kā Indija, Irāna, un Sīrija. Vienlaikus valstiskās piederības īpatsvara sadalījums nav bijis vienmērīgs: 2025. gadā ievērojami lielāko daļu veidoja 2 valstu pilsoņi — Somālijas (37,3 %) un Afganistānas (21,3 %), kopumā sasniedzot 58,6 %. Daļa nelegālo migrantu izcelsmes valstu ir klasificējamas kā augsta riska jurisdikcijas, tostarp TF risku kontekstā.

2.12.16. Attiecībā uz personām, kas nodrošināja imigrantu neatļautu uzturēšanos Latvijā vai organizēja personu nelikumīgu pārvietošanu pāri valsts robežai, secināms, ka to vidū bijuši gan Latvijas valstspiederīgie, gan trešo valstu pilsoņi ar likumīgu uzturēšanās atļauju Latvijā, kā arī ES dalībvalstu pilsoņi un trešo valstu valstspiederīgie, kuri pēc attiecīgu atļauju saņemšanas likumīgi uzturas ES. Starp minētajām personām konstatēti arī Ukrainas valstspiederīgie, kuri Ukrainā notiekošā kara dēļ pēc izceļošanas no savas mītnes valsts ir zaudējuši oficiālus ienākumu avotus un, lai nodrošinātu iztiku, iesaistās nelegālo imigrantu pārvadāšanā.

2.12.17. 2025. gadā VRS konstatēja būtiskas izmaiņas nelegālās imigrācijas tendencēs, kas saistītas ar Vācijas lēmumu no 2024. gada 16. septembra līdz 2025. gada 15. septembrim atjaunot iekšējo robežkontroli. Tā rezultātā pieauga aizturēšanas risks, un nelegālie imigranti pēc ierašanās Latvijā biežāk izvēlējās uz laiku uzturēties valstī vai pieprasīt patvērumu, lai plānotu tālāko ceļu uz Vāciju. Vienlaikus 2025. gadā patvēruma pieprasījumu skaits Latvijā, salīdzinot ar 2024. gadu, pieauga par 41,7 %.

2.12.18. Robežšķērsošanas vietās, kur kontroli veic tikai VRS amatpersonas, un ārpus tām NRA 2026 pārskata periodā nav aizturēta skaidra nauda vai līdzīgi instrumenti.[329]

Muitas režīma tvērums un kontroles efektivitāte attiecībā uz skaidru naudu un līdzīgiem instrumentiem

[327] TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2023. gadu.
[328] TAI krimināllizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2023. gadu, 2024. gadu un 2025. gadu.
[329] PB metodoloģijas izpratnē skaidrai naudai līdzīgi instrumenti ir apgrozāmi uzrādītāji instrumenti, kā arī citi maksāšanas līdzekļi, kas apstiprina to turētāja tiesības uz naudas izmaksu, kā arī dārgakmeņi un dārgmetāli. PB, *Nacionālās riska novērtējuma izstrādes rīka vadlīnijas*, 22. lpp.

2.12.19. Ņemot vērā to, ka Latvija ir ES un Šengenas zonas dalībvalsts, personu un transportlīdzekļu robežpārbaude tiek veikta uz ES ārējām robežām (ar Krieviju un Baltkrieviju, kā arī lidostās un ostās, izņemot iekšējo prāmju un aviācijas līniju). Likums "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas" nosaka, ka personai ir pienākums deklarēt skaidru naudu, kas pārsniedz 10 000 EUR, šķērsojot valsts un ES ārējo robežu. Personām, kas šķērso ES iekšējo robežu, ir pienākums pēc kompetentās iestādes[330] amatpersonas pieprasījuma deklarēt skaidras naudas līdzekļus, kas pārsniedz 10 000 EUR ekvivalentu[331].

2.12.20. Skaidra nauda likuma "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas" un Regulas 2018/1672[332] izpratnē ir valūta – banknotes un monētas, apgrozāmie uzrādītāja instrumenti (piemēram, ceļojuma čeki un čeki, vekseļi), preces, ko izmanto kā vērtības uzkrāšanas līdzekļus ar augstu likviditāti (monētas, kas satur vismaz 90 % zelta; zelts gabalos, piemēram, stieņi, tīrradņi vai aglomerāti, kas satur vismaz 99,5 % zelta).

2.12.21. 2023. gada 16. maijā stājas spēkā grozījumi likumā "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas". Ar tiem precizētas prasības par skaidrās naudas, kuras vērtība pārsniedz 10 000 EUR, deklarēšanas kārtību uz Latvijas ārējām robežām ar valstīm, kas nav ES. Grozījumi vienādo Latvijas nosacījumus ar ES tiesību aktiem un stiprinās cīņu pret noziedzīgi iegūtas skaidras naudas pārvietošanu.

2.12.22. No 2023. gada 16. maija Latvijas ārējās robežas muitas kontroles punktos, kur ir izveidota divu koridoru sistēma, piemēram, lidostā, skaidro naudu deklarēt jādodas obligāti caur "sarkano koridoru". Doties ar nedeklarētu, bet deklarējamu naudu cauri "zaļajam koridoram" turpmāk ir stingri aizliegts. Muitas kontroles punktos, kur divu koridoru sistēmas nav, skaidras naudas deklarāciju iesniedz VID muitas amatpersonai. Savukārt, ja ES robeža tiek šķērsota vietā, kur nav muitas kontroles punkta, deklarācija jāiesniedz VRS amatpersonai. Savukārt, šķērsojot Latvijas iekšējās robežas – braucot uz vai no Lietuvas vai Igaunijas, kā arī izlidojot uz vai ielidojot no jebkuras ES dalībvalsts –, no 2023. gada 16. maija pēc VID amatpersonas pieprasījuma ir jādeklarē ne vien skaidra nauda, kā tas bija noteikts līdz šim, bet arī zelta monētas un zelts gabalos, ja to vērtība ir 10 000 EUR vai vairāk.[333]

2.12.23. Saskaņā ar ES normatīvajiem aktiem un likumu "Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas" nepavadītas skaidras naudas pārvietošanas gadījumā (piemēram, pasta sūtījumos, kurjerpastā, nepavadītā bagāžā vai konteinerkravās) personai (nosūtītājs vai saņēmējs, vai pārstāvis) ir jāiesniedz skaidras naudas informācijas atklāšanas deklarācija. Lai nodrošinātu to, ka ES dalībvalstu kompetentās iestādes vienveidīgi īsteno skaidras naudas kontroli, EK pieņēma Regulu Nr. 2021/776[334], kurā ir noteiktas deklarācijas veidlapas formas regulas 2018/1672 3. panta 3. punktā minētajai skaidras naudas deklarācijas veidlapai (pavadītai naudai) *Cash declaration form* un 4. panta 3. punktā minētajai skaidras naudas informācijas atklāšanas deklarācijas veidlapai (nepavadītai naudai) *Cash disclosure form*. Ievērojot konsekvenci, skaidras naudas kontrolei uz valsts iekšējās robežas tiek izmantota regulā Nr. 2021/776 noteiktā skaidras naudas deklarācijas veidlapa (pavadītai naudai) un skaidras naudas informācijas atklāšanas deklarācijas veidlapa (nepavadītai naudai).

2.12.24. Ja kompetentās iestādes amatpersona atklāj, ka persona, šķērsojot valsts ārējo robežu, ieved Latvijā vai izved no tās skaidru naudu, kuras summa ir mazāka par 10 000 EUR, un ir norādes,

[330] Kompetentā iestāde ir Valsts ieņēmumu dienests. Latvijas Republikas robežas šķērsošanas vietās, kur nav izveidoti muitas kontroles punkti, kompetentās iestādes funkcijas pilda Valsts robežsardze.
[331] Ar sankcijām noteikti aizliegumi skaidras naudas pārvietošanai: Padomes Regula (2014. gada 31. jūlija Regulas (ES) Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā 5.i panta 1. punkts (grozījumi ar Padomes 2022. gada 8. aprīļa Regulu (ES) 2022/576)) nosaka, ka ir aizliegts pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt jebkurā dalībvalsts oficiālajā valūtā denominētas banknotes Krievijai vai jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Krievijā, tai skaitā Krievijas valdībai un Krievijas Centrālajai bankai, vai izmantošanai Krievijā. Padomes Regula (2006. gada 18. maija Regulas Nr. 765/2006 par ierobežojošiem pasākumiem, ņemot vērā situāciju Baltkrievijā un Baltkrievijas iesaistīšanos Krievijas agresijā pret Ukrainu 1.za panta 1. punkts (grozījumi ar Padomes 2022. gada 8. aprīļa Regulu (ES) 2022/577)) nosaka, ka ir aizliegts pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt jebkurā dalībvalsts oficiālajā valūtā denominētas banknotes Baltkrievijai vai jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Baltkrievijā, tostarp Baltkrievijas valdībai un Centrālajai bankai, vai izmantošanai Baltkrievijā.
[332] Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra regula (EK) Nr. 1672/2018 par Savienības teritorijā ievestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli un par Regulas (EK) Nr. 1889/2005 atcelšanu.
[333] Valsts ieņēmumu dienests. Stājas spēkā precizētas prasības skaidras naudas vešanai pāri robežām. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/jaunums/stajas-speka-precizetas-prasibas-skaidras-naudas-vesanai-pari-robezam.
[334] Komisijas Īstenošanas regula (ES) 2021/776 (2021. gada 11. maijs), ar ko nosaka paraugus konkrētām veidlapām, kā arī tehniskos noteikumus efektīvai informācijas apmaiņai saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2018/1672 par Savienības teritorijā ievestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli.

ka skaidra nauda ir saistīta ar noziedzīgu darbību, tā ir tiesīga pieprasīt aizpildīt skaidras naudas deklarāciju.[335] Tādi paši noteikumi attiecināmi uz nepavadītu skaidru naudu.

2.12.25. Kompetentās iestādes amatpersonas, pamatojoties uz pieejamo riska informāciju, uzrauga skaidras naudas pārvietošanu uz Latvijas un ES iekšējās robežas. Par nepieciešamību vērtēt un regulēt skaidras naudas pārvietošanas maršrutus ES iekšienē norāda ievērojamais skaidras naudas deklarāciju skaits un apjoms uz ES ārējām robežām. No 2024. gada jūnija līdz 2025. gada jūnijam muitas kontroles punktos uz ES ārējām robežām kopumā deklarēti vairāk nekā 73 miljardi EUR, kas ir par 11 miljardiem EUR vairāk nekā attiecīgajā periodā gadu iepriekš.[336] EU-SOCTA 2025 riska novērtējumā atzīmēts, ka vēl joprojām skaidra nauda ieņem nozīmīgu vietu NILL shēmās, noziedzīgi iegūtus līdzekļus fiziski pārvietojot pāri valstu robežām.[337]

2.12.26. Ņemot vērā ECB statistiku, NRA 2026 pārskata periodā *EUR* apjoms apgrozībā pieaudzis par vidēji 3 % gadā – no 1,57 triljoniem EUR līdz 1,66 triljoniem EUR no 2023. līdz 2025. gadam.[338] Pēc ECB 2016. gada lēmuma pakāpeniski izņemt no apgrozības 500 EUR banknotes to nozīmi arvien vairāk pārņēmušas 50 EUR, 100 EUR un 200 EUR banknotes. 500 EUR banknošu apjoms turpina samazināties arī līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā. Tikmēr 100 EUR un 200 EUR banknotes saglabājušās salīdzinoši stabilā apgrozības līmenī. Savukārt 50 EUR banknotes NRA 2026 pārskata periodā uzrāda pieaugumu par 6 %. Kopumā, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata perioda sākumu, līdz NRA 2026 pārskata perioda beigām 50 EUR banknošu apjoms ir palielinājies par 19 %.[339]

2.12.27. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Bankas emitēto banknošu vērtība ir saglabājusi negatīvu tendenci. FID analīze norāda, ka negatīvā emisija saistāma ar pārrobežu plūsmu skaidrā naudā no ārvalstīm uz Latviju. Plašāk par skaidru naudu un emisijas tendencēm aprakstīts apakšnodaļā "Ārvalstu predikatīvā noziedzīga nodarījuma draudi".[340]

2.12.28. Daļa skaidras naudas vēsturiski varētu būt saistīta ar noziedzīgām shēmām, kas saistītas ar ēnu ekonomiku valstī, kā arī ar skaidras naudas līdzekļu izvietošanu ārvalstīs. Latvijas kopējā emisijas bilance samazinājās no 75,7 miljoniem EUR 31.12.2022. līdz -730,6 miljoniem EUR 31.12.2025., nostiprinot hipotēzi, ka negatīvā emisijas bilance potenciāli varētu būt saistīta ar naudas plūsmām no ārvalstīm. Uz iespējamām noziedzīgām darbībām norāda nesamērīgā 100 EUR banknošu emisija salīdzinoši ar citām EUR banknotēm (Diagramma Nr. 2.12.3.). NRA 2026 pārskata periodā Latvijā bija paaugstināts pieprasījums pēc augstas vērtības banknotēm, kurām ir lielāka iespējamība būt saistītām ar noziedzīgām darbībām.

[335] Valsts ieņēmumu dienests. Skaidra nauda. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/skaidra-nauda.
[336] ES skaidrās naudas kontroles statistika. Pieejams: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/prohibitions-restrictions/eu-cash-controls_en.
[337] Europol. European Union. Serious and organised crime threat assessment 2025 (EU SOCTA-2025). The changing DNA of serious and organised crime. 25. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf.
[338] ECB dati. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/banknotes+coins/circulation/html/index.en.html.
[339] ECB dati. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/banknotes+coins/circulation/html/index.en.html.
[340] Latvijas Banka. Pārskats par skaidrās naudas apriti un pieejamību Latvijā. Pieejams: https://www.bank.lv/images/Skaidras_naudas_aprite_un_pieejamiba_majas_lapai_uz_12_2025.pdf.

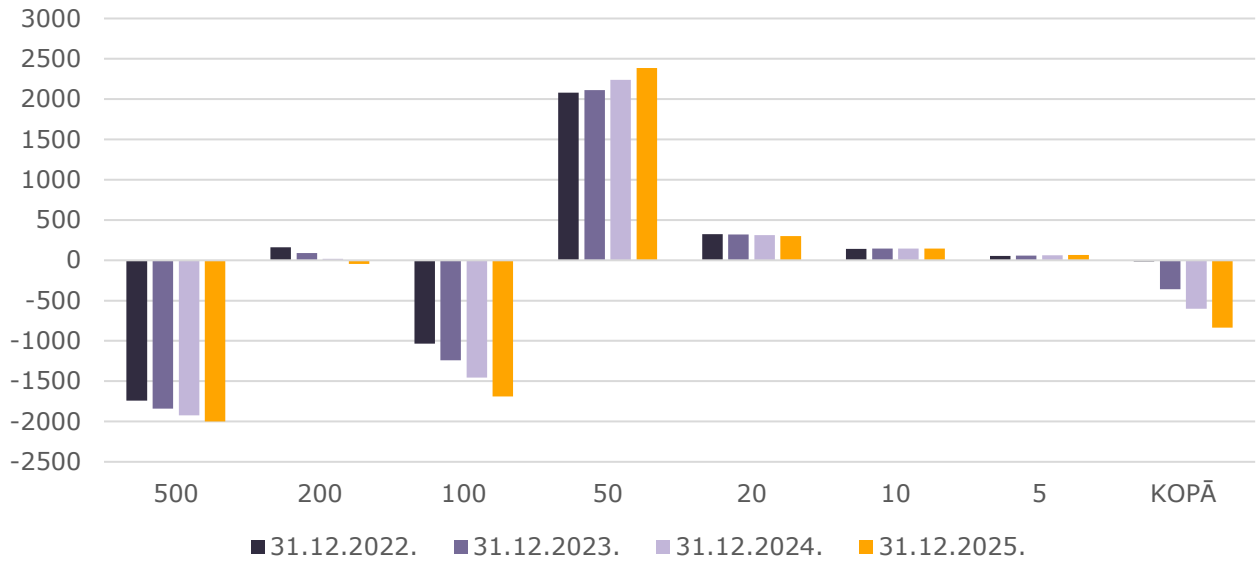

Diagramma Nr. 2.12.3. – Latvijas Bankas eiro banknošu tīrā emisija nominālvērtību dalījumā, miljoni EUR[341]

2.12.29. NRA 2026 pārskata periodā konstatēts deklarētās skaidrās naudas pieaugums. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, kurā tika novērots deklarētās skaidrās naudas samazinājums, jaunākajā periodā atkal fiksēta pieauguma tendence (Diagramma Nr. 2.12.4.). Deklarētās skaidrās naudas apjomā, iebraucot Latvijā, 2024. gadā, salīdzinot ar 2023. gadu, konstatēts samazinājums par aptuveni −16,7 %, bet 2025. gadā – būtisks pieaugums par +37,9 % salīdzinājumā ar 2024. gadu. Vienlaikus deklarētās skaidrās naudas apjoms, izbraucot no Latvijas, 2024. gadā pieaudzis par +15,7 %, savukārt 2025. gadā – vēl izteiktāks kāpums par +63,1 %, kas kopumā norāda uz pieaugošu tendenci NRA 2026 pārskata periodā. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā kopējais apjoms uzrāda pieaugošu tendenci, deklarāciju skaits ir būtiski samazinājies – no 1 417 deklarācijas 2023. gadā līdz 586 deklarācijām 2025. gadā.

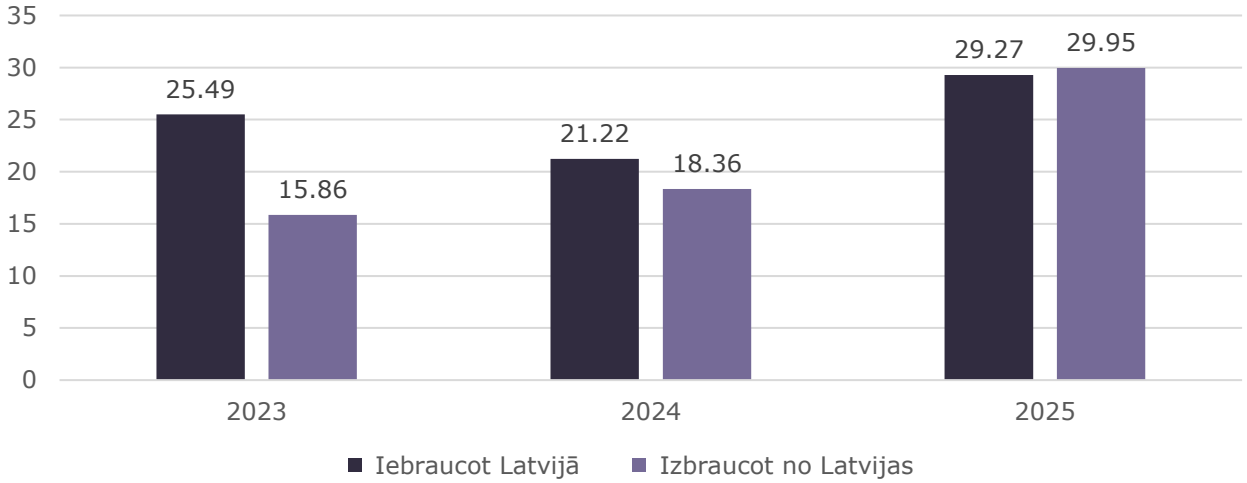

Diagramma Nr. 2.12.4. – Deklarētā skaidrā nauda, iebraucot un izbraucot no Latvijas, miljoni EUR

2.12.30. Skaidras naudas deklarāciju skaita samazinājums uz ārējās robežas skaidrojams ar vairāku faktoru kopumu – ģeopolitiskajām pārmaiņām, pastiprinātu muitas un robežkontroli, kā arī ierobežotu personu pārvietošanos. Būtisku ietekmi atstājis Krievijas izraisītais karš Ukrainā un ar to saistītās sankcijas, kas būtiski mazinājušas naudas plūsmas uz Krieviju un Baltkrieviju, kā arī

[341] Latvijas Banka. Pārskats par skaidrās naudas apriti un pieejamību Latvijā. Pieejams: https://www.bank.lv/images/Skaidras_naudas_aprite_un_pieejamiba_majas_lapai_uz_12_2025.pdf.

samazinājušas šo valstu privātpersonu pārvietošanās intensitāti. Līdz ar tiešo aviācijas un dzelzceļa savienojumu pārtraukšanu ir izjukuši tradicionālie pārvadājumu maršruti.[342]

2.12.31. 2023. gadā saglabājās mēģinājumi izvairīties no deklarēšanas, sadalot naudu mazākās summās, tomēr kopējā plūsma ir kritusies. Raksturīgi, ka pieaug skaidras naudas izvešanas gadījumi, galvenokārt uz Krieviju un Baltkrieviju, bieži deklarējot līdzekļus NĪ iegādei, savukārt ievešana ir būtiski samazinājusies. Atsevišķos gadījumos joprojām tiek konstatēti mēģinājumi pārvietot apšaubāmas izcelsmes līdzekļus ar autotransportu, taču kopumā situācija norāda uz efektīvāku kontroli un ierobežotākām iespējām nelegālām skaidras naudas plūsmām.[343]

2.12.32. NRA 2026 pārskata periodā konstatēti vairāki skaidras naudas aprites iekšzemes pārkāpumi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā uzsākti 23 kriminālprocesi par skaidras naudas legalizāciju un/vai nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu. Savukārt no tiem 8 kriminālprocesi uzsākti pēc Krimināllikuma 195.^{2} panta par skaidras naudas nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu. (Tabula Nr. 2.12.5.)

	2023	2024	2025
Uzsākto kriminālprocesu skaits par skaidras naudas legalizāciju un/vai nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu.	11	9	3
t. sk. uzsākti, pēc KL 195.^{2}. p. par skaidras naudas nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu	4	2	2
t. sk. norādītajā gadā uzsākto kriminālprocesu skaits, kuros pēdējā spēkā esošā kvalifikācija - KL 195.^{2}. p. par skaidras naudas nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu	6	4	2

Tabula Nr. 2.12.5. – Par skaidras naudas nedeklarēšanu uzsākto kriminālprocesu skaits

2.12.33. Norādāms, ka vēl nav ieviestas nepieciešamās izmaiņas no NRA 2020 un NRA 2023 pārskata perioda, lai VID MP un VID NMPP nodrošinātu ar savlaicīgu informāciju, kas veicinātu risku novērtējumā bāzētās kontroles īstenošanu. Joprojām nepieciešami grozījumi likumā "Par aviāciju", "Dzelzceļa pārvadājumu likums", kā arī "Gaisa kuģu pasažieru datu apstrādes likums", pielāgojot normatīvos aktus tā, lai VID MP būtu gan iespējams pieprasīt pasažieru datus, gan arī datu pieprasīšanas mehānisms būtu efektīvs un atbilstošs paredzētajam mērķim.[344]

2.12.34. Savukārt EK 2023. gada 17. maijā publicēja apjomīgu muitas reformas tiesību aktu paketi – nozīmīgāko ES muitas savienības pārveidi kopš 1968. gada. Tās mērķis ir pielāgot muitas sistēmu e-komercijas pieaugumam, ģeopolitiskajām pārmaiņām un uzlabot muitas procesu efektivitāti. Latvija kopumā atbalsta šo reformu, uzsverot tās nozīmi digitalizācijas veicināšanā, datu apmaiņas un riska pārvaldības uzlabošanā, kā arī efektīvākas kontroles nodrošināšanā pārrobežu tirdzniecībā.[345]

2.12.35. Turpmākajos periodos būtiski ir stiprināt izlūkošanas kapacitāti, pilnveidot datu analīzes spējas un nodrošināt elastīgu resursu pārdali, lai ar ierobežotiem resursiem saglabātu spēju savlaicīgi identificēt un novērst noziedzīgus nodarījumus. Vienlaikus būtu izvērtējama iespēja daļēji atjaunot preventīvo klātbūtni vai ieviest alternatīvus kontroles mehānismus, kas kompensētu samazināto fizisko kontroli uz iekšējām robežām.[346]

Novērtējums

2.12.36. Krievijas karadarbības uzsākšana pret Ukrainu būtiski un strauji izmainīja robežsardzes un VID darbības raksturu un apjomu. Normatīvo aktu izmaiņas, kā arī NBS un VP piesaiste VRS funkcijām NRA 2026 pārskata periodā vērtējami kā pozitīvi faktori attiecībā uz muitas režīma tvērumu un kontroles efektivitāti. Robežkontroli pastiprina valsts robežu nožogojums, kas NRA 2026 pārskata periodā tika pilnībā pabeigts gan pie Latvijas–Krievijas, gan Latvijas–Baltkrievijas robežas.

[342] NMP dati.
[343] NMP dati.
[344] Gaisa kuģu pasažieru datu apstrādes likuma 11. pants (paredz, ka, lai iegūtu pasažieru datus, iestādei ir jāvēršas rajona tiesā ar rakstveida iesniegumu par datu izsniegšanu, kas datu pieprasīšanas procesu padara smagnēju un muitas kontrolei nepiemērotu). *Latvijas Vēstnesis*, 29, 07.02.2017. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/288544-gaisa-kugu-pasazieru-datu-apstrades-likums.
[345] Finanšu ministrija. ES muitas reforma. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/es-muitas-reforma.
[346] NMP informācija.

2.12.37. Vienlaikus skaidras naudas deklarāciju skaita lejupejošās tendences norāda uz robežkontroles efektivitāti. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kad biežāk tika konstatēti nelegāli skaidras naudas pārvadājumi, pārkāpumu skaits ir sarucis. Kopš 2018. gada būtiski uzlabota metodoloģija un stiprināta paralēlā finanšu izmeklēšana, izstrādātas vadlīnijas un uzlabota sadarbība starp FID un VID NMPP, kas ļauj mērķtiecīgāk identificēt riskus un novērst nelikumīgas darbības.[347]

2.12.38. Pēc veiktās restrukturizācijas VID NMPP cilvēkresursu struktūra ir kļuvusi mērķtiecīgāka, daļu kontroles un atbalsta funkciju darbinieku pārprofilējot uz izlūkošanas un izmeklēšanas jomu. Tas ļāvis stiprināt analītisko un operatīvo kapacitāti, vienlaikus atsakoties no iepriekšējā modeļa, kurā darbojās atsevišķa Mobilo vienību nodaļa ar specializāciju skaidras naudas pārvietošanas uzraudzībā pāri valsts iekšējām robežām. Šādas pārmaiņas būtiski mainījušas kontroles pieeju NRA 2026 pārskata periodā. Kontroles pasākumi uz valsts iekšējām robežām vairs netiek īstenoti kā pastāvīga preventīva klātbūtne, bet gan balstās uz konkrētiem izlūkdatiem un riska analīzi, fokusējoties uz identificētiem augsta riska objektiem. No vienas puses, tas nodrošina efektīvāku resursu izmantošanu, taču vienlaikus samazina vispārējo preventīvo ietekmi un redzamību.[348]

2.12.39. Turpinās NRA 2020 un NRA 2023 pārskata perioda Latvijas Bankas negatīvā emisija 100 EUR un 500 EUR banknotēm, kas varētu norādīt uz pārrobežu plūsmu skaidrā naudā. Taču NRA 2026 pārskata periodā valstī mazāk tiek ievesta un izvesta skaidrā nauda nekā NRA 2023 pārskata periodā. Izmaiņas galvenokārt ir saistītas ar noteiktajiem ierobežojumiem pret Krieviju un Baltkrieviju. Rezultātā NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies kopējais deklarāciju skaits, kas samazina ievainojamību.

2.12.40. Minētās tendences norāda, ka skaidras naudas pārvietošana pāri valsts iekšējām robežām turpinās, un tās uzraudzība un kontrole joprojām ir būtiska prioritāte NILLTF novēršanā. Līdz ar to nepieciešams turpināt stiprināt NMP (vēsturiskā VID NMPP) kapacitāti un nodrošināt atbilstošu resursu pieejamību.

2.13. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība	0,9	0,9

Tiesiskais regulējums

2.13.1. Saskaņā ar Novēršanas likuma 12.–14. pantu fiziskas personas klātienes identifikācija tiek veikta, pamatojoties uz derīgu personu apliecinošu dokumentu, kura kopija tiek izgatavota identifikācijas procesa laikā. Fiziskas personas (nerezidenta) gadījumā identifikācijai izmantojams tikai ieceļošanai LR derīgs personu apliecinošs dokuments. Juridiskas personas identifikācija tiek veikta, iegūstot un pārbaudot tās pamatinformāciju (identifikācijas un reģistrācijas datus), tai skaitā dokumentus par nosaukumu, juridisko personu un reģistrāciju, informāciju par juridisko adresi un darbības vietu, kā arī dibināšanas dokumentus, vienlaikus identificējot un pārbaudot personas ar pārstāvības tiesībām un to pilnvarojumu. Juridiska veidojuma identifikācija tiek veikta, iegūstot tā pamatinformāciju, tostarp dokumentus par tā statusu, izveidošanas mērķi un nosaukumu, vienlaikus identificējot juridiskā veidojuma struktūru un pārvaldes mehānismu, tai skaitā visas personas, kurām Novēršanas likuma izpratnē ir piešķirts PLG statuss. PLG pases kopiju, veicot klienta izpēti, pieprasa saskaņā ar uz risku novērtējumu balstītu pieeju.[349] Papildus standarta viltojuma un vizuālajai novērtēšanai dokumenta derīgumu pārbauda Nederīgo dokumentu reģistrā, kā arī citos reģistros (ja tādi Novēršanas likuma subjektam ir pieejami) atbilstoši IKS noteiktajam.

2.13.2. Norādāms, ka arvien plašāk izmantotā klienta neklātienes identifikācija nodrošina būtisku resursu un laika ietaupījumu, kā arī samazina cilvēcisko kļūdu faktoru. Vienlaikus tā ir saistīta arī būtiskiem riskiem, tostarp datu vai informācijas zudumu un bojājumiem, ļaunprātīgu

[347] VID NMPP informācija.
[348] VID NMPP informācija.
[349] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 18. pants. Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987.

izmantošanu, trešo personu nesankcionētu piekļuvi tiem, kā arī viltotas identitātes izmantošanu, piemēram, fiktīvu uzņēmumu reģistrācijai vai aizdevumu saņemšanai uz citas personas vārda.

2.13.3. Novēršanas likuma 22. panta otrā daļa un 23. pants nosaka pamatprasības klienta identifikācijai gadījumos, kad klients identifikācijas procesā personīgi nepiedalās, tostarp paredzot Novēršanas likuma subjekta pienākumus atbilstoši uz risku novērtējumu balstītai pieejai. Normatīvais regulējums nosaka, ka gadījumā, ja klients ir fiziska persona (rezidents), klienta identitāti apliecinošo informāciju ir pieļaujams iegūt no dokumenta, kuru klients parakstījis ar drošu elektronisko parakstu. Ja Novēršanas likuma subjekts pilnvaro citu personu, kas nav tā darbinieks, veikt klienta identifikāciju, atbildība par identifikācijas atbilstību Novēršanas likuma prasībām saglabājas Novēršanas likuma subjektam.

2.13.4. Novēršanas likuma 22. panta otrā daļa satur prezumpciju, ka neklātienē identificētu klientu gadījumā veicama klienta padziļinātā izpēte, izņemot gadījumu, kad Novēršanas likuma subjekts ir ieviesis ar neklātienes identifikācijas saistītu risku pārvaldības sistēmu un izmanto MK reglamentētus tehnoloģiskos risinājumus, tostarp, bet ne tikai, videoidentifikāciju, drošu elektronisko parakstu un citus tehnoloģiskos risinājumus.

2.13.5. Klientu neklātienes identifikāciju detalizētāk regulē 2018. gada 3. jūlija MK noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā NILL un terorisma un proliferācijas finansēšanas Novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju". Minētie noteikumi paredz četras regulētas neklātienes identifikācijas metodes:

a) drošu elektronisko parakstu saskaņā ar Elektronisko dokumentu likumu vai kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju saskaņā ar Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likumu, vai risinājumus, kas Latvijā izmantojami saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 910/2014 un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK;

b) videoidentifikāciju atbilstoši minēto noteikumu 10. punktam;

c) fiziskas personas identitāti apliecinošu datu iegūšanu no kredītiestādes vai MI, izmantojot identifikācijas maksājumu vai citu metodi, kas ļauj saņemt no kredītiestādes vai MI minēto noteikumu 13.2. apakšpunktā minētos datus;

d) personu apliecinošā dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšanu.

2.13.6. Vienlaikus noteikumi[350] paredz papildu riska vadības prasības:

a) Klienta neklātienes identifikāciju neveic, ja: likums nosaka obligātu klienta piedalīšanos identifikācijā klātienē; neklātienes identifikācijas piemērošana neatbilst klientam piemītošajam NILLTPF riskam; tiek konstatēti apstākļi, kas norāda uz nepietiekamu neklātienes identifikācijas procesa drošību, piemērotību vai iegūtās informācijas patiesumu; tiek konstatēta neatbilstība klienta izpētē iegūtajai informācijai;

b) Novēršanas likuma subjekts jebkurā brīdī drīkst pieprasīt klātienes identifikāciju, piemērot citu neklātienes identifikācijas veidu vai atkārtot jau veikto neklātienes identifikāciju, izmantojot to pašu neklātienes identifikācijas veidu, novēršot konstatētās nepilnības;

c) Novēršanas likuma subjekts riska pārvaldības ietvaros pastāvīgi veic izmantotā tehnoloģiskā risinājuma drošības pārvaldību, ņemot vērā aktuālās risinājumu ievainojamības un krāpniecības scenārijus;

d) Paredzēti noteikti pasākumi, ja Novēršanas likuma subjekts deleģējis klienta neklātienes identifikāciju ārpakalpojuma sniedzējam;

e) Noteiktas prasības veicamas arī attiecībā uz izmantojamajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem un dokumentēšanu.

[350] Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju". Latvijas Vēstnesis, 133, 05.07.2018. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/300147.

2.13.7. Kopumā secināms, ka normatīvais regulējums paredz pietiekamus instrumentus, lai efektīvi pārvaldītu ar neklātienes identifikāciju saistītos riskus. Normatīvajā regulējumā, ievērojot uz risku novērtējumu balstītas pieejas principus, ir noteikti Novēršanas likuma subjekta galvenie pienākumi, vienlaikus paredzot iespēju ieviest riska pārvaldībai piemērotākos risinājumus atbilstoši piemītošajam riskam, biznesa modelim, kā arī klienta un pakalpojuma specifikai.

Esošās prakses raksturojums

2.13.8. Klienta identitātes patiesuma noskaidrošana ir būtisks priekšnoteikums NILLTPFN prasību izpildei. Vienlaikus UKI rīcībā esošā informācija nenorāda, ka klientu neklātienes identifikācijas plašāka izmantošana būtu būtiski palielinājusi identitātes viltošanas risku tādā apmērā, lai tas būtu uzskatāms par īpaši pastiprināti uzraugāmu.

2.13.9. Prettiesiskas darbības visbiežāk saistītas ar pakalpojumiem, kas pieejami vienīgi neklātienē un kurus iespējams saņemt īsā laikā, piemēram, piekļūt kontam un prettiesiski iegūt līdzekļus vai pieprasīt un saņemt aizdevumu, izmantojot citas personas identitāti. Vienlaikus uzsverams, ka šādi riski piemīt tikai atsevišķiem sektoriem un pakalpojumiem. No UKI sniegtās informācijas izriet, ka īpaša uzmanība pievēršama riskiem, kas saistīti ar viltotas identitātes izmantošanu klātienes identifikācijā vai citas personas personu apliecinošu dokumentu izmantošanu pašportreta metodē.

2.13.10. No UKI sniegtās informācijas par identifikācijas metodēm izriet šādi praksē konstatēti secinājumi:

a) Klientu identifikācijā joprojām būtiska nozīme ir personas klātienes identifikācijai, kuras ietvaros tiek izgatavota personu apliecinoša dokumenta kopija. Vienlaikus arvien izplatītāka kļūst neklātienes identifikācija. Izplatītākie neklātienes identifikācijas veidi ir bankas identifikācijas maksājumi, Smart-ID risinājums, pašportreta un personu apliecinoša dokumenta uzņemšana un abu fotouzņēmumu salīdzināšana. UKI norādījušas, ka video identifikācijas risinājumu Novēršanas likuma subjekti klientu identifikācijā izmanto reti;

b) Viena UKI norādījusi, ka tās uzraudzībā esošie Novēršanas likuma subjekti vairākkārt konstatējuši krāpšanas gadījumus ar identifikācijas rīkiem vai arī identifikācijas rīku šķietami labprātīgu nodošanu trešās personas rīcībā. Atsevišķos gadījumos Novēršanas likuma subjekti norāda uz konstatētajiem riskiem, kas saistīti ar identitātes krāpšanu, proti, trešās personas izmanto zagtus vai viltotus dokumentus, lai saņemtu pakalpojumus vienā vai vairākās iestādēs.

2.13.11. Papildus norādāms, ka normatīvais regulējums Novēršanas likuma subjektiem ļauj pilnvērtīgi izmantot dažādus ar reģistru pieejamību nesaistītus risku mazinošus pasākumus. Piemēram, adreses verifikācijai ar atbilstošu aktuālu rēķinu pieprasīšanu vai uzvedības analīzi sociālajos tīklos. Tāpat virknei Novēršanas likuma subjektu pakalpojuma specifika neparedz ātru un standartizētu pakalpojuma sniegšanu, bet gan ietver citu dokumentu analīzi (zvērināti revidenti, zvērināti notāri, zvērināti advokāti), kas ļauj iepazīt klientu, tādējādi mazinot viltotas identitātes izmantošanu, ne tikai uzsākot darījuma attiecības, bet arī darījumu uzraudzības laikā, kā arī nodrošinot sasaisti abos šajos procesos.

Nerezidentu identifikācija

2.13.12. Novēršanas likums nosaka papildu noteikumus nerezidenta identifikācijai. Fiziskās personas (nerezidenta), kurš pats ieradies pie likuma subjekta Latvijas Republikā, identifikācijai izmantojams tikai ieceļošanai Latvijas Republikā derīgs personu apliecinošs dokuments.[351] Norādāms, ka speciālajos normatīvajos aktos Novēršanas likuma subjektiem var būt paredzētas papildu prasības, uzsākot sadarbību ar nerezidentu.

2.13.13. Noteikumi par neklātienes identifikāciju neparedz specifiskas prasības nerezidentiem, izņemot to, ka identifikācijas maksājums un pašportreta metode nav piemērojama, ja klients vai PLG

[351] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 12. panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987.

ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai zemu nodokļu vai beznodokļu valsti vai teritoriju[352]. Tādēļ klienta identifikācijas maksājums galvenokārt izmantojams rezidentu identifikācijai, bet nerezidentu gadījumā, it īpaši, ja tas nāk no augsta riska trešās valsts, to var izmanot kā papildu risku mazināšanas pasākumu, ja maksājums tiek veikts no ES dalībvalstī licencētas kredītiestādes.

2.13.14. Fizisko personu reģistrā, cita starpā, iekļauj ziņas par ārzemnieku, kurš vēlas Latvijā saņemt valsts pārvaldes pakalpojumus elektroniski, izmantojot ES dalībvalsts, EEZ valsts vai Šveices Konfederācijas izsniegto elektroniskās identifikācijas līdzekli.[353] Fizisko personu reģistra likuma 7. panta trešā daļa paredz kārtību, ka šādā gadījumā var neveikt šo ziņu atbilstības pārbaudi personu apliecinošiem dokumentiem, kuriem ir juridisks spēks Latvijā. Šī kārtība var radīt kļūdas klienta riska profila noteikšanā, tāpēc Novēršanas likuma subjektam ir būtiski pievērst uzmanību nerezidenta pilsonībai un saistītajiem ģeogrāfiskajiem riskiem.

UKI un citu iestāžu pieeja

2.13.15. UKI kopumā padziļināti neanalizē un neuzkrāj datus par to, kādas neklātienes identifikācijas metodes izmanto katrs Novēršanas likuma subjekts. Lai arī atsevišķām UKI šie dati ir pieejami, precīzs sadalījums par populārāko neklātienes identifikācijas metožu izmantošanu un to, kuras no tām ir pakļautas augstākam riskam, nav pieejams. UKI būtu jāpievērš lielāka uzmanība izmantoto neklātienes identifikācijas metožu efektivitātes analīzei, lai preventīvos nolūkos lemtu par papildu uzraudzības pasākumiem vai riskus mazinošiem pasākumiem, ja tādi nepieciešami.

2.13.16. Arī attiecībā uz Latvijas Valsts radio un televīzijas centra, kas Latvijā nodrošina elektronisko parakstu un nacionālo elektronisko identifikācijas līdzekli, sniegtajiem pakalpojumiem jāveicina preventīvi pasākumi risku mazināšanai, proti, nepieciešams veidot dialogu ar TAI, lai izprastu veidus, kā pakalpojums var tikt izmantots noziedzīgos nolūkos. Minētais veicinātu izpratnes veidošanos par pakalpojumam piemītošo ievainojamību un ļautu informēt lietotājus un Novēršanas likuma subjektus par labāko praksi.

2.13.17. Uzraudzības pasākumu ietvaros UKI, kuru uzraugāmie Novēršanas likuma subjekti izmanto neklātienes identifikāciju, jāpievērš uzmanība tam, vai izpildīts Fizisko personu elektroniskās identifikācijas likumā paredzētais pienākums ieviest nacionālo elektronisko identifikācijas līdzekli. Minētais veicinātu pāreju uz drošāku klientu identifikāciju, mazāk akcentējot identifikācijas metodes, kas atbilst normatīvajiem aktiem, bet nav ar tik augstu drošības pakāpi.

Pieejamie reģistru dati identitātes verifikācijai

2.13.18. Reģistru pieejamība skatāma nodalīti atkarībā no katra identifikācijas veida:

a) Klātienes identifikācija – dokumentu pārbauda Nederīgo dokumentu reģistrā un pārliecinās par personas koda atbilstību personas vārdam. Novēršanas likuma 41. pantā minētie Novēršanas likuma subjekti var iegūt datus arī no Fizisko personu reģistra, tomēr tie nesatur personas fotoattēlu;

b) Elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumu izmantošana, piemēram, elektroniskais paraksts (eParaksts, eParaksts mobile) un elektroniskās identifikācijas līdzeklis (Smart-ID[354], eID karte) – šajā procesā personu apliecinošu dokumentu parasti neiegūst, jo tas netiek izmantots identifikācijai, līdz ar to var pārbaudīt tikai to, vai konkrētais rīks konkrētajai personai ir derīgs;

c) Pašportreta un personu apliecinoša dokumenta fotouzņēmums – tāpat kā klātienes identifikācijā, tikai process notiek attālināti, taču abu foto salīdzināšanai izmanto papildu tehniskos risinājumus;

[352] Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumu Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju" 12. punkts. Latvijas Vēstnesis, 133, 05.07.2018. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/300147.
[353] Fizisko personu reģistra likuma 4. panta pirmā daļas f punkts. Latvijas Vēstnesis, 259, 31.12.2017. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/296185.
[354] 2023. gada maijā Smart-ID izstrādātājs SK ID Solutions noslēdzis vairāku gadu garumā ilgušo procedūru, lai iegūtu lokālo, ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem noteikto, kvalificētā identifikācijas līdzekļa statusu autentifikācijai. Pieejams: https://www.leta.lv/home/important/58193670-60B1-4F7E-9339-C179135EE8F8/.

d) Identifikācijas maksājums – ļauj pārbaudīt, vai klienta norādītie fiziskas personas identitāti apliecinošie dati atbilst kredītiestādes vai MI rīcībā esošajiem datiem.

2.14. Neatkarīgas informācijas pieejamība

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Neatkarīgas informācijas pieejamība	0,9	0,9

Tiesiskais regulējums

2.14.1. Tiesiskais regulējums Latvijā Novēršanas likuma subjektiem nosaka iespējas klientu izpētes procesa ietvaros izmantot gan dažādus nacionālos reģistrus, gan citus neatkarīgus un uzticamus informācijas avotus, kā arī ierobežotā apjomā savstarpēji apmainīties ar informāciju, t. sk. ar klientu izpētes rīku starpniecību.

2.14.2. Saskaņā ar Novēršanas likuma 5.[1] un 41. pantu Novēršanas likuma subjektiem ir tiesības saņemt no UR un VID vestajiem reģistriem, Sodu reģistra, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas, Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra un Fizisko personu reģistra ziņas un ierakstus Novēršanas likuma noteiktajā apjomā, kā arī glabāt un citādi apstrādāt minēto informāciju. Kredītiestādēm un apdrošināšanas komersantiem, ciktāl tie veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, Novēršanas likuma noteikto pienākumu izpildei ir tiesības informāciju no minētajiem reģistriem pieprasīt un saņemt bez maksas.

2.14.3. Pārskata periodā stājās spēkā Novēršanas likuma 41. panta 2 prim daļa, kas nosaka kredītiestādēm tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt, kā arī glabāt un citādi apstrādāt Novēršanas likuma 18.[2] panta pirmajā daļā un 18.[5] panta pirmajā daļā uzskaitītos dokumentus, proti, dokumentus, kas pamato un argumentē pieteikumā par PLG reģistrāciju ietverto informāciju. Iepriekš regulējums paredzēja iespēju piekļūt UR reģistros iekļautajiem ierakstiem un ziņām, taču šobrīd kredītiestādēm ir tiesības saņemt arī UR iesniegtos dokumentus, kas var veicināt izpētes procesu (saturiskās pārbaudes), kā arī klientu identitātes pārbaudes.

2.14.4. Latvijas Bankas dokumentā "Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas IKS izveidei un klientu izpētei"[355] (AML Rokasgrāmata) Novēršanas likuma subjektiem detalizēti skaidrotas normatīvajā regulējumā noteiktās prasības. AML Rokasgrāmatā noteikts, ka informācija no publiskiem un uzticamiem avotiem ir viens no veidiem, kādā iestāde iegūst klienta izpētei nepieciešamo informāciju. Tāpat norādīts, ka uzticamu un neatkarīgu avotu izmantošana sniedz iespēju mazāk informācijas klientu izpētē pieprasīt no paša klienta. Vienlaikus arī paredz, ka publiski pieejama, uzticama un neatkarīga avota izmantošanai ir jābūt noteiktai Novēršanas likuma subjektu politikās un procedūrās, precizējot, kādus avotus iestāde uzskata par uzticamiem.

2.14.5. Citu UKI vadlīnijās ir pieminēta atsevišķu reģistru, publisku un uzticamu avotu izmantošana, veicot noteiktas klientu izpētes darbības, taču nav noteikts, ka publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota izmantošanai ir jābūt noteiktai Novēršanas likuma subjektu politikās un procedūrās. Saskaņā ar normatīvo regulējumu attiecīgos avotus ir pieļaujams izmantot un noteiktu valsts vesto reģistru informācija ir pieejama par maksu visiem Novēršanas likuma subjektiem, taču netiek sagaidīta to izmantošanas noteikšana iekšējās politikās un procedūrās.

2.14.6. Papildus Novēršanas likumā definētajiem valsts reģistriem Novēršanas likuma subjektiem atbilstoši to darbības jomai ir pieejami arī kredītinformācijas biroju, Kredītu reģistra un kontu reģistra dati. Saskaņā ar Kredītinformācijas biroju likuma 5. pantu, kurā uzskaitīts, kas var būt kredītinformācijas lietotāji, informāciju no kredītinformācijas birojiem var saņemt arī Novēršanas likuma subjekti, lai, vērtējot kredītspēju, izmantotu patiesu un pilnīgu informāciju. Savukārt Kredītu reģistrā esošās ziņas personas kredītspējas novērtēšanai ir tiesības saņemt vairākiem Novēršanas likuma subjektiem, piemēram, kredītiestādēm, patērētāju kreditētājiem, krājaizdevu

[355] Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles
sistēmas izveidei un klientu izpētei. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/uzraudziba/AML-rokasgramata-latvijas-banka.pdf?_gl=1*kbi1kc*_ga*MTk0Mjg4OTA3Ni4xNzcxODU1MDM5*_ga_F8V1V8BEFY*czE3NzE4NTUwMzgkbzEkZzEkdDE3NzE4NTc1NDYkajYwJGwwJGgw.

sabiedrībām, komersantiem, kuriem ir tiesības sniegt apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas pakalpojumus.

2.14.7. Kontu reģistrā tiek nodrošināta personas konta datu apstrāde, tajā skaitā, lai novērstu Latvijas un starptautiskās finanšu sistēmas izmantošanu noziedzīgās darbībās un nodrošinātu starptautisko sadarbību šajā jomā.[356] Novēršanas likuma subjekti – kredītiestādes, krājaizdevu sabiedrības un maksājumu pakalpojumu sniedzēji – sniedz nepieciešamās ziņas kontu reģistram, kuras tālāk atbilstoši Kontu reģistra likumā noteiktajiem mērķiem izmanto noteiktas valsts institūcijas, TAI, tiesas un citi publiskā sektora lietotāji. Vienlaikus kontu reģistrā esošā informācija ierobežotā apjomā ir pieejama arī kredītiestādēm un maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, lai iegūtu ziņas par klienta, potenciālā klienta vai klienta PLG kontu skaitu un kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu sniedzēju skaitu, pie kuriem šie konti atvērti.

2.14.8. Saskaņā ar Novēršanas likuma 29., 38. un 44. pantu papildus publiski pieejamai un ierobežotas pieejamības informācijai no valsts informācijas sistēmām Novēršanas likuma subjekti var arī ierobežotos gadījumos un apjomā apmainīties ar klientu izpētei nepieciešamo informāciju. Ir noteikti 3 gadījumi, kādos Novēršanas likuma subjekti, kredītiestādes un finanšu iestādes, ir tiesīgas dalīties ar klienta izpētes ietvaros iegūto un ar to saistīto informāciju: [1] informācijas apmaiņa pēc vienas puses pieprasījuma, kas attiecas uz darījumu, saistībā ar kuru tiek veikts maksājums; [2] informācijas apmaiņa tieši starp iestādēm vai ar šo iestāžu pilnvarotas institūcijas starpniecību par personu, ar kuru Novēršanas likuma noteiktajā kārtībā nav uzsāktas vai ir izbeigtas darījuma attiecības; [3] informācijas apmaiņa starp iestādēm grupas ietvaros. Savukārt Novēršanas likuma 55. pants paredz, ka visi Novēršanas likuma subjekti FID SKG ietvaros ir tiesīgi apmainīties ar informāciju gan savā starpā, gan ar valsts iestādēm. Ievērojot minēto, Novēršanas likums paredz ļoti plašas tiesības informācijas piekļuvei katram Novēršanas likuma subjektam individuāli, vienlaikus ierobežojot informācijas apmaiņu vai informācijas ieguvi Novēršanas likuma subjektu starpā, pamatā koncentrējot uzmanību uz kredītiestādēm un citām finanšu iestādēm vai informācijas apmaiņu konkrētas individuālas transakcijas gadījuma ietvaros.

2.14.9. Papildus norādāms, ka Pasākumu plāna[357] 3.24. punkts paredz uzlabot informācijas pieejamību klienta izpētes veikšanai, nodrošinot, ka Novēršanas likumā noteiktā informācija klienta izpētei no valsts reģistriem ir pieejama vienuviet un atbilstoši vienotiem standartiem Datu izplatīšanas un pārvaldības platformā (DAGR). Minētā pasākuma izpildes termiņš ir 2026. gada 1. maijs.

2.14.10. Novēršanas likuma 17.[1] un 17.[2] pants nosaka, ka, lai pilnvērtīgi veiktu klienta izpēti un darījumu uzraudzību un pārbaudītu klienta sniegto datu patiesumu, Novēršanas likuma subjektiem un citiem ES dalībvalstu likuma subjektiem Novēršanas likuma mērķu īstenošanai ir tiesības izmantot slēgto kopīgo klienta izpētes rīku, kuru nodrošina kopīgs ārpakalpojuma sniedzējs, kā arī ir tiesības sniegt informāciju atvērtajam kopīgajam klienta izpētes rīkam un iegūt informāciju no tā. Slēgto un atvērto klientu izpētes rīku praktiskā izveide ir Novēršanas likuma subjektu un privātā sektora komersantu, kas vēlētos sniegt šāda veida pakalpojumus, iniciatīva. Nosacījumus slēgto un atvērto klientu izpētes rīku licencēšanai nosaka MK 2022. gada 5. jūlija noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par informācijas aktualizēšanas prasībām kopīgajā klienta izpētes rīkā un kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojuma sniedzēja licencēšanu un uzraudzību".[358]

2.14.11. Norādāms, ka saskaņā ar Novēršanas likuma 17.[2] pantu atvērtajā kopīgajā klienta izpētes rīkā ir pieļaujams apstrādāt informāciju par klientiem – juridiskajām personām vai juridiskiem veidojumiem – un par fiziskajām personām, kuras ieņem amatu klienta izpildinstitūcijā vai pārraudzības institūcijā, pilnvarotas rīkoties klienta – juridiskās personas vai juridiska veidojuma – vārdā, klienta īpašniekiem un PLG, personām, ar kuru starpniecību PLG īsteno kontroli, ja šī informācija iegūta no valsts informācijas sistēmām, kas satur ierobežotas pieejamības informāciju, kuru Novēršanas likuma subjekti var izmantot atbilstoši Novēršanas likumam vai citiem normatīvajiem aktiem, izņemot informāciju par sodāmību par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (informāciju no Sodu reģistra).

[356] Kontu reģistra likums. Latvijas Vēstnesis, 241, 10.12.2016. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/287271.
[357] Ministru kabineta 2024. gada 2. maija rīkojums Nr. 338 "Par Pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai 2024.–2026. gadam". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/351737-par-pasakumu-planu-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanai-20242026gadam
[358] MK noteikumi Nr. 396. Noteikumi par informācijas aktualizēšanas prasībām kopīgajā klienta izpētes rīkā un kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojuma sniedzēja licencēšanu un uzraudzību. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/333782-noteikumi-par-informacijas-aktualizesanas-prasibam-kopigaja-klienta-izpetes-rika-un-kopiga-klienta-izpetes-rika-pakalpojuma-sniedzeja-licencesanuun-uzraudzibu.

Esošās prakses raksturojums

2.14.12. Praksē visiem Novēršanas likuma subjektiem ir nodrošināta iespēja pieteikties un saņemt no UR un VID vestajiem reģistriem, Sodu reģistra, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas, Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra un Fizisko personu reģistra informāciju Novēršanas likumā noteiktajā apjomā. Visiem minētajiem reģistriem servisa līmeņa pieejamība tikusi nodrošināta bez būtiskiem ierobežojumiem, ko apstiprina arī UKI sniegtā informācija no Novēršanas likuma subjektiem – gadījumos, kad izmantota attiecīgo reģistru informācija, to pieejamības tehniskā kvalitāte vērtēta kā pietiekama.

2.14.13. Arī visi minētie reģistri apstiprina, ka praksē informācijas pieprasījumi no Novēršanas likuma subjektiem ir saņemti un pieprasītā informācija ir tikusi sniegta. Vienlaikus gan Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrs, gan Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata, gan VID daļā par informāciju par personu pēdējo 5 gadu ienākumiem un ienākumu izmaksātājiem norāda, ka informāciju NILLTPFN vajadzībām pieprasījušas tikai kredītiestādes. Fizisko personu reģistra rīcībā nav informācijas par dažādu Novēršanas likuma subjektu veiktajiem informācijas pieprasījumiem Novēršanas likuma prasību izpildei. Savukārt VID PNP reģistrs un UR vestie reģistri ir pieejami publiski[359] un neprasa autorizāciju, līdz ar to arī nav iespējams noteikt, vai un cik informācijas pieprasījumi tieši NILLTPFN vajadzībām veikti un kuri Novēršanas likuma subjekti informāciju pieprasījuši.

2.14.14. Gan Fizisko personu reģistra, gan Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas turētāji norādījuši, ka praksē saskaras ar problemātiku veikt personu datu saņemšanas pamatojuma pārbaudi un kontroli, lai konstatētu, vai pieprasītie dati no minētajiem reģistriem ir pieprasīti tikai Novēršanas likumā noteikto tiesību ietvaros.

2.14.15. Lai arī informācija no minētajiem reģistriem praksē ir tikusi pieprasīta no Novēršanas likuma subjektiem, pašu subjektu sniegtās atbildes par informācijas pieejamību no UR un VID vestajiem reģistriem, Sodu reģistra, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas, Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra un Fizisko personu reģistra Novēršanas likuma noteikto pienākumu izpildes vajadzībām norāda uz nepietiekamu informētību par tiesībām attiecīgo informāciju saņemt, kā arī atsevišķos gadījumos par nepietiekamām zināšanām, kā minētā informācija praksē būtu izmantojama klientu izpētes veikšanā.

2.14.16. Kopumā Novēršanas likuma subjekti izmantoto reģistru tehnisko kvalitāti un pieejamību vērtējuši kā stabilu un funkcionālu. UKI norādījušas, ka UR vestie reģistri, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas un Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrs ir labi strukturēti, tajos atrodamā informācija ir aktuāla. Attiecībā uz VID vestajiem reģistriem norādāms, ka Novēršanas likuma subjekti nereti konstatējuši tehniskas problēmas un apgrūtinātu informācijas pieejamību.

2.14.17. Gan atsevišķu Latvijas Bankas uzraudzībā esošo Novēršanas likuma subjektu, gan citu sektoru UKI apkopotajās atbildēs neretos gadījumos Novēršanas likuma subjekti norādījuši, ka informācijas izmantošanas iespējas Novēršanas likuma pienākumu izpildei no VID reģistriem, Sodu reģistra, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas, Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra un Fizisko personu reģistra ietekmē minētās informācijas pieejamība par maksu, kas Novēršanas likuma subjektiem rada papildu izdevumus.

2.14.18. Absolūtais vairākums Novēršanas likuma subjektu atbalsta iepriekš minēto reģistru informācijas pieejamību vienā kanālā (datu veidā), rēķinoties, ka tas varētu nozīmēt līdzšinējo informācijas saņemšanas kanālu maiņu, nepieciešamību veidot jaunu, toties vienu saslēgumu. Atsevišķos gadījumos norādīts uz nepieciešamību nodrošināt šāda risinājuma atbilstošu veiktspēju, pieejamību, kā arī pietiekamu pārejas laiku Novēršanas likuma subjektiem, kuriem izveidoti esoši saslēgumi pārejai uz vienoto kanālu.

2.14.19. NRA 2026 pārskata periodā (2024. gada 17. janvārī) saskaņā ar Novēršanas likuma III nodaļu un MK 2022. gada 5. jūlija noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par informācijas aktualizēšanas prasībām kopīgajā klienta izpētes rīkā un kopīgā klienta izpētes rīka pakalpojuma sniedzēja licencēšanu un uzraudzību" izsniegta 1 licence slēgtā kopīgā klienta izpētes rīka darbībai.

[359] Pieejams: https://info.ur.gov.lv/#/data-search un https://www6.vid.gov.lv/PNP.

2.14.20. Papildus Novēršanas likumā minētajiem reģistriem un normatīvajos aktos pieļaujamajos gadījumos kredītinformācijas birojiem, kredītu reģistram un kontu reģistram Novēršanas likuma subjekti izmanto arī citus Novēršanas likuma prasību izpildei noderīgus informācijas avotus atbilstoši konkrētu Novēršanas likuma subjektu darbības specifikai. Piemēram, FID mājaslapā[360] pieejamo informāciju par to, vai persona ir iekļauta starptautisko vai nacionālo sankciju sarakstos, informācijas uzņēmumu datubāzes, citu ES/EEZ valstu uzņēmumu reģistrus, EU Justice vietni, citas (ārvalstu) datubāzes, piemēram, Accuity, Refinitiv, Lexis Nexis, DowJones, ES Padomes autentisku personu apliecinošu un ieceļošanas dokumentu publisko reģistru "PRADO" u. c.

Novērtējums

2.14.21. Ņemot vērā minēto, secināms, ka būtiskākie draudi ir:

a) Novēršanas likuma subjektu neizpratne par to, kāda ir pieejamā informācija no neatkarīgajiem informācijas avotiem un kā tā izmantojama Novēršanas likumā noteikto pienākumu ietvaros, nekritiska paļaušanās uz to, rezultātā neatklājot klientu izpētei būtisku informāciju.

b) Informācijas saņemšanas iespēju neizmantošana Novēršanas likumā noteiktajos gadījumos, kas savukārt rada lieku slogu Novēršanas likuma subjektiem klientu izpētē, kas secīgi samazina pieejamo resursu NILLTPFN prasību izpildei, kā arī veiktās klientu izpētes kvalitāti.

2.14.22. Būtiskāko ievainojamību veido:

c) Informācijas nepieejamība Novēršanas likuma subjektiem par informācijas saņemšanas un izmantošanas iespējām.

d) Noteiktā maksa par informācijas saņemšanu no Novēršanas likumā noteiktajām valsts informācijas sistēmām virknei Novēršanas likuma subjektu.

2.14.23. Neatkarīgas informācijas pieejamība Novēršanas likuma subjektiem ir ļoti plaša, un turpina pieaugt tās plašākas izmantošanas iespējas, atbalstot inovatīvus risinājumus normatīvajos aktos (slēgtie un atvērtie kopīgie klientu izpētes rīki), kurus potenciāli plašāk var realizēt privātais sektors, kā arī turpinot īstenot praktiskos pasākumus valsts informācijas sistēmu savietojamībai. Vienlaikus plašākai un efektīvākai neatkarīgas informācijas izmantošanai turpināmi praktiskie pasākumi pie nosacījumu vienādošanas informācijas pieejamības nodrošināšanai visiem Novēršanas likuma subjektiem, t. sk. attiecībā uz informācijas pieejamību bez maksas. Tāpat visiem Novēršanas likuma subjektiem nepieciešams nodrošināt vienuviet pieejamu informāciju par informācijas saņemšanas iespējām un informācijas saturu; līdztekus pilnveidojamas Novēršanas likuma subjektu zināšanas un procedūras minētās informācijas izmantošanai klientu izpētē.

2.15. Informācijas par PLG pieejamība un ticamība

Nacionālās ievainojamības kritērijs	NRA 2023	NRA 2026
Informācijas par PLG pieejamība un ticamība	1,0	1,0

Tiesiskais regulējums

2.15.1. Tiesiskais regulējums Latvijā nosaka, ka primārais pienākums pašam PLG ir darīt zināmu sevi un sniegt Novēršanas likumā noteikto informāciju attiecīgajai juridiskajai personai.[361] Ja ir saprātīgs pamats apšaubīt iepriekš minētajā kārtībā iesniegto informāciju vai ja šī informācija nav iesniegta,

[360] Finanšu izlūkošanas dienesta sankciju meklēšanas rīks. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-mekletajs.
[361] Novēršanas likuma 18.[1] panta pirmā un otrā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta *Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.

juridiskajai personai ir pienākums patstāvīgi noskaidrot tās PLG, kā arī glabāt un pastāvīgi aktualizēt informāciju par tās PLG.[362]

2.15.2. Secīgi juridiskajai personai ir pienākums informāciju par PLG nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas dienas, iesniegt reģistrācijai UR.[363] Jaunu juridisko personu nav iespējams reģistrēt, vienlaikus nepiesakot informāciju par tās PLG. Tāpat nav iespējams reģistrēt kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) un izpildinstitūcijas izmaiņas vai izmaiņas citu juridisko personu vai personālsabiedrību vadības institūciju un pārstāvēttiesīgo personu sastāvā, vienlaikus neatklājot juridiskās personas PLG vai nenorādot uz to, ka iepriekš sniegtā informācija nav mainījusies.[364]

2.15.3. UR veic iesniegtās informācijas atbilstības pārbaudi, patstāvīgi salīdzinot to ar Fizisko personu reģistrā, UR vestajos reģistros un citās UR pieejamās valsts informācijas sistēmas ietverto informāciju, kā arī, ja nepieciešams, ar informāciju citos avotos, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus. Balstoties uz UR risku novērtējumu un izveidoto IKS, UR pieprasa juridiskajai personai iesniegt papildu pamatojošos dokumentus, kas ļauj pārliecināties par iesniegtās informācijas ticamību.[365]

2.15.4. Līdzās pašu juridisko personu pienākumam atklāt informāciju Novēršanas likums nosaka pienākumu ikvienam likuma subjektam, t. sk. juridiska veidojuma vai juridiskas personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem, zvērinātiem advokātiem, Novēršanas likumā noteikto pienākumu ietvaros, veicot klientu izpētes pasākumus, noskaidrot klienta PLG un, balstoties uz risku novērtējumu, pārliecināties par to, ka noskaidrotā fiziskā persona ir klienta PLG.[366]

2.15.5. Novēršanas likums nosaka arī to, ka Novēršanas likuma subjekts, izmantojot ziņas vai dokumentus no UR, noskaidro klienta PLG un papildus, balstoties uz risku novērtējumu, noskaidro klienta PLG vienā vai vairākos no šādiem veidiem – saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par PLG; izmantojot ziņas vai dokumentus no LR vai ārvalsts informācijas sistēmām; patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.[367]

2.15.6. Likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"[368] noteikts, ka publiskā informācija no UR reģistriem, t. sk. visa reģistrētā informācija par aktuālajiem PLG un citiem aktuālajiem ierakstiem par juridiskajām personām, ir pieejama ikvienam neautentificējoties, tajā skaitā Novēršanas likuma subjektiem bezmaksas tiešsaistē gan tīmekļvietnē, gan API formātā, gan no 2021. gada 1. oktobra arī ierobežotākā apjomā atvērto datu veidā. Autentificējoties iespējams piekļūt arī vēsturiskajai informācijai par juridisko personu, t. sk. par to vēsturiskajiem PLG. UR reģistru nepubliskā daļa, kas ietver pamatojošos dokumentus, ko juridiskā persona iesniegusi, reģistrējot PLG patstāvīgi, un ko papildus pieprasījis UR, lai pārliecinātos par PLG informācijas ticamību, pieejama TAI, FID un UKI bez ierobežojumiem, bet citām institūcijām, tajā skaitā Novēršanas likuma subjektiem – iesniedzot pamatotu pieprasījumu. No 2025. gada 1. februāra kredītiestādes

[362] Novēršanas likuma 18.[1] panta trešā, ceturtā un piektā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[363] Novēršanas likuma 18.[2] panta pirmā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[364] Novēršanas likuma 18.[2] panta otrā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[365] Novēršanas likuma 18.[2] panta pirmā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un* MK *Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums un likums *Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru*. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, 49, 06.12.1990.; *Diena*, 3, 01.12.1990. https://likumi.lv/ta/id/72847-par-latvijas-republikas-uznemumu-registru.
[366] Novēršanas likuma 11.[1] panta pirmās daļas 2. punkts. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[367] Novēršanas likuma 18. pants. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[368] Likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.[15] panta ceturtā daļa. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības *Ziņotājs*, 49, 06.12.1990.; *Diena*, 3, 01.12.1990. https://likumi.lv/ta/id/72847-par-latvijas-republikas-uznemumu-registru.

ir tiesīgas pieprasīt, bez maksas saņemt, glabāt un citādi apstrādāt arī dokumentus, kas ir iesniegti UR PLG pārbaudei.[369]

2.15.7. Norādāms, ka TM sadarbībā ar UR veica izvērtējumu par PLG reģistra pieejamības ikvienai personai tiesisko regulējumu, ņemot vērā gan Direktīvas 2024/1640 prasības, kas paredz tiesisko pamatojumu piekļuvei dažādām subjektu kategorijām juridisko personu un juridisko veidojumu PLG informācijai, kas tiek glabāta dalībvalsts centrālajā PLG reģistrā, gan ES Tiesas 2022. gada 22. novembra sprieduma atziņas. Secināts, ka starptautisko un nacionālo sankciju izpildes nolūkos nav pamata mainīt līdzšinējo pieeju, nodrošinot ziņu par PLG pieejamību ikvienam sabiedrības loceklim bez nepieciešamības pierādīt tā leģitīmo interesi. Vienlaikus, lai nodrošinātu Direktīvas 2024/1640 74. panta prasību izpildi, Novēršanas likums papildināts ar informatīvo atsauci uz Direktīvu 2024/1640.[370]

2.15.8. NRA 2026 pārskata periodā turpināta t. s. "PLG ziņotāja" darbība. Tā ietvaros likuma subjektiem, kā arī UKI, konstatējot, ka klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par PLG neatbilst UR vestajos reģistros iekļautajai informācijai, ir pienākums nekavējoties, bet ne vēlāk kā 3 darbdienu laikā paziņot par to UR. Saņemot minēto paziņojumu, UR nekavējoties, bet ne vēlāk kā 1 darbdienas laikā, nepieņemot atsevišķu lēmumu, reģistrē brīdinājumu, ka reģistrētā informācija par PLG, iespējams, ir nepatiesa un nosūta saņemto informāciju TAI. Minētais brīdinājums ir pieejams Novēršanas likuma subjektiem, ko iespējams izmantot klientu izpētes ietvaros, kā arī TAI un UKI.[371]

2.15.9. Krimināllikuma 195.[1] pantā paredzēta atbildība par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu kā Novēršanas likuma subjektiem, tā arī noteikto ziņu par PLG nesniegšanu vai apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu valsts institūcijai vai juridiskajai personai (piemēram, kam informācija jāatklāj UR). Kaut arī Krimināllikuma izpratnē šis ir mazāk smags noziegums, tas preventīvi samazina personu vēlmi un gatavību izdarīt šādu noziegumu, tā kā kriminālatbildības piemērošana rada arī sekundāras sekas (piemēram, aizliegumu ieņemt vai saglabāt dažādus amatus). Krimināllikuma 195.[1] panta sankcijā paredzēti vairāki alternatīvi soda veidi, tostarp brīvības atņemšana, īslaicīga brīvības atņemšana, probācijas uzraudzība, sabiedriskais darbs vai naudas sods. Dati norāda, ka par šo noziedzīgo nodarījumu naudas sods tiek piemērots salīdzinoši reti, bet visbiežāk tiek piemērots sabiedriskais darbs. Līdz ar to iespējamās krimināltiesiskās sekas nav reducējamas vienīgi uz finansiālu maksājumu, ko persona varētu uztvert kā iepriekš paredzamu ar prettiesisko rīcību saistītu izmaksu.

2.15.10. Nolūkā vienādot Novēršanas likuma subjektu, kā arī UKI ziņošanas pieeju atjaunināta UR vadlīnijas ziņošanai par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG UR.[372] Papildus norādāms, ka arī Latvijas Banka skaidrojot likumā noteikto savā uzraudzībā esošajiem Novēršanas likuma subjektiem, Latvijas Bankas noteikumos Nr. 316 "Klienta riska noteikšanas, klienta izpētes, klienta padziļinātas izpētes un informācijas tehnoloģiju risinājumu nodrošināšanas prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas un sankciju risku pārvaldības jomā"[373] (Klientu izpētes noteikumi), kas pieņemti 2024. gada 17. septembrī, ir noteikusi prasības, kāda papildu informācija par PLG iegūstama padziļinātās izpētes ietvaros.

2.15.11. Papildus jāņem vērā, ka pārskata periodā veiktas un stājušās spēkā vairākas izmaiņas normatīvajos aktos, veicinot juridisko personu caurskatāmību. Izmaiņu apraksts ietverts Juridisko personu un juridisko veidojumu NILLTPFN riski apakšnodaļā "Normatīvais regulējums un tā izmaiņas".

[369] Novēršanas likuma 41. panta 2.[1] daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[370] 2026. gada 5. februāra likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Latvijas Vēstnesis, 36, 20.02.2026. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/366559.
[371] Novēršanas likuma 18. panta 3.[1] –3.[5] daļas. *Latvijas Vēstnesis*, 116, 30.07.2008.; *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums.
[372] UR, *Vadlīnijas ziņošanai par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG* UR. Pieejams: https://www.ur.gov.lv/files/ur-s3/s3fs-public/media_file/vadlinijas_apstiprinatas_v_3_30052024.docx.
[373] FKTK ieteikumi Nr. 169. *Ieteikumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas IKS izveidei un klientu izpētei*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/328819-ieteikumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-un-sankciju-riska-parvaldisanas-ieksejas-kontroles-sistemas-izveidei-un-klientu-izpetei.

Esošās prakses raksturojums

2.15.12. Visaptverošs juridisko personu NILLTPF risku novērtējums ietverts nodaļā "Juridisko personu un juridisko veidojumu NILLTPF riski".

2.15.13. Jāuzsver, ka pēc Krievijas bruņoto spēku 2022. gada 24. februārī uzsāktā pilna mēroga militārā iebrukuma Ukrainā UR nodrošina publiski pieejamu informāciju par UR vestajos reģistros reģistrētajām juridiskajām personām, kuru PLG vai īpašnieki ir pakļauti pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktajām starptautiskajām sankcijām. Līdz tehniskā risinājuma izstrādei 2024. gada jūlijā šī informācija tika publicēta apkopotā veidā. Pašlaik informācija par sankciju risku tiek atspoguļota atsevišķi pie katra tiesību subjekta.

2.15.14. Norādāms, ka pārskata periodā nolūkā uzlabot juridisko personu un juridisko veidojumu izpratni par PLG atklāšanas prasībām UR ir nodrošinājis un regulāri aktualizē izvērstus skaidrojumus ikvienam juridiskās personas vai juridiskā veidojuma veidam par PLG atklāšanas prasībām atbilstoši konkrētā subjekta veida specifikai.[374]

2.15.15. Novēršanas likuma subjekti norāda, ka UR pieejamo PLG informāciju galvenokārt izmanto visos gadījumos. Absolūtais vairākums Novēršanas likuma subjektu norāda, ka informācija ir praktiski pieejama un tās kvalitāti gan no satura, gan tehniskās kvalitātes viedokļa vērtē kā pietiekamu. Novēršanas likuma subjekti norādījuši, ka PLG dati pieejami pietiekamā apjomā un bez būtiskām tehniskām problēmām, kas ļauj tos efektīvi izmantot klientu izpētē un risku analīzē.

2.15.16. Novēršanas likuma subjekti norādījuši, ka tiem ir pieejamas UR vadlīnijas par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG UR. NRA 2026 pārskata periodā UR par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG saņēmis kopā 1 537 ziņojumus no Novēršanas likuma subjektiem, kā arī 9 ziņojumus no UKI. 1 464 jeb 95,3 % gadījumu ziņojumus sniedza kredītiestādes, 55 gadījumos – citas finanšu iestādes. 95,8% šo ziņojumu sniegti par SIA, 2,0 % – par AS.

2.15.17. No saņemtajiem ziņojumiem 1 504 ziņojumus UR pārsūtījis TAI. Gadījumos, kuros informācija netika pārsūtīta TAI, UR kā galvenos iemeslus norādījis, ka uz ziņojuma izskatīšanas brīdi atbilstošs PLG jau ir bijis reģistrēts, Novēršanas likuma subjekts pats pirms ziņojuma izskatīšanas ir atsaucis savu ziņojumu vai konstatēts, ka neatbilstoša informācija radusies datu ievades vai pārrakstīšanās kļūdu dēļ.

2.15.18. VP savukārt norāda, ka kopumā NRA 2026 pārskata periodā, balstoties uz UR pārsūtītajiem ziņojumiem, uzsākti 353 kriminālprocesi atbilstoši Krimināllikuma 195.[1] pantam, kas ir 23,5 % no visiem VP pārsūtītajiem ziņojumiem. Kā galveno iemeslu, kāpēc nav bijis iespējams uzsākt kriminālprocesus, VP norādījusi – resoriskās pārbaudes laikā netika konstatēts, ka būtu apzināti sniegtas nepatiesas ziņas – iztrūkst noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse (KPL 377. panta 2. punkts).

2.15.19. Norādāms, ka 145 gadījumos UR saņēmis informāciju no VP, ka nav pamata reģistrēto PLG informāciju uzskatīt par nepatiesu. Tas nozīmē, ka pārējos gadījumos, ja vien Novēršanas likuma subjekts vai UKI neatsauc sniegto ziņojumu, UR nav pamata dzēst Novēršanas likuma subjektiem un UKI pieejamo brīdinājumu, ka informācija par PLG, iespējams, ir nepatiesa. Minētais attiecināms arī uz gadījumiem, kuros iestājies noilgums lietas uzsākšanai.

2.15.20. NRA 2026 pārskata periodā VP kopumā uzsākti 508 kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 195.[1] panta. Savukārt kriminālvajāšanas uzsākšanai VP prokuratūrai NRA 2026 pārskata periodā nodeva 88 krimināllietas.

Novērtējums

2.15.21. Būtiskākais drauds attiecībā uz informācijas par PLG pieejamību un ticamību ir nesamērīga resursu novirzīšana iespējami nepatiesi sniegtas informācijas par PLG izvērtēšanai ar NILLTPF nesaistītos gadījumos, kas samazina gan Novēršanas likuma subjektu iespējas veikt riskos balstītu klientu izpēti, gan TAI kapacitāti koncentrēties uz būtiskākiem NILLTPF riskiem.

[374] UR. PLG skaidrojums. Pieejams: https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums#sia-un.

2.15.22. Būtiskākā ievainojamība:

a) Novēršanas likuma subjekti neizmantos iespēju ziņot par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG, ņemot vērā procesa nelietderību;

b) Novēršanas likuma subjekti neizmantos iespēju klientu izpētes ietvaros izmantot brīdinājumus par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG, ņemot vērā tās iespējamu neatbilstību aktuālajai situācijai.

2.15.23. Būtiski norādīt, ka Latvijas MONEYVAL 6. kārtas novērtējums atzīst, ka Latvijā ir izveidota un pastāv efektīva sistēma, kas nodrošina pamatinformācijas un PLG datu caurskatāmību, kā arī savlaicīgu un efektīvu piekļuvi šiem datiem.[375]

2.15.24. NRA 2026 pārskata periodā informācijas par PLG pieejamība un ticamība un pieejamās informācijas kvalitāte ir vēl vairāk uzlabojusies salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu. Īstenoti pasākumi, lai nodrošinātu reģistrāciju un ziņošanu par iespējami nepatiesas PLG informācijas sniegšanu. Tāpat ir pilnveidota pieejamā skaidrojošā informācija juridiskajām personām, juridiskajiem veidojumiem un Novēršanas likuma subjektiem par PLG atklāšanu, attiecīgās informācijas noskaidrošanu un tās pārbaudi. Nodrošināta aktuāla, atbilstoša un publiski pieejama informācija par PLG. Vienlaikus nepieciešams pārskatīt izveidotās neatbilstības ziņošanas sistēmas efektivitāti, izvērtējot gan noteiktās atbildības samērīgumu un efektivitāti, gan iespējas procesu uzlabot primāri no procesā iesaistīto resursu ekonomijas un lietderības perspektīvas.

[375] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2018-8-5th-round-mer-latvia/16808ce61b.

3. SANKCIJU PĀRKĀPŠANAS RISKU NOVĒRTĒJUMS

Sankciju pārkāpšanas risks	NRA 2023	NRA 2026
Mērķēto sankciju pārkāpšanas risks	Vidējs	Vidēji zems
Mērķēto finanšu sankciju draudi	Vidējs	Vidējs
Mērķētās sankciju pārkāpšanas ievainojamība	Vidējs	Vidēji zems
Sektorālo sankciju pārkāpšanas risks	Vidēji augsts/Augsts	Vidēji augsts
Sektorālo sankciju draudi	Augsts	Augsts
Sektorālo sankciju pārkāpšanas ievainojamība	Vidēji augsti	Vidēji

Ievads

3.1.1. NRA 2026 identificēti Latvijai piemītošie sankciju pārkāpšanas riski. Atbilstoši PB metodoloģijai un to attiecīgi pielāgojot, šajā sankciju pārkāpšanas risku novērtējumā riska līmeņa noteikšanai analizēti sankciju pārkāpšanas draudi un ievainojamība.

3.1.2. Lai gan ES ir spēkā vairāk nekā 40 dažādi sankciju režīmi,[376] ņemot vērā aktuālo ģeopolitisko situāciju un Latvijas ģeogrāfisko novietojumu, būtiskākos sankciju pārkāpšanas riskus Latvijā joprojām rada ES sankcijas, kas noteiktas attiecībā uz Krieviju un Baltkrieviju.

3.1.3. Sankciju izpildes un sankciju pārkāpumu apkarošanas nozīme pārskata periodā ir saglabājusies būtiska Latvijas finanšu sektora stabilitātes un nacionālās drošības kontekstā. Pārskata periodā pieņemta virkne jaunu sankciju ierobežojumu, kuru ieviešana un izpilde sarežģītības dēļ prasījusi ievērojamus resursus no publiskā un privātā sektora. Tāpēc NRA 2026 ietvaros sankciju risku novērtējums veikts padziļinātāk, salīdzinot ar NRA 2023, lai sniegtu detalizētāku informāciju par sankciju pārkāpšanas draudiem, ievainojamību un riska scenārijiem, kā arī palīdzētu ekonomikas dalībniekiem pārvaldīt sankciju riskus.

Normatīvā regulējuma ietvars

3.1.4. Nacionālajā normatīvajā regulējuma NRA pārskata periodā veiktas vairākas būtiskas izmaiņas. Ar 2024. gada 1. aprīli FID ir noteikta par centrālo kompetento iestādi praktiski visos sankciju izpildes jautājumos, aizstājot iepriekš decentralizētu sistēmu.[377] Savukārt no 2025. gada 10. jūnija ieviesta administratīvā atbildība par sankciju pārkāpumiem, kas saistīti ar sankcijām pakļautu preču apriti, ja to vērtība nesasniedz 10 000 EUR,[378] tādējādi nodrošinot samērīgāku un ātrāku reakciju uz mazāka apmēra pārkāpumiem, vienlaikus saglabājot kriminālatbildību par smagākiem pārkāpumiem.

3.1.5. Papildus, Latvijā ir pieņemts nacionālais sankciju režīms pret Krieviju.[379] Tas nodrošina tiesisko ietvaru, lai nepieciešamības gadījumā Latvija varētu reaģēt uz identificētiem riskiem un noteikt nacionāla līmeņa sankcijas. Vienlaikus šobrīd šī režīma ietvaros sankcijas nav noteiktas nevienam subjektam, tādēļ NRA 2026 ietvaros nacionālais sankciju režīms riska kontekstā atsevišķi netiek vērtēts.

3.1.6. ES līmenī pārskata periodā tika būtiski paplašinātas sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju. Pārskata periodā tika apstiprinātas 10 jaunas sankciju kārtas. Rezultātā ir būtiski paplašināti gan mērķēto finanšu sankciju saraksti, gan pastiprināti sektorālie ierobežojumi.

3.1.7. Kopējais personu skaits, pret kurām ES ir noteikusi mērķētas finanšu sankcijas, pārskatā periodā sasniedz gandrīz 5700 personu, no kurām puse ir iekļautas Krievijas un Baltkrievijas režīmos.[380] Sektorālo sankciju jomā ieviesti jauni pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi Krievijas un Baltkrievijas personām, noteikts darījumu aizliegums ar lielākajām Krievijas bankām, vairākām

[376] EK, *EU Sanctions Map*. Pieejams: https://www.sanctionsmap.eu/#/main.
[377] Saskaņā ar Sankciju likuma 12.1 panta pirmo daļu FID ir kompetentā institūcija starptautisko un nacionālo sankciju izpildes jautājumos tiktāl, ciktāl normatīvie akti nenosaka citādi.
[378] Saskaņā ar Sankciju likuma 18. pantu.
[379] Ministru Kabineta 2025. gada 12. septembra noteikumi Nr. 547 "Noteikumi par Latvijas Republikas nacionālo sankciju noteikšanu pret subjektiem, kas saistīti ar Krievijas Federācijas militāro agresiju pret Ukrainu"
[380] EK, *EU sanctions tracker*. Pieejams: https://data.europa.eu/apps/eusanctionstracker/.

Krievijas ostām un lidostām, kā arī būtiski papildināti preču tirdzniecības ierobežojumi. Tāpat ierobežojumi vērsti pret Krievijas energoresursu eksportu, tajā skaitā nosakot sankcijas vairāk nekā 600 Krievijas "ēnu flotes" kuģiem. Secināms, ka pārskata periodā ir būtiski pieaugusi sankciju regulējuma sarežģītība un ierobežojumu daudzveidība.

3.2. Sankciju pārkāpšanas draudi

3.2.1. Sankciju pārkāpšanas draudus Latvijā rada dažādas fizisko un juridisko personu grupas. Pirmkārt, būtiskākos draudus rada subjekti, pret kuriem sankcijas ir vērstas tieši. Mērķēto finanšu sankciju gadījumā tie ir sankciju subjekti[381], kuru interesēs ir izvairīties no aktīvu iesaldēšanas un citiem aizliegumiem. Savukārt sektorālo sankciju kontekstā būtiskākos draudus rada pati Krievija un Baltkrievija, īpaši Krievijas valsts institūciju, militāri rūpnieciskā kompleksa un ar tiem saistīto starpnieku centieni nodrošināt piekļuvi precēm, tehnoloģijām, pakalpojumiem un finanšu resursiem, kuru apriti vai sniegšanu ierobežo sankcijas.

3.2.2. Otrkārt, draudus rada subjekti, pret kuriem sankcijas nav vērstas tieši, bet kuri peļņas gūšanas, ideoloģiskas motivācijas vai sadarbības saišu dēļ iesaistās sankciju pārkāpšanā. Šajā grupā ietilpst starpniekuzņēmumi trešajās valstīs, loģistikas un transporta uzņēmumi, tirdzniecības starpnieki, profesionālo pakalpojumu sniedzēji, maksājumu starpnieki un citi, kas nodrošina sankciju subjektiem vai Krievijas un Baltkrievijas subjektiem piekļuvi precēm, pakalpojumiem vai finanšu infrastruktūrai.

3.2.3. Treškārt, draudus rada personas, kas sankciju pārkāpumus veic nezināšanas dēļ vai tāpēc, ka neīsteno pienācīgas rūpības pasākumus, lai identificētu un mazinātu sankciju riskus. Tas ir īpaši būtiski sektorālo sankciju kontekstā, kur sankciju izpilde jāveic uzņēmumiem, kuri vēsturiski nav bijuši regulēti. Esošais sankciju regulējums pieprasa ES uzņēmumiem identificēt, novērtēt un saprast sankciju pārkāpšanas risku, īpaši augsta riska sektoros.[382]

Tendences sankciju pārkāpšanā

3.2.4. Būtiskus sankciju pārkāpšanas draudus rada Krievijas militāri rūpnieciskais komplekss, kura darbības nepārtrauktības nodrošināšana ir viens no galvenajiem sankciju, kas noteiktas pret Krieviju, pārkāpšanas mērķiem. Krievijas militāri rūpnieciskais komplekss joprojām ir atkarīgs no importētām Rietumu komponentēm, īpaši mikroelektronikas, pusvadītājiem un citām precēm, kas nepieciešamas militārajām sistēmām. Neraugoties uz sankcijām, Krievija ir spējusi importēt komponentes, tostarp mikroshēmas, lai palielinātu bruņojuma ražošanas apjomus.[383]

3.2.5. Šī atkarība ir veicinājusi strukturētu sankciju pārkāpšanas shēmu attīstību, izmantojot trešās valstis, starpniekuzņēmumus, sarežģītas piegādes ķēdes un alternatīvas norēķinu sistēmas. Sankciju pārkāpšanas tīkli trešajās valstīs bieži nav nejauši, bet ir saistīti ar Krievijas militāri rūpniecisko bāzi.[384] Tiek aplēsts, ka aptuveni 75 % no CHP precēm[385] Krievijā nonāk no Ķīnas un Hongkongas, būtiska daļa no tā re-eksporta rezultātā, kamēr tiešais eksports no Eiropas un citām rietumu partnervalstīm praktiski ir izzudis.[386] Kā starpposms preču nokļūšanai Krievijā vai Baltkrievijā tiek izmatotas arī citas valstis, kas nenosaka sankcijas pret Krieviju un Baltkrieviju, un kas to ģeogrāfiskā novietojuma vai citu iemeslu dēļ tiek izmantotas, lai sankcijām pakļautas preces nogādātu Krievijā vai Baltkrievijā[387] (turpmāk – valstis ar paaugstinātu sankciju risku).

[381] Saskaņā ar Sankciju likuma 1. panta 4. punktu sankciju subjekts ir starptautisko publisko tiesību subjekts, fiziskā vai juridiskā persona vai cits identificējams subjekts, attiecībā uz kuru noteiktas vai uz kuru attiecināmas starptautiskās vai nacionālās sankcijas. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[382] EK, *Guidance for EU operators: Implementing enhanced due diligence to shield against Russian sanctions circumvention*. Pieejams: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/guidance-eu-operators-russia-sanctions-circumvention_en.pdf.
[383] M. Boulègue, J. Bronk, *Assessing Russian plans for military regeneration*. Pieejams: https://www.chathamhouse.org/2024/07/assessing-russian-plans-military-regeneration/07-russias-military-industrial-complex-and.
[384] O. Allison, G. Saiz Erausquin, *Track and Disrupt: How to Counter Sanctions-Evasion Networks*. Pieejams: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/track-and-disrupt-how-counter-sanctions-evasion-networks.
[385] CHP preces ir tādas preces un tehnoloģijas, kas ir svarīgas Krievijas militāro preču izstrādē, ražošanā, izmantošanā vai, kuras atrastas Krievijas ieročos kaujas laukā. CHP preču saraksts pieejams Regulas 833/2014 XL pielikumā.
[386] L. Risinger, M. Talalaievskyi un B. Hilgenstock, *Russian CHP Imports Tracker | Q1 2026.* Pieejams: https://sanctions.kse.ua/wp-content/uploads/2026/04/KSE_CHP_tracker_Q1_2026-1.pdf.
[387] Kā paaugstināta sankciju riska valstis, tostarp, identificētas Apvienotie Arābu Emirāti, Armēnija, Azerbaidžāna, Gruzija, Indija, Kazahstāna, Kirgizstāna, Ķīna (tai skaitā Honkonga), Serbija, Taizeme, Tadžikistāna, Indonēzija, Vjetnama, Malaizija, Turcija un Uzbekistāna, u. c.

3.2.6. Krievija aktīvi pielāgo sankciju pārkāpšanas shēmas, reaģējot uz jauniem sankciju ierobežojumiem, kas nozīmē, ka sankciju pārkāpšanas metodes kļūst arvien dinamiskākas un sarežģītākas.

3.2.7. Papildus jāizceļ Baltkrievijas īpašā loma pret Krieviju noteikto sankciju pārkāpšanā. ES pret Baltkrieviju noteikusi plaša mēroga sankcijas gan Baltkrievijas iesaistes Krievijas agresijā pret Ukrainu dēļ, gan ņemot vērā Krievijas un Baltkrievijas ekonomiku augsto integrācijas pakāpi, kas veicina Baltkrievijas izmantošanu pret Krieviju noteikto sankciju pārkāpšanā. Vienlaikus Baltkrievijas subjektiem pastāv arī patstāvīga motivācija apiet pret Baltkrieviju noteiktās sankcijas, jo tās ierobežo Baltkrievijas ekonomikas, tirdzniecības, transporta un finanšu iespējas.

3.2.8. Krievijas "ēnu flote" ir kļuvusi par būtisku elementu Krievijas spējai saglabāt ieņēmumus no energoresursu tirdzniecības un finansēt karu Ukrainā. Ēnu flotes kuģi veic karoga valsts maiņu, reģistrējot kuģus valstīs ar vāju uzraudzības līmeni,[388] veic AIS signālu[389] izslēgšanu vai viltošanu, veic pārkraušanu no kuģa uz kuģi (*ship-to-ship transfer*), lai slēptu sankcijām pakļautu kravu izcelsmi vai galamērķi. "Ēnu flote" vienlaikus rada arī drošības un vides riskus Baltijas jūras reģionā, jo daļa "ēnu flotes" kuģu ir veci un slikti uzturēti, ir bez atbilstošas apdrošināšanas, un var būt saistīti ar zemūdens infrastruktūras bojājumiem.[390]

3.2.9. Arvien lielāku nozīmi sankciju pārkāpšanā ieņem kriptoaktīvi. Kriptoaktīvu izmantošana ir kļuvusi par integrētu elementu sankciju, kas noteiktas pret Krieviju, pārkāpšanas modelī, īpaši CHP preču iepirkumos. Krievija un ar to saistītie starpnieki izmanto kriptoaktīvus, jo īpaši *stablecoin* risinājumus, lai norēķinātos par pārrobežu darījumiem ārpus tradicionālās finanšu sistēmas. Šī pieeja balstās uz plašu "ēnu kripto ekonomiku", kas ietver kripto biržas, maksājumu starpniekus, ārpusbiržas brokerus (*over-the-counter brokers*) un ar Krievijas valsti saistītus kriptoaktīvus.[391]

3.2.10. Būtiska loma ir arī Krievijas sadarbībai ar citām sankcijām pakļautām valstīm – Irānu un Ziemeļkoreju, kas nodrošina militāro aprīkojumu, komponentes un ražošanas kapacitātes uzturēšanu.[392] Piemēram, 2024. gada beigās spēkā stājās Ziemeļkorejas un Krievijas Visaptverošās stratēģiskās partnerības līgums, ar ko abas valstis apņemas stiprināt sadarbību, tostarp, radot labvēlīgus apstākļus ekonomiskajai sadarbībai muitas, finanšu un banku jomā.[393] Krievijas sadarbība ar Irānu un Ziemeļkoreju rada paaugstinātu risku pārkāpt gan pret Krieviju, gan pret Ziemeļkoreju un Irānu noteiktās sankcijas.

Latvijā reģistrētas juridiskās personas, kas saistītas ar Krieviju vai Baltkrieviju

3.2.11. UR dati norāda, ka samazinās Latvijā reģistrēto juridisko personu skaits, kuru PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas pilsoņi. Salīdzinot ar 2023. gadu, 2025. gadā juridisko personu skaits ar vismaz 1 Krievijas pilsoni kā PLG samazinājies par 21 % (no 2612 līdz 2058 juridiskajām personām), bet ar vismaz 1 Baltkrievijas pilsoni kā PLG samazinājies par 16 % (no 479 līdz 404 juridiskajām personām).

3.2.12. Kopumā no visām Latvijā reģistrētajām juridiskajam personām 2023. gadā 26 %, bet 2025. gadā 20 % bija tādas, kurām vismaz 1 PLG ir Latvijas nerezidents. Vērtējot, kuru valstu pilsoņi visbiežāk norādīti kā PLG Latvijā reģistrētām juridiskām personām, secināms, ka PLG vidū Krievijas valstspiederība visā NRA pārskata periodā ierindojas otrajā vietā aiz Latvijas valstspiederības.

[388] G. Saiz Erausquin un T. Keatinge, *Countering Shadow Fleet Activity through Flag State Reform.* Pieejams: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/insights-papers/countering-shadow-fleet-activity-through-flag-state-reform.
[389] AIS signāls ir automātiskās identifikācijas sistēmas (*Automatic Identification System*) signāls, ko kuģi pārraida, lai informētu citus kuģus un krasta dienestus par savu atrašanās vietu, kursu, ātrumu, identifikāciju un citu navigācijas informāciju.
[390] A. M. Bassoli, E. I. Sage, *Old Ships, Modern Menace: How to Tackle the World's Shadow Fleets*. Pieejams: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/old-ships-modern-menace-how-tackle-worlds-shadow-fleets.
[391] G. Saiz Erausquin, *The Shadow Crypto Economy Feeding Russia's War Machine*. Pieejams: https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/shadow-crypto-economy-feeding-russias-war-machine.
[392] FATF, *FATF Report. Complex Proliferation Financing and Sanctions Evasion Schemes*. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Complex-PF-Sanctions-Evasions-Schemes.pdf.coredownload.inline.pdf.
[393] *Turpat*, 25. punkts.

3.2.13. Lielākā daļa Latvijā reģistrēto juridisko personu, kurām vismaz 1 PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas pilsonis, bija reģistrētas pirms šī NRA pārskata perioda. Kopumā NRA pārskata periodā reģistrētas 423 jaunas juridiskās personas, kurām vismaz 1 PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas pilsonis.[394]

3.2.14. Pārskata periodā novērota jauna tendence personām ar Krievijas vai Baltkrievijas dubultpilsonību slēpt savu saistību ar šīm valstīm, UR vestajos reģistros pārreģistrējot citu pilsonību. Tas rada sankciju pārkāpšanas draudus, jo atsevišķu sektorālo sankciju ierobežojumu piemērošana[395] ir atkarīga no juridiskās personas īpašnieku vai kontrolētāju uzturēšanās vietas vai valstspiederības, tostarp gadījumos, kad personai ir dubultpilsonība un viena no tās pilsonībām ir Krievijas vai Baltkrievijas.

3.2.15. Saskaņā ar UR datiem pārskata periodā vismaz 350 gadījumos Latvijā reģistrētu juridisko personu PLG ar Krievijas vai Baltkrievijas valstspiederību ir mainījuši reģistrēto pilsonību uz citu. Vienlaikus pastāv augsta varbūtība, ka šīs personas neatsakās no Krievijas vai Baltkrievijas pilsonības. Atteikšanās no pilsonības ir sarežģīts un ilgstošs process. Turklāt pārreģistrācija parasti tiek veikta uz tādu valstu pilsonību, kurās pilsonību var iegūt, veicot ieguldījumus, un kas pieļauj dubultpilsonību ar Krieviju.

Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi ar TUA/PUA Latvijā un ES

3.2.16. Sankciju pārkāpšanas draudus rada apstāklis, ka liela daļa ārzemnieku, kam Latvijā izsniegtas TUA vai PUA, ir Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi (papildus informāciju par TUA un PUA riskiem skatīt apakšnodaļā "Ieguldījumu TUA"). Šīm personām ir piekļuve Latvijas finanšu sistēmai un ekonomiskajai videi. Papildus, draudus rada tas, ka šīs personas var uzturēt saites ar agresorvalstīm, piemēram, veikt uzņēmējdarbību, sniegt aizliegtus pakalpojumus Krievijas vai Baltkrievijas juridiskajām personām.

3.2.17. Salīdzinot ar NRA 2023, šī NRA pārskata periodā nav būtiski mainījies Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem izsniegto TUA skaits.[396] Savukārt Krievijas pilsoņu skaits, kuriem izsniegtas PUA, NRA pārskata periodā nedaudz samazinājies, t. i., 2023. gadā 72 % no kopējā PUA skaita[397] bija izsniegtas Krievijas pilsoņiem, bet 2025. gadā to īpatsvars bija 66 %. Pārskata periodā Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem, kuriem jau bija izsniegta PUA, tika noteikti stingri nosacījumi attiecībā uz valodas prasmēm, kas noteiktā termiņā jāizpilda, lai saglabātu PUA.[398] Noteiktajā termiņā lielākā daļa no aptuveni 30 000 ārzemniekiem, uz kuriem attiecas minētie nosacījumi, ir izpildījuši prasības uzturēšanās tiesību saglabāšanai Latvijā.[399]

3.2.18. Būtiski, ka sankciju regulējums ir saistošs visām personām atrodoties ES teritorijā, neatkarīgi no personas valstspiederības. FID saņemto STR analīze norāda, ka sankciju pārkāpšanas draudi, kas saistīti ar TUA un PUA turētājiem, īpaši materializējušies pakalpojumu sektorā, jo īpaši IT un vadības konsultāciju profesionālajos pakalpojumos, pārkāpjot sektorālo sankciju aizliegumus sniegt noteiktus pakalpojumus Krievijā vai Baltkrievijā reģistrētām juridiskām personām un to valdībām. Papildus, šīs personas nereti uztur darījumu attiecības ar mērķētajām finanšu sankcijām pakļautām kredītiestādēm (skatīt vairāk apakšnodaļā "FID saņemtie STR par iespējamu sektorālo sankciju pārkāpšanu").

Paaugstināta sankciju riska maksājumu plūsmas un noguldījumi

3.2.19. Sankciju pārkāpšanas draudus rada ar Krieviju vai Baltkrieviju, vai paaugstināta sankciju riska valstīm saistītas personas, kas var izmantot Latvijas finanšu sistēmu aizliegtu darījumu veikšanai.

[394] Vienlaikus norādāms, ka 2022. gadā tika liegta iespēja Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem iegūt TUA Latvijā, veicot ieguldījumus kapitālsabiedrību pamatkapitālā, kā arī noteikti citi ierobežojumi tieši attiecībā uz TUA un PUA iegūšanas iespēju Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem.
[395] Piemēram, Regulas 833/2014 5.k pantā noteiktais ierobežojumus piešķirt vai turpināt publisko iepirkumu līgumus; Regulas 833/2014 3.l pantā un Regulas 765/2006 1.zc pantā noteiktais aizliegums veikt autopārvadājums ES, aizliegums.
[396] TUA īpatsvars, kas izsniegtas Krievijas pilsoņiem, no kopējā TUA izsniegto atļauju skaita pārskata periodā vidēji veidoja 11 %, bet Baltkrievijas pilsoņiem – 3 %. To īpatsvars NRA 2023 pārskata periodā bija lielāks, bet tas saistīts ar to, ka šī NRA pārskata periodā gandrīz dubultojies izdoto TUA skaits citu valstu pilsoņiem. Lielākoties kopējais Latvijā izsniegto TUA skaita pieaugums ir saistīts ar Ukrainas pilsoņiem izsniegtām TUA.
[397] Kopējā izsniegto PUA skaitā tiek ņemts vērā visas ārvalstniekiem izsniegtās PUA, bet netiek ņemts vērā nepilsoņiem izsniegtās PUA.
[398] Likuma grozījumi paredz pienākumu nokārtot valsts valodas pārbaudi A2 līmenī un atjaunot uzturēšanās atļauju tiem Krievijas pilsoņiem, kuri atteicās no Latvijas pilsonības vai Latvijas nepilsoņa statusa un tā vietā izvēlējās pieņemt Krievijas pilsonību.
[399] ĀM, *Aktuālā informācija par Imigrācijas likuma grozījumu ieviešanu.* Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/aktuala-informacija-par-imigracijas-likuma-grozijumu-ieviesanu.

3.2.20. Latvijas kredītiestādēs dominē Latvijas un citu ES dalībvalstu rezidentu noguldījumi (96 %), savukārt ES nerezidentu[400] noguldījumi veido vien 4 % no kopējā apjoma. No tiem NRA pārskata periodā vidēji 13% veido Krievijas un Baltkrievijas rezidentu noguldījumi, bet 8 % – valstu ar paaugstinātu sankciju risku[401] rezidentu noguldījumi. Šo rādītāju dinamika pārskata periodā ir stabila, bez būtiskām izmaiņām.

3.2.21. Vienlaikus NRA pārskata periodā būtiski samazinājies tādu kredītiestāžu klientu – juridisko personu, kuru PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas rezidenti – skaits (samazinājums par 39 %).

3.2.22. Latvijas Bankas dati par kredītiestāžu maksājumu plūsmām norāda, ka Lietuva un Igaunija veido vairāk par trešdaļu no visas maksājumu plūsmas uz un no Latvijas kredītiestādēm. Maksājumu plūsma uz un no Krievijas un Baltkrievijas ir salīdzinoši zema – 2025. gadā Krievija ierindojās 21. vietā starp visām valstīm pēc kopējās maksājuma plūsmas apjoma, bet Baltkrievija – 37. vietā. Ja Krievija un Baltkrievija 2020. gada sākumā sastādīja attiecīgi 10,1 % un 1,5 % no kopējās maksājuma plūsmas, tad 2025. gadā tās sastādīja vien 0,7 % un 0,1 %.Vienlaikus NRA 2023 novērotā tendence samazināties maksājuma plūsmām uz šīm valstīm nav saglabājusies, un šī NRA pārskata periodā maksājumu plūsmas nav būtiski mainījušās (skatīt diagrammu Nr. 3.2.1.).

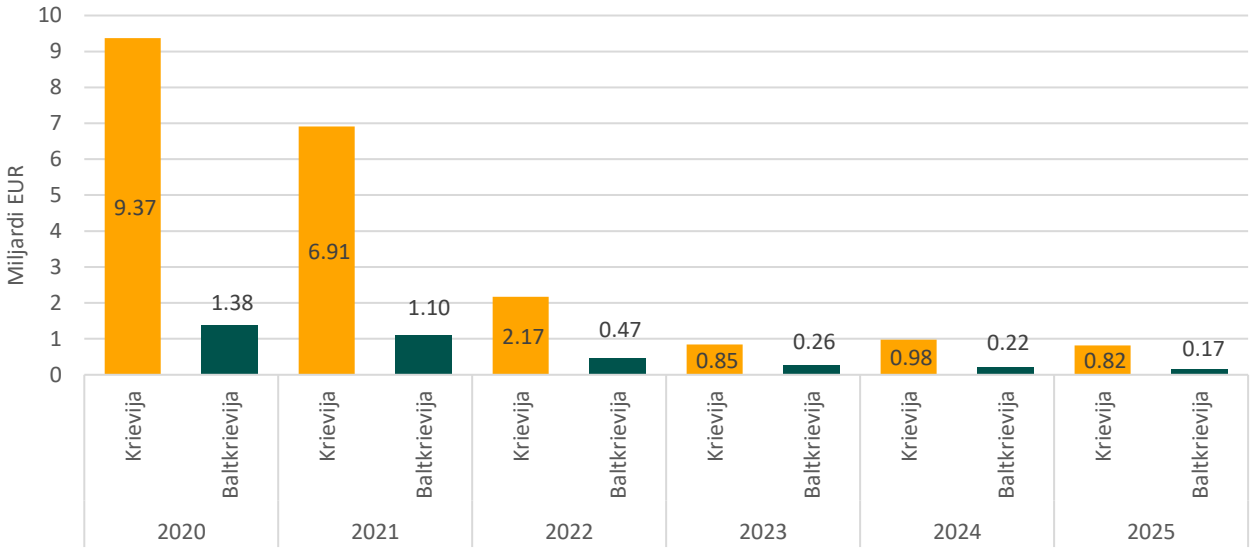

Diagramma 3.2.1. – Latvijas kredītiestāžu maksājumu plūsma ar Krieviju un Baltkrieviju

3.2.23. Maksājumu plūsmu apjoms no un uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku pārskata periodā saglabājas stabils – iepriekšējā pārskata periodā tas veidoja vidēji 2,7 % no visiem maksājumiem, savukārt šajā pārskata periodā – 2,6 %. Tomēr maksājumu apjoms uz un no Krievijas saglabājas augstāks nekā uz jebkuru atsevišķu paaugstināta sankciju riska valsti. Vislielākais maksājumu plūsmas apjoms ar paaugstināta sankciju riska valstīm Latvijas kredītiestādēm ir ar Ķīnu, Kazahstānu un Apvienotajiem Arābu Emirātiem. Savukārt ar Hongkongu un Indiju maksājuma plūsma NRA periodā ir būtiski palielinājusies.

3.2.24. Neraugoties uz regulāru sankciju režīma pastiprināšanu, būtisks maksājumu plūsmu samazinājums ar Krieviju, Baltkrieviju un paaugstināta sankciju riska valstīm kopš 2023. gada nav vērojams. Tādēļ saglabājas draudi, ka maksājumos tieši vai netieši var tikt iesaistītas sankciju sarakstos iekļautas personas, sankcijām pakļautas kredītiestādes vai sankciju subjektu īpašumā vai kontrolē esošas juridiskas personas vai vienības. Sektorālo sankciju kontekstā draudus rada apstāklis, ka kredītiestādes var tikt izmantotas norēķiniem par darījumiem ar sankcijām pakļautām precēm vai pakalpojumiem, tostarp izmantojot trešās valstis un starpniekus. Īpaši augsts draudu līmenis saglabājas darījumos ar Krieviju un Baltkrieviju, ņemot vērā pastāvīgi paplašināto mērķēto finanšu sankciju subjektu loku, kā arī plašo sektorālo ierobežojumu apjomu.

[400] Norādītais aptver gan Latvijas un ES dalībvalstu rezidentus fiziskās personas, gan Latvijas un ES dalībvalstīs reģistrētas juridiskās personas un citus veidojumus.
[401] Par valstīm ar paaugstinātu sankciju risku uzskatītas Apvienotie Arābu Emirāti, Armēnija, Azerbaidžāna, Gruzija, Indija, Kazahstāna, Kirgizstāna, Ķīna (tai skaitā Honkonga), Serbija, Taizeme, Tadžikistāna, Indonēzija, Vjetnama, Malaizija, Turcija un Uzbekistāna.

3.3. Sektorālo sankciju pārkāpšanas draudi

Imports un eksports ar Krieviju un Baltkrieviju

3.3.1. Latvijas kontekstā sankciju pārkāpšanas draudi galvenokārt koncentrējas Latvijas sauszemes robežā saistībā ar preču izvešanu un ievešanu, jo īpaši eksportā uz trešajām valstīm. To nosaka gan Latvijas ģeogrāfiskais novietojums – tiešā robeža ar Krieviju un Baltkrieviju, gan Latvijas loma kā tranzīta koridoram precēm no citām ES dalībvalstīm. Lielai daļai ES valstīm Latvija ir tuvākais sauszemes piekļuves punkts Krievijas pamatteritorijai. Līdz ar to Latvijas teritorija tiek izmantota kā reģionālais sauszemes transporta mezgls starp ES un Krieviju, un citām Centrālāzijas vai NVS valstīm.

3.3.2. Latvijas ģeogrāfiskā novietojuma rezultātā vēsturiski izveidojušās ekonomiskās saites ar Krieviju joprojām ir salīdzinoši nozīmīgas, ar Baltkrieviju šī saites vēsturiski nav bijušas tik nozīmīgas. Tomēr būtiski, ka tirdzniecības plūsmu apjoms uz abām agresorvalstīm kopš 2022. gada samazinās (skatīt diagrammu Nr. 3.3.1.).

3.3.3. NRA pārskata periodā eksporta apjoms uz Krieviju samazinājies par aptuveni 14 % (no 1,13 miljardiem EUR 2023. gadā līdz 0,98 miljardiem EUR 2025. gadā). Savukārt uz Baltkrieviju eksporta apjoms samazinājies par aptuveni 22 % (no 171 miljoniem EUR 2023. gadā līdz 134 miljoniem EUR 2025. gadā).[402]

3.3.4. Importa samazinājums ir vēl būtiskāks, ko lielā mērā veicinājuši energoresursu importa ierobežojumi, tostarp nacionālais aizliegums importēt Krievijas izcelsmes dabasgāzi[403] un ES sankcijas. Ja NRA 2023 pārskata periodā imports no Krievijas vidēji sasniedza 1,5 miljardus EUR gadā, tad 2025. gadā tas samazinājies līdz 126 miljoniem EUR gadā.[404] Tā rezultātā Krievijas nozīme Latvijas importā būtiski samazinājusies, t. i., 2021. gadā Krievija bija 4. lielākā importa partnervalsts, bet 2025. gadā tā ierindojās 25. vietā.

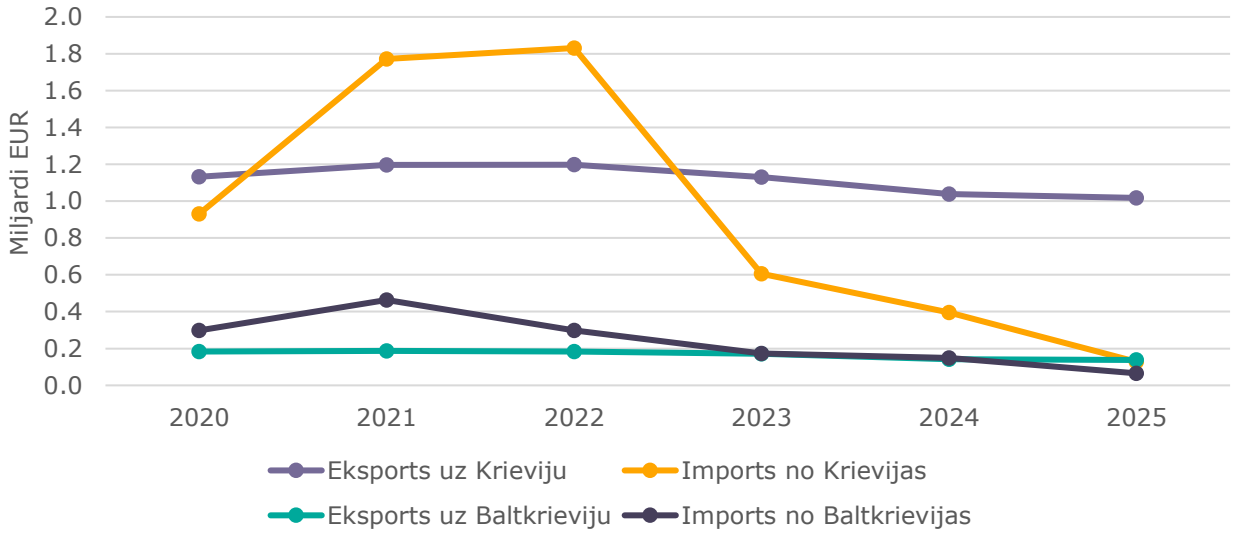

Diagramma Nr. 3.3.1. – Latvijas eksports un imports ar Krieviju un Baltkrieviju, miljardi EUR 2020.–2025. gads[405]

3.3.5. Eksporta struktūra uz Krieviju ir būtiski mainījusies. Sankcijām pakļautas preces uz Krieviju netiek vestas, izņemot gadījumos, kad precēm noteikti cenu sliekšņi, pārejas periodi[406] vai saņemta kompetentās iestādes atļauja piemērot izņēmumu no sankciju regulējuma. Tomēr būtiski palielinājies tādu preču eksports uz Krieviju, kas ietilpst sankciju regulējumā definētajā luksusa

[402] Saskaņā ar CSB datiem.
[403] Saskaņā ar Enerģētikas likuma 106. panta ceturto daļu. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/49833-energetikas-likums.
[404] Saskaņā ar CSB datiem.
[405] Saskaņā ar CSB datiem.
[406] Nosakot eksporta vai importa aizliegumus jaunām preču grupām bieži tiek noteikti pārejas periodi, kuru mērķis visbiežāk ir līdz noteiktam datumam atļaut pabeigt tiki tādus darījumus, kas noslēgti pirms attiecīgā preču grupa pakļauta sankcijām.

preču grupā, bet kuru eksports nav aizliegts, ja vienas preces vienības vērtība nepārsniedz noteikto slieksni[407] (skatīt diagrammu Nr. 3.3.2.). Kopumā vērtējams, ka sliekšņu pieejā balstīti ierobežojumi rada paaugstinātu manipulācijas risku un praktiskas kontroles grūtības, īpaši attiecībā uz preču vērtību mākslīgu samazināšanu.

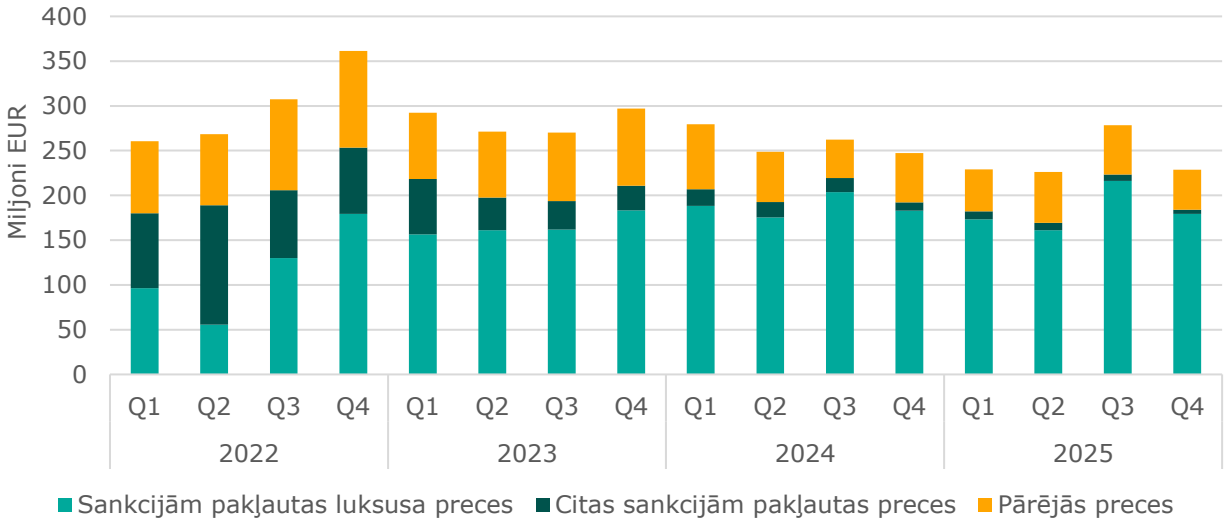

Diagramma Nr. 3.3.2. – Eksports no Latvijas uz Krieviju, sadalīts pa preču kategorijām miljonos EUR[408]

3.3.6. Secināms, ka tiešā tirdzniecība ar Krieviju un Baltkrieviju ir mazinājusies, būtisks samazinājums vērojams preču importa apjomā. Tomēr eksporta apjoms uz Krieviju joprojām saglabājas salīdzinoši būtisks, jo īpaši sankciju ierobežojumiem pakļautajā luksusa preču grupā.

3.3.7. NRA pārskata periodā transportlīdzekļu plūsma uz robežas ar Krieviju un Baltkrieviju kopumā samazinājusies (skatīt diagramma Nr. 3.3.3.). Visbūtiskākais kritums vērojams uz Baltkrievijas robežas, kravas transportam samazinoties par 58 % un vieglajam transportam par 45 %. Uz Krievijas robežas kravas transporta plūsma samazinājusies par 16 %, savukārt vieglo automašīnu plūsmā iebraukšana Latvijā samazinājusies par 45 %, bet izbraukšana pieaugusi par 3 %. Tas kopumā apstiprina tiešo preču plūsmu samazināšanos, tomēr atsevišķas transporta kategorijas joprojām saglabā riska nozīmi.

[407] Saskaņā ar Regulas 833/2014 3.h pantu un Regulas 765/2006 1.ga pantu eksporta aizliegumam pakļautas luksusa preces, ciktāl to vērtība pārsniedz definētu apmēru par 1 vienību.
[408] Saskaņā ar CSB datiem. Dažu sankcijām pakļautu preču eksports uz Krieviju var tikt skaidrots ar piemērojamiem pārejas periodiem atsevišķām precēm, kā arī gadījumiem, kad to eksportam atļauju izdevusi cita ES dalībvalsts kompetentā iestāde. Latvija šādas atļaujas nav izdevusi. Papildus jānorāda, ka diagrammā atspoguļoti sektorālo sankciju ierobežojumi, kas bija spēkā uz 2025. gada 19. decembri. Līdz ar to atsevišķu preču eksports iepriekšējos gados atspoguļo periodu, kurā šīs preces vēl nebija pakļautas sankcijām un to eksports bija atļauts.

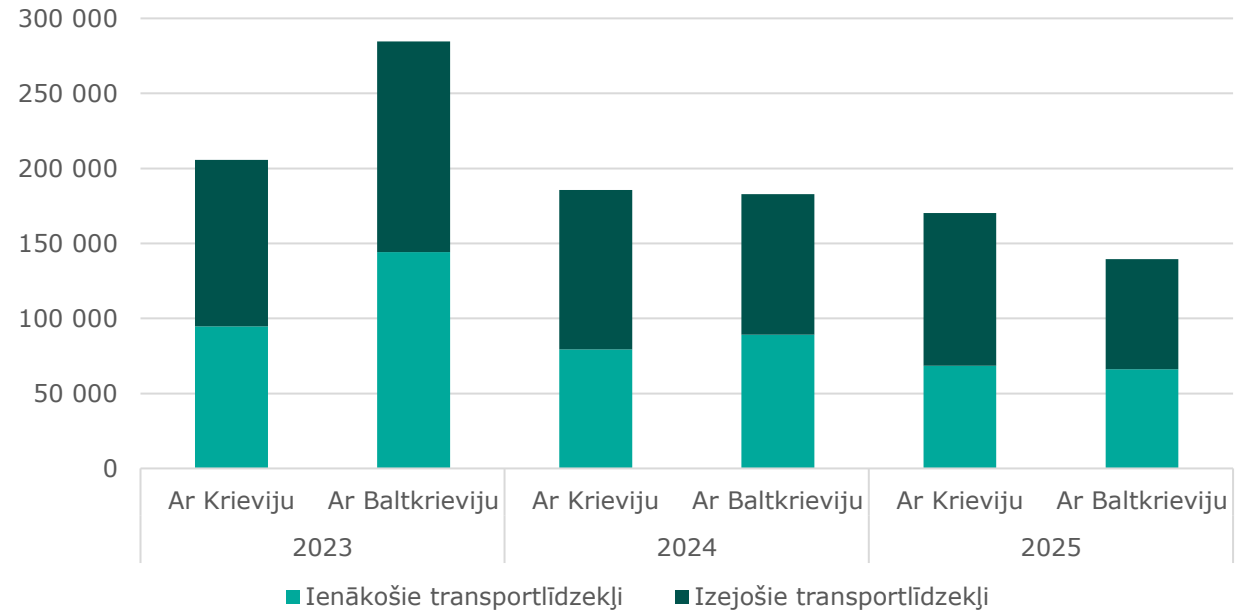

Diagramma Nr. 3.3.3. – Ienākošo un izejošo transportlīdzekļu skaits uz Krievijas un Baltkrievijas robežas[409]

Imports un eksports uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku

3.3.8. Būtisks sektorālo sankciju draudu aspekts ir tirdzniecība ar valstīm ar paaugstinātu sankciju risku. Sankcijām pakļautu preču nogādāšana uz Krieviju vai Baltkrieviju, izmantojot trešās valstis kā starpposmu, ir viena no izplatītākajām sankciju pārkāpšanas tipoloģijām.

3.3.9. Kopējais eksporta apjoms uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku 2023. - 2025. gadā sasniedza 3,21 miljardus EUR, salīdzinot ar 2,45 miljardiem EUR iepriekšējā NRA pārskata periodā. Eksports no Latvijas uz paaugstināta riska valstīm NRA pārskata periodā ir audzis straujāk, salīdzinot ar citām valstīm.[410] Lai gan īpatsvars kopējā Latvijas eksportā joprojām ir salīdzinoši neliels (pieaugums no 4,2 % līdz 6,3 %), tomēr dinamika un ģeogrāfiskais sadalījums norāda uz sankciju pārkāpšanas risku. Lielākais pieaugums NRA pārskata perioda ietvaros novērojams eksportā uz Kazahstānu, Apvienotajiem Arābu Emirātiem un Ķīnu (skatīt Diagramma Nr. 3.3.4.).

3.3.10. Daļa no šī pieauguma var būt saistīta ar tirgus pārorientēšanos, tomēr VID MP dati, FID saņemtie STR, izmeklēšanas iestāžu uzsāktie kriminālprocesi un starptautiskās tendences norāda, ka daļa pieauguma ir saistīts ar sankciju pārkāpšanu un tās mēģinājumiem. To pastiprina apstāklis, ka pēc 2022. gada eksports uz paaugstināta sankciju riska valstīm pieaudzis tieši sankciju ierobežojumiem pakļautās preču grupās (skatīt Diagrammu Nr. 3.3.4.).

[409] Saskaņā ar VID MP sniegtajiem datiem.
[410] Saskaņā ar CSB datiem Latvijas kopējais eksports pieauga no 51,09 miljardiem EUR 2023. gadā līdz 57,41 miljardiem EUR 2025. gadā jeb aptuveni 12 %, savukārt eksports uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku šajā periodā pieauga par aptuveni par 29 %.

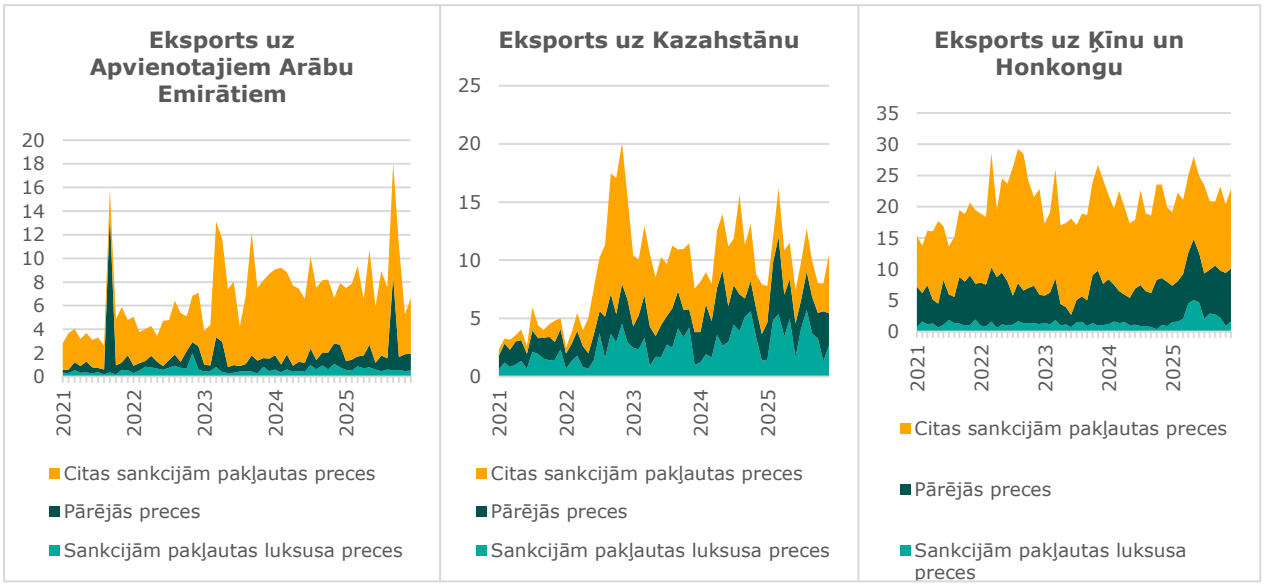

Diagramma Nr. 3.3.4. – Eksporta apjoms no Latvijas uz Kazahstānu, Apvienotajiem Arābu Emirātiem un Ķīnu (iekļaujot Honkongu), miljonos EUR sadalīts pa mēnešiem[411]

3.3.11. Imports no valstīm ar paaugstinātu sankciju risku pārskata perioda ietvaros kopumā nav būtiski pieaudzis. Tomēr imports no šīm valstīm rada sankciju pārkāpšanas draudus, jo šīs valstis var tikt izmantotas importa ierobežojumiem pakļautu preču ievešanai ES, slēpjot patieso Krievijas vai Baltkrievijas preču izcelsmi. Šos draudus ilustrē preču grupa "koks, koka izstrādājumi un kokogles". Pēc tam, kad 2022. gadā tika noteikts aizliegums importēt šīs preces no Krievijas, būtiski pieauga to imports no valstīm ar paaugstinātu sankciju risku (skatīt diagrammu Nr. 3.3.5.). Tāpēc pastāvīgi nepieciešams sekot līdzi tirdzniecības anomālijām pēc preču pakļaušanas sankciju ierobežojumiem.

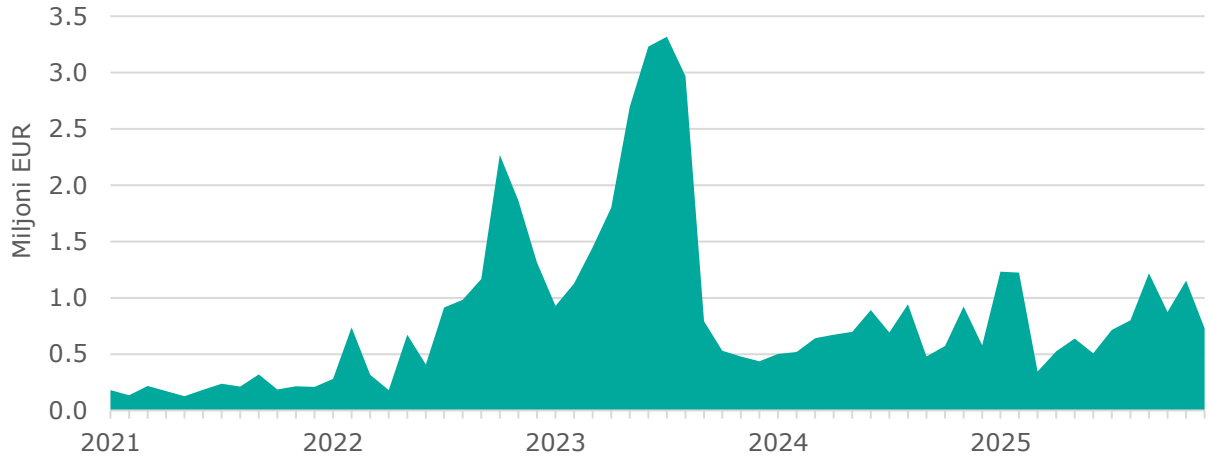

Diagramma Nr. 3.3.5. – Koka un koka izstrādājumu kokogles importa apjoms no valstīm ar paaugstinātu sankciju risku[412]

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.1. – Kriminālprocess par importa aizliegumam pakļautu koksnes produktu importu, slēpjot patieso izcelsmi.

2023. gadā muitas kontrolē uz Latvijas - Baltkrievijas robežas tika apturēta koksnes granulu/brikešu krava, kas dokumentos bija norādīta kā Uzbekistānas izcelsmes prece. VID MP amatpersonām radās aizdomas par to, ka preces izcelsmes sertifikāts nav autentisks, jo tas nebija verificējams Uzbekistānas oficiālajā

[411] Saskaņā ar CSB datiem, datus apkopojusi Latvijas Banka.
[412] KN 44 grupas "Koks un koka izstrādājumu kokogles" preču imports Latvijā saskaņā ar CSB datiem.

datubāzē. Papildu riska pazīmes bija ražotāja profils, preču izcelsmes ekonomiskais neloģiskums, līdzīgu sūtījumu regularitāte un finanšu plūsmas uz trešo valstu uzņēmumiem.

Padziļinātā kontrolē tika konstatēts, ka pastāv pazīmes par patiesās Baltkrievijas izcelsmes slēpšanu, lai apietu ES importa aizliegumu koksnes produktiem. VID MP apturēja importa procedūru un nodeva materiālus VID NMPP kriminālprocesa uzsākšanai.

VID NMPP uzsāka kriminālprocesu un izmeklēšanas laikā identificēja vēl 174 līdzīgas kravas ar kopējo muitas vērtību 835 020 EUR, kā arī konstatēja pārkāpumus, kuru rezultātā valsts budžetā netika nomaksāti nodokļi par kopējo summu 173 474 EUR. Krava tika atzīta par ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu un konfiscēta. Kriminālprocess 2025. gadā nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai.

SNP un CHP preču eksports

3.3.12. Preču tirdzniecības kontekstā īpaši izdalāmas tādas sankciju ierobežojumiem pakļautas preces, kuras Krievija var izmantot militārām vajadzībām un militārās kapacitātes veicināšanai. ĀM SNPEKN kontrolē SNP apriti.[413] NRA pārskata periodā licences eksportam uz Krieviju un Baltkrieviju nav izdotas. ĀM uzsver, ka licences uz Krieviju un Baltkrieviju netiek piešķirtas, pat ja sankciju regulējums tehniski to pieļautu. Tas būtiski mazina risku, ka Latvija varētu tikt izmantota SNP tiešai piegādei uz Krieviju vai Baltkrieviju. Informācija par licencēm, kas izsniegtas uz citām valstīm analizēta nodaļā "Proliferācijas finansēšana".

3.3.13. Vienlaikus 2025. gadā izsniegti 3 atteikumi elektronikas komponenšu eksportam uz trešajām valstīm (2 gadījumos uz Ķīnu un 1 gadījumā uz Kazahstānu), pamatojoties uz aizdomām par iespējamu re-eksportu uz Krieviju. Tas norāda, ka sankciju pārkāpšanas risks caur trešajām valstīm ir aktuāls arī SNP kontekstā.

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.2. - Sankciju apiešanas risks elektronikas eksportā.

Pirms 2022. gada Latvijā bija aptuveni 5 elektronikas komponenšu izplatītāji un 1 elektronikas ražotājs, kas regulāri eksportēja preces uz Krieviju un Baltkrieviju. Pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā SNPKN ieviesa eksporta licencēšanu elektronikas preču eksportam uz Krieviju un Baltkrieviju, piemērojot vispārējās kontroles principu arī precēm, kas nebija klasificējamas kā divējāda lietojuma preces. Šādas licences komersantiem netika izsniegtas, lai gan attiecīgās preces tajā laikā vēl nebija pakļautas sankcijām. SNPKN pieeja bija vērsta uz to, lai nepieļautu elektronikas preču eksportu uz Krieviju un Baltkrieviju, ņemot vērā, ka elektronikas komponentes var tikt izmantotas militārajā ražošanā arī gadījumos, kad tās pašas par sevi nav klasificētas kā divējāda lietojuma preces.

Ņemot vērā, ka Latvijas izplatītājiem un ražotājiem tika ierobežota pieeja būtiskam elektronikas noieta tirgum, komersanti pārorientējās un meklēja citus noieta tirgus. Viena no valstīm, uz kuru tika novirzīta eksporta darbība, bija valsts, kas EK ziņojumos arvien biežāk tika identificēta kā būtisks elektronikas preču re-eksportētājs uz Krieviju.

Lai mazinātu risku, ka elektronikas preces no Latvijas uz Krieviju tiek nogādātas, pārkāpjot sankcijas, SNPKN pieņēma lēmumu piemērot eksporta licencēšanu visiem darījumiem ar šo reeksporta riska valsti, kā arī atteikt pieprasītās eksporta licences. Licenču atteikumi nebija saistīti ar konkrēti identificētiem riskantiem saņēmējiem vai darījuma partneriem, bet gan ar paaugstināto sankciju apiešanas risku, kas tika saistīts ar konkrēto saņēmējvalsti. Kopš minēto licenču atteikumu piemērošanas SNPKN jaunus eksporta licenču pieprasījumus attiecībā uz šādiem darījumiem vairs nav saņēmusi.

3.3.14. Kopumā ĀM SNPEKN nav konstatējusi gadījumus, kad Latvija pārskata periodā būtu izmantota kā starpnieks nelikumīgai SNP apritei uz trešajām valstīm. Tas norāda, ka licencēšanas režīms šajā jomā darbojas kā būtisks riska mazinošs mehānisms.

3.3.15. Papildus, atsevišķi vērtējams CHP preču eksports. CHP preces ietver tādas augsto tehnoloģiju preces, kas atrastas Krievijas militārajās sistēmās, Ukrainas kaujas laukā vai ir būtiskas šo sistēmu izstrādei, ražošanai vai izmantošanai. Šī preču grupa ir sadalīta četros līmeņos (*Tiers*), kur pirmais līmenis ir Krievijai visvairāk nepieciešams, un kopumā aptver 50 dažādu preču kodus. CHP preču aprite ir būtisks indikators, lai novērtētu, vai Latvijas uzņēmumi, teritorija vai loģistikas infrastruktūra var tikt izmantota Krievijas militāri rūpnieciskā kompleksa apgādei.

[413] Lai eksportētu vai tranzītā caur Latviju vestu stratēģiskas nozīmes preces uz jebkuru valsti, nepieciešama ĀM SNPEKN atļauja. Papildus ĀM SNPEKN ir sankciju regulējuma izpratnē kompetentā iestāde attiecībā uz izņēmumu piemērošanu no sankciju regulējuma attiecībā uz divējāda lietojuma precēm un Krievijas militārās kapacitātes veicināšanai nepieciešamām precēm, kas iekļautas Regulas 833/2014 VII pielikumā un Regulas 765/2006 Va pielikumā.

3.3.16. Saskaņā ar VID MP datiem kopumā pārskata periodā no Latvijas[414] eksportētas CHP preces 1,52 miljardu EUR apmērā, no kura 33 % tika eksportēts uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku.

Diagramma Nr. 3.3.6. – 10 nozīmīgākās valstis un teritorijas pēc CHP preču eksporta apjoma no Latvijas (gan Latvijā uzsākts, gan citās ES dalībvalstīs uzsākts eksports, preces transportējot caur Latvijas teritoriju)[415]

3.3.17. CHP preču eksportam uz Krieviju kopš 2023. gada[416] nepieciešama kompetentās iestādes atļauja. 2025. gadā Latvijā netika uzsākta neviena šādu preču eksporta procedūra uz Krieviju, savukārt caur Latvijas teritoriju no citām ES dalībvalstīm ar attiecīgajā ES dalībvalstī izsniegtu kompetentās iestādes atļauju uz Krieviju tika pārvadātas šādas preces 8,2 miljonu EUR apmērā.

3.3.18. Saskaņā ar VID MP datiem no Latvijas visvairāk tiek eksportētas *Tier 2* CHP preces (skatīt diagrammu Nr. 3.3.7.). Lielāko eksporta apjomu veido balss, attēlu vai citu datu uztveršanas, pārveidošanas un pārraides iekārtas,[417] kuru eksporta vērtība NRA pārskata periodā sasniedz aptuveni 827 miljonus EUR.

[414] Dati gan par Latvijā uzsāktu, gan citās ES dalībvalstīs uzsāktu eksportu, kur preces transportētas caur Latvijas teritoriju.
[415] Saskaņā ar VID MP datiem.
[416] CHP preču sarakstā iekļautās preces eksporta aizliegumam uz Krieviju pakļautas pakāpeniski laika periodā no 2022. gada 28. marta līdz 2023. gada 19. decembrim: 17 preču kodus aizliedza eksportēt 2022. gadā, bet 33 – 2023. gadā.
[417] Preces ar KN kodu 85176200.

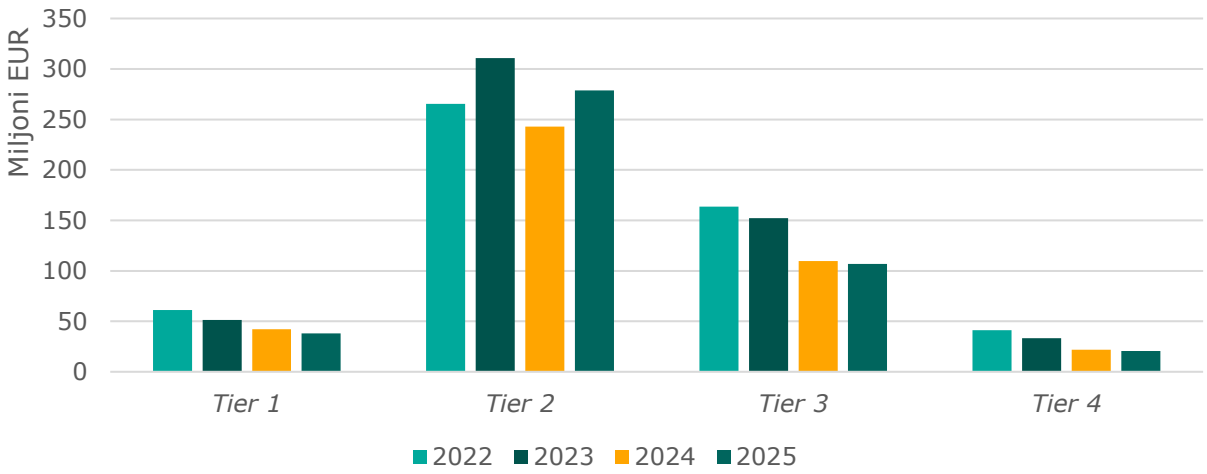

Diagramma Nr. 3.3.7. – CHP preču eksports (gan Latvijā uzsākts, gan citās ES dalībvalstīs uzsākts eksports, preces transportējot caur Latvijas teritoriju), sadalīts pa līmeņiem (Tiers)[418]

3.3.19. Lielākoties šīs preces eksportē Latvijā reģistrēti uzņēmumi – no CHP preču eksporta tie veido 89,5 %, bet 73,1 % veido 5 lielākie CHP preču eksportētāji Latvijā. Tāpēc sektorālo sankciju pārkāpšanas draudu kontekstā īpaša nozīme ir šo uzņēmumu spējai īstenot pienācīgas rūpības pasākumus, pārbaudīt gala lietotāju, darījuma ekonomisko loģiku un iespējamu preču tālāku re-eksportu.

VID MP identificētie sankciju pārkāpumi un to mēģinājumi

3.3.20. Kopā pārskata periodā VID MP veicis vairāk kā 250 000 kontroles pasākumus, lai kontrolētu preču plūsmu caur Latvijas ārējām robežām. Kontroles pasākumi attiecībā uz sankciju risku pārvaldību veido 44 % no tiem. Lielākoties tiek veiktas dokumentu pārbaudes, bet 5 % gadījumu veikta arī fiziska kontrole.

3.3.21. Saskaņā ar VID MP datiem katru gadu tiek noformētas vidēji 373 tūkst. eksporta deklarācijas, kas ietver preču kustību caur Latvijas teritoriju. No tām 53 % gadījumu eksports uzsākts Latvijā, bet 47 % gadījumu eksports uzsākts citā ES dalībvalstī, preces eksportējot caur Latvijas teritoriju.[419] Attiecībā uz eksportu uz Krieviju, kas tiek veikts caur Latvijas teritoriju, 28 % gadījumu eksports tiek uzsākts Latvijā, savukārt 72 % gadījumu – citā ES dalībvalstī (skatīt diagrammu Nr. 3.3.8.).

[418] Saskaņā ar VID MP datiem.
[419] Dati par noformētajām deklarācijām un tām piemērotajām kontroles darbībām pieejami tikai par 2024. un 2025. gadu.

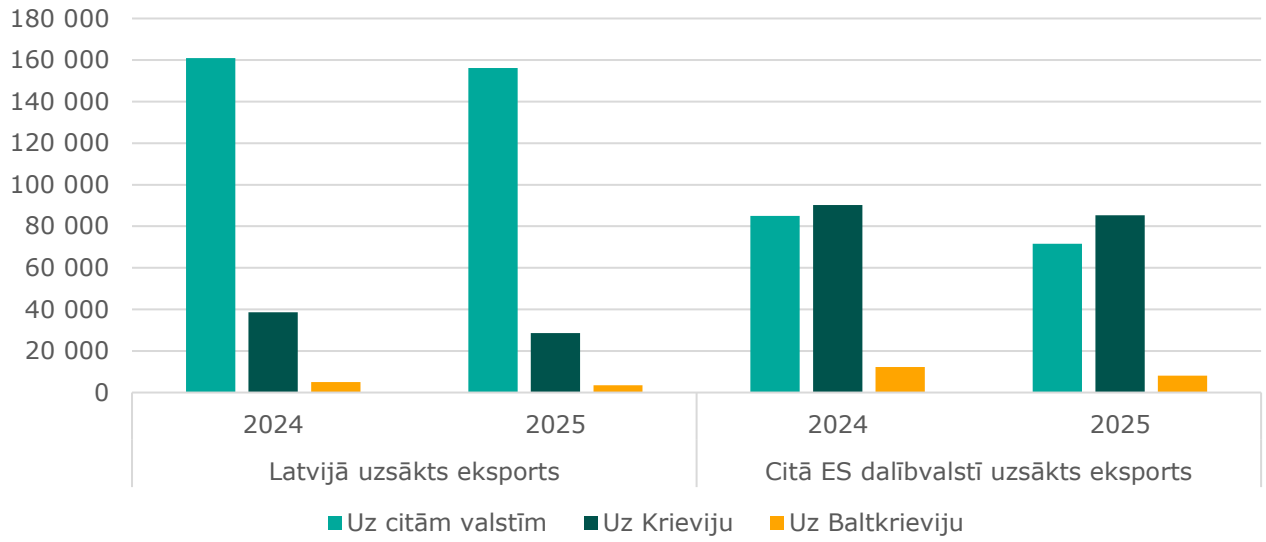

Diagramma Nr. 3.3.8. – Eksporta deklarāciju skaits, kur eksports tiek veikts caur Latvijas teritoriju, sadalīts pa eksporta uzsākšanas valstīm un preču galamērķa valstīm

3.3.22. Sankciju kontroles pasākumi veikti vidēji 9,8 % Latvijā uzsākto eksporta deklarāciju un 18 % citās ES dalībvalstīs uzsākto eksporta deklarāciju, kur preces šķērso Latviju. Abās plūsmās iespējami sankciju pārkāpumi[420] konstatēti aptuveni 5 % kontrolēto deklarāciju, kas norāda uz salīdzināmu riska līmeni gan Latvijā uzsāktam eksportam, gan citu ES dalībvalstu preču plūsmām caur Latviju.

3.3.23. Importā riska profils ir zemāks. Saskaņā ar VID MP datiem vidēji gadā tiek noformētas 200 tūkst. deklarācijas, no kurām kontroles pasākumi veikti 2,6 % deklarāciju, un pārkāpumi konstatēti 1,5 % kontrolēto gadījumu. Savukārt tranzītā,[421] lai gan deklarāciju apjoms ir mazāks (vidēji 44 tūkst. deklarācijas gadā), pārkāpumi konstatēti 5,8 % kontrolēto gadījumu, kas norāda uz paaugstinātu riska profilu.

3.3.24. Līdz ar to, kontroles dati un kopējais eksporta deklarāciju skaits norāda uz to, ka Latvijas kontekstā būtiskākais sankciju riska segments ir eksports.

3.3.25. Aptuveni trešdaļa no visiem VID MP identificētajiem iespējamiem sankciju pārkāpumiem saistīta ar tiešu preču izvešanu uz vai ievešanu no Krievijas vai Baltkrievijas. Attiecīgi lielākā daļa VID MP identificēto iespējamo sankciju pārkāpumu saistīta ar preču izvešanu vai ievešanu no trešajām valstīm. Tas apstiprina, ka sankciju pārkāpšanas draudi arvien vairāk izpaužas netiešā veidā, izmantojot trešās valstis, sarežģītus maršrutus un starpniekus.

3.3.26. Kopumā novērojams, ka identificēto iespējamo sankciju pārkāpumu skaits deklarācijās par preču ievešanu un izvešanu būtiski samazinājies - no 3 965 gadījumiem 2024. gadā līdz 1 600 gadījumiem 2025. gadā jeb par aptuveni 60 %. Samazinājums vērojams visās kategorijās: ar Krieviju saistīto gadījumu skaits krities par 37 %, ar Baltkrieviju – par 85 %, savukārt ar citām valstīm - par 57 % (skatīt diagrammu Nr. 3.3.9.).

[420] Ar identificētiem iespējamiem sankciju pārkāpumiem (un to mēģinājumiem) VID MP uzskata gadījumus, par kuriem tā nosūtījusi informāciju ar lūgumu uzsākt kriminālprocesu, gadījumus, kur nav konstatētas pietiekošas ziņas par faktiem, lai nosūtītu materiālu VID NMPP, bet, pastāvot paaugstinātiem sankciju riskiem, eksports tiek noraidīts, un kopš 2025. gada 10. jūnija arī gadījumus, par kuriem uzsākti administratīvā pārkāpuma procesi par sankciju regulējuma pārkāpšanu.

[421] Ar tranzīta deklarācijām tiek saprasta preču ievešana ES no trešās valsts caur Latvijas teritoriju, kur galamērķis norādīta kāda cita ES dalībvalsts. Savukārt importa deklarācijas atspoguļo preču ievešanu ES no trešās valsts, kur galamērķis norādīta Latvija.

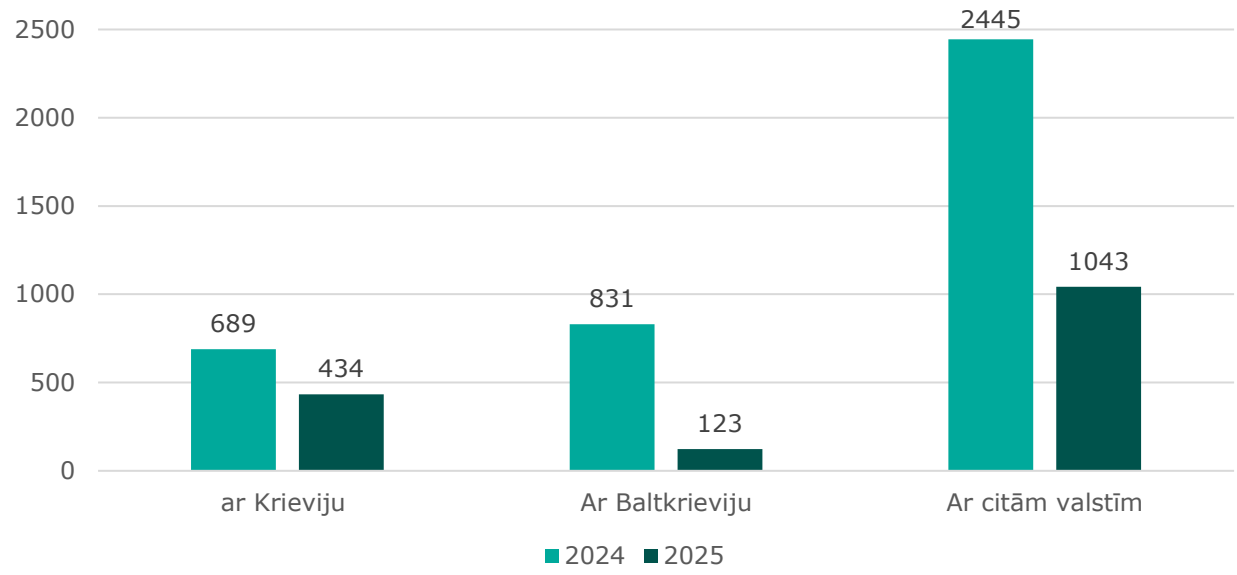

Diagramma Nr. 3.3.9. – Deklarāciju skaits, kurās identificēts iespējams sankciju pārkāpums, atsevišķi izdalot tos, kas saistīti ar preču izvešanu uz un ievešanu no Krievijas, Baltkrievijas un citām valstīm[422]

3.3.27. Kopumā NRA pārskata periodā VID MP identificējusi 21 320 iespējamus sankciju pārkāpumus. Papildus pārkāpumiem, kas saistīti ar deklarācijām preču ievešanai vai izvešanai, šie dati ietver pārkāpumus, kas saistīti ar skaidras naudas pārvietošanu, pasta sūtījumiem un fizisko personu veiktiem pārkāpumiem. No VID MP datiem kopumā secināms, ka katram no minētajiem pārkāpumu veidiem 2025. gadā bija vismazākais iespējamo pārkāpumu skaits, salīdzinot ar identificēto iespējamo pārkāpumu skaitu 2023. un 2024. gadā.

3.3.28. Lejupejošā tendence attiecībā uz identificētajiem iespējamiem sankciju pārkāpumiem norāda uz kontroles pasākumu efektivitāti un atturošo ietekmi. Tomēr, ņemot vērā, ka starptautiski nav novērots, ka būtu mazinājušies Krievijas un Baltkrievijas centieni sankcijas pārkāpt, pārkāpumu skaita lejupejošā tendence var norādīt arī uz to, ka pārkāpēji pielāgo metodes, pielietojot sarežģītākas sankciju pārkāpšanas shēmas vai pārorientējot preču plūsmas uz citām ES ārējās robežas valstīm.

3.3.29. Pārskata perioda ietvaros VID MP 6 782 gadījumos, kad identificēts iespējams sankciju pārkāpums, veicis kravas noraidīšanu, tādejādi novēršot iespējamā sankciju pārkāpuma pabeigšanu.[423] Vislielākais noraidīto kravu skaits tika konstatēts 2022. gadā (noraidīto kravu skaits bija 3 257), savukārt šajā NRA pārskata periodā tas pakāpeniski samazinājies, 2025. gadā sasniedzot 1 460 noraidītās kravas.

3.3.30. Vērtējot noraidītās kravas pēc muitas procedūru veida, secināms, ka 90 % gadījumu tās saistītas ar preču eksportu. Turklāt 73 % no visām noraidītajām kravām eksporta procedūra bija uzsākta citā ES dalībvalstī. Tas norāda, ka būtisku sankciju pārkāpšanas draudus Latvijas kontekstā veido citu ES dalībvalstu komersanti, kuri izmanto Latvijas teritoriju preču izvešanai no ES. Vienlaikus šie dati apstiprina Latvijas lomu kā "pēdējam kontroles posmam ES" un norāda uz nevienmērīgu sankciju risku kontroli ES dalībvalstīs.

3.3.31. VID MP novēro, ka 2025. gadā eksporta deklarācijās visbiežāk tika noraidītas kravas ar medicīnas precēm, transportlīdzekļiem un to rezerves daļām, lauksaimniecības tehnikas un mehānisko ierīču daļām, mērīšanas un kontroles iekārtām, elektroierīcēm un elektroiekārtām, naftas produktiem, kā arī novērsti skaidras naudas izvešanas mēģinājumi. Savukārt ES no Krievijas un Baltkrievijas visbiežāk liegts ievest linu briketes, karbamīdu, koku un tā izstrādājumus, augu eļļas nogulsnes, bitumenu, kosmētiskos un higiēnas līdzekļus, stikla burkas, dīzeļdegvielu un citas preces.

[422] VID MP dati šādā griezumā pieejami par 2024. un 2025. gadu.
[423] Situācijās, kad VID MP identificē iespējamu sankciju pārkāpumu, kurās apstākļi nav pietiekami, lai lūgtu VID NMPP uzsākt kriminālprocesu, bet vienlaikus pastāv paaugstināts sankciju pārkāpšanas risks, VID MP noraida kravu, novēršot iespējamu sankciju pārkāpuma pabeigšanu. Kopš 2025. gada 10. jūnija arī situācijās, kad tiek ierosināta administratīvā pārkāpuma lieta par sankciju pārkāpumiem, krava tiek noraidīta.

3.3.32. Par sankciju draudu līmeni norāda arī VID MP sagatavoto riska informācijas formu[424], kas saistītas ar sankciju riskiem, skaits. Pārskata periodā VID MP sagatavojusi 29 079 riska informācijas formas, kas saistītas ar sankciju pārkāpšanas riskiem. Tas veido aptuveni 45 % no visām VID MP sagatavotajām riska informācijas formām, kas tiek sagatavotas attiecībā uz dažādiem risku veidiem.

3.3.33. VID MP 2025. gadā uzsākusi kopumā 368 administratīvo pārkāpumu procesus[425]. No tiem 9 ir izbeigti, bet 211 gadījumos piemērots naudas sods. Kopējais piemēroto naudas sodu apmērs ir aptuveni 2,6 miljoni EUR.

3.3.34. VID MP novēro, ka dokumentu noformēšanas un loģistikas izvēles veids norāda, ka sankcijas ir arvien grūtāk pārkāpt un pārkāpšanai tiek izmantotas jaunas metodes. Biežāk konstatētās metodes ir sankcijām pakļautu preču slēpšana vai sajaukšana ar sankcijām nepakļautām precēm, nepareizu KN kodu izmantošana,[426] vispārīgi preču apraksti bez tehniskajām detaļām, trešo valstu izmantošana kā starpposms, preču vērtības mākslīga samazināšana, nepatiesas informācijas sniegšana par izcelsmi vai galamērķi, pārejas periodu neatbilstoša izmantošana, kā arī pēdējā brīdī mainīti maršruti vai transporta veids.

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.3. – Mēģinājums izvest preces slēptā veidā

2025. gadā Terehovas muitas kontroles punktā kontroles pasākumi tika īstenoti griezto ziedu kravai, ko bija paredzēts izvest no Latvijas uz Krieviju. Kontroles ietvaros transportlīdzeklis ar kravu tika norīkots uz svēršanu un skenēšanu, kā rezultātā instrumentu kastē zem guļamvietas tika atrasta šaujamieroču munīcija – kopumā 10 000 lodes. Par sankciju pārkāpšanas mēģinājumu tiesa apsūdzētajam piesprieda 3 gadu brīvības atņemšanu. Spriedums vēl nav stājies spēkā.

3.3.35. Īpaši būtiska ir tendences maiņa attiecībā uz trešo valstu izmantošanu. Ja sākotnēji preces, kuru patiesais galamērķis bija Krievija, bieži pat nesasniedza deklarēto galamērķi trešajās valstīs, tad arvien biežāk tās faktiski tiek nogādātas trešajā valstī. Tas būtiski apgrūtina turpmāku izsekošanu un sankciju pārkāpšanas identificēšanu. Minētais palielina nepieciešamību pēc starptautiskas sadarbības, gala lietotāja pārbaudes un finanšu plūsmu analīzes, jo muitas kontrole vien robežšķērsošanas brīdī nevar pilnībā aptvert visu preces turpmāko apriti.

FID saņemtie STR par iespējamu sektorālo sankciju pārkāpšanu

3.3.36. Kopumā FID saņemto STR skaits par aizdomām par sankciju pārkāpšanu būtiski pieaudzis kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā (skatīt Diagramma Nr. 3.3.10).

[424] Muitas jomā riska informācijas forma ir strukturēts dokuments vai elektronisks ziņojums, ko muitas dienesti izmanto, lai apkopotu, uzkrātu un analizētu datus par iespējamiem drošības, drošuma vai finanšu riskiem. Tā nodrošina informācijas apriti, lai identificētu augstāka riska deklarācijas un ieviestu atbilstošus kontroles pasākumus. Informācija tiek apstrādāta Integrētajā riska informācijas sistēmā (IRIS), kas apkopo datus no dažādām valsts informācijas sistēmām.

[425] Saskaņā ar Sankciju likuma 18. panta otro daļu, kas stājās spēkā 2025. gada 10. jūnijā, par starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot vai pārvietojot pāri Latvijas Republikas valsts robežai sankcijām pakļautās preces vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, ja preču vai pakalpojumu vērtība nesasniedz 10 000 *EUR*, piemēro naudas sodu fiziskajai personai līdz 2 000 naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no 2 000 līdz 6 000 naudas soda vienībām. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.

[426] Sankcijas reizēm attiecas uz precēm, kas definētas ar detalizētiem (6 vai 8 ciparu) KN kodiem, kas apgrūtina precīzu klasifikāciju. Jo detalizētāks kods, jo sarežģītāk praksē nošķirt, vai konkrētā prece tieši atbilst sankcijām pakļautajai kategorijai vai ir tai līdzīga prece, radot iespējas manipulācijām.

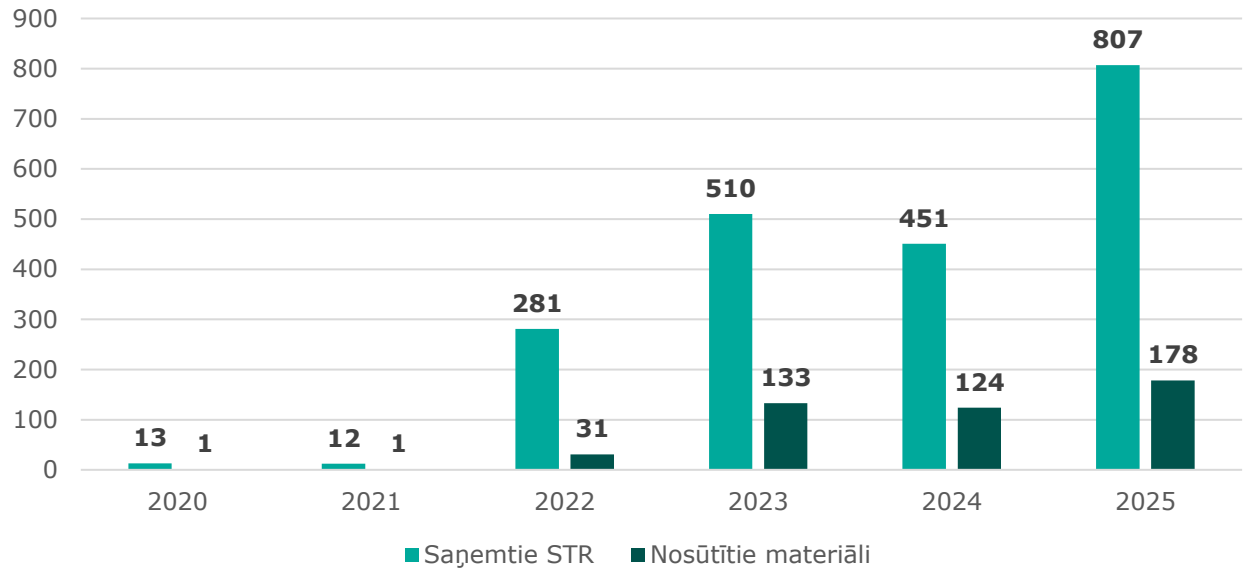

Diagramma Nr. 3.3.10. – FID saņemtie STR un nosūtīto analītiskie materiāli par aizdomām par sankciju pārkāpšanu, skaits sadalīts pa gadiem

3.3.37. Saņemto STR skaits 2025. gadā par aizdomām par sankciju pārkāpumiem par aptuveni 80 % pārsniedza 2024. gada rādītāju. Pieaugums daļēji skaidrojams ar izmaiņām ziņošanas kārtībā. No 2025. gada 10. jūnija ziņošanas kārtība tika vienkāršota, atsakoties no diviem paralēliem ziņošanas kanāliem[427] un nosakot FID kā iestādi, kurai sniedzami visi STR par aizdomām par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu. Tāpat pieaugošais STR skaits saistīts ar ES sankciju režīma paplašināšanos, pakļaujot ierobežojumiem ar vien jaunus preču un pakalpojumu veidus. Vienlaikus tas norāda arī uz ziņotāju pieaugošu spēju identificēt sankciju pārkāpšanas pazīmes.

3.3.38. Padziļināti analizējot FID saņemtos STR par periodu no 2025. gada 10. jūnija, kad FID noteiks par vienīgo iestādi, kurai iesniedzami STR par aizdomām par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumiem, secināms, ka ap 62% no saņemtajiem STR par iespējamiem sankciju pārkāpumiem ir saistīti ar sektorālo sankciju pārkāpšanu. Šajā periodā saņemtie STR gandrīz pilnībā attiecas uz ES noteiktajām sankcijām pret Krieviju un Baltkrieviju. Visbiežāk tiek ziņots par iespējamiem pārkāpumiem, kas saistīti ar sankciju režīmiem, kas noteikti pret Krieviju saistībā ar tās uzsākto karu pret Ukrainu[428] un pret Baltkrieviju, ņemot vērā tās atbalstu Krievijai.[429] Savukārt atsevišķos gadījumos ziņots par iespējamiem pārkāpumiem saistībā ar citiem pret Krieviju vērstiem sankciju režīmiem, tostarp režīmiem, kas noteikti pret Krievijas okupētajām teritorijā Ukrainā.[430] Šajā periodā tikai 1 STR bija saistīts ar cita ES sankciju režīma iespējamu pārkāpumu - pret Lībiju noteiktajām sankcijām.

3.3.39. Līdzvērtīga tendence novērota visā NRA pārskata periodā, norādot uz to, ka FID saņemtajos STR par iespējamiem sankciju pārkāpumiem joprojām dominē pret Krieviju un Baltkrieviju noteikto sektorālo sankciju riski, līdzīgi kā konstatēts NRA 2023.

3.3.40. Saskaņā ar FID veikto analīzi par Latvijā reģistrētām juridiskajām personām (skatīt vairāk nodaļā "Juridisko personu un juridisko veidojumu NILLTPF riski"), kas NRA pārskata periodā minētas FID saņemtajos STR par iespējamiem sankciju pārkāpumiem, visbiežāk identificēti uzņēmumi, kuru deklarētā saimnieciskā darbība saistīta ar transporta nozari un preču vairumtirdzniecību. Precīzāk,

[427] Līdz 2025. gada 10. jūnijam Sankciju likuma 17. pants paredzēja, ka par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu jāziņo VDD, bet par aizdomām par sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē jāziņo FID. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[428] Sektorālās sankcijas pret Krieviju noteiktas ar Regulu 833/2014, bet mērķētās finanšu sankcijas noteiktas ar Regulu 269/2014.
[429] Sektorālās un mērķētās finanšu sankcijas pret Baltkrieviju noteiktas ar Regulu 765/2006.
[430] Padomes Regula (ES) Nr. 692/2014 (2014. gada 23. jūnijs) par ierobežojošiem pasākumiem, reaģējot uz Krimas un Sevastopoles nelikumīgo aneksiju. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02014R0692-20250225; Padomes Regula (ES) 2022/263 (2022. gada 23. februāris), par ierobežojošiem pasākumiem, reaģējot uz Krievijas Federācijas īstenoto konkrētu valdības nekontrolētu Ukrainas teritoriju nelikumīgo atzīšanu, okupāciju vai aneksiju. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:02022R0263-20250225.

saņemtajos STR minēto Latvijas juridisko personu deklarētais saimnieciskās darbības veids visbiežāk ir kravu autotransports; citi transporta atbalsta pakalpojumi; loģistikas pakalpojumi un dažādu preču kategoriju vairumtirdzniecība (citu mašīnu un iekārtu, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju iekārtu, kokmateriālu, būvmateriāli un sanitārtehnikas ierīču un nespecializēta vairumtirdzniecība).

3.3.41. Šie dati norāda, ka finanšu plūsmās identificētie sankciju pārkāpšanas riski lielā mērā sakrīt ar fiziskajā preču apritē konstatētajiem riskiem. Proti, būtiskākos sankciju pārkāpšanas draudus Latvijā rada preču aprite - gan Latvijas izmantošana kā tranzītvalsts un Latvijā reģistrētu juridisko personu iesaiste sankcijām pakļautu preču pārvietošanā, gan vairumtirdzniecības uzņēmumu iesaiste darījumos ar sankcijām pakļautām precēm.

3.3.42. Vienlaikus būtiski pieaudzis saņemto STR īpatsvars par aizliegtu pakalpojumu sniegšanu Krievijā vai Baltkrievijā reģistrētām juridiskām personām, kas norāda, ka sektorālo sankciju pārkāpšanas draudi arvien vairāk materializējas arī pakalpojumu sektorā. Liela daļa no tiem saistīti tieši ar aizliegtu pakalpojumu sniegšanu Krievijas juridiskajām personām,[431] ko lielākoties veic Krievijas pilsoņi ar uzturēšanās atļaujām Latvijā vai citā ES dalībvalstī.[432] Papildus, FID saņemtie STR norāda, ka šīs personas bieži uztur darījumu attiecības ar mērķētajām finanšu sankcijām pakļautām kredītiestādēm,[433] tādejādi pārkāpjot gan sektorālās, gan mērķētās finanšu sankcijas. Būtiski, ka sankciju regulējums ir saistošs visām personām atrodoties ES teritorijā, neatkarīgi no personas valstspiederības.[434]

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.4. – Aizliegto pakalpojumu sniegšana Krievijā iedibinātai juridiskai personai un aizlieguma darīt pieejamus līdzekļus sankcijām pakļautai kredītiestādei pārkāpšana

FID, saņemot STR no valūtas tirdzniecības sabiedrības, identificēja, ka Krievijas pilsone ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā, atrodoties Latvijas teritorijā, attālināti sniedza IT pakalpojumus Krievijā reģistrētai juridiskai personai. Tika konstatētas pamatotas aizdomas, ka tiek veikts ar ES sankcijām aizliegto IT konsultāciju pakalpojumu sniegšana.[435] Vienlaikus persona turpināja izmantot kontu sankcijām pakļautā Krievijas kredītiestādē, saņemot darba algu un veicot darījumus, tādējādi netieši darot pieejamus līdzekļus sankciju subjektam.

Konstatēts, ka persona savā kontā Latvijas kredītiestādē veica skaidras naudas iemaksas, kuras tika novirzītas uz depozīta kontu, un vienīgais zināmais ienākumu avots bija darba alga no Krievijā reģistrētās juridiskās personas.

FID sagatavoto analītisko materiālu nosūtīja TAI. Pēc informācijas izvērtēšanas TAI pieņēma lēmumu uzsākt kriminālprocesu.

3.3.43. Līdz ar to no FID saņemtajiem STR izriet, ka sankciju pārkāpšanas draudi, kas saistīti ar TUA un PUA turētājiem īpaši materializējušies pakalpojumu sektorā, jo īpaši IT un vadības konsultāciju profesionālajos pakalpojumos.

3.3.44. Vienlaikus FID rīcībā esošā informācija nenorāda, ka Latvijas finanšu sektors būtu sistemātiski izmantots tādu preču aprites finansēšanai, kas ir stratēģiski nozīmīgas Krievijas militāri rūpnieciskajam kompleksam.

3.3.45. Līdz ar saņemto STR skaita pieaugumu palielinājies arī FID sagatavoto un kompetentajām iestādēm nosūtīto analītisko materiālu skaits par iespējamiem sankciju pārkāpumiem (skatīt vairāk apakšnodaļā "FID finanšu izlūkošanas darbs sankciju pārkāpumu atklāšanā un novēršanā"). Šādu materiālu īpatsvars 2025. gadā sasniedza gandrīz 30 % no visiem FID nosūtītajiem analītiskajiem materiāliem. Tas nenorāda, ka sankciju pārkāpumi FID analītiskajā darbā veido būtisku daļu līdzās citiem NILL predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

[431] Saskaņā ar Regulas 833/2014 5.n pantu un Regulas 765/2006 1.jc pantu aizliegts, tostarp, Krievijas un Baltkrievijas valdībai, Krievijā un Baltkrievijā iedibinātām juridiskām personām sniegt juridisko konsultāciju, grāmatvedības, uzņēmējdarbības un vadības konsultāciju, IT konsultāciju, būvniecības, reklāmas un citus pakalpojumus. Aizliegto pakalpojumu loks regulāri tiek paplašināts.
[432] Jānorāda, ka FID saņem STR par aizdomām par aizliegto pakalpojumu sniegšanu Krievijas vai Baltkrievijas juridiskām personām un kontu turēšanu sankcijām pakļautās kredītiestādēs arī par Latvijas pilsoņiem un citu ES dalībvalstu pilsoņiem.
[433] Saskaņā ar Regulas 269/2014 I pielikumu mērķētām finanšu sankcijām pakļautas, piemēram, "VTB Bank", "Sberbank", "Alfa Bank". Ņemot vērā, ka uzturot kontu vai noguldot līdzekļus, tiek darīti pieejami līdzekļi sankcijām pakļautai kredītiestādei, arī šāda sadarbība ir aizliegta.
[434] Saskaņā ar Regulas 269/2014 17. pantu, Regulas 833/2014 13. pantu, Regulas 765/2005 10. pantu minētās regulas piemēro, tostarp, ES teritorijā.
[435] Saskaņā ar Regulas 833/2014 5.n pantu aizliegts, tostarp, Krievijas valdībai, Krievijā iedibinātām juridiskām personām sniegt IT konsultāciju pakalpojumus.

Kriminālprocesi un administratīvo pārkāpumu procesi par sankciju pārkāpšanu

3.3.46. Sankciju pārkāpšanas kā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana Latvijā ietilpst VID NMPP un VDD kompetencē. NRA pārskata periodā abas iestādes kopā uzsākušas 539 kriminālprocesus par sankciju pārkāpšanu, par ko kriminālatbildība paredzēta Krimināllikuma 84. pantā. Kopumā pārskata periodā par sankciju pārkāpšanu uzsākto kriminālprocesu skaits ir pieaudzis, un 2025. gadā VID NMPP un VDD uzsākušas visvairāk kriminālprocesu (skatīt diagrammu 3.3.11.). Sankciju pārkāpšanas izmeklēšana veido būtisku daļu no šo iestāžu kopējās darba slodzes, t. i., aptuveni ceturto daļu no visiem VID NMPP pārskata periodā uzsāktajiem kriminālprocesiem un aptuveni trešdaļu no visiem VDD pārskata periodā uzsāktajiem kriminālprocesiem.

3.3.47. No visiem uzsāktajiem kriminālprocesiem par sankciju pārkāpšanu 91 % gadījumu kriminālprocesu uzsācis VID NMPP, kā kompetencē ir sankciju pārkāpumi, kas identificēti muitas jomā. Atlikušos 9 % no kriminālprocesiem uzsācis VDD, kā kompetencē ietilpst visi citi sankciju pārkāpumi, t. sk. pārkāpumi, kas saistīti mērķētajām finanšu sankcijām un aizliegto pakalpojumu sniegšanu.

3.3.48. Pārskata periodā kopumā izbeigts 231 kriminālprocess par sankciju pārkāpšanu. Lielākā daļa no tiem izbeigta 2025. gadā, kad VID NMPP izbeidza 156 kriminālprocesus. No 156 izbeigtajiem kriminālprocesiem 113 kriminālprocesi izbeigti saistībā ar 2025. gada 10. jūnijā ieviesto administratīvo atbildību sankcijām pakļautu preču aprites jomā, ja preču vai ar tām saistīto pakalpojumu vērtība nesasniedz 10 000 EUR[436]. Izbeidzot attiecīgos kriminālprocesus, no tiem izdalīti materiāli, kas nodoti VID MP jautājuma lemšanai par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu.

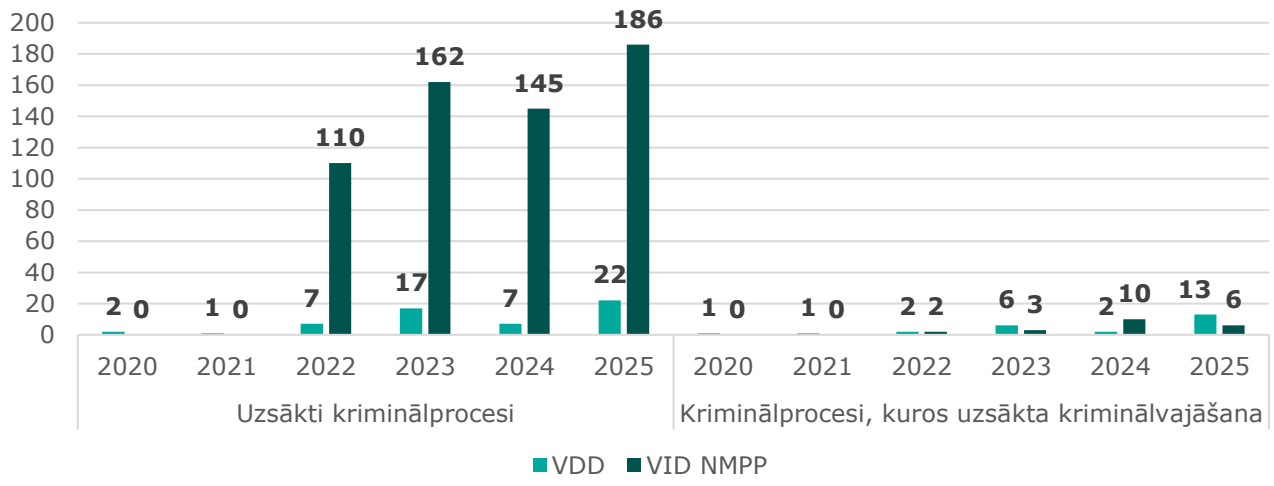

Diagramma Nr. 3.3.11. – Uzsākto kriminālprocesu un kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīto kriminālprocesu par sankciju pārkāpšanu skaits, sadalīts pa gadiem un izmeklēšanas iestādēm[437]

3.3.49. Kriminālprocesu statistika norāda, ka sankciju pārkāpšanas draudi ne tikai saglabājas, bet arī faktiski materializējas, uz ko norāda uzsākto kriminālprocesu skaits, īpaši VID NMPP kompetencē esošajās ar preču apriti saistīto pārkāpumu gadījumā. Vienlaikus salīdzinoši nelielais lietu, kurās uzsākta kriminālvajāšana, skaits norāda, ka šo pārkāpumu izmeklēšana ir sarežģīta un laikietilpīga.

3.3.50. Izmeklēšanas iestādes kriminālprocesus par sankciju pārkāpšanu pārsvarā uzsāk, pamatojoties uz citu iestāžu sniegto informāciju. Pārskata periodā VDD pēc savas iniciatīvas uzsācis 17 kriminālprocesus, kas veido 37 % no visiem VDD par sankciju pārkāpšanu uzsāktajiem kriminālprocesiem. VID NMPP uzsāktie kriminālprocesi par sankciju pārkāpšanu pamatā balstīti

[436] Saskaņā ar Sankciju likuma 18. panta otro daļu par starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot vai pārvietojot pāri Latvijas Republikas valsts robežai sankcijām pakļautās preces vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, ja preču vai pakalpojumu vērtība nesasniedz 10 000 *EUR*, piemēro naudas sodu fiziskajai personai līdz 2 000 naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no 2 000 līdz 6 000 naudas soda vienībām. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.

[437] Saskaņā ar ĢP, IeM Informācijas centra, VID NMPP un VDD datiem.

uz VID MP sniegto informāciju, t. i., 465 krimināprocesi jeb 94 % no visiem VID NMPP par sankciju pārkāpšanu uzsāktajiem kriminālprocesiem. Salīdzinoši neliela daļa kriminālprocesu uzsākta pēc VID NMPP pašas iniciatīvas (2,4 %), kā arī pamatojoties uz FID analītiskajiem materiāliem (3 %) un uz citu iestāžu materiālu pamata (2,4 %).

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.5. – VID NMPP riska informācijas analīzes rezultātā identificēta iespējama sankciju pārkāpuma shēma

Riska informācijas analīzes rezultātā VID NMPP identificēja iespējamu luksusa klases transportlīdzekļu izvešanas uz Krieviju vai Baltkrieviju shēmu, kas varētu būt saistīta ar sankciju apiešanu. Saistībā ar konstatēto risku VID NMPP informēja VID MP, lūdzot organizēt atbilstošus kontroles pasākumus.

2025. gada jūlijā Pāternieku muitas kontroles punktā amatpersonas aizturēja luksusa klases transportlīdzekli (vērtība ap 70 000 EUR), ar kuru no Latvijas uz Baltkrieviju mēģināja izbraukt Latvijas pilsoņi. Kontroles laikā sākotnēji identificētās aizdomas par transportlīdzekļa iespējamu izvešanu ar mērķi to realizēt Krievijā vai Baltkrievijā tika nostiprinātas.

Pamatojoties uz VID NMPP sniegto informāciju, tika uzsākts kriminālprocess pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 84. panta ceturtās daļas par sankciju pārkāpšanas lielā apmērā mēģinājumu, kas izdarīts personu grupā. Kriminālprocess 2025. gada decembrī nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai.

3.3.51. Saskaņā ar VID NMPP datiem arestēto aktīvu (finanšu līdzekļu un mantas) kopējā vērtība 2025. gadā sasniedza aptuveni 3,1 miljonus EUR, bet konfiscēto aktīvu vērtība 2025. gada beigās sasniedza aptuveni 3 miljonus EUR (skatīt Tabulu Nr. 3.3.12.). Šis pieaugums norāda, ka mantiskie jautājumi sankciju pārkāpumu lietās arvien biežāk tiek efektīvi risināti jau pirmstiesas procesā. Ar iespējamu pārkāpumu saistītie līdzekļi vai manta tiek arestēta un konfiscēta kā ar noziedzīgu nodarījumu saistītā manta pirms galīgā lēmuma par personas saukšanu pie kriminālatbildības.[438] Šādu konfiscēto aktīvu realizācijas rezultātā iegūtie līdzekļi tiek ieskaitīti valsts budžetā.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Arestēto līdzekļu kopējā vērtība uz perioda beigām	103 377 EUR	54 399 EUR	107 063 EUR
Citas arestētās mantas (kustamā un nekustamā) kopējā vērtība uz perioda beigām	292 897 EUR	431 269 EUR	3 002 989 EUR
Aktīvu, kas konfiscēti sankciju pārkāpšanas lietās procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, vērtība uz perioda beigām	120 925 EUR	562 802 EUR	3 003 054 EUR

Tabula Nr. 3.3.12. – VID NMPP arestēto un konfiscēto aktīvu vērtība

3.3.52. Daļa konfiscēto transportlīdzekļu bez atlīdzības nodoti nevalstiskajam sektoram nogādāšanai Ukrainas vajadzībām. Tādējādi konfiscētā manta tiek izmantota arī praktiskam Ukrainas atbalstam.

3.3.53. NRA pārskata periodā LR prokuratūra uzsākusi kriminālvajāšanu 40 kriminālprocesos par sankciju pārkāpšanu.

3.3.54. Saskaņā ar LR prokuratūras datiem ar prokurora priekšrakstu par sodu NRA pārskata periodā pabeigtas 9 krimināllietas, kurās sodītas 11 fiziskas personas, kā arī 2 juridiskām personām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. Fiziskām personām piemēroti naudas sodi no 7 000 EUR līdz 21 000 EUR, kā arī konfiscēti aktīvi 169 728 EUR vērtībā. Juridiskām personām piemērota naudas piedziņa un tiesību ierobežošana – aizliegums uz noteiktu laiku importēt preces no Baltkrievijas.

[438] Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums.

Gadījuma piemērs Nr. 3.3.6. – Ar prokurora priekšrakstu noteikts sods par sankciju pārkāpšanu, slēpjot faktisko eksporta galamērķi

2022. gadā tika konstatēts mēģinājums eksportēt sankcijām pakļautus grunts izstrādājumus uz Krieviju, slēpjot faktisko galamērķi un dokumentos norādot Kazahstānu kā saņēmējvalsti. Pēc sākotnēja atteikuma izvest preces no ES tika sagatavoti jauni pavaddokumenti ar patiesībai neatbilstošu informāciju.

Kriminālprocesā tika izņemtas sankcijām pakļautās preces, kravas pavaddokumenti, vilcējs un piekabe, veikta kravas apskate, preču tarifa klasifikācija un ķīmiskā ekspertīze. Sankcijām pakļautajai precei tika uzlikts arests un uzsākts process par noziedzīgi iegūtu mantu. Ar tiesas nolēmumu prece atzīta par ar noziedzīgu nodarījumu saistītu mantu un konfiscēta valsts labā.

Kriminālprocess tika nodots krimināvajāšanai pret ES dalībvalsts pilsoni, kuram pēcāk ar prokurora priekšrakstu par sodu piemērots naudas sods 11 minimālo mēnešalgu apmērā, kā arī noteikts pienākums atlīdzināt procesuālos izdevumus saistībā ar NVA veiktajām darbībām. Igaunijā reģistrētai juridiskajai personai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis – naudas piedziņa 22 minimālo mēnešalgu apmērā.

3.3.55. Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju NRA pārskata periodā spēkā stājušies 10 tiesas spriedumi saistībā ar Krimināllikuma 84. pantā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kuros notiesātas desmit fiziskas personas, kā arī piecām juridiskām personām piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. Fiziskām personām piemēroti naudas sodi pārsvarā robežās starp 6 200 EUR līdz 62 000 EUR, taču 1 gadījumā arī 370 000 EUR apmērā. Atsevišķos gadījumos piemēroti arī citi soda veidi - sabiedriskais darbs uz 140 stundām vai probācijas uzraudzība uz 3 gadiem, kā arī daļēja mantas konfiskācija. Juridiskām personām piemērota naudas piedziņa līdz 370 000 EUR apmērā, bet 2 gadījumos piemērota tiesību ierobežošana: aizliegums uz noteiktu laiku importēt preces no Baltkrievijas un iesaistīties darījumos ar Baltkrieviju un tajā reģistrētiem uzņēmumiem. Papildus tam juridiskām personām piemērota mantas konfiskācija, konfiscējot naudas līdzekļus 50 000 USD un 9 500 EUR apmērā.

3.3.56. Kopumā sankciju pārkāpšanas lietās piemērotie sodi un piespiedu ietekmēšanas līdzekļi vērtējami kā salīdzinoši maigi, īpaši ņemot vērā, ka Krimināllikumā sankciju pārkāpšana ir iekļauta kā noziegums pret valsti. Šajā noziedzīgo nodarījumu kategorijā ietilpst nodarījumi, kas apdraud valsts neatkarību, suverenitāti, teritoriālo vienotību, iekšējo un ārējo drošību, kā arī politisko un ekonomisko sistēmu. Līdz ar to turpmākajā praksē būtiski pievērst pastiprinātu uzmanību tam, lai piemērotie sodi un piespiedu ietekmēšanas līdzekļi būtu samērīgi un atbilstoši sankciju pārkāpumu kaitīguma pakāpei un sabiedrības interešu apdraudējumam, un lai atturētu personas no sankciju pārkāpšanas.

Secinājumi par sektorālo sankciju pārkāpšanas draudiem

3.3.57. **Sektorālo sankciju draudi pārskata periodā vērtējami kā augsti.** To nosaka Latvijas ģeogrāfiskais novietojums un loma kā sauszemes transporta koridoram starp ES, Krieviju un NVS valstīm, īpaši preču eksportā. Uz to norāda arī kriminālprocesu statistika – 91 % no visiem kriminālprocesiem par sankciju pārkāpšanu uzsākusi VID NMPP, galvenokārt pamatojoties uz VID MP sniegto informāciju. Pārskata periodā VID MP identificēto iespējamo pārkāpumu skaits ir samazinājies, vienlaikus VID NMPP uzsākto kriminālprocesu skaits ir pieaudzis. Ar vien būtiskās tiešās tirdzniecības saites ar Krieviju, preču plūsmu pārorientēšanās uz valstīm ar paaugstinātu sankciju risku, lielais kriminālprocesu skaits, to sarežģītā izmeklēšana, sankciju režīma pastāvīga paplašināšanās un ar vien jaunu sankciju pārkāpšanas metožu attīstība, norāda, ka kopējais sektorālo sankciju draudu līmenis pārskata periodā nav samazinājies, salīdzinot ar NRA 2023.

3.4. Mērķēto finanšu sankciju draudi

3.4.1. Mērķēto finanšu sankciju draudus rada sankciju subjektu vai ar tiem saistītu personu klātbūtne Latvijas finanšu un ekonomiskajā vidē, kā arī iespēja, ka personas Latvijā tieši vai netieši iesaistās darījumos ar sankciju subjektiem un to īpašumā vai kontrolē esošām struktūrām vai dara tiem pieejamus līdzekļus un saimnieciskos resursus vai to labā.

Sankciju subjektu klātbūtne Latvijas finanšu un ekonomiskajā vidē

3.4.2. Lai gan kopējais ES sankciju sarakstos iekļauto personu skaits pārskata periodā ir būtiski pieaudzis,[439] Latvijā sankciju subjektu, kuriem ir iesaldēti līdzekļi vai saimnieciskie resursi, skaits no 2024. gada aprīļa[440] līdz 2025. gada beigām samazinājās no 166 līdz 156.[441] Šis samazinājums skaidrojams ar vairākiem apstākļiem: atsevišķas personas tika svītrotas no ES mērķēto finanšu sankciju sarakstiem, savukārt citos gadījumos sankciju subjektiem Latvijā vairs nebija iesaldēšanai pakļautu aktīvu, piemēram, tādēļ, ka tie konfiscēti kriminālprocesā kā noziedzīgi iegūta manta vai atbrīvoti un izlietoti ar kompetentās iestādes atļauju.

3.4.3. Uz pārskata perioda beigām Latvijā bija iesaldēti aktīvi 139 juridiskām personām un 17 fiziskām personām, kas pakļautas mērķēto finanšu sankciju ierobežojumiem. No visiem sankciju subjektiem 22 ir tieši sankciju sarakstos iekļautas personas, bet 134 juridiskas personas atrodas sankciju sarakstos iekļautu personu īpašumā vai kontrolē. Juridiskās personas, kurām Latvijā iesaldēti aktīvi, visbiežāk reģistrētas Kiprā (31 juridiskā persona), Latvijā (24 juridiskās personas), Britu Virdžīnu salās (22 juridiskās personas) un Krievijā (22 juridiskās personas) un citās valstīs. Tas norāda, ka sankciju subjektu ekonomiskās intereses var būt strukturētas caur dažādās jurisdikcijās reģistrētām juridiskajām personām, tādēļ būtiska ir īpašumtiesību un kontroles struktūras pārbaude.

3.4.4. Pārskata periodā kopš kļūšanas par kompetento iestādi sankciju izpildes jautājumos 2024. gada 1. aprīlī FID ir veicis izvērtējumus par visu Latvijā iesaldēto līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanas pamatotību,[442] kopumā attiecībā uz 205 personām. FID atzina līdzekļu vai saimniecisko resursu iesaldēšanu par pamatotu attiecībā uz 168 personām, savukārt 37 gadījumos par nepamatotu. Lielākā daļa šādu gadījumu bija saistīti ar kontroles elementa piemērošanu attiecībā uz Baltkrievijas valsts kapitālsabiedrībām vai iestādēm, kur iespējamo kontroli īsteno augsta līmeņa Baltkrievijas valsts amatpersona, kura pakļauta mērķētām finanšu sankcijām. Ņemot vērā novērotās atšķirības iesaldēšanas praksē gadījumos, kad iespējamā kontrole izriet no sankciju sarakstā iekļautās valsts amatpersonas pilnvarām, FID izstrādāja skaidrojumu "Sankcijām pakļautu valsts amatpersonu kontroles vērtēšana".[443]

3.4.5. Kopumā nepamatoti iesaldēto aktīvu vērtība gadījumos, kur FID secināja, ka aktīvu iesaldēšana nav veikta atbilstoši sankciju normatīvajiem aktiem, bija nebūtiska, t.i., 0,001% no kopējās Latvijā iesaldēto aktīvu vērtības.

3.4.6. FID aktīvu iesaldēšanas pamatotības izvērtēšanas procesā konstatētais norāda, ka Latvijas finanšu sektors un publisko reģistru uzturētāji savlaicīgi identificē un iesaldē sankciju subjektu līdzekļus un saimnieciskos resursus. Kredītiestādes iesaldē aktīvus gan gadījumos, kad sankciju subjekts ir to klients, gan gadījumos, kad sankciju subjekta līdzekļi nonāk kredītiestādes rīcībā, piemēram, klientam saņemot maksājumu no sankciju subjekta. FID kompetences ietvaros nav konstatēti gadījumi, kad kredītiestādes nebūtu iesaldējušas sankciju subjekta līdzekļus.

3.4.7. Pārskata periodā ieviestā kārtība, kurā FID izvērtē personas veikto aktīvu iesaldēšanas atbilstību un publicē informāciju par sankciju subjektiem, kuriem Latvijā iesaldēti aktīvi, mazina draudus, ka strīdīgos gadījumos personas varētu neveikt iesaldēšanu, baidoties no atbildības par nepamatotu rīcību. Papildus jāņem vērā, ka arī ES un Latvijas nacionālais sankciju regulējums paredz atbrīvojumu no atbildības personām, kuras labā ticībā veic līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu vai atsakās tos darīt pieejamus sankciju izpildes nolūkā.

3.4.8. Būtiski, ka aktīvu iesaldēšanas pamatotība var tikt apstrīdēta tiesā. Šobrīd ir 2 tiesvedības procesi, kuros personas, kurām Latvijā iesaldēti aktīvi, apstrīd iesaldēšanas pamatotību. Vienā gadījumā tiek vērtēta sankciju sarakstā iekļautas personas kontrole, kas īstenota caur sarežģītu īpašumtiesību struktūru, savukārt otrā - īpašumtiesību kritērija piemērošana. Tas norāda, ka

[439] NRA pārskata periodā ES mērķēto finanšu sankciju saraksti ir būtiski paplašināti – tajos iekļautas vēl 2 151 personas, kopējam ES sankciju sarakstos iekļauto personu skaitam sasniedzot aptuveni 5 700 personas.
[440] Detalizēti dati par personām, kurām Latvijā iesaldēti aktīvi, pieejama no 2024. gada 1. aprīļa, kad FID kļuva par kompetento institūciju sankciju izpildes jautājumos, kad stājās spēkā arī pienākums ziņot FID par visiem Latvijā iesaldētajiem aktīviem.
[441] Personu, kurām Latvijā iesaldēti aktīvi, skaits samazinājies dažādu iemeslu dēļ. Lielākā daļa gadījumu saistīti ar to, ka personām vairs Latvijā nav aktīvu, kas pakļauti iesaldēšanai, jo tie atbrīvoti no iesaldēšanas ar FID atļauju vai arī konfiscēti kriminālprocesa ietvaros saistībā ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet atsevišķos gadījumos persona izņemta no ES sankciju saraksta.
[442] Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 184 23. punktu, lai nodrošinātu, ka, izpildot Sankciju likuma 12.[1] panta sestajā daļā noteikto pienākumu, FID publicētā informācija ir pamatota, FID 30 dienu laikā pēc informācijas publicēšanas izvērtē, vai sankciju izpilde ir veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām, tai skaitā, ja nepieciešams, pieprasa personai papildu informāciju. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/350812-starptautisko-un-nacionalo-sankciju-ierosinasanas-un-izpildes-kartiba.
[443] FID, *Sankcijām pakļautu valsts amatpersonu kontroles vērtēšana*. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/uploads/FID_Sankcijam_paklautu_valsts_amatpersonu_kontroles_vertesanas_vadlinijas_2025.pdf.

sankciju subjekti aktīvi izmanto tiesiskās aizsardzības mehānismus, lai apstrīdētu aktīvu iesaldēšanu un mēģinātu atjaunot piekļuvi iesaldētajiem līdzekļiem vai saimnieciskajiem resursiem. Draudu kontekstā tas īpaši aktualizē gadījumus, kuros sankciju subjekta saikne ar aktīviem izpaužas netieši - caur sarežģītām īpašumtiesību vai kontroles struktūrām.

3.4.9. Kopš FID noteikts par kompetento iestādi sankciju izpildes jautājumos, FID veic visaptverošu iesaldēto līdzekļu uzskaiti un analīzi. Kopš 2024. gada iesaldēto līdzekļu apmērs bijis mainīgs. 2024. gada iesaldēto līdzekļu apjoms samazinājās no 115,86 miljoniem EUR līdz 55,19 miljoniem EUR 2024. gada izskaņā, savukārt 2025. gadā līdzekļu apjoms pieauga līdz 153,89 miljoniem EUR. Samazinājums 2024. gadā ir skaidrojams ar iesaldētu, biržā kotētu finanšu instrumentu vērtības svārstībām. Savukārt 2025. gadā sekojošais pieaugums iesaldēto līdzekļu apjomā nav saistīts ar jaunu sankciju subjektu identificēšanu Latvijā, bet gan ar līdzekļu ieskaitīšanu no trešajām valstīm jau iesaldētos kontos. Iesaldēto līdzekļu apjoma pieaugums var tikt vērtēts kā draudu indikators, bet vienlaikus tas norāda arī uz sankciju izpildes efektivitāti, jo līdzekļi tika iesaldēti nekavējoties, tiklīdz tie nonāca Latvijas kredītiestādē.

3.4.10. Vienlaikus mērķēto finanšu sankciju draudi nav saistīti tikai ar finanšu līdzekļiem kredītiestādēs, bet arī ar sankciju subjektu iespējām saglabāt kontroli pār saimnieciskajiem resursiem un juridiskām personām Latvijā. Tāpēc FID veic analīzi un uzskaiti arī par Latvijā iesaldētiem saimnieciskiem resursiem (skatīt Tabulu Nr. 3.4.1.). Normatīvais regulējums[444] skaidri definē, kādas darbības veic par publisko reģistru vešanu atbildīgās institūcijas, lai saimnieciskos resursus iesaldētu. Faktiski iesaldēšana nozīmē aizliegumu reģistrēt jebkādas izmaiņas attiecībā uz iesaldētajiem resursiem, lai nepieļautu, ka aktīvu īpašnieki resursus varētu pārdot vai citādi atsavināt, gūstot peļņu.

Iesaldētie aktīvi	**Kopējais skaits**
Transportlīdzekļi	66
Traktortehnika	11
Peldlīdzekļi	1
Ganāmpulks	1
Preču zīmes	3
NĪ	102
Uzņēmumu daļas	23

Tabula Nr. 3.4.1. – iesaldētie saimnieciskie resursi 2025. gada beigās

3.4.11. Līdz ar FID centrālo lomu sankciju izpildē Latvijā ir nostiprinājusies vienota izpratne par līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu. Draudu kontekstā būtiski, ka Latvijā ir centralizēti apzināti sankciju subjekti, kuriem iesaldēti līdzekļi vai saimnieciskie resursi, un šī informācija ir publiski pieejama. Tas būtiski mazina draudus, ka sankciju subjekti varētu slēpti saglabāt piekļuvi Latvijā esošiem aktīviem vai, ka šādi aktīvi netiktu atbilstoši iesaldēti.

3.4.12. ES regulējums paredz dažādas atkāpes, kas pieļauj iesaldētu līdzekļu vai saimniecisko resursu atbrīvošanu šauri definētiem mērķiem, piemēram, personas pamatvajadzībām vai nodokļu maksājumiem. Draudu kontekstā tas nozīmē, ka sankciju subjekti var mēģināt saglabāt piekļuvi iesaldētiem līdzekļiem vai tos izmantot, nepamatoti atsaucoties uz sankciju regulējumā paredzētajiem izņēmumiem. Tādēļ būtiska ir konsekventa izņēmumu piemērošanas prakse, lai nepieļautu atšķirīgu interpretāciju vai iesaldēto līdzekļu izmantošanu ārpus ES sankciju regulējumā noteiktā mērķa.

3.4.13. Kopš 2024. gada 1. aprīļa FID izsniedz atļaujas par gandrīz visu sankciju izņēmumu piemērošanu,[445] tādā veidā īstenojot vienotu pieeju līdzekļu un saimniecisko resursu atbrīvošanas

[444] MK 2024. gada 26. marta noteikumi Nr. 184 "Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība" V. Sadaļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/350812-starptautisko-un-nacionalo-sankciju-ierosinasanas-un-izpildes-kartiba.
[445] Atsevišķos Sankciju likuma 10. pantā paredzētajos gadījumos kompetence lemt par izņēmumu piemērošanu ir citām iestādēm, piemēram, Ministru Kabinetam, kad jautājums skar Latvijas nacionālās drošības jautājumus, un ĀM saistībā ar humāniem izņēmumiem un stratēģiskas nozīmes preču apriti. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.

izvērtēšanā, kā arī nodrošinot izsniegto atļauju efektīvu kontroli. Kopumā kopš kļūšanas par kompetento iestādi līdz pārskata perioda beigām FID ir pieņēmis 221 lēmumu par sankciju izņēmuma piemērošanu un 82 atteikumus.

Gads	Atļaujas	Atteikumi
2024	99	16
2025	122	66

Tabula Nr. 3.4.2. – Izsniegtās atļaujas

3.4.14. Lielākā daļa FID izsniegto atļauju ir saistīta ar izņēmumiem no mērķēto finanšu sankciju regulējuma, galvenokārt sankciju subjektu pamatvajadzību nodrošināšanai, iesaldēto aktīvu uzturēšanai un pārvaldībai, tostarp NĪ, transportlīdzekļu un iekārtu uzturēšanai, kā arī samērīgas samaksas veikšanai par juridiskajiem pakalpojumiem. Katrā atļaujā FID nosaka izpildes nosacījumus, tostarp pienākumu iesniegt maksājumu veikšanu apliecinošus dokumentus, tādējādi nodrošinot kontroli pār atbrīvoto līdzekļu izmantošanu.

3.4.15. Lai mazinātu administratīvo slogu un nodrošinātu, ka sankciju piemērošanas rezultātā nesamērīgi netiek skartas personas, pret kurām sankcijas nav vērstas, FID izdeva vispārīgo administratīvo aktu jeb Vispārējo saskaņojumu.[446] Tas ļauj no Latvijas kredītiestādēs iesaldētiem līdzekļiem veikt ierobežota apjoma ikdienišķus maksājumus, kas atbilst sankciju regulējumā paredzētajiem izņēmumiem, bez atsevišķas FID atļaujas. Pirms maksājuma izpildes tā atbilstību Vispārējam saskaņojumam pārbauda iesaistītā kredītiestāde, savukārt sankciju subjektam par veiktajiem maksājumiem reizi ceturksnī jāiesniedz atskaite FID. Kopumā 2025. gadā uz Vispārējā saskaņojuma pamata veikti maksājumi 6,98 miljonu EUR apmērā, no kuriem 3,47 miljoni EUR bija nodokļu maksājumi, bet 1,48 miljoni EUR darba samaksa.

3.4.16. Secināms, ka sankciju subjektiem Latvijā joprojām ir nepieciešamība izmantot iesaldētos līdzekļus noteiktu saistību izpildei un aktīvu uzturēšanai, tomēr šāda izmantošana notiek kontrolētā un normatīvajam regulējumam atbilstošā kārtībā.

Aizliegums sadarboties ar sankciju subjektiem trešajās valstīs

3.4.17. Mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas draudus palielina tas, ka sankciju subjekti var slēpt savu saistību ar to īpašumā vai kontrolē esošām juridiskām personām, izmantojot uzticības personas, starpniekuzņēmumus un sarežģītas īpašumtiesību struktūras. Īpaši augsts risks pastāv darījumos ar juridiskām personām Krievijā un Baltkrievijā, ņemot vērā plašo un arvien pieaugošo sankciju subjektu loku. Šos draudus pastiprina Krievijas un Baltkrievijas īstenotā informācijas ierobežošana par uzņēmumu īpašniekiem un PLG, kā arī nepietiekama īpašumtiesību un kontroles informācijas pieejamība citās trešajās valstīs. Rezultātā pastāv risks, ka Latvijas personas var netieši darīt pieejamus līdzekļus vai saimnieciskos resursus sankciju subjektiem, iesaistoties darījumos ar to īpašumā vai kontrolē esošām sabiedrībām.

3.4.18. Šāds risks praksē, piemēram, identificēts attiecībā uz mērķētām finanšu sankcijām pakļautiem Baltkrievijas minerālmēslu ražotājiem, kuru produkcija var tikt slēpti eksportēta uz ES, tostarp Latviju, izmantojot jaundibinātas vai formāli nesaistītas starpnieksabiedrības. Līdzīgi riski identificēti arī citās ES dalībvalstīs - Polijā par šādu starpniecību 7 juridiskās personas iekļautas nacionālajā sankciju sarakstā.[447] Latvijā minerālmēslu iepirkšana no šādiem starpniekiem pārskata perioda beigās tika vērtēta vairākos kriminālprocesos, kā arī tiesvedībā par atteikumu reģistrēt mēslošanas līdzekli, par kura faktisko ražotāju pastāv aizdomas, ka tā ir sankciju sarakstā iekļauta Baltkrievijas rūpnīca.

FID saņemtie STR par iespējamu mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanu

[446] FID 2026. gada 20. februārī ir izdevis lēmumu – vispārīgo administratīvo aktu Nr. 13-1/16 "Par atļauto maksājumu noteikšanu" (turpmāk – Vispārējais saskaņojums), kas stājas spēkā 2026. gada 20. februārī, ar kura pieņemšanu spēju zaudējis FID 2024. gada 27. decembra lēmums Nr. 13-1/147 "Par atļauto maksājumu noteikšanu". Vispārējais saskaņojums noteic kategorijas maksājumiem, kuru veikšana sankcijām pakļautām fiziskajām un juridiskajām personām, kam ir piemērojama līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšana un aizliegums darīt pieejamus līdzekļus un saimnieciskos resursus, ir atļauta bez atsevišķas FID atļaujas izņēmuma piemērošanai sankciju izpildē.

[447] Polijas Iekšlietu un administrācijas ministrija, *Lista osób i podmiotów objętych sankcjami.* Pieejams: https://www.gov.pl/web/mswia/lista-osob-i-podmiotow-objetych-sankcjami.

3.4.19. Atbilstoši sektorālo sankciju draudu daļā norādītajam, FID saņemto STR skaits par aizdomām par sankciju pārkāpšanu būtiski pieauga pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā un pārskata periodā turpināja pieaugt. Lai gan saņemtajos STR joprojām dominē aizdomas par sektorālo sankciju pārkāpumiem, pieaugumu veido arī saņemtie STR par iespējamiem mērķēto finanšu sankciju pārkāpumiem.

3.4.20. Padziļināti analizējot FID saņemtos STR par periodu no 2025. gada 10. jūnija līdz 2025. gada beigām, kad FID noteiks par vienīgo iestādi, kurai iesniedzami STR par aizdomām par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumiem, secināms, ka aptuveni 38% no saņemtajiem STR ir saistīti ar aizdomām par mērķēto finanšu sankciju pārkāpumiem. Vienlaikus aptuveni 27% no saņemtajiem STR par iespējamiem sankciju pārkāpumiem attiecas tikai uz personas darījuma attiecībām ar mērķētajām finanšu sankcijām pakļautu kredītiestādi, proti, konta uzturēšanu šādā kredītiestādē. FID ieskatā konta uzturēšana sankcijām pakļautā kredītiestādē pati par sevi var būt sankciju pārkāpums, tomēr tas vērtējams kā mazāk būtisks, ja nav konstatēta aktīva konta izmantošana vai nozīmīgu līdzekļu darīšana pieejamu sankcijām pakļautajai kredītiestādei.

3.4.21. Līdz ar to FID saņemto STR analīze norāda, ka mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas draudi finanšu sektorā pastāv, tomēr tie galvenokārt materializējas individuālos gadījumos - personu vai atsevišķu klientu sadarbībā ar sankcijām pakļautām kredītiestādēm vai citiem sankciju subjektiem. FID rīcībā esošā informācija nenorāda uz plaša mēroga Latvijas finanšu sistēmas izmantošanu mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas shēmās.

Kriminālprocesi un administratīvo pārkāpumu procesi par sankciju pārkāpšanu

3.4.22. Kriminālprocesu statistika detalizētāk analizēta apakšnodaļā "Kriminālprocesi un administratīvo pārkāpumu procesi par sankciju pārkāpšanu", jo lielākā daļa procesu saistīta ar preču apriti. VDD kompetencē esošo lietu, tostarp par mērķēto finanšu sankciju pārkāpumiem, īpatsvars ir būtiski mazāks, tādēļ kriminālprocesu datos mērķēto finanšu sankciju draudi materializējas retāk. Vienlaikus praksē krimināltatbildība piemērota arī lietās, kurās vienlaikus pārkāptas gan sektorālās, gan mērķētās finanšu sankcijas.

Gadījuma piemērs Nr. 3.4.1. – Krimināltatbildība par mērķēto finanšu un sektorālo sankciju pārkāpumu un NILL lielā apmērā

2025. gadā Ekonomisko lietu tiesa iztiesāja krimināllietu par ES sankciju pārkāpšanu un NILL lielā apmērā. Lietā konstatēts gan sektorālo sankciju pārkāpums – aizliegtu IT konsultāciju, programmatūras izstrādes un uzturēšanas pakalpojumu sniegšana Krievijas subjektam, gan mērķēto finanšu sankciju pārkāpums, jo pakalpojumu saņēmējs bija mērķētām finanšu sankcijām pakļautas personas kontrolēta juridiska persona.

Sankciju pārkāpšanai uzņēmuma faktiskais vadītājs organizēja jaunas sabiedrības, kā īpašnieku reģistrējot laulāto, un izmantoja Polijā reģistrētu starpniekuzņēmumu, ar kuru tika noslēgts fiktīvs darbaspēka nodrošināšanas līgums. Formāli pakalpojumi tika sniegti starpniekam, bet faktiski Latvijas uzņēmuma darbinieki turpināja sniegt IT pakalpojumus Krievijas uzņēmuma vajadzībām. Šīs shēmas rezultātā uzņēmuma kontos tika saņemti vairāk nekā 2 miljoni EUR, no kuriem vairāk nekā 1,4 miljoni EUR tika legalizēti, izmantojot tos algu, dividenžu, atlīdzību un aizdevumu maksājumiem saistītiem uzņēmumiem.

Tiesa fiziskajai personai piemēroja naudas sodu 370 000 EUR apmērā, probācijas uzraudzību uz 3 gadiem un daļēju mantas konfiskāciju, tostarp konfiscējot 2 luksusa klases transportlīdzekļus. Juridiskajai personai piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis – naudas piedziņa 370 000 EUR apmērā. Spriedums ir stājies likumīgā spēkā.

3.4.23. Kopumā mērķēto finanšu sankciju draudi Latvijā saglabājas, taču tie vērtējami kā ierobežotāki nekā sektorālo sankciju draudi. To apstiprina salīdzinoši nelielā ar Krieviju un Baltkrieviju saistītā ekspozīcija Latvijas finanšu sektorā un tas, ka kriminālprocesos biežāk materializējas ar preču apriti, nevis mērķēto finanšu sankciju pārkāpumiem saistīti gadījumi. Galvenais draudu avots ir sankciju apiešana trešajās valstīs situācijās, kurās personas no Latvijas var apzināti vai neapzināti sadarboties ar sankciju sarakstā iekļautas personas kontrolētu uzņēmumu vai netieši iegādāties šāda uzņēmuma preces vai pakalpojumus.

Secinājumi sankciju pārkāpšanas draudiem

3.4.24. **Mērķēto finanšu sankciju draudi pārskata periodā vērtējami kā vidēji.** Ar Krieviju, Baltkrieviju un paaugstināta sankciju riska valstīm saistītā finanšu ekspozīcija Latvijas finanšu sektorā ir salīdzinoši neliela, tomēr stabila. Vienlaikus ES turpina paplašināt mērķēto finanšu sankciju subjektu loku gan pret Krievijas un Baltkrievijas personām, gan personām valstīs ar paaugstinātu sankciju risku. Tādēļ saglabājas draudi, ka maksājumos vai darījumos ar šīm jurisdikcijām var tikt iesaistīti sankciju subjekti vai to īpašumā vai kontrolē esošas struktūras. To apstiprina arī FID saņemto STR skaita pieaugums par sadarbību ar sankciju subjektiem, kā arī VID MP un izmeklēšanas iestāžu identificētie sankciju pārkāpumi, kuros iesaistīti mērķēto finanšu sankciju subjekti. Iesaldēto aktīvu dati norāda uz sankciju subjektu ekonomisko interešu klātbūtni Latvijā. Secināms, ka mērķēto finanšu sankciju draudi salīdzinājumā ar NRA 2023 nav mazinājušies.

3.5. Sankciju pārkāpšanas ievainojamība

3.5.1. Ar sankciju pārkāpšanas ievainojamību saprot jurisdikcijas, sektoru, produktu, pakalpojumu, darījumu, piegādes ķēžu, klientu loka un institucionālās/kontroles vides pazīmes un nepilnības, kas rada vai palielina iespēju sankciju pārkāpšanai, pārkāpumu slēpšanai vai neatklātai īstenošanai.

3.5.2. MONEYVAL 6. kārtas ziņojumā uzsvērts, ka Latvijā sankcijas tiek izpildītas efektīvi, kas atspoguļojas novērtējumos – sasniegta būtiska efektivitāte attiecībā uz TF sankciju izpildi (efektivitātes rādītājs IO10) un augsta efektivitāte attiecībā uz PF sankciju izpildi (efektivitātes rādītājs IO11).[448] Lai gan MONEYVAL novērtējuma kontekstā tiek vērtēta valstu efektivitāte attiecībā uz ANO sankciju, kas noteiktas saistībā ar cīņu pret terorismu un PF, izpildi, Latvija savu efektivitāti pamatā pierādījusi tieši ar ES sankciju, kas noteiktas pret Krieviju un Baltkrieviju, efektīvu izpildi. Tiesiskais regulējums ES un ANO sankciju piemērošanai Latvijā ir identisks, kā arī juridiskā un institucionālā struktūra šo abu sankciju veidu izpildei ir vienāda. Proti, Latvijas sankciju izpildes sistēmas elementi, kas saistīti ar ES un ANO sankciju izpildi, uzraudzību un pārkāpumu novēršanu un atklāšanu, ir vienoti.

Sankciju regulējums un tā vienveidīga izpilde ES

3.5.3. ES noteiktās sankcijas pret Krieviju ir visplašākās sankcijas, kādas jebkad noteiktas, ietverot gan tradicionālus, gan jaunus sankciju veidus ar mērķi maksimāli ierobežot Krievijas ekonomiskās un finanšu iespējas. Vienlaikus šāds plašs, detalizēts un dinamisks regulējums var radīt ievainojamību, tostarp atšķirīgas pieejas tā piemērošanā starp ES dalībvalstīm. Sankciju pārkāpumiem raksturīgs izteikts pārrobežu elements. Pārkāpēji mēdz izmantot vājākos posmus dažādu valstu sistēmās. Tas var radīt juridisko nenoteiktību un palielināt sankciju pārkāpšanas iespējas.

3.5.4. Salīdzinot ar NRA 2023, šī ievainojamība nav būtiski mainījusies. Tādēļ nepieciešams turpināt NRA 2023 noteiktā riska mazinošā pasākuma īstenošanu un ES līmenī jāaicina virzīt sankciju izpildes un atbilstības sistēmas lielāku harmonizēšanu, lai mazinātu atšķirības dalībvalstu praksē un stiprinātu sankciju kopējo efektivitāti.[449]

3.5.5. Vienlaikus būtiski, ka pārskata periodā pret Baltkrieviju noteiktais sankciju režīms lielā mērā salāgots ar pret Krieviju noteiktajām sektorālajām sankcijām. Tas būtiski mazinājis risku, ka Baltkrievija var tikt izmantota pret Krieviju noteikto sankciju apiešanai.

FID kā kompetentā sankciju izpildes institūcija

3.5.6. NRA 2023 tika identificēti vairāki trūkumi, kas izrietēja no decentralizētas sankciju izpildes sistēmas Latvijā, kur kompetences bija sadalītas starp vairākām institūcijām. Šāda sadrumstalotība varēja kavēt ātru un konsekventu rīcību sankciju izpildē, kā arī apgrūtināt vienotas prakses veidošanos sarežģītos jautājumos, piemēram, vērtējot, vai juridiska persona atrodas sankciju subjekta īpašumā vai kontrolē. Pārskata periodā šo ievainojamību būtiski mazināja sankciju izpildes funkcijas centralizēšana, ar 2024. gada 1. aprīli nosakot FID par kompetento institūciju sankciju izpildes jautājumos.

[448] Skatīt Moneyval 6. kārtas ziņojuma 10. un 11. sadaļu. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[449] NRA 2023 risku mazinošais pasākums Nr. 12.1.2.

3.5.7. Šī reforma Latvijā izveidoja vienotu kontaktpunktu gan mērķēto finanšu, gan sektorālo sankciju jautājumos. FID ir veicis pasākumus, lai veidotu centralizētu un riskos balstītu sankciju izpildes modeli, kas apvieno tiesisko noteiktību, praktiskus skaidrojumus, caurskatāmību attiecībā uz iesaldētajiem aktīviem, mērķētu risku analīzi, kā arī ciešu nacionālo un starptautisko sadarbību.

3.5.8. Mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas ievainojamību mazina pārskata periodā ieviestā kārtība, kurā FID izvērtē personu veikto aktīvu iesaldēšanas atbilstību sankciju normatīvajiem aktiem un publicē informāciju par sankciju subjektiem, kuriem Latvijā iesaldēti aktīvi (skatīt detalizētu informāciju par iesaldētajiem aktīviem Latvijā apakšnodaļā "Sankciju subjektu klātbūtne Latvijas finanšu un ekonomiskajā vidē"). [450] Šī kārtība, tostarp, paredz, ka aktīvu iesaldēšanas pamatotība var tikt apstrīdēta tiesā. Šāda apstrīdēšanas iespēja ir būtiska tiesiskās noteiktības un sankciju subjektu tiesību aizsardzības nodrošināšanai. FID kā kompetentās iestādes veiktais iesaldēšanas pamatotības izvērtējums nodrošina, ka strīdi par aktīvu iesaldēšanu tiek risināti centralizēti, savukārt FID var konsekventi pamatot iesaldēšanas atbilstību sankciju regulējumam. Tas mazina risku, ka sankciju subjekti vienlaikus vērstos pret vairākām privātā sektora personām vai publisko reģistru uzturētājiem Latvijā, kuri veikuši iesaldēšanu. Tādejādi tiek veidota vienota izpratne par līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu, veicināta tiesiskā noteiktība un vienveidīga sankciju izpilde.

3.5.9. Jāņem vērā, ka FID publicē informāciju tikai par sankciju subjektiem, kuriem Latvijā ir iesaldēti aktīvi. Tādēļ personām pašām joprojām jāvērtē sadarbības partneru saistība ar sankciju subjektiem, tostarp īpašumtiesību un kontroles līmenī. Šis risks ir īpaši nozīmīgs darījumos ar Krievijas un Baltkrievijas juridiskām personām, kur informācijas pieejamība ir ierobežota un var tikt izmantotas slēptas kontroles shēmas.

3.5.10. Papildus, ievainojamību attiecībā uz mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanu mazina FID metodiskais atbalsts. Piemēram, FID ir izstrādājis vadlīnijas kontroles vērtēšanai.[451] To papildina FID uzturētais sankciju meklētājs, kas bez maksas ļauj pārbaudīt ES, ANO un Latvijas sankciju sarakstos iekļautās personas.[452] Tomēr galīgā atbildība par pietiekamu darījuma partneru pārbaudi gulstas uz pašām personām un uzņēmumiem, tādēļ ievainojamība saglabājas, ja pārbaude aprobežojas tikai ar formālu sankciju sarakstu pārbaudi.

3.5.11. FID kompetence lemt par lielāko daļu sankciju regulējumā paredzētajiem izņēmumiem[453] nodrošina izņēmumu vienotu un konsekventu izvērtēšanu (skatīt detalizētu informāciju par FID izdotajām atļaujām un atteikumiem piemērot izņēmumus apakšnodaļā "Sankciju subjektu klātbūtne Latvijas finanšu un ekonomiskajā vidē"). Vienlaikus visas FID izdotās atļaujas ietver ziņošanas pienākumu, tādējādi nodrošinot turpmāku kontroli pār atļaujas atbilstošu izpildi. Līdz ar to Latvijā tiek nodrošināta iesaldēto līdzekļu un saimniecisko resursu izmantošanas kontrole, vienlaikus nepieļaujot sankciju subjektu nepamatotu piekļuvi aktīviem ārpus sankciju regulējumā paredzētajiem izņēmumiem.

3.5.12. Īstenojot mērķētus un visaptverošus sabiedrības informēšanas pasākumus, NRA pārskata periodā būtiski mazināta NRA 2023 identificētā ievainojamība attiecībā uz nepietiekamu izpratni par sankciju risku pārvaldību tādu personu vidū, kuras nav Sankciju likuma speciālie subjekti, bet kurām piemīt paaugstināts sankciju pārkāpšanas risks.[454] FID uztur sankciju tīmekļvietni, kur regulāri publicē skaidrojumus un atbildes uz biežāk uzdotajiem jautājumiem par dažādiem sankciju ierobežojumu aspektiem un praktiskiem ieteikumiem sankciju risku pārvaldīšanai. Tas mazina gan mērķēto finanšu sankciju, gan sektorālo sankciju pārkāpšanas ievainojamību, kas izriet no sankciju regulējuma sarežģītības un biežajām izmaiņām.

3.5.13. Pārskata periodā par sankciju jautājumiem FID organizējis 38 mērķētas apmācības publiskā un privātā sektora pārstāvjiem. Piemēram, publiskā sektora mācībās tiesnešiem, prokuroriem un izmeklētājiem piedalījās vairāk nekā 200 dalībnieku. Papildus, FID īsteno mērķētus pasākumus paaugstināta sankciju riska jomās. Piemēram, 2025. gadā FID publicēja vadlīnijas "Sankciju risku

[450] Saraksts ar sankciju subjektiem, kuriem Latvijā iesaldēti aktīvi, pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-subjekti.
[451] FID, *Sankcijām pakļautu valsts amatpersonu kontroles vērtēšana*. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/uploads/FID_Sankcijam_paklautu_valsts_amatpersonu_kontroles_vertesanas_vadlinijas_2025.pdf.
[452] Sankciju meklētājs pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-mekletajs.
[453] Atsevišķos Sankciju likuma 10. pantā paredzētajos gadījumos kompetence lemt par izņēmumu piemērošanu ir citām iestādēm, piemēram, Ministru Kabinetam, kad jautājums skar Latvijas nacionālās drošības jautājumus, un ĀM saistībā ar humāniem izņēmumiem un stratēģiskas nozīmes preču apriti. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[454] NRA 2023 risku mazinošie pasākumi Nr. 12.3.1. un 12.3.2.

pārvaldīšana darījumos ar paaugstināta riska valstīm",[455] kā arī kopā ar VID MP nosūtīja detalizētu skaidrojumu 208 CHP preču eksportētājiem. Tam sekoja apmācības, kas sasniedza aptuveni 350 dalībniekus.

3.5.14. FID mērķtiecīgi stiprina sadarbību ar galvenajiem nacionālajiem partneriem, lai nodrošinātu vienotu sankciju regulējuma izpratni un konsekventu piemērošanu praksē. Piemēram, FID koordinē ciešu sadarbību ar ĀM – sankciju politikas veidotāju – un VID MP, kas nodrošina sankcijām pakļauto preču kontroli uz robežas.

3.5.15. Papildus, FID sniedz praktisku ieguldījumu sankciju režīma pilnveidošanā. Balstoties uz sankciju izpildē gūto informāciju, FID identificē regulējuma nepilnības un informē politikas veidotājus par nepieciešamajiem uzlabojumiem.

3.5.16. Kopumā FID noteikšana par kompetento iestādi sankciju izpildes jautājumos ir būtiski mazinājusi ievainojamību, kas izrietēja no decentralizētas sankciju izpildes sistēmas. Centralizētais modelis nodrošina vienotu kontaktpunktu gan mērķēto finanšu, gan sektorālo sankciju jautājumos, kā arī nodrošina vienveidīgu un koordinētu sankciju izpildi Latvijā. Vienlaikus FID sankciju izpildes funkcijas apvienošana ar finanšu izlūkošanas kompetenci ļauj savlaicīgi identificēt jaunus riskus, sasaistīt tos ar STR konstatētajām tendencēm un nodrošināt koordinētu nacionālo reakciju. Tādējādi Latvijā ir izveidots riskos balstīts sankciju izpildes modelis, kas stiprina gan publiskā sektora spēju efektīvi reaģēt uz sankciju riskiem, gan privātā sektora spēju tos izprast un pārvaldīt.

FID finanšu izlūkošanas darbs sankciju pārkāpumu atklāšanā un novēršanā

3.5.17. FID finanšu izlūkošanas darbs būtiski mazina ievainojamību sankciju pārkāpumu apkarošanas jomā, jo nodrošina centralizētu STR saņemšanu, analīzi un informācijas nodošanu kompetentajām iestādēm.

3.5.18. No 2025. gada 10. jūnija ziņošanas kārtība tika vienkāršota, atsakoties no diviem paralēliem ziņošanas kanāliem[456] un nosakot FID kā iestādi, kurai sniedzami visi STR par aizdomām par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu. Tas novērsis NRA 2023 identificēto ievainojamību, kas iepriekš varēja rasties no neskaidras vai sadrumstalotas ziņošanas kārtības.[457]

3.5.19. Kopumā FID saņemtie STR ir kvalitatīvi, kas norāda uz ziņotāju izpratni par sankciju regulējumu un aktuālajām tipoloģijām. To, cita starpā, veicinājusi FID aktīva komunikācija ar publiskā un privātā sektora pārstāvjiem, darba grupu un informatīvu semināru organizēšana, kā arī metodisko materiālu un vadlīniju aktualizēšana. Piemēram, 2025. gadā FID aktualizēja vadlīnijas par ziņojumu sniegšanu par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanos no darījumu veikšanas,[458] skaidrojot arī izmaiņas ziņošanas kārtībā un administratīvās atbildības ieviešanu par noteikta veida sankciju pārkāpumiem.

3.5.20. Ņemot vērā būtisko STR skaita pieaugumu (skatīt apakšnodaļā "FID saņemtie STR par iespējamu sektorālo sankciju pārkāpšanu"), īpaši nozīmīga ir to riskos balstīta prioritizācija, lai FID resursi tiktu novirzīti sarežģītāko vai paaugstināta riska gadījumu padziļinātai analīzei. Ja aizdomas ir pamatotas, FID sagatavo analītiskos materiālus un nodod tos kompetentajām iestādēm. Kopumā FID pārskata periodā nosūtījis 430 analītiskos materiālus, kas saistīti ar aizdomām par sankciju pārkāpšanu vai to mēģinājumiem.[459] Galvenie analītisko materiālu saņēmēji ir VDD (50 %), VID NMPP (30 %) un VID MP (19 %).

[455] FID, *Sankciju risku pārvaldīšana darījumos ar paaugstināta riska valstīm*.
Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/uploads/vadlinijas_sankciju_risku_parvaldisana_darijumos_ar_paaugstinata_riska_valstim.pdf.
[456] Iepriekš Sankciju likuma 17. pants paredzēja, ka par sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu jāziņo VDD, bet par aizdomām par sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē jāziņo FID. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[457] NRA 2023 risku mazinošais pasākums Nr. 12.4.
[458] FID, *Ziņojumu sniegšana par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanās no darījumu veikšanas*. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/Zi%C5%86o%C5%A1anas%20vadl%C4%ABniju%20%E2%80%9CZi%C5%86ojumu%20snieg%C5%A1ana%20par%20aizdom%C4%ABgiem%20dar%C4%ABjumiem%20un%20attur%C4%93%C5%A1an%C4%81s%20no%20dar%C4%ABjumu%20veik%C5%A1ana%E2%80%9D%203.%20papildin%C4%81t%C4%81%20redakcija.pdf.
[459] FID nosūtītie analītiskie materiāli iedalās dažādās kategorijās. Lielākoties materiāli tiek sūtīti kā informācija zināšanai (riska informācija), atsevišķos gadījumos kā kompetentās iestādes atzinums, lūdzot uzsākt kriminālprocesu, bet vēl kā papildu informācija pie iepriekš nosūtītiem materiāliem.

Gadījuma piemērs Nr. 3.5.1. – Sankcijām pakļautu preču eksports uz Krieviju caur trešajām valstīm

Pamatojoties uz Latvijas kredītiestāžu iesniegtajiem STR, FID veica Latvijas juridiskās personas darījumu un veikto preču eksportu analīzi.

Juridiskās personas saimnieciskā darbība ir saistīta mehānisko komponenšu ražošanu, tajā skaitā tādu, kas iekļautas CHP preču sarakstā un uz ko attiecināmi aizliegumi[460] tieši vai netieši pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Krievijā vai izmantošanai Krievijā. Izvērtējot pieejamo informāciju par Latvijas juridiskās personas veikto preču eksportu un maksājumiem ar darījumu partneriem pirms un pēc sankciju ierobežojumu noteikšanas, konstatēts, ka pirms sankciju noteikšanas juridiskās personas galvenie ārvalstu sadarbības partneri bija juridiskas personas Krievijā, bet pēc ierobežojumus noteikšanas – juridiskas personas vairākās Centrālāzijas un citās trešajās valstīs.

Veicot publiski pieejamās informācijas, kā arī no ārvalstu pilnvarotajām iestādēm saņemtās informācijas analīzi, FID konstatēja, ka Centrālāzijas un citās trešajās valstīs reģistrētās juridiskās personas no Latvijas juridiskās personas saņemtās preces ir re-eksportējušas Krievijā reģistrētām juridiskām personām, kam pirms ierobežojumu noteikšanas attiecīgās preces bija eksportējusi Latvijas juridiskā persona.

FID konstatējis, ka Latvijas juridiskā persona caur Centrālāzijas un citām trešajām valstīm, iespējams, uz Krieviju ir eksportējusi CHP preču sarakstā iekļautas preces ar kopējo vērtību vairāk kā 7 000 000 EUR, tādējādi pārkāpjot sankcijas.

FID nosūtījis analītisko materiālu TAI.

3.5.21. Turpināta NRA 2023 pārskata periodā uzsāktā FID un VID MP riska informācijas apmaiņa, kur FID nodod riska informāciju gadījumos, kad aizdomu par notikušu sankciju pārkāpšanu līmenis nesasniedz analītiskā materiāla nosūtīšanas TAI slieksni vai sankciju pārkāpums muitas jomā varētu notikt nākotnē un varētu tikt novērsts, savukārt VID MP sniedz FID informāciju par noraidītām kravām vai citiem gadījumiem, kuros pastāv sankciju pārkāpšanas pazīmes. Šāda informācijas apmaiņa mazina ievainojamību, kas saistīta ar trešo valstu un sarežģītu piegādes ķēžu izmantošanu, palīdzot mērķēt muitas kontroles uz augstāka riska kravām vai darījumiem.

Datu pieejamība un kompetento iestāžu sadarbība

3.5.22. Ievainojamību sankciju pārkāpšanas jomā būtiski mazina plaša datu pieejamība kompetentajām iestādēm un efektīva informācijas apmaiņa starp iestādēm. FID un TAI ir piekļuve vairāk nekā 70 valsts informācijas sistēmām un to apakšsistēmām, tostarp kontu reģistram, UR datiem, muitas datiem, nodokļu informācijai un citām datubāzēm. Ievainojamību mazina arī FID izveidotais "Black Box" risinājums (skatīt vairāk apakšnodaļā "Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte").

3.5.23. Papildus ievainojamību mazina arī publiski pieejami rīki, kas atbalsta sankciju izpildi. UR dati ir bez maksas publiski pieejami un sniedz informāciju par juridisko personu amatpersonām, dalībniekiem un patiesajiem labuma guvējiem (skatīt apakšnodaļā "Informācijas par PLG pieejamība un ticamība"). Tāpat nozīmīgi ir FID uzturētais sankciju meklētājs[461] un publiskais saraksts ar sankciju subjektiem, kuriem Latvijā iesaldēti aktīvi.[462]

3.5.24. Papildus ievainojamību attiecībā uz sankciju pārkāpšanu mazina arī vairāki sadarbības formāti. Stratēģiskā līmenī turpina darboties Sankciju koordinācijas padome, kas nodrošina regulāru informācijas apmaiņu starp publisko un privāto sektoru un veicina labās prakses izplatīšanu.

3.5.25. Operacionālā līmenī būtisks ir FID koordinētais SKG formāts, kurā tiek veikta informācijas apmaiņa starp TAI, UKI, Sankciju likuma speciālajiem subjektiem un citām iesaistītajām institūcijām, lai identificētu un izmeklētu sankciju pārkāpumus (skatīt vairāk apakšnodaļā "Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte").

[460] Aizliegumi eksportēt preces noteikti Regulas 833/2014 2.a panta 1. punktā un 3.k panta 1. punktā.
[461] Sankciju meklētājs pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-mekletajs.
[462] Saraksts ar sankciju subjektiem, kuriem Latvijā iesaldēti aktīvi, pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/sankciju-subjekti.

3.5.26. Būtiska ir arī FID koordinējošā loma starp kompetentajām iestādēm. Ieviešot ES Sankciju direktīvu,[463] FID tika noteikts par iestādi, kas atbildīga par koordināciju un sadarbību sankciju pārkāpumu apkarošanā, tostarp kopīgu prioritāšu un izpratnes veidošanu, stratēģiskas informācijas apmaiņu un koordināciju atsevišķās izmeklēšanās. Īstenojot šo funkciju, 2025. gadā tika uzsākts darbs pie sadarbības memoranda starp FID, prokuratūru, izmeklēšanas iestādēm un VID MP, lai vienotos par galvenajām prioritātēm sankciju pārkāpumu apkarošanas jomā. Šāda pieeja palīdz veidot vienotu izpratni par būtiskākajiem sankciju pārkāpšanas riskiem un efektīvāk virzīt resursus uz augstākās prioritātes gadījumiem.

3.5.27. Papildus, būtisku ieguldījumu ievainojamības mazināšanā sniedz FID koordinētā publiskā un privātā sektora sadarbība. Jau 2022. gadā ieviestais un 2025. gadā uzlabotais sadarbības formāts nodrošina regulāru informācijas apmaiņu starp finanšu iestādēm un sankciju jomas kompetentajām iestādēm (FID, FNA, VID MP, Latvijas Banku un VDD) un veicina vienotu izpratni par sankciju izpildi un pārkāpumu tipoloģijām.

Latvijā reģistrētas juridiskās personas un citi veidojumi

3.5.28. Mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas ievainojamību mazina UR spēja efektīvi identificē juridiskās personas, kas ir sankcijām pakļautu personu īpašumā vai kontrolē, un, ievērojot noteikto kārtību[464], nekavējoties ziņo par tām FID, tostarp gadījumos, kad kontrole tiek īstenota caur sarežģītām īpašumtiesību struktūrām. Uz NRA pārskata perioda beigām bija identificētas 23 Latvijā reģistrētas juridiskās personas vai citi veidojumi, uz kuriem attiecināmas mērķētās finanšu sankcijas, jo tie atrodas sankcijām pakļautu personu īpašumā vai kontrolē.[465]

3.5.29. Pārskata periodā UR vestajos reģistros attiecībā uz PLG identificējošo informāciju tiek norādīta tikai 1 pilsonība. Tas rada ievainojamību, jo tiek apgrūtināta iespēja identificēt juridisko personu un citu veidojumu saistību ar Krieviju vai Baltkrieviju, kas apgrūtina to sektorālo sankciju piemērošanu, kuru tvērums ir atkarīgs no juridiskās personas īpašnieku vai kontrolētāju valstspiederības. Šī ievainojamība ir būtiska, ņemot vērā draudu sadaļā identificēto, ka Krievijas valstspiederība visā NRA pārskata periodā ir bijusi otrā biežākā PLG valstspiederība Latvijā reģistrētajās juridiskajās personās aiz Latvijas valstspiederības.

3.5.30. Jānorāda, ka 2025. gada decembrī pieņemtās izmaiņas nacionālajā regulējumā, kas paredz, ka no 2026. gada 1. jūlija PLG reģistrā tiks reģistrētas ziņas par visām PLG pilsonībām.[466] Šāda regulējuma pieņemšana būtiski mazinās ievainojamību attiecībā uz pārskata periodā identificēto tendenci PLG ar Krievijas un Baltkrievijas pilsonību pārreģistrēt UR vestajos reģistros citu savu pilsonību, jo turpmāk vairāku pilsonību gadījumā reģistrēt tikai 1 pilsonību nebūs pieļaujams.

TUA/PUA turētāji un pakalpojumu sniegšana Krievijas juridiskajām personām

3.5.31. Kā norādīts draudu sadaļā, salīdzinot ar NRA 2023, šajā NRA pārskata periodā nav būtiski mainījies Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem izsniegto TUA un PUA skaits. Ievainojamība, kas saistīta ar šo personu pastāvošajam saitēm ar Krieviju un Baltkrieviju saistāma ar apstākli, ka atsevišķas sankcijām pakļautas darbības, īpaši IT, vadības konsultāciju un citu profesionālo pakalpojumu sniegšana Krievijas un Baltkrievijas subjektiem var tikt veiktas attālināti no ES teritorijas.

3.5.32. Šo ievainojamību pastiprina tas, ka trešo valstu pilsoņi nepietiekami izprot ES sankciju prasības. Proti, ES sankcijas ir jāievēro visām personām, kas atrodas ES teritorijā, neatkarīgi no valstspiederības. Vienlaikus šo ievainojamību būtiski mazina finanšu iestāžu spēja identificēt aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem FID, kā arī FID kapacitāte sagatavot analītiskos materiālus un nodot tos izmeklēšanas iestādēm. Par šāda veida pārkāpumiem regulāri ziņo gan kredītiestādes, gan valūtu tirdzniecības sabiedrības. Īpaši būtiska ir valūtu tirdzniecības

[463] 2024. gada 24. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1226 par noziedzīgu nodarījumu un sodu noteikšanu attiecībā uz Savienības ierobežojošo pasākumu pārkāpumiem un ar ko groza Direktīvu (ES) 2018/1673. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1226/oj/?locale=LV.
[464] Saskaņā ar Sankciju likuma 12. panta piekto daļu ikvienai personai ir pienākums nekavējoties informēt Finanšu izlūkošanas dienestu par starptautisko un nacionālo sankciju izpildi, tai skaitā par jebkādu līdzekļu iesaldēšanu, tiklīdz tā veikta. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[465] Informācija par Latvijā iesaldētiem aktīviem tiek publicēta FID mājaslapā. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/iesaldetie-aktivi.
[466] 2025. gada 5. decembra grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" paredz, ka izmaiņas attiecībā uz reģistrējamo informāciju par PLG pilsonībām stāsties spēkā 2026. gada 1. jūlijā. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/365256-grozijumi-likuma-par-latvijas-republikas-uznemumu-registru-.

sabiedrību loma, jo tās nereti pirmās nonāk saskarē ar ārvalstniekiem, kuri vēlas veikt Krievijas rubļu maiņu uz EUR, kuru izcelsme saistīta ar Krievijā vai Baltkrievijā gūtiem ienākumiem (skatīt gadījuma piemēru apakšnodaļā "FID saņemtie STR par iespējamu sektorālo sankciju pārkāpšanu").

3.5.33. Papildus, šo ievainojamību mazina FID spēja savlaicīgi identificēt aktuālos sankciju pārkāpšanas riskus un nodrošināt mērķētu, riskos balstītu un koordinētu reakciju to mazināšanai. Reaģējot uz pieaugošo STR skaitu par aizliegtu pakalpojumu sniegšanu Krievijā un sadarbību ar sankcijām pakļautām kredītiestādēm, FID sagatavoja publiski pieejamu informatīvu materiālu par sankciju ievērošanu un pārkāpšanas sekām[467], kas sadarbībā ar PMLP tika klātienē izplatīts ārvalstniekiem, dienā vidēji sasniedzot 178 personas.

Sankciju likuma speciālo subjektu izpratne par sankciju regulējumu un to uzraudzība

3.5.34. Latvijā sankciju ievērošana ir obligāta visām personām. Papildus, noteiktu sektoru, kam vispārīgi piemīt paaugstināts risks tikt iesaistītiem sankciju pārkāpšana, subjektiem jāievieš sankciju risku pārvaldības IKS, ko pārrauga uzraudzības institūcijas.[468] Šāda uzraudzīta pieeja būtiski mazina ievainojamību šo sektoru pārstāvju iesaistei sankciju pārkāpšanā.

3.5.35. Latvijas kontekstā finanšu sektors ir būtiskākais sektors sankciju riska pārvaldībā, ņemot vērā tā materialitāti, darījumu apjomu un centrālo lomu finanšu plūsmu nodrošināšanā.[469] Vēsturiski Latvija bija pakļauta augstākiem riskiem saistībā ar nerezidentu biznesu un pārrobežu finanšu plūsmām, taču pēc 2018. gada šie riski ir būtiski mazināti un pārskata periodā saglabājas zemi. Tas būtiski samazina finanšu sektora ievainojamību tikt izmantotam sankciju pārkāpšanai.

3.5.36. Kā norādīts draudu sadaļā, ar Krieviju, Baltkrieviju un paaugstināta sankciju riska valstīm saistītās noguldījumu un maksājumu plūsmas Latvijas kredītiestādēs saglabājas nelielas, bet stabilas. Tāpēc finanšu sektoram joprojām būtiski nodrošināt efektīvas kontroles, lai identificētu gan mērķēto finanšu sankciju, gan sektorālo sankciju pārkāpšanas pazīmes.

3.5.37. MONEYVAL 6. kārtas novērtējums norāda, ka finanšu sektora uzraudzība Latvijā ir viena no stiprajām pusēm, tā balstīta uz risku orientētu pieeju. MONEYVAL 6. kārtas novērtējums norāda, ka finanšu iestādēm ir augsta izpratne par sankciju prasībām, kā arī efektīvi kontroles mehānismi (skatīt nodaļas "Nacionāla līmeņa draudi" un "Nacionāla līmeņa ievainojamība").[470]

3.5.38. Uz to papildus norāda arī Latvijas Bankas uzraudzības darbības – pārskata periodā veiktas 44 pārbaudes[471] attiecībā uz sankciju risku pārvaldīšanas IKS un organizētas 34 apmācības. Pārskata periodā 5 gadījumos Latvijas Banka piemērojusi sodus iestādei vai to amatpersonām par pārkāpumiem NILLTPFN un sankciju riska pārvaldības jomā. Vienā gadījumā piemērots sods aptuveni 2 miljonu EUR apmērā, savukārt citā gadījumā naudas sods piemērots tieši atbildīgajam valdes priekšsēdētajām (31,7 tūkstošu EUR apmērā). Vienā gadījumā kā sods piemērota finanšu iestādes licences anulēšana, bet citā gadījumā apturēta finanšu iestādes darbība uz laiku, kamēr tiek novērsti pārkāpumi (iestādes darbība pēc trūkumu novēršanas tika atjaunota).

3.5.39. Latvijas Banka sagatavo arī ikgadējo finanšu sektora risku novērtējumu, kur cita starpā tiek identificēti un analizēti ar sankciju pārkāpšanu saistītie riski, tostarp klientu un to patieso labuma guvēju saikne (reģistrācijas, rezidences, saimnieciskās vai personiskās darbības veikšanas valsts) ar valstīm pret kurām ir noteiktas sankcijas vai kurām piemīt paaugstināts sankciju pārkāpšanas risks, veikta maksājumu plūsmu uz un no sankciju riska valstīm analīze, noteikts sankciju pārkāpšanas riska līmenis. Par novērtējuma rezultātiem tiek informēti gan finanšu tirgus dalībnieki, gan citas kompetentās iestādes. Risku novērtējuma rezultāti tiek ņemti vērā, nosakot nākamā perioda uzraudzības prioritātes un aktivitātes.

[467] FID, *FID skaidro būtiskāko par sankciju ievērošanu Latvijā*. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/aktualitates/fid-skaidro-butiskako-par-sankciju-ieverosanu-latvija.
[468] Saskaņā ar Sankciju likuma 13.[1] pantu šāds pienākums ir kopš 2019. gada. Šie subjekti ir tie paši, kuriem jāievieš iekšējās kontroles sistēmas, lai pārvaldītu NILLTPF riskus. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.
[469] Skatīt arī Moneyval 6. kārtas ziņojuma ievada sadaļu "*Introduction to Money Laundering and Terrorist Financing Risks and Context*". Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea
[470] Skatīt Moneyval 6. kārtas ziņojuma 3. sadaļu. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[471] Latvijas Banka veikusi 29 klātienes pārbaudes, 12 neklātienes pārbaudes un 3 horizontālās pārbaudes attiecībā uz finanšu iestāžu sankciju risku pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmām.

3.5.40. Minētais norāda uz proporcionālu un efektīvu uzraudzību. Būtiski, ka tiek izmantoti arī stingrākie instrumenti – licences anulēšana un darbības apturēšana, gadījumos, kad pārkāpumi ir būtiski, tādejādi ievērojami mazinot ievainojamību sankciju pārkāpšanai.

3.5.41. Papildus ievainojamību, kas saistīta ar maksājumu plūsmām uz Krieviju, Baltkrieviju un paaugstināta sankciju riska valstīm, mazina Latvijas Bankas mērķēta finanšu plūsmu uzraudzība. Latvijas Banka reizi ceturksnī analizē plūsmu tendences gan sektorā kopumā, gan katras finanšu iestādes līmenī, un netipisku izmaiņu gadījumā pieprasa skaidrojumu par darījumiem, kas tās veidojuši, nepieciešamības gadījumā veic padziļinātas uzraudzības aktivitātes.

3.5.42. FID saņemto STR analīze norāda, ka finanšu iestādes spēj efektīvi identificēt aizdomas par sankciju pārkāpumiem un nodrošina kvalitatīvu ziņošanu. Aptuveni 78 % STR par aizdomām par sankciju pārkāpšanu, ko FID saņēmis 2025. gadā, ir no finanšu sektora.

3.5.43. Finanšu iestādes efektīvi identificē iesaldēšanai pakļaujamus līdzekļus, tostarp gadījumos, kad sankcijām pakļautas personas kontrolē vai tām pieder juridiskās personas caur sarežģītām struktūrām. Pārskata periodā nav konstatēti gadījumi, kuros kredītiestādes nebūtu veikušas līdzekļu iesaldēšanu. Esošie kontroles mehānismi ļauj identificēt gan klientus, gan ienākošos maksājumus no personām, kas iekļautas sankciju sarakstos un kas atrodas šādu personu īpašumā vai kontrolē. Uz pārskata perioda beigām kredītiestāžu starpkontos, kur tiek iesaldēti līdzekļi, ja maksājuma veicējs bijis sankciju subjekts, bija iesaldēti 71 dažādu sankciju subjektu līdzekļi.

3.5.44. Latvijā KAPS sektors NRA 2026 pārskata periodā nebija būtiski attīstīts, taču sektora attīstības un izaugsmes tendences nākotnē var palielināt tā ievainojamību sankciju pārkāpumu un apiešanas riskiem. Pieaugot kriptoaktīvu pakalpojumu pieejamībai un izmantošanai, var pieaugt arī to izmantošana sankciju apiešanai, tomēr sektora ievainojamība šobrīd vērtējama kā vidēji zema. Galvenā iespējamā ievainojamība saistīta ar situācijām, kad līdzekļi pēc darījumiem kriptoaktīvos tiek pārskaitīti uz Latvijas kredītiestādēm vai citādi nonāk Latvijas finanšu sistēmā. Lai gan sankciju pārkāpšanas kontekstā šādi gadījumi Latvijā nav identificēti, citos noziedzīgo nodarījumu veidos kriptoaktīvu izmantošana ir konstatēta. Kompetentajām iestādēm ir nepieciešamie rīki un zināšanas šādu gadījumu izmeklēšanai, tomēr, ņemot vērā starptautisko tendenci izmantot kriptoaktīvus sankciju apiešanā, šai jomai nepieciešama pastāvīga uzraudzība.

3.5.45. Nefinanšu sektori, kas pakļauti uzraudzībai sankciju risku pārvaldībā, kopumā ir maznozīmīgi no sankciju riska viedokļa, ņemot vērā sektoru lielumu un veikto darījumu apjomu.[472]

3.5.46. MONEYVAL 6. kārta ziņojumā konstatēts, ka nefinanšu sektorā kopumā ir salīdzinoši zemāka izpratne par sankciju izpildi un ierobežotāka tehniskā kapacitāte, kas saistīta ar sankciju kontroles mehānismiem. MONEYVAL 6. kārtas ziņojumā atsevišķi izcelts grāmatvedības un neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju, kā arī advokātu sektors, kur, lai gan kopējais sankciju pārkāpšanas risks Latvijā tiek vērtēts kā salīdzinoši zems, būtu nepieciešams veikt noteiktus uzlabojumus.[473]

3.5.47. Kopumā, lai gan finanšu sektors Latvijā ir būtisks sankciju riska kontekstā, tā efektīvā uzraudzība, augstā izpratne un attīstītās kontroles sistēmas būtiski mazina kopējo ievainojamību sankciju pārkāpšanas jomā. Finanšu sektora spēja savlaicīgi izpildīt sankcijas, identificēt aizdomīgus darījumus un novērst sankciju pārkāpumus ir būtisks gan mērķēto finanšu sankciju, gan sektorālo sankciju pārkāpšanas ievainojamību mazinošs faktors.

Tirdzniecība un muitas kontrole

3.5.48. VID MP ar ES ārējās robežas un citu ES dalībvalstu muitas iestādēm[474] 2024. gadā noslēdza vienošanos par reģionālu pieeju vienotu muitas kontroļu nodrošināšanai un informācijas apmaiņai ES sankciju izpildei. Šīs vienošanās ietvaros valstu muitas iestādes saskaņo pieejas sankciju risku

[472] Skatīt arī Moneyval 6. kārtas ziņojuma ievada sadaļu "*Introduction to Money Laundering and Terrorist Financing Risks and Context*", kā arī 10. un 11. sadaļu. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[473] Moneyval 6. kārtas ziņojumā tiek norādīts uz nepieciešamību stiprināt nozares izpratni par mērķēto finanšu sankciju prasībām, kā arī pilnveidot uzraudzības pieeju, ieviešot pilnvērtīgu, uz riskiem balstītu uzraudzības modeli, kas papildus darbības veidam ņemtu vērā arī klientu profilu, darījumu raksturu un citus būtiskus riska faktorus. Tāpat būtiski ir pastiprināt metodisko atbalstu, vadlīnijas un informēšanas pasākumus, lai nodrošinātu savlaicīgu sankciju risku atpazīšanu arī šajā sektorā. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[474] 2024. gadā vienošanās noslēgta starp Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Polijas, Somijas un Horvātijas muitas iestādēm, vēlāk tai pievienojās Dānijas un Zviedrijas muitas iestādes.

pārvaldībai, tostarp attiecībā uz papildu dokumentu pieprasīšanu, rīcību gadījumos, kad tiek konstatēti sankciju riski, kā arī informācijas apmaiņu par identificētajiem riskiem. Tas veicina vienveidīgāku sankciju piemērošanu un samazina iespējas izmantot valstu atšķirīgās pieejas vai rīcības modeļus sankciju pārkāpšanai.

3.5.49. Kopumā ievainojamību, kas saistīta ar preču plūsmām caur Latviju, būtiski mazina VID MP kontroles sistēmas efektivitāte. Draudu daļā norādītais lielais VID MP kontroles darbību apjoms, augsts sankciju kontroļu īpatsvars, būtisks identificēto iespējamo pārkāpumu skaits un lielais kriminālprocesu īpatsvars, kas uzsākti, pamatojoties uz VID MP materiāliem, norāda uz to, ka VID MP spēj agrīnā stadijā identificēt sankciju pārkāpšanas riskus. VID MP kontroles aptver gan tiešu eksportu uz Krieviju un Baltkrieviju, gan eksportu uz citām trešajām valstīm, kas ļauj identificēt arī netiešas sankciju pārkāpšanas pazīmes.

Gadījuma piemērs Nr. 3.5.2. – Novērsts iespējams sankciju pārkāpums muitas iestāžu sadarbības rezultātā

2025. gadā Pāternieku muitas kontroles punktā no Latvijas uz Baltkrieviju mēģināts izvest jauktu kravu, kura saturēja motociklus, motoreļļas, apģērbu u. c. preces. Tika konstatēts, ka agrāk Pāternieku muitas kontroles punktā noraidīja tā paša eksportētāja un nosūtītāja kravu ar motocikliem, bet ar nedaudz atšķirīgu deklarēto preču vērtību un citu saņēmēju. Noraidījuma iemesls bija apstāklis, ka saņēmējvalsts kompetentā iestāde nevarēja apstiprināt iesniegto dokumentu autentiskumu, radot pamatotas šaubas par preču patieso saņēmēju. Lietas materiāli nosūtīti VID NMPP iespējama noziedzīga nodarījuma sastāva izvērtēšanai un jautājuma lemšanai par kriminālprocesa uzsākšanu.

3.5.50. Papildus ievainojamību mazina VID MP prakse gadījumos, kur identificēts paaugstināts sankciju risks, noraidīt kravas un vienlaikus sagatavot riska informācijas formas, kas pieejamas arī citu ES dalībvalstu muitas iestādēm. Tas ļauj ne tikai novērst konkrētu iespējamu pārkāpumu Latvijā, bet arī stiprina ES līmeņa informācijas apmaiņu un palīdz citām muitas iestādēm identificēt līdzīgus riskus.

3.5.51. VID MP kontroles pastarpināti aptver arī mērķēto finanšu sankciju riskus, jo preču aprites kontroles ietvaros tiek vērtēts ne tikai preču veids, izcelsme un galamērķis, bet arī darījumā iesaistītās personas. Tādējādi VID MP var identificēt gadījumus, kuros preču izvešana, ievešana vai tranzīts var radīt mērķēto finanšu sankciju pārkāpumu, piemēram, ja preces saņēmējs, nosūtītājs, pārvadātājs vai cita darījumā iesaistītā persona ir sankciju subjekts vai atrodas sankciju subjekta īpašumā vai kontrolē.

Gadījuma piemērs Nr. 3.5.3. – Novērsts mērķēto finanšu sankciju pārkāpums

2024. gadā Šķirotavas muitas kontroles punktā tika mēģināts eksportēt alkohola (vīna) kravas no Latvijas uz Krieviju, savukārt 2025. gadā Terehovas muitas kontroles punktā tika mēģināts tranzītā no Lietuvas izvest alkohola (vīna) kravas vienam un tam pašam saņēmējam Krievijā. Saskaņā ar Krievijas juridisko personu reģistrā pieejamo informāciju preču saņēmējs ir daļa no īpašumtiesību struktūras, kas saistīta ar Regulas Nr. 269/2014 I pielikumā iekļautu personu. Muitas kontroles laikā klientam tika pieprasīta papildu informācija par patiesajiem labuma guvējiem, taču klients atteicās to sniegt. Ņemot vērā aizdomas, ka kravas saņēmējs ir uzskatāms par sankciju subjektu, kuram saskaņā ar Regulas Nr. 269/2014 2. panta 2. punktu ir aizliegts darīt pieejamus līdzekļus un saimnieciskos resursus, alkohola (vīna) kravu izvešana netika atļauta.

3.5.52. Papildus ievainojamību mazina administratīvās atbildības ieviešana par ar preču, kuru vērtība nesasniedz 10 000 EUR, apriti saistītiem sankciju pārkāpumiem[475] un tās praktiska piemērošana muitas kontrolē. Tā jau ir ļāvusi ātrāk reaģēt uz mazāk smagiem pārkāpumiem, nodrošinot pārkāpējam ātrāku tiesisko seku iestāšanos un nekavējošu atturošu efektu, vienlaikus saglabājot kriminālatbildību par smagākiem pārkāpumiem. Uz to norāda VID MP prakse – 2025. gadā uzsākti 368 administratīvā pārkāpuma procesi un 211 gadījumos piemēroti naudas sodi par kopējo summu aptuveni 2,6 miljoni EUR.

[475] Saskaņā ar Sankciju likuma 18. panta otro daļu par starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot vai pārvietojot pāri Latvijas Republikas valsts robežai sankcijām pakļautās preces vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, ja preču vai pakalpojumu vērtība nesasniedz 10 000 *EUR*, piemēro naudas sodu fiziskajai personai līdz 2 000 naudas soda vienībām, bet juridiskajai personai — no 2 000 līdz 6 000 naudas soda vienībām. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums.

3.5.53. Draudu daļā analizētā VID MP identificēto iespējamo pārkāpumu skaita samazināšanās norāda uz kontroles sistēmas atturošo ietekmi, kā arī norāda uz ieviestās administratīvās atbildības atturošo efektu. Tomēr sankciju pārkāpšanas metodes pastāvīgi tiek pielāgotas kontroles pasākumiem un kļūst sarežģītākas, kā arī Krievijas un Baltkrievijas centieni apiet sankcijas nav mazinājušies. Tāpēc saglabājas nepieciešamība turpināt stiprināt VID MP kapacitāti, īpaši padziļinātās pārbaudēs, preču klasifikācijas, izcelsmes un galamērķa izvērtēšanā, kā arī netiešu piegādes ķēžu un trešo valstu izmantošanas identificēšanā.

3.5.54. Vienlaikus jānorāda, ka ar trešo valstu izmantošanu sankciju pārkāpumos saistīto ievainojamību nav iespējams pilnībā mazināt tikai ar muitas kontrolēm. Muitas kontroles pēc būtības ir uz riskiem balstītas un koncentrējas uz konkrētu preču kustības posmu. Tās nevar pilnībā aptvert visu piegādes ķēdi pēc preču izvešanas no ES, īpaši gadījumos, kad preces tiek faktiski nogādātas trešajā valstī un tikai vēlāk re-eksportētas uz Krieviju vai Baltkrieviju.

3.5.55. Tādēļ papildus muitas kontrolei būtiska nozīme ir proaktīvai izmeklēšanas iestāžu rīcībai, identificējot tādas sankciju pārkāpšanas shēmas, kuras nav tieši konstatējamas robežkontroles laikā, kā arī efektīvai FID finanšu izlūkošanas informācijas izmantošanai.

3.5.56. Papildus šo ievainojamību mazina finanšu sektora spēja identificēt ar sankciju pārkāpumiem saistītus darījumus un ziņot par tiem FID. Tomēr finanšu sektora loma nespēj pilnībā kompensēt piegādes ķēžu un preču plūsmas riskus. Gadījumos, kad eksportu veic citu ES dalībvalstu uzņēmēji un Latvija tiek izmantota tikai kā tranzīta valsts, maksājumi bieži nenotiek caur Latvijas finanšu sistēmu, tādējādi ierobežojot Latvijas finanšu sektora iespējas identificēt šādus pārkāpumus.

3.5.57. SNP jomā ievainojamību mazina ĀM SNPEKN kompetence sniegt atzinumus par preču statusu un piemērot licencēšanas režīmu. Pārskata periodā ĀM SNPEKN saņēmusi vairāk nekā 54 000 pieprasījumu preču identifikācijai, sniegusi vairāk nekā 2 500 konsultāciju un vairākos simtos gadījumu identificējusi SNP vai sankcijām pakļautas preces. Tas norāda uz būtisku preventīvu funkciju, kas palīdz komersantiem un iestādēm pareizi piemērot ierobežojumus un novērst neatbilstošu preču apriti.

3.5.58. Tomēr attiecībā uz CHP precēm ievainojamība saglabājas paaugstināta, jo tās nav pakļautas tādam pašam iepriekšējas licencēšanas režīmam kā SNP. Līdz ar to sankciju izpilde lielā mērā ir atkarīga no komersantu spējas praksē nodrošināt darījumu partneru pārbaudi, gala lietotāja izvērtēšanu, piegādes maršruta loģikas pārbaudi un reeksporta riska mazināšanu. Šo ievainojamību mazina ES sankciju regulējumā noteiktie pienākumi CHP preču apritē iesaistītajiem uzņēmējiem ieviest sankciju risku pārvaldības IKS, tomēr to efektivitāte ir atkarīga no praktiskās ieviešanas kvalitātes.

3.5.59. Būtisku ieguldījumu šajā jomā sniedz FID kā kompetentā iestāde sankciju izpildes jautājumos. FID sniedz skaidrojumus, organizē apmācības un izstrādā vadlīnijas, tostarp par sankciju risku pārvaldību darījumos ar komersantiem valstīs ar paaugstinātu sankciju risku.[476] Tas stiprina uzņēmēju izpratni par sankciju regulējumu un spēju identificēt darījumus, kuros pastāv preču tālākas nogādāšanas uz Krieviju vai Baltkrieviju risks.

Krimināltiesiskā atbildība par sankciju pārkāpšanu

3.5.60. Kriminālprocesu efektivitāte ir būtiska sankciju pārkāpšanas ievainojamības mazināšanai, jo atturošo efektu nodrošina ne tikai pārkāpumu identificēšana, bet arī savlaicīga izmeklēšana, lietu nodošana kriminālvajāšanai un samērīgu sodu piemērošana.

3.5.61. Pārskata perioda dati liecina, ka sankciju pārkāpumu identificēšana lielā mērā balstās uz VID MP muitas kontroles rezultātiem, kas apliecina muitas kontroles būtisko nozīmi sankciju režīma ievērošanas nodrošināšanā. Vienlaikus sankciju pārkāpumu identificēšanu ārpus muitas kontroles ietekmē šo noziedzīgo nodarījumu pārrobežu raksturs, iesaistīto jurisdikciju daudzveidība un nepieciešamība izmantot starptautiskās sadarbības mehānismus. Ņemot vērā sankciju apiešanas shēmu pieaugošo sarežģītību, ir svarīgi turpināt pilnveidot kompetento iestāžu analītiskās spējas,

[476] FID, *Sankciju risku pārvaldīšana darījumos ar paaugstināta riska valstīm*. Pieejams: https://sankcijas.fid.gov.lv/uploads/vadlinijas_sankciju_risku_parvaldisana_darijumos_ar_paaugstinata_riska_valstim.pdf.

starpinstitucionālo sadarbību un informācijas apmaiņu, lai savlaicīgi identificētu iespējamos sankciju pārkāpumus arī ārpus robežkontroles konteksta.

3.5.62. Izmeklēšanas iestāžu sniegtā informācija norāda, ka sankciju pārkāpumu lietās sarežģījumi bieži saistīti ar noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses pierādīšanu. Papildu sarežģītību rada arī objektīvās puses pierādīšana, kas bieži saistīta ar preču klasifikāciju, īpaši gadījumos, kad sankcijas attiecas uz precēm ar detalizētiem 6 vai 8 ciparu KN kodiem. Tas palielina nepieciešamību pēc specializētām zināšanām, kvalitatīvas pierādījumu fiksēšanas un vienotas izpratnes starp izmeklēšanas iestādēm, prokuratūru un tiesām. Izmeklēšanas un kriminālvajāšanas ilgumu palielina starptautiskās tiesiskās sadarbības nepieciešamība, jo pierādījumu iegūšana no ārvalstīm, īpaši trešajām valstīm, ir ierobežota un problemātiska.

3.5.63. Arestēto un konfiscēto aktīvu vērtības pieaugums pārskata periodā norāda, ka kriminālprocesu ietvaros tiek efektīvi risināti mantiskie jautājumi. Tas norāda, ka sankciju pārkāpumu lietās iespējams panākt mantisko jautājumu atrisināšanu arī gadījumos, kad personu saukšana pie krimināatbildības objektīvu iemeslu dēļ nav iespējama.

3.5.64. Papildu izaicinājumus rada sankcijām pakļauto preču uzglabāšana. Daļa preču nav piemērotas ilgstošai uzglabāšanai, uzglabāšanas laikā zaudē vērtību, bet uzglabāšana rada būtiskus izdevumus. Saskaņā ar NVA datiem sankcijām pakļautās mantas uzglabāšanas izmaksas NRA pārskata periodā pieauga – no 115 767 EUR 2023. gadā līdz 259 123 EUR 2024. gadā un 481 010 EUR 2025. gadā. Tas norāda uz nepieciešamību izvērtēt sankcijām pakļautās mantas uzglabāšanas un pārvaldības sistēmas efektivitāti, tostarp to, vai tās ietvaros tiek nodrošināta savlaicīga rīcība ar attiecīgo mantu un novērsta nepamatotu zaudējumu rašanās valstij.

3.5.65. Sodu politika sankciju pārkāpumu lietās vēl turpina attīstīties. Lai gan ir labās prakses piemēri ar būtiskiem sodiem, mantas konfiskāciju un juridisko personu saukšanu pie atbildības, kopumā piemērotie sodi un piespiedu ietekmēšanas līdzekļi ir salīdzinoši maigi. Ņemot vērā, ka sankciju pārkāpšana Krimināllikumā ir iekļauta kā noziegums pret valsti, būtiski turpināt veidot vienveidīgu tiesu praksi, kas nodrošina piemēroto sodu un piespiedu ietekmēšanas līdzekļu samērīgumu un atbilstību noziedzīgo nodarījumu raksturam, lai atturētu personas no sankciju pārkāpšanas.

Secinājumi par sankciju pārkāpšanas ievainojamību

3.5.66. **Sektorālo sankciju ievainojamība pārskata periodā vērtējama kā vidēja.** Lai gan ievainojamību būtiski mazina VID MP kontroles sistēmas efektivitāte, administratīvās atbildības ieviešana, ĀM SNPEKN licencēšanas funkcija, FID metodiskais un operacionālais atbalsts, kā arī efektīva sadarbība starp kompetentajām iestādēm, Latvijas loma kā ES ārējās robežas un tranzīta valstij saglabā strukturālu ievainojamību. Identificētajiem gadījumiem nemazinoties ievainojamība tiek ietekmēta ņemot vērā izmeklēšanas iestādes ierobežotos resursus, izmeklēšanas sarežģītību, pārrobežu raksturu un izmeklēšanas procesu resursietilpību. Turpināma kompetento iestāžu analītisko spēju stiprināšana un starpinstitucionālā sadarbība sankciju apiešanas shēmu identificēšanā. Īpaša uzmanība pievēršama risku cēloņu mazināšanai orientētiem risinājumiem, kā arī gadījumiem, kuros sankciju apiešanas mehānismi tiek īstenoti ārpus tradicionālajiem robežkontroles instrumentiem.

3.5.67. **Mērķēto finanšu sankciju ievainojamība pārskata periodā vērtējama kā vidēji zema.** To būtiski mazina efektīva finanšu sektora uzraudzība, finanšu iestāžu augstā izpratne, attīstītas IKS, FID centralizētā loma iesaldēto aktīvu pārbaudē un informācijas publicēšanā, kā arī Latvijas PLG sistēmas caurskatāmība. Vienlaikus ievainojamība saglabājas darījumos ar ārvalstīs, īpaši Krievijā, Baltkrievijā un citās augsta riska jurisdikcijās reģistrētām juridiskām personām, kur informācija par īpašumtiesībām, PLG un faktisko kontroli var būt ierobežota vai apzināti slēpta.

Sankciju pārkāpšanas risks

3.5.68. Ņemot vērā, ka Latvijā mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas draudi ir vidēji un mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas ievainojamība ir vidēji zema, secināms, ka **mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanas riska līmenis ir vērtējams kā vidēji zems.**

3.5.69. Ņemot vērā, ka Latvijā sektorālo sankciju pārkāpšanas draudi ir augsti un sektorālo sankciju pārkāpšanas ievainojamība ir vidēja, secināms, ka **sektorālo sankciju pārkāpšanas riska līmenis ir vērtējams kā vidēji augsts.**

4. NACIONĀLAIS TERORISMA FINANSĒŠANAS UN PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS RISKU NOVĒRTĒJUMS

4.1. Terorisma finansēšanas risku novērtējums

Risks	NRA 2023	NRA 2026
Terorisma finansēšanas risks	Zems	Zems

Tiesiskais regulējums

4.1.1. Terorisma jēdziens dažādos tiesību avotos tiek definēts atšķirīgi. ES regulējumā un valstu nacionālajos tiesību aktos tiek lietotas līdzīgas, bet ne identiskas definīcijas. Neskatoties uz atšķirībām, šo definīciju kopīgais elements ir vardarbīga vai citādi smagi kaitējoša rīcība ar īpašu nolūku ietekmēt sabiedrību vai valsts rīcību.

4.1.2. Latvijas tiesību sistēmā terorisma jēdziens ir nostiprināts Krimināllikumā. Atbilstoši Krimināllikuma 79.[1] pantam terorisms ir noteiktu smagu noziedzīgu darbību, piemēram, spridzināšana, dedzināšana, personas nolaupīšana, ķīlnieku sagrābšana u. c. izdarīšana ar mērķi iebiedēt iedzīvotājus, piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautisku organizāciju veikt vai neveikt noteiktas darbības, vai nodarīt būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm. Tādējādi Latvijas regulējumā izšķiroša nozīme ir gan nodarījuma objektīvajai pusei (konkrētām darbībām), gan subjektīvajam mērķim.

4.1.3. Saskaņā ar Novēršanas likuma 5. panta trešo daļu, TF ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot vai, zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, veikt 1 vai vairākas teroristiskas darbības.

4.1.4. Papildus tam Novēršanas likums lieto TF jēdzienu finanšu sektora uzraudzības un risku novēršanas kontekstā, uzsverot pienākumu identificēt, novērst un ziņot par darījumiem, kas var būt saistīti ar TF. Šajā regulējumā jēdziens aptver jebkādu līdzekļu vai finanšu resursu nodrošināšanu teroristiskiem mērķiem (t. sk. arī konkrētiem teroristiem vai teroristu organizācijām) neatkarīgi no tā, vai līdzekļi ir iegūti likumīgā vai nelikumīgā ceļā.

4.1.5. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas normatīvajos aktos terorisma un TF definīcijas un jēdzieniskais saturs nav būtiski mainīts. Līdz ar to NRA 2026 pārskata periodā saglabājas iepriekš nostiprinātā pieeja gan attiecībā uz terorisma kvalificējošajām pazīmēm, gan uz TF krimināltiesisko un preventīvo izpratni.

4.1.6. 2025. gada jūnijā pieņemtajā MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā[477] Latvijai attiecībā uz TF izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, kā arī TF preventīvajiem pasākumiem un mērķētajām finanšu sankcijām piešķirts būtisks efektivitātes līmenis. Šāds vērtējums balstīts secinājumā, ka Latvijā pastāv zems terorisma un TF riska līmenis, bet vienlaikus ir izveidots stabils tiesiskais un institucionālais ietvars TF risku identificēšanai, izmeklēšanai, novēršanai un ierobežošanai. MONEYVAL īpaši izceļ kompetento iestāžu profesionālo sagatavotību, savstarpējo sadarbību un spēju uzturēt operacionālu gatavību arī zema TF riska apstākļos.

Metodoloģiskā pieeja TF risku novērtējumam

4.1.7. Šis novērtējums TF risku analizē atsevišķi no NILL riskiem, ievērojot, ka TF var izpausties ar neliela apjoma maksājumiem, likumīgas izcelsmes līdzekļiem, neformāliem atbalsta tīkliem. Novērtējums aptver draudu, ievainojamības, kontroles pasākumu efektivitātes, iespējamās ietekmes un atlikušā riska novērtējumu.

4.1.8. Riska noteikšanā ņemti vērā Latvijas iekšējie terorisma draudi, ārvalstu radīto terorisma draudu ietekme, starptautisku teroristu organizāciju darbība, pārrobežu finanšu un tirdzniecības plūsmas ar augsta TF riska jurisdikcijām, NVO sektora ievainojamība, tiešsaistes ziedojumu izmantošanas iespējamība, kā arī nacionālo un starptautisko kontroles mehānismu efektivitāte.

[477] Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums, 124., 125. un 131., 132. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

4.1.9. TF riska novērtējumā izmantota kompetento iestāžu rīcībā esošā kvantitatīvā un kvalitatīvā informācija, tostarp VDD sniegtā informācija par terorisma un radikalizācijas draudiem, FID saņemtie STR un FID analītiskā informācija, Latvijas Bankas dati par pārrobežu maksājumu plūsmām ar augsta TF riska jurisdikcijām, UR dati par juridisko personu PLG, VID dati par NVO sektoru un ziedojumu plūsmām, PMLP dati par patvēruma un migrācijas plūsmām, TAI un prokuratūras dati par kriminālprocesiem un starptautiskās TPL, kā arī starptautisko partneru, FATF, Eiropola, MONEYVAL un citu starptautisko organizāciju secinājumi.

4.1.10. Novērtējumā ņemta vērā arī starptautiskās sadarbības ietvaros saņemtā informācija, tostarp ārvalstu finanšu izlūkošanas vienību un citu kompetento ārvalstu dienestu pieprasījumi un informatīvie ziņojumi par iespējamu TF.

Draudi

4.1.11. TF draudi ir persona vai personu grupa ar potenciālu nodarīt kaitējumu, piesaistot, pārvietojot, uzglabājot vai izmantojot līdzekļus vai citus aktīvus (neatkarīgi no tā, vai tie iegūti no likumīgiem vai nelikumīgiem avotiem) terorisma mērķiem. TF draudi var ietvert vietējās vai starptautiskās teroristu organizācijas un to atbalstītājus, to finanšu līdzekļus, kā arī pagātnes, pašreizējās un nākotnes TF darbības, kā arī personas vai sabiedrības grupas, kas ir labvēlīgi noskaņotas pret teroristu organizācijām vai to ideoloģiju.[478]

4.1.12. No FATF sniegtās definīcijas izriet, ka TF draudi nav vērtējami tikai vērtējot iekšzemes terorisma draudu līmeni. Tie ietver arī ārvalstu radītos terorisma draudus, starptautisku teroristu organizāciju un to atbalstītāju aktivitātes, konfliktu zonu ietekmi, pārrobežu finanšu plūsmas un Latvijas iespējamu izmantošanu kā tranzīta vai atbalsta jurisdikciju. Tādēļ šajā nodaļā atsevišķi vērtēts Latvijas, ES un plašāks starptautiskais konteksts.

Latvijas terorisma un TF draudu konteksts

4.1.13. VDD rīcībā esošās informācijas analīze norāda, ka terorisma draudu līmenis NRA 2026 pārskata periodā Latvijā, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, nav mainījies un saglabājās relatīvi zems:

a) Latvijā nav notikuši teroristu uzbrukumi un nav organizācijas, kuras varētu klasificēt kā teroristiskas;

b) Pieejamā informācija nenorāda, ka Latvijā darbotos personu grupas vai atsevišķi indivīdi, kuri sniegtu atbalstu teroristiskām organizācijām ārvalstīs;

c) Tāpat nav konstatētas indikācijas, kas norādītu uz teroristiski tendētu personu mēģinājumiem ieceļot Latvijā, ievest vai iegūt terora akta veikšanai nepieciešamos ieročus, sprāgstvielas, bīstamas vielas vai veikt potenciālo terorisma mērķu izlūkošanu.

4.1.14. Zems terorisma draudu līmenis Latvijā pats par sevi neizslēdz TF risku. FATF 2025. gada pārskatā *Comprehensive update on Terrorist Financing Risks*[479] uzsvērts, ka TF arvien biežāk ir decentralizēta, maza apjoma, ar likumīgas izcelsmes līdzekļiem finansēta un tehnoloģiski elastīga, turklāt teroristi un to atbalstītāji bieži kombinē vairākas finansēšanas metodes vienlaikus. Tādēļ zemie iekšzemes terorisma draudi neizslēdz risku, ka Latvija var tikt izmantota kā tranzīta jurisdikcija vai finanšu kanāls ārēja konflikta un ārvalstu grupējumu finansēšanai.

4.1.15. No minētā un no VDD publicētajiem gada pārskatiem secināms, ka iekšzemes terorisma draudu līmenis Latvijā ir zems. Vienlaikus TF riska novērtējumā jāņem vērā arī ārvalstu konfliktu, starptautisku teroristu organizāciju, to atbalstītāju un pārrobežu finanšu kanālu radītie draudi, jo zems vietējais terorisma draudu līmenis pats par sevi neizslēdz Latvijas izmantošanu TF nolūkos.

[478] FATF Report. Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/publications/Comprehensive-Update-on-Terrorist-Financing-Risks-2025.pdf.coredownload.inline.pdf , 14. lpp
[479] FATF report: Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks, 7.- 8. lpp; 111. lpp. Pieejams: Comprehensive-Update-on-Terrorist-Financing-Risks-2025.pdf.coredownload.inline.pdf

4.1.16. Saskaņā ar VDD gada pārskatu par 2025. gadu[480] galvenos terorisma draudus Latvijā turpina radīt atsevišķu personu radikalizācija, kā arī ar terorismu saistītu ārvalstnieku iespējama ieceļošana Latvijā. Līdzīgi kā iepriekšējos gados VDD novēroja atsevišķu personu interesi par teroristisko grupējumu izplatīto ideoloģiju. Atsevišķos gadījumos Latvijas valstspiederīgo uzturēšanās ārvalstīs bija veicinājusi šo personu nonākšanu vardarbību attaisnojošas ideoloģijas ietekmē.

4.1.17. Ņemot vērā starptautisko TF metožu digitalizāciju, maza apjoma plūsmu pieaugumu un konfliktu ietekmi uz Eiropas drošības vidi, turpmākā uzraudzība fokusējama uz scenārijiem, kuros Latvija var tikt izmantota kā atbalsta vai starpniecības jurisdikcija.

Terorisma draudi Eiropas Savienībā

4.1.18. ES līmenī terorisma tendences tiek apkopotas ikgadējā Eiropola ziņojumā. 2024. gadā 14 ES dalībvalstis ziņoja par 58 terorisma uzbrukumiem, no kuriem lielākā daļa jeb 24 tika attiecināti uz džihādistu terorismu, kas saglabājās letālākais terorisma veids. Eiropols norāda, ka konfliktam Gazā un Krievijas karam pret Ukrainu turpināja būt būtiska ietekme uz vardarbīga ekstrēmisma naratīviem, radikalizāciju. Vienlaikus 2024. gadā turpināja pieaugt nepilngadīgo un jauniešu iesaiste terorismā un vardarbīgajā ekstrēmismā. Pieaug arī digitālās vides nozīme radikalizācijā un TF, tostarp sociālo tīklu, šifrētu saziņas lietotņu, mākslīgā intelekta rīku un kriptovalūtu izmantošana.[481] NRA 2026 pārskata periodā konstatētas šādas tendences:

a) Lielākos terorisma draudus Eiropā joprojām rada islāmistu teroristi;

b) Teroristiskās darbībās arvien biežāk iesaistās jaunieši. Pārsvarā tas notiek virtuālajā vidē pieejamā vardarbīgā satura ietekmē un bez izteiktas ideoloģiskās motivācijas;

c) Konflikts Tuvajos Austrumos turpina būtiski ietekmēt terorisma draudus Eiropā, kļūstot par motivējošo faktoru vairākiem teroristiskiem uzbrukumiem;

d) Teroristu propagandas materiāli, kā arī cits vardarbību saturošs saturs turpina veicināt radikalizācijas procesus. Novērota arī vairāku tiešsaistes kopienu veidošanās, kurās šis saturs tiek radīts un patērēts. Teroristu un ekstrēmistu organizācijas arvien aktīvāk rada radikalizāciju veicinošu saturu, kas ir specifiski pielāgots jauniešiem;

e) Krievijas militārā agresija pret Ukrainu un tās informatīvais fons ir vēl viens terorismu un vardarbīgo ekstrēmismu veicinošs faktors.

Starptautiskie terorisma un TF draudi

4.1.19. Atbilstoši VDD sniegtajai informācijai joprojām pastāv vairākas teroristu organizācijas, kuras darbojas starptautiskā mērogā un ir spējīgas veikt teroristiskus uzbrukumus citās valstīs. Šādas teroristu organizācijas kā vienu no savas darbības finansēšanas veidiem izmanto ārvalstīs dzīvojošus atbalstītājus, no kuriem dažādos veidos tiek iegūta gan nauda, gan arī preces.

4.1.20. Atbilstoši VDD sniegtajai informācijai, ievērojami starptautiski teroristu grupējumi darbojas Sīrijā, Irākā, Jemenā, Afganistānā, Pakistānā, Ziemeļu Kaukāzā, kā arī vairākās valstīs Āfrikas ziemeļos (Marokā, Alžīrijā, Tunisijā, Lībijā, Ēģiptē, Rietumsahārā, Mauritānijā, Mali, Nigērā, Nigērijā, Somālijā un Burkina Faso).

4.1.21. Sīrijā un Irākā ir novērojama atsevišķu islāmistu teroristu grupējuma *Daesh* kaujinieku šūnu klātbūtne. Šobrīd *Daesh* galvenie darbības mērķi ir kaujas spēju atjaunošana un savu kaujinieku atbrīvošana no reģionā esošajām ieslodzījuma vietām. *Daesh* klātbūtne ilgtermiņā būs atkarīga no vietējo kaujinieku spējām iegūt ieročus un finansējumu, kā arī ES mītošo atbalstītāju radikalizēšanas un iesaistīšanas terora aktu veikšanā. 2024. gada beigās nemiernieku spēku koalīcija grupējuma *Hay'at Tahrir al-Sham* vadībā gāza Bašara al-Asada režīmu Sīrijā. Lai gan *Hay'at Tahrir al-Sham* koncentrējās uz paramilitārām operācijām pret Bašara al-Asada valdību Sīrijā, noraida transnacionālo džihādu un nepiedalījās starptautiskajā terorismā, daudzas valstis,

[480] Valsts drošības dienesta publiskais pārskats par 2025. gadu. Pieejams: https://vdd.gov.lv/uploads/materials/41/lv/vdd-2025-gada-parskats.pdf , 66. lpp.
[481] EU Terrorism Situation and Trend report 2024 (EUR TE-SAT). Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/TE-SAT%202025%20-%20Kopsavilkums%20-%20LV.pdf

tostarp ASV, Apvienotā Karaliste un Turcija, kā arī ES, to atzina par teroristu organizāciju, pamatojoties uz bažām par tās bijušajām saitēm ar *Al-Qaeda* un tās turpmāko darbību kā militārai organizācijai. ASV bija pirmā, kas atcēla šo apzīmējumu 2025. gada jūlijā, kam sekoja Apvienotā Karaliste 2025. gada oktobrī. Sīrijas pagaidu valdība (*Syrian Transtional Government*) turpina veikt darbības, lai uzlabotu attiecības ar rietumvalstīm un starptautiskajiem sabiedrotajiem, kas 2026. gada 27. februārī rezultējās ar ANO Sankciju komitejas, kas izveidota saskaņā ar ANO Drošības padomes rezolūcijām 1267 (1999), 1989 (2011) un 2253 (2015), lēmumu atcelt *Hay'at Tahrir al-Sham* noteiktās sankcijas. Savukārt 2025. gada nogalē Sīrija pievienojās Globālajai koalīcijai *Daesh* sakāvei, kļūstot par tās 90. partneri.

4.1.22. Ēģiptē nozīmīgākos terorisma draudus rada ar *Daesh* saistītie teroristu atzari *Islamic State Vilayat Sinai* un *Islamic State Egypt*. Šo grupējumu galvenais uzbrukumu mērķis ir Ēģiptes drošības spēki, taču grupējums ir iesaistījies arī uzbrukumu veikšanā pret Eiropas valstu interešu objektiem.

4.1.23. Lībijā saglabājas nestabila politiskā situācija, turklāt vietējās valdības spēki nespēj pilnībā kontrolēt drošības situāciju valsts teritorijā. *Daesh* Lībijā pašlaik rada nozīmīgākos terorisma draudus. Šobrīd Lībijā grupējumam lojāli kaujinieki veic uzbrukumus bruņoto spēku karavīru patruļām un militāriem objektiem, kā arī pret Rietumvalstu interešu objektiem.

4.1.24. Rietumāfrikas reģionā turpina darboties vairāki ar *Daesh* un *Al-Qaeda* saistīti grupējumi, lielākais no tiem ir *Jama'at Nusrat al-Islam wal Muslimin*, kas galvenokārt iesaistās uzbrukumu veikšanā pret valdību bruņotajiem spēkiem. Āfrikas Sāhelas reģions pašlaik ir viens no nozīmīgākajiem teroristu koncentrēšanās centriem pasaulē. Vairākās reģiona valstīs, piemēram, Mali un Burkina Faso pēdējo gadu laikā ievērojami ir pasliktinājusies drošības situācija, kā rezultātā teroristu grupējumi ir ieņēmuši plašas teritorijas Sahāras tuksneša un tam blakus esošajā Sāhelas reģionā. Pēc Francijas bruņoto spēku vadītās pretterorisma operācijas noslēguma reģionā arī tuvākajā nākotnē saglabāsies augsts terorisma draudu līmenis. Reģionā saglabājas arī augsts rietumvalstu pilsoņu nolaupīšanas risks.

4.1.25. Nozīmīgākos terorisma draudus Somālijā rada ar *Al-Qaeda* saistītais islāmistu teroristu grupējums *Harakat al-Shabaab al-Mujahideen*. Grupējums regulāri vēršas pret Somālijas valdības spēkiem, taču iepriekš tas ir iesaistījies arī uzbrukumu veikšanā pret ārvalstu un starptautisko organizāciju interešu objektiem gan Somālijā, gan arī tās kaimiņvalstī Kenijā. Lielāko daļu no uzbrukumiem grupējums veic pret viesnīcām, kurās atrodas lielākā daļa no ārvalstu interešu objektiem.

4.1.26. Jemenā turpinās bruņotais konflikts, kur nozīmīgu lomu spēlē Irānas valdības atbalstītais hutiešu grupējums. Šī grupa vairākkārt iesaistījās uzbrukumu veikšanā pret Izraēlu un ar Rietumvalstīm saistītiem transportkuģiem.

4.1.27. Pēc *Taliban* kontroles pārņemšanas Afganistānā 2021. gadā valstī joprojām saglabājas augsts terorisma draudu līmenis. Šajā reģionā darbojas ar *Daesh* grupējumiem saistīti atzari, piemēram, *Islamic State Khorasan Province*, kas aktīvi iesaistās uzbrukumu veikšanā pret *Taliban* un iepriekš arī pret Rietumvalstu interešu objektiem Afganistānā. Reģionā saglabājas zema drošības situācija un pastāv risks, ka teroristi šo reģionu arī tuvākajā nākotnē var izmantot, lai apmācītu savus kaujiniekus un tos nosūtītu uz Eiropu ar mērķi veikt terora aktus.

4.1.28. Latvijas TF riska profilā šo starptautisko draudu ietekme primāri vērtējama pārrobežu finanšu plūsmās, tirdzniecības, transporta un pakalpojumu saitēm, kā arī NVO, juridisko personu un privātpersonu darījumiem ar attiecīgajām jurisdikcijām.

Finanšu plūsmas un PLG analīze

4.1.29. Lai uzraudzītu Latvijas juridisko un fizisko personu darījumus ar valstīm, kurās pastāv paaugstināts TF risks, 2024. gadā starpinstitūciju sadarbības un koordinācijas darba grupā tika veikta maksājumu analīze ar augsta riska TF valstīm. Augsta TF riska valstu kopums analīzē noteikts, balstoties uz VDD sniegto informāciju par valstīm un reģioniem, kuros darbojas starptautiskas teroristu organizācijas, kā arī uz NRA metodoloģijā izmantotajiem riska kritērijiem. Analīzes ietvaros Latvijas kredītiestādēm tika pieprasīta informācija par visiem maksājumiem uz un no šīm valstīm, kā arī skaidras naudas izmaksām, un saņemtā informācija tika vērtēta atsevišķu darījumu līmenī. Analīze tika veikta 2024. gadā.

4.1.30. Papildus minētajai darījumu līmeņa analīzei tiek vērtētas arī kopējās tendences attiecībā uz ienākošajiem un izejošajiem maksājumiem uz un no augsta TF riska valstīm (Tabula 4.1.1). Latvijas Bankas dati tiek izmantoti, lai identificētu apjoma izmaiņas, koncentrāciju konkrētās jurisdikcijās un potenciāli netipiskas plūsmas. Šie dati vērtējami kopsakarā ar klientu profiliem, darījumu mērķi, maksājumu saņēmējiem, kā arī tirdzniecības, transporta un pakalpojumu plūsmu kontekstu.

Valsts	2023		2024		2025	
	Ienākošie	Izejošie	Ienākošie	Izejošie	Ienākošie	Izejošie
Ēģipte	5 996 937	18 083 262	15 297 148	16 423 742	10 539 242	21 243 947
Maroka	5 684 303	5 051 110	8 959 730	4 270 972	17 211 161	6 829 080
Mauritānija	53 065	6 339 500	14 685	4 513 570	874 124	25 070 017
Nigērija	515 824	3 794 404	340 294	286 717	1 477 699	567 284
Tunisija	1 101 186	1 220 445	1 811 701	998 684	1 367 594	2 482 417
Pakistāna	342 584	2 214 233	917 477	3 348 425	747 542	2 435 876
Mali	42 608	0	23 600	20	23 903	0
Irāka	733 188	437	1 199 239	700 000	1 298 625	3 145 020
Afganistāna	0	0	0	0	0	0
Alžīrija	250	15 239	643 753	282 860	209 023	63 769
Jemena	95 760	1 500	42 286	0	168 820	0
Burkina Faso	30 098	0	20 041	55 148	29 494	0
Lībija	843	0	7 133	0	36 638	42 311
Nigēra	0	0	0	0	120 111	0

Tabula Nr. 4.1.1. – Latvijas Bankas dati par ienākošo un izejošo bezskaidro maksājumu apjomiem ar augsta TF riska valstīm 2023.–2025. gadā, EUR

4.1.31. Tabulas 4.1.1. dati norāda, ka maksājumu apjomi ar atsevišķām augsta TF riska valstīm pa gadiem būtiski svārstās. Šādas svārstības pašas par sevi nav TF indikators, tās vērtētas kopsakarā ar darījumu ekonomisko pamatojumu, klientu un saņēmēju profilu, darījumu regularitāti un pieejamo ārējās tirdzniecības vai pakalpojumu kontekstu. Pārskata periodā veiktajās analīzēs nav konstatētas TF pazīmes, tomēr šādas jurisdikcijas saglabājas kā regulāra monitoringa prioritāte.

4.1.32. Salīdzinājums ar CSP preču ārējās tirdzniecības datiem[482] norāda, ka daļai maksājumu plūsmu ir identificējams atbilstošs preču tirdzniecības konteksts. Piemēram, 2024. gadā Latvijas imports no Ēģiptes augļu, dārzeņu un to izstrādājumu preču grupās sasniedza 6,3 miljonus EUR, bet 2025. gadā – 7 miljonus EUR. Tāpat CSP datos identificējams automobiļu detaļu un farmaceitisko preparātu eksports uz vairākām analizētajām jurisdikcijām. Vienlaikus preču ārējās tirdzniecības dati nav tieši pielīdzināmi maksājumu statistikai, jo tie neaptver pakalpojumus, tostarp tūrismu, un var atšķirties darījumu uzskaites brīdis.

4.1.33. Atsevišķām citām 4.1.1. tabulā minētajām valstīm arī konstatējams preču tirdzniecības konteksts. Piemēram, Latvijas imports no Tunisijas pieauga no aptuveni 0,83 miljoniem EUR 2024. gadā līdz 4,6 miljoniem EUR 2025. gadā. Vienlaikus CSP datos redzams arī Latvijas farmaceitisko izstrādājumu eksports uz Tunisiju, Pakistānu, Afganistānu, Jemenu un Irāku, kā arī automobiļu detaļu eksports uz Nigēriju. Tas kopumā atbilst 2024. gada maksājumu analīzē identificētajiem juridisko personu, kuras veic maksājumus uz augsta riska TF valstīm, darbības veidiem

4.1.34. Tabulā 4.1.1. apkopotais ienākošo un izejošo maksājumu kopējais apjoms 2025. gadā sasniedza 95,9 miljonus EUR, kas ir par 35,8 miljoniem EUR jeb 59,5 % vairāk nekā 2024. gadā un par 44,7 miljoniem EUR jeb 87 % vairāk nekā 2023. gadā. Salīdzinājumā ar 2024. gadu kopējais

[482] CSP Oficiālās statistikas portāla tabula ATD020 "Eksports un imports pa valstīm, valstu grupām un teritorijām (KN 2 zīmēs)". Pieejams: CSP Oficiālās statistikas portālā: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD020

pieaugums galvenokārt koncentrējās maksājumos ar Mauritāniju (+19,5 miljoni EUR) un Maroku (+13,3 miljoni EUR). Savukārt izejošo maksājumu pieaugums visvairāk bija vērojams uz Mauritāniju (+18,7 miljoni EUR), Ēģipti (+3,16 miljoni EUR). Tādējādi pieaugumu neveidoja vienmērīgs maksājumu apjoma kāpums ar visām augsta TF riska valstīm, bet tas bija koncentrēts atsevišķās jurisdikcijās.

4.1.35. 2024. gada analīzē izvērtētie maksājumi kopumā atbilda klientu darbības profilam un tiem bija identificējams leģitīms ekonomiskais mērķis. Maksājumus galvenokārt veica juridiskas personas, kuru saimnieciskā darbība bija saistīta ar augļu un dārzeņu vairumtirdzniecību, automobiļu rezerves daļu un piederumu vairumtirdzniecību un farmaceitisko izstrādājumu vairumtirdzniecību. Piemēram, daļa maksājumu uz Maroku bija saistīta ar augļu un dārzeņu iepirkumiem vairumtirdzniecības vajadzībām. Papildus minētajiem norēķiniem būtiska daļa izvērtēto maksājumu un skaidras naudas izmaksu bija saistīta ar tūrisma mērķiem, jo īpaši Ēģiptes un Marokas gadījumā. Tādējādi 2024. gada analīzē izvērtētajiem darījumiem bija identificējams klienta profilam un darījuma mērķim atbilstošs ekonomiskais pamatojums.

4.1.36. Papildu tūrismam un preču tirdzniecībai daļa maksājumu bija saistīta ar pārvadājumiem, loģistiku, kā arī ar citiem klienta pamatdarbībai atbilstošiem pārrobežu pakalpojumiem. Šādu maksājumu ekonomiskais pamatojums tika analizēts pēc līgumiem, rēķiniem, pakalpojuma apraksta un darījumu regularitātes.

4.1.37. 2024. gada analīzē izvērtētajos maksājumos un skaidras naudas izmaksās TF pazīmes netika konstatētas. Ņemot vērā maksājuma apjomu pieauguma apmēru un jurisdikcijas riska profilu, maksājumu plūsmas izvērtējamas arī nākamajā NRA periodā. Līdz tam maksājumu plūsmu monitorings turpināms periodiski, piemērojot uz risku balstītu pieeju un nepieciešamības gadījumā veicot papildu darījumu līmeņa analīzi.

4.1.38. Papildus maksājumu plūsmas analīzei tika vērtēta arī Latvijas Republikā reģistrēto juridisko personu PLG struktūra pēc to pilsonības. Saskaņā ar UR datiem NRA 2026 pārskata periodā PLG struktūra ir saglabājusies salīdzinoši stabila, un 2026. gadā no visām UR reģistrētajām juridiskajām personām, 194 juridiskas personas jeb 0,1 % gadījumu PLG ir personas no Tabulā 4.1.1. minētajām valstīm. No 194 juridiskajām personām, 95,8% veido sabiedrības ar ierobežotu atbildību, savukārt, atlikušos 4,2% citas juridisko personu formas (biedrības, ārvalsts komersanta pārstāvniecība).

4.1.39. Novēršanas likuma subjektiem īpaša uzmanība būtu pievēršama darījumiem, kam nav skaidra ekonomiska pamatojuma, kuri tiek veikti atkārtoti nelielās vai vidējās summās, ir saistīti ar konfliktu skartām teritorijām, tiek veikti par labu privātpersonām vai NVO ar nepietiekami caurskatāmu darbību, kā arī notiek kombinācijā ar ziedojumu vākšanu, sociālo tīklu kampaņām vai digitālajiem maksājumu līdzekļiem.

Personu radikalizācija[483]

4.1.40. VDD rīcībā esošā informācija norāda, ka Sīrijā un Irākā bāzētie teroristi izmanto savus Eiropā dzīvojošos atbalstītājus, lai iegūtu no viņiem palīdzību savu darbību finansēšanai. Jānorāda, ka Latvijā šādas darbības līdz šim nav konstatētas.

Gadījuma piemērs Nr. 4.1.1.

2024. gada 2. maijā VDD aizturēja personu uz aizdomu pamata par plānotām teroristiskām darbībām. Kratīšanas laikā personas dzīvesvietā tika izņemti vairāk nekā 400 grami trotila, ieroču munīcija, kā arī iepakojumi ar sērskābi. Vēl personas dzīvesvietā tika atrasti teroristu propagandas materiāli, instrukcijas teroristisku uzbrukumu veikšanai un spridzekļu izgatavošanai. Izmeklēšanas laikā VDD noskaidroja, ka persona atbalsta teroristu grupējuma *Daesh* ideoloģiju. Sadarbībā ar FID, TF netika konstatēta. Persona pašlaik izcieš sodu ieslodzījumā.

4.1.41. Radikalizācija pati par sevi primāri ir drošības risks, savukārt TF risks rodas gadījumos, kad radikalizējušās personas, to radinieki vai atbalstītāji mēģina vākt, pārvietot vai nodot līdzekļus

483 "Radikalizācija" ir tādu uzskatu, ideju, ticību vai ideoloģiju pieņemšana, kas atbalsta vardarbības izmantošanu nepieciešamo mērķu sasniegšanai. Radikalizācija nenozīmē personas tūlītēju iesaistīšanos vardarbībā, bet noteikti ir solis tās virzienā.

terorisma mērķiem. Ziedojumu vācēji var būt gan indivīdi, gan organizācijas, kas ir saistītas ar šķietami likumīgiem mērķiem. Līdzekļu gala saņēmēju identifikācija var būt sarežģīta, ja, piemēram, tā ir saistīta ar uzņēmējdarbības, politisku vai labdarības projektu īstenošanu konfliktu zonās un citās teritorijās, kurās darbojas teroristu grupējumi. Starptautiskajā praksē identificētās pazīmes, kas norāda uz iespējamu TF saistībā ar ziedojumu vākšanu, norāda galvenokārt uz neskaidriem ziedojuma mērķiem vai neskaidru ziedojumu gala saņēmēju.

4.1.42. Līdz šim Latvijā nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas iedzīvotāji finansētu ārvalstu teroristu grupējumus.

4.1.43. Lai izvairītos no iespējamas personu radikalizēšanās vai intereses finansēt terorisma grupējumus, VDD veic preventīvas darbības un personu datu pārbaudes, lai izvērtētu personu iespējamo interesi par terorismu vai tā ideoloģijas atbalstu. Regulāras pārbaudes tiek veiktas, lai novērstu gan terorisma, gan tā finansēšanas draudus. Tāpat VDD turpina pastiprināti pārbaudīt dažādu biedrību un organizāciju darbību.

4.1.44. Piemēram, veicot musulmaņu vidē notiekošo procesu uzraudzību, VDD nav konstatējis jaunas tendences, kas varētu veicināt radikalizēšanās procesu izplatību. Vienlaikus VDD redzeslokā regulāri nonāk personas ar radikalizēšanās riska pazīmēm, kuru izpētei tiek pievērsta pastiprināta dienesta uzmanība. Turklāt VDD turpina pievērst pastiprinātu uzmanību arī jau iepriekš VDD redzeslokā nonākušām personām, kuru aktivitāšu analīze norāda uz iespējamu radikalizēšanos.

4.1.45. Kopumā Latvijā rasistiski vai etniski motivēta terorisma draudi ir zemi. Saskaņā ar VDD rīcībā esošo informāciju Latvijā nedarbojas rasistiski vai etniski motivētu teroristu grupas, tāpēc arī TF riski šajā kontekstā ir zemi. Vienlaikus jānorāda, ka NRA 2026 pārskata periodā tika konstatētas atsevišķu personu rasistiski, etniski motivētas ekstrēmistiskas un huligāniskas darbības, tomēr tās iekļaujas atsevišķu gadījumu kategorijā un neveido tendenci. Arī nākotnē nevar izslēgt atsevišķu personu individuāli veiktas vardarbīgas aktivitātes.

Ievainojamība

4.1.46. TF ievainojamības jēdziens ietver apstākļus, procesus, sektorus, finanšu produktus, pakalpojumu veidus vai kontroles nepilnības, kuras var izmantot, atbalstīt vai atvieglot TF draudus radošie elementi. Ievainojamība var ietvert konkrētas nozares, finanšu produktus vai pakalpojumu veidus, kuru iezīmes padara tos pievilcīgus TF. Ievainojamība var ietvert arī nepilnības pasākumos, kas paredzēti TF novēršanai, vai jurisdikcijas konteksta iezīmes, kas var ietekmēt teroristu finansētāju iespējas piesaistīt vai pārvietot līdzekļus vai citus aktīvus.[484]

4.1.47. TF ievainojamība finanšu sektorā vērtējama diferencēti, ņemot vērā konkrētā sektora darbības modeli, produktu un pakalpojumu raksturu, klientu bāzi, ekspozīciju pret augsta TF riska jurisdikcijām, klientu izpētes un sankciju pārbaudes kvalitāti, kā arī spēju identificēt neliela apjoma, atkārtotus vai ekonomiski nepamatotus darījumus, kas var būt saistīti ar TF.

4.1.48. Papildus finanšu sektoram TF kontekstā vērtējama arī atsevišķu nefinanšu sektoru iespējamā ievainojamība, tostarp trastu un uzņēmumu pakalpojumu sniedzēju, juridisko pakalpojumu sniedzēju, ārpakalpojuma grāmatvežu, nekustamā īpašuma darījumu starpnieku, dārgmetālu un dārgakmeņu aprites dalībnieku, kā arī skaidras naudas intensīvu uzņēmējdarbības veidu iespējamā izmantošana līdzekļu pārvietošanai, slāņošanai vai gala saņēmēja slēpšanai.

4.1.49. Atsevišķi uzmanība pievēršama arī neformāliem vērtību pārvedumu kanāliem, skaidras naudas pārvietošanai, tirdzniecībā balstītām shēmām un gadījumiem, kuros formāli likumīgi darījumi var tikt izmantoti līdzekļu novirzīšanai uz konfliktu skartām teritorijām vai augsta TF riska jurisdikcijām. Šādu risku izvērtēšanā būtiska nozīme ir darījuma ekonomiskajam pamatojumam, preču vai pakalpojumu faktiskajai kustībai, iesaistīto personu profilam un gala saņēmēja identificēšanai.

4.1.50. Latvijas ekspozīcija TF riskiem galvenokārt izriet no pārrobežu finanšu plūsmām ar augsta TF riska jurisdikcijām, starptautiskās tirdzniecības, transporta un pakalpojumu saiknēm, NVO un labdarības plūsmām uz ārvalstīm, kā arī no migrācijas, patvēruma un diasporas saišu iespējamas

[484] FATF Terrorist Financing Risk Assessment Guidance, July 2019, 8. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Terroristfinancing-risk-assessment-guidance.html.

sasaistes ar konfliktu skartiem reģioniem. Šie faktori paši par sevi nav uzskatāmi par TF pazīmēm, bet tie palielina nepieciešamību piemērot riskos balstītu un kontekstā balstītu izvērtējumu.

Finanšu un pārrobežu plūsmu ievainojamība

4.1.51. Latvijas kontekstā būtiskākā TF ievainojamība ir saistīta ar pārrobežu finanšu plūsmām, finanšu sektora starptautisko raksturu un iespējamu līdzekļu pārvietošanu uz vai no augsta riska reģioniem.

4.1.52. Papildus ievainojamības izriet no neliela apjoma maksājumu veikšanas, kas var tikt veikti ar dažādu finanšu pakalpojumu starpniecību, kā arī no iespējamas NVO vai privātu personu pārrobežu līdzekļu vākšanas un pārskaitīšanas uz konfliktu skartām teritorijām. Tāpat jāņem vērā, ka TF risku var veicināt arī diasporas sakari ar augstāka riska reģioniem, kā arī alternatīvu vai neformālu naudas pārvedumu kanālu izmantošana, kas sarežģī efektīvu uzraudzību.

Migrācijas un patvēruma plūsmas

4.1.53. Terorisma un TF risku kontekstā papildu uzmanība pievēršama arī patvēruma meklētāju un bēgļu plūsmām, jo starptautiskajā praksē tās atsevišķos gadījumos var tikt ļaunprātīgi izmantotas teroristu organizāciju un ar tām saistītu atbalsta tīklu vajadzībām. FATF 2025. gada *Terrorist Financing Risk Assessment Guidance*[485] pārskatā norāda, ka konflikti Sīrijā, Irākā un Afganistānā veicina migrāciju uz Eiropu, vienlaikus radot ieņēmumu avotus teroristu organizācijām izmantojot migrantu kontrabandu. Savukārt ES dalībvalstis turpina izcelt migrācijas plūsmu iespējamas ļaunprātīgas izmantošanas risku un ar to saistītos personu pārbaudes izaicinājumus.

4.1.54. PMLP dati[486] norāda, ka Latvijā NRA 2026 pārskata periodā starp biežākajām patvēruma meklētāju izcelsmes valstīm ir bijušas Sīrija, Afganistāna, Irāka, Somālija, Maroka un Tadžikistāna, un vairākas no šīm valstīm vai ar tām saistītie reģioni FATF vērtējumā ir saistīti ar aktīvu teroristu grupējumu darbību, konfliktu vidi vai migrācijas maršrutu izmantošanas riskiem.

4.1.55. Patvēruma un migrācijas plūsmu kontekstā kompetentās iestādes piemēro individuālu, samērīgu un riskos balstītu pieeju. VDD savas kompetences ietvaros veic personu pārbaudes un monitoringu, īpašu uzmanību pievēršot personām no augstāka riska jurisdikcijām, dokumentu un identitātes pārbaudei, saiknēm ar konfliktu teritorijām, kā arī iespējamiem atbalsta tīkliem. Ja tiek identificēti finanšu plūsmu riska signāli, tie var tikt vērtēti sadarbībā ar FID un kompetentajām iestādēm, tai skaitā starpiestāžu sadarbības mehānismos.

Sadarbības un kontroles mehānismi

4.1.56. Latvijā TF risku identificēšana un monitorings tiek īstenots, izmantojot FID, VDD, TAI, UKI un privātā sektora sadarbību. Praktiski šī sadarbība notiek gan TF izmeklēšanas koordinācijas darba grupā, gan starpinstitūciju sadarbības un koordinācijas darba grupā, kur tiek apmainīta riska informācija, analizētas finanšu plūsmas, vērtēti iespējamie TF indikatori un nepieciešamības gadījumā sagatavotas rekomendācijas UKI un Novēršanas likuma subjektiem.

Finanšu izlūkošana, informācijas apmaiņa un kriminālprocesi

4.1.57. Saskaņā ar FID apkopoto statistiku NRA 2026 pārskata periodā FID saņēma 5 STR, kas bija saistīti ar iespējamu TF. Nevienā gadījumā aizdomas par faktisku TF neapstiprinājās. Šāds ziņojumu skaits un to izvērtēšanas rezultāti kopumā ir samērīgi ar Latvijas zemo TF riska profilu, kā arī ar citiem NRA 2026 pārskata periodā veiktajiem novērtējumiem, tostarp 2024. gadā veikto maksājumu analīzi attiecībā uz paaugstināta TF riska valstīm, kuras rezultātā TF pazīmes netika konstatētas.

4.1.58. NRA 2026 pārskata periodā FID saņēma 11 STR par uzņēmumiem, kuros kā PLG bija norādītas personas no Tabulā 4.1.1. minētajām valstīm. Nevienā gadījumā netika identificētas aizdomas par TF.

[485] FATF Terrorist Financing Risk Assessment Guidance, July 2019, 91. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Terroristfinancing-risk-assessment-guidance.html.
[486] Patvēruma meklētāju statistika. Pieejams: https://www.pmlp.gov.lv/lv/patveruma-mekletaju-statistika

4.1.59. Pārskata periodā FID 11 reizes nodevis riska informāciju VDD saistībā ar iespējamu TF (2023. gadā riska informācija saņemta 4 reizes, 2024. gadā 5 reizes, bet 2025. gadā 2 reizes). Sešos no šiem gadījumiem informācija sniegta par personām vai darījumiem, kuriem nav saistības ar Latviju. Visos gadījumos veikta padziļināta pārbaude, nevienā no gadījumiem aizdomas par TF neapstiprinājās.

4.1.60. Pārskata periodā netika reģistrēts neviens noziedzīgais nodarījums, kā arī netika uzsākts neviens kriminālprocess par iespējamu TF.

4.1.61. NRA 2026 pārskata periodā darbu turpināja izmeklēšanas iestāžu sadarbības vajadzībām izveidotā TF izmeklēšanas koordinācijas darba grupa. Šīs darba grupas mērķi ir (1) iestāžu sadarbība un koordinācija TF gadījumu novēršanai un apkarošanai; (2) identificēto TF gadījumu analīze un jaunu TF pazīmju konstatēšana; (3) rekomendāciju sniegšana UKI un Novēršanas likuma subjektiem efektīvākai TF novēršanai. Darba grupas sanāksmēs pārstāvētās institūcijas regulāri apmainās ar informāciju par aktualitātēm, identificētajiem jautājumiem, kā arī pieredzi, kas gūta starptautiskā līmenī.

4.1.62. Tāpat NRA 2026 pārskata periodā tika izveidota un darbību uzsāka starpinstitūciju sadarbības un koordinācijas darba grupa, kuras mērķi ir (1) nodrošināt pastāvīgu un efektīvu TF risku izvērtējumu un noteikt pasākumus šo risku mazināšanai; (2) veicināt TF aizdomu savlaicīgu identificēšanu; (3) sekmēt iespējamo TF gadījumu efektīvu atklāšanu un izmeklēšanu.

4.1.63. VDD iekšējai lietošanai izstrādā vadlīnijas "Terorisma finansēšanas izmeklēšana", kuru mērķis ir vienotas pieejas un pierādījumu minimālā apjoma nodrošināšana TF izmeklēšanā. Tajās ietverta TF definīcija, TF krimināltiesiskais raksturojums, TF izmeklēšana - sākotnējās un turpmākās izmeklēšanas situācijas; izmeklēšanas uzsākšanas iemesls, pamats un izmeklēšanas piekritība; pierādāmie apstākļi; izmeklēšanas darbības, kā arī aprakstītas starptautiskās sadarbības iespējas, izmeklējot TF. Identificējot aizdomas par terorismu, vienlaikus izvērtē arī iespējamo TF elementu, nepieciešamības gadījumā iesaistot FID finanšu plūsmas analīzei un citas kompetences ietvaros sniedzamās informācijas iegūšanai.

Starptautiskā informācijas apmaiņa

4.1.64. FID piedalās starptautiskās finanšu izlūkošanas vienību sadarbības platformās un tematiskajos darba formātos, kuros tiek apspriesti TF riski, tipoloģijas, indikatori un informācijas apmaiņas prakse. Šo darba grupu ietvaros notiek informācijas apmaiņa saistībā ar iespējamiem TF riskiem – operacionālā un stratēģiskā līmenī. Iegūtā informācija tiek izmantota nacionālajā riska izvērtēšanā, FID analītiskajā darbā un sadarbībā ar kompetentajām iestādēm.

4.1.65. NRA 2026 pārskata periodā FID saņēma 10 ārvalstu finanšu izlūkošanas vienību un citu kompetento ārvalstu dienestu pieprasījumus un 60 ārvalstu dienestu informatīvos ziņojumus saistībā ar TF. Visa saņemtā informācija, kas saistīta ar TF, tiek izskatīta prioritārā kārtībā un padziļināti analizēta attiecībā uz nepieciešamību izdot rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu, informācijas sniegšanu izmeklēšanas iestādēm vai citu FID kompetencē esošu darbību veikšanai. Saņemtā informācija no ārvalstu partneru dienestiem TF kontekstā galvenokārt ietver personu pārbaudes, informatīvos ziņojumus vai aizdomīgu darījumu pārbaudes, kas saņemtas no ārvalstu finanšu izlūkošanas vienībām. STR nav konstatētas tiešas saistības ar TF.

4.1.66. Papildus norādāms, ka NRA 2026 pārskata periodā Prokuratūra no ārvalstīm saņēmusi 6 TPL, kas saistīti ar Krimināllikuma IX nodaļā ietvertajiem pantiem (Noziegumi, kas saistīti ar terorismu). Savukārt, Prokuratūra uz ārvalstīm nosūtījusi 1 krimināltiesiskās palīdzības lūgumu, kas saistīts ar Krimināllikuma ietverto 77.[1] pantu (Prettiesiska piedalīšanās bruņotā konfliktā). Statistika par krimināltiesiskās palīdzības lūgumiem ir neliela, kas atbilst Latvijas TF riska profilam.

NVO uzraudzība

4.1.67. NVO sektora uzraudzība ir būtisks nosacījums sektora ievainojamības mazināšanā. NVO nav Novēršanas likuma subjekti, tomēr praksē pastāv noteikti mehānismi, kā tiek īstenota NVO uzraudzība.

4.1.68. Ņemot vērā, ka VID veic NVO uzraudzību attiecībā uz nodokļu politiku un kompetences ietvaros vērtē finanšu plūsmas, VID veiktie pasākumi mazina NILLTPF ievainojamību.

4.1.69. VDD savas kompetences ietvaros veic terorisma risku novērtējumu attiecībā uz Latvijā reģistrētajām NVO, kā arī pievērš uzmanību ārvalstīs reģistrēto NVO darbībām Latvijā.

4.1.70. NVO finanšu darījumu uzraudzību ikdienas līmenī nodrošina Novēršanas likuma subjekti, kuru pakalpojumos izmanto NVO.

4.1.71. Būtiska nozīme ir arī NVO sektora līdzdalībai risku mazināšanā un labas pārvaldības stiprināšanā. Piemēram, Latvijas Pilsoniskā alianse ik gadu veic biedrību un nodibinājumu monitoringu, kā arī ir izstrādājusi Ētiskā finansējuma vadlīnijas un citus metodiskos un analītiskos materiālus[487], tādējādi veicinot vienotu izpratni par normatīvajām, finanšu un pārvaldības prasībām NVO sektorā.

4.1.72. NVO sektorā pastiprinātai un regulārai uzraudzībai pakļaujas visas SLO. Ņemot vērā, ka SLO ziedotājiem pienākas nodokļu atvieglojumi, VID rūpīgi uzrauga SLO finanšu izlietojumu.[488] Ja SLO ziedojumi netiek izlietoti atbilstoši mērķim, SLO statuss var tikt atņemts.[489] Organizācijām, kurām ir piešķirts SLO statuss, katru gadu līdz 31. martam ir jāiesniedz VID gada pārskats un iepriekšējā gada darbības pārskats, un turpmākās darbības plāns.[490] Aizpildot gada pārskatu, SLO ir jāizpilda gada pārskata pielikuma "Detalizēta informācija par izlietotajiem ziedojumiem un dāvinājumiem" ailes, kurās jānorāda arī izlietojuma veids, darbības joma un mērķa grupa, kurā ziedojumi vai dāvinājumi izlietoti, kā arī informācija par sabiedriskā labuma guvēju skaitu.

4.1.73. Attiecībā uz citām NVO, kam nav SLO statusa, VID veic preventīvus un uzraudzības pasākumus, kuru ietvaros tiek vērtēti iespējamie NILLTPF riski, tiek vērtēta gada pārskatos norādītā informācija kopsakarā ar citu VID rīcībā esošo informāciju. Nepieciešamības gadījumā NVO tiek lūgta iesniegt papildu informāciju, piemēram, darījumu apliecinošus dokumentus, vai bankas konta izdrukas.

4.1.74. Uzraudzības prakse NRA 2026 pārskata periodā ir kļuvusi padziļinātāka un mērķētāka, īpašu uzmanību pievēršot finanšu plūsmu caurskatāmībai, ziedojumu izcelsmei un izlietojumam, kā arī iespējamiem NILLTPF riskiem. VID NRA 2026 pārskata periodā ir turpinājis paplašināt NVO uzraudzības tvērumu, attīstot risku sistēmu, vērtējot NVO gada pārskatu un citu tā rīcībā esošo informāciju, tostarp no FID un no kredītiestādēm saņemto informāciju par aizdomīgiem darījumiem, no ārvalstīm saņemtajiem finanšu līdzekļiem, vērtējot finansējuma izlietojumu un to, vai tas nav izlietots augsta riska valstīs, sankcijām pakļauto fizisko un juridisko personu iesaisti darījumos, kā arī skaidras naudas darījumus. Tāpat VID izvērtē arī to, vai NVO deklarētās darbības jomas atbilst statūtiem un to faktiskajai darbībai.

4.1.75. VID 2023. gadā izvērtēja 2 198 NVO, t. sk. ar SLO statusu 2 095, 2024. gadā 1 790 NVO, t. sk. ar SLO statusu 1 444, 2025. gadā 1 650 NVO, t. sk. ar SLO statusu 1 508.

4.1.76. NRA 2026 pārskata periodā VID ir nodevis informāciju FID par 12 NVO saistībā ar identificētiem riskiem, kas bija saistīti ar iespējami neizskaidrotas izcelsmes finanšu līdzekļiem, netipiski lieliem skaidras naudas uzkrājumiem, finanšu plūsmām no augsta riska jurisdikcijām, darījumiem ar ārzonu jurisdikcijās reģistrētiem subjektiem, kā arī nepietiekamu informāciju par līdzekļu izcelsmi. Vienlaikus nevienā no identificētajiem gadījumiem netika konstatētas pazīmes, kas norādītu uz iespējamu TF.

4.1.77. Attiecībā uz NVO finanšu līdzekļu apgrozījumu VID rīcībā ir informācija, kas tiek atspoguļota NVO gada pārskatos, kur jānorāda detalizēta informācija par saņemtajiem ziedojumiem gan skaidrā[491],

[487] Latvijas Pilsoniskās alianses tīmekļvietne. Pieejams: https://nvo.lv/resursu-sadala/lpa-veiktie-petijumi-un-izpetes/
[488] Sabiedriskā labuma organizāciju likums, 4. pants un 11. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/90822-sabiedriska-labuma-organizaciju-likums
[489] Turpat, 14. pants.
[490] Ministru kabineta 2010. gada 5. maija noteikumi Nr. 407 "Noteikumi par biedrības, nodibinājuma, reliģiskās organizācijas vai tās iestādes iepriekšējā gada darbības pārskata un turpmākās darbības plāna veidlapu". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/209358.
[491] Ar Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumiem Nr. 439 "Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā" un Ministru kabineta 2022. gada 21. jūnija noteikumiem Nr. 380 "Noteikumi par reliģisko organizāciju un to iestāžu gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā" noteikta prasība, sākot ar 2023. pārskata gadu, biedrībām, nodibinājumiem, arodbiedrībām un reliģiskajām organizācijām ziedojumu un dāvinājumu pārskatos atsevišķi norādīt skaidrā un bezskaidrā naudā saņemtos ziedojumus un dāvinājumus, uzrādīt skaidras un bezskaidras naudas atlikumus, kā arī reliģiskajām organizācijām atsevišķi nodalīt ziedojumu un dāvinājumu izlietojumu statūtos paredzētajiem mērķiem un uzdevumiem.

gan bezskaidrā naudā, tāpat iespējams identificēt uzrādīto saņemto ziedojumu un dāvinājumu, naudas un mantas kopējo summu atbilstoši sūtītāja valstij.

Nr. p.k.	2023. gads	2024. gads			2025. gads	
	Valsts	Summa (EUR)	Valsts	Summa (EUR)	Valsts	Summa (EUR)
1.	Latvija	101 942 046	Latvija	113 630 683	Latvija	106 819 960
2.	ASV	5 804 082	ASV	5 369 476	ASV	4 955 879
3.	Apvienotā Karaliste	4 550 358	Vācija	3 664 353	Vācija	4 819 140
4.	Vācija	3 989 941	Apvienotie Arābu Emirāti	1 418 845	Apvienotie Arābu Emirāti	2 600 217
5.	Šveice	1 536 712	Šveice	1 214 179	Šveice	1 284 845
6.	Apvienotie Arābu Emirāti	1 353 934	Apvienotā Karaliste	901 578	Apvienotā Karaliste	1 075 202
7.	Beļģija	807 667	Zviedrija	785 969	Izraēla	858 982
8.	Zviedrija	640 592	Seišelu salas	695 000	Zviedrija	691 880
9.	Kanāda	634 709	Austrālija	667 708	Seišelu salas	679 030
10.	Austrija	535 683	Kanāda	655 440	Lietuva	536 358

Tabula Nr. 4.1.2. – Valstis, no kurām NVO ir saņēmušas lielākos ziedojumu un dāvinājumu apjomus NRA 2026 pārskata periodā

4.1.78. Saskaņā ar VID sniegto informāciju, līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā, arī NRA 2026 pārskata periodā lielākais ziedojumu un dāvinājumu apjoms NVO sektorā saņemts no Latvijas. Vienlaikus starp desmit valstīm ar lielāko ziedojumu un dāvinājumu kopējo summu ierindojās arī ASV, Vācija, Apvienotā Karaliste, Apvienoto Arābu Emirāti un Šveice. 2024. un 2025. gadā ziedojumi no Apvienotajiem Arābu Emirātiem novirzīti sporta un sporta atbalsta jomām, no Seišelu salām – sociālās aizsardzības un sociālās labklājības jomām, bet no Šveices – izglītības, demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības, sociālās aizsardzības un sociālās labklājības, kā arī labdarības jomām. Tabulā Nr. 4.1.2. norādītās valstis 2024. gadā veidoja aptuveni 97 % no kopējā NVO saņemto ziedojumu un dāvinājumu apjoma, tostarp lielāko īpatsvaru veidoja iekšzemes ziedojumi – 85 %. Savukārt 2025. gadā veidoja 95 % no kopējā NVO saņemto ziedojumu un dāvinājumu apjoma, un lielāko īpatsvaru, 91 %, iekšzemes ziedojumi. Kopumā dati norāda, ka NVO sektora finansējums joprojām pārsvarā balstās uz iekšzemes ziedojumiem, tādējādi ārvalstu finansējums veido salīdzinoši nelielu daļu no kopējā apjoma.

NVO ar paaugstinātu TF risku

4.1.79. FATF 8. rekomendācijas interpretācija pēdējos gados ir attīstījusies, nostiprinot mērķētu, riskos balstītu un samērīgu pieeju NVO sektora uzraudzībā. Kā jau minēts, FATF uzsver, ka 8. rekomendācijas prasības nav attiecināmas uz visu NVO sektoru kopumā, bet gan uz tām organizācijām, kuras atbilst FATF definīcijai un kurām identificējams paaugstināts TF risks.

4.1.80. Ievērojot minēto, NRA 2026 pārskata periodā veikta FATF definīcijai atbilstošo NVO identificēšana, pieejamo datu salīdzināšana un sākotnēja NVO sektora risku izvērtēšana TF kontekstā. Augsta riska jurisdikciju noteikšanas pieeja un izvērtēšanai pakļauto NVO darbības jomu atlases principi saglabāti atbilstoši NRA 2023 pārskata periodā izmantotajai metodoloģijai, lai nodrošinātu pieejas pēctecību, datu salīdzināmību un risku izvērtēšanas konsekvenci starp pārskata periodiem.

4.1.81. NRA 2026 pārskata periodā veikti 2 savstarpēji papildinoši novērtējumi: (1) padziļināts NVO sektora TF risku novērtējums, kura ietvaros vispirms identificētas FATF definīcijai atbilstošās NVO un pēc tam no to vidus identificētas NVO ar paaugstinātiem TF riskiem; (2) FATF definīcijai atbilstošo NVO identificēšanas un atlases metodoloģijas pilnveidošana, kuras rezultātā iegūta aktualizēta NVO bāze turpmāku TF novērtējumu veikšanai.

4.1.82. Sākotnēji identificētas NVO, kas ietilpst FATF definīcijas tvērumā, proti, organizācijas, kuru pamatdarbība ir līdzekļu piesaiste un/vai novirzīšana labdarības, reliģiskiem, kultūras, izglītības,

sociāliem vai citiem sabiedriskā labuma mērķiem ("*good works*").[492] Vienlaikus, izmantojot NVO gada pārskatos ietverto informāciju,[493] identificētas NVO, kuru ieņēmumu struktūrā ziedojumi un dāvinājumi veidoja vairāk nekā 50 % no kopējā ieņēmumu apjoma.[494] Minētais finanšu kritērijs izmantots kā riskos balstīts atlases instruments, lai identificētu NVO, kuru darbība būtiski saistīta ar finanšu līdzekļu piesaisti sabiedriskā labuma mērķiem.

4.1.83. Atlases rezultātā identificētas 2 084 NVO, kas atbilst FATF definīcijai, veidojot aptuveni 8,36 % no kopējā NVO sektora.

4.1.84. Pamatojoties uz FID rīcībā esošo informāciju, veikta sākotnēji identificēto NVO, kas atbilst FATF definīcijai, riska profilēšana un riska pazīmju izvērtēšana, kā rezultātā identificētas organizācijas, par kurām padziļinātai analīzei pieprasīti kontu pārskati no finanšu iestādēm.

4.1.85. Attiecībā uz NVO, par kurām pieprasīti kontu pārskati, veikta finanšu darījumu analīze, īpašu uzmanību pievēršot maksājumiem uz augsta riska jurisdikcijām[495] un no tām, izvērtējot darījumu ekonomisko pamatojumu, sadarbības partnerus, līdzekļu plūsmu raksturu un iespējamās paaugstināta TF riska pazīmes.

4.1.86. Analīzes rezultātā identificētas 27 NVO, kam piemīt paaugstināta ievainojamība TF riskam. Nevienā no analizētajiem gadījumiem nav apstiprinājušās aizdomas par TF. Vienlaikus analīzes rezultāti nodoti TF izmeklēšanas koordinācijas darba grupas dalībniekiem informācijai, turpmākai risku izvērtēšanai un kompetencē esošo uzdevumu izpildei.

4.1.87. Ņemot vērā arī kopējos secinājumus par TF risku līmeni Latvijā, kā arī to, ka NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas iedzīvotāji ar NVO starpniecību vai citādi finansētu teroristu grupējumus, secināms, ka NVO sektoram piemītošais TF risks Latvijā kopumā ir vērtējams kā zems.

4.1.88. NRA 2026 pārskata periodā būtiska uzmanība pievērsta arī NVO sektora informēšanai un izpratnes veicināšanai par TF riskiem. FID sadarbībā ar VDD izstrādāja un publicēja informatīvo materiālu "Nevalstisko organizāciju ievainojamība terorisma finansēšanā"[496], kurā skaidroti galvenie TF riski, praktiskie ievainojamības faktori un risku mazinošie pasākumi NVO sektorā. Materiālā īpaša uzmanība pievērsta līdzekļu izcelsmes pārbaudēm, partnerorganizāciju izvērtēšanai, sankciju risku pārvaldībai un finanšu caurskatāmības nodrošināšanai. Papildus FID sadarbībā ar VDD organizēja informatīvus seminārus par NVO sektoram piemītošajiem TF riskiem, veicinot NVO sektora izpratni par TF risku identificēšanu un pārvaldību.

4.1.89. 2025. gada jūnijā pieņemtajā MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā[497] norādīts, ka Latvija ir izvērtējusi un identificējusi NVO sektora ievainojamību, ieviešot mērķētus, uz risku balstītus pasākumus, kas kopumā atbilst valsts zemajam TF riska profilam. Vienlaikus kā viena no rekomendācijām minēta turpmāka NVO TF riska novērtēšanas metodoloģijas pilnveidošana, paplašinot izvērtējamo NVO loku un iekļaujot arī NVO, kuru darbība galvenokārt saistīta ar finanšu līdzekļu izlietošanu, tādējādi stiprinot sākotnējo riska klasifikāciju un proaktīvu uzraudzību.

---

[492] FATF noteiktajam pielīdzināmas:
1. MK noteikumos Nr. 779 iekļautās NVO darbības jomas "2. Kultūra un atpūta"; "4. Pētniecība un izglītība"; "5. Veselība"; "6. Sociālā atbalsta pasākumi personām"; "9. Tiesiskums un interešu aizstāvība"; "13. Sporta biedrības un nodibinājumi"; "14. Starptautiskās aktivitātes" (spēkā līdz 30.06.2024).
2. Reliģisko organizāciju likuma noteiktajā kārtībā reģistrētās draudzes, reliģiskās savienības (baznīcas), diecēzes un nodaļas, kā arī reliģisko organizāciju veidotas iestādes.
3. Latvijā reģistrētas NVO, kas nav norādījušas konkrētu nodarbošanās jomu vai kā darbības jomu norādījušas "Citur neklasificēta biedrība vai nodibinājums".

[493] Analīze balstīta uz 2022. gada pārskata datiem kā jaunāko pilnībā pieejamo pārskata periodu

[494] Informācijas avots: Biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskats un reliģisko organizāciju gada pārskats atbilstoši VID pieejamajai informācijai

[495] Atbilstoši NRA 2023 pārskata periodā definētajam:
1. Ministru kabineta 2010. gada 21. jūnija noteikumu Nr. 554 "Noteikumi par valstīm, kuru pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, veic papildu pārbaudi".
2. Eiropas Komisijas saraksts ar 27 trešajām valstīm, kam ir stratēģiski trūkumi NILL un TF apkarošanas sistēmās (European Commission. High risk third countries and the International context content of anti-money laundering and countering the financing of terrorism).
3. Irākas Republikas, Irānas Islama Republikas, Sīrijas Arābu Republikas un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas kaimiņvalstis.

[496] FID tīmekļvietne. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2024/Nevalstisko%20organiz%C4%81ciju%20ievainojam%C4%ABba%20terorisma%20finans%C4%93%C5%A1an%C4%81.pdf

[497] Latvijas 6. kārtas novērtējuma ziņojums, 132. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea

4.1.90. Ņemot vērā MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā ietvertās rekomendācijas un nolūkā turpināt pilnveidot uz risku balstītu pieeju NVO sektora TF riska novērtēšanai, NRA 2026 pārskata periodā atkārtoti pārskatīta un pilnveidota pieeja FATF definīcijai atbilstošo NVO identificēšanai un atlasei. Tādējādi veikta atkārtota analīze, pilnveidojot iepriekš izmantoto pieeju un kritērijus. Ievērojot minēto, identificētas:

a) NVO, kuru darbības joma atbilstoši MK noteikumiem Nr. 398 "Biedrību un nodibinājumu klasificēšanas noteikumi"[498] ir "4. Kultūra un māksla", "5. Izglītība"; "6. Zinātne", "7. Veselība un slimību profilakse", "8. Sociālā aizsardzība un sociālā labklājība", "15. Cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzība", "18. Sports un sporta atbalsts", "19. Starptautiskā palīdzība un attīstības sadarbība" un "23. Citur neklasificēta darbības joma";

b) reliģisko organizāciju likuma noteiktajā kārtībā reģistrētās draudzes, reliģiskās savienības (baznīcas), diecēzes un nodaļas, kā arī reliģisko organizāciju veidotas iestādes;

c) NVO, kuru 2024. gadā[499] saņemto ziedojumu un dāvinājumu kopējā summa pārsniedz 50 % no kopējās ieņēmumu summas vai atbalsta maksājumi personām pārsniedz 50 % no kopējās izdevumu summas.[500]

4.1.91. Par FATF definīcijai atbilstošām identificētas NVO, kuras atbilda vismaz vienam no iepriekš minētajiem darbības kritērijiem un vienlaikus finanšu kritērijam. Kopumā identificētas 2 388 NVO, kas veido aptuveni 8,38 % no kopējā NVO skaita 2024. gadā, saglabājoties līdzīgam īpatsvaram kā NRA 2026 pārskata perioda sākumā veiktajā analīzē.

4.1.92. Veiktais izvērtējums norāda, ka FATF definīcijai atbilstošo NVO īpatsvars nav ievērojami mainījies, kā arī NRA 2026 pārskata periodā nav identificēti jauni būtiski riska faktori vai iegūta jauna informācija par paaugstinātiem TF riskiem. Līdz ar to identificētās NVO tiks izmantotas par pamatu turpmākai uz risku balstītai un mērķētai TF risku profilēšanai un uzraudzībai.

4.1.93. Turpmāk būtiski saglabāt riskos balstītu pieeju NVO sektora uzraudzībā, nodrošinot sistemātisku ziedojumu un finanšu plūsmu izvērtēšanu, īpaši gadījumos, kad identificējama saikne ar paaugstināta TF riska jurisdikcijām vai netipiskiem darījumu apjomiem. Vienlaikus nepieciešams turpināt stiprināt NVO sektora izpratni un praktiskās kompetences TF risku pārvaldības jomā.

4.1.94. Nozīmīga loma ir arī vienotas pieejas attīstīšanai risku izvērtēšanā un preventīvo pasākumu piemērošanā NVO sektorā. Tāpat turpināma sadarbības stiprināšana starp valsts institūcijām, finanšu sektoru un NVO, veicinot efektīvu informācijas apmaiņu, caurskatāmību un uzticēšanos sektoram kopumā.

Kopējais TF riska novērtējums

4.1.95. Ņemot vērā zemo iekšzemes terorisma draudu līmeni, to, ka Latvijā nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas iedzīvotāji finansētu ārvalstu teroristu grupējumus, zemo ar TF saistīto STR skaitu, to, ka pārskata periodā nav uzsākts neviens kriminālprocess par iespējamu TF, kā arī kompetento iestāžu sadarbības un kontroles mehānismu efektivitāti, kopējais atlikušais TF risks Latvijā vērtējams kā zems.

4.1.96. Latvijas TF riska profils nav vērtējams izolēti no starptautiskās drošības vides. Augstāka uzmanība arī turpmāk pievēršama pārrobežu maksājumiem ar augsta TF riska jurisdikcijām, neliela apjoma atkārtotiem pārvedumiem, ziedojumu un labdarības plūsmām, NVO darījumiem ar konfliktu skartiem reģioniem, digitālo maksājumu līdzekļu un kriptoaktīvu izmantošanai, sociālo tīklu vai tiešsaistes kampaņu ietvaros vāktiem līdzekļiem, kā arī juridisko personu un NVO, kuru PLG, kontrolējošās personas vai būtiski darījumu partneri ir saistīti ar augsta TF riska jurisdikcijām.

4.2. Proliferācijas finansēšana

[498] Ministru kabineta 2024. gada 25. jūnija noteikumi Nr. 398 "Biedrību un nodibinājumu klasificēšanas noteikumi". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/353059
[499] Analīze balstīta uz 2024. gada pārskata datiem kā jaunāko pilnībā pieejamo pārskata periodu
[500] Informācijas avots: Biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskats un reliģisko organizāciju gada pārskats

Risks	NRA 2023	NRA 2026
Proliferācijas finansēšanas risks	Vidēji zems	Vidēji zems

Proliferācijas finansēšanas draudi

4.2.1. PF ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, lai finansētu masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanu vai izplatīšanu (proliferāciju).[501] PF draudi ir persona, cilvēku grupa vai starptautisko tiesību subjekts ar potenciālu nodarīt kaitējumu, piesaistot, pārvietojot, uzglabājot vai izmantojot līdzekļus un citus aktīvus (neatkarīgi no tā, vai tie ir likumīgi vai nelikumīgi iegūti) proliferācijas mērķiem. PF draudi var ietvert personas, cilvēku grupas vai starptautisko tiesību subjektus, to līdzekļus, kā arī iepriekšējās, pašreizējās un turpmākās PF darbības.

4.2.2. Saskaņā ar FATF 7. rekomendāciju valstīm ir pienākums piemērot mērķētas finanšu sankcijas atbilstoši ANO Drošības padomes rezolūcijām proliferācijas un tās finansēšanas novēršanas jomā.[502] ANO Drošības padomes rezolūcijas proliferācijas ierobežošanas jomā tieši attiecas uz 2 valstīm - Ziemeļkoreju un Irānu, tomēr paaugstināti piesardzības pasākumi un ierobežojumi var tikt piemēroti arī citām augsta riska valstīm.[503] Finanšu iestādēm un uzņēmumiem, kas vēlas sadarboties ar klientiem vai apkalpo tādus klientu darījumus, kuri saistīti ar Ziemeļkoreju, Irānu vai citām augsta riska valstīm, ir jāveic padziļināta izpēte un papildu pārbaudes. Sadarbojoties ar šādiem klientiem un veicot darījumus, jāņem vērā to paaugstinātais risks un katrs gadījums jāvērtē individuāli.

4.2.3. Ziemeļkorejas un Irānas radītie draudi padziļinātāk aprakstīti turpmākajās rindkopās. Taču būtiski norādīt, ka NRA 2026 pārskata periodā konstatēti arī ar citām valstīm un noteiktiem ģeopolitiskiem procesiem saistīti paaugstināti proliferācijas riski:

a) Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā 2022. gada februārī būtiski ietekmēja Eiropas drošības situāciju, radot plaša mēroga politiskos, ekonomiskos un drošības riskus reģionā. NATO 2022. gada Stratēģiskajā koncepcijā reaģējot uz izmaiņām drošības vidē, noteica Krieviju kā nozīmīgāko un tiešāko apdraudējumu aliansei. NATO samitos Madridē, Viļņā, Vašingtonā un Hāgā dalībvalstis konsekventi norādījušas uz vienotu vērtējumu par Krieviju kā ilgtermiņa apdraudējumu Eiroatlantiskās telpas drošībai;[504]

b) Līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā, arī šajā NRA 2026 pārskata periodā Ķīnas politika rada izaicinājumus alianses interesēm.[505] Ķīna turpina attīstīt stratēģiskā bruņojuma sistēmas, vienlaikus demonstrējot izvairīgu attieksmi pret pilnvērtīgu iesaistīšanos bruņojuma kontroles mehānismos.

4.2.4. Saskaņā ar FATF 1. rekomendāciju valstīm jāidentificē, jānovērtē un jāizprot tām piemītošie PF riski, kas saistīti tikai ar FATF 7. rekomendācijā minēto mērķēto finanšu sankciju pārkāpšanu, neieviešanu vai apiešanu.

4.2.5. NRA 2026 PF riski analizēti plašākā tvērumā, nekā to nosaka starptautiskie standarti, papildus vērtējot arī SNP aprites riskus. Militāro tehnoloģiju, bioloģisko un ķīmisko vielu, šaujamieroču, kā arī citu SNP nekontrolēta izplatība var radīt būtiskus draudus starptautiskajai drošībai, tostarp radīt terorisma draudus un militāru konfliktu eskalāciju. Efektīva SNP eksporta, importa un tranzīta kontrole ir nozīmīgs PF mazināšanas instruments un vienlaikus būtisks Latvijas ārpolitikas un nacionālās drošības politikas elements.[506]

4.2.6. PF risku identificēšanu apgrūtina iesaistīto subjektu daudzveidība, jo PF var būt iesaistītas gan fiziskas un juridiskas personas, gan valsts. Ņemot vērā minēto, būtiska nozīme ir efektīvai klientu

[501] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 5. panta piektā daļa. https://likumi.lv/ta/id/178987.
[502] FATF. International Standarts on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. 13. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf?nocache=true.
[503] Ārlietu ministrija. ANO Drošības Padomes sankcijas. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/ano-drosibas-padomes-sankcijas.
[504] Ārlietu ministrija. Drošības un aizsardzības politika. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/drosibas-un-aizsardzibas-politika.
[505] Ārlietu ministrija. Drošības un aizsardzības politika. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/drosibas-un-aizsardzibas-politika.
[506] Ārlietu ministrija. Stratēģiskas nozīmes preču kontrole. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/strategiskas-nozimes-precu-kontrole.

izpētei un sankciju risku pārvaldībai, tostarp klientu, darījumu partneru un PLG pārbaudei starptautiskajos, ES, NATO dalībvalstu un Latvijas nacionālajos sankciju un riska subjektu sarakstos. Īpaša uzmanība jāpievērš personām, kuras tiek turētas aizdomās par iesaisti teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, izmantošanā vai izplatīšanā.

Ziemeļkoreja

4.2.7. Ziemeļkoreja ir veikusi vairākus ballistisko raķešu un kodolizmēģinājumus, tādējādi klaji pārkāpjot ANO Drošības padomes apstiprinātās rezolūcijas un apdraudot drošību ne tikai Āzijas reģionā, bet arī globāli. Ziemeļkorejai par tās kodolprogrammas īstenošanu piemērots visaptverošs sankciju režīms, t. sk.:

a) Ieroču embargo (Noteikts aizliegums eksportēt un importēt bruņojumu un ar to saistītus materiālus, kā arī preces, tehnoloģijas, komponentus un pakalpojumus, kas var veicināt Ziemeļkorejas kodolprogrammu, ballistisko raķešu programmu, citu masu iznīcināšanas ieroču izstrādi vai militārās spējas, tostarp divējāda lietojuma preces un tehnoloģijas, kā arī darbības, kas saistītas ar sankciju pārkāpšanu vai apiešanu);

b) Eksporta un importa ierobežojumi;

c) Finanšu ierobežojumi (visi finanšu līdzekļi un saimnieciskie resursi, kuri ir sankciju sarakstā iekļauto personu un vienību īpašumā, valdījumā, turējumā vai kontrolē, tiek iesaldēti, kā arī noteikts aizliegums šādām personām un vienībām darīt pieejamus jebkādus līdzekļus un saimnieciskos resursus);

d) Ceļošanas ierobežojumi (Aizliegums dalībvalstu teritorijā ieceļot vai to šķērsot personām, kuras iekļautas sankciju sarakstā.);

e) Pakalpojumu sniegšanas aizliegums (Aizliegums sniegt tehnisku palīdzību, starpnieka pakalpojumus, finansējumu vai finanšu palīdzību un citus pakalpojumus, kas saistīti ar ieroču embargo).[507]

4.2.8. Saskaņā ar Sankciju likumu[508] MK pēc savas iniciatīvas, kā arī, pamatojoties uz ārlietu ministra priekšlikumu vai Nacionālās drošības padomes ieteikumu, var noteikt nacionālās sankcijas. Latvija ir noteikusi nacionālās sankcijas – finanšu ierobežojumus saistībā ar Ziemeļkorejas politiskā režīma un programmas, kas saistīta ar kodolieročiem, citiem masveida iznīcināšanas ieročiem vai ballistiskajām raķetēm, sekmēšanu.[509] 2017. gada 25. jūlijā MK pieņēma noteikumus Nr. 419 "Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu". Pamatojoties uz minētajiem MK noteikumiem, MK ir izdevis 2 rīkojumus, ar ko 2017.[510] un 2018. gadā[511] pret 3 personām (2 fiziskām un 1 juridisko personu) noteiktas nacionālas sankcijas par saistību ar proliferāciju un/vai tās finansēšanu.

4.2.9. ES prakse norāda, ka PF īstenošanai bieži tiek izmantoti ES reģistrētas juridiskas personas, tostarp juridisku personu starpnieki, kā arī preču reeksporta shēmas, kas būtiski apgrūtina PF un ar to saistīto plūsmu identificēšanu. Vienlaikus Ziemeļkoreja pakāpeniski ir attīstījusi spējas izvairīties no starptautiskajām sankcijām, šo darbību īstenošanā nereti iesaistot arī nefinanšu sektora pakalpojumu sniedzējus.[512] NRA 2026 pārskata periodā veiktā Latvijā reģistrēto juridisko personu PLG analīze nenorāda uz tiešu Ziemeļkorejas saistību ar Latvijas uzņēmējdarbības vidi, jo netika identificēta neviena Latvijā reģistrēta juridiskā persona, kuras PLG būtu Ziemeļkorejas

[507] ES sankcijas pret Korejas Tautas Demokrātisko Republiku. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/eiropas-savienibas-sankcijas-pret-korejas-tautas-demokratisko-republiku.
[508] Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. https://likumi.lv/ta/id/280278.
[509] Latvijas Republikas nacionālās sankcijas. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/latvijas-republikas-nacionalas-sankcijas.
[510] MK 2017. gada 31. jūlija rīkojums Nr. 390 *Par finanšu ierobežojumu noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/292553.
[511] MK 2018. gada 29. marta rīkojums Nr. 137 *Par finanšu ierobežojumu noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu*. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/298111-par-finansu-ierobezojumu-noteiksanu-attieciba-uz-subjektiem-kas-saistiti-ar-korejas-tautas-demokratiskas-republikas-istenoto-kodolprogrammu-un-politisko-rezimu.
[512] North Korean Proliferation Financing and Designated Non-Financial Businesses and Professions. Pieejams: https://rusi.org/explore-our-research/publications/emerging-insights/north-korean-proliferation-financing-and-designated-non-financial-businesses-and-professions.

valstspiederība[513]. Minētais ir uzskatāms par ievainojamību mazinošu faktoru un samazina iespējamību, ka Latvijas jurisdikcijā reģistrētas juridiskas personas tiktu tieši izmantotas Ziemeļkorejas PF atbalstam.

4.2.10. Latvijas ārējās tirdzniecības dati norāda uz nebūtisku tiešo ekonomisko ekspozīciju attiecībā uz Ziemeļkoreju. NRA 2026 pārskata periodā nav konstatētas preču eksporta vai importa plūsmas starp Latviju un Ziemeļkoreju. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem NRA periodiem, kad 2021. gadā tika reģistrēts neliels preču imports no Ziemeļkorejas 205 EUR apmērā[514], NRA 2026 pārskata periodā ekonomiskā saikne ar minēto jurisdikciju nav identificēta[515]. Ņemot vērā Ziemeļkorejas starptautiski identificēto PF risku un tai piemēroto sankciju režīmu, ierobežotā tirdzniecības ekspozīcija un PLG analīzes rezultāti vērtējami kā ievainojamību mazinoši faktori Latvijas PF riska kontekstā.

Irāna

4.2.11. ES ir spēkā 3 sankciju režīmi pret Irānu. Šie sankciju režīmi ir noteikti par cilvēktiesību pārkāpumiem, par bezpilota lidaparātiem un raķetēm un par kodolprogrammu un kodolieročiem. Sankciju režīmi pret Irānu aptver daudz dažādas jomas:

a) Sankcijas pret Irānu saistībā ar cilvēktiesību pārkāpumiem ietver: ceļošanas ierobežojumus; līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu un aizliegumu darīt tos pieejamus; telefonsakaru un interneta uzraudzīšanas un pārtveršanas aprīkojuma un programmatūras eksporta aizliegumu; aprīkojuma, ko var izmantot iekšējām represijām, eksporta aizliegumu; atsevišķu pakalpojumu (saistītu ar aprīkojumu iekšējām represijām) sniegšanas aizliegumu;

b) Sankcijas pret Irānu saistībā ar tās militāro atbalstu Krievijai ietver: ceļošanas ierobežojumus; līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu un aizliegumu darīt tos pieejamus; aizliegumu tieši vai netieši iesaistīties jebkādos darījumos ar ostām un slūžām; aizliegumu tieši vai netieši pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt preces un tehnoloģijas, kas varētu veicināt Irānas spējas ražot bezpilota lidaparātus vai raķetes; aizliegums apmierināt prasības, kas saistītas ar līgumiem un darījumiem, kuru izpildi ietekmējuši ierobežojošie pasākumi;

c) Sankcijas pret Irānu saistībā ar tās kodolprogrammu ietver: ceļošanas ierobežojumus; līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšanu un aizliegumu darīt tos pieejamus; aizliegumu ieroču eksportam uz Irānu. Kā arī virkni ar sankcijām tirdzniecības, finanšu un transporta nozarē. [516]

4.2.12. Kopīgā visaptverošā rīcības plāna īstenošanas ietvarā ES 2016. gadā atcēla daļu ekonomisko un finanšu sankciju pret Irānu, vienlaikus saglabājot atsevišķus ierobežojošos pasākumus proliferācijas risku mazināšanai un paredzot iespēju sankcijas atkārtoti ieviest būtisku saistību pārkāpumu gadījumā. Lai gan sākotnēji vienošanās radīja priekšnoteikumus pakāpeniskai sankciju atcelšanai apmaiņā pret Irānas saistību izpildi kodolieroču neizplatīšanas jomā, ASV izstāšanās no vienošanās 2018. gadā un sankciju atjaunošana būtiski ietekmēja starptautisko sankciju režīmu.

4.2.13. NRA 2026 pārskata periodā Irāna turpināja nepilnīgi pildīt Kopīgā visaptverošā rīcības plāna ietvaros uzņemtās saistības kodolieroču neizplatīšanas jomā, tādējādi samazinot iespējas atjaunot vienošanās pilnvērtīgu darbību. Ņemot vērā konstatēto saistību neizpildi, Francija, Vācija un Apvienotā Karaliste (E3 valstis) 2025. gada 28. augustā informēja ANO Drošības padomi par Irānas būtisku saistību pārkāpumu un aktivizēja Kopīgajā visaptverošajā rīcības plānā paredzēto sankciju atkārtotas ieviešanas ("*snapback*") mehānismu. Tā kā ANO Drošības padome līdz 2025. gada 17. septembrim nepieņēma rezolūciju, kas novērstu ANO sankciju atkārtotu ieviešanu, pret Irānu vērstais ANO sankciju režīms tika atjaunots. Savukārt 2025. gada 29. septembrī ES Padome vienojās atkārtoti piemērot vairākus ar Irānas kodolprogrammu un proliferācijas riskiem saistītus

[513] UR dati.
[514] Preces KN kods: 7117 – bižutērija.
[515] Oficiālās statistikas portāls. Eksports un imports pēc preces (KN) un valsts. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD040/table/tableViewLayout1/.
[516] Ārlietu ministrija. ES sankcijas pret Irānu. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/eiropas-savienibas-sankcijas-pret-iranu.

ierobežojošos pasākumus, kas iepriekš bija apturēti Kopīgā visaptverošā rīcības plāna īstenošanas ietvarā.[517]

4.2.14. Atšķirībā no Ziemeļkorejas, NRA 2026 pārskata periodā Latvijā tika identificētas juridiskas personas, kuru PLG ir Irānas valstspiederība. Analīze norāda, ka Irānas valstspiederība konstatēta 16 PLG 14 juridiskajām personām, savukārt 1 juridiskajai personai identificēts PLG gan ar Irānas valstspiederību, gan rezidenci[518]. Vienlaikus identificētās juridiskās personas darbojas dažādās tautsaimniecības nozarēs, tostarp arhitektūras, reklāmas, tirgus izpētes, ēdināšanas, pētniecības un informācijas pakalpojumu, rotaļlietu ražošanas un vairumtirdzniecības starpniecības jomās, un nav konstatējama to koncentrācija SNP apritē vai citās nozarēs, kas pašas par sevi norādītu uz paaugstinātu PF risku. Ievainojamību mazinošu faktoru norāda tas, ka 11 no 16 identificētajiem PLG ir Latvijas rezidenti, bet pārējie ir Somijas, Vācijas, Apvienotās Karalistes un Īrijas rezidenti, kas samazina risku, ka juridiskas personas Latvijā tiktu izmantotas tiešai Irānas PF atbalstīšanai[519].

4.2.15. PF draudus NRA 2026 pārskata periodā mazināja izmaiņas Latvijas ārējās tirdzniecības un maksājumu plūsmās, kas saistītas ar pret Krieviju noteiktajiem starptautiskajiem un nacionālajiem ierobežojošajiem pasākumiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem NRA periodiem ir samazinājies preču eksporta un pārrobežu maksājumu apjoms uz Krieviju, vienlaikus finanšu iestādēm pievēršot pastiprinātu uzmanību darījumiem ar paaugstināta riska valstīm. Ņemot vērā Krievijas nozīmi Ziemeļkorejas un Irānas ekonomisko un loģistikas saišu nodrošināšanā, minētās tendences samazina iespējas Latvijas finanšu sistēmu un preču aprites kanālus izmantot ar PF saistītām darbībām.

4.2.16. Latvijas tiešā ekonomiskā ekspozīcija attiecībā uz Irānu saglabājas ierobežota (Diagramma Nr. 4.2.1). Latvijas un Irānas ārējās tirdzniecības dati norāda, ka preču eksporta apjoms uz Irānu 2023. gadā veidoja 210,3 tūkst. EUR, 2024. gadā samazinājās līdz 30,3 tūkst. EUR, savukārt 2025. gadā eksports nav konstatēts[520]. Savukārt preču imports no Irānas 2023. gadā veidoja 687,1 tūkst. EUR, 2024. gadā - 425,6 tūkst. EUR, bet 2025. gadā - 727,1 tūkst. EUR[521]. Vienlaikus tirdzniecības apjomi ar Irānu veidoja nebūtisku daļu no Latvijas kopējās ārējās tirdzniecības. Eksports uz Irānu NRA 2026 pārskata periodā veidoja mazāk nekā 0,002 % no kopējā Latvijas eksporta apjoma, savukārt imports no Irānas NRA 2026 pārskata periodā 2023.–2025. gadā nepārsniedza 0,0031 % no kopējā importa apjoma[522].

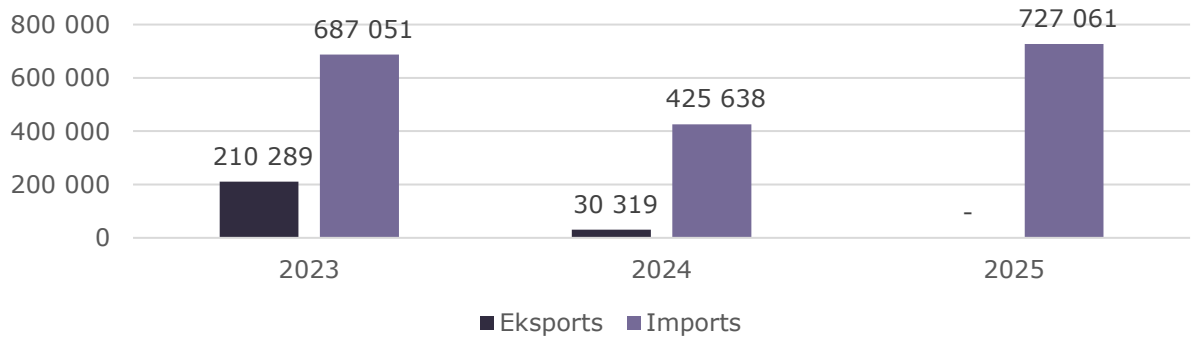

Diagramma Nr. 4.2.1. - Preču eksporta un importa plūsmas ar Irānu NRA 2026 pārskata periodā, EUR

4.2.17. Analizējot eksporta un importa preču KN kodus, nav konstatēta būtiska Latvijas iesaiste tādu preču apritē ar Irānu, kas atbilstoši pieejamajai informācijai būtu saistāmas ar paaugstinātu PF risku vai SNP apriti. Latvijas eksports uz Irānu NRA 2026 pārskata periodā galvenokārt ietvēra

[517] Eiropas Savienības Padome. Pret Irānu vērsto sankciju atkārtota ieviešana: Padome atkārtoti ievieš ierobežojošus pasākumus. Pieejams: https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2025/09/29/iran-sanctions-snapback-council-reimposes-restrictive-measures/.
[518] Juridiska persona reģistrēta Latvijā 2015. gadā un tā darbības joma ir reklāmas aģentūru darbība (NACE: 73.11.).
[519] UR dati.
[520] Oficiālās statistikas portāls. Eksports un imports pēc preces (KN) un valsts. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD040/table/tableViewLayout1/.
[521] Oficiālās statistikas portāls. Eksports un imports pēc preces (KN) un valsts. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD040/table/tableViewLayout1/.
[522] Oficiālās statistikas portāls. Eksports un imports pēc preces (KN) un valsts. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD040/table/tableViewLayout1/.

kūdru, medicīnas un farmācijas preces, savukārt importa preces bija saistītas ar pārtikas un lauksaimniecības produktiem, grāmatām un iespieddarbiem, apģērbu, bižutēriju, tekstila izstrādājumiem un autotransporta rezerves daļām[523]. Eksportēto un importēto preču veids un salīdzinoši nelielais tirdzniecības apjoms ir uzskatāmi par ievainojamību mazinošiem faktoriem PF riska kontekstā.

4.2.18. Vienlaikus Irānas starptautiski identificētais PF risks saglabā nozīmi, ņemot vērā ar kodolprogrammu saistītos ierobežojumus, sankciju režīmus un iespējamos sankciju apiešanas mehānismus. Tādēļ darījumi, kuros iesaistītas ar Irānu saistītas fiziskas un juridiskas personas, finanšu plūsmas vai preču piegādes ķēdes, tiek vērtēti, piemērojot uz risku balstītu pieeju, ņemot vērā darījuma būtību, iesaistīto personu profilu, preču un pakalpojumu raksturu, galalietotāju un citus PF riska faktorus.

4.2.19. Papildus tam NRA 2026 pārskata periodā tika nostiprināta kontrole pār eksportu uz jurisdikcijām, kas identificētas kā iespējami sankciju apiešanas maršruti, kas vēl vairāk paplašināja sankciju ievērošanas prasību tvērumu un veicināja PF risku mazināšanu.

Proliferācijas finansēšanas ievainojamība

4.2.20. PF ievainojamības jēdziens ietver tās lietas, kuras var izmantot, atbalstīt vai atvieglot PF draudus radošie elementi. Ievainojamība var ietvert konkrētas nozares, finanšu produktus vai pakalpojumu veidus, kuru iezīmes padara tos pievilcīgus PF. Ievainojamība var ietvert arī nepilnības pasākumos, kas paredzēti PF novēršanai vai jurisdikcijas konteksta iezīmes, kas var ietekmēt PF iespējas piesaistīt vai pārvietot līdzekļus vai citus aktīvus.

Ģeogrāfiskais izvietojums un SNP aprite

4.2.21. SNP ir militārās preces, tai skaitā ieroči un sprāgstvielas un divējāda (civila un militāra) lietojuma preces, piemēram, iekārtas, materiāli, ķīmiskas vielas, programmatūras, tehnoloģijas un pakalpojumi. Divējāda lietojuma preču tirdzniecība tiek kontrolēta, jo tās potenciāli var tikt izmantotas nekontrolētai militāro tehnoloģiju vai ieroču izgatavošanai.[524]

4.2.22. Latvijā SNP aprites kontroli īsteno ĀM sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, IeM, VID MP, SAB un VDD.[525] Katra SNP importa, eksporta vai tranzīta gadījumā ir nepieciešama licence (ar dažiem izņēmumiem atkarībā no preču veida), kuras saņemšanai pieteikums jāiesniedz ĀM.

4.2.23. Par SNP tiek uzskatītas preces, kuras ir ietvertas Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma[526] preču sarakstos. Kontrolējamo preču saraksti tiek izstrādāti starptautiskajos eksporta kontroles režīmos – Kodolmateriālu piegādātāju grupā (Nuclear Suppliers Group), Vasenāras vienošanās (Wassenaar Arrangement), Austrālijas grupa (Australia group), Raķešu tehnoloģiju kontroles režīms (Missile Technology Control Regime), kuri tiek transponēti Padomes Regulā Nr. 2021/821 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido Savienības režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontrolei un ES Kopējā militāro preču sarakstā un ir tieši saistoši Latvijai. MK 2007. gada 25. septembra noteikumos Nr. 645 "Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu" ir definētas SNP, kuru kontrole ir noteikta nacionālā līmenī.

4.2.24. SNP nekontrolēta izplatība rada nopietnus terorisma un proliferācijas draudus. Atsevišķu SNP nonākšana teroristu rokās var radīt nozīmīgus draudus Eiropas un citu pasaules valstu drošībai, tāpēc ir svarīga efektīva SNP eksporta, importa un arī tranzīta kontrole.

4.2.25. Krievijas karadarbība Ukrainā ir būtiski ietekmējusi SNP apriti, veicinot izmaiņas starptautiskajās piegādes ķēdēs un pieprasījumā pēc atsevišķām preču kategorijām. Militāro preču imports, eksports un tranzīts veido daļu no SNP aprites, tādēļ šo apjomu analīze sniedz ieskatu nozares tendencēs un ar to saistītajos riska faktoros. Tabulā Nr. 4.2.2. apkopota informācija par militāro

[523] Oficiālās statistikas portāls. Eksports un imports pēc preces (KN) un valsts. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD040/table/tableViewLayout1/.
[524] Ārlietu ministrija. Stratēģiskas nozīmes preču kontrole. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/strategiskas-nozimes-precu-kontrole.
[525] Atbilstoši MK 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr. 866 Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejas nolikuma 3. punktam, SNP aprites normatīvo aktu izstrādi un preču kontroli īsteno SNP kontroles komiteja, kur koleģiāli ĀM pakļautībā darbojas Latvijas valsts iestādes: ĀM, EM, FM, Veselības ministrija, Aizsardzības ministrija, Valsts vides dienests, VP, VDD, SAB, VID, FID un Latvija Banka. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/195928.
[526] Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums. https://likumi.lv/ta/id/159963.

preču importa, eksporta un tranzīta īpatsvaru NRA 2026 pārskata periodā, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu. Analizējot datus, secināms, ka importa apjoms NRA 2023 un NRA 2026 pārskata periodos ir saglabājies salīdzinoši stabils, savukārt militāro preču eksporta apjoms ir būtiski pieaudzis. Eksporta pieaugums skaidrojams gan ar izsniegto eksporta licenču skaita palielināšanos NRA 2026 pārskata periodā, gan ar militāro preču eksporta apjoma pieaugumu uz ASV, Ukrainu un Kanādu (Diagramma Nr. 4.2.4.). Vienlaikus jānorāda, ka NRA 2026 pārskata periodā atteikumu skaits SNP eksportam ir saglabājies zems – 2023. un 2024. gadā izsniedzot 1 oficiālu atteikumu katrā gadā, tostarp 2023. gadā atteikumu eksporta darījumam uz Ķīnu.

Virziens	Summa (miljoni EUR)	Īpatsvars (%)
2020.–2022. gads		
Imports	154,056	24,34
Eksports	458,53	72,45
Tranzīts	20,32	3,21
Kopā 2020.–2022. gadā	632,90	100
2023.–2025. gads		
Imports	149,39	8,88
Eksports	1 532,81	91,09
Tranzīts	0,47	0,003
Kopā 2023.–2025. gadā	1 682,67	100

Tabula Nr. 4.2.2. – Militāro preču importa, eksporta un tranzīta apjoms un to īpatsvars

4.2.26. Latvijā ir paredzēta administratīvā atbildība par pārkāpumiem SNP aprites jomā.[527] Krimināatbildība ir paredzēta par preču un vielu, kā aprite ir aizliegta vai speciāli reglamentēta, nelikumīgu pārvietošanu pāri Latvijas valsts robežai, t. sk. par SNP aprites noteikumu pārkāpšanu.[528]

4.2.27. Pastāv risks, ka, izmantojot Latvijas transporta infrastruktūru un ģeogrāfisko novietojumu[529], tranzītā caur Latviju varētu tikt transportētas SNP uz valstīm, pret kurām noteiktas ES sankcijas saistībā ar proliferācijas riskiem, kā arī uz valstīm ar augstu terorisma risku, ar mērķi šīs preces nodot teroristiskajiem grupējumiem. Vienlaikus līdz šim Latvijā nav konstatēti gadījumi, kad SNP būtu nodotas vai tirgotas noziedzīgiem grupējumiem, kas norāda uz zemu šāda riska materializācijas līmeni.

4.2.28. Latvija ir tikusi izmantota divējāda lietojuma preču tranzītam tikai 2023. gadā, kad tika izsniegtas 3 licences (Diagramma Nr. 4.2.3.). Militāro preču tranzīta jomā visas izsniegtās tranzīta licences attiecās uz kravām, kas paredzētas Ukrainai. Vienlaikus būtiski samazinājies re-eksporta īpatsvars Latvijā, un Latvijas uzņēmumi vairs netiek izmantoti preču importam ar mērķi tās tālāk re-eksportēt uz trešajām valstīm. NRA 2026 pārskata periodā galvenie re-eksporta darījumi saistīti ar atbalsta sniegšanu Ukrainai, kad preces tiek ievestas Latvijā jau ar nolūku tās tālāk eksportēt uz Ukrainu.

[527] Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums – 20. pants. Latvijas Vēstnesis, 107, 05.07.2007. Pieejams: https://likumi.lv/doc.php?id=159963.
[528] Krimināllikums – 190.[1] pants, 237.[1] pants. *Latvijas Vēstnesis*, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/88966.
[529] Latvija ir piemērota vieta tranzīta un loģistikas organizēšanai starp ES, NVS valstīm un Āzijas tirgiem. Latvijas robeža ar Baltkrieviju un Krieviju ir arī ES ārējā robeža. Potenciāls ir arī Ziemeļu-Dienvidu koridoram, savienojot Baltijas jūras reģionu ar Indiju.

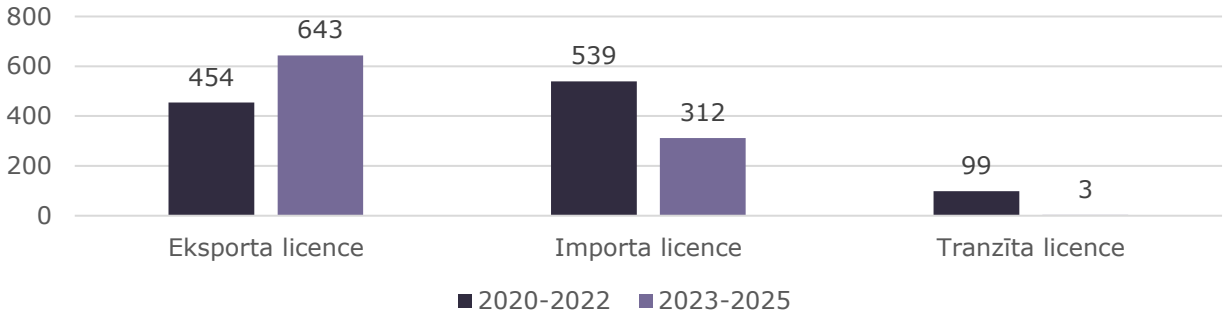

Diagramma Nr. 4.2.3. – Izsniegto divējāda lietojuma preču eksporta, importa un tranzīta licenču skaits 2020-2025[530]

4.2.29. Lielākais divējāda lietojuma preču eksporta licenču skaits ir bijis uz Ukrainu, Indiju un Ķīnu (Diagramma Nr. 4.2.5.). Savukārt atļaujas militāru preču eksportam visvairāk izsniegtas uz ASV, Ukrainu, Kanādu un Apvienoto Karalisti (Diagramma Nr. 4.2.4.).

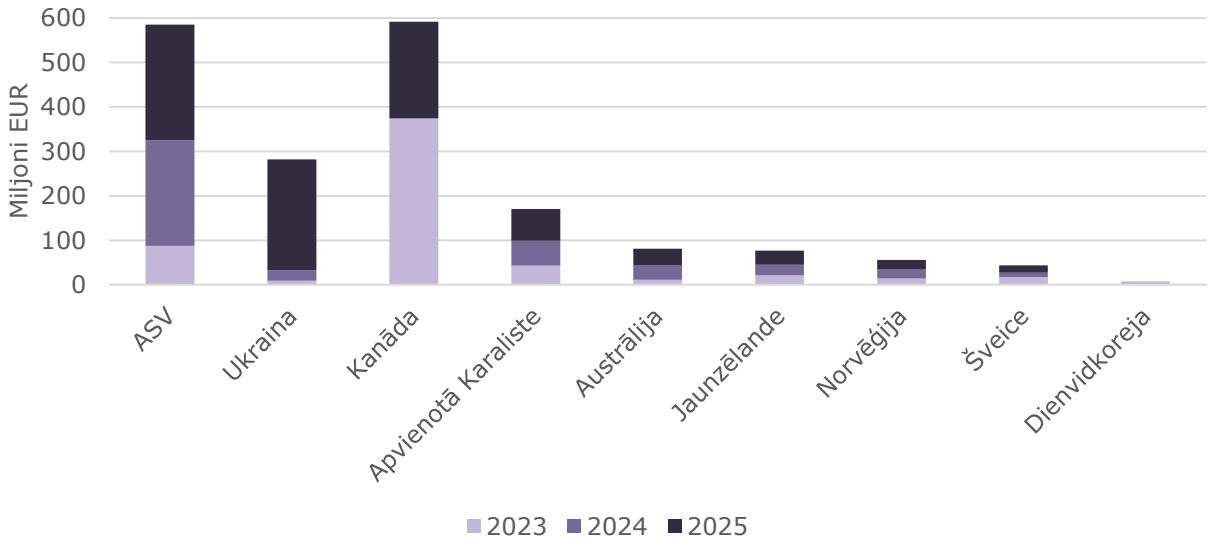

Diagramma Nr. 4.2.4. – Militāro preču eksporta apjoms saskaņā ar ĀM SNPEKN izdotajām atļaujām, sadalīts pa saņēmējvalstīm NRA 2026 pārskata periodā[531]

4.2.30. NRA 2026 pārskata periodā preču eksportam ĀM izsniegusi 643 licences. Galvenās Latvijā ražoto SNP grupas ir bezpilota lidaparāti, radiācijas monitoringa iekārtas, navigācijas iekārtas, termālās kameras bezpilota lidaparātiem, optiskās komponentes, munīcija, transportlīdzekļi un termālie tēmekļi.

4.2.31. NRA 2026 pārskata periodā netika izsniegta neviena licence divējāda lietojuma vai sankcijām pakļauto preču eksportam uz Krieviju vai Baltkrieviju (Diagramma Nr. 4.2.3.). ĀM nav saņēmusi šādu licenču pieprasījumus.

[530] 2025. gada 1. martā spēkā stājas grozījumi Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā. Līdz 2025. gadam Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums paredzēja dubultu kontroli civilo šaujamieroču pārvietošanai ES, kā arī importa kontroli divējāda lietojuma precēm – tas netiek praktizēts nevienā ES dalībvalstī un apgrūtina šo preču saņemšanu divējāda lietojuma preču ražotājiem. Kopš grozījumu spēkā stāšanās ĀM ir atteikusies no divējāda lietojuma preču importa licencēšanas un civilo šaujamieroču pārvietošanas ES iekšienē licencēšanas, jo to jau dara Valsts policija (atbilstoši direktīvai "Ieroču iegādes un glabāšanas kontrole"). Pieejams: 2025. gada 16. janvāra likums "Grozījumi Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā". https://likumi.lv/ta/id/358314.

[531] ĀM SNPEKN dati. Nav attēlota Moldova, Haiti, Bosnija un Hercegovina un Taizeme, jo to eksporta kopējā vērtība bija zem 1 miljona EUR.

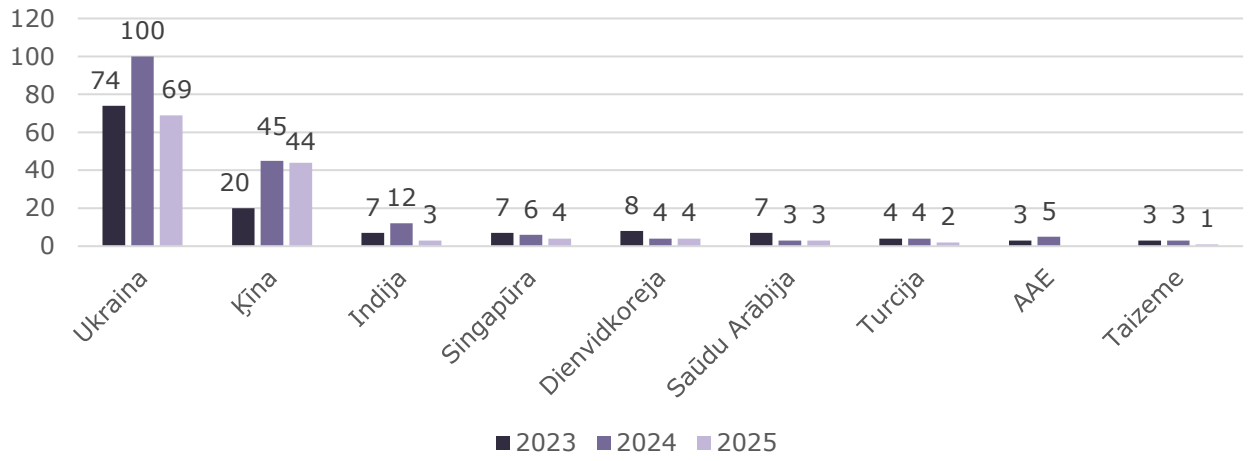

Diagramma Nr. 4.2.5. – Izsniegto divējāda lietojuma preču eksporta licenču skaits, sadalīts pa eksporta valstīm un gadiem[532]

4.2.32. NRA 2026 pārskata periodā izsniegti 4 atteikumi tādu preču, kas nav pakļautas sankciju ierobežojumiem un nav uzskatāmas par SNP, eksportam uz Krieviju, kas pamatoti ar aizdomām par iespējamu preču izmantošanu saistībā ar bioloģisko ieroču izstrādi.

Finanšu pakalpojumu ievainojamība

4.2.33. Finanšu pakalpojumu sektora ievainojamība PF jomā Latvijā galvenokārt izriet no tā integrācijas starptautiskajos tirdzniecības un maksājumu plūsmu tīklos, īpaši gadījumos, kas saistīti ar preču tirdzniecības finansēšanu un pārrobežu maksājumu starpniecību. MONEYVAL sestās novērtēšanas kārtas ietvaros atzīts, ka Latvija ir būtiski stiprinājusi NILLTPFN sistēmas efektivitāti un mazinājusi finanšu sektora izmantošanas riskus finanšu noziegumos, vienlaikus saglabājot nepieciešamību pastāvīgi pilnveidot uz riskiem balstītu pieeju, lai savlaicīgi reaģētu uz mainīgiem PF apdraudējumiem[533].

4.2.34. PF ievainojamība ir saistīta ar to, ka finanšu iestāžu kontrole galvenokārt aptver maksājumu izpildes posmu, kamēr ar darījumiem saistīto preču, tehnoloģiju un gala lietojuma aspektu uzraudzība parasti atrodas ārpus finanšu sektora redzesloka. Tas ir īpaši nozīmīgi gadījumos, kur finanšu plūsmas var tikt iekļautas šķietami legālās darījumu struktūrās. Šādos gadījumos noziedznieki var izmantot Latvijas finanšu sistēmu kā starpposmu sarežģītās darījumu ķēdēs PF mērķiem vai sankciju, kas saistītas ar proliferāciju, apiešanai, tostarp arī situācijās, kad SNP tiek fiziski pārvietotas izmantojot citas valstis, bet saistītie naudas līdzekļu pārvedumi var tikt veikti, izmantojot Latvijā reģistrētus finanšu pakalpojumu sniedzējus.

4.2.35. Latvijas finanšu sektora PF ievainojamību mazina NRA 2026 pārskata periodā īstenotie uzraudzības pasākumi un uz risku balstītas pieejas nostiprināšana finanšu iestādēs. Tas ir veicinājis arī spēju labāk identificēt aizdomīgu darījumu shēmas, netipiskus maksājumu maršrutus, kas var būt saistīti ar SNP apriti vai sankciju apiešanas mēģinājumiem. Ņemot vērā finanšu sektora lomu, nepieciešama nepārtraukta pilnveide un starptautiskās sadarbības stiprināšana, lai mazinātu iespējas finanšu sistēmu izmantot PF vai sankciju apiešanas nolūkos.

Ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem

4.2.36. NRA 2026 pārskata periodā FID nav saņēmis nevienu STR, kur radušās aizdomas par PF. Savukārt NRA 2023 pārskata periodā FID bija saņēmis 1 STR, kur kredītiestādei bija radušās aizdomas par PF. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā nav saņemts neviens ziņojums, tas kompetento iestāžu ieskatā skaidrojams ar vairākiem faktoriem, proti, vidēji zemiem PF draudiem Latvijā.

[532] ĀM SNPEKN dati. Attēlotas top 10 valstis, kopumā licences izsniegtas 42 valstīm.
[533] Council of Europe. Moneyval. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Latvia. Sixth Round Mutual Evaluation Report. February 2026. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.

4.2.37. Lai stiprinātu Novēršanas likuma subjektu spēju identificēt un novērst PF riskus, FID sadarbībā ar citām kompetentajām iestādēm NRA 2026 pārskata periodā ir īstenojis vairākus mērķtiecīgus atbalsta pasākumus. 2024. gadā sadarbībā ar Sankciju darba grupu izstrādāta materiāla "Sektorālo un mērķēto finanšu sankciju apiešanas indikatori" otrā papildinātā redakcija, savukārt sadarbībā ar VDD 2024. un 2025. gadā tika aktualizētas "Terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas vadlīnijas". Vienlaikus publiskās-privātās partnerības ietvaros regulāri organizētas diskusijas un informācijas apmaiņa ar Novēršanas likuma subjektiem, veicinot vienotu izpratni par PF riskiem, sankciju apiešanas pazīmēm un ziņošanas pienākumu piemērošanu praksē. Minētie pasākumi ir sekmējuši Novēršanas likuma subjektu izpratni un spēju pārvaldīt PF riskus.

4.2.38. Ievainojamību mazina fakts, ka Novēršanas likuma subjekti NRA 2026 pārskata periodā augstā līmenī demonstrējuši spēju identificēt aizdomas par sankciju apiešanu, kas nav saistītas ar PF. Plašāka informācija skatāma nodaļā "Sankciju pārkāpšanas un apiešanas risku novērtējums".

4.2.39. Neskatoties uz to, ka kopējā FID saņemto ziņojumu kvalitāte ir apmierinoša, un Novēršanas likuma subjekti demonstrē riskos balstītas pieejas piemērošanu veikto darījumu izvērtēšanā, nepieciešams turpināt pasākumus Novēršanas likuma subjektu zināšanu pilnveidošanai.

Finanšu izlūkošana un kriminālprocesi

4.2.40. NRA 2026 pārskata periodā nav uzsākts neviens kriminālprocess pēc Krimināllikuma 73. un 73.[1] panta. Savukārt pēc Krimināllikuma 237.[1] panta "Stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpšana" NRA 2026 pārskata periodā ir uzsākti 69 kriminālprocesi, kas ir par 4 kriminālprocesiem vairāk nekā NRA 2023 pārskata periodā (Diagramma Nr. 4.2.6.). NRA 2026 pārskata periodā konstatējams būtisks pārsvars Krimināllikuma 237.[1] panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijā. Vidēji 87 % no visiem uzsāktajiem kriminālprocesiem kvalificēti pēc šī panta otrās daļas - par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem vai to traucēšanai speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu un to komponentu vai programmatūras aprites aizlieguma pārkāpšanu. Savukārt pēc attiecīgā panta pirmās daļas - par SNP aprites noteikumu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums, katrā NRA 2026 pārskata perioda gadā uzsākti 3 kriminālprocesi.

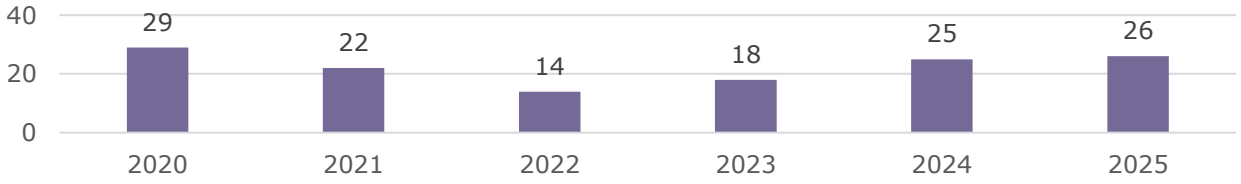

Diagramma Nr. 4.2.6. - Uzsākto kriminālprocesu skaits pēc Krimināllikuma 237.[1] panta no 2020. līdz 2025. gadam[534]

4.2.41. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā nav uzsākti kriminālprocesi par PF un zemāk aprakstītais gadījuma analīzes piemērs nav tieši saistīts ar PF un attiecas uz ES noteikto nozaru sankciju pārkāpumiem pret Krieviju, tas ilustrē klientu izpētes pasākumu efektivitāti, nacionālās sadarbības un koordinācijas nozīmi, kā arī FID analītisko materiālu vērtību sankciju pārkāpumu atklāšanā un izmeklēšanā. Vienlaikus gadījums norāda uz sankciju režīma efektīvu īstenošanu attiecībā uz preču eksporta ierobežojumiem, kas ir būtisks proliferācijas un PF risku mazināšanas elements, jo īpaši ņemot vērā, ka Latvijā šie riski galvenokārt saistīti ar SNP iespējamu transportēšanu caur valsts teritoriju.

[534] Dati iegūti no IeM Informācijas centra DWH datubāzes

Gadījuma piemērs Nr. 4.2.1.

FID saņēma aizdomīga darījuma ziņojumu no Novēršanas likuma subjekta par iespējamu ar Krieviju saistīto sankciju pārkāpumu. Uzņēmums B (reģistrēts Krievijā) veica naudas līdzekļu pārvedumu uz uzņēmuma A (reģistrēts ES dalībvalstī) kontu Latvijā reģistrētā kredītiestādē kā samaksu par precēm. Novēršanas likuma subjektam radās aizdomas, ka uzņēmums A izmantoja Latvijas teritoriju aizliegtu preču eksportam uz Krieviju vairāk kā 100 000 EUR vērtībā, izmantojot neatbilstošu KN kodu.

Preces ar attiecīgo KN kodu tika iekļautas XXIII pielikumā Padomes 2014. gada 31. jūlija Regulā (ES) Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā. Saskaņā ar to ir aizliegts tieši vai netieši pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt preces, kas varētu jo īpaši veicināt Krievijas rūpniecisko jaudu palielināšanu, neatkarīgi no tā, vai tās izcelsme ir ES un kuras uzskaitītas XXIII pielikumā, jebkurai fiziskai vai juridiskai personai, vienībai vai struktūrai Krievijā vai izmantošanai Krievijā.

FID saņemot STR no Novēršanas likuma subjekta veica padziļinātu analīzi, kuras rezultātā, iegūta papildu informācija no Novēršanas likuma subjektiem, nacionālajām un starptautiskajām datubāzēm. Analīzes rezultātā konstatēts, ka eksporta deklarācijā norādītais preču KN kods nav piemērots atbilstoši. Secināts, ka uzņēmums A mainīja preču KN kodu eksporta deklarācijā pēc neveiksmīga mēģinājuma eksportēt tās pašas preces uz Krieviju. Iepriekš uzņēmums A bija mēģinājis eksportēt preces, izmantojot pareizu preces KN kodu, bet, veicot pārbaudi Latvijas muitas kontroles punktā, kravas eksports no Latvijas uz Krieviju tika atteikts ar Krieviju saistīto sankciju dēļ.

TAI kopā ar FID kopā organizētā SKG sanāksmē pārrunāja FID padziļinātās analīzes rezultātus un nosūtīja riska informāciju TAI tālāko procesuālo darbību veikšanai.

4.2.42. FID NRA 2026 pārskata periodā nav saņēmis nevienu ārvalstu dienestu pieprasījumu vai informatīvo ziņojumu saistībā ar PF. Informācija, kas saistīta ar PF, tiktu izskatīta steidzamā kārtībā un padziļināti vērtēta attiecībā uz nepieciešamību izdot rīkojumu par līdzekļu iesaldēšanu, informācijas sniegšanu pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm vai citu FID kompetencē esošu darbību veikšanai.

4.2.43. Tāpat kā NRA 2023 pārskata periodā, NRA 2026 pārskata periodā VP, TM un prokuratūra nav ne saņēmusi no ārvalsts, ne nosūtījusi ārvalstij nevienu TPL un EIR par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti Krimināllikuma 73. un 73.[1] pantā. Minētais, cita starpā, arī norāda uz to, ka PF riska līmenis Latvijā nav augsts.

4.2.44. PF un sankciju apiešanas tipoloģijas savstarpēji būtiski pārklājas. Ņemot vērā Novēršanas likuma subjektu, FID un TAI līdzšinējo spēju identificēt un apkarot sankciju apiešanas gadījumus, secināms, ka Latvijas nacionālā PF ievainojamība nav augsta. Vienlaikus jānorāda, ka gadījumos, ja tiktu identificētas aizdomas par PF, kompetentās iestādes spētu šos gadījumus efektīvi izmeklēt un novērst.

Proliferācijas finansēšanas riski

4.2.45. Latvijas PF draudu līmenis vērtējams kā vidēji zems. PF draudus rada personas un starptautisko tiesību subjekti ar potenciālu piesaistīt, pārvietot, uzglabāt vai izmantot līdzekļus un citus aktīvus (neatkarīgi no to izcelsmes) proliferācijas mērķiem. Galvenie starptautiski identificētie PF draudi ir saistīti ar Ziemeļkoreju un Irānu, tomēr teorētiski pastāv arī citi PF riski. Tā kā pret Ziemeļkoreju un Irānu ir noteiktas starptautiskās sankcijas, ar proliferāciju saistītās personas ir spiestas izmantot sarežģītas darījumu un maksājumu struktūras, kā arī meklēt iespējas izmantot viegli ievainojamu finanšu iestāžu pakalpojumus.

4.2.46. Latvijas PF ievainojamība kopumā vērtējama kā vidēji zema. Latvijā ir attīstīts finanšu sektors, kas piedāvā pakalpojumus, kas var tikt izmantoti PF. Latvijas ģeogrāfiskais novietojums un transporta infrastruktūra rada risku, ka valsts var tikt izmantota SNP tranzītam starp ES, NVS valstīm un Āzijas tirgiem, tostarp mēģinājumiem nogādāt šādas preces uz valstīm, pret kurām noteiktas proliferācijas sankcijas, vai augsta terorisma riska valstīm. Vienlaikus šo ievainojamību mazina efektīva SNP aprites uzraudzības un kontroles sistēma, kā arī kompetento iestāžu īstenotie uzraudzības un risku mazināšanas pasākumi.

4.2.47. Papildus jānorāda, ka MONEYVAL veiktajā novērtējumā Latvijas PF novēršanas sistēmas efektivitāte atzīta kā augsta, vienlaikus norādot uz valsts visaptverošu pieeju PF risku identificēšanai un mazināšanai. Novērtējumā secināts, ka PF risks, kas saistīts ar ANO mērķēto finanšu sankciju režīmu, ir zems, vienlaikus atzīstot augstāku risku citos kontekstos, tostarp saistībā ar SNP apriti. Latvijas institucionālā sistēma, tostarp finanšu iestādes un KAPS, demonstrē augstu izpratni un atbilstību mērķēto finanšu sankciju prasībām, kā arī spēju efektīvi identificēt un iesaldēt līdzekļus, izmantojot attīstītus uzraudzības un pārbaudes mehānismus, kas nodrošina operatīvu gatavību arī PF saistītu sankciju piemērošanai.[535]

4.2.48. Secināms, ka PF riski Latvijā ir **vidēji zemi**. Pastāv iespēja, ka Latvija var tikt izmantota PF šādos veidos (saraksts nav izsmeļošs):

a) Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota kā starpposms sarežģītās darījumu struktūrās PF vai ar proliferāciju saistīto sankciju apiešanas nolūkā;

b) Latvijas finanšu pakalpojumu sniedzēji var tikt izmantoti finanšu plūsmu novirzīšanai darījumos, kuros SNP pārvietošana notiek caur citām valstīm, tādējādi radot risku slēpt darījumu patieso būtību un iesaistītās puses;

c) Latvijas transporta infrastruktūra un ģeogrāfiskais novietojums var tikt izmantoti SNP tranzītam uz valstīm, pret kurām noteiktas ES sankcijas un augsta terorisma riska valstīm ar mērķi nodot SNP teroristiskajiem grupējumiem.

[535] Council of Europe. Moneyval. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Latvia. Sixth Round Mutual Evaluation Report. February 2026. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/Sixth%20Round%20Mutual%20Evaluation%20Report%20-%20Latvia-.pdf.

5. SEKTORU RISKU NOVĒRTĒJUMS

5.1.1. Šajā nodaļā iekļautos sektoru risku novērtējumus gatavojušas attiecīgo sektoru UKI. NRA 2026 pārskata periodā FID ar visām UKI uzturējis ciešu sadarbību, ik gadu organizējot atgriezeniskās saites sanāksmes, kurās nodota ar sektoru sniegtajiem STR saistītā statistiskā un kvalitatīvā informācija, kā arī pārrunātas tālākās sadarbības uzlabošanas iespējas.

5.1.2. NRA 2026 pārskata periodā regulāri notikušas UKI sadarbības platformas sanāksmes, aptuveni 10 reizes ik gadu, kurās FID piedalījies kā aktīvs dalībnieks. NRA 2026 vajadzībām UKI sadarbības platformas sanāksmes kalpoja kā darba grupa sektoru risku novērtējuma procesa izstrādē un ar to saistītās informācijas apmaiņā, tostarp par citu NRA 2026 darba grupu izdarītajiem secinājumiem.

5.1.3. Minētie pasākumi un sadarbība NRA 2026 pārskata periodā ļāvuši vienādot izpratni par sektoru riskiem un to ietekmējošiem faktoriem, līdz ar ko UKI sniegtais sektoru risku novērtējums ir saskaņots ar FID, kā arī saskaņā ar NRA 2026 nodaļām "Nacionālie draudi" un "Nacionālā ievainojamība". Papildus NRA 2026 FID sadarbībā ar sektoru UKI ir izstrādājis draudu ekspozīcijas matricu. Tās mērķis ir sistemātiski attiecināt nacionālā līmenī identificētos NILLTPF, kā arī sankciju pārkāpšanas draudus uz konkrētiem Novēršanas likuma subjektu sektoriem. Draudu ekspozīcijas matricas rezultāti ir interpretējami kopsakarā ar attiecīgā sektora riska novērtējuma rezultātiem un skatāmi Pielikumā Nr. 4 – "Draudu ekspozīcijas matrica".

5.1.4. UKI risku novērtējumu izstrādē pamatā vadījušās pēc PB metodoloģijas, t. sk., lai saglabātu novērtējuma pēctecību un veiktu ar NRA 2023 salīdzinošu novērtējumu. Sektori NRA vajadzībām vērtēti un risku novērtējuma kopsavilkums veidots pēc vienota principa, taču katra UKI izcēlusi tās iezīmes un izmaiņas, kas NRA 2026 pārskata periodā sektorā ir bijušas būtiskas. NRA iekļauts katra sektora risku novērtējuma kopsavilkums.

5.1.5. Papildus NRA 2026 ietvaros tika veikts finanšu un nefinanšu sektoru būtiskuma novērtējums, lai noteiktu katra sektora un apakšsektora relatīvo nozīmi kopējā Novēršanas likuma subjektu sektoru NILLTPF risku novērtējumā. Būtiskums netiek vērtēts kā patstāvīgs risks, bet gan kā elements, kas palīdz samērīgi atspoguļot attiecīgā sektora nozīmi kopējā risku novērtējumā. Sektoru būtiskuma noteikšanā NRA 2026 tika izmantoti atsevišķi ekonomiskie un riska rādītāji, savukārt gala rezultāts tika precizēts un saskaņots ar katra sektora UKI.

5.1.6. Saskaņā ar Novēršanas likumu, izvērtējot NILLTPF riskus, Novēršanas likuma subjekti var ņemt vērā risku mazinošus faktorus, kas atsevišķos gadījumos var norādīt uz zemāku NILLTPF riska līmeni. Pielikumā Nr. 3 – "Gadījumi, kad darījuma attiecībām piemīt zems NILLTPF risks" ir apkopoti zema NILLTPF riska faktori un izstrādāti tipveida scenāriji, kas kalpo kā atbalsta instruments Novēršanas likuma subjektiem risku novērtēšanas procesā, palīdzot identificēt situācijas, kurās noteiktu riska faktoru kopums var norādīt uz zemāku NILLTPF risku. Scenāriji izstrādāti sadarbībā ar UKI un tiem ir rekomendējošs raksturs, tādēļ tie neaizstāj Novēršanas likuma subjekta individuālu riska izvērtējumu katrā konkrētajā gadījumā.

5.1.7. NRA 2026 pārskata periodā FID saņemto STR skaits kopumā saglabājās stabils. Pēc STR skaita samazinājuma 2024. gadā, ko ietekmēja gan likvidējamo kredītiestāžu iesniegto STR apjoma kritums, gan FID īstenotie pasākumi STR kvalitātes uzlabošanai, 2025. gadā būtiskas izmaiņas kopējā STR skaitā netika novērotas. Tas norāda uz nostiprinātu ziņošanas praksi un stabilu risku identificēšanas spēju Novēršanas likuma subjektu vidū.[536]

5.1.8. STR tendences jāvērtē kontekstā ar normatīvā regulējuma un ziņošanas prasību izmaiņām. Kopš 2025. gada jūnija STR par starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpumiem tiek iesniegti tikai FID kā kompetentajai iestādei.[537] Lai gan arī iepriekš FID saņēma STR par sankciju pārkāpumiem, normatīvā regulējuma izmaiņas un starptautisko un nacionālo sankciju tvēruma paplašināšanās ir veicinājušas FID saņemto STR skaita pieaugumu. Vienlaikus ziņojumu struktūrā pieaug ar krāpšanu digitālajā vidē saistīto STR īpatsvars, bet samazinās STR skaits par iespējamiem nodokļu noziegumiem. Šī tendence kopumā atbilst identificētajam Latvijas NILL riska profilam, vienlaikus atspoguļojot arī FID sniegto metodisko norāžu ietekmi, kas veicinājusi mērķētāku un

[536] Skatīt 2.5. nodaļu "Finanšu izlūkošanas datu vākšanas un apstrādes kvalitāte".
[537] Līdz ar grozījumiem Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā, kas stājās spēkā 10.06.2025., ir atvieglota ziņošanas par starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu kārtība, nosakot vienu iestādi – FID, kam ziņojumi būtu iesniedzami. Ziņošanas pienākums ir noteikts Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma 17. pantā.

kvalitatīvāku ziņošanu par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā. Minētās tendences sniedz kopējo kontekstu sektoru risku novērtēšanai, savukārt būtiskākie secinājumi un sektoriem raksturīgās tendences ir ietvertas sektoru apakšnodaļās.

Finanšu sektora NILL riska novērtējuma secinājumi

5.1.9. MONEYVAL 6. kārtas NILLTPFN pasākumu novērtējuma ziņojumā Latvijas finanšu sektora NILLTPFN sistēma kopumā novērtēta kā efektīva, piešķirot tai būtisku efektivitātes līmeni.[538] Pozitīvi novērtēta Latvijas Bankas izpratne par NILLTPF riskiem un riskos balstītās uzraudzības pieeja, kā arī finanšu sektora, jo īpaši kredītiestāžu sektora, sasniegtais progress preventīvo pasākumu ieviešanā un risku mazināšanā.

5.1.10. Vienlaikus MONEYVAL norāda uz nepieciešamību novērst atsevišķas nepilnības, lai nodrošinātu, ka visas finanšu sektora UKI, izvērtējot PLG un vadības personu atbilstību un reputāciju, ņem vērā plašāku noziedzīgu nodarījumu un iespējamo saistību ar noziedzīgām darbībām loku. Īpaši uzsvērta nepieciešamība stiprināt VID pilnvaras liegt noziedzīgās darbībās iesaistītām personām iekļūt regulētajā tirgū.

5.1.11. MONEYVAL arī norāda, ka finanšu sektora UKI būtu jāpārskata un jāpilnveido institucionālā NILLTPF riska novērtēšanas metodoloģijas, nodrošinot pietiekamu datu detalizācijas pakāpi un kvalitāti efektīvai NILLTPF risku un sektorālo risku analīzei. Šajā jomā Latvijas Bankai nepieciešami nebūtiski uzlabojumi, savukārt VID un PTAC – mēreni uzlabojumi.

5.1.12. Attiecībā uz uzraudzības pasākumiem MONEYVAL rekomendē Latvijas Bankai 8 klātienes pārbaužu skaitu ārpus kredītiestāžu sektora un nodrošināt samērīgu sankciju un citu korektīvo pasākumu piemērošanu konstatēto pārkāpumu gadījumos. Vienlaikus jānorāda, ka secinājums ir balstīts uz datiem par periodu no 2018. līdz 2023. gadam. Savukārt NRA 2026 pārskata periodā, sekojot riskos balstītai pieejai, nebanku finanšu iestāžu klātienes pārbaužu skaits ir būtiski pieaudzis, pārsniedzot kredītiestāžu sektorā veikto pārbaužu skaitu, un sankcijas par konstatētajiem pārkāpumiem tiek piemērotas atbilstoši pārkāpumu smagumam un tirgus dalībnieka darbības apmēram. Atbilstoši Latvijas Bankas sniegtajiem datiem 2023. gadā 56 % pārbaužu veiktas nebanku sektorā, 2024. gadā 69 %, savukārt 2025. gadā – 57 %. Tāpat MONEYVAL rekomendē pievērst uzmanību tirgus dalībnieku darījumu uzraudzības un aizdomīgu darījumu un aktivitāšu identificēšanas kārtībai klātienes pārbaužu laikā. Savukārt VID un PTAC būtu jāuzlabo klātienes pārbaužu kvalitāte, paplašinot izlases testēšanas apjomu.

5.1.13. Papildus finanšu sektora UKI būtu jāturpina pilnveidot sektoriem specifiskas vadlīnijas par uzņēmuma mēroga NILLTPF riska novērtējumu veikšanu, kā arī darījumu monitoringu un aizdomīgu darījumu identificēšanu.[539] NRA 2026 pārskata periodā ir turpināts darbs minētajos virzienos, tostarp Latvijas Banka NRA 2026 pārskata periodā vairākkārt ir aktualizējusi AML Rokasgrāmatu.[540]

5.1.14. Vienlaikus MONEYVAL vērš uzmanību uz nepieciešamību nodrošināt konsekventu reģistrācijas un uzraudzības praksi attiecībā uz visiem finanšu sektora kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem, novēršot uzraudzības funkciju pārklāšanos un veicinot efektīvāku uzraudzības resursu izmantošanu.[541]

5.1.15. MONEYVAL rekomendāciju turpmākajā izpildē jāņem vērā arī izmaiņas ES NILLTPFN institucionālajā ietvarā. Ir izveidota Iestāde nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un TF novēršanai (turpmāk – AMLA), kuras uzdevums ir nodrošināt konsekventu, efektīvu un vienotu pieeju NILLTPFN ES līmenī un koordinēt nacionālo kompetento iestāžu sadarbību. AMLA kompetencē ietilpst regulatīvo tehnisko standartu un īstenošanas tehnisko standartu projektu izstrāde, kā arī vadlīniju un rekomendāciju izdošana, tostarp AMLA izstrādā vadlīnijas par

[538] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[539] "*Supervisors should further develop a sector specific guidance on (i) conducting business wide ML/TF risk assessments and (ii) recognition of suspicious activities and monitoring*". MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums, 49. lpp. Pieejams:https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.
[540] Latvijas Banka. Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei. Pieejams: https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/finansu-noziegumu-noversana/aml-rokasgramata.
[541] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmas novērtējuma ziņojums, 49. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

uzņēmuma mēroga riska novērtējumiem, darījumu monitoringu un aizdomīgu darījumu vai aktivitāšu identificēšanu. Līdz ar to ir būtiski nodrošināt aktīvu līdzdalību attiecīgo dokumentu izstrādē un turpmākajā ieviešanā, tādējādi sekmējot MONEYVAL rekomendāciju izpildi.

5.1.16. Finanšu sektorā kopumā NRA 2026 pārskata periodā NILL riska līmenis nav būtiski mainījies salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu. IBS un KAPS sektoriem NILL riska līmenis ir noteikts kā vidēji augsts. IBS sektorā tas saglabājies nemainīgs salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodā noteikto riska līmeni. Savukārt, tā kā Latvijas Banka KAPS sektora uzraudzību uzsāka 2025. gadā, secinājumi par sektora riska dinamiku un veikto uzraudzības pasākumu ilgtermiņa ietekmi pagaidām ir ierobežoti. Tomēr uzraudzības informācija norāda, ka KAPS sektora NILLTPF risku pārvaldība nav vēl sasniegusi tādu atbilstības kultūras briedumu kā kredītiestāžu sektorā, kas rada ievainojamības faktorus un paaugstina riskus, kā rezultātā sektora NILL risks novērtēts kā vidēji augsts.

Sektors	NILL draudi	NILL ievainojamība	NILL risks	Sektora būtiskums
Kredītiestādes	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Augsts
Ieguldījumu brokeru sabiedrības	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji augsts
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Privātie pensiju fondi	Zems	Zems	Zems	Vidēji zems
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	Zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Zems
Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji/starpnieki	Zems	Vidēji zems/Zems	Vidēji zems/Zems	Vidēji zems
Valūtu tirdzniecības sabiedrības	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems
Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems
Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji zems
Licencētie patērētāju kreditētāji	Vidēji zems	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Kreditēšanas, t. sk. līzinga pakalpojumu sniedzēji	Vidēji zems	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems

Tabula Nr. 5.1.1. – Finanšu sektora NILL draudu, ievainojamības, riska un sektora būtiskuma novērtējums NRA 2026 pārskata periodā

Nefinanšu sektora NILL risku novērtējuma secinājumi

5.1.17. MONEYVAL 6. kārtas NILLTPFN pasākumu novērtējuma ziņojumā nefinanšu sektoram piešķirts vidējs efektivitātes līmenis, norādot, ka Latvijā ir izveidota kopumā efektīva nefinanšu sektora NILLTPFN uzraudzības sistēma un vairums sektora subjektu demonstrē labu izpratni par nacionālajiem, nozaru un institucionālajiem NILLTPF riskiem, kā arī efektīvi piemēro NILLTPFN prasības. Uzraudzības iestādes kopumā sekmīgi veicina sektoru izpratni par riskiem, īsteno uz risku balstītu uzraudzību un piemēro korektīvos pasākumus, kas laika gaitā ir uzlabojuši nefinanšu sektora atbilstības līmeni.

5.1.18. Vienlaikus ziņojumā identificēti vairāki būtiski trūkumi, kas ierobežo uzraudzības sistēmas efektivitāti. Galvenie izaicinājumi saistīti ar VID izmantotās institucionālo risku novērtēšanas metodoloģijas neatbilstību nacionālajiem un nozaru riskiem, kā rezultātā uzraudzības resursi ne vienmēr tiek koncentrēti augstākā riska jomās. Tāpat konstatēti trūkumi LZAP īstenotajā uzraudzībā, tostarp nepietiekama institucionālo risku izpratne un nepilnīgi uz risku balstīta uzraudzības pieeja. MONEYVAL arī norāda uz nepieciešamību pilnveidot pašregulējošo organizāciju uzraudzības modeli, kā arī stiprināt atbilstības un reputācijas (*fit and proper*) prasības atsevišķos nefinanšu sektoros.

5.1.19. MONEYVAL 6. kārtas NILLTPFN pasākumu novērtējuma ziņojumā pievērsta uzmanība arī ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem. Lai gan FID īstenotie pasākumi ir veicinājuši STR skaita pieaugumu nefinanšu sektorā, nepietiekama ziņošana joprojām galvenokārt koncentrējas juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā[542], savukārt ārpakalpojuma grāmatvežu sektorā saglabājas trūkumi STR iesniegšanas pienākumu izpildē un NILLTPFN prasību praktiskā piemērošanā. Ņemot vērā šo sektoru nozīmīgumu un tiem piemītošos riskus, rekomendēts pilnveidot riska novērtēšanas metodoloģiju, stiprināt uz risku balstītu uzraudzību un turpināt pasākumus, kas veicina kvalitatīvu un riskam atbilstošu STR iesniegšanu.[543]

5.1.20. Lai veicinātu iespējamu noziedzīgu nodarījumu savlaicīgu atklāšanu, FID 2024. gadā izstrādāja un ieviesa nefinanšu sektora Novēršanas likuma subjektiem pielāgotu STR iesniegšanas kārtību. Ievērojot minēto, 2025. gadā novērojams būtisks nefinanšu sektora ziņošanas aktivitātes pieaugums – FID saņemto STR skaits no nefinanšu sektora salīdzinājumā ar 2023. gadu palielinājies par 46,4 %. Norādāms, ka 2023. gadā ziņošanas aktivitāte bija salīdzinoši zema un vēl nebija ieviesta jaunā ziņošanas kārtība, tādēļ ziņojumu skaita pieaugums var norādīt uz to, ka jaunās ziņošanas kārtības ieviešana ir veicinājusi ziņošanas aktivitātes uzlabošanos. Kopumā vērojamais pieaugums norāda uz pakāpenisku izpratnes uzlabošanos par NILLTPF riskiem un ziņošanas pienākumu, kā arī par aktīvāku sektora iesaisti aizdomīgu darījumu un aktivitāšu identificēšanā. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata beigām, kad nefinanšu sektora iesniegto STR īpatsvars bija 5 %, NRA 2026 pārskata beigās tas sasniedzis 9 %, un par 22 % pieaudzis arī unikālo nefinanšu sektora ziņotāju skaits. Vienlaikus atsevišķos sektoros ziņošanas aktivitāte joprojām saglabājas nepietiekama, ņemot vērā tiem piemītošo NILLTPF risku līmeni un rada bažas par atsevišķu sektoru spēju savlaicīgi identificēt aizdomīgus darījumus un aktivitātes, tādējādi palielinot šo sektoru ievainojamību pret NILL riskiem.

5.1.21. NRA 2026 pārskata periodā ārpakalpojuma grāmatvežu un NĪ darījumu starpnieku sektoros saglabājas vidēji augsts NILL risks. Vienlaikus, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, vairākos nefinanšu sektoros ir novērojama NILL riska līmeņa samazinājums, tostarp izložu un azartspēļu organizētāji, zvērinātu advokātu, nodokļu konsultantu, kā arī transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēju sektoros.

Sektors	NILL draudi	NILL ievainojamība	NILL risks	Sektora būtiskums
Izložu un azartspēļu organizētāji	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Zvērināti advokāti	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Zvērināti revidenti	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Zvērināti notāri	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	Vidēji zems	Vidēji augsts	Vidējs	Vidēji zems
Nodokļu konsultanti	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems
Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji finanšu jautājumos	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems
Ārpakalpojuma grāmatveži	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidējs
Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki	Vidējs	Vidēji augsts	Vidēji augsts	Vidēji zems
Juridiska veidojuma vai juridiskas personas dibināšanas pakalpojumu sniedzēji	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Vidēji zems
Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirgotāji	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Zems
Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji	Vidējs	Vidēji zems	Vidēji zems	Zems
Cita veida preču tirgotāji un starpnieki	Vidējs	Vidēji zems	Vidējs	Zems

[542] Angļu val. *"legal sector"*.
[543] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojums. 62. – 64. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

Darījumi ar kultūras pieminekļu sarakstā iekļautajiem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem	Zems	Zems	Zems	Zems
Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Zems
Maksātnespējas procesa administratori	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Zems
Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji	Vidēji zems	Vidēji zems	Vidēji zems	Zems
Inkasācijas pakalpojumu sniedzēji	Vidējs	Vidējs	Vidējs	Zems
Galvojumu un citu saistību aktu, ar kuriem uzlikts pienākums, izsniegšana	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Tabula Nr. 5.1.2. – Nefinanšu sektora NILL draudu, ievainojamības, riska un sektora būtiskuma novērtējums NRA 2026 pārskata periodā

5.1.22. Papildus NRA 2026 ietvaros veikts izvērtējums personu, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus, maksātnespējas administratoru un licencētu parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju atbilstība Novēršanas likuma subjektu lokam, ņemot vērā FATF rekomendācijas, ES tiesisko regulējumu un sektora NILLTPFN risku novērtējumu. Izvērtējuma rezultātā secināts, ka nav identificēti Latvijas nacionālajai riska videi raksturīgi apstākļi vai riskos balstīts pamatojums, kas pamatotu šo sektoru turpmāku iekļaušanu Novēršanas likuma subjektu lokā kā papildu regulējamu subjektu kategoriju.

FINANŠU SEKTORS

5.2. Kredītiestādes

Kredītiestādes	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.2.1. Latvijā 2025. gada beigās darbojās 10 kredītiestādes un 4 citās dalībvalstīs reģistrētu kredītiestāžu filiāles, kas ir par 1 kredītiestādi vairāk nekā 2022. gada beigās. 2024. gadā tika izsniegta jauna kredītiestādes licence AS INDEXO Banka. Savukārt 2023. gadā ECB pieņēma lēmumu anulēt Baltic International Bank SE licenci, tostarp par būtiskiem pārkāpumiem NILLTPFN jomā.

5.2.2. Latvijas kredītiestādēs uz 2025. gada 31. decembri bija 2,53 miljoni klientu, no kuriem 97,2 % bija iekšzemes klienti un 2,8 % ārvalstu klienti. Savukārt 93,4 % no kopējā klientu skaita bija fiziskas personas (tostarp 90,7 % – Latvijas rezidenti), bet 6,6 % juridiskas personas (tostarp 6,5 % – Latvijā reģistrēti uzņēmumi). Salīdzinājumā ar 2022. gadu būtiski samazinājies ārvalstu klientu juridisko personu skaits (par 70,8 %) un ārvalstu klientu fizisko personu skaits (par 48,9 %). Ārvalstu klientu skaita samazinājumu būtiski ietekmēja ģeopolitisko notikumu rezultātā kopš 2022. gada februāra Krievijai un Baltkrievijai piemērotās pastiprinātās sankcijas, kuras NRA 2026 pārskata periodā turpināja paplašināties, ierobežojot kredītiestāžu sadarbību ar klientiem – Krievijas un Baltkrievijas rezidentiem un juridiskām personām, kuru īpašnieki vai saimnieciskā darbība ir saistīta ar Krieviju un Baltkrieviju vai ar preču un pakalpojumu tirdzniecību, uz kurām attiecas ieviestās sankcijas.

5.2.3. NRA 2026 pārskata periodā kredītiestāžu klientu kredīta apgrozījums, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, palielinājies par 11 % un 2025. gadā tas veidoja 192,95 miljardus EUR (2022. gadā – 170,9 miljardi EUR). NRA 2026 pārskata periodā novērotais klientu kredīta apgrozījuma palielinājums ir skaidrojams arī ar Covid-19 pandēmijas ietekmes samazinājumu, pakāpeniski normalizējoties ekonomiskajai videi, kā arī ar preču, t. sk. resursu un pakalpojumu sadārdzinājumu, ko veicināja destabilizējošie globālie faktori, tostarp sankciju stiprināšana pret Krieviju un Baltkrieviju, kas ietekmēja preču piegādes ķēdes, izejvielu pieejamību un preču piegādes un ražošanas izmaksas.

5.2.4. NRA 2026 pārskata periodā ārvalstu noguldījumu īpatsvars kopējos noguldījumos kopumā nav būtiski mainījies. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata perioda beigām (2022. gada decembri), kad ārvalstu noguldījumi veidoja 13 % no kopējiem noguldījumiem, arī NRA 2026 pārskata perioda beigās to īpatsvars bija 13 %, tostarp ārpus ES reģistrētu juridisko personu un ārpus ES dalībvalstu rezidentu noguldījumu īpatsvars kopējā noguldījumu apjomā veidoja 3,8 %.

5.2.5. Visas kredītiestādes tiek klasificētas kā nozīmīgas un mazāk nozīmīgas iestādes. Gadījumā, ja kredītiestāde atbilst vismaz vienam no Vienotā uzraudzības mehānisma pamatregulā[544] noteiktajiem kritērijiem, tā kļūst par nozīmīgu un nonāk ECB tiešā uzraudzībā. 2025. gada beigās nozīmīgas iestādes pēc klientu skaita veido 93,8 % un pēc aktīvu apjoma – 86 %.

5.2.6. Lai nodrošinātu uz risku novērtējumu balstītu uzraudzību, kredītiestādes ir iedalītas riska grupās atbilstoši tām piemītošajam NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskam. 2025. gada 31. decembrī neviena kredītiestāde nebija klasificēta kā augsta NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska iestāde, kā vidēji augsta riska klasificētas 6 mazāk nozīmīgas kredītiestādes, kā vidēji zema – 3 nozīmīgas kredītiestādes, 1 mazāk nozīmīga kredītiestāde un 1 dalībvalstu banku filiāle, savukārt 3 dalībvalstu banku filiāles klasificētas kā zema riska.

5.2.7. NRA 2026 pārskata periodā veikti grozījumi Novēršanas likumā. Būtiskākie, kuri skar kredītiestāžu sektoru, ir riskos balstītu padziļinātās izpētes pasākumu piemērošana klientiem, kuri ir PNP, ar PNP cieši saistītas personas, PNP ģimenes locekļi vai kuru PLG ir PNP.

[544] Eiropas Centrālās bankas Regula (ES) Nr. 468/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko izveido vienotā uzraudzības mehānisma pamatstruktūru Eiropas Centrālās bankas sadarbībai ar nacionālajām kompetentajām un norīkotajām iestādēm (VUM pamatregula). Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:32014R0468.

5.2.8. Tāpat Latvijas Bankā 2023. gadā uzsākts un 2024. gada beigās pabeigts apjomīgs normatīvo aktu pārizdošanas process saistībā ar FKTK pievienošanu Latvijas Bankai. Noteikumu pārizdošanas procesā pārskatītas normatīvo aktu prasības NILLTPF jomā pēc būtības, lai samazinātu administratīvo slogu un veicinātu riskos balstītas pieejas piemērošanu, izslēdzot prasības, kas dublējas vai pārklājas dažādos noteikumos.

5.2.9. Būtiskākie grozījumi veikti attiecībā uz klienta riska noteikšanu un klienta padziļināto izpēti:

a) grozīti noteikumi par klientu izpētes veikšanu, kuros veikti vairāki būtiski precizējumi:

- pienākums veikt saistīto klientu grupu noskaidrošanu tikai paaugstināta riska gadījumos, kad veicama klientu padziļinātā izpēte (iepriekš saistīto klientu grupu noskaidrošana bija veicama visos gadījumos);
- izslēgts konkrēts termiņš (35 dienas) padziļinātās izpētes veikšanai, paredzot finanšu iestādēm pienākumu pašām noteikt izpētes termiņu, ņemot vērā riskos balstītu pieeju;
- izslēgta norma par pienākumu noskaidrot specifisku klienta saikni ar Latviju.

b) atcelti 2 noteikumi, kas reglamentēja klientu – finanšu iestāžu un klientu – korespondentbanku izpētes veikšanu, pārskatītajās prasības integrējot Klientu izpētes noteikumos par klientu izpētes veikšanu un izveidojot jaunu, uz praktiskiem piemēriem balstītu nodaļu AML Rokasgrāmatā.[545]

5.2.10. Papildus tam, lai veicinātu vienotu un uz risku balstītu pieeju finanšu pakalpojumu nodrošināšanā, Latvijas Banka regulāri atjauno un aktualizē AML Rokasgrāmatu, pielāgojot tās praksē identificētajām vajadzībām un normatīvā regulējuma izmaiņām.

5.2.11. NRA 2026 pārskata periodā AML Rokasgrāmatā veiktie būtiskākie grozījumi:

a) sniegti papildu skaidrojumi par maksājumu ierosināšanas pakalpojumu sniedzēju un konta informācijas pakalpojumu sniedzēju klientu izpētes pasākumiem un to piemērošanu, iekļaujot arī praktiskus piemērus;

b) iekļautas jaunas nodaļas, kurās sniegti skaidrojumi par juridisko veidojumu patiesā labuma guvēju noskaidrošanu;

c) ietverta jauna nodaļa, kurā sniegti skaidrojumi un apkopoti labās prakses piemēri par to, kā kredītiestādēm un finanšu iestādēm identificēt un pārvaldīt riskus, sadarbojoties ar citām kredītiestādēm vai finanšu iestādēm (respondentiem), nodibinot un uzturot korespondentattiecības;

d) izveidota arī jauna apakšnodaļa kredītiestādēm un finanšu iestādēm par to, kā efektīvi novērtēt un pārvaldīt riskus, kas var būt raksturīgi klientiem, kuru darījumi ir saistīti ar kriptoaktīviem;

e) veikti precizējumi saistībā ar FID kompetenci sankciju jomā;

f) precizētas sadaļas, kas skaidro padziļinātās izpētes termiņu un tā samērīgu noteikšanu, kā arī precizēti citi skaidrojumi atbilstoši grozījumiem Klientu izpētes noteikumos.

5.2.12. NRA 2026 pārskata periodā veikti grozījumi Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā, līdz ar to precizēti arī Latvijas Bankas sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības noteikumi, saglabājot prasības attiecībā uz finanšu iestāžu sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanas IKS.

[545] Latvijas Banka. Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/uzraudziba/AML-rokasgramata-latvijas-banka.pdf.

5.2.13. Papildus NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka publicēja labās prakses vadlīnijas NILLTPFN un sankciju jomā:

a) Vadlīnijas efektīvas sankciju riska pārvaldībā izmantojamās IT sistēmas izveidei un uzturēšanai;[546]

b) Vadlīnijas par NILLTPF un sankciju riska novērtēšanas procesu, tostarp metodoloģiju;[547]

c) Vadlīnijas efektīvas finanšu iekļaušanas nodrošināšanai.[548]

5.2.14. Latvijas Banka turpina pilnveidot kredītiestāžu uzraudzības procesu ar mērķi stiprināt uz risku izvērtējumu balstītas pieejas īstenošanu, veicot uzraudzības pasākumus, t. sk. attīstot automātiskus rīkus NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanai, nodrošinot regulāru risku monitoringu, kas palīdz identificēt pārbaužu nepieciešamību un noteikt pārbaudes tvērumu, fokusējoties uz galvenajiem riskiem.

5.2.15. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka veica 11 klātienes pārbaudes kredītiestādēs NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā. Gatavojoties pārbaudēm, Latvijas Banka izmantoja tās rīcībā esošo riska informāciju, tostarp informācijas apmaiņas ietvaros no FID saņemto informāciju.

5.2.16. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka 2 kredītiestādēm piemēroja soda naudu par pārkāpumiem NILLTPFN jomā kopējā summā 2,26 miljonu EUR apmērā, kā arī noteica tiesiskos pienākumus ar mērķi novērst konstatētos trūkumus un pilnveidot kreditiestāžu IKS. Trūkumi, par kuriem tika piemērotas sankcijas, bija saistīti ar nepilnībām risku pārvaldības procesos, kā arī riskiem neatbilstošu augsta riska klientu izpēti un to darījumu uzraudzību. Papildus 1 kredītiestādei piemērots brīdinājums, savukārt kredītiestādes, kurai anulēta licence, valdes priekšsēdētājam piemērots naudas sods 31 731 EUR apmērā, bet par NILLTPFN jomas pārraudzību atbildīgajam valdes loceklim – brīdinājums.

5.2.17. NRA 2026 pārskata periodā NILLTPF risku pārvaldības jomā veikto pārbaužu rezultāti kopumā norāda, ka kredītiestādes turpina pilnveidot savas IKS, tostarp attiecībā uz sankciju pārkāpšanas riska pārvaldību un darījumu uzraudzību. Būtiskākie uzlabojumi novēroti attiecībā uz kredītiestāžu spēju identificēt un izprast tām piemītošos riskus, jo iestādēm ir svarīgi veikt tālākus uzlabojumus, lai to sistēmas kļūtu efektīvākas, stiprinot uz risku balstītu pieeju un veicinot efektīvu resursu izlietojumu.

5.2.18. Papildus tam NRA 2026 pārskata periodā veiktas 3 tematiskās pārbaudes, kuru mērķis bija apzināt un apkopot finanšu iestāžu labo praksi, kā arī identificēt pilnveidojamās jomas, tādējādi palīdzot finanšu iestādēm stiprināt to NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldības IKS. Tās veiktas šādās jomās:

a) Tematiskā pārbaude par risku novērtējumiem. Kopumā secināts, ka finanšu iestādes ir būtiski attīstījušas risku novērtēšanas metodoloģijas, tām ir laba izpratne par NILL risku identificēšanu un novērtēšanu, un tās regulāri veic un aktualizē risku novērtējumus. Iestādēm jāturpina pilnveidot TF un PF, un sankciju, īpaši sektorālo sankciju, risku identificēšanas un novērtēšanas process, kā arī jāpievērš uzmanība NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldīšanas pasākumu efektivitātes novērtēšanas kārtībai.

b) Tematiskā pārbaude par finanšu iestāžu sankciju skrīninga sistēmu efektivitāti. Galvenie secinājumi norāda, ka kopumā iestāžu IT sistēmas spēj efektīvi un laikus identificēt dažādu sankciju sarakstu subjektus, arī tad, ja dati nav pilnīgi. Vienlaikus iestādēm jāturpina pilnveidot savas IT sistēmas, īpaši attiecībā uz manipulēto datu skrīninga kvalitāti un

[546] Latvijas Banka. Vadlīnijas efektīvas sankciju riska pārvaldībā izmantojamās informācijas tehnoloģiju sistēmas izveidei un uzturēšanai. Pieejams: https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/finansu-noziegumu-noversana/parbauzu-rezultati-laba-prakse-aml-joma/vadlinijas-efektivas-sankciju-riska-parvaldiba-izmantojamas-informacijas-tehnologiju-sistemas-izveidei-un-uzturesanai

[547] Latvijas Banka. Vadlīnijas par NILLTPF un sankciju riska novērtēšanas procesu, tostarp metodoloģiju. Pieejams: https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/finansu-noziegumu-noversana/parbauzu-rezultati-laba-prakse-aml-joma/par-nilltpf-un-sankciju-riska-novertesanas-procesu-tai-skaita-metodologiju

[548] Latvijas Banka. Vadlīnijas efektīvas finanšu iekļaušanas nodrošināšanai. Pieejams: https://www.bank.lv/images/uzraudziba/2024/vadlinijas-efektivas-finansu-ieklausanas-nodrosinasanai.pdf

sistēmas lietderības stiprināšanu, lai mazinātu resursu patēriņu kļūdainu brīdinājumu apstrādei, kā arī jāstiprina IT sistēmu testēšanas tvērums un kārtība.

c) Tematiskā pārbaude par finanšu pakalpojumu pieejamību un riskos balstītas pieejas piemērošanu. Pārbaudes rezultātā:

- Publicētas vadlīnijas efektīvas finanšu iekļaušanas nodrošināšanai, kur cita starpā sniegti labās un nevēlamās prakses ieteikumi attiecībā uz efektīvu komunikāciju ar klientiem, tostarp sūdzību izvērtēšanu un informācijas publicēšanu par kredītiestādes mērķa klientiem;

- Sniegtas individuālas rekomendācijas un veikti individuāli uzraudzības pasākumi attiecībā uz samērīgu NILLTPFN prasību piemērošanu, ievērojot tematiskajā pārbaudē konstatētos novērojumus, kā arī pamatkonta piedāvāšanu, cenu politikas veidošanu, klientu apkalpošanas un komunikācijas kvalitātes stiprināšanu.

5.2.19. NRA 2026 pārskata periodā aktīvās, likvidējamās un maksātnespējīgās kredītiestādes FID ir iesniegušas 12 145 STR (2023. gadā – 4 823, 2024. gadā – 3 937, 2025. gadā – 3 696) jeb 72,7 % no visu šajā periodā FID saņemto STR skaita. Aktīvo kredītiestāžu sniegto STR skaits NRA 2026 pārskata periodā salīdzinoši ar NRA 2023 pārskata periodu palielinājies par 14,3 %. Visizplatītākās tipoloģijas kredītiestāžu STR 2025. gadā bija:

a) Klients vai cita persona ziņo par iespējamu noziedzīgu nodarījumu. Salīdzinot ar 2022. gadu, STR skaits atbilstoši šai tipoloģijai ir trīskāršojies, kas ir saistīts ar krāpšanas gadījumiem, kad kredītiestāžu klienti ir kļuvuši par krāpšanas shēmas upuriem, tādējādi ietekmējot arī kopējā ziņojumu skaita palielinājumu;

b) Nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu;

c) Maksājumiem ir tranzīta maksājumu raksturs – naudas līdzekļi tiek pārskaitīti īsi pēc to saņemšanas kontā.

5.2.20. 2023. gadā FID ziņošanas sistēmā goAML ir ieviesta jauna aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīme - sankciju pārkāpšana. Atbilstoši grozījumiem Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā tirgus dalībniekiem kopš 2025. gada jūnija ir jāsniedz ziņojumi par starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu un tā rezultātā iesaldētiem līdzekļiem FID kā kompetentajai iestādei, nevis VDD, kas arī ietekmēja ziņojumu skaita palielinājumu.

5.2.21. Likvidējamo un maksātnespējīgo kredītiestāžu sniegto STR skaits būtiski samazinājies un veido 2,5 % (NRA 2023 pārskata periodā – 21,4 %) no kopēja kredītiestāžu STR skaita.

5.2.22. Ņemot vērā, ka kredītiestādes pēc klientu skaita un to veikto darījumu apjoma ir vislielākie finanšu sektora dalībnieki, var secināt, ka FID iesniegto STR skaits atbilst sektora lielumam un norāda, ka sektora dalībnieki ir spējīgi identificēt aizdomīgus darījumus. Sniegto STR kvalitāte kopumā ir augsta un tie ir izmantojami materiālu[549] TAI un prokuratūrai sagatavošanā. Tāpat, analizējot kredītiestāžu STR norādītās tipoloģijas un aizdomīgu darījumu pazīmes, secināms, ka tās atbilst sektora profilam un sektoram piemītošiem riskiem.

5.2.23. Lai uzlabotu aizdomīgu darījumu identifikācijas un ziņošanas par aizdomīgiem darījumiem procesus, kredītiestādes pastāvīgi veic pasākumus IKS pilnveidošanai, tostarp ieviešot jaunus un pilnveidojot esošos IT risinājumus, ņemot vērā sektoram piemītošos un jaunos (*emerging*) riskus, kā arī jaunas NILLTPF un sankciju pārkāpšanas tipoloģijas un tendences. Papildus tam FID regulāri organizē atgriezeniskās saites sanāksmes un apmācības seminārus kredītiestādēm par STR ziņošanu.

[549] Pamatojoties uz Novēršanas likuma 55. panta pirmo un 1.[1] daļu.

5.2.24. Vienlaikus Latvijas Bankas pārbaudēs joprojām tiek konstatēti trūkumi, kas var negatīvi ietekmēt kredītiestāžu spēju savlaicīgi un efektīvi atklāt aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem FID. Atsevišķos gadījumos:

a) kredītiestāde nav identificējusi un ziņojusi kompetentām iestādēm par aizdomīgiem darījumiem, tostarp, kas saistīti ar sankciju pārkāpšanu;

b) kredītiestāde novēloti ir sniegusi ziņojumus kompetentajām iestādēm par sankciju pārkāpšanu;

c) kredītiestāde neveic darījumu uzraudzības brīdinājumu savlaicīgu izvērtēšanu, kā rezultātā aizdomīgi darījumi konstatēti novēloti;

d) kredītiestāde nav izstrādājusi darījumu uzraudzības scenārijus aizdomīgu darījumu identificēšanai iekšbankas maksājumiem savstarpēji saistītu klientu grupas ietvaros;

e) kredītiestāde nav nodrošinājusi kārtību, ka, sniedzot STR par iespējamu sankciju pārkāpšanu, tā pārbauda, vai nav veikti citi maksājumi ar sankcijām saistītajai personai, par kuru tiek ziņots;

f) kredītiestāde, sniedzot STR FID, nenorāda atbilstošas tipoloģijas;

g) kredītiestāde nav iesniegusi sliekšņa deklarācijas par visiem pārrobežu maksājumiem, kuri veikti EUR valūtā.

5.2.25. Galvenie trūkumu cēloņi ir:

a) nepilnības iekšējos normatīvajos dokumentos;

b) kvalitātes kontroles trūkums;

c) darbinieku kompetences un apmācību trūkums;

d) nepietiekama komunikācija starp 1. un 2. aizsardzības līniju;

e) neefektīva darba organizācija.

5.2.26. Visos gadījumos, kad konstatēti trūkumi, kredītiestādes izstrādā detalizētus pasākumu plānus IKS stiprināšanai, kuru izpildi uzrauga Latvijas Banka.

5.2.27. Ņemot vērā kredītiestāžu sniegto pakalpojumu plašo profilu un sistēmisko ietekmi finanšu sektorā, uz tām pēc būtības attiecināms viss nacionālo un pārrobežu draudu kopums un pastāv iespēja, ka klienti var izmantot kredītiestāžu produktus un pakalpojumus:

a) Darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada pakalpojumi klientiem, kuru vai kuru PLG darbība vai līdzekļu izcelsmes avoti saistīti ar paaugstināta riska nozarēm, īpaši ar lielu skaidras naudas apriti, ārvalstu, īpaši trešās valstīs reģistrētiem MI/ENI un čaulas veidojumiem.

b) Kā posmu krāpšanas shēmās izkrāpto līdzekļu legalizēšanā, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada darījumi skaidrā naudā, maksājumi uz/no augsta riska valstīm[550], pakalpojumu sniegšana ārvalstu MI/ENI un čaulas veidojumiem.

c) Koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijas kontekstā paaugstinātu risku sektorā rada pakalpojumu sniegšana PNP, to ģimenes locekļiem un ar tām cieši saistītām personām, kā arī klientiem, kuru vai kuru PLG darbība vai līdzekļu izcelsmes avoti ir saistīti ar nozarēm, kas pakļautas augstam korupcijas riskam. Paaugstināts risks saistīts arī ar pakalpojumu sniegšanu ārvalstīs, īpaši trešajās valstīs, reģistrētiem MI/ENI un čaulas veidojumiem.

[550] Šeit un turpmāk sektoru risku novērtējumā attiecībā uz sektoriem, kuru uzraudzību veic Latvijas Banka, jēdziens "augsta riska valstis" nozīmē Latvijas Bankas izveidoto un uzturēto valstu ar paaugstinātu NILL risku sarakstu.

d) Akcīzes preču nelikumīgas aprites noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada pakalpojumu sniegšana klientiem, kas nodarbojas ar akcīzes preču tirdzniecību vai loģistikas pakalpojumiem.

e) Narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada darījumi skaidrā naudā un pakalpojumu sniegšana klientiem, kuru darbība saistīta ar augsta riska nozari un ārvalstu MI/ENI apkalpošanu.

5.2.28. Kopumā kredītiestāžu draudu līmenis NRA 2026 pārskata periodā turpināja samazināties, bet saglabājot iepriekšējo novērtējumu – nozīmīgām kredītiestādēm draudu līmeņa novērtējums saglabājās vidējs un mazāk nozīmīgām kredītiestādēm draudu līmeņa novērtējums saglabājās vidēji augsts. Ņemot vērā nozīmīgo kredītiestāžu augsto īpatsvaru kredītiestāžu sektorā – 86 % pēc aktīvu apjoma – uz 2025. gada beigām, kopējais kredītiestāžu draudu līmenis novērtēts kā vidējs.

5.2.29. Kredītiestāžu sektorā nav novērojamas nozīmīgas izmaiņas būtiskākajos riska faktoros salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu. Nedaudz pieaudzis PEP klientu un turīgo klientu, kā arī trešo valstu MI/ENI darbības apjoms, bet tie joprojām neveido būtisku īpatsvaru sektorā. Čaulu veidojumu darbības apjomi turpina samazināties un to īpatsvars klientu darbības kopējā apjomā ir ļoti mazs. Klientu no augsta riska nozarēm darbības apjomi veido būtisku īpatsvaru, dominējot iekšzemes klientiem, kas nodarbojas ar būvniecību, NĪ tirdzniecību un pārvaldīšanu, rūdas, naftas produktu, ogļu, minerālmēslu eksportu un importu, mežsaimniecību, loģistiku un kravu uzglabāšanu.

5.2.30. Būtiskākie kredītiestāžu sektorā identificētie riski, uz kuriem NRA 2026 pārskata periodā fokusēti uzraudzības pasākumi, ir sankciju pārkāpšanas risks, ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas un ar kriptoaktīviem saistītie riski.

Sankciju pārkāpšanas risks

5.2.31. Ģeopolitisko notikumu rezultātā kopš 2022. gada februāra pastiprinātās sankcijas Krievijai un Baltkrievijai, to formāts, klāsts un nereti piemērošanas neskaidrības un atšķirības starp dažādām dalībvalstīm ir atstājušas nozīmīgu ietekmi uz finanšu sektoru. Ir nepieciešams nodrošināt sankciju, īpaši to pārkāpšanas, risku pārvaldību, jo kredītiestāžu klienti var izmantot produktus un pakalpojumus darījumu shēmās ar mērķi pārkāpt sankcijas. Pastiprināta uzmanība ir jāpievērš klientiem ar sarežģītu īpašumtiesību struktūru, klientiem, kas darbojas nozarēs ar paaugstinātu sankciju risku, piemēram, kuģniecībā, loģistikā, stratēģiskas nozīmes preču ražošanā un tirdzniecībā, luksuspreču tirdzniecībā, nodarbojas ar minerālmēslu/metālizstrādājumu eksportu/importu u. c. Tāpat pastiprināta uzmanība jāpievērš maksājumu plūsmai uz/no paaugstināta sankciju riska valstīm, darījumiem ar finanšu instrumentiem, kā arī tādiem produktiem kā tirdzniecības finansēšana un korespondentbankas pakalpojumu sniegšana respondentiem no paaugstināta sankciju riska valstīm. Plašāka informācija pieejama nodaļā "Sankciju pārkāpšanas risku novērtējums".

Ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas saistītie riski

5.2.32. Latvijas galvenais NILL riska profils saistīts ar iekšzemē izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Izvairīšanās no nodokļu nomaksas Latvijā kopumā ir identificēta kā paaugstināts NILL risks. Kredītiestāžu sniegto pakalpojumu klāsts un produktu plašais profils, kas nepārtraukti attīstās, piemēram, zibmaksājumu ieviešana, kas paātrina naudas līdzekļu kustību, padara kredītiestāžu produktus pievilcīgus izmantošanai darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas.

5.2.33. Minēto risku mazina cieša sadarbība starp kredītiestādēm un VID informācijas apmaiņas jomā, kas ietver gan regulāru datu izmantošanu par klientu saimniecisko darbību un līdzekļu apgrozījumu, gan mērķtiecīgu informācijas apmaiņu konkrētu izmeklēšanu un kontroles pasākumu ietvaros. Papildu riska mazinošs faktors ir starptautiskās automātiskās informācijas apmaiņas mehānisms, kura ietvaros informācija par Latvijas nodokļu rezidentu kontiem tiek nodota VID, tādējādi ierobežojot iespējas slēpt ienākumus ārvalstu finanšu iestādēs.

Ar kriptoaktīviem saistītie riski

5.2.34. Kredītiestāžu klientu lokā var būt klienti – KAPS, kā arī klienti fiziskās un juridiskās personas, kuru līdzekļu izcelsme ir saistīta ar kriptoaktīviem. Papildus kredītiestādes var sniegt korespondentbankas pakalpojumus klientiem – respondentiem kredītiestādēm un finanšu iestādēm, kas apkalpo KAPS.

5.2.35. KAPS kopumā raksturīgi sarežģīti biznesa modeļi, produkti un pakalpojumi ar paaugstinātu anonimitātes līmeni un tehnoloģiskie risinājumi, kas būtiski atšķiras no līdzšinējā finanšu tirgus dalībniekiem esošiem, kas tostarp apgrūtina kredītiestādēm ar kriptoaktīviem saistīto NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību. Papildus ir novērojami izaicinājumi saistībā ar KAPS darbību reglamentējošo normatīvo ietvaru un līdzšinējo uzraudzības tvērumu, jo MiCA regulējums ir jauns un KAPS ir jāveic ievērojams pasākumu kopums, lai nodrošinātu atbilstību MiCA prasībām.

Kopējais kredītiestāžu sektora riska līmenis

5.2.36. Vērtējot Latvijas kredītiestāžu draudus un ievainojamību, secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu kredītiestādēm NILLTPF riska līmenis saglabājas nemainīgs, nozīmīgām kredītiestādēm – vidējs un mazāk nozīmīgām kredītiestādēm – vidēji augsts. Ņemot vērā nozīmīgo kredītiestāžu būtisko īpatsvaru finanšu tirgū, arī kopējais kredītiestāžu ievainojamības un attiecīgi NILLTPF riska līmenis ir novērtēts kā vidējs.

5.2.37. NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku mazinošo pasākumu priekšlikumi:

a) Nodrošināt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, t. sk. mērķa pārbaudes (piemēram, pārbaude par maksājumu plūsmām ar paaugstināta sankciju riska valstīm), horizontālās pārbaudes (piemēram, pārbaude kredītiestāžu un finanšu iestāžu sektoros par nodokļu noziegumu risku identificēšanu, novērtēšanu un pārvaldību) un tematiskās pārbaudes, kā arī uzraudzības procesu ietvaros pievērst pastiprinātu uzmanību kredītiestāžu klientiem, kuriem piemīt paaugstināti NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riski (piemēram, KAPS, klientiem no augsta riska nozarēm vai klientiem, kas darbojas nozarēs ar lielu skaidras naudas apriti).

b) Nodrošināt, ka uzraudzības fokuss un resursi ir novirzīti uz tiem sektoriem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks.

c) Turpināt veikt maksājumu plūsmu un importa un eksporta datu regulāru analīzi ar mērķi identificēt iespējamus sankciju pārkāpšanas riskus, un informēt par to finanšu tirgus dalībniekus.

d) Turpināt veicināt vienotu ES sankciju regulējuma piemērošanu ES, tostarp nodrošināt sadarbību ar FID un *Baltic Task Force* pārstāvjiem.

e) Nodrošināt normatīvā regulējuma pilnveidi atbilstoši ES normatīvu aktu prasībām – dalība nacionālā regulējuma pilnveidē un ar to saistītā Latvijas Bankas izdotā regulējuma un AML Rokasgrāmatas aktualizēšana.

f) Turpināt darbu pie datu apstrādes automatizācijas procesu un uzraudzībā izmantojamo IT sistēmu un rīku pilnveides.

g) Turpināt nodrošināt tirgus dalībnieku un uzraugu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidi, īpaši attiecībā uz paaugstināta riska klientu, produktu vai pakalpojumu specifiku un šo risku atbilstošu pārvaldību, kā arī savlaicīgu nākotnes risku identificēšanu.

h) Turpināt īstenot aktīvu dialogu ar privāto sektoru par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību un izaicinājumiem, kas saistīti ar jauno tehnoloģiju (piemēram, biometrijas risinājumi, mākslīgais intelekts, tehnoloģiskie risinājumi, kas ļauj veidot sarežģītus biznesa modeļus, kas apgrūtina risku pārvaldību un uzraudzību) attīstību, jauno (*emerging*) risku tendencēm (piemēram, sankciju tvēruma paplašinājums, jauno krāpšanas shēmu izveide).

5.3. Ieguldījumu brokeru sabiedrības

Ieguldījumu brokeru sabiedrības	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji augsts	Vidēji augsts
NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidēji augsts
NILL risks	Vidēji augsts	Vidēji augsts

5.3.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās tiesības sniegt ieguldījumu pakalpojumus Latvijā bija 10 Latvijā licencētām IBS. NRA 2026 pārskata periodā IBS sektors ir dinamiski attīstījies un mainījies. IBS transformējušas darbības modeli uz aktīvos balstītu finanšu instrumentu piedāvāšanu, paplašināja ieguldījumu aktīvu klases ar obligācijām, biržā tirgotiem fondiem un vērtspapīriem, kuri ir nodrošināti ar ienākumus (procentus) nenesošu NĪ.

5.3.2. NRA 2026 pārskata periodā būtiski pieaudzis gan IBS aktīvu apjoms turējumā (2025. gadā beigās – aptuveni 844 miljoni EUR, 2022. gadā beigās – aptuveni 618 miljoni EUR), gan to aktīvu apjoms pārvaldīšanā (2025. gada beigās – aptuveni 567 miljoni EUR, 2022.gadā beigās – aptuveni 485 miljoni EUR). Pēdējos gados Latvijā vērtspapīrošanu veic ar IBS saistīti uzņēmumi – finanšu instrumentsabiedrības, kas vērtspapīro trešo pušu patēriņa kredītprasības.

5.3.3. NRA 2026 pārskata perioda beigās lielākā daļa no IBS klientiem – ieguldītājiem – pēc skaita ir fiziskās personas un tie veido 98,9 % no visiem ieguldītājiem. Šo fizisko personu ģeogrāfiskajā sadalījumā būtisku izmaiņu nav – 92 % ir EEZ rezidenti, 3 % Latvijas rezidenti un 5 % trešo valstu rezidenti. Savukārt klientu – kredītu izsniedzēju portfeli pēc skaita veido 32 % EEZ rezidenti, 16% Latvijas rezidenti un 52 % - trešo valstu rezidenti, tostarp 32 % no tiem ir augsta riska valstu rezidenti.

5.3.4. IBS sektors nav viendabīgs un tā dalībniekiem pastāv būtiski atšķirīgi biznesa modeļi un riska profili. Paaugstināto IBS sektora riska līmeni lielā mērā nosaka tieši atsevišķu IBS īstenotais biznesa modelis, proti, kredītprasību tirdzniecības platformu pārvaldīšanas pakalpojumu sniegšana, kas ietver arī sadarbību ar klientiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem – kreditēšanas uzņēmumiem, kuriem bieži piemīt paaugstināts ģeogrāfiskais risks, kas saistīts ar uzņēmuma reģistrāciju un/vai PLG rezidenci trešajās valstīs, tostarp augsta riska valstīs. Turklāt šie uzņēmumi var nebūt NILLTPFN regulējuma subjekti vai ir NILLTPFN regulējuma subjekti valstīs ārpus EEZ, kuru NILLTPFN regulējums neatbilst ES prasībām, kā arī tās neatbalsta pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktās sankcijas. Līdzās kredītprasību tirdzniecības platformu pārvaldīšanas pakalpojumu sniegšanai, IBS sniedz arī pazemināta riska pakalpojumus, piemēram, konsultācijas investīciju jomā, vērtspapīru emisijas organizēšanu un izplatīšanu, un palīdz Latvijas uzņēmumiem piesaistīt finansējumu vietējā kapitāla tirgū. Tādēļ IBS sektora kopējais vidēji augstais NILLTPF riska novērtējuma rezultāts nebūtu automātiski attiecināms uz katru IBS vai tās sniegto pakalpojumu.

5.3.5. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka, ievērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, turpina veikt pastiprinātus IBS uzraudzības pasākumus, ņemot vērā šim segmentam piemītošos paaugstinātos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskus, veicot regulāro IBS sektora neklātienes uzraudzību un analizējot iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus, IBS sektora tirgus dalībnieku atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros iegūto informāciju.

5.3.6. NRA 2026 pārskata periodā 4 IBS veiktas klātienes pārbaudes NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā. Visbiežāk konstatēti trūkumi klienta riska skaitliskā novērtējuma aprēķināšanā un klientam piemītošajiem riskiem atbilstošas izpētes un darījumu uzraudzības nodrošināšanā (savlaicīgums, kvalitāte, dokumentēšana), atsevišķos gadījumos konstatēta nepietiekami aktīva vadības iesaiste IKS stiprināšanā, kā arī vērojams par NILL novēršanu atbildīgo personu praktiskās pieredzes trūkums, kuru rezultātā netiek nodrošināta efektīva un riskos balstīta IKS izveide un darbība.

5.3.7. Papildus tam, Latvijas Bankas veiktajās pārbaudēs konstatētie trūkumi attiecībā uz darījumu uzraudzības sistēmas ģenerēto brīdinājumu novēlotu, nepietiekamu vai nekvalitatīvu izvērtējumu var negatīvi ietekmēt IBS spēju savlaicīgi un efektīvi atklāt aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem FID.

5.3.8. NRA 2026 pārskata periodā soda sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem IBS sektora tirgus dalībniekiem netika piemērotas, un IBS veica nepieciešamo darbu attiecībā uz trūkumu novēršanu un IKS stiprināšanu.

5.3.9. Papildus Latvijas Banka 2023. gadā veica tematisko pārbaudi par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska novērtējuma procesu 2 IBS un tematisko pārbaudi par finanšu iestāžu sankciju skrīninga sistēmu efektivitāti 5 IBS. Tematisko pārbaužu mērķis bija apzināt un apkopot finanšu iestāžu labo praksi, kā arī identificēt pilnveidojamās jomas, tādējādi palīdzot finanšu iestādēm stiprināt to NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldības IKS.

5.3.10. NRA 2026 pārskata periodā IBS FID ir iesniegušas 281 STR (2023. gadā – 55, 2024. gadā – 135, 2025. gadā – 91), kas ir būtiski vairāk (aptuveni par 376 %), nekā NRA 2023 pārskata periodā, kurā no IBS sektora bija saņemti 59 STR. Ņemot vērā IBS sektora transformāciju un izaugsmi – būtisko pārvaldībā un turējumā esošo klientu līdzekļu apjomu, to klientu skaitu, tipu kā arī klientu, to PLG un veikto darījumu ģeogrāfisko sadalījumu, var secināt, ka FID sniegto STR skaita būtisks pieaugums atspoguļo gan sektora un tā riska profila kopējās izmaiņas, gan norāda uz uzlabojumiem aizdomīgu darījumu identifikācijas procesos IBS sektorā, tostarp Latvijas Bankas veikto uzraudzības pasākumu rezultātā.

5.3.11. Visizplatītākā tipoloģija IBS sniegtajos STR 2025. gadā bija par neskaidru līdzekļu izcelsmi un/vai darījumu ekonomisko pamatojumu, jo klients nesniedz skaidrojumu vai sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu.

5.3.12. IBS sektora NILL draudu līmenis nav būtiski mainījies un ir novērtēts kā vidēji augsts. Ņemot vērā identificētos nacionālos un starptautiskos draudus, kā arī IBS darbības specifiku un piedāvāto produktu un pakalpojumu klāstu, pastāv iespēja, ka klienti var izmantot IBS produktus un pakalpojumus kā posmu ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai, darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas, koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai, kā arī kā posmu krāpšanas shēmās izkrāpto līdzekļu legalizēšanā.

5.3.13. Tas ir īpaši attiecināms uz tādiem kredītu izsniedzējiem, kuru darbība ir saistīta ar augsta NILLTPF vai sankciju pārkāpšanas riska jurisdikcijām, jo caur platformu piesaistītais finansējums var tikt tālāk izmantots kredītu izsniedzēju, kuru īpašnieki vai klienti saistīti ar noziedzīgiem nodarījumiem, darbības finansēšanai. NILL var arī notikt, ja saņemtā aizdevuma atmaksa tiek veikta no noziedzīgā ceļā iegūtiem līdzekļiem. Tāpat IBS pastāv risks tikt iesaistītām sankciju pārkāpšanā, veicot darījumus ar finanšu instrumentiem.

5.3.14. NRA 2026 pārskata periodā IBS sektora risku profilā būtiskas izmaiņas nav konstatētas, sektorā darbības apmēru ziņā dominē ieguldījumu platformas, kuru sarežģītais biznesa modelis, kas ietver arī sadarbību ar citiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem, lielākoties kreditēšanas uzņēmumiem, kopsakarā ar plašajām ieguldītāju un ieguldījumu objektu ģeogrāfisko izvietojumu, tostarp no augsta riska valstīm, rada paaugstinātu NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku un izaicinājumus šo risku efektīvā pārvaldībā.

5.3.15. IBS klienti pamatā tiek identificēti attālināti un IBS lielākoties izmanto ārpakalpojumu sniedzēju izstrādātus tehniskos risinājumus klientu neklātienes identifikācijas veikšanai, kas var radīt paaugstinātus identitātes verifikācijas riskus, līdz ar to pieaug risks, ka IBS piedāvātie produkti un pakalpojumi kļūst pieejami personām, kurām šo produktu vai pakalpojumu saņemšana ir ierobežojama vai aizliegta (piemēram, sankcijām pakļautas personas), vai IBS produkti un pakalpojumi izmantoti ļaunprātīgos vai krāpšanas nolūkos, īpaši ņemot vērā nākotnes riskus saistībā ar mākslīgā intelekta izmantošanu tiešsaistes identitāšu viltošanai un "zini savu klientu" mehānismu apiešanai.

5.3.16. Papildus IBS sektors ir pakļauts riskam, ka noziedzīgas vai nenoskaidrotas izcelsmes līdzekļi ar IBS starpniecību ieguldīti finanšu instrumentos, tādējādi mainot finanšu līdzekļu formu, pārraujot līdzekļu kustības ķēdi un apgrūtinot šo līdzekļu kustības izsekojamību.

5.3.17. IBS sektora paaugstinātu NILLTPF riska vidi ietekmē šādi faktori:

a) būtisku risku ieguldījumu platformām rada klienti – kredītu izsniedzēji, t. sk. ar ieguldījumu platformu saistītie uzņēmumi, kuri reģistrēti ārpus EEZ, klienti kas nav Novēršanas likuma

subjekti vai Novēršanas likuma subjekti no trešajām valstīm, kas var radīt izaicinājumus NILLTPFN prasību izpildē un NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldībā;

b) būtisks ārvalstu klientu īpatsvars, tostarp no netipiskiem reģioniem (Āfrika, Dienvidamerika, Āzija u.tml.), īpaši klientiem - kredītu izsniedzējiem;

c) būtisks ir kreditētāju no trešajām valstīm darījumu apjoms, tostarp no tādām augsta riska valstīm kā Kazahstāna, Meksika, Moldova un Krievija;

d) būtisks ir kreditētāju, kuru PLG ir no trešajām valstīm, tostarp no augsta riska valstīm, darījumu apjoms;

e) lielākā daļa klientu – ieguldītāju identificēti neklātienē neatkarīgi no tiem piemītošajiem riskiem;

f) būtiska daļa klientu - kredītu izsniedzēji, tostarp no augsta riska valstīm, identificēti neklātienē.

5.3.18. NRA 2026 pārskata perioda beigās IBS nav uzsākušas sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus atbilstoši MiCA prasībām, bet tas ir jauns (*emerging*) risks, kas var materializēties nākamajā pārskata periodā.

5.3.19. NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku mazinošo pasākumu priekšlikumi:

a) Riskiem pielāgoti uzraudzības pasākumi, t. sk. mērķa pārbaudes (piemēram par maksājumu plūsmām ar paaugstināta sankciju riska valstīm), horizontālās pārbaudes (piemēram, paaugstināta riska subjektos) un tematiskās pārbaudes, kā arī pievērst pastiprinātu uzmanību jauno produktu un pakalpojumu ieviešanai (piemēram, ar kriptoaktīviem saistīto pakalpojumu sniegšana; emisijas organizēšana).

b) Nodrošināt, ka uzraudzības fokuss un resursi ir novirzīti uz tiem sektoriem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks.

c) Nodrošināt normatīvā regulējuma pilnveidi atbilstoši ES normatīvu aktu prasībām – dalība nacionālā regulējuma pilnveidē un ar to saistītā Latvijas Bankas izdotā regulējuma un AML Rokasgrāmatas aktualizēšana.

d) Turpināt darbu pie datu apstrādes automatizācijas procesu un uzraudzībā izmantojamo IT sistēmu un rīku pilnveides.

e) Turpināt nodrošināt tirgus dalībnieku un uzraugu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidi, īpaši attiecībā uz paaugstināta riska klientu, produktu vai pakalpojumu specifiku un šo risku atbilstošu pārvaldību, kā arī savlaicīgu nākotnes risku identificēšanu.

f) Turpināt īstenot aktīvu dialogu ar privāto sektoru par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību un izaicinājumiem, kas saistīti ar jauno tehnoloģiju (piemēram, biometrijas risinājumi, mākslīgais intelekts, tehnoloģiskie risinājumi, kas ļauj veidot sarežģītus biznesa modeļus, kas apgrūtina risku pārvaldību un uzraudzību) attīstību, jauno (*emerging*) risku tendencēm (piemēram, sankciju tvēruma paplašinājums, jauno krāpšanas shēmu izveide).

5.4. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.4.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās Latvijas finanšu sektorā darbojās 9 licencētas IPS, kas ir par 1 IPS mazāk nekā 2022. gadā. 2025. gadā, pamatojoties uz sabiedrības iesniegumu, 1 IPS anulēta licence, jo tā bija pievienota citai IPS un beigusi pastāvēt bez likvidācijas procesa. Lielākā daļa jeb 5 no 9 licencētajām IPS, ir kredītiestāžu grupas uzņēmumi.

5.4.2. IPS sektorā pēdējo gadu laikā vērojama strauja darbības apjomu izaugsme, kuru galvenokārt sekmēja ieguldījumu rezultāti globālajos finanšu tirgos un darba samaksas pieaugums Latvijā. 2025. gada beigās IPS pārvaldībā bija 11,74 miljardi EUR, kas ir par 68 % vairāk nekā 2022. gada beigās. 85 % no IPS pārvaldībā esošiem līdzekļiem ir valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļi, savukārt 10 % – PPF pensiju plānu līdzekļi. Klientu individuālie finanšu instrumentu portfeļi veido 4 % (506 miljoni EUR) no kopējā līdzekļu apjoma, savukārt atvērtie ieguldījumu fondi (UCITS) – tikai ap 1 % (109 miljoni EUR). Lielāko pieaugumu NRA 2026 pārskata periodā ir veidojušas valsts fondēto pensiju shēmas un PPF līdzekļi.

5.4.3. NRA 2026 pārskata perioda beigās lielākā daļa no IPS klientiem pēc skaita ir fiziskās personas – 89 %, klientu ģeogrāfiskais sadalījums – 74,7 % ir Latvijas rezidenti, 16,7 % EEZ rezidenti un 8,6 % trešo valstu rezidenti.

5.4.4. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot IPS uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru IPS neklātienes uzraudzību NILLTPF un sankciju pārkāpšanas novēršanas jomās, analizējot tirgus dalībnieku iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus un atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros iegūto informāciju.

5.4.5. Latvijas Banka NRA 2026 pārskata periodā veica 2 IPS klātienes pārbaudes NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā, tostarp vērtējot IPS klientu izpētes un darījumu uzraudzības un ziņošanas kompetentajām iestādēm procesus, kā arī IPS iekšējos normatīvos aktus NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā. Tāpat 2 IPS bija pakļautas pastiprinātiem neklātienes uzraudzības pasākumiem, lai nodrošinātu identificēto NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku atbilstošu pārvaldību.

5.4.6. NRA 2026 pārskata periodā IPS sektora tirgus dalībniekiem soda sankcijas par pārkāpumiem NILLTPFN un sankciju jomā netika piemērotas.

5.4.7. Ar mērķi pilnveidot IPS sektora dalībnieku zināšanas par to darbībai piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem, Latvijas Banka turpina regulāri organizēt informatīvus seminārus IPS sektora dalībniekiem, kā arī pēc nepieciešamības sniegt individuālas konsultācijas IPS sektora dalībniekiem neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros.

5.4.8. NRA 2026 pārskata periodā IPS ir iesniegušas FID 75 STR (2023. gadā – 24, 2024. gadā – 17, 2025. gadā – 34), kas ir par 39 % mazāk nekā NRA 2023 pārskata periodā. STR skaita samazinājums tostarp ir saistīts ar 1 IPS pārvaldīto ieguldījumu fondu likvidācijas pabeigšanu. Papildus tam lielākā daļa no sektorā strādājošiem IPS ietilpst vienā grupā ar kredītiestādēm un IPS klienti ir minēto kredītiestāžu klienti. Bieži kredītiestādes nodrošina to grupā esošo IPS NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības funkciju (IKS), tostarp klientu darījumu izpēti, aizdomīgu darījumu identificēšanu un ziņošanu FID.

5.4.9. Visizplatītākās tipoloģijas IPS ziņojumos 2025.gadā bija:

a) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu;

b) klients veic darījumus ar čaulas veidojumiem.

5.4.10. IPS segmenta NILL draudu līmenis NRA 2026 pārskata periodā ir bez būtiskām izmaiņām un kopumā ir novērtēts kā vidējs. Būtisku īpatsvaru sektorā pēc ieguldījumu apjomiem veido IPS, kas nodarbojas ar valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldīšanu un/vai PPF pensiju plānu līdzekļu pārvaldīšanu, kam attiecīgi piemīt pazemināts draudu līmenis. Paaugstināts draudu līmenis piemīt IPS, kas sniedz individuālo finanšu instrumentu portfeļu un ieguldījumu fondu pārvaldīšanas pakalpojumus. Attiecīgi, ņemot vērā identificētus nacionālos un starptautiskos draudus, kā arī IPS darbības specifiku, pastāv iespēja, ka klienti var izmantot IPS produktus un pakalpojumus:

a) darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada klienti, kuri vai kuru līdzekļu izcelsme saistīta ar uzņēmumiem, kas darbojas augsta riska nozarēs;

b) koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai, no tiem paaugstinātu risku sektorā rada klientu no augsta riska valstīm, PNP un ar PNP saistīto klientu, kā arī klientu, kuri vai kuru līdzekļu izcelsme saistīta ar uzņēmumiem no nozarēm, kas pakļautas augstam korupcijas riskam;

c) kā posmu ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai.

5.4.11. Papildus norādītajam, UCITS produkta specifika, atkarībā no izmantotajiem piegādes kanāliem – ieguldījumu apliecību izplatīšanas veida – ietekmē IPS spēju nodrošināt efektīvu principa "zini savu klientu" ievērošanu, kā arī darījumos ar finanšu instrumentiem novērojami izaicinājumi to izcelsmes noskaidrošanā.

5.4.12. Būtiskas izmaiņas IPS sektorā nav vērojamas un turpinās sektoram piemītošo risku pakāpeniska samazināšanās:

a) padziļinātai izpētei pakļauto klientu darījumu apjomi veido būtisku īpatsvaru tām IPS, kas sniedz individuālo finanšu instrumentu portfeļu un ieguldījumu fonda pārvaldīšanas pakalpojumus;

b) PNP klientu darījumu apjomi neveido būtisku īpatsvaru;

c) sadarbība ar visiem klientiem čaulas veidojumiem ir izbeigta;

d) klientu no augsta riska valstīm finanšu aktīvu apjoms būtiski samazinājies un to īpatsvars nav būtisks;

e) juridisko personu, kuru PLG ir no augsta riska valstīm, finanšu aktīvu apjoms samazinājies;

f) starpnieku un neklātienē identificēto klientu darījumu apjoms neveido būtisku īpatsvaru no kopējā darījumu apjoma.

5.4.13. Paaugstinātos riskus sektorā rada individuālo finanšu instrumentu portfeļu un ieguldījumu fondu (UCITS) pārvaldīšanas pakalpojumi, kurus potenciāli var izmantot NILL shēmas integrācijas fāzē, personai gūstot ilgtermiņa personīgu labumu no NIL.

5.4.14. Iespējamās NILLTPF tipoloģijas sektorā:

a) klients izmanto noziedzīgi iegūtus vai nenoskaidrotas izcelsmes līdzekļus fondu ieguldījumu apliecību iegādei, un īsi pēc darījuma veikšanas veic iegādāto ieguldījumu apliecību atpakaļpirkšanu vai nodod tās trešajai personai, tādējādi pārraujot naudas līdzekļu kustības ķēdi un legalizējot NIL;

b) noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtie līdzekļi tiek integrēti finanšu sistēmā, ieguldot tos fondos vai individuālajos portfeļos;

c) ieguldījumu veikšanai var tikt izmantoti starpnieki – holdinga kompānijas vai profesionāli partneri, lai slēptu patieso līdzekļu īpašnieku un labuma guvēju;

d) tiek doti rīkojumi veikt sarežģītus darījumus ar finanšu instrumentiem, tostarp izmantojot kredītiestāžu izsniegtus aizdevumus, bez acīmredzama ekonomiska pamata.

5.4.15. Ņemot vērā, ka būtiskas izmaiņas sektorā, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, nav vērojamas un atsevišķiem riska indikatoriem ir lejupejoša tendence, IPS sektora draudu un ievainojamības līmenis saglabājās vidējā līmenī, IPS sektora NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska līmenis NRA 2026 pārskata periodā kopumā turpina samazināties, bet novērtējums saglabājas bez izmaiņām - vidējs.

5.4.16. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi IPS sektorā:

a) turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz sektora dalībniekiem, kuri sniedz individuālo finanšu instrumentu portfeļu un ieguldījumu fondu (UCITS) pārvaldīšanas pakalpojumus un kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks;

b) celt sektoru dalībnieku izpratni par sektoram piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem un NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības pasākumiem, t. sk. veicot to zināšanu pilnveidi par NILLTPF riska novērtēšanas metodoloģiju, tā nozīmīgumu un pielietošanu, kvalitatīvu un efektīvu klientu izpēti, aizdomīgu darījumu identifikāciju un ziņošanu FID.

5.4.17. Tāpat IPS sektorā būtiski apzināties riskus, kas saistīti ar jaunajām tehnoloģijām uz tām balstītiem pakalpojumiem, piemēram, *fintech & regtech*, kriptoaktīvu pakalpojumi u. c., un nodrošināt atbilstošus šo risku pārvaldības un mazinošos pasākumus.

5.5. Privātie pensiju fondi

Privātie pensiju fondi	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Zems	Zems
NILL ievainojamība	Zems	Zems
NILL risks	Zems	Zems

5.5.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās finanšu sektorā darbojās 7 PPF, no kuriem 6 bija atklātie PPF un 1 slēgtais PPF, kas kopā pārvalda 21 pensiju plānu. Visi atklātie pensiju fondi darbojas vienā grupā ar IPS, savukārt 5 no 7 privātajiem pensiju fondiem ietilpst vienā grupā ar kredītiestādēm. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, NRA 2026 pārskata periodā nav mainījies ne PPF skaits, ne kopējais pensiju plānu skaits.

5.5.2. NRA 2026 pārskata periodā augusi iedzīvotāju interese par brīvprātīgajiem pensiju uzkrājumiem. 2025. gada beigās individuālo PPF dalībnieku skaits sasniedza 411 tūkstošus, kas salīdzinājumā ar 2022. gadu pieaudzis par 23 %. Dalībnieku skaits, par kuriem iemaksas veic darba devējs ir samazinājies par vairāk nekā 4 % un NRA 2026 pārskata perioda beigās sasniedza 49 tūkstošus. Ārvalstu klientu skaitam ir augšupejoša tendence, bet kopējais šādu dalībnieku īpatsvars ir neliels jeb tikai 0,3 % no visiem pensiju plānu dalībniekiem.

5.5.3. Līdzīgi kā IPS segmentā, arī PPF plānu aktīvi NRA 2026 pārskata periodā piedzīvojuši ievērojamu palielinājumu, kuru izraisīja gan ieguldījumu rezultāti, gan iemaksu apjoma pieaugums. 2025. gada beigās PPF aktīvi sasniedza 1,15 miljardus EUR, kas ir par 71 % vairāk nekā 2022. gada beigās (0,67 miljardi EUR). 2025. gadā pensiju plānos iemaksāti 164 miljoni EUR, līdz ar to ir novērojams 70 % palielinājums salīdzinājumā ar 2022. gadu, savukārt ārvalstu klientu iemaksas veidoja tikai 0,15 % jeb 250 tūkstošus EUR no kopējā iemaksu apjoma.

5.5.4. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot PPF uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru PPF neklātienes uzraudzību NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas novēršanas jomā, analizējot iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus, PPF sektora tirgus dalībnieku atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros iegūto informāciju.

5.5.5. Ņemot vērā PPF sektoram piemītošos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskus un ievērojot riskos balstītu pieeju uzraudzības pasākumu īstenošanai, NRA 2026 pārskata periodā klātienes pārbaudes PPF netika veiktas.

5.5.6. NRA 2026 pārskata periodā veikta tematiskā pārbaude vairākos segmentos par sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības IT sistēmu efektivitāti, tostarp arī vienā PPF. Tāpat regulāri organizēti informatīvie semināri ar PPF sektora pārstāvjiem par aktualitātēm un problēmjautājumiem NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā ar mērķi celt

izpratni par PPF sektoram piemītošiem riskiem un to pārvaldīšanai nepieciešamajiem pasākumiem.

5.5.7. NRA 2026 ārskata periodā PPF FID nav iesnieguši STR. PPF sektoram kopumā ir raksturīgs neliels iesniegto ziņojumu skaits, ko galvenokārt nosaka piedāvāto produktu specifika – ilgtermiņa ieguldījumu produkti ar tādu struktūru un nosacījumiem, kas nav paredzēti un arī nav ērti izmantojami biežai un ātrai līdzekļu apritei. Tas būtiski ierobežo iespējas tos izmantot NILL nolūkos. Tāpat daudzos gadījumos kredītiestādes nodrošina to struktūrā esošo PPF NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības pasākumus, kā piemēram, klientu darījumu izpēti, aizdomīgo darījumu identificēšanu un ziņošanu FID, jo PPF klienti, kas ietilpst kredītiestāžu grupās, vienlaikus ir arī šo kredītiestāžu klienti.

5.5.8. Ar mērķi pilnveidot PPF sektora pārstāvju izpratni par normatīvo prasību NILLTPFN un sankciju jomā praktisku piemērošanu un PPF sektoram piemītošajiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem, Latvijas Banka regulāri organizē gan informatīvus seminārus ar PPF sektoru, gan veic individuālo skaidrojošo darbu atsevišķu PPF neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros.

5.5.9. Ņemot vērā identificētos nacionālos draudus, kā arī PPF darbības specifiku un piedāvāto produktu raksturu, pastāv iespēja, ka klienti var izmantot PPF produktus darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas un koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai, noziedzīgos nodarījumos iegūtos līdzekļus ieguldot pensiju produktos un gūstot ilgtermiņa personīgu labumu no noziedzīgā nodarījumā iegūtajiem līdzekļiem, bet tāda riska iestāšanas varbūtība ir vērtējama kā ļoti zema.

5.5.10. Ņemot vērā PPF pakalpojuma specifiku, kas ir orientēts uz ilgtermiņa kapitāla pieaugumu (pensiju uzkrājums) un nav pievilcīgs līdzekļu ātrai apritei un labuma gūšanai, un kā rezultātā nav ērts NILLTPF shēmu īstenošanai un PPF klientu loku, kurā lielāko klientu īpatsvaru veido iekšzemes fiziskās personas, PPF segmenta NILL draudu līmenis ir novērtēts kā zems.

5.5.11. PPF sektors ir pakļauts riskam, ka noziedzīgas vai nenoskaidrotas izcelsmes līdzekļi ar PPF starpniecību tiks ieguldīti pensiju fondos, īpaši gadījumos, ja 3. līmeņa pensiju līgums noslēgts pirms noteiktā vecuma sliekšņa, vai iemaksas klienta vietā veic trešās personas, vai iemaksas veiktas lielā apmērā un ir apgrūtinoši pārliecināties par to izcelsmi.

5.5.12. Ievērojot PPF sektora darbības specifiku un klientu profilu, vērtējot PPF sektora NILLTPF draudus un ievainojamību NRA 2026 pārskata periodā, secināms, ka kopumā NILLTPF riska līmenis salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu saglabājas bez izmaiņām – zems.

5.5.13. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi PPF sektorā:

a) Turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks.

b) Veicināt PPF atbildīgo darbinieku zināšanu pilnveidi par NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības normatīvo aktu praktisku piemērošanu atbilstoši darbības specifikai, t. sk. nodrošinot kvalitatīvu un efektīvu klientu izpēti, aizdomīgo darījumu identifikāciju un kvalitatīvu un savlaicīgu ziņošanu FID.

5.5.14. Tāpat, ņemot vērā, ka salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu PPF sektorā ir vērojams inovāciju izmantošanas pieaugums, PPF sektorā būtiski izprast riskus, kas saistīti ar jaunajām tehnoloģijām un uz tām balstītiem pakalpojumiem, piemēram, *fintech & regtech*, kriptoaktīvu pakalpojumi, un piemērot atbilstošus kontroles pasākumus.

5.6. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības

Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Zems	Zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.6.1. NRA 2026 pārskata periodā KKS sektorā būtiskas izmaiņas nav notikušas, vienlaikus vērojama tendence sektoram sašaurināties. NRA 2026 pārskata perioda beigās finanšu sektorā darbojās 21 KKS, kas ir par 8 KKS mazāk nekā 2022. gada beigās. 7 KKS licence anulēta, pamatojoties uz to biedru kopsapulcē pieņemtajiem lēmumiem, un 1 KKS licence anulēta saistībā ar normatīvo aktu prasību neievērošanu.

5.6.2. Salīdzinājumā ar 2022. gadu, 2025. gadā KKS aktīvu apmērs samazinājies par 6,1 %, veidojot 28,7 miljonus EUR (2022. gadā – 30,52 miljoni EUR), no klientiem piesaistīto noguldījumu apmērs samazinājies par 6,7 %, sasniedzot 19,5 miljonus EUR (2022. gadā – 20,9 miljoni EUR), tomēr kopējais kredītportfelis pieaudzis par 7 %, sasniedzot 25,3 miljonus EUR (2022. gadā – 23,7 miljoni EUR).

5.6.3. KKS klientu loku veido tikai biedri. Lielāko daļu klientu (97,5 %) veido fiziskās un juridiskās personas, kas ir Latvijas rezidenti, savukārt ārvalstu klientu īpatsvars ir nebūtisks. KKS ir izveidotas pēc vienotiem principiem: teritoriālais – reģions, pašvaldības teritorija vai biedru nodarbinātība – 1 darba devējs vai piederība 1 profesionālai vai arodbiedrību organizācijai. KKS galvenokārt darbojas Latvijas lauku reģionos un to galvenais mērķis ir nodrošināt biedriem piekļuvi finanšu resursiem, veicināt reģiona attīstību un uzlabot biedru labklājību.

5.6.4. Lai sekmētu kooperatīvo KKS attīstību, Latvijas Banka 2024. gadā izstrādāja priekšlikumus sektoram nozīmīgiem grozījumiem Krājaizdevu sabiedrību likumā, kas paredz iespēju īstenot plašāka juridisko personu loka kreditēšanu. 2025. gadā Krājaizdevu sabiedrību likumā veiktas attiecīgās izmaiņas, ļaujot KKS uzsākt paplašinātu juridisko personu kreditēšanu, saskaņojot to ar Latvijas Banku.

5.6.5. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot KKS uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru KKS neklātienes uzraudzību NILLTPFN un sankciju jomās, analizējot iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus un informāciju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību dažādu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros.

5.6.6. Uzraudzības ietvaros secināts, ka KKS sektoram kopumā saglabājas izaicinājumi piemērot normatīvo aktu prasības NILLTPFN un sankciju jomā. KKS sektoram jāturpina pilnveidot zināšanas un izpratni par sektoram piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem, kā arī jāstiprina neatkarīgā audita funkcija. Ņemot vērā, ka KKS lielākoties ir neliela organizatoriskā struktūra un tās darbojas reģionos, saglabājas arī NILLTPFN jomā pieredzējušu darbinieku trūkums. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā soda sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem KKS sektora tirgus dalībniekiem netika piemērotas.

5.6.7. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka organizēja informatīvus semināru KKS sektora pārstāvjiem par KKS sektoram piemītošiem riskiem, t. sk. par jauniem un joprojām aktuāliem riskiem un aktualitātēm NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā.

5.6.8. NRA 2026 pārskata periodā KKS nav iesnieguši FID STR. Uzraudzības pasākumu ietvaros joprojām novērojams, ka KKS sektorā praktiski netiek izmantoti IT risinājumi NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanai, t. sk. darījumu uzraudzībai un aizdomīgo darījumu identifikācijai. Neskatoties uz to, ka sektoram kopumā nepiemīt paaugstināti NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riski, joprojām jāturpina uzlabot izpratne par tam piemītošajiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem, kā arī izpētes pasākumu praktisku piemērošanu, lai uzlabotu sektora dalībnieku spēju identificēt aizdomīgus darījumus, īpaši kontekstā ar iespēju paplašināt darbību attiecībā uz juridisko personu kreditēšanu.

5.6.9. Ņemot vērā KKS sektora darbības specifiku un sniegto pakalpojumu klāstu, KKS segmenta NILL draudu līmenis ir novērtēts kā zems. Lielākā daļa KKS biedru ir iekšzemes fiziskās personas, turklāt KKS biedri vienlaikus ir arī to klienti. Padziļinātās izpētes klientu un PNP īpatsvars nav būtisks, savukārt klienti, kuriem piemīt čaulas veidojumu pazīmes, netiek apkalpoti. KKS aktīvus veido biedru brīvprātīgi līdzekļu uzkrājumi – pajas un noguldījumi. Klientiem tiek piedāvāti neliela apjoma vienkārši pakalpojumi (noguldījumu piesaistīšana, aizdevumu izsniegšana, bezskaidras naudas pārvedumi, valūtas maiņas darījumi), pārsvarā pakalpojumu sniegšanā neizmantojot sarežģītus tehnoloģiskus risinājumus. Klienti pārsvarā tiek identificēti klātienē un paaugstināta riska piegādes kanāli nav izplatīti.

5.6.10. Paaugstinātu risku KKS sektorā var radīt darījumi skaidrā naudā un naudas pārvedumu pakalpojumi, īpaši pārrobežu naudas pārvedumi, tomēr šo pakalpojumu īpatsvars un ietekme sektorā nav būtiska. Skaidras naudas darījumu apjoms NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies un neveido būtisku īpatsvaru (2025. gadā tie bija 3,9 % no klientu kredīta apgrozījuma). Vienlaikus būtiska daļa no kopējās maksājumu plūsmas ir iekšzemes maksājumi (85 %) un maksājumi uz/no trešajām valstīm veido 6,5 % no kopējiem maksājumiem.

5.6.11. Galvenie sektorā identificētie draudi ir KKS pakalpojumu iespējamā izmantošana darījumu shēmās ar mērķi:

a) Izvairīties no nodokļu nomaksas un veikt koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizāciju, noziedzīgos nodarījumos iegūtos līdzekļus ieguldot produktos (integrācijas fāze) un gūstot personīgu labumu no noziedzīgā nodarījumā iegūtajiem līdzekļiem. Paaugstinātu risku var radīt darījumi skaidrā naudā, kā arī klientu PNP darījumi.

b) Pārkāpt starptautiskās sankcijas un veikt ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju. Paaugstinātu risku var radīt skaidras naudas darījumi, kā arī sadarbība ar klientiem, kuri vai kuru PLG ir ārvalstu rezidenti, t. sk. no sankciju riska valstīm un jurisdikcijām, kas neatbalsta pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktās sankcijas, kā arī klientiem, kuru darbība vai līdzekļu izcelsme ir saistīta ar paaugstināta riska nozaru uzņēmumiem.

5.6.12. Vērtējot KKS sektora draudus un ievainojamību, secināms, ka kopumā NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska līmenis salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu saglabājas nemainīgs un tas novērtējams kā vidēji zems.

5.6.13. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi KKS sektorā:

a) Turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks (klientu lokā ir PNP, ārvalstu rezidenti vai klienti, kuru darbība saistīta ar augsta riska nozarēm, kā arī tiek veikts būtisks darījumu apjoms skaidrā naudā).

b) Celt sektora dalībnieku izpratni par sektoram piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem un NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības pasākumiem, t. sk. nodrošinot kvalitatīvu klientu izpēti, efektīvu aizdomīgu darījumu identificēšanu un savlaicīgu ziņošanu FID.

5.7. Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji

Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji/starpnieki	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Zems	Zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems/Zems	Vidēji zems/Zems
NILL risks	Vidēji zems/Zems	Vidēji zems/Zems

5.7.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās finanšu sektorā dzīvības apdrošināšanas pakalpojumus sniedza 2 dzīvības apdrošināšanas sabiedrības, kas ir Latvijā reģistrētu kredītiestāžu grupas uzņēmumi, kā arī 4 ES dalībvalstu dzīvības apdrošinātāju filiāles. Tāpat ir reģistrēti 26 apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeri un 5 dalībvalstu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas brokeru filiāles, kurām ir tiesības sniegt dzīvības apdrošināšanas izplatīšanas pakalpojumus, kas ir par 4 brokeriem mazāk un 1 brokeru filiāli mazāk nekā 2022. gadā. NRA 2026 pārskata periodā Latvijā nedarbojās neviens pārapdrošināšanas pakalpojumu sniedzējs.

5.7.2. 2025. gadā dzīvības apdrošināšanā parakstīto prēmiju apmērs sasniedza 126,9 miljonus EUR, kas ir par 12 % mazāk nekā 2022. gada beigās (144,5 miljoni EUR). Tomēr tirgus vēl nav atguvies no ģeopolitiskās situācijas izraisītās nenoteiktības un 2025. gada apjoms joprojām par 15,1 % atpaliek no 2021. gada, kad parakstīto prēmiju apjoms dzīvības apdrošināšanā sasniedza augstāko līmeni jeb 149,5 miljonus EUR.

5.7.3. Dzīvības apdrošināšana kopumā ir viens no nozīmīgajiem apdrošināšanas veidiem Latvijā - 2025. gadā tās īpatsvars sasniedza 14,9 % no kopējā apdrošināšanas nozarē parakstīto prēmiju apjoma. Dzīvības apdrošināšana ar uzkrājumu (t. sk. tirgum piesaistītā dzīvības apdrošināšana) veido 58,1 % no dzīvības apdrošināšanas kopējā parakstīto prēmiju apjoma 2025. gadā, mūža pensijas apdrošināšana – 32,5 %, savukārt dzīvības apdrošināšana bez uzkrājuma veidošanas (risku apdrošināšana) – 9,4 %.

5.7.4. Izmaksāto atlīdzību apjoms dzīvības apdrošināšanā Latvijā 2025. gadā bija 92,5 miljoni EUR, kas ir par 20 % mazāk nekā 2022. gadā, kad atlīdzību apjoms sasniedza pēdējos gados augstāko līmeni (115,7 miljoni EUR). NRA 2026 pārskata periodā atlīdzību apmērs ir samazinājies dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājumu (t. sk. tirgum piesaistītajā dzīvības apdrošināšanā), bet pieaudzis mūža pensijas apdrošināšanā.

5.7.5. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot DZA un DZA starpniekiem uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru DZA un DZA starpnieku neklātienes uzraudzību NILLTPFN un sankciju jomā, analizējot tirgus dalībnieku iesniegtos NILLTPF riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus un atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros iegūto informāciju.

5.7.6. Uzraudzības ietvaros secināts, ka DZA un DZA starpnieku sektoram jāturpina pilnveidot izpratni par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska novērtējuma procesu, NILLTPFN normatīvo aktu prasību piemērošanu atbilstoši darbības specifikai un riskos balstītas pieejas piemērošanu, kā arī jāveicina NILLTPFN jomas darbinieku regulāra apmācība un kompetences paaugstināšana.

5.7.7. NRA 2026 pārskata periodā soda sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem DZA un DZA starpnieku sektora tirgus dalībniekiem netika piemērotas.

5.7.8. Papildus NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka organizēja informatīvus semināru s ar DZA un DZA starpnieku sektora pārstāvjiem par sektoram piemītošiem riskiem, t. sk. par jauniem un joprojām aktuāliem riskiem un aktualitātēm NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā.

5.7.9. NRA 2026 pārskata periodā DZA FID ir iesnieguši 10 STR, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu ziņojumu skaits ir pieaudzis, bet joprojām ir neliels. Jāņem vērā, ka šajā periodā ir arī palielinājies DZA apkalpoto klientu skaits. Nelielais ziņojumu skaits daļēji pamatojams ar to, ka būtiska DZA klientu daļa gan pēc skaita, gan pēc iemaksāto līdzekļu apjoma ir tie DZA klienti, kas vienlaicīgi ir grupā ietilpstošo kredītiestāžu klienti. Nereti kredītiestādes nodrošina to struktūrā esošo DZA NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības funkciju (IKS), t. sk. klientu darījumu izpēti, aizdomīgo darījumu identificēšanu un ziņošanu FID.

5.7.10. Ar mērķi pilnveidot DZA sektora dalībnieku zināšanas par to darbībai piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem, Latvijas Banka turpina regulāri organizēt informatīvus seminārus DZA sektora dalībniekiem, kā arī pēc nepieciešamības sniegt individuālas konsultācijas DZA sektora dalībniekiem neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros.

5.7.11. NRA 2026 pārskata periodā būtiskas izmaiņas, kas palielinātu sektora draudus, netika novērotas, bet vienlaikus starptautisko sankciju režīma izmaiņas ietekmēja atsevišķu DZA klientus.

5.7.12. Galvenie sektorā identificētie draudi ir sektora pakalpojumu iespējamā izmantošana darījumu shēmās ar mērķi:

a) Pārkāpt starptautiskās sankcijas un gūt ilgtermiņa personīgu labumu no ārvalstīs nelegāli iegūtiem līdzekļiem. Paaugstinātu risku var radīt sadarbība ar klientiem, kuri vai kuru PLG ir ārvalstu rezidenti, t. sk. no sankciju riska valstīm un jurisdikcijām, kas neatbalsta pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktās sankcijas, kā arī ar klientiem, kuru darbība vai līdzekļu izcelsme ir saistīta ar paaugstināta riska nozaru uzņēmumiem.

b) Izvairīties no nodokļu nomaksas.

c) Legalizēt koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtos līdzekļus, tos ieguldot dzīvības apdrošināšanas produktos un gūstot ilgtermiņa personīgu labumu no noziedzīgā nodarījumā iegūtajiem līdzekļiem.

5.7.13. Uzraudzības ietvaros nav konstatēti gadījumi, kad Latvijas tirgū strādājošie DZA būtu iesaistīti NILLTPF vai sankciju pārkāpšanā. Vienlaikus, ievērojot DZA darbības specifiku, ir iespējami paaugstināti sankciju pārkāpšanas riski.

5.7.14. DZA pakalpojumi lielākoties tiek piedāvāti iekšzemes klientiem, savukārt DZA starpnieki pārsvarā nav iesaistīti naudas līdzekļu iemaksu vai izmaksu plūsmā, un veic klientu piesaistes lomu. Apjomīgi skaidras naudas darījumi vai starptautiskie pārvedumi sektoram nav raksturīgi, un naudas līdzekļu kustība, prēmiju samaksas un atlīdzības izmaksa pārsvarā notiek Latvijā. Paaugstināts NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks piemīt DZA produktiem ar uzkrājumu, kurus ir iespējams izmantot dažādu nodokļu shēmu ietvaros, kā arī NILL shēmas integrācijas fāzē, personai gūstot ilgtermiņa personīgu labumu no NIL, taču šī riska iestāšanos varbūtība ir novērtējama kā zema.

5.7.15. Ņemot vērā, ka būtiskas izmaiņas DZA un DZA starpnieku sektorā NRA 2026 pārskata periodā netika novērotas, iespējamās NILL tipoloģijas saglabājas bez izmaiņām:

a) klienta iemaksātie līdzekļi uzkrājumu veidošanai ir noziedzīgi iegūti un īsi pēc iemaksu veikšanas klients pārtrauc līgumu, rezultātā apdrošināšanas pakalpojuma sniedzējs izmaksā līdzekļus klientam uz tā bankas kontu, tādējādi legalizējot NIL;

b) DZA produktus ar uzkrājumu var izmantot dažādu nodokļu shēmu ietvaros, kā arī NILL shēmas integrācijas fāzē, personai gūstot ilgtermiņa personīgu labumu no NIL.

5.7.16. Vērtējot NILLTPF DZA sektora draudus un ievainojamību NRA 2026 pārskata periodā, secināms, ka kopumā NILLTPF riska līmenis salīdzinājumā ar iepriekšējo NRA periodu nav mainījies un novērtējums saglabājas vidēji zems. Arī DZA starpniekiem NILLTPF riska līmenis salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu nav mainījies un novērtējums saglabājas zems.

5.7.17. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi DZA un DZA starpnieku sektorā:

a) Turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks (klientu lokā ir PNP, ārvalstu rezidenti vai klienti no augsta riska nozarēm, kā arī tiek veikts būtisks darījumu apjoms skaidrā naudā).

b) Celt sektora dalībnieku izpratni par sektoram piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem un NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības pasākumiem, t. sk. nodrošinot aizdomīgu darījumu identifikāciju un kvalitatīvu un savlaicīgu ziņošanu FID.

5.8. Valūtu tirdzniecības sabiedrības

Valūtu tirdzniecības sabiedrības	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.8.1. 2025. gada beigās Latvijā darbojās 15 VTS, kas sniedz pakalpojumus 38 tirdzniecības vietās, no kurām lielākā daļa atrodas Rīgā. NRA 2026 pārskata periodā izsniegta 1 jauna darbības atļauja un 1 atļauja pēc VTS iesnieguma anulēta, kā arī reģistrētas 4 jaunas tirdzniecības vietas.

5.8.2. Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu nodrošina arī kredītiestādes, taču lielāko daļu no ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas darījumu kopējā apjoma veido VTS.

5.8.3. VTS veikto valūtas maiņas darījumu apmērs NRA 2026 pārskata periodā bija stabils (2023. gadā – 202,1 miljoni EUR, 2024. gadā – 197,2 miljoni EUR un 2025. gadā – 204,4 miljoni EUR) un

salīdzinoši ar NRA 2023 pārskata periodu nebūtiski palielinājies. Valūtas maiņas darījumos dominē ASV dolāri, Lielbritānijas sterliņu mārciņas un Krievijas rubļi.

5.8.4. Novērojama pieprasījuma samazināšanās tendence pēc tradicionālajiem valūtas maiņas pakalpojumiem, ko nosaka skaidrās naudas aprites mazināšanās un klientu pieaugošā priekšroka automatizētiem risinājumiem.

5.8.5. VTS sektorā joprojām saglabājas augsts anonīmi veikto darījumu īpatsvars. 2025. gadā 59,9 % (2022. gadā - 69,6 %) no darījumu kopējās summas un 94,3 % (2022. gadā - 92,0 %) no darījumu skaita ir anonīmi veikti darījumi. Vidējais 1 anonīmi veiktā darījuma apjoms bija 387 EUR 2023. gadā, 390 EUR 2024. gadā, savukārt 2025. gadā 1 anonīmi veiktā darījuma apjoms bija vidēji 398 EUR. Augsts anonīmi veikto darījumu īpatsvars nedod iespēju novērtēt VTS klientu un to veikto darījumu struktūru, kā arī tas liedz izdarīt objektīvus secinājumus par ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas vai pārdošanas darījumu mērķi un būtību un rada izaicinājumus NILLTPF risku izpratnei un efektīvai pārvaldībai.

5.8.6. NRA 2026 pārskata periodā izstrādāti grozījumi Novēršanas likumā, nosakot VTS pienākumu veikt klienta izpēti, ja valūtu tirdzniecības darījuma apmērs vai vairāku šķietami saistītu darījumu kopējā summa pārsniedz 1500 EUR vai mazāku summu, kuru, ja nepieciešams, ir noteikusi VTS, pamatojoties uz tā darbībai piemītošo risku novērtējumu. Papildus Latvijas Banka ir pilnveidojusi AML Rokasgrāmatu, papildinot to ar nodaļu, kas sniedz VTS specifiskus skaidrojumus par klientu izpētes procesa pielāgošanu to biznesa modelim.

5.8.7. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka veica klātienes pārbaudes NILLTPFN un sankciju jomā 3 VTS. Pārbaužu rezultātā konstatēti būtiski trūkumi, īpaši attiecībā uz efektīvu darījumu uzraudzību, aizdomīgu darījumu identificēšanu un savlaicīgu ziņošanu kompetentajām iestādēm par aizdomīgiem un sliekšņa darījumiem, kā arī sankciju pārkāpšanas mēģinājumiem. Turklāt 2025. gadā Latvijas Banka pieņēma lēmumu apturēt 1 VTS darbību NILLTPFN jomas klātienes pārbaudē konstatēto pārkāpumu dēļ, bet pēc VTS veiktajiem pasākumiem IKS uzlabošanai, Latvijas Banka 2025. gada beigās atcēla piemērotos ierobežojumus.

5.8.8. Papildus NRA 2026 pārskata periodā regulāri norisinājās stratēģiskās tikšanās, lai apspriestu VTS sektora biznesa attīstības iespējas, galvenos izaicinājumus un riska faktorus. Daļa VTS izrādīja interesi paplašināt un uzlabot pakalpojumu klāstu, izvērtēt iespējas ieviest automatizētus risinājumus, tostarp valūtas maiņas automātus. Latvijas Banka sniedza gan individuālas konsultācijas, gan to sniegšanā sadarbojās ar citām valsts institūcijām. Organizētas arī sektora dalībnieku diskusijas un individuālas tikšanās, lai apspriestu VTS darbības modeļus, izaicinājumus un attīstības iespējas.

5.8.9. NRA 2026 pārskata perioda ietvaros NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas jomas uzraudzības aktivitāšu fokusā bija darījumu uzraudzība un ziņošana kompetentajām iestādēm par aizdomīgiem darījumiem. NRA 2026 pārskata periodā VTS FID iesniegušas 803 STR (2023. gadā – 258, 2024. gadā – 300, 2025. gadā – 245), kas ir par 59,3 % vairāk nekā NRA 2023 pārskata periodā.

5.8.10. Visizplatītākās tipoloģijas VTS ziņojumos 2025. gadā bija:

a) klients veic darījumu strukturēšanu un pastāv aizdomas, ka klienta nolūks ir izvairīties no padziļinātas izpētes;

b) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu.

5.8.11. Neskatoties uz valūtas maiņas darījumu apjoma un skaita nelielu samazinājumu un saglabājoties augstam anonīmi veikto darījumu īpatsvaram, VTS iesniegto aizdomīgu darījumu ziņojumu skaits ir pieaudzis, kas norāda uz efektīvāku aizdomīgu darījumu identificēšanu un ziņošanu kompetentajām iestādēm.

5.8.12. Vienlaikus Latvijas Bankas veiktajās pārbaudēs konstatēti trūkumi, kas var negatīvi ietekmēt VTS spēju savlaicīgi un efektīvi atklāt aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem FID.

5.8.13. Atbilstoši sektora sniegto pakalpojumu veidam un izrietoši no nacionālajiem draudiem un nacionālā NILLTPF riska profila VTS sektora draudu līmenis ir novērtēts kā vidējs. Ņemot vērā VTS sektora darbības specifiku, būtisku anonīmo un skaidrā naudā veikto darījumu apjomu, kā arī tūlītēju darījumu izpildi, kas var veicināt darījumu strukturēšanu, izmantojot dažādu VTS pakalpojumus, galvenie sektorā identificētie draudi ir VTS pakalpojumu iespējamā izmantošana:

a) darījumu shēmās ar mērķi pārkāpt starptautiskās sankcijas, t. i., gan sankcijām pakļauto personu centieni izvairīties no sankcijām, gan, lai iegūtu ES valstu valūtas un izvestu tās uz Krieviju vai Baltkrieviju;

b) kā posmu darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas;

c) izkrāpto līdzekļu legalizēšanas shēmās;

d) akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijas shēmās;

e) koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijas shēmās.

5.8.14. Iepriekš minēto darījumu shēmu rezultātā noziedzīgos nodarījumos iegūtos skaidrās naudas līdzekļus var pārdot vai par tiem nopirkt ārvalstu valūtu, lai mainītu to formu un apgrūtinātu to izcelsmes noteikšanu.

5.8.15. NRA 2026 pārskata periodā salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu VTS NILLTPF riska līmenis saglabājās bez izmaiņām – vidējs. To galvenokārt ietekmē būtisks anonīmi veikto darījumu īpatsvars, kas arī ierobežo sektora spēju efektīvi pārvaldīt riskus.

5.8.16. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi VTS sektorā:

a) sektoram piemītošos NILLTPF riskus būtiski var mazināt anonīmi veikto darījumu apjoma samazinājums, līdz ar to ir nepieciešams turpināt īstenot aktīvu dialogu ar privāto sektoru par atbilstošu un efektīvu NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, ņemot vērā būtiskās izmaiņas ES normatīvos NILLTPF un sankciju jomā;

b) uzlabot sektora izpratni par NILLTPFN prasību praktisku piemērošanu, t. sk. par klienta izpētes pasākumu piemērošanu gadījumos, kad klienta darījuma summa nesasniedz slieksni no kura obligāti ir veicama klienta izpēte, lai spētu nodrošināt sankciju prasību ievērošanu, kā arī savstarpēji saistīto un aizdomīgu darījumu identificēšanu;

c) turpināt nodrošināt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, t. sk. ar mērķi nodrošināt Novēršanas likuma grozījumu attiecībā uz klientu identifikāciju prasību atbilstošu piemērošanu, nodrošinot, ka uzraudzības fokuss un resursi ir novirzīti uz tiem tirgus dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks.

5.9. Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes

Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.9.1. Pēdējo gadu laikā Latvijā MI/ENI sektors ir turpinājis stabilu un sabalansētu attīstību. 2025. gada beigās licencēto un reģistrēto MI/ENI segmentu veidoja 14 iestādes, no kurām 4 bija MI un 10 – ENI, kā arī 3 ES dalībvalstu MI filiāles. Papildus sektorā darbojas arī 9 citu ES dalībvalstu MI/ENI, kas sniedz pakalpojumus Latvijā dibināšanas brīvības ietvaros, izmantojot pārstāvjus, 2 no tām klientu apkalpošanu NRA 2026 pārskata periodā vēl nebija uzsākušas.

5.9.2. NRA 2026 pārskata periodā izsniegta 1 MI licence un 6 ENI licences un anulētas 2 MI un 2 ENI izsniegtās licences. MI/ENI, tai skaitā citu ES dalībvalsts MI/ENI pārstāvju klientu kredīta apgrozījums NRA 2026 pārskata periodā ir palielinājies par 14,4 % un 2025. gadā veidoja 802,3

miljonus EUR. 80,4 % no klientu kredīta apgrozījuma veido iekšzemes klienti. Gadījuma rakstura darījumu apjoms ir samazinājies un 2025. gadā veidoja 14 % no kopējā klientu kredīta apgrozījuma.

5.9.3. NRA 2026 pārskata periodā sperts būtisks solis finanšu iekļaušanas un konkurences veicināšanā, nodrošinot MI/ENI tiešu piekļuvi Latvijas Bankas izveidotajai un uzturētajai maksājumu sistēmai - Elektroniskā klīringa sistēma (EKS), kas nodrošina klientu maksājumu izpildi visā Vienotajā EUR maksājumu telpā (SEPA)[551], aptverot ES un EEZ valstis.

5.9.4. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot MI/ENI sektora uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru MI/ENI neklātienes uzraudzību NILLTPFN un sankciju jomā, analizējot tirgus dalībnieku iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus un atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumos iegūto informāciju.

5.9.5. NRA 2026 pārskata periodā 5 MI/ENI, tostarp 1 ES dalībvalsts MI filiālē, 1 ES dalībvalsts ENI un 1 dalībvalstu MI, kas sniedz pakalpojumus Latvijā dibināšanas brīvības ietvaros, izmantojot pārstāvjus, veiktas klātienes pārbaudes NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā.

5.9.6. Latvijas Banka pārbaudēs identificēja būtiskus trūkumus NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku novērtējuma, klientu izpētes un darījumu uzraudzības procesos. Papildus tam atsevišķos gadījumos konstatēts, ka sektora dalībnieka izmantotie IT rīki nav atbilstoši efektīvai NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldībai, piemēram, konstatēti trūkumi klientu NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska skaitliskā novērtējuma sistēmā (*scoring*), nav nodrošināta automātiska brīdinājumu ģenerēšana gadījumos, kad ir iestājušies nosacījumi klienta izpētes pasākumu veikšanai vai atsevišķi procesi vispār nav automatizēti (piemēram, klienta uzturēšanās atļaujas derīguma termiņa vai klienta anketas aktualizācijas termiņa kontrole).

5.9.7. NRA 2026 pārskata periodā 1 ENI izteikts brīdinājums par trūkumiem IKS un NILLTPFN normatīvo aktu pārkāpumiem, sniedzot maksājumu pakalpojumus Latvijā ar pārstāvju starpniecību.

5.9.8. Ņemot vērā pārbaužu rezultātus, sektora dalībniekiem uzdots veikt pasākumus identificēto trūkumu novēršanai un IKS NILLTPF un sankciju risku pārvaldības stiprināšanai.

5.9.9. Papildus Latvijas Banka 2023. gadā veica tematisko pārbaudi par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska novērtējuma procesu 2 MI/ENI un tematisko pārbaudi par finanšu iestāžu sankciju skrīninga sistēmu efektivitāti 3 MI/ENI. Tematisko pārbaužu mērķis bija apzināt un apkopot finanšu iestāžu labo praksi, kā arī identificēt pilnveidojamās jomas, tādējādi palīdzot finanšu iestādēm stiprināt to NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldības IKS.

5.9.10. NRA 2026 pārskata periodā MI/ENI FID ir iesniegušas 1 804 STR (2023. gadā – 489, 2024. gadā – 509, 2025. gadā – 806) jeb 10,5 % no visu šajā periodā saņemto STR skaita, kas, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, ir bez būtiskām izmaiņām (NRA 2023 pārskata periodā iesniegts 1 821 STR). Kopumā ziņošanas process turpina uzlaboties, MI/ENI sniegto ziņojumu kvalitāte ir salīdzinoši laba un tie tiek izmantoti materiālu sagatavošanā TAI, tomēr jāatzīmē, ka arī NRA 2026 pārskata periodā saglabājas tendence, ka ziņojumus pārsvarā sniedz salīdzinoši neliels subjektu skaits – 2025. gadā STR snieguši 5 dažādi Novēršanas likuma subjekti un 73 % gadījumu nav bijis iespējams norādīt precīzu tipoloģiju, kas citu sektoru ziņojumos neveido tik būtisku īpatsvaru. No pārējiem gadījumiem dominē šādas tipoloģijas:

a) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu;

b) skaidras naudas darījumu apjoms nav raksturīgs klienta profilam un/vai uzņēmējdarbības veidam;

c) par klientu, tā darījumu partneri vai pilnvaroto personu saņemts valsts institūcijas pieprasījums, kas kontekstā ar veiktajiem darījumiem rada aizdomas par NILL.

[551] Eiropas komisija. *Single euro payments area (SEPA)*. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/paym/retail/sepa/html/index.en.html .

5.9.11. MI/ENI sektora NILL draudu līmenis nav būtiski mainījies un ir novērtēts kā vidējs. Ņemot vērā identificētus nacionālos un starptautiskos draudus, kā arī MI/ENI piedāvāto produktu un pakalpojumu klāstu, pastāv iespēja, ka klienti var izmantot MI/ENI produktus un pakalpojumus darījumu shēmās ar mērķi pārkāpt sankcijas vai izvairīties no nodokļu nomaksas, kā arī krāpšanas shēmās izkrāpto līdzekļu, koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu, ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu, kā arī narkotisko un psihotropo vielu un akcīzes preču nelikumīgas aprites rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai.

5.9.12. NRA 2026 pārskata periodā MI/ENI sektorā būtiskas izmaiņas riska profilā un to ietekmējošos riska faktoros nav novērojamas, vienlaikus tirgū ienāk jauni dalībnieki ar paaugstinātu riska apetīti, kas turpmākajos uzraudzības periodos var paaugstināt sektora riska profilu. Būtiska ietekme uz sektora riska profilu var būt arī MiCA regulējuma prasību ieviešanai, kas ļauj ENI sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus. Tas attiecas gan uz ENI tiesībām sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus, gan biznesa modeļiem, kas ietver ar kriptoaktīviem saistītu pakalpojumu apkalpošanu, kas ļauj ENI sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus (elektroniskās naudas žetonu emisija, glabāšana). Būtiska risku ietekme ir saistīta ar jauniem biznesa modeļiem, kas mijiedarbojas ar kriptoaktīvu pakalpojumu sniegšanu. Piemēram, MI un KAPS sadarbības modelis, integrējot MI infrastruktūrā KAPS piedāvāto IT risinājumu kriptoaktīvu apmaiņas operāciju nodrošināšanai.

5.9.13. Atkarībā no sniegto pakalpojumu specifikas un klientu bāzes NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska līmenis MI/ENI sektorā ir atšķirīgs – zemāks risks piemīt ierobežota pielietojuma, nelielas vērtības maksājumu pakalpojumu vai elektroniskās naudas produktu iekšzemes klientiem sniedzējiem, savukārt paaugstināts risks tām MI/ENI, kas nodrošina maksājumu, elektroniskās naudas vai maksājumu karšu pieņemšanas pakalpojumus, īpaši ārvalstu klientiem, vai sniedz bezkonta naudas pārvedumus, īpaši kā gadījuma rakstura darījumus. Tāpat risku paaugstina būtisks darījumu skaidrā naudā apjoms vai anonīmu elektroniskās naudas produktu piedāvāšana. Tāpat specifiskus riskus var radīt sadarbība ar citām finanšu iestādēm, tostarp kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzējiem.

5.9.14. Risku var paaugstināt pakalpojumu sniegšana ar pārstāvju starpniecību, kas rada papildu izaicinājumus efektīvu kontroļu piemērošanai, kā arī attālinātas identifikācijas risinājumu izmantošana bez atbilstošiem uzraudzības mehānismiem, kas, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību, var tikt izmantota identitātes viltošanai.

5.9.15. Vērtējot MI/ENI sektora draudus un ievainojamību, secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu MI/ENI sektoram NILLTPF riska līmenis saglabājās bez izmaiņām – vidējs.

5.9.16. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi MI/ENI sektorā:

a) turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz sektora dalībniekiem, kuriem piemīt paaugstināti NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riski, piemēram, MI/ENI, kas nodrošina elektroniskās naudas vai maksājumu karšu pieņemšanas pakalpojumus, tostarp ārvalstu klientiem, sniedz bezkonta starptautiskos naudas pārvedumus, īpaši kā gadījuma rakstura darījumus, sniedz kriptoaktīvu pakalpojumus vai apkalpo citas finanšu iestādes;

b) veicināt sektora dalībnieku IKS stiprināšanu, īpašu uzmanību pievēršot IT sistēmu NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldībai pilnveidei un attīstībai;

c) celt sektoru dalībnieku izpratni par sektoram piemītošiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem un NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības pasākumiem, t. sk. veicot to zināšanu pilnveidi par NILLTPF riska novērtēšanas metodoloģiju, tā nozīmīgumu un pielietošanu, kvalitatīvu un efektīvu klientu izpēti un darījumu uzraudzību, aizdomīgu darījumu identifikāciju un ziņošanu FID.

5.10. Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki

Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidējs

NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.10.1. 2025. gada beigās Latvijā darbojās 31 AIFP, to vidū 28 reģistrēti AIFP un 3 licencēti AIFP. NRA 2026 pārskata periodā licencēts 1 AIFP un reģistrēti 8 jauni AIFP, savukārt 3 licencētiem AIFP anulētas licences, bet 6 reģistrētiem AIFP anulēta reģistrācija. Tādējādi NRA 2026 pārskata perioda beigās kopējais AIFP skaits salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu nav mainījies.

5.10.2. NRA 2026 pārskata periodā ievērojami audzis AIF skaits. 2025. gada beigās Latvijā aktīvi darbojās 60 fondi, kas ir gandrīz 2 reizes vairāk nekā 2022. gada beigās. Audzis arī kopējais AIFP pārvaldīto aktīvu apmērs. 2025. gada beigās kopējie AIF aktīvi sasniedza 567 miljonus EUR, un salīdzinājumā ar 2022. gada beigām aktīvu apjoms pieaudzis par 102 %. 65 % no AIF aktīviem ir ieguldīti portfeļkompānijās (uzņēmumu daļu iegāde), 21 % izsniegts aizdevumos, 9 % ieguldījumu īpašumos (NĪ) un 5 % citos aktīvos.

5.10.3. 78 % no ieguldītājiem ir juridiskās personas (2022. gada beigās – 87 %), un to ieguldījumu apmērs NRA 2026 pārskata perioda beigās bija 97,6 % no kopējā ieguldījumu apjoma (2022. gada beigās – 98,7 %). NRA 2026 pārskata periodā ir palielinājies iekšzemes klientu ieguldījumu apmērs, NRA 2026 pārskata perioda beigās veidojot ap 65 % no kopējiem aktīviem (2022. gada beigās – 56 %), ārvalstu klientu aktīvu īpatsvars bija 35 %, (t. sk. 28 % ES rezidenti). Ieguldītāju no augsta riska valstīm ieguldījumu īpatsvars kopējo ieguldījumu apjomā aizvien ir nebūtisks un NRA 2026 pārskata perioda beigās veidoja 0,3 %.

5.10.4. Pēc ieguldījumu apjoma lielāko īpatsvaru NRA 2026 pārskata perioda beigās veidoja IPS un pensiju fondi (51,7 %) un ALTUM (11,2 %).

5.10.5. NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka turpināja īstenot AIFP uzraudzības pasākumus, izmantojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, nodrošinot regulāru AIFP neklātienes uzraudzību NILLTPFN un sankciju jomā, analizējot iesniegtos NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska ekspozīcijas raksturojuma pārskatus, AIFP atbildes uz Latvijas Bankas aptauju par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldību, kā arī dažādu citu neklātienes uzraudzības pasākumu ietvaros iegūto informāciju.

5.10.6. NRA 2026 pārskata periodā 4 AIFP veiktas klātienes pārbaudes un 2 AIFP neklātienes pārbaudes NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā. Pārbaudes ietvaros konstatēti trūkumi šādos procesos:

a) NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku novērtējums un tā veikšanas metodoloģija;

b) NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā strādājošo darbinieku un trešo personu organizatoriskā struktūra (neatkarīga, objektīva un efektīva NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas risku pārvaldība, izpratne par AIF darbības mērķi un būtību);

c) klientu izpēte (riska skaitliskā novērtējuma atjaunošana un atbilstoša atspoguļošana, klientu, klientu PLG, to saimnieciskās darbības izpēte, slēdzienu un secinājumu dokumentēšana, ieguldījumu objektiem piemītošo NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku identifikācija un pārvaldība, publiski pieejamās informācijas vērtēšana un dokumentēšana, sankciju pārkāpšanas riska vērtējums);

d) ziņošana kompetentajām iestādēm.

5.10.7. NRA 2026 pārskata periodā soda sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem AIFP netika piemērotas, bet pēc pārbaudēm NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā 3 AIFP iesniedza pieteikumu reģistrācijas anulēšanai.

5.10.8. NRA 2026 pārskata periodā regulāri organizēti informatīvie semināri ar AIFP sektora pārstāvjiem par aktualitātēm un problēmjautājumiem NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības jomā ar mērķi celt izpratni par AIFP sektoram piemītošiem riskiem un to pārvaldīšanai nepieciešamajiem pasākumiem.

5.10.9. NRA 2026 pārskata periodā AIFP FID ir iesnieguši 8 STR (2023. gadā – 1, 2024. gadā – 3, 2025. gadā – 4), kas ir vairāk nekā NRA 2023 pārskata periodā, kad iesniegts tikai 1 STR. Visizplatītākā

tipoloģija - preces, īpašuma vai kapitāldaļu iegādes/pārdošanas cena ir neatbilstoša (ievērojami virs vai zem aptuvenas iegādes/tirgus vērtības).

5.10.10. AIFP Latvijas Bankas veiktajās pārbaudēs konstatēti trūkumi, kas var negatīvi ietekmēt AIFP spēju savlaicīgi un efektīvi atklāt aizdomīgus darījumus un ziņot par tiem FID. Visbiežākie no tiem ir:

a) sektora dalībnieku klienta NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska skaitliskā novērtējuma sistēma nenodrošina atbilstošu klienta risku novērtēšanu;

b) sektora dalībnieku izveidotais klientu izpētes process nenodrošina klientam piemītošo risku identificēšanu un pārvaldību;

c) sektora dalībnieki nav reģistrējušies FID datu saņemšanas un analīzes sistēmā goAML.

5.10.11. Minēto trūkumu galvenie cēloņi bija saistīti ar nepilnīgiem tirgus dalībnieku normatīviem dokumentiem, kā arī atbildīgo personu nepietiekamu izpratni par NILLTPFN prasību piemērošanu.

5.10.12. AIFP sektora NILL draudu līmenis ir novērtēts kā vidējs, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo NRA periodu ir paaugstinājies no vidēji zema līmeņa, galvenokārt pieaugot ģeogrāfiskā riska faktoru ietekmei. NRA 2026 pārskata periodā klientu, kuru PLG ir no trešajām valstīm, galvenokārt Apvienotās Karalistes un ASV, finanšu aktīvu apjoms palielinājās par 50 %, un 2025. gadā tie veidoja 10 % no kopējiem klientu finanšu aktīviem. Vienlaikus par 14,5 % palielinājās izejošo maksājumu plūsmas apjoms uz trešajām valstīm.

5.10.13. Ņemot vērā identificētus nacionālos un starptautiskos draudus, kā arī AIFP darbības specifiku, pastāv iespēja, ka klienti var izmantot AIFP produktus un pakalpojumus:

a) Darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas. Paaugstinātu risku sektorā rada ieguldījumi augsta riska objektos, īpaši gadījumos, ja ieguldītājs ir tieši saistīts ar ieguldījuma objektu, kā arī sadarbība ar citām paaugstināta riska finanšu iestādē.

b) Koruptīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijai. Paaugstinātu risku sektorā rada ieguldītāji, kas ir PNP un/vai saistīti ar ieguldījumu objektu, ieguldījumi objektos, kuru PLG/amatpersonas ir PNP, sadarbība ar citām paaugstināta riska finanšu iestādēm.

c) Kā posmu ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai, īpaši gadījumos, ja ieguldījumi ir augsta riska objektos, t. sk. ārvalstīs, kā arī ņemot vērā AIFP sektora ģeogrāfiskā riska palielinājumu.

5.10.14. NRA 2026 pārskata periodā novērota tendence, ka AIFP sektorā, izmantojot atviegloto reģistrācijas režīmu, reģistrētajiem jaunajiem tirgus dalībniekiem piemīt augstāka riska apetīte attiecībā uz klientu loku un arī ieguldījumu objektiem, līdz ar to pieaug pakalpojumu sniegšana jaunām klientu grupām, kurām piemīt paaugstināti NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riski.

5.10.15. AIFP sektora paaugstinātu NILLTPF riska vidi ietekmē šādi faktori:

a) Sarežģītas īpašumtiesību struktūras ieguldītājiem, ieguldītāju saikne ar ieguldījumu objektiem, kura var būt mērķtiecīgi izmantota, lai veiktu NILL.

b) Liela apjoma investīcijas, kuru līdzekļu izcelsme netiek pienācīgi noskaidrota, īpaši gadījumos, ja ieguldītājs ir tieši vai netieši saistīts ar ieguldījuma objektu (piemēram, caur īpašumtiesību struktūru).

c) Aizdevuma izsniegšana portfeļkompānijai, neveicot riskam atbilstošus kontroles pasākumus, lai pārliecinātos par aizdevuma izlietojumu un tā atmaksai izmantoto līdzekļu izcelsmi.

d) Investori no valstīm ar vājiem NILLTPFN režīmiem vai augstu korupcijas līmeni, palielina risku, ka fondā var nonākt noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūti līdzekļi.

e) Ieguldījumi NĪ un/vai sarežģītos instrumentos, ar kuru vērtību var manipulēt, t. sk. veikt fiktīvus darījumus un slēpt līdzekļu izcelsmi.

f) AIF ar ieguldījumiem augsto tehnoloģiju nozaru uzņēmumos, īpaši dubultās lietošanas preču sektoros, var tikt izmantoti kā finansiāls aizsegs sankciju pārkāpšanai.

g) Vērojams interešu konflikta riska, ko rada ieguldītāju un/vai ieguldījumu objektu savstarpēja saikne vai saistība ar AIFP īpašniekiem, pieaugums, kas var ietekmēt AIFP spēju objektīvi novērtēt ar klientiem un to veiktajiem darījumiem saistītos NILLTPF riskus un nodrošināt to efektīvu pārvaldību.

h) Palielinoties neklātienē identificētu klientu, tostarp klientu no trešajām valstīm, skaitam un to veikto darījumu apjomam, būtiski nodrošināt, ka neklātienes identifikācija tiek veikta atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Īpaša uzmanība pievēršama gadījumiem, kad identifikācijas procesā tiek izmantoti trešo pušu pakalpojumu sniedzēji (ārpakalpojums), jo šādos gadījumos AIFP var būt ierobežotas iespējas tieši kontrolēt identifikācijas procesa kvalitāti, piemērotos kontroles pasākumus un atbilstību normatīvo aktu prasībām. Tādēļ AIFP pastāvīgi jāpilnveido savas zināšanas un IKS, lai spētu efektīvi identificēt, novērst un pārvaldīt ar neklātienes identifikāciju saistītos riskus.

5.10.16. Vērtējot AIFP sektora draudus un ievainojamību NRA 2026 pārskata periodā, secināms, ka kopumā NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riska līmeņa novērtējums salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu nav mainījies un saglabājas kā vidējs.

5.10.17. NILLTPF risku mazinošo pasākumu priekšlikumi AIFP sektorā:

a) turpināt veikt riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem (piemēram, uzņēmumu, kuru saimnieciska darbība ir saistīta ar augsta riska nozari, daļu iegāde), kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks, kā arī interešu konflikta riski;

b) veicināt sektorā atbildīgo darbinieku zināšanu pilnveidi par NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības normatīvo aktu praktisku piemērošanu atbilstoši darbības specifikai, t. sk. nodrošinot kvalitatīvu un efektīvu klientu izpēti, aizdomīgu darījumu identifikāciju un kvalitatīvu un savlaicīgu ziņošanu FID.

5.11. Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji

Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023[552]	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidēji augsts
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidēji augsts
NILL risks	Vidējs	Vidēji augsts

5.11.1. NRA 2026 pārskata periodā kriptoaktīvu nozare Latvijā piedzīvoja būtiskas tiesiskā regulējuma un uzraudzības izmaiņas, kas saistītas gan ar ES regulējuma attīstību, gan nacionālās uzraudzības sistēmas pārveidi. NRA 2026 pārskata periodā notikusi pāreja no virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzēju regulējuma uz MiCA regulā noteikto KAPS regulējumu. Līdz ar to tika ne tikai mainīta nozares terminoloģija, aizstājot jēdzienu "virtuālā valūta" ar jēdzienu "kriptoaktīvs", bet arī būtiski paplašināts regulējuma tvērums, ieviešot vienotas licencēšanas un uzraudzības prasības ES līmenī.

5.11.2. 2025. gada 30. jūnijā noslēdzās pārejas posms KAPS, kuri uzsāka sniegt kriptoaktīvu pakalpojumus pirms 2024. gada 30. decembra un kurus saskaņā ar Novēršanas likumu līdz tam uzraudzīja VID. Atbilstoši VID sniegtajai informācijai 2022. un 2023. gadā VID bija reģistrējušies 7 virtuālo valūtu pakalpojumu sniedzēji, bet 2024. gadā to skaits pieauga līdz 24. 2024. gadā novērota tendence virtuālo valūtu pakalpojumu sniedzēju darbības jomā – 2024. gada izskaņā reģistrēti 16 jauni pakalpojumu sniedzēji, kuri, saskaņā ar 2025. gada sākumā veiktajām VID pārbaudēm, faktiski saimniecisko darbību neveica. Tādējādi virtuālo valūtu pakalpojumu

[552] NRA 2023 pārskata periodā izmantots tobrīd spēkā esošais apzīmējums – virtuālo valūtu pakalpojumu sniedzēji. Tādēļ atsauce uz riska līmeni attiecas uz virtuālo valūtu pakalpojumu sniedzēju sektoru, kas normatīvā regulējuma attīstības rezultātā šobrīd tiek apzīmēts kā KAPS sektors.

sniedzēju aktivitāte 2024. gada beigās, UKI ieskatā, saistīta ar vēlmi turpināt vai uzsākt saimniecisko darbību, izmantojot normatīvajos aktos noteikto iespēju pārejas periodā periodu sniegt pakalpojumus bez atļaujas, ja vien ir savlaicīgi iesniegts pieteikums tās saņemšanai Latvijas Bankā.

5.11.3. NRA 2026 pārskata periodā pieauga VID veikto uzraudzības pasākumu skaits. 2023. gadā pārbaudes netika veiktas, savukārt 2024. gadā veiktas 6 pārbaudes (4 klātienes un 2 neklātienes), bet 2025. gadā – 10 pārbaudes (2 klātienes un 8 neklātienes).

5.11.4. 2024. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 1 pakalpojumu sniedzējam – pieņemts lēmums par darbības apturēšanu, nosakot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā attiecībā uz komercsabiedrības reorganizāciju un dalībnieku maiņu, kā arī piemērojot soda naudu 800 EUR apmērā. 2024. gadā sankcijas netika piemērotas. Savukārt 2025. gadā sankcijas piemērotas 2 pakalpojumu sniedzējiem – 1 gadījumā pieņemts lēmums par darbības apturēšanu un soda naudas piemērošanu, otrā gadījumā piemērota soda nauda. Biežāk konstatētie pārkāpumi bija saistīti ar nepilnībām IKS, klientu identifikācijas, izpētes un darījumu uzraudzības prasību neievērošanu, klientu NILLTPF risku neizvērtēšanu, kā arī sankciju pārkāpšanas riska novērtējuma neveikšanu.

5.11.5. Sektora dalībnieku iesniegto STR skaits NRA 2026 pārskata periodā ir bijis zems. No VID uzraudzībā esošajiem sektora dalībniekiem FID 2023. gadā nesaņēma nevienu STR, savukārt 2024. gadā saņemti 6 STR, bet 2025. gadā – 8 STR. Visbiežāk saņemtie STR saistīti ar aizdomām par krāpšanu.

5.11.6. 2025. gadā KAPS pārņēma Latvijas Banka, nodrošinot finanšu sektoram pielīdzināmu prudenciālo un NILLTPFN uzraudzības pieeju.

5.11.7. NRA 2026 pārskata periodā stājās spēkā MiCA regula, ar kuru tika ieviests vienots ES kriptoaktīvu nozares tiesiskais regulējums, tostarp prasība KAPS saņemt darbības atļauju. Savukārt Saeima pieņēma Kriptoaktīvu pakalpojumu likumu, kurš izstrādāts, pamatojoties uz MiCA regulējumu, lai veicinātu kriptoaktīvu jomas attīstību un noteiktu tiesisku ietvaru kriptoaktīvu tirgus darbībai Latvijā. Latvijas Banka noteikta par kompetento iestādi KAPS uzraudzībai, tostarp NILLTPFN jomā.

5.11.8. 2025. gada sākumā Latvijas Banka ieviesa licencēšanas procesu KAPS un gada nogalē Latvijā izsniegtas pirmās 2 licences. Latvijā dibinātie KAPS var sniegt savus pakalpojumus gan Latvijā, gan arī citās ES valstīs.

5.11.9. Papildus MiCA ieviešanai NRA 2026 pārskata periodā arī tika veikti grozījumi Novēršanas likumā saistībā ar KAPS un to uzraudzību, kā arī noteiktas KAPS sektoram specifiskās prasības attiecībā uz klientu un darījumu ar kriptoaktīviem izpētes pasākumiem, kā arī specifiskām IKS prasībām, kā piemēram, neatkarīgu audita funkciju un par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajām personām.

5.11.10. Tāpat NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka pilnveidojusi vadlīnijas NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanas IKS izveidei un klientu izpētei, izveidojot jaunu apakšnodaļu par klientu, kuru darījumi saistīti ar kriptoaktīviem, risku pārvaldību, pilnveidota nodaļa par korespondentattiecībām, aptverot arī KAPS, kā arī izstrādāta nodaļa par KAPS IKS izveides ieteicamo praksi.[553]

5.11.11. Lai nodrošinātu KAPS licencēšanu un uz riskiem balstītu uzraudzību, NRA 2026 pārskata periodā Latvijas Banka:

a) izveidoja īpašu komandu KAPS licencēšanai un uzraudzībai, kurā ietilpst eksperti ar padziļinātām zināšanām un specializētām prasmēm kriptoaktīvu un blokķēdes tehnoloģiju jomā;

[553] Latvijas Banka. Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei. Pieejams: https://datnes.latvijasbanka.lv/uzraudziba/AML-rokasgramata-latvijas-banka-2026.pdf

b) nodrošināja dažādu jomu darbinieku zināšanu un prasmju pilnveidi par kriptoaktīviem un blokķēdi, t. sk. iegūstot starptautiski atzītus profesionālus sertifikātus (piemēram, *International Compliance Association* sertifikātus);

c) aktīvi piedalījās Eiropas uzraudzības iestāžu darba grupās, veicinot saskaņotu vadlīniju izstrādi un daloties ar Latvijas regulatīvajā praksē gūtajām atziņām;

d) iegādājās blokķēdes uzraudzības rīku, kas nodrošina visaptverošu NILLTPFN un atbilstības uzraudzību pār KAPS darbībām;

e) pārskatīja un papildināja uzraudzības procesus un tos reglamentējošās procedūras, lai iekļautu tajās ar KAPS darbības specifiku saistītās prasības;

f) organizēja vairākus informatīvos pasākumus, lai sagatavotu KAPS MiCA prasību izpildei.

5.11.12. KAPS sektora ievainojamību rada to sarežģītie biznesa modeļi, kas jāpielāgo MiCA regulējuma prasībām, īpaši mijiedarbība ar decentralizētajām finansēm (*DeFi*), kas apgrūtina NILLTPF risku izpratni un pārvaldību. KAPS sektoram raksturīgi tehnoloģiskie izaicinājumi, īpaši attiecībā uz kriptoaktīvu pārvedumiem pievienotās informācijas (*Travel Rule*) prasību izpildi, pašuzturētu adrešu kontroles pasākumu efektivitāti, kā arī caurskatāmu audita pierakstu nodrošināšanu. Tāpat ievainojamību ietekmē plašā ārpakalpojumu izmantošana, kas palielina operacionālos riskus un var ietekmēt efektīvu NILLTPF risku pārvaldību.

5.11.13. Pamatojoties uz NRA 2026 pārskata periodā pieejamo informāciju, KAPS sektora ievainojamība novērtēta kā vidēji augsta. Novērtējumā ņemta vērā gan NRA 2026 pārskata perioda situācija, gan perspektīvais risku novērtējums saistībā ar MiCA regulējuma ietvara stāšanos spēkā un straujo nozares transformāciju. EBA 2025. gada 28. jūlija ziņojumā par riskiem ES finanšu sektorā norādīts, ka KAPS sektorā pastāv būtiski NILLTPFN IKS trūkumi.[554] Tie galvenokārt saistīti ar nepietiekamu izpratni par NILLTPF un sankciju riskiem, tostarp riskiem, kas izriet no klientu saimnieciskās darbības, atrašanās vietas paaugstināta riska jurisdikcijās un sniegtajiem pakalpojumiem. Vienlaikus sektorā novēroti trūkumi klientu izpētes un darījumu uzraudzības procesos, kā arī nepietiekama PLG identitātes pārbaude. Papildus arī Latvijas Bankas pieredze licencēšanas procesā apstiprina EBA ziņojuma secinājumus un norāda, ka KAPS pakalpojumu sniedzējiem bieži tiek konstatēti būtiski trūkumi IKS, ko tostarp ietekmē grūtības piesaistīt atbilstošas kvalifikācijas atbildīgos darbiniekus, kā arī pārmērīga paļaušanās uz tehnoloģiskajiem risinājumiem un ārpakalpojumu sniedzējiem bez pietiekamas procesu kontroles.

5.11.14. Risku pārvaldības efektivitāti mazina arī sektorā vēl nenobriedusī atbilstības kultūra, kas, salīdzinot ar tradicionālo finanšu sistēmu, atrodas tikai attīstības sākumposmā.

5.11.15. Ņemot vērā KAPS sektora darbības specifiku un sniegto pakalpojumu klāstu un tvērumu, tostarp mijiedarbību ar decentralizētajām finansēm (*DeFi*), pastāv paaugstināta iespēja, ka klienti var izmantot KAPS produktus un pakalpojumus darījumu shēmās ar mērķi pārkāpt starptautiskās sankcijas, legalizēt līdzekļus, kas iegūti ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, koruptīvu noziedzīgu nodarījumu, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites vai akcīzes preču kontrabandas rezultātā, izmantot tos kā posmu krāpšanas shēmās izkrāpto līdzekļu legalizēšanā, kā arī darījumu shēmās ar mērķi izvairīties no nodokļu nomaksas.

5.11.16. Ievērojot minēto, kā arī KAPS sektora nelielo apmēru NRA 2026 pārskata periodā, KAPS sektora NILL draudu līmenis ir novērtēts kā vidēji augsts.

5.11.17. KAPS sektoram, ņemot vērā identificētos draudus un ievainojamību, kopumā piemīt paaugstināts NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks, īpaši risku var ietekmēt pārvedumi ar pašuzturētām adresēm (*self-hosted addresses*), gadījuma rakstura darījumi, klienti un darījumu partneri no paaugstināta riska jurisdikcijām, kā arī KAPS piedāvātie maiņas pakalpojumi sadarbībā ar decentralizētajām platformām.

[554] European Banking Authority. Opinion of the European Banking Authority on money laundering and terrorist financing risks affecting the EU's financial sector. Pieejams: https://eba.europa.eu/sites/default/files/2025-07/13ae2f94-dc04-4a50-9f24-af2808e78944/Opinion%20and%20Report%20on%20ML%20TF%20risks.pdf

5.11.18. Vērtējot draudus un ievainojamību, kā arī ievērojot sektora lielumu NRA 2026 pārskata periodā, secināms, ka KAPS sektora NILLTPF riska līmenis ir novērtēts kā vidēji augsts.

5.11.19. NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku mazinošo pasākumu priekšlikumi:

a) nodrošināt KAPS sektora dalībniekiem individuālus, riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks (piemēram, KAPS ar paaugstināta riska klientu profilu (finanšu iestādes, tai skaitā citas KAPS, PNP klienti u. tml.), paaugstināta riska ģeogrāfiskiem faktoriem (piemēram, klienti vai klientu PLG no augsta riska valstīm), kā arī būtiskiem pārvedumu apjomiem uz pašuzturētām adresēm vai no tām);

b) turpināt nodrošināt tirgus dalībnieku un uzraugu profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidi par kriptoaktīviem, to riskiem un pārvaldību, ņemot vērā arī KAPS sektoram piemītošu jaunos (*emerging*) riskus;

c) veicināt sektorā atbildīgo darbinieku zināšanu pilnveidi par NILLTPFN un sankciju pārkāpšanas riska pārvaldības normatīvo aktu praktisku piemērošanu atbilstoši darbības specifikai, t. sk. nodrošinot kvalitatīvu un efektīvu klientu izpēti, aizdomīgo darījumu identifikāciju un kvalitatīvu un savlaicīgu ziņošanu FID.

5.12. Licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji

Licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.12.1. Patērētāju kreditēšanas pakalpojumus drīkst sniegt kapitālsabiedrības, kuras ir saņēmušas PTAC izdotu speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai. Licencēto kapitālsabiedrību dalībnieki ir gan kredītiestādes, gan sabiedrības, kuru dalībnieki ir ārvalstu kapitālsabiedrības, gan vietējā kapitāla sabiedrības. Vairākām kapitālsabiedrībām dalībnieki ir atsevišķi mazāki komersanti, kuri vēsturiski apvienojušies, lai izpildītu prasības speciālās atļaujas (licences) saņemšanai.

5.12.2. Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju skaits NRA 2026 pārskata periodā kopumā saglabājās stabils. PTAC 2023. gadā izsniedza 1 jaunu speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, līdz ar to 2023. un 2024. gadā bija spēkā 37 speciālās atļaujas (licences), savukārt 2025. gadā to skaits pieauga līdz 38.

5.12.3. Licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju apgrozījums 2023. gadā bija 416,4 miljoni EUR, 2024. gadā – 477,9 miljoni EUR. NRA 2026 pārskata periodā novērojams no jauna izsniegto kredītu apjoma pieaugums. 2023. gadā izsniegti 1 018 756 kredīti 744,25 miljonu EUR apmērā, 2024. gadā – 1 058 382 kredīti 811,84 miljonu EUR apmērā, savukārt 2025. gadā – 1 136 850 kredīti vairāk nekā 1 miljarda EUR apmērā. Salīdzinājumā ar 2024. gadu darījumu skaits 2025. gadā pieauga par aptuveni 7,41 %, bet kopējā izsniegtā aizdevumu summa pieauga par aptuveni 23,6 %. Detalizēti dati par nozares statistiku katrus 6 mēnešus tiek publicēti PTAC tīmekļvietnē.[555]

5.12.4. Licencētajiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem ir šādus darbības virzieni: distances kredīti, patēriņa kredīti, līzingi, noma un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti, hipotekārie kredīti, kredīti pret kustamas lietas ķīlu. Atsevišķa datu analīze tiek veikta vēl par vienu darbības virzienu - kredīti juridiskām un fiziskām personām saimnieciskai darbībai, jo vairākas PTAC licencētās kapitālsabiedrības paralēli patērētāju kreditēšanas

[555] PTAC tīmekļvietne. Pārskats par nebanku kreditēšanas tirgus darbību. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-nebanku-kreditesanas-sektoru.

pakalpojumiem izsniedz kredītus arī juridiskām personām un/vai privātpersonām saimnieciskajai darbībai.[556]

5.12.5. Daļa licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju piedāvā vairākus kredītu veidus, tomēr novērojams, ka kredītu devēji specializējas konkrētos kredīta veidos un samazinās kredītu devēju skaits, kas piedāvā vairākus kredīta veidus (4 kredīta veidus piedāvā tikai 1 kredītu devējs). 5 sabiedrības (par 1 vairāk nekā iepriekš) patērētājiem 2025. gada pirmajā pusgadā izsniedza jaunus aizdevumus 3 kredītu veidos, 6 sabiedrības (arī par 1 vairāk) 2 kredītu veidos. Tomēr lielākā daļa patērētāju (nebanku) kredīta devēji turpināja kreditēt patērētājus tikai 1 kredītu veidā. Tas norāda uz licencēto patērētāju (nebanku) kredīta devēju izvēli šauri specializēties konkrētā kredīta veida segmentā.

5.12.6. NRA 2026 pārskata periodā PTAC licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju NILLTPF un sankciju pārkāpšanas novēršanas prasību izpildes uzraudzības jomā veica 174 (57 – 2023. gadā, 64 – 2024. gadā un 53 – 2025. gadā) neklātienes un 11 (5 – 2023. gadā, 3 – 2024. gadā un 3 – 2025. gadā) klātienes pārbaudes.

5.12.7. Kopumā konstatēto pārkāpumu skaits NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies, un ir vērojami uzlabojum IKS kvalitātē. Kopumā sabiedrību izpratnes līmenis par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas novēršanas jautājumiem bieži ir proporcionāls tās lielumam un tirgus daļai, proti, lielākām kapitālsabiedrībām tas ir augstāks. Tas nozīmē arī to, ka šādas kapitālsabiedrības ievieš pilnīgākas IKS, samazinot savu ievainojamību.

5.12.8. PTAC, konstatējot mazākus pārkāpumus, aicina komersantus pilnveidot praksi, tieši norādot uz pilnveidojamām darbībām. Tikai būtisku pārkāpumu konstatēšanas gadījumā PTAC pieņem lēmumus par pārkāpumiem NILLTPF un sankciju pārkāpšanas novēršanas jomās. NRA 2026 pārskata periodā PTAC saistībā ar NILLTPFN jomā konstatētiem pārkāpumiem pieņēma 1 lēmumu (2024. gadā), piemērojot naudas sodu 10 000 EUR. Informācija par PTAC pieņemtajiem lēmumiem, tajā skaitā pārkāpuma būtību par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas novēršanas jautājumiem pieejama tiešsaistē.[557]

5.12.9. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēji FID ir snieguši 411 STR, kas ir par 88 STR vairāk nekā NRA 2023 pārskata periodā.

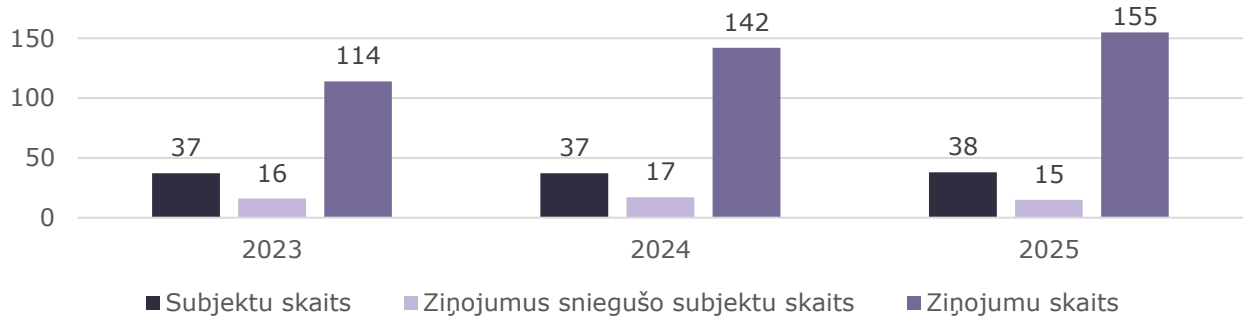

Diagramma Nr. 5.12.1. – STR un STR sniegušo subjektu skaits 2023. – 2025. gadā

5.12.10. STR licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēji visbiežāk izmantojuši šādas pazīmes:

a) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu;

b) īpašuma vai preču iegādi kreditē trešā persona, kuras darbības joma nav saistīta ar kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu;

c) aizdomas par fiktīva aizdevuma izsniegšanu vai atmaksu.

[556] PTAC tīmekļvietne. Skat. Pārskata par nebanku kreditēšanas tirgus darbību Tabulu Nr. 1.2. un 7. nodaļu. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-nebanku-kreditesanas-sektoru.
[557] PTAC tīmekļvietne. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-piemerotas-sankcijas.

5.12.11. Kopumā licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju spēja identificēt aizdomīgus darījumus vērtējama kā laba, un STR skaits, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, ir pieaudzis. Ņemot vērā, ka pārskata periodā pieaudzis gan izsniegto kredītu apjoms, gan skaits, ziņojumu pieaugums norāda uz spēju nodrošināt aizdomīgu darījumu identificēšanu, pieaugot izsniegto kredītu apjomam un skaitam.

5.12.12. Analizējot licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību, proti, kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu pārsvarā Latvijas patērētājiem (rezidentiem), to lielumu, apmēru un ietekmi ekonomikā, risku izpratni un ieviestās IKS, nozarei piemītošo saimnieciskās darbības būtību, ar nozares komersantu darbību un ar sniegtajiem pakalpojumiem saistītos identificētos riskus, galvenie nozarei raksturīgie NILLTPF draudu aspekti ir:

a) klientu autentifikācijas līdzekļu zādzības, nolūkā tos izmantot kredītu iegūšanai, klientu autentifikācijas līdzekļu nepietiekama aizsargāšana un izpaušana trešajām personām;

b) bezskaidras naudas pārrobežu plūsma, veicot kredīta atmaksu;

c) kredīta izsniegšana un atmaksa skaidrā naudā;

d) necaurspīdīga ieguldīto/piesaistīto naudas līdzekļu izcelsme komercdarbības/saimnieciskās darbības nodrošināšanai;

e) piesaistītais finansējums no nelicencētām ieguldījumu platformām, kur tādejādi ieguldītāju NILL riski varētu netikt izvērtēti;

f) kredīta pirmstermiņa atmaksa lielā apmērā vai daudzos mazāka apmēra maksājumos;

g) kredīta atmaksu aizņēmēja vietā veic trešā persona.

5.12.13. NRA 2026 pārskata periodā identificēti šādi riski:

a) Daļa kredītu sniedzēji izmanto starpniecības (aģentu) pakalpojumus kredītu piesaistē, kreditējot internetveikalos iegādātās preces un pakalpojumus, kā arī veicot kredītu apvienošanu. Atsevišķos gadījumos nepietiekami izvērtēti savas darbības (sadarbības partneru) riski pakalpojuma nodrošināšanai, sniedzot kredītu patēriņa preču vai pakalpojumu iegādei internetā.

b) Daļa kredītu sniedzēju veic manuālas pārbaudes sankciju sarakstos – risks, ka pārbaude var nebūt veikta vai veikta pavirši, neievērojot dažādos sankciju sarakstus un transkripciju.

c) Risks, ka trešās personas var veikt aizdevuma atmaksu aizņēmēja vietā. Atmaksa var tikt veikta no konta MI/ENI, t. sk. no ārvalstīm, kur ir zemākas NILLTPF prasības.

d) Ņemot vērā pēdējos gados pieaugošo krāpšanas gadījumu skaitu, būtisks risks, vai kredītu piesaka un saņem īstā persona, vai arī identifikācijas un autentifikācijas dati, piekļuve ierīcēm ir nodoti, kā rezultātā darbības personas vārdā veic krāpnieki. Tāpat pastāv risks, ka persona darbojas pati, bet trešo personu (piemēram, krāpnieku) ietekmē, apzināti maldinot kredītu devēju par kredīta saņemšanas mērķiem.

e) Kredītkartēm un kredītlīnijām, kuru ietvaros iespējams kontā iemaksāt līdzekļus un tos izmantot ar maksājumu karti, var pastāvēt papildu NILLTPF risks, salīdzinot ar citu kreditēšanas produktu, jo to var izmantot naudas līdzekļu apritei. Riska pazīmes var būt, piemēram, regulāras vai būtiskas trešo personu veiktas kredīta atmaksas vai atmaksas skaidrā naudā lielā apmērā, atkārtotas būtiskas pārmaksas virs izmantotā kredītlimita[558].

f) Pastāv risks, ka nepietiekami izvērtēta klienta netipiska darbība (neparasti lielos apmēros veicot kredīta pirmstermiņa atmaksu (daļēji vai pilnībā), pilnībā veicot atmaksu neilgi pēc

[558] Vienlaikus pārmaksas virs kredītlimita pašas par sevi nav uzskatāmas par paaugstināta riska pazīmi, jo tās var būt ekonomiski pamatotas, ja klientam nepieciešama kredītkartes funkcionalitāte, nevis papildu kredīts. Kredītkartēm piemīt arī maksājumu kartēm kopumā raksturīgie riski, tostarp iespēja, ka karti faktiski izmanto cita persona, kā arī tās izmantošana augsta riska valstīs vai netipiskiem skaidras naudas darījumiem.

līguma noslēgšanas, veicot atmaksu no trešajām personām (pat juridiskām personām) vai veicot pārmaksas).

g) Risks, ka klients izvairās no informācijas sniegšanas, sniedz nepilnīgu, nepatiesu vai pretrunīgu informāciju, tostarp viltotus dokumentus, vai slēpj savu saimniecisko darbību. Tāpat pastāv risks, ka netiek pietiekami izvērtēta personas saikne ar tās izcelsmes valsti vai teritoriju, kas ir paaugstināta riska jurisdikcija, kā arī tas, vai personai joprojām ir ciešas personiskās vai ekonomiskās saites ar šo jurisdikciju. Tas var apgrūtināt NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risku savlaicīgu identificēšanu un pārvaldību, jo īpaši attiecībā uz personām, kuras ir Latvijas Republikas rezidenti, bet uzturēšanās tiesības Latvijā ieguvušas, pamatojoties uz uzturēšanās atļauju.

h) Distances kreditēšanas līgumi tiek slēgti neklātienē, izmantojot distances saziņas līdzekļus, un klientu identifikācija tiek veikta atbilstoši MK noteikumu Nr. 392[559] prasībām. Ņemot vērā, ka visa saziņa kredīta darbības laikā notiek neklātienē, pastāv paaugstināts anonimitātes, identitātes krāpšanas un uzdošanās par citu personu risks, jo ne visos gadījumos tiek piemēroti papildu autentifikācijas pasākumi, piemēram, sejas attēla salīdzināšana ar personu apliecinošu dokumentu vai telefoniska saziņa ar klientu.

5.12.14. Licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēju nozares NILL risks NRA 2026 pārskata periodā novērtēts kā vidējs. Pamatojums saistīts ar visaptverošu nozares vērtējumu pārskata periodā, kas norādīts nozares risku novērtējumā.

5.12.15. Licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nozarē identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

a) Novēršanas likuma subjektu izpratnes paaugstināšana par starptautiskajām un nacionālajām sankcijām un to piemērošanu patērētāju kreditēšanas pakalpojumiem un nozarei kopumā.

b) Padziļinātas pārbaudes, lai identificētu gadījumus, kad nepilnvērtīgi vai neatbilstoši veikts starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanas riska novērtējums un attiecīgi nepilnīgi izstrādāta starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanas IKS.

c) Turpinātas padziļinātas pārbaudes par Novēršanas likuma subjektu PLG, kas var būt pakļauti starptautiskajām sankcijām, komersantiem, kuru īpašuma tiesības veidojas sarežģītas struktūras veidā.

d) Turpināt piesaistīto finanšu līdzekļu izcelsmes mērķētās pārbaudes, pārliecinoties, ka uzraudzības subjektu ikgadējā darbībā nefigurē necaurspīdīga ieguldīto/piesaistīto naudas līdzekļu izcelsme komercdarbības/saimnieciskās darbības nodrošināšanai.

e) Novēršanas likuma subjektu izpratnes paaugstināšana par aizdomīgu darījumu un darbību identificēšanu, lai nodrošinātu to savlaicīgu atpazīšanu, sabiedrības rīcībā esošās informācijas izvērtēšanu un ziņošanu FID aizdomu gadījumā par iespējamu saistību ar NILLTPF.

f) Turpināt finanšu pratības līmeņa celšanu patērētājiem, veicot skaidrojošo materiālu izstrādi, rīkojot kampaņas, publicējot brīdinājumus.

5.13. Kreditēšana, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana

Kreditēšana, tai skaitā finanšu līzings, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana	**NRA 2023**	**NRA 2026**
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

[559] Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/300147.

5.13.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 309 kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, tostarp 18 jauni tirgus dalībnieki, kuri 2025. gadā minēto darbības veidu bija reģistrējuši pirmo reizi. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, secināms, ka kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju skaits ir nedaudz palielinājies. 2022. gada 31. decembrī VID uzraudzībā bija 281 kreditēšanas pakalpojumu sniedzējs, savukārt 2025. gada 31. decembrī VID uzraudzībā bija par 28 kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem jeb 10 % vairāk.

	2022. gads	**2023. gads**	**2024. gads**	**2025. gads**
Kreditēšanas, t. sk. finanšu līzinga pakalpojumu sniedzēji, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana (skaits)	281	310	316	309

Tabula Nr. 5.13.1. – VID uzraudzībā esošo kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju skaits 2022. - 2025. gadā

5.13.2. 2024. gada 22. oktobrī stājās spēkā Novēršanas likuma grozījumi, kas paredz izņēmumus attiecībā uz kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju noteikšanu. Par Novēršanas likuma subjektiem netiek uzskatītas personas, kad tās sniedz finanšu pakalpojumus – kreditēšanu, finanšu līzingu, galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšanu, ar kuriem uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu (izņemot kooperatīvās sabiedrības, kad tās sniedz noguldījumu un citu atmaksājamo līdzekļu piesaistīšanas pakalpojumus), – tikai grupas ietvaros vai kooperatīvās sabiedrības biedriem to pamatdarbības nodrošināšanai vai par grupas vai kooperatīvās sabiedrības biedru saistībām.

5.13.3. Nereti kreditēšanas pakalpojumu sniegšana tiek apvienota ar tādiem saimnieciskās darbības veidiem kā ārpakalpojuma grāmatvedība, nodokļu konsultācijas un juridiskā veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumi. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzējs vienlaikus var sniegt kreditēšanas pakalpojumus patērētājiem, kas saskaņā ar Novēršanas likumu ir PTAC uzraudzībā.

5.13.4. Ņemot vērā darbības specifiku, sektoram var būt būtiska ietekme uz kopējo NILLTPFN mehānisma efektivitāti. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji pārsvarā netiek iesaistīti NILLTPF shēmās. Taču tiem var būt būtiska nozīme kā atbalstītājiem, nodrošinot noziedzniekus ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu maskēšanai nepieciešamajiem līdzekļiem un veicinot finanšu plūsmas neizsekojamību. Nevar izslēgt arī iespējamību, ka kreditēšanai tiek izmantoti NIL un kredītu izsniegšana ir daļa no NIL noslāņošanas stadijas.

5.13.5. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā Novēršanas likuma subjektu aptaujā 31 % kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju norādīja, ka to gada apgrozījums ir mazāks par 10 000 EUR, savukārt 12 % – ka tas pārsniedz 1 miljonu EUR. Pārējie 57 % kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju norādīja gada apgrozījumu robežās no 10 000 EUR līdz 1 miljonam EUR.

5.13.6. 19 % kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju norādīja, ka apkalpo augsta riska klientus, savukārt 81 % norādīja, ka to klientu lokā šādu klientu nav.

5.13.7. Klientu bāzē dominē Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, kas veido 72 % no klientiem. Savukārt 24 % klientu ir no EEZ valstīm, 3 % – no NVS valstīm, bet 2 % ir fiziskās personas no citām jurisdikcijām.

5.13.8. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā veiktas 94 pārbaudes. 2023. gadā veiktas 38 kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju klātienes pārbaudes un 2 neklātienes pārbaudes. Savukārt 2024. gadā veiktas 34 klātienes un 3 neklātienes kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju pārbaudes. 2025. gadā veiktas 16 kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju klātienes pārbaudes un 1 neklātienes pārbaude.

5.13.9. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, secināms, ka kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem veikto pārbaužu skaits salīdzinājumā ar subjektu skaitu ir samazinājies. Vienlaikus pārbaužu rezultāti norāda, ka sektorā joprojām ir nepieciešams īstenot uz risku balstītus uzraudzības pasākumus un turpināt stiprināt NILLTPFN prasību ievērošanu.

5.13.10. 2023. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 13 kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem - pieņemti 13 lēmumi par soda naudu kopumā 5 750 EUR apmērā.

5.13.11. 2024. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 4 kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem:

a) lēmums par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;

b) 4 lēmumi par soda naudas piemērošanu kopumā 101 750 EUR apmērā.

5.13.12. 2025. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 3 kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem, kā rezultātā pieņemti 3 lēmumi par soda naudas piemērošanu kopumā 402 100 EUR apmērā (1 subjektam piemērota soda nauda 400 000 EUR apmērā).

5.13.13. Uzraudzības pasākumos konstatētie pārkāpumi:

a) nav veikts un dokumentēts savas darbības un klientu riska novērtējums;

b) IKS nav izstrādāta, izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

c) nav identificēti un izpētīti klienti;

d) nav paziņots VID par darbības veidu un atbildīgās personas iecelšanu;

e) nav veikts atbildīgās personas atbilstības novērtējums;

f) nav veikta reģistrācija FID datu saņemšanas un analīzes sistēmā;

g) nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem FID;

h) nav novērtēts sankciju pārkāpšanas risks, nav izstrādāta sankciju riska pārvaldīšanas IKS;

i) nav pārbaudīts, vai klienti ir sankciju sarakstos.

5.13.14. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji 2023. gadā FID neiesniedza nevienu STR, savukārt 2024. un 2025. gadā FID iesniegti 2 STR katrā no gadiem.

5.13.15. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju sektora galvenie prezumētie riski:

a) apzināta Novēršanas likuma subjekta statusa nereģistrēšana;

b) aizdevumu izsniegšana uzņēmumiem ar čaulas veidojuma pazīmēm

c) fiktīvu galvotāju iesaiste;

d) aizdevumu izsniegšana bez nodrošinājuma.

5.13.16. NRA 2026 pārskata periodā sektora riska līmeņa novērtējums ir vidējs, kas salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu nav mainījies.

5.13.17. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILLTPFN jomā, pilnveidojot izpratni par NILLTPF riskiem, stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

NEFINANŠU SEKTORS

5.14. Izložu un azartspēļu organizētāji

Izložu un azartspēļu organizētāji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidējs
NILL risks	Vidēji augsts	Vidējs

5.14.1. Azartspēļu un izložu likums paredz atšķirīgu pieeju izložu un azartspēļu organizēšanai. Valsts mēroga izložu organizēšanas monopols pieder valstij – valsts mēroga izlozes organizē VAS "Latvijas Loto", kuras 100% kapitāla daļu turētāja ir FM. Savukārt vietējā mēroga vai vietējā mēroga vienreizējās izlozes var organizēt juridiskās personas, tostarp atsevišķos gadījumos arī biedrības vai reliģiskās organizācijas. Latvijas Republikā azartspēles un izlozes drīkst organizēt tikai pēc attiecīgo azartspēļu vai izložu licenču saņemšanas. Visi azartspēļu organizētāji ir licencēti saskaņā ar Azartspēļu un izložu likuma prasībām. Azartspēļu organizēšanas licence tiek izsniegta uz nenoteiktu laiku, taču tā katru gadu ir jāpārreģistrē IAUI[560], kas nodrošina regulāru atbilstības izvērtēšanu.

5.14.2. Licencēts azartspēļu organizētājs azartspēles drīkst organizēt tikai licencētās azartspēļu organizēšanas vietās – kazino, spēļu zālēs, bingo zālēs, kā arī totalizatora un derību likmju pieņemšanas vietās, ja ir saņemta attiecīgās azartspēļu organizēšanas vietas licence. Azartspēles var organizēt arī interaktīvā vidē pēc interaktīvo azartspēļu organizēšanas licences saņemšanas.

5.14.3. Interaktīvajās azartspēlēs var piedalīties tikai personas ar Latvijas Republikā piešķirtu personas kodu. Lai piedalītos interaktīvajās azartspēlēs, klientam ir jāreģistrējas azartspēļu organizētāja tīmekļvietnē, kā rezultātā tam tiek izveidots spēlētāja konts. Pirms klientam kļūst pieejams azartspēļu pakalpojums, klienta identitāte tiek pārbaudīta, izmantojot drošus tehnoloģiskos risinājumus, un spēlētāja konta papildināšanai tiek izmantots verificēts maksāšanas līdzeklis.

5.14.4. Klātienes azartspēlēs var piedalīties gan Latvijas valstspiederīgie, gan ārvalstnieki. Spēļu zālēs, bingo zālēs un totalizatora likmju pieņemšanas vietās, izņemot kazino, līdz 2 000 EUR darījumu slieksnim klientu identifikācija netiek veikta, kas rada daļējas anonimitātes elementu. Tomēr, ja klientam ir izsniegta klienta karte (lojalitātes karte), klients pirms kartes izsniegšanas tiek identificēts atbilstoši Novēršanas likuma prasībām. Klātienes azartspēlēs klienti 1 apmeklējuma reizē var veikt darījumus gan skaidrā, gan bezskaidrā naudā.

5.14.5. Uz 2025. gada 31. decembri azartspēļu organizēšanas sektorā darbojās 20 licencēti azartspēļu organizētāji. No tiem 6 azartspēļu organizētāji rīko klātienes azartspēles, savukārt 17 organizē interaktīvās azartspēles. Atzīmējams, ka azartspēļu organizētāji var vienlaikus rīkot gan klātienes, gan interaktīvas azartspēles, tādēļ segmentu darbība daļēji pārklājas. Kopumā licencēto azartspēļu organizētāju pārvaldībā ir 173 spēļu zāles, 78 totalizatoru likmju pieņemšanas punkti, 2 kazino, 1 bingo zāle, kā arī 18 organizētājiem piešķirtas interaktīvo azartspēļu organizēšanas licences.

5.14.6. 2023. gadā ieņēmumi no azartspēlēm veidoja 288,633 miljonus EUR, 2024. gadā – 299,444 miljonus EUR un 2025. gadā – 299,579 miljonus EUR. Interaktīvo azartspēļu īpatsvars sektorā turpina ieņemt ievērojamu sektora daļu. 2023. gadā interaktīvo azartspēļu ieņēmumu īpatsvars no kopējiem azartspēļu ieņēmumiem veidoja 47 %, 2024. gadā – 51 % un 2025. gadā – 57 %. NRA 2026 pārskata periodā turpinājās azartspēļu sektora strukturālās pārmaiņas, pieaugot interaktīvo azartspēļu īpatsvaram. 2025. gadā interaktīvās azartspēles veidoja vairāk nekā pusi no sektora kopējiem ieņēmumiem, kas norāda uz attālināto pakalpojumu pieaugošo nozīmi nozarē. Vienlaikus turpinājās klātienes azartspēļu vietu (spēļu zāļu un totalizatora likmju pieņemšanas punktu) skaita samazināšanās, kas norāda uz pakāpenisku sektora pārorientēšanos uz attālināto pakalpojumu sniegšanu. Šīs tendences norāda, ka azartspēļu tirgus struktūrā nostiprinās interaktīvo azartspēļu dominējošā loma.

[560] No 2026. gada 1. aprīļa IAUI ir pievienota VID. Reorganizācija īstenota saskaņā ar Ministru kabineta 2025. gada 3. oktobra rīkojumu par Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas pievienošanu Valsts ieņēmumu dienestam. Šo izmaiņu mērķis ir efektivizēt valsts pārvaldes resursus un stiprināt azartspēļu un izložu nozares uzraudzības kapacitāti, integrējot to vienotā nodokļu un uzraudzības administrēšanas sistēmā.

5.14.7. IAUI piemēro dažādus NILLTPFN prasību pārbaudes veidus – gan klātienes, gan neklātienes, lai maksimāli efektīvi ar pieejamajiem cilvēkresursiem un tehnisko nodrošinājumu veiktu uzraudzību. NILLTPFN klātienes pārbaudes tiek veiktas klātienes azartspēļu vai izložu organizēšanas vietās – spēļu zālēs, kazino, totalizatora un likmju pieņemšanas vietās, bingo zālēs, izložu biļešu pārdošanas punktos, azartspēļu vai izložu organizētāja birojā. NILLTPFN neklātienes pārbaudēs tiek pārbaudīti azartspēļu un izložu organizētāja dokumentācija vai informācija, kas nodrošina Novēršanas likuma prasību izpildi un to piemērošanu, vai interaktīvo azartspēļu vai izložu organizētāja interaktīvo azartspēļu vai izložu organizēšanas sistēmu. Papildus tam IAUI amatpersonas piedalās visās ar kazino darbību saistītās inkasācijas procedūrās attālināti, izmantojot speciālās grāmatvedības uzskaites sistēmas un videonovērošanas ierakstus.

5.14.8. NRA 2026 pārskata periodā netika identificēti pārkāpumi, par kuriem būtu piemērojama azartspēļu un izložu organizēšanas licences apturēšana vai anulēšana. NRA 2026 pārskata periodā identificētie pārkāpumi ir saistīti ar darbinieku apmācību kvalitāti, darbinieku zināšanām un spēju identificēt aizdomīgus darījumus azartspēļu organizēšanas vietās, kā arī ar normatīvajos aktos noteiktā sliekšņa deklarācijas iesniegšanas termiņa neievērošanu un IKS pilnveidošanu. IAUI ir pieņēmusi 14 lēmumus par Novēršanas likuma normu pārkāpumiem, kā rezultātā izteica 6 brīdinājumus un 8 gadījumos piemēroja soda naudu kopējā summā par 75 008,45 EUR.

5.14.9. NRA 2026 pārskata periodā novērojams STR skaita pieaugoša tendence, 2023. gadā FID iesniegti – 49 STR, 2024. gadā – 139 STR un 2025. gadā – 147 STR. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, kad kopumā FID iesniegti 69 STR, NRA 2026 pārskata periodā to skaits pieauga līdz 335, kas ir par 385,5 % vairāk. Tas norāda uz būtisku ziņošanas aktivitātes pieaugumu sektorā. NRA 2026 pārskata periodā novērota klātienes azartspēļu vietu – spēļu zāļu darbinieku zināšanu uzlabojums aizdomīgu darījumu atklāšanas procesā. Azartspēļu organizētāju darbinieku, kas tieši saistīti ar klientu apkalpošanu, spēja identificēt aizdomīgu darījumus ir uzlabojusies. Aizdomīgu darījumu atklāšana neklātienes azartspēļu organizētājiem notiek efektīvāk, jo tie izmanto inovatīvas tehnoloģijas darījumu pēctecības izsekojamībai.

5.14.10. Izložu un azartspēļu organizētāji turpina veikt regulāras apmācības un ieviesuši apgūto zināšanu pēcpārbaužu kvalitātes pārbaudes.

5.14.11. NRA 2026 pārskata periodā novērojams arī pakāpenisks azartspēļu sektora iesniegto sliekšņa deklarāciju pieaugums.[561] Kopumā NRA 2026 pārskata periodā FID saņemtas 128 540 sliekšņa deklarācijas (2023. gadā – 39 083, 2024. gadā – 42 438 un 2025. gadā – 47 019).

5.14.12. Atbilstoši nacionālajam NILLTPF riska profilam azartspēļu sektors var tikt izmantots NILL vai maskēšanai, izmantojot spēles dalības līdzekļu iegādi un iespējamu laimestu izmaksu. Būtiskākie draudi sektorā ir noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā, narkotisko vielu nelikumīga aprite un akcīzes preču nelikumīga aprite.

5.14.13. NRA 2026 pārskata periodā IAUI nav konstatējusi gadījumus, kas norādītu uz azartspēļu sektora izmantošanu NILL. Vienlaikus, ņemot vērā sektora pakalpojumu raksturu un darbības modeli, pastāv potenciāli NILLTPF riski:

a) Klātienes azartspēlēs skaidras naudas izmantošana rada risku, ka NIL var tikt ievadīti azartspēļu apritē un integrēti, izmantojot spēles dalības līdzekļu iegādi un iespējamu laimestu izmaksu. Šo risku mazina normatīvais regulējums, kas paredz skaidrās naudas darījumu ierobežošanu (līdz 7 200 EUR) azartspēļu un izložu organizēšanā, kā arī klientu darījumu 2 000 EUR un vairāk identificēšanu un klientu izpēti.

b) Pastāv risks, ka klienti var veikt darījumu strukturēšanu, sadalot darījumus vairākās mazākās summās, lai izvairītos no noteiktajiem klienta izpētes vai darījumu uzraudzības sliekšņiem. Vienlaikus šī riska kontrolei izložu un azartspēļu organizētāji ir ieviesuši riska mazināšanas pasākumus, tostarp noteikta aizdomīga darījuma pazīme – iemaksas tuvu izpētes slieksnim un klientu kartes veikto klienta darījumu uzraudzībai.

[561] Atbilstoši Ministru kabineta 2021. gada 17. augusta noteikumi Nr. 550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu" 14.5. punktam. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/325463.

c) Interaktīvajās azartspēlēs pastāv risks, ka azartspēļu konti var tikt izmantoti līdzekļu uzglabāšanai, veicot iemaksas spēlētāja kontā un noteiktu laiku turot līdzekļus tajā bez būtiskas spēles aktivitātes. Līdzīgs risks pastāv arī klātienes azartspēlēs gadījumos, kad klientam ir izsniegta lojalitātes karte, kurā var tikt uzglabāti līdzekļi. Vienlaikus šī riska ietekmi būtiski ierobežo organizētāju IKS noteiktie riska mazināšanas pasākumi.

5.14.14. NRA 2026 pārskata periodā sektora riska līmeņa novērtējums ir vidējs. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, kurā riska līmenis tika vērtēts kā vidēji augsts, sektora riska līmenis ir samazinājies.

5.14.15. Izložu un azartspēļu organizētāju NILLTPF risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

a) Ieviest obligātu klientu reģistrāciju azartspēļu organizēšanas vietās – spēļu zālēs, totalizatora un derību likmju pieņemšanas vietās un bingo zālēs.

b) Pilnveidot darījumu uzskaites sistēmu, nodrošinot darījumu sasisti ar konkrētu personu.

5.15. Zvērināti advokāti

Zvērināti advokāti	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidēji zems
NILL risks	Vidējs	Vidēji zems

5.15.1. Saskaņā ar Novēršanas likuma 3. panta pirmās daļas 4. punktu zvērināti advokāti kļūst par likuma subjektiem, ja tie, darbojoties klienta vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic ar darījumiem saistītas profesionālas darbības attiecībā uz:

a) NĪ vai kapitāla daļu pirkšanu/pārdošanu;

b) klienta naudas, finanšu instrumentu vai citu līdzekļu pārvaldīšanu;

c) kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs/finanšu iestādēs;

d) juridisku personu vai juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī nepieciešamo ieguldījumu veikšanu.

5.15.2. Vienlaikus zvērināti advokāti dažkārt sniedz arī nodokļu konsultācijas gan kā atsevišķu juridiskās palīdzības veidu, gan saistībā ar darījumu, kurā advokāts vai advokātu birojs sniedz juridisko palīdzību. Tāpat zvērināti advokāti var veikt klienta izpēti un darījumu uzraudzību arī cita veida juridiskās palīdzības gadījumos, piemēram, ja lielā advokātu birojā klientam tiks sniegta juridiskā palīdzība gan tiesvedībā, gan darījumos, vai tiesvedībā varētu būt konstatējamas pazīmes, ka tā tiek izmantota NILL nolūkos.

5.15.3. NRA 2026 pārskata periodā nav notikušas būtiskas advokātu sektora dalībnieku skaita izmaiņas. Uz 2025. gada 31. decembri Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā bija 1 359 advokāti, no kuriem:

a) 1 214 ir zvērināti advokāti, no tiem – 136 darbība apturēta, 10 atstādināti, 1 aizliegts pildīt advokāta pienākumus;

b) 126 ir zvērinātu advokātu palīgi, no tiem – 9 apturēta darbība;

c) 17 ir ES dalībvalstu advokāti, kuri praktizē ar mītnes valsts profesijas nosaukumu;

d) 2 ir ES dalībvalstu advokāti ar atzītu kvalifikāciju pastāvīgai darbībai.

5.15.4. Saskaņā ar Advokatūras likumu LZAP kompetencē ietilpst lēmumu pieņemšana par uzņemšanu un ieskaitīšanu zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaitā, par izslēgšanu, atstādināšanu vai atskaitīšanu no zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu skaita, kā arī par zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu darbības apturēšanu. Advokatūras likums

nosaka augstas izglītības, profesionālās pieredzes un reputācijas prasības personai, kura vēlas kļūt par advokātu, kā arī procedūru uzņemšanai un ieskaitīšanai Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā.

5.15.5. Zvērināta advokāta eksāmenu pieņem saskaņā ar Advokatūras likuma 41.[1] pantu izveidota eksāmena komisija, kuras sastāvu apstiprina tieslietu ministrs. 2023. gadā LZAP saņēma 77 pieteikumus zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmena kārtošanai, no tām 10 personas netika pielaistas pie eksāmena kārtošanas, savukārt 48 personas nokārtoja zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmenu un uzņemtas Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā. 2024. gadā LZAP saņēma 60 pieteikumus zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmena kārtošanai, no tām 8 personas netika pielaistas pie eksāmena kārtošanas, savukārt 33 personas nokārtoja zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmenu un uzņemtas Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā. 2025. gadā LZAP saņēma 64 pieteikumus, 3 personas netika pielaistas pie eksāmena kārtošanas un 38 personas nokārtoja zvērināta advokāta vai zvērināta advokāta palīga eksāmenu un uzņemtas Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā.

5.15.6. Advokatūras likuma prasības pretendentiem, procedūras uzņemšanai Zvērinātu advokātu kolēģijā un norādītā statistika norāda, ka kontroles mehānisms personu uzņemšanai Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijā NRA 2026 pārskata periodā darbojas efektīvi.

5.15.7. NRA 2026 pārskata periodā LZAP ir veicis 8 neklātienes pārbaudes (2 pārbaudes 2024. gadā un 6 pārbaudes 2025. gadā). Tāpat veiktas 3 horizontālās (tematiskās) pārbaudes (2 pārbaudes 2024. gadā un 1 pārbaude 2025. gadā). 2024. gadā LZAP Uzraudzības un kontroles komisija uzdeva zvērinātu advokātu biroju vadītājiem iesniegt LZAP zvērinātu advokātu biroju NILLTPFN un starptautisko un nacionālo sankciju ievērošanas IKS dokumentus. Sākot no 2024. gada decembra, LZAP lēmumos par piekrišanas sniegšanu jaunu zvērinātu advokātu biroju reģistrācijai un izmaiņu datu reģistrācijai komercreģistrā LZAP uzdeva zvērinātu advokātu biroju vadītajiem 30 dienu laikā no reģistrācijas vai izmaiņu reģistrācijas komercreģistrā iesniegt LZAP zvērinātu advokātu biroju NILLTPFN un starptautisko un nacionālo sankciju ievērošanas IKS dokumentus un informāciju par NILLTPFN atbildīgo personu. NRA 2026 pārskata periodā piemērots 1 disciplinārsods par NILLTPF. Pārbaudot iesniegtos IKS dokumentus, tika secināts, ka pārbaudītajiem subjektiem IKS ir ieviestas, tomēr ir gadījumi, kad vērojama nepietiekama izpratne par NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanas procesu un prasībām. Tāpēc LZAP Uzraudzības un kontroles komisija 2026. gada jūnijā organizēja NILLTPFN tiešsaistes mācības advokātiem, kurās īpaša uzmanība tika veltīta NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanas procesam un prasībām. Mācības tiešsaistē noklausījās 646 advokāti. Mācību ieraksts un prezentācija ir ievietoti advokatūras mājas lapas slēgtajā sadaļā advokātiem.

5.15.8. Kopumā zvērinātu advokātu sektora NILLTPF risks Latvijā nav vienmērīgi sadalīts. Tas koncentrējas konkrētos pakalpojumu veidos un atsevišķos segmentos. Kvantitatīvi risks ir koncentrēts lielākajos zvērinātu advokātu birojos, lielāks darījumu skaits un augstāks īpatsvars pārrobežu darījumu, kas saistīti ar klientiem nerezidentiem. Vienlaikus šie biroji velta nozīmīgus resursus NILLTPF riska pārvaldībai. Savukārt individuāli praktizējoši zvērināti advokāti vai zvērināti advokātu biroji, kuros praktizē līdz 3 zvērinātiem advokātiem, dominējoši sniedz juridisko palīdzību tikai tiesvedībā, konsultācijās un citos strīdos ar zemu NILLTPF risku. Vienlaikus individuāli praktizējoši advokāti un mazāki zvērinātu advokātu biroji var būt vairāk pakļauti NILLTPF riskiem, ja tie sniedz pakalpojumus augstāka riska klientiem vai iesaistās augstāka riska darījumos. LZAP aplēse norāda, ka lielāka daļa advokātu ir individuāli praktizējoši advokāti vai praktizē mazākajos advokātu birojos, jo no kopējā advokātu skaita (1 359 uz 2025. gada 31. decembri) lielākajos zvērinātu advokātu birojos praktizē vien 273 advokāti.

5.15.9. Zvērinātiem advokātiem ir nebūtisks augsta riska klientu skaits. 30 lielāko zvērinātu advokātu biroju padziļinātās aptaujas rezultāti norāda, ka vidēji apmēram 17 % biroju klientu tiek sniegta juridiskā palīdzība Novēršanas likuma tvērumā, apmēram 4,4 % klientu sniegta juridiskā palīdzība nodokļu tiesību jomā. Vidēji apmēram 4,1 % šo biroju klientu saskaņā ar biroja IKS klasifikāciju ir augsta riska klienti. Vidēji apmēram 22 % šo biroju klientu ir nerezidenti, un šiem klientiem juridiskā palīdzība visbiežāk tiek sniegta tiesvedībās, darījumos vai ar NILLTPFN tvērumu nesaistītās situācijās, reti – nodokļu tiesību jomā. Arī visu zvērinātu advokātu aptaujas rezultāti norāda uz ļoti zemu to advokātu īpatsvaru, kuriem sistemātiski, gadu no gada, ir 1 vai vairāki klienti - nerezidenti.

5.15.10. Statistiski skaidra nauda kā ierasts norēķinu līdzeklis par juridisko palīdzību ir sastopams tikai zvērinātu advokātu praksēs, kas sniedz juridisko palīdzību ekskluzīvi tiesvedību jomā. Apmēram 3,5 % aptaujāto zvērinātu advokātu, kas sniedz juridisko palīdzību arī Novēršanas likuma tvērumā vai nodokļu tiesību jautājumos, saņem honorāru skaidrā naudā nebūtiskos apmēros, t. i., līdz 5 % no kopējā saņemtā honorāra gadā.

5.15.11. Skaidras naudas norēķini un trešo personu veikti maksājumi galvenokārt ir raksturīgi lielāku zvērinātu advokātu biroju darbībā. Tie sastopami, piemēram, sniedzot juridisko palīdzību komercsabiedrību koncerniem, kuros samaksu par juridiskajiem pakalpojumiem veic cits koncernā ietilpstošs uzņēmums, kā arī pārrobežu finansējuma darījumos, kuros banku praksē ir ierasts, ka juridisko konsultantu honorāru sedz bankas klients – kredīta saņēmējs. Savukārt kriminālprocesos trešo personu veikti norēķini var būt saistīti ar nepieciešamību advokātam nekavējoties uzsākt personas aizstāvību, kamēr pati persona objektīvu iemeslu dēļ nevar savlaicīgi veikt samaksu par sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem.

5.15.12. Zvērinātiem advokātiem Latvijā nav raksturīga trasta pakalpojumu sniedzēju jeb juridiska veidojuma vai juridiskas personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēju (TCSP) funkcija, kā arī juridiskie veidojumi vai rīcība uz pilnvaras pamata ir konstatējama tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos. Tāpat zvērināti advokāti, sniedzot palīdzību darījumus vai konsultācijas ārpus darījumiem, var tikt izmantoti, lai pamatotu NILLTPF, ja viņi savā darbā piemēro izteikti formālu juridiskās atbilstības pieeju, nevērtējot plašāku kontekstu, kādēļ attiecīgu juridisko konstrukciju varētu būt iespējams izmantot NILLTPF darbībās. Skaidras naudas pieņemšana būtiskos apmēros nav raksturīga, bet parasti var tikt izmantota tiesvedībā (piemēram, radinieks apmaksā rēķinu par palīdzību krimināllietā nebūtiskā apmērā), tomēr ir gadījumi, kad to izmanto.

5.15.13. Ārvalstu juridiskie veidojumi (piemēram, trasti) zvērinātu advokātu klientu vidū ir sastopami reti. Tie galvenokārt ir saistīti ar pārrobežu mantojuma lietām, krimināllietām vai citu ES dalībvalstu juridiskajiem veidojumiem, kas tiek izmantoti komercdarbībā, mantojuma un ģimenes tiesību jautājumos, kā arī ieguldījumu veikšanai (piemēram, ieguldījumu fondos). Atsevišķos gadījumos ārvalstu juridiskie veidojumi veido ārvalstu uzņēmumu īpašumtiesību struktūru, un to izmantošana parasti ir ekonomiski un juridiski pamatota. Vienlaikus ārvalstu juridisko veidojumu izmantošanai arī turpmāk jāpievērš pastiprināta uzmanība tiešajās un horizontālajās pārbaudēs.

5.15.14. Zvērināti advokāti mēdz piemērot arī riska apetīti kā kritēriju, lai nolemtu nesniegt klientam juridisko palīdzību, ja nav iespējams veikt pilnvērtīgu klienta izpēti vai izprast klienta riskus (arī tad, ja klients nesniedz pietiekamu informāciju). Tipiski šādi gadījumi nav pamats ziņojumu sniegšanai FID. Zvērinātiem advokātiem nav raksturīga sadarbība ar sankciju subjektiem. Konstatēti vien atsevišķi gadījumi, kad tiem tiek sniegta juridiskā palīdzība, parasti pamatojoties uz FID izsniegtu atļauju. Tāpat zvērinātiem advokātiem nav raksturīgs risks sadarbībai ar anonīmiem klientiem. Klientus visbiežāk identificē klātienē vai ar drošu elektronisko parakstu. Pārrobežu darījumos var būt situācijas, kad nav veikta formāla klienta identifikācija ar šīm standarta metodēm, bet par klienta identitāti pārliecinās vēlāk lietas gaitā – sniedzot dokumentus tiesā, iesniedzot darījumu reģistrēšanai publiskos reģistros u.tml.

5.15.15. Advokāta profesionālais noslēpums ir viens no tiesiskas valsts pamatelementiem. Tas nodrošina klienta tiesības uz efektīvu aizstāvību un uzticamu komunikāciju ar advokātu. Šis institūts pats par sevi nerada NILLTPF risku un nav uzskatāms par ievainojamību. Tomēr tas objektīvi ierobežo informācijas apriti un var radīt robežsituācijas. Būtisks aspekts ir tā piemērošanas robeža gadījumos, kad juridiskā palīdzība robežojas starp strīdu un darījuma komponenti. Zvērināts advokāts nav Novēršanas likuma subjekts, ja tas sniedz juridisko palīdzību tiesvedībā vai aizstāvības ietvaros. Savukārt tas kļūst par Novēršanas likuma subjektu, ja piedalās darījuma strukturēšanā, līdzekļu pārvaldībā, juridisku personu dibināšanā vai citās Novēršanas likumā noteiktajās darbībās.

5.15.16. Riska zona veidojas situācijās, kur viena un tā pati lieta satur gan strīda elementu, gan darījuma komponenti. Piemēram:

a) mantojuma vai ģimenes strīds ar paralēlu aktīvu pārdali;

b) kriminālprocess, kur paralēli tiek veikti civiltiesiski darījumi ar aktīviem;

c) izlīgums, kura ietvaros tiek pārskaitīti ievērojami līdzekļi vai nodotas kapitāla daļas;

d) cesijas vai aizdevuma līgumu sagatavošana, kas pašas par sevi neparedz likumā noteiktu darījumu, bet ir pakļautas NILLTPF riskiem.

5.15.17. Papildu izaicinājums ir saistīts ar aizliegumu izpaust klientam informāciju par ziņošanu (*tipping-off*). Proti, advokāta konfidencialitātes pienākuma esamība ir pamats klientam atklāt advokātam maksimāli daudz informācijas, tādēļ pastāv risks, ka noteiktos apstākļos tas var palielināt varbūtību, ka klients vēlāk nojauš ziņošanas faktu un uzskata advokātu par ziņojuma avotu. Tas prasa augstu profesionālo briedumu un iekšējo procedūru skaidrību, kā arī precīzas vadlīnijas un ilustratīvas tipoloģijas par gadījumiem, kad advokātam ir jāziņo par aizdomīgu darījumu.

5.15.18. Zvērinātu advokātu sektors iesniedz salīdzinoši nelielu skaitu STR. NRA 2026 pārskata periodā FID iesniegti 9 STR (2023. gadā – 5, 2024. gadā – 1, savukārt 2025. gadā iesniegti 4 STR). Ziņošanas zemais līmenis ir izskaidrojams ar vairākiem faktoriem:

a) Profesionālā noslēpuma institūts objektīvi ierobežo informācijas atklāšanu gadījumos, kad juridiskā palīdzība sniegta aizstāvības vai tiesvedības ietvaros. Daļa situāciju neietilpst Novēršanas likuma subjekta pienākumu tvērumā, jo zvērināts advokāts neveic darījuma darbības, bet īsteno procesuālo aizstāvību.

b) Praksē zvērināti advokāti augsta riska situācijās biežāk atsaka uzņemties klienta lietu vai neveic attiecīgo darījumu, nevis turpina sadarbību un vēlāk ziņo par aizdomām. Riska apetītes piemērošana kā atlases mehānisms nozīmē, ka potenciāli problemātiski klienti netiek uzņemti, tādējādi neveidojas ziņošanas pienākuma situācija.

c) Zvērinātu advokātu sektorā nav liels augsta riska darījumu un klientu īpatsvars. Lielākā daļa prakses koncentrējas uz tiesvedību, konsultācijām un citiem strīdu risināšanas pakalpojumiem, kas paši par sevi rada zemāku NILL risku nekā finanšu starpniecības vai aktīvu pārvaldības darbības.

d) Nevar izslēgt arī to, ka atsevišķos gadījumos var pastāvēt nepietiekama izpratne par robežsituācijām, kurās iestājas ziņošanas pienākums, īpaši gadījumos, kad juridiskā palīdzība robežojas starp strīdu un darījuma komponenti. Šis faktors vairāk saistīts ar kvalifikācijas jautājumiem, nevis ar apzinātu pienākumu nepildīšanu.

5.15.19. Zemais ziņošanas apjoms ir skaidrojams ar sektora darbības specifiku un darījumu struktūru, tomēr tas vienlaikus norāda uz nepieciešamību turpināt skaidrot robežsituāciju interpretāciju un stiprināt izpratni par NILL novēršanas pienākumu piemērojamību. Vienlaikus MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojumā norādīts, ka nepietiekama ziņošana par aizdomīgiem darījumiem pašlaik galvenokārt raksturīga juridisko pakalpojumu sniedzēju, tostarp zvērinātu advokātu, sektoram.[562]

5.15.20. Zvērinātu advokātu sektora galvenie NILL riski saistīti ar:

a) NĪ darījumiem;

b) klientiem no augsta riska trešajām valstīm;

c) gadījumiem, kur advokāts veic darbību uz pilnvaras pamata, it īpaši saistībā ar aktīvu iegūšanu, turēšanu vai pārvaldīšanu;

d) gadījumiem, kur tiek veikti trešo pušu norēķini;

e) norēķiniem par sniegto pakalpojumu skaidrā naudā, kas var paaugstināt arī sankciju riskus;

f) juridiskiem veidojumiem kā klientiem.

[562] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojums. 62. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

5.15.21. NRA 2026 pārskata periodā zvērinātu advokātu sektorā identificētās būtiskākās NILL ievainojamības:

a) zvērināti advokāti, kas parasti nepraktizē darījumu jomā, saskaras ar sarežģītu darījumu, un tādēļ var nespēt pilnvērtīgi novērtēt NILLTPF iespējamību;

b) klienta sākotnējās izpētes saiknes nenodrošināšana ar vēlāk lietā konstatēto, it īpaši lielākos advokātu birojos, ja konkrētas lietas dažādus aspektus apkalpo dažādi darbinieki bez kopīgas un visaptverošas izpratnes par klientu un lietu;

c) ierobežotas iespējas iegūt plašu ar līdzekļu izcelsmi saistīto dokumentāciju, tā vietā strādājot ar riska faktoru esamību vai neesamību;

d) juridiskā palīdzība tiek uzsākta sniegt nekavējoties, jo lietas apstākļi to prasa, kā rezultātā klienta izpēte var nebūt pabeigta;

e) juridiskās palīdzības sniegšana klientam ar cita advokātu biroja starpniecību darījumos, kas var ierobežot iespējas veikt pilnvērtīgu klienta izpēti.

5.15.22. Kopumā zvērinātu advokātu sektora NILL risks vērtējams kā vidēji zems, kur būtiska nozīme ir riskos balstītai pieejai, profesionālai kritiskas pieejas piemērošanai darījuma ekonomiskās būtības analīzei. Īpaši tas attiecas uz pārrobežu darījumiem, augsta riska jurisdikcijām un situācijām, kad juridiskā palīdzība tiek sākta sniegt steidzamības apstākļos.

5.15.23. 2026. gadā publicētajā MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojumā attiecībā uz zvērinātu advokātu sektoru norādīti vairāki secinājumi un rekomendācijas saistībā ar advokātu sektora NILLTPF uzraudzību. Ziņojumā secināts, ka LZAP nav sniegusi pietiekamus pierādījumus tam, ka tā pilnvērtīgi izprot tās uzraudzībā esošo advokātu institucionālo NILLTPF risku. Vienlaikus novērtējumā norādīts, ka advokātu uzraudzības modelis nav pilnībā balstīts uz risku un tā efektīvu īstenošanu ierobežo pieejamie resursi. Tāpat norādīts, ka nav pietiekami pierādīta LZAP piemēroto sankciju efektivitāte.

5.15.24. Lai stiprinātu advokātu sektora uzraudzību, ziņojumā rekomendēts LZAP apkopot papildu informāciju institucionālo NILLTPF risku novērtēšanai un ieviest pilnvērtīgu uz risku balstītu uzraudzības pieeju, nodrošinot tai atbilstošus resursus. Papildus tam ieteikts izveidot kompetento iestādi, kas uzraudzītu pašregulējošo organizāciju, tostarp LZAP, darbību, īpašu uzmanību pievēršot interešu konfliktu identificēšanai un pārvaldībai. Vienlaikus uzsvērta nepieciešamība turpināt pasākumus, kas veicinātu advokātu ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem, nodrošinot, ka ziņošanas līmenis ir samērīgs ar nozares lielumu un tās NILLTPF riska līmeni.[563]

5.15.25. LZAP ir ieviesusi šādas MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojumā attiecībā uz zvērinātu advokātu sektoru norādītās rekomendācijas, kā arī risku mazinošos pasākumus:

a) ir apkopota papildu informācija attiecībā uz NRA 2026 pārskata periodu zvērinātu advokātu sektora institucionāla NILLTPF risku novērtēšanai;

b) ir piešķirts budžets papildus LZAP štata darbinieka NILLTPFN jautājumos algošanai no 2026.gada vidus;

c) 2026.gada jūnijā ir apstiprināti plaši zvērinātu advokātu IKS instrukcijas grozījumi, kuri, cita starpā, paredz advokāta, kas pieņem maksājumus skaidrā naudā, pienākumu pārliecināties, ka tiem nav saiknes ar sankciju subjektu; sākotnējas klienta izpētes ciešāku sasaisti ar darījumu uzraudzību; aizdomīgu darījumu pazīmju pielāgošanu advokātiem u. c.

d) 2026. gada jūnijā ir organizētas NILLTPFN tiešsaistes mācības advokātiem, kurās īpaša uzmanība tika veltīta NILLTPF un Sankciju riska pārvaldīšanas procesam un prasībām.

[563] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojums.62. – 64. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

Mācības tiešsaistē noklausījās 646 advokāti. Mācību ieraksts un prezentācija ir ievietoti advokatūras mājas lapas slēgtajā sadaļā advokātiem.

5.16. Zvērināti revidenti

Zvērināti revidenti	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.16.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās Latvijā bija 183 zvērināti revidenti (no tiem – 156 ar aktīvu sertifikātu) un 100 zvērinātu revidentu komercsabiedrības (5 zvērinātu revidentu komercsabiedrībām 2025. gadā anulētas licences).

5.16.2. NRA 2026 pārskata periodā nav novērojamas būtiskas izmaiņas revidentu skaitā, un izmaiņas galvenokārt skaidrojamas ar paaudžu nomaiņu zvērinātu revidentu sektorā – pensijas vecumu sasniegušie zvērinātie revidenti anulē savus sertifikātus un vienlaikus arī savu zvērinātu revidentu komercsabiedrību licences, jo bieži vien viņi ir vienīgie zvērinātie revidenti attiecīgajā praksē. No jauna piešķirto zvērinātu revidentu sertifikātu skaits saglabājas salīdzinoši stabils, tomēr zvērinātu revidentu komercsabiedrības skaitam kopumā ir tendence samazināties. Atšķirības starp sertifikātu un licenču skaita izmaiņām galvenokārt skaidrojamas ar to, vai jaunie zvērinātie revidenti izveido savu praksi vai pievienojas jau esošām zvērinātu revidentu komercsabiedrībām, kurās nereti iepriekš strādājuši kā zvērināta revidenta palīgi. Gadījumos, kad jaunais zvērinātais revidents izveido savu praksi, LZRA kā uzraugs to vērtē kā paaugstinātu riska faktoru, jo revidentam nepieciešams izveidot IKS Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību izpildei, tādēļ jaunizveidotās prakses pēc pirmās revīzijas pakalpojumu sezonas tiek iekļautas LZRA mērķpārbaužu plānā.

5.16.3. Zvērinātu revidentu profesija un zvērinātu revidentu komercsabiedrību darbība ir stingri reglamentēta. Revīzijas pakalpojumu likums nosaka stingras prasības, tajā skaitā zināšanu pārbaudi fiziskajām personām, kuras vēlas kļūt par zvērinātiem revidentiem, un atbilstības prasības komercsabiedrībām, kuras vēlas iegūt zvērinātu revidentu komercsabiedrības licenci. Tāpat, šajā likumā noteiktas prasības revidentu prakšu uzraudzībai, zvērinātu revidentu sniegto revīzijas pakalpojumu kvalitātes kontrolei, zvērināto revidentu ikgadējai obligātajai apmācībai, profesionālās darbības apdrošināšanai, ko uzrauga LZRA. Atbilstoši Revīzijas pakalpojumu likumam, zvērinātiem revidentiem ir jāizveido IKS, lai nodrošinātu revīzijas pakalpojumu sniegšanas kvalitāti un ievērotu citas likumā noteiktās prasības saistībā ar revīzijas pakalpojumu sniegšanu, kā arī saskaņā ar 1. Starptautisko kvalitātes vadības standartu katru gadu ir jāpārskata prakses risku novērtējums.

5.16.4. Puse no zvērinātu revidentu praksēm sniedz tikai gada pārskatu revīzijas un ierobežotās pārbaudes pakalpojumus, t. i., pakalpojumus, kuru obligātu veikšanu pieprasa Latvijas Republikas normatīvie akti. Papildus tam revidentu prakses bez revīzijas pakalpojumiem sniedz arī citus profesionālos pakalpojumus, kuru izpildi reglamentē MK noteikumi vai Starptautiskie revīzijas standarti, taču NRA 2026 pārskata periodā šie pakalpojumi veidoja nebūtisku apjomu (2 – 3% no klientu skaita). Kopējā klientu skaitā gada pārskatu revīzijas un ierobežotās pārbaudes pakalpojumi tiek sniegti aptuveni 87 % no kopējā klientu skaita.

5.16.5. Obligātās revīzijas vai ierobežotās pārbaudes pakalpojumu izmantošana ar mērķi likumpārkāpējiem leģitimizēt NILL ir maz ticama, ņemot vērā, ka šī pakalpojuma veikšanu pieprasa normatīvie akti, revīzijas un ierobežotās pārbaudes veikšanas kārtība ir stingri reglamentēta profesionālajos standartos un šo pakalpojumu ietvaros zvērināti revidenti veic vēsturiskas finanšu informācijas pārbaudi, t.i., par darījumiem, kas notikuši un ir iegrāmatoti attiecīgo klientu finanšu uzskaitē iepriekšējā finanšu gadā. Tāpat, arī citi pakalpojumi, par kuriem revidentu ziņojumi tiek sniegti saskaņā ar starptautiskajiem apliecinājuma uzdevumu vai radniecīgo pakalpojumu standartiem, lielākoties izriet no Latvijas normatīvo aktu prasībām, kur revidentiem jāsniedz apliecinājums par dažādiem klientu veiktiem aprēķiniem vai atbilstību attiecīgo normatīvo aktu prasībām. Ņemot vērā šo pakalpojumu salīdzinoši nelielo skaitu, starptautisko standartu izmantošanu pakalpojumu veikšanā un ziņošanā, lielas daļas šo pakalpojumu saistību ar normatīvo aktu prasībām, šādu pakalpojumu izmantošana NILL leģitimizēšanai ir mazticama.

5.16.6. NRA 2026 pārskata periodā daļa no zvērinātu revidentu komercsabiedrībām sniedz arī citus pakalpojumus, kuru veikšanu nereglamentē starptautiski profesionāli standarti. Citi pakalpojumu veidi iekļauj nodokļu konsultācijas, grāmatvedības pakalpojumus, uzņēmumu izveidošanas un juridiskās apkalpošanas pakalpojumus, uzņēmumu padziļinātās izpētes (*due dilligence*) pakalpojumus. Šādus pakalpojumus ir saņēmuši 15,1 – 15,7 % klientu no kopējā zvērinātu revidentu prakšu klienta skaita.

5.16.7. Grāmatvedības pakalpojumu, nodokļu konsultāciju un juridisko pakalpojumu sniegšanas uzraudzību Novēršanas likuma kontekstā veic VID. Prakšu skaits, kas sniedz šādus pakalpojumus, ir ierobežots. Prakšu loks, kas sniedz citus pakalpojumus, kuru uzraudzība ir LZRA kā UKI kompetencē, ir salīdzinoši neliels; tāpat zems ir arī klientu skaits, kam šādi pakalpojumi tiek sniegti. Risks, ka šādi pakalpojumi varētu tikt izmantoti, lai leģitimizētu NILL darījumus, ir teorētiski lielāks nekā gada pārskatu revīzijas vai ierobežotās pārbaudes pakalpojumiem vai citiem pakalpojumiem, kurus sniedz saskaņā ar starptautisko standartu prasībām, tomēr praksē šis risks vēl aizvien ir neliels.

5.16.8. Latvijā zvērinātiem revidentiem nav raksturīgi sniegt pakalpojumus, kuru ietvaros revidents piedalītos vai apkalpotu klienta darījumus, uzņemtos veikt klienta amatpersonas pienākumus, turētu klienta līdzekļus u. tml., kas ir augsta riska pakalpojumi, kas parasti tiek uzskaitīti dažādos autoritatīvu starptautisku organizāciju un iestāžu risku novērtējumos, kad tie novērtē grāmatvežu un revidentu profesijām piemītošos NILLTPF riskus.

5.16.9. LZRA veic kompleksās pārbaudes (tiek pārbaudīta gan revīzijas un citu pakalpojumu kvalitātes nodrošināšana revidentu praksē, gan atbilstība Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību ievērošana) un mērķpārbaudes (pārbaude attiecas tikai uz Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību ievērošanu). NRA 2026 pārskata periodā saskaņā ar LZRA Nolikumu par sankciju un korektīvo pasākumu piemērošanu piemēroti korektīvie pasākumi, jo tika konstatēti nebūtiski trūkumi vai maznozīmīgi pārkāpumi.

		2022. – 2023. gada revīzijas sezona		2023. – 2024. gada revīzijas sezona		2024. – 2025. gada revīzijas sezona	
		Zvērināti revidenti	Zvērinātu revidentu komercsabiedrības	Zvērināti revidenti	Zvērinātu revidentu komercsabiedrības	Zvērināti revidenti	Zvērinātu revidentu komercsabiedrības
Klātienes pārbaudes	**Kopējais pārbaužu skaits**	**60**	**41**	**34**	**29**	**45**	**30**
	No tām tikai par NILLTPFN	27	20	21	16	23	17
	No tām NILLTPFN joma apvienota ar citām uzraudzības jomām	33	21	13	13	22	13
Neklātienes pārbaudes	**Kopējais pārbaužu skaits**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**3**
	No tām tikai par NILLTPFN	1	1	1	1	1	3
Pārkāpumi un sankcijas	Skaits	0	0	3	3	1	3
	Soda veids	Par pārbaužu laikā konstatētajiem trūkumiem piemēroti korektīvie pasākumi.		Pārkāpumi maznozīmīgi, piemēroti korektīvie pasākumi.		Pārkāpumi maznozīmīgi, piemēroti korektīvie pasākumi.	

Tabula Nr. 5.16.1. – NRA 2026 pārskata periodā LZRA veiktās pārbaudes un to rezultāti

5.16.10. Zvērinātu revidentu sektora NRA 2026 pārskata periodā iesniegto STR skaits FID ir ar tendenci palielināties – 2023. gadā iesniegti 52 STR, 2024. gadā – 53 STR, savukārt 2025. gadā – 62 STR. Balstoties uz uzkrāto iepriekšējo gadu pieredzi un zināšanām par zvērinātu revidentu darba specifiku, LZRA secina, ka zvērinātu revidentu ziņotie aizdomīgie darījumi tiek parasti identificēti, sniedzot gada pārskatu revīzijas pakalpojumus. To apstiprina arī FID apkopotā informācija par zvērinātu revidentu sektora iesniegto STR vidējo vecumu, kas norāda, ka ziņojumos iekļautie darījumi notikuši pirms 1-2 gadiem, kas atbilst vēsturiskās finanšu informācijas revīzijas raksturam. Balstoties uz FID apkopoto statistiku, secināms, ka zvērinātu revidentu spēja identificēt aizdomīgus darījumus pastāvīgi uzlabojas.

5.16.11. STR izmantotās tipoloģijas ir atbilstošas zvērinātu revidentu sektora specifikai, jo revīzijas pakalpojumu sniegšanas laikā revidenti var identificēt būtiskus darījumus, kam piemīt pazīmes, kas var radīt aizdomas par noziedzīgu nodarījumu valsts ieņēmumu jomā un šādi ziņojumi veido aptuveni pusi no visiem iesniegtajiem ziņojumiem. No citām tipoloģijām lielāko daļu veido citi noziedzīgi nodarījumi, kā arī sankciju pārkāpšana.

5.16.12. Zvērinātu revidentu sniegtie pakalpojumi paši par sevi nerada NILL draudus, tā kā risks par zvērinātu revidentu sniegtu pakalpojumu izmantošanu NILL ir zems. Tomēr, NILL draudi, kas izriet no citiem ārējiem procesiem, ietekmē vidi, kurā darbojas zvērinātu revidentu klienti, un var veicināt šo klientu noziedzīgus nodarījumus. Nepārzinot aktuālos NILL draudus, zvērināti revidenti var neatpazīt klientu veiktu aizdomīgu darījumu pazīmes.

5.16.13. Vadoties no NRA 2026 mērķiem apkopoto aktuālo nacionālo NILL draudu uzskaitījuma, zvērinātu revidentu klientiem ir raksturīgi NILL draudi, ko rada noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā, koruptīvi noziedzīgi nodarījumi saistībā ar publisko iepirkumu jomu, nacionālo un starptautisko sankciju pārkāpumi.

5.16.14. Zvērinātu revidentu sektorā identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

a) FID un TAI regulāri nodrošināt UKI ar informāciju par aktuālajiem NILLTPFN paņēmieniem un tipoloģijām, lai UKI to varētu tālāk nodot saviem uzraugāmajiem.

b) Uzraugāmo izpratnes par noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā uzlabošana, organizējot specializētas apmācības, pieaicinot ekspertus no VID u. c. institūcijām.

c) Uzraugāmo izpratnes par paņēmieniem sankciju apiešanas jomā uzlabošana, iegūstot informāciju no FID un TAI par konstatētajiem raksturīgākajiem sankciju apiešanas paņēmieniem un organizējot specializētas apmācības.

5.17. Zvērināti notāri

Zvērināti notāri	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.17.1. Zvērināti notāri ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras pastāv pie apgabaltiesām un pilda likumā noteiktos pienākumus. Zvērināts notārs tiek iecelts amatā noteiktā apdzīvotā vietā (atsevišķos gadījumos – notāram ir vairākas prakses vietas), amata vietu atrašanās vietu un skaitu nosaka MK.

5.17.2. Zvērinātu notāru skaitu normatīvi nosaka MK noteikumi[564] un NRA 2026 pārskata periodā Latvijā ir 119 zvērinātu notāru vietas, bet daļa no tām periodiski ir vakantas. Uz 2025. gada 31. decembri Latvijā bija 111 zvērināti notāri.

5.17.3. Zvērināti notāri, atkarībā no nepieciešamības un iespējām, strādā vieni vai veido biroju, kurā ir viens vai vairāki darbinieki. Ceturtajai daļai zvērinātu notāru ir palīgi, kuri zvērināta notāra prombūtnes laikā pilda zvērināta notāra funkcijas, tostarp Novēršanas likuma izpildē. Notāru

[564] 2019. gada 28. maija Ministru kabineta noteikumi Nr. 230 "Noteikumi par zvērinātu notāru amata vietām"

palīgu skaits kopš iepriekšējā risku novērtējuma ir samazinājies, jo daļa no notāru palīgiem NRA 2026 pārskata periodā ir nokārtojuši zvērinātu notāru kvalifikācijas eksāmenu un uzsākuši praksi kā zvērināti notāri.

5.17.4. Zvērināti notāri ir subjekti Novēršanas likuma tvērumā:

a) taisot notariālos aktus vai sastādot privātus darījumus, atbilstoši Notariāta likuma 116. panta 4. daļai par NĪ, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu;

b) pieņemot glabājumu Notariāta likuma 65. panta 3. un 3.[1] punkta izpratnē, t. i., pārvaldot klienta naudu, finanšu instrumentus un citus līdzekļus;

c) sniedzot citu juridisko palīdzību Notariāta likuma 66. panta 1. daļas 4. punkta izpratnē, t. i., dibinot juridiskās personas vai juridisku veidojumus, nodrošinot to vadību vai darbību.

5.17.5. NRA 2026 pārskata periodā aptuveni 96 % Novēršanas likuma subjektu klienti ir fiziskas un juridiskas personas – rezidenti, dominējošais vairākums no tiem ir fiziskas personas. Gandrīz 4 % no Novēršanas likuma subjektu klientiem ir fiziskas personas – nerezidenti, savukārt juridiskas personas – nerezidenti, ir klienti nepilnā procentā no NILLTPF jomas tvēruma darījumiem. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu fizisku un juridisku personu – nerezidentu klientu skaits ir nedaudz samazinājies (par aptuveni 1 %).

5.17.6. Zvērināti notāri ir Novēršanas likuma subjekti tikai četros Novēršanas likumā noteiktos gadījumos, kas NRA 2026 pārskata periodā caurmērā atbilst 1-2 % no visām subjektu veiktajām notariālajām darbībām.

5.17.7. Uzraudzību pār Novēršanas likuma subjektiem īsteno LZNP. LZNP ir zvērinātu notāru pārstāvības un uzraudzības institūcija, kas apvieno 9 praktizējošus notārus, ko uz 3 gadiem no praktizējošu notāru vidus ievēlē zvērinātu notāru kopsapulce. LZNP nodrošina sektora apmācību organizēšanu un pārbaužu veikšanu. 2024. gada 1. novembrī LZNP izveidoja Uzraudzības komisiju, kuras sastāvā ir 5 locekļi – zvērināta notāra biroja darbinieks un 4 zvērināti notāri, no kuriem 1 ir LZNP loceklis. Uzraudzības komisija savā darbā aizstāja iepriekš 2020. gada 5. jūnijā LZNP izveidoto darba grupu NILL jautājumos. Uzraudzības komisija ir LZNP pastāvīga un neatkarīga institūcija, kuras uzdevums ir veikt Novēršanas likumā un Sankciju likumā noteiktos uzrauga pienākumus. Papildus iepriekš minētajam Uzraudzības komisijas kompetencē ietilpst apkopot uzraugu zināšanas par NILLTPFN jomu sektora ietvaros un koleģiālā veidā tās nodot pārējiem Novēršanas likuma subjektiem.

5.17.8. NRA 2026 pārskata periodā veiktas izmaiņas notāru sektorā saistībā ar LZNP izstrādātajiem iekšējiem normatīvajiem aktiem NILLTPFN jomā: 2023. gada 11. decembrī aktualizētas vadlīnijas likuma subjektu IKS izveidei, 2024. gada 2. februārī apstiprinātas "Vadlīnijas par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas Novēršanas likuma prasību neievērošanas sankciju noteikšanu", 2024. gada 1. novembrī apstiprināts iekšējais normatīvais akts "Kārtība, kādā Latvijas Zvērinātu notāru padome kā uzraudzības un kontroles institūcija veic tai noteiktos pienākumus", 2025. gada 6. jūnijā apstiprināti grozījumi iekšējā normatīvajā aktā "Kārtība, kādā Latvijas Zvērinātu notāru padome kā uzraudzības un kontroles institūcija veic tai noteiktos pienākumus".

5.17.9. 2023. gadā LZNP attālināti veica 5 individuālas subjektu pārbaudes un to ietvaros pārbaudīti notāri, kuri uzsākuši praksi 2023. gadā. Novēršanas likuma subjektu darbībā pārkāpumi netika konstatēti un nebija nepieciešamība piemērot korektīvos pasākumus. 2024. gadā LZNP attālināti veica 5 individuālas Novēršanas subjektu pārbaudes, to ietvaros pārbaudīti vidēja riska notāri. Subjektu darbībā pārkāpumi netika konstatēti un nebija nepieciešamība piemērot korektīvos pasākumus. 2025. gadā LZNP klātienē veica 3 individuālas subjektu pārbaudes un 1 mērķa subjekta pārbaudi, kā arī neklātienē veica 7 mērķa subjektu pārbaudes, 1 mērķa, kā arī horizontālās pārbaudes 107 notāriem, kas praktizēja 2025. gada jūnijā. Subjektu darbībā pārkāpumi netika konstatēti un nebija nepieciešamība piemērot korektīvos pasākumus.

5.17.10. Atbilstoši FID apkopotajai statistikai, NRA 2026 pārskata periodā pieaudzis gan unikālo Novēršanas likuma subjektu skaits, kas iesnieguši STR, gan STR skaits. To Novēršanas likuma subjektu skaits, kuri iesnieguši vismaz 1 STR, palielinājies no 10 notāriem 2023. gadā līdz 19 notāriem 2024. gadā un 26 notāriem 2025. gadā. Vienlaikus zvērināto notāru iesniegto STR skaits

pieaudzis no 17 STR 2023. gadā līdz 32 STR 2024. gadā un 81 STR 2025. gadā. NRA 2026 pārskata periodā zvērinātu notāru iesniegto sliekšņa deklarāciju skaits ir: 2023. gadā – 10, 2024. gadā – 2 un 2025. gadā – 11.

5.17.11. Savukārt LZNP apkopotie dati norāda, ka NRA 2026 pārskata periodā STR FID iesnieguši aptuveni 30 % no visiem zvērinātiem notāriem. Vadoties no STR skaita pret zvērinātu notāru skaitu, kas snieguši STR, secināms, ka no atsevišķiem ziņotājiem saņemts vairāk kā 1 STR. Iesniegto STR skaits ir atbilstošs Novēršanas likuma tvērumam pakļauto darījumu skaitam, savukārt ziņotāju skaits – apstāklim, ka Novēršanas likuma tvērumam pakļautās darbības visbiežāk nav notāru kompetencē, līdz ar to nepakļaujas klientu izpētes prasībām un, sekojoši, iespējamam ziņošanas pienākumam.

5.17.12. Zvērinātu notāru ziņojumos NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk norādītās iespējamā noziedzīgā nodarījuma grupas pazīmes – "Noziedzīgs nodarījums valsts ieņēmumu (bij. nodokļu) jomā", "Ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju", "Izvairīšanās no skaidras naudas deklarēšanas", "Sankciju pārkāpšana" un "Citi noziedzīgi nodarījumi" ir subjektu funkcijām atbilstošas.

5.17.13. STR ietvertās norādes uz potenciāliem noziedzīgiem nodarījumiem un tipoloģijām atbilst subjektu sniegtajam prakses raksturojumam. Novēršanas likumā noteiktie pienākumi notāram visbiežāk iestājas darījumos reģionos, kur notariālo aktu īpatsvars kopējā notariālo darbību apjomā ir salīdzinoši augsts. Šajos reģionos darījumu summas ir nelielas, attiecīgi arī notariālās izmaksas ir zemas, un visbiežāk konstatētā potenciālā pārkāpuma pazīme ir darījuma cena, kas neatbilst tirgus vērtībai, kas savukārt var norādīt uz skaidras naudas norēķiniem un izvairīšanos no kapitāla pieauguma nodokļa nomaksas.

5.17.14. NRA 2026 pārskata periodā saglabājusies tendence, ka teritoriālajās vienībās ar augstāku īpašumu vērtību, piemēram, Rīgā un Jūrmalā, Novēršanas likumā noteiktos darījuma dokumentus vairumā gadījumu noformē citas personas, līdz ar to notāram, apliecinot NĪ darījumu, Novēršanas likumā noteiktie pienākumi neiestājas. Savukārt maza apmēra darījumos citu predikatīvo noziegumu vai tipoloģiju esamība ir mazticama.

5.17.15. Būtiskākie zvērinātu notāru sektora draudi ir:

a) draudi, ko rada noziedzīgi nodarījumi korupcijas jomā;

b) draudi, ko rada noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, īpaši krāpšana;

c) draudi, ko rada noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā.

5.17.16. NRA 2026 pārskata periodā darījumi NĪ jomā ir saglabājies kā potenciāli iespējamai populārākais instruments noziedzīgu nodarījumu īstenošanai. Zvērinātu notāru kā noslēdzošo darījuma formēšanas posmu var izmantot apliecinot darījumus, kas tiek slēgti neatbilstoši tirgus situācijai (cena virs vai zem tirgus vērtības), tādejādi veicot noziedzīgus nodarījumus nodokļu jomā – izvairoties no kapitāla pieauguma nodokļa maksājuma, pārkāpjot skaidras naudas lietošanas ierobežojumus, norēķiniem izmantojot korupcijas vai cita predikatīva nozieguma rezultātā iegūtus finanšu līdzekļus u. c. veidos. Citi krāpšanas mehānismi, kas saistīti ar NĪ – vēsturiski noslēgti fiktīvi līgumi, darījumi ar atpakaļejošiem, nepārbaudāmiem datumiem, viltoti dokumenti u.tml.

5.17.17. NRA 2026 pārskata periodā, nacionālā līmenī pieņemot normatīvo regulējumu par ierobežojumiem saistībā ar Krievijas un Baltkrievijas pilsoņu tiesībām Latvijā savā īpašumā iegūt NĪ, samazināti sektora draudi saistībā ar sankciju apiešanu, kā arī notāram tikt iesaistītam sankciju pārkāpšanas shēmās un NILL riska darījumos ar NĪ.

5.17.18. Būtiskākie sektora riski NRA 2026 pārskata periodā ir:

a) zvērināta notāra izmantošana finanšu noziegumos, noslēdzot ekonomiski nepamatotus darījumus (tajā skaitā fiktīvu darījumu legalizācija) un iesaistīšana nodokļu nenomaksāšanas shēmās;

b) zvērināta notāra kā valsts varas pārstāvja izmantošana, lai darījumam piešķirtu šķietamu ticamību un publiskumu, izmantojot likuma subjektības gadījumu izņēmumu raksturu

sektorā un to, ka daļa krāpšanas shēmās iesaistīto personu neizprot, kuros gadījumos zvērināts notārs ir un kuros nav atbildīgs par darījumu pēc būtības, tostarp par NILLTPFN jautājumiem.

5.17.19. Ņemot vērā, cik nelielā gadījumu skaitā zvērināts notārs ir iesaistīts NILLTPFN jautājumos, un to, ka personas, kam ir nodoms veikt NILL, izmantojot jomas, kas skar NĪ iegādi, izmanto valsts doto iespēju darījumu atstāt bez Novēršanas likuma subjektu iesaistes, līdz ar to tikai sektoram piemītošas tipoloģijas un tikai sektoram raksturīgi paņēmieni NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti.

5.17.20. Ievērojot to, ka sektorā nav notikušas nekādas būtiskas izmaiņas, tomēr nacionālā līmenī pieņemot normatīvo regulējumu par ierobežojumiem saistībā ar Krievijas un Baltkrievijas pilsoņu tiesībām Latvijā savā īpašumā iegūt NĪ, ir samazinājušies sektora draudi saistībā ar sankciju pārkāpšanu, līdz ar to samazinājies darījumu skaits, kuros dalībnieki ir augsta riska klienti. Kopumā sektors saglabā vidēji zemu riska līmeni.

5.17.21. Sektorā identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

a) Organizēt notāriem mācības NILL jomā, piesaistot FID pārstāvjus, lai iepazīstinātu ar aktuālajām tipoloģijām un praksē konstatētajiem gadījumiem un lai sniegtu ieskatu aktualitātēs NILL regulējumā, fiktīvu darījumu un sarežģītu darījumu struktūrās, klientu un darījumu riska indikatoros, kā arī izceltu paaugstināta riska jurisdikcijas un nozares.

b) Aktualizēt informāciju par aizdomīgu uzvedības pazīmju metodiku.

c) Turpināt informēt zvērinātus notārus par STR iesniegšanas kārtību, precizējot procesu un tā atsevišķos posmus, lai nodrošinātu vienotu izpratni un efektīvu rīcību.

d) Veicināt ciešāku sadarbību ar VID, izvērtējot sadarbības līguma noslēgšanas iespējas, lai paplašinātu un uzlabotu datu apmaiņu, kā arī nodrošinātu informācijas sniegšanu VID tieši un saņemtu informāciju no VID, kas var palīdzēt izvērtēt klienta risku un apmainīties ar informāciju par pazīmēm, kas var norādīt uz iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas vai citiem pārkāpumiem.

e) Nodrošināt, ka pirms pozitīvas atsauksmes sniegšanas TM par zvērināta notāra amata kandidāta iecelšanu amatā un prakses uzsākšanas LZNP Uzraudzības komisija pārbauda zvērināta notāra IKS esamību un tās atbilstību normatīvo aktu prasībām.

5.18. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji

Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidēji augsts
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.18.1. NRA 2026. pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 1 498 neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, no kuriem 34 bija jauni pakalpojumu sniedzēji, kas attiecīgo darbības veidu pirmo reizi reģistrēja 2025. gadā. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata perioda beigām, kad VID uzraudzībā bija 2 091 neatkarīgs juridisko pakalpojumu sniedzējs, NRA 2026 pārskata perioda beigās to skaits samazinājies par 593 pakalpojumu sniedzējiem jeb 28,4 %. Novērojams, ka līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā, katru NRA 2026 pārskata perioda gadu neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits samazinājās. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji tāpat kā NRA 2023 pārskata periodā pēc skaita ir otrs lielākais nefinanšu sektors pēc grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji (skaits)	2091	1870	1620	1498

Tabula Nr. 5.18.1. – VID reģistrēto neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju skaits 2022. - 2025. gadā

5.18.2. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji kļūst par Novēršanas subjektiem, kad tie, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz:

a) NĪ, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu;

b) klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu;

c) visu veidu kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs vai finanšu iestādēs;

d) juridisko personu vai juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī attiecībā uz juridiskās personas vai juridiska veidojuma dibināšanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai nepieciešamo ieguldījumu veikšanu.

5.18.3. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji klientiem bieži piedāvā plašu pakalpojumu klāstu. Juridiskie pakalpojumi nereti var tikt izmantoti gan atsevišķi, slēdzot līgumu par juridisko apkalpošanu, gan arī kopā ar grāmatvedības un nodokļu konsultāciju pakalpojumiem. Līdz ar to minētie pakalpojumu sniedzēji var būt gan Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas biedri, gan Latvijas Nodokļu konsultantu asociācijas biedri, uz kuriem attiecas attiecīgo asociāciju ētikas kodeksi. Dalība šajās asociācijās ir brīvprātīga un ētikas kodekss nav saistošs visiem profesijas pārstāvjiem. Turklāt vienīgais sods, kas var tikt piemērots par ētikas normu neievērošanu, ir izslēgšana no asociācijas vai biedrības, kas nav pietiekami efektīvs līdzeklis, lai sekmētu ētikas normu ievērošanu.

5.18.4. Sniedzot juridiskos pakalpojumus, bieži netiek nodalīti atsevišķi pakalpojumi, kas noteikti Novēršanas likumā. Pārsvarā par sniegto pakalpojumu tiek izrakstīts rēķins, kurā norādīts "Juridiskie pakalpojumi", tāpēc ir sarežģīti noskaidrot, kādi tieši pakalpojumi ir sniegti.

5.18.5. Neatkarīgus juridiskos pakalpojumus var sniegt jebkurš komersants, kurš ir reģistrējies UR vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Lai sniegtu juridiskos pakalpojumus, ir nepieciešama juridiskā izglītība, taču novērojams, ka juridiskos pakalpojumus sniedz komercsabiedrības, kuru darbinieki nav ieguvuši juridisko izglītību. Ņemot vērā, ka nav ieviesti kritēriji saimnieciskās darbības uzsākšanai, kā arī nav ieviesta licencēšana, konkrētajā sektorā ir sarežģīti noteikt objektīvu profesionālās kvalifikācijas atbilstības slieksni. Par neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju var būt ikviena persona, pat tad, ja tā ir ilgstoši pārkāpusi būtiskas Novēršanas likuma prasības. Latvijā nav noteikts tiesiskais mehānisms neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju darbības uzsākšanas kontrolei, kvalitātes un kompetences pārbaudei. Tāpat nav noteiktas prasības izglītībai, kompetencei, pieredzei, reputācijai un sodāmības neesamībai.

5.18.6. Konstatējot ilgstošus un būtiskus Novēršanas likuma pārkāpumus, personai būtu jāliedz iespēja turpināt sniegt juridiskos pakalpojumus, jo pastāv būtisks risks, ka persona var apzināti atbalstīt NILL, neveicot savus profesionālos pienākumus atbilstoši augstākajiem morāles, ētikas un tiesiskuma standartiem.

5.18.7. Ņemot vērā neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju padziļinātās zināšanas normatīvo aktu un ekonomikas jomā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī, lai izvairītos no nodokļu nomaksas. Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji atkarībā no sniegtā pakalpojuma var tikt izmantoti, lai:

a) slēptu vai maskētu PLG;

b) izvairītos no nodokļu nomaksas;

c) radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām;

d) izmantojot sarežģītas korporatīvas īpašumtiesību struktūras, attālinātu NIL no to izcelsmes vietas un īpašnieka;

e) izvairītos no īpašuma identifikācijas un konfiskācijas;

f) apgrūtinātu TAI veiktās izmeklēšanas darbības;

g) pārkāptu sankcijas (Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma izpratnē).

5.18.8. 2024. gadā 36 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju gada apgrozījums nepārsniedza 10 000 EUR, 14 % gada apgrozījums bija virs 10 000 EUR un nepārsniedza 20 000 EUR, savukārt 23 % gada apgrozījums bija virs 20 000 EUR un nepārsniedza 40 000 EUR. Tikai 1 % gada apgrozījums no juridisko pakalpojumu sniedzēju apgrozījuma pārsniedza 1 miljonu EUR, līdz ar to sektora apgrozījuma ietekme uz nefinanšu sektoru ir zema.

5.18.9. VID organizētājā Novēršanas subjektu aptaujā 8 % neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju norādījuši, ka apkalpo augsta riska klientus, savukārt 2 % pakalpojumu sniedzēju norādījuši, ka apkalpo PNP. Attiecībā uz klientu bāzi jurisdikciju griezumā 75 % klientu ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, 19 % klientu ir no EEZ valstīm, 2 % – no NVS valstīm, bet 4 % klientu ir no citām jurisdikcijām.

5.18.10. Galvenie ievainojamības faktori neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā NIILTPFN jomā ir:

a) nepastāv darbības uzsākšanas kontrole;

b) plaši izplatīta neklātienes identifikācija un neklātienes pakalpojumu sniegšana;

c) zems FID iesniegto STR skaits.

5.18.11. NRA 2026 pārskata periodā neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem kopumā veiktas 293 klātienes pārbaudes un 86 neklātienes pārbaudes. 2025. gadā veikta 61 klātienes pārbaude un 31 neklātienes pārbaude. Tādējādi 2025. gadā veiktas par 20 klātienes pārbaudēm jeb 24,7 % mazāk nekā 2024. gadā. Vienlaikus konstatēto pārkāpumu skaits ir samazinājies salīdzinājumā ar pārbaužu skaitu. Vidējais soda naudas apmērs 2023. gadā veidoja 763 EUR, 2024. gadā – 610 EUR un 2025. gadā – 680 EUR.

	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Klātienes pārbaudes	151	81	61
Neklātienes pārbaudes	28	27	31

Tabula Nr. 5.18.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzējiem

5.18.12. 2023. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 23 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji un pieņemti 23 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopumā piemērojot soda naudas 6 700 EUR apmērā. 2024. gadā pieņemti 11 lēmumi par soda naudas piemērošanu par kopējo summu 6 700 EUR, savukārt 2025. gadā pieņemti 11 lēmumi par soda naudas piemērošanu 7 490 EUR apmērā.

	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Subjektu skaits, kam piemērotas sankcijas	23	11	11
Lēmumi par darbības apturēšanu	7	3	4
Lēmumi par naudas sodu	23	11	11

Tabula Nr. 5.18.3. – NRA 2026 pārskata periodā VID piemēroto sankciju skaits neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzējiem

5.18.13. Biežāk konstatētie pārkāpumi:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav veikts un dokumentēts savas darbības un klientu riska novērtējums;

c) IKS izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

d) nav veikta pilnīga klientu identifikācija un izpēte;

e) nav paziņots VID par darbības veidu;

f) nav ziņots FID par aizdomīgiem darījumiem;

g) nav veikts klientu sankciju riska novērtējums, klientu pārbaude sankciju sarakstos;

h) nav izveidota sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

5.18.14. VID veikto pārbaužu rezultātā konstatēta nepietiekama STR ziņošana juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā, uz to norāda arī pieņemtie lēmumi par soda sankcijām NRA 2026 pārskata periodā. Proti:

a) 2023. gadā pieņemti 7 lēmumi, kuros konstatēts pārkāpums "nav ziņots FID par klienta aizdomīgu darījumu";

b) 2024. gadā – 1 gadījums;

c) 2025. gadā – 2 gadījumi.

5.18.15. No juridisko pakalpojumu sniedzējiem NRA 2026 pārskata periodā saņemti 2 STR, līdz ar to zemā ziņošanas aktivitāte vērtējama negatīvi. Šī dinamika apstiprina, ka subjekti joprojām nepietiekami ziņo par aizdomīgiem darījumiem FID. Lai gan sankciju skaits NRA 2026 pārskata periodā svārstās, kopējā tendence norāda uz to, ka ziņošanas izpratne par pienākumu ziņot par aizdomīgiem darījumiem FID nav pietiekama. Vienlaikus MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojumā norādīts, ka nepietiekama ziņošana no nefinanšu sektora subjektu puses pašlaik galvenokārt ir koncentrēta juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā. Ziņojums ietver arī rekomendāciju kompetentajām iestādēm turpināt īstenot pasākumus, lai palielinātu STR skaitu sektorā, nodrošinot, ka ziņošanas apjoms ir samērīgs ar šo subjektu darbības apmēru un tiem piemītošajiem riskiem.[565]

5.18.16. NRA 2026 pārskata periodā FID iesniegtajos STR izmantotās aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīmes: noziedzīgs nodarījums valsts ieņēmumu (bij. nodokļu) jomā, ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju un citi noziedzīgi nodarījumi.

5.18.17. Neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju sektorā galvenie identificētie riski ir:

a) slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;

b) apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;

c) apzināta darījumu un juridisko personu strukturēšana, lai slēpto līdzekļu plūsmu un PLG;

d) fiktīvu darījumu dokumentu sagatavošana;

e) konsultāciju sniegšana par NILL.

5.18.18. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: ieviest neatkarīgu juridisko pakalpojumu sniedzēju licencēšanu, turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL novēršanas jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.19. Nodokļu konsultanti

Nodokļu konsultanti	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs

[565] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojums. 62. – 63. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidējs
NILL risks	Vidēji augsts	Vidējs

5.19.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 1 204 nodokļu konsultanti, no kuriem 2025. gadā 20 nodokļu konsultanti attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata perioda beigām, kad VID uzraudzībā bija 1 663 nodokļu konsultanti, NRA 2026 pārskata perioda beigās to skaits samazinājies par 459 subjektiem jeb 27,6 %. Novērojams, ka nodokļu konsultantu skaits katru NRA 2026 pārskata perioda gadu samazinājās, tomēr 2025. gadā samazināšanās temps būtiski palēninājās.

	2022. gads	**2023. gads**	**2024. gads**	**2025. gads**
Nodokļu konsultanti (skaits)	1663	1449	1228	1204

Tabula Nr. 5.19.1. – VID reģistrēto nodokļu konsultantu skaits, 2022. - 2025. gads

5.19.2. Nodokļu konsultantu galvenais pienākums ir sniegt vispusīgu un patiesu informāciju par plašu jautājumu loku. Tas ietver ne tikai piemērojamo nodokļu vispārīgu raksturojumu, bet arī darba tiesību, dokumentu uzskaites un finanšu plānošanas jautājumus. Par nodokļu konsultantu var būt ikviena persona un, izvēloties nodokļu konsultantu, personai nav valstiski atzīta mehānisma, kā noskaidrot, kurš no šiem konsultantiem ir uzticams un zinošs, kā arī to, kādi ir šī konsultanta ētikas standarti un atbildības kontroles sistēma. Tāpat bieži konstatējams, ka nodokļu konsultācijas sniedz grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji.

5.19.3. Ņemot vērā šīs nozares profesionāļu padziļinātās zināšanas normatīvo aktu un ekonomikas jomā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī lai izvairītos no nodokļu nomaksas.

5.19.4. Lai tiktu efektīvi mazināti NILLTPF riski un nodrošināta atbilstība starptautiskajiem standartiem NILLTPFN jomā, VID 2023. gada 26. aprīlī iesniedzis FM izvērtējumu "Par nepieciešamību licencēt nodokļu konsultantus". Veiktā izvērtējuma mērķis - noteikt nodokļu konsultantu darbības tiesiskos pamatus un nodrošinātu šo personu profesionālās darbības uzraudzību, lai novērstu NILLTPF un sekmētu stabilu, kvalitatīvu un uzticamu nodokļu konsultāciju sniegšanu. Izvērtējumā kā risinājums nodokļu konsultāciju sektora sakārtošanai tika norādīta nepieciešamība ieviest nodokļu konsultantu licencēšanu.

5.19.5. Latvijas Nodokļu konsultantu asociācija ir pieņēmusi Ētikas kodeksu, kas ir saistošs asociācijas biedriem. Lai arī dalība šajā asociācijā ir brīvprātīga un ētikas kodekss nav saistošs visiem profesijas pārstāvjiem, tas noteic ētikas pamatnostādnes nozares profesionāļiem. Tas ir uzskatāms par pozitīvu iezīmi. Ieviešot nodokļu konsultantu licencēšanas mehānismu, vienlaikus būtu iespējams arī nodrošināt vienotu nozares profesionāļu ētikas standartu ievērošanu. Tas varētu būtiski samazināt negodprātīgo nozares pārstāvju īpatsvaru.

5.19.6. NRA 2026 pārskata periodā VID ir veicis nodokļu konsultantu aptauju. Attiecībā uz nodokļu konsultantu gada apgrozījumu vairāk nekā puse jeb 52 % norādīja, ka tas nepārsniedz 10 000 EUR. Savukārt 15 % nodokļu konsultantu norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 40 000 EUR, bet nepārsniedz 80 000 EUR, vēl 15 % – ka tas pārsniedz 80 000 EUR, bet nepārsniedz 160 000 EUR. Vienlaikus 7 % norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR.

5.19.7. 26 % nodokļu konsultantu norādījuši, ka apkalpo augsta riska klientus, un 2 % nodokļu konsultantu norādījuši, ka apkalpo klientus, kas ir PNP. 74 % nodokļu konsultantu norādījuši, ka tiem nav augsta riska klientu. Savukārt attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas griezumā 71 % nodokļu konsultantu klienti ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, 26 % nodokļu konsultantu ir klienti no EEZ valstīm un 3 % nodokļu konsultantu ir klienti fiziskas personas no citām jurisdikcijām.

5.19.8. Pozitīvi vērtējams to nodokļu konsultantu īpatsvars (33 %), kas neizmanto neklātienes risinājumus klientu identificēšanā. Savukārt 22% nodokļu konsultantu izmanto neklātienes risinājumus klientu identificēšanā, un 44 % nodokļu konsultantu atsevišķus pakalpojumus sniedz neklātienē. Tas uzskatāms par ievainojamību paaugstinošu faktoru.

5.19.9. Galvenie ievainojamības faktori nodokļu konsultantu sektorā NILLTPFN jomā:

a) nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt par tiem STR;

b) izplatīta neklātienes identifikācija un neklātienes pakalpojumu sniegšana;
c) praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

5.19.10. NRA 2026 pārskata periodā VID ir veicis 327 klātienes pārbaudes un 54 neklātienes pārbaudes. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, secināms, ka, nodokļu konsultantu skaitam samazinoties, arī veikto pārbaužu skaits ir samazinājies.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Klātienes pārbaudes	137	97	93
Neklātienes pārbaudes	19	16	19

Tabula Nr. 5.19.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits nodokļu konsultantiem

5.19.11. 2023. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 40 nodokļu konsultantiem un pieņemti 40 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopumā piemērojot soda naudas 22 050 EUR apmērā. 2024. gadā pieņemti 26 lēmumi par soda naudas piemērošanu 20 300 EUR apmērā, savukārt 2025. gadā pieņemti 39 lēmumi par soda naudas piemērošanu 27 000 EUR apmērā.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Subjektu skaits, kam piemērotas sankcijas	40	26	39
Lēmumi par darbības apturēšanu	7	9	10
Lēmumi par naudas sodu	40	26	39

Tabula Nr. 5.19.3. – NRA 2026 pārskata periodā VID piemēroto sankciju skaits nodokļu konsultantiem

5.19.12. Salīdzinot veikto pārbaužu skaitu ar piemēroto sankciju skaitu, secināms, ka lielākoties pārbaudes ir noslēgušās bez soda sankciju piemērošanas vai ar principa "Konsultē vispirms" piemērošanu. Tas vērtējams pozitīvi un kopumā samazina sektora ievainojamību.

5.19.13. Uzraudzības procesā visbiežāk konstatētie Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumi:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav veikta klientu darījumu uzraudzība;

c) nav veikts un dokumentēts savas darbības un klientu riska novērtējums;

d) IKS izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

e) nav veikta visu klientu identifikācija un izpēte;

f) nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem FID;

g) nav novērtēts sankciju risks.

5.19.14. Negatīvi ir vērtējams fakts, ka nodokļu konsultanti NRA 2026 pārskata periodā iesnieguši 2 STR. Zemais ziņojumu skaits norāda, ka līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā, nodokļu konsultanti joprojām nespēj identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par tiem. To norāda arī NRA 2026 pārskata periodā VID pārbaudēs konstatētais, ka nodokļu konsultanti nebija ziņojuši FID STR (2023 – 10, 2024 – 7, 2025 – 15, 2026 – 7).

5.19.15. NRA 2026 pārskata periodā FID iesniegtajos STR izmantotās aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīmes: autonoma NILL (predikatīvs noziedzīgs nodarījums nav identificēts) un citi noziedzīgi nodarījumi.

5.19.16. Galvenie identificētie nodokļu konsultantu riski:

a) apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;

b) konsultāciju sniegšana tiek izmantota NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī lai izvairītos no nodokļu samaksas.

5.19.17. NRA 2026 pārskata periodā sektora riska līmeņa novērtējums ir vidējs, kas salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu ir mainījies no vidēji augsta riska līmeņa. Riska līmeņa samazināšanās skaidrojama ar to, ka – salīdzinot veikto pārbaužu skaitu ar piemērotu sankciju skaitu – pārbaudes lielākoties ir noslēgušās bez soda sankciju piemērošanas vai ar principa "Konsultē vispirms" piemērošanu. Tas vērtējams pozitīvi un kopumā samazina sektora risku.

5.19.18. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: ieviest nodokļu konsultantu licencēšanu, turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.20. Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji finanšu jautājumos

Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji finanšu jautājumos	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.20.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 131 finanšu konsultants, no kuriem 2025. gadā 20 bija jauni finanšu konsultanti, kas attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata perioda beigām, kad VID uzraudzībā bija 154 finanšu konsultanti, NRA 2026 pārskata perioda beigās to skaits samazinājies par 23 subjektiem jeb 14,9 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Finanšu konsultanti (skaits)	154	148	131	131

Tabula Nr. 5.20.1. – VID reģistrēto finanšu konsultantu skaits 2022. - 2025. gadā

5.20.2. Nereti finanšu konsultantu pakalpojumi tiek apvienoti ar tādiem saimnieciskās darbības veidiem kā nodokļu konsultācijas, juridiskās konsultācijas, grāmatvedības ārpakalpojuma sniegšana. Finanšu konsultantiem visbiežāk paralēli reģistrētās pamatdarbības vai papilddarbības jomas atbilstoši NACE klasifikācijai ir konsultēšana komercdarbībā un vadībzinībās (NACE 70.22), citas finanšu pakalpojumus papildinošas darbības (NACE 66.19), pārējās citur neklasificētas uzņēmējdarbības veicināšanas palīgdarbības (NACE 82.99), kā arī juridiskie pakalpojumi (NACE 69.10).

5.20.3. Finanšu konsultāciju sniegšana ir pakalpojums, kas paredz iedziļināšanos katra klienta pārstāvētajā nozarē un konkrētā uzņēmuma specifikā. Salīdzinot ar grāmatvedības pakalpojumiem, finanšu konsultāciju pakalpojums galvenokārt ir nepieciešams samērā maziem uzņēmumiem, kuri nenodarbina finanšu analītiķi vai finanšu direktoru. Finanšu konsultācijas var sniegt jebkurš komersants, kurš reģistrējas UR vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Netiek izvirzītas speciālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas prasības. Ņemot vērā minēto, nav pārliecības par reģistrēto Novēršanas likuma subjektu finanšu konsultāciju pakalpojumu sniedzēju izglītības un profesionalitātes līmeni, jo nav ieviesti skaidri kritēriji noteiktās saimnieciskās darbības sākšanai.

5.20.4. Ņemot vērā finanšu konsultantu nozares profesionāļu zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka tie tiks izmantoti NILL, t. sk. neapzināti. Minētā sektora pakalpojumu sniedzējus ir sarežģīti noteikt, un vienlaikus pastāv iespēja, ka attiecīgās konsultācijas tiek izmantotas, lai izvairītos no nodokļu nomaksas. Bieži vien konsultācijas tiek sniegtas vispārīgā veidā, nekonkretizējot faktiskos lietas apstākļus, iesaistītos uzņēmumus, pakalpojumu vai

produktu apjomu. Attiecīgi finanšu konsultantiem ir jāspēj identificēt gadījumus, kad viņu sniegtās konsultācijas ir saistītas ar NILLTPF augsta riska darījumiem. Būtisku risku finanšu konsultantu darbībā rada iespēja sniegt pakalpojumus anonīmiem klientiem un neklātienē.

5.20.5. VID NRA 2026 pārskata periodā organizētajā Novēršanas likuma subjektu aptaujā 45 % finanšu konsultantu norādījuši, ka to gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR. 12 % finanšu konsultantu gada apgrozījums ir robežās no 80 000 EUR līdz 160 000 EUR, savukārt 4 % finanšu konsultantu norādījuši, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR.

5.20.6. Par ievainojamību pazeminošu faktoru var tikt uzskatīts, ka tikai 12 % finanšu konsultantu norādījuši, ka apkalpo augsta riska klientus. Savukārt 88 % finanšu konsultantu norādījuši, ka tiem nav augsta riska klientu, un 2 % finanšu konsultantu norādījuši, ka to klienti ir PNP. 2 % finanšu konsultantu pieņem skaidras naudas maksājumus.

5.20.7. Attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas griezumā 73 % finanšu konsultantu klienti ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, 24 % finanšu konsultantu klienti ir no EEZ valstīm, savukārt 3 % - fiziskas personas no citām jurisdikcijām.

	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Klātienes pārbaudes	23	9	5
Neklātienes pārbaudes	3	7	4

Tabula Nr. 5.20.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits finanšu konsultantiem

5.20.8. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā veiktas 37 klātienes un 14 neklātienes pārbaudes. 2023. gadā un 2025. gadā finanšu konsultantiem nav piemērotas sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem. 2024. gadā 1 finanšu konsultantam piemērotas sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem – pieņemts lēmums par soda naudas piemērošanu 500 EUR apmērā.

5.20.9. Finanšu konsultantiem konstatētie pārkāpumi:

a) nav veikta klientu darījumu uzraudzība;

b) nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem FID.

5.20.10. Negatīvi vērtējams, ka NRA 2026 pārskata periodā FID no finanšu konsultantiem saņemts 1 STR. 2024. gadā konstatēts 1 gadījums, kad Novēršanas likuma subjekts nav ziņojis par aizdomīgiem darījumiem. Konstatētais gadījums kopumā nenorāda uz sektora apzinātu neziņošanu par aizdomīgiem darījumiem, bet gan par finanšu konsultantu nepietiekamo izpratni attiecībā uz aizdomīgu darījumu identificēšanu un ziņošanu gadījumos, kad to pazīmes ir konstatētas.

5.20.11. Konsultāciju pakalpojumu sniedzēji finanšu jautājumos sektorā galvenie identificētie riski:

a) slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;

b) konsultāciju sniegšana par to, kā izvairīties no nodokļu nomaksas.

5.20.12. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: ieviest finanšu konsultantu licencēšanu, turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.21. Ārpakalpojumu grāmatveži

Ārpakalpojumu grāmatveži	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidēji augsts
NILL risks	Vidēji augsts	Vidēji augsts

5.21.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 4 450 grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji, no kuriem 2025. gadā 185 bija jauni grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji, kas attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata perioda beigām, kad VID uzraudzībā bija 5 472 grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji, NRA 2026 pārskata perioda beigās to skaits samazinājies par 1 022 subjektiem jeb 18,7 %. Grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji ir lielākais nefinanšu sektors pēc subjektu skaita.

	2022. gads	**2023. gads**	**2024. gads**	**2025. gads**
Ārpakalpojumu grāmatveži (skaits)	5472	4944	4669	4450

Tabula Nr. 5.21.1. – VID uzraugāmo ārpakalpojumu grāmatvežu skaits 2022. - 2025. gadā

5.21.2. Grāmatvedības ārpakalpojumu var sniegt komersants vai saimnieciskās darbības veicējs, kas reģistrēts UR vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Būtiskas izmaiņas nozares regulējumā tika ieviestas ar likuma "Par grāmatvedību" grozījumiem 2021. gadā, kad noteiktas profesionālās kvalifikācijas prasības ārpakalpojuma grāmatvežiem un ieviesta obligāta licencēšana. Atbilstoši regulējumam kopš 2021. gada 1. jūlija VID izsniedz licences grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzējiem.

5.21.3. Grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēja licence norāda uz tā profesionālo kvalifikāciju un pieredzi, kā arī atbilstību licencēšanas prasībām un dod tiesības sniegt grāmatvedības ārpakalpojumu. Vienlaikus tika izveidots ārpakalpojuma grāmatvežu publiskais reģistrs, kurā ir apskatāms to ārpakalpojuma grāmatvežu, kas ir saņēmuši licenci, saraksts. Publiskajā reģistrā jebkura persona var tiešsaistē pārliecināties, vai tās izraudzītais ārpakalpojuma grāmatvedis ir saņēmis licenci grāmatvedības ārpakalpojuma sniegšanai, kā arī uzzināt par licencētā grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēja atbildīgo ārpakalpojuma grāmatvedi, profesionālās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polisi un informāciju, ja izsniegtā licence ir apturēta vai anulēta.

5.21.4. NRA 2026 pārskata periodā VID licences izsniedza kopumā 2 752 grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzējiem, tai skaitā 2 316 licenču izsniegtas 2023. gadā, 245 – 2024. gadā un 191 – 2025. gadā. Vienlaikus pārskata periodā licence atteikta 12 grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzējiem. Atteikumi galvenokārt skaidrojami ar to, ka personas bija reģistrējušās kā ārpakalpojuma grāmatveži, lai gan to sniegtie pakalpojumi neatbilda grāmatvedības ārpakalpojuma būtībai. Šādos gadījumos personas atbilda Grāmatvedības likuma 34. panta otrās daļas 3. punktā noteiktajām prasībām un tām ārpakalpojuma grāmatveža licence nebija nepieciešama.

5.21.5. Grāmatvedības likumā ir noteikts, kādos gadījumos VID anulē ārpakalpojuma grāmatveža licenci:

a) konstatēts, ka ārpakalpojuma grāmatvedis apzināti sniedz nepatiesas ziņas par atbilstību ārpakalpojuma grāmatvedim noteiktajām prasībām;

b) sistemātiski nesadarbojas ar VID un nesniedz pieprasīto informāciju;

c) gada laikā atkārtoti konstatēts, ka VID nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem, kuri atbilst likuma "Par nodokļiem un nodevām" $22.^2$ panta trešajā daļā norādītajām pazīmēm;

d) ārpakalpojuma grāmatvedis ir izslēgts no komercreģistra vai nodokļu maksātāju reģistra;

e) citos Grāmatvedības likumā noteiktajos gadījumos.

5.21.6. Kopš 2024. gada 22. oktobra, kad stājās spēkā grozījumi Novēršanas likumā, atbilstoši šā likuma 3. panta septītajā daļā noteiktajam par Novēršanas likuma subjektiem netiek uzskatīti ārpakalpojuma grāmatveži, kas veic savas profesionālās darbības, darbojoties vienas grupas ietvaros.

5.21.7. Pēc ārpakalpojuma grāmatvežu licencēšanas prasības ieviešanas ir vērojama nozares sakārtošanās un grāmatvedības ārpakalpojumu izvēlas sniegt tikai tie subjekti, kas spēj kvalitatīvi piedāvāt pakalpojumu un izpildīt Novēršanas likuma prasības.

5.21.8. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā Novēršanas likuma subjektu aptaujā 37 % grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēju norādīja, ka to gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR. Savukārt 23 % norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 20 000 EUR, bet nepārsniedz 40 000 EUR, 16 % – ka tas pārsniedz 10 000 EUR, bet nepārsniedz 20 000 EUR, bet 13 % – ka tas pārsniedz 40 000 EUR, bet nepārsniedz 80 000 EUR. Vienlaikus tikai 0,4 % aptaujāto norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. Grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēju apgrozījums kopumā nerada būtisku finansiālo nozīmību nefinanšu sektorā un nav pamata pieņemt, ka šādi pakalpojuma sniedzēji varētu oficiālu maksājumu veidā saņemt atlīdzību par apzinātu Novēršanas likuma prasību neievērošanu.

5.21.9. Attiecībā uz vispārīgu risku paaugstinošu faktoru atzīmējams, ka 12 % ārpakalpojuma grāmatvežu norādījuši, ka tie apkalpo augsta riska klientus un 2 % ārpakalpojuma grāmatvežu norādījuši, ka to klienti ir PNP. Savukārt attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas aspektā 96,7 % ārpakalpojumu grāmatvežu klienti ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, 3 % klienti ir no EEZ valstīm un 0,3 % klienti ir no NVS valstīm.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Klātienes pārbaudes	365	372	391
Neklātienes pārbaudes	40	75	157

Tabula Nr. 5.21.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits ārpakalpojumu grāmatvežiem

5.21.10. Neraugoties uz to, ka NRA 2026 pārskata periodā VID uzraudzībā esošo ārpakalpojumu grāmatvežu skaits ir samazinājies, veikto pārbaužu skaits ir nedaudz palielinājies. Tas skaidrojams ar licencēšanas prasību ieviešanu un 2023. gadā ārpakalpojuma grāmatvežu sektorā veikto pārbaužu īpatsvars veidoja 48 % no kopējā VID veikto pārbaužu skaita, 2024. gadā – 55 %, bet 2025. gadā pieauga līdz 62 %.

5.21.11. Pārbaužu laikā konstatēti gadījumi, kad grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji mēģina izvairīties no uzraudzības un norāda, ka sniedz datu ievadīšanas un citus līdzīgus pakalpojumus. Tomēr šādi gadījumi neveido sistemātisku tendenci. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā pārbaudēs ir samazinājies konstatēto pārkāpumu skaits. Vienlaikus atzīmējams, ka pārskata periodā lielākais pārbaužu skaits, kopumā 548 pārbaudes tika veiktas 2025. gadā, kas arī izskaidro to, ka 2025. gadā ir lielākais subjektu skaita īpatsvars, kam piemērotas sankcijas.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Subjektu skaits, kam piemērotas sankcijas	112	109	169
Lēmumi par darbības apturēšanu	13	27	33
Lēmumi par naudas sodu	112	109	169

Tabula Nr. 5.21.3. – NRA 2026 pārskata periodā VID piemēroto sankciju skaits ārpakalpojumu grāmatvežiem

5.21.12. 2023. gadā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 112 ārpakalpojumu grāmatvežiem un pieņemti 112 lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopumā piemērojot soda naudas 59 450 EUR apmērā. 2024. gadā pieņemti 109 lēmumi par soda naudas piemērošanu 68 970 EUR apmērā, savukārt 2025. gadā pieņemti 169 lēmumi par soda naudas piemērošanu 109 910 EUR apmērā.

5.21.13. Uzraudzības gaitā konstatēti šādi izplatītākie Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumi:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav novērtēta un dokumentēta sava darbība un klientu risks;

c) IKS nav izstrādāta, izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

d) nav identificēti un izpētīti klienti;

e) nav paziņots VID par darbības veidu un atbildīgās personas iecelšanu;

f) nav novērtēta atbildīgās personas atbilstība;

g) nav uzraudzīti darījumi;

h) nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem FID;

i) nav novērtēts sankciju risks, nav izstrādāta sankciju riska pārvaldības IKS.

5.21.14. FID no grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzējiem 2023. gadā saņemti 145 STR, 2024. gadā – 155 STR un 2025. gadā – 149 STR. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, secināms, ka STR skaits ir pieaudzis, kas norāda uz to, ka sektora izpratne attiecībā uz aizdomīgu darījumu konstatēšanu ir augusi. Tas kopumā samazina sektora ievainojamību.

5.21.15. Tomēr VID pārbaudēs joprojām tiek konstatēts, ka grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji nav ziņojuši FID par aizdomīgiem darījumiem (2023 – 3, 2024 – 2, 2025 – 2). Pastāv nepilnības ārpakalpojuma grāmatvežu ziņošanas pienākumu piemērošanā – pārbaudēs konstatēto trūkumu skaits salīdzinājumā ar citiem VID pārraudzībā esošajiem sektoriem joprojām ir liels. Arī MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojumā norādīts, ka grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēju sektorā joprojām pastāv trūkumi attiecībā uz aizdomīgu darījumu ziņošanas pienākuma piemērošanu.[566]

5.21.16. Grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēju sektorā galvenie identificētie riski ir:

a) slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;

b) konsultāciju sniegšana, kā izvairīties no nodokļu samaksas;

c) fiktīvu darījuma dokumentu sagatavošana un iegrāmatošana.

5.21.17. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL novēršanas jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.22. Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki

Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidēji augsts	Vidējs
NILL risks	Vidēji augsts	Vidēji augsts

5.22.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 1 245 NĪ darījumu starpnieki, no kuriem 104 bija jauni NĪ darījumu starpnieki, kas attiecīgo darbības veidu pirmo reizi reģistrēja 2025. gadā. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā NĪ darījumu starpnieku skaits ir svārstīgs, tomēr, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata perioda beigām, NĪ darījumu starpnieku skaits 2025. gadā ir samazinājies par 184 jeb 12,9 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
NĪ darījumu starpnieki (skaits)	1429	1304	1189	1245

Tabula Nr. 5.22.1. – VID uzraugāmo NĪ darījumu starpnieku skaits 2022. - 2025. gadā

5.22.2. Atbilstoši Nekustamā īpašuma darījumu starpnieku darbības likumam NĪ darījumu starpniecības pakalpojumus ir tiesīgas sniegt tikai personas, kas ir iekļautas NĪ darījumu starpnieku reģistrā. Par NĪ darījumu starpnieku var būt fiziskā persona, juridiskā persona vai personālsabiedrība, kas atbilst likumā noteiktajām prasībām, tostarp ir izveidojusi Novēršanas likuma prasībām atbilstošu IKS, atbilst nevainojamas reputācijas prasībām un ir apdrošinājusi savas profesionālās darbības

[566] MONEYVAL 6. kārtas Latvijas NILLTPFN sistēmas novērtējuma ziņojums.62. lpp. Pieejams: https://rm.coe.int/moneyval-2026-2-mer-latvia-en/48802ab1ea.

civiltiesisko atbildību. Juridiskajai personai vai personālsabiedrībai jābūt reģistrētai Latvijas Republikas, citas ES dalībvalsts vai EEZ dalībvalsts komercreģistrā.

5.22.3. EM savā tīmekļvietnē uztur publiski pieejamu reģistru. Persona, kura vēlas uzsākt NĪ darījumu starpniecības pakalpojumu sniegšanu, iesniedz EM iesniegumu un pievieno profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polises kopiju, apliecinājumu, ka personai ir izveidota IKS atbilstoši Novēršanas likumam, kompetentās iestādes izziņu par sodāmības neesamību, ja NĪ darījumu starpnieks ir ES pilsonis vai ES dalībvalstī reģistrēts komersants, kā arī dokumentus, kas norāda uz to, ka komersantam nav piemērots piespiedu ietekmēšanas līdzeklis – likvidācija vai tāda tiesību ierobežošana, kas liedz sniegt starpniecības pakalpojumus.

5.22.4. EM izslēdz NĪ darījumu starpnieku no reģistra, ja tas ir izslēgts no komercreģistra, NĪ darījumu starpnieks kā saimnieciskās darbības veicējs ir izslēgts no Nodokļu maksātāju un nodokļu maksātāju struktūrvienību reģistra uz NĪ darījumu starpnieka iesnieguma pamata, NĪ starpnieks neatbilst Nekustamā īpašuma darījumu starpnieku darbības likumā noteiktajām prasībām, kā arī citos gadījumos.

5.22.5. Kopš 2024. gada 22. oktobra, kad stājās spēkā grozījumi Novēršanas likumā, atbilstoši šā likuma 3. panta astotajā daļā noteiktajam par šā likuma subjektu netiek uzskatīts komersants, kas ietilpst grupā un kas veic NĪ darījuma starpniecības darbības attiecībā uz citam grupas komersantam piederoša NĪ pārvaldīšanu, to atsavinot, iznomājot vai izīrējot, tostarp trešajām personām.

5.22.6. EM ir izstrādājusi likumprojektu "Grozījumi Nekustamā īpašuma darījumu starpnieku darbības likumā", tiesību akta projekts izstrādāts ar mērķi deleģēt biedrībai LANĪDA NĪ darījumu starpnieku reģistrēšanu un NĪ darījumu starpnieku reģistra uzturēšanu.[567] Likumprojekta anotācijā norādīts, ka LANĪDA apstrādās un EM nodos tikai reģistra publiski pieejamos pamata datus (personas identifikācijas informāciju, reģistrācijas faktu, izslēgšanas faktu u. c.), savukārt informācijas apmaiņa ar VID par NĪ darījumu starpnieku uzraudzības jautājumiem turpināsies starp EM un VID, pamatojoties uz starpresoru vienošanos.

5.22.7. NĪ darījumu starpnieku galvenais pienākums ir sniegt vispusīgu un patiesu informāciju par plašu jautājuma loku, kas nav tikai cena vai īpašuma vispārīgs raksturojums, bet arī apsaimniekošanas, būvniecības un nodokļu jautājumi. Kopš Latvijā pastāv NĪ darījumu starpniecības pakalpojumu regulējums, ir iespēja nodrošināt šo personu profesionālās darbības pilnvērtīgu uzraudzību, lai novērstu NILLTPF un sekmētu stabilu, drošu un uzticamu starpniecības pakalpojumu sniegšanu.

5.22.8. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā Novēršanas likuma subjektu aptaujā 35 % NĪ darījumu starpnieku norādīja, ka to gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR, 26 % norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 20 000 EUR, bet nepārsniedz 40 000 EUR, bet 16 % – ka tas pārsniedz 10 000 EUR, bet nepārsniedz 20 000 EUR. Vienlaikus tikai 1 % NĪ darījumu starpnieku norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. Tādējādi var secināt, ka NĪ starpnieku apgrozījums attiecībā pret kopējo nefinanšu sektoru ir neliels.

5.22.9. 16 % NĪ darījumu starpnieku norādījuši, ka apkalpo augsta riska klientus, savukārt 5 % NĪ darījumu starpnieku norādījuši, ka apkalpo PNP. Klientu bāzes jurisdikcijas aspektā Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas kopā veido 79 % no NĪ darījumu starpnieku klientiem, tostarp 42 % ir fiziskās personas un 37 % - Latvijā reģistrētas juridiskās personas. Savukārt 13 % klientu veido EEZ valstu klienti. Klienti no NVS valstīm veido salīdzinoši nelielu daļu – 3,8 % ir fiziskās personas un 0,2 % – juridiskās personas, bet vēl 4 % klientu ir fiziskās personas no citām jurisdikcijām.

5.22.10. Veicot uzraudzības pasākumus NRA 2026 pārskata periodā, VID konstatējis gadījumus, kad personas, kuras publiski piedāvā NĪ darījumu starpniecības pakalpojumus, nav reģistrējušās VID kā Novēršanas likuma subjekti, norādot, ka šādus pakalpojumus nesniedz. Vienlaikus pastāv augsta iespējamība, ka samaksu par starpniecības pakalpojumiem šādas personas saņem skaidrā naudā. Tāpat konstatēti gadījumi, kad subjekti, kuri reģistrējuši VID darbības veidu "Nekustamā īpašuma darījumu starpnieki", nav reģistrējušies NĪ darījumu starpnieku reģistrā, vai arī otrādi –

[567] 2026. gada 17. jūnijā Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija nolēma virzīt likumprojektu izskatīšanai Saeimas trešajā lasījumā. (Valsts kancelejas Vienotā tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāla projekta ID Nr. 25-TA-1850, pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/1c18ccf5-e7d3-4885-8451-e82975733882).

pakalpojumu sniedzēji, kuri ir reģistrējušies NĪ darījumu starpnieku reģistrā, nav reģistrējuši attiecīgo darbības veidu VID, tādējādi neizpildot Novēršanas likumā noteiktās prasības. 2025. gadā soda sankcijas piemērotas 6 gadījumos, kad personas nebija savlaicīgi paziņojušas VID par savu darbības veidu.

5.22.11. NRA 2026 pārskata periodā VID kopumā veica 239 NĪ darījumu starpnieku klātienes pārbaudes un 66 neklātienes pārbaudes. Lai gan klātienes pārbaužu skaits 2024. gadā samazinājās salīdzinājumā ar 2023. gadu, 2025. gadā tas atkal pieauga. Turklāt par nereģistrēšanos EM NĪ darījumu starpnieku reģistrā NRA 2026 pārskata periodā tika ierosināta 21 administratīvā pārkāpuma lieta un piemērotas administratīvās soda sankcijas.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Klātienes pārbaudes	101	63	75
Neklātienes pārbaudes	27	20	19

Tabula Nr. 5.22.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits NĪ starpniekiem

5.22.12. NRA 2026 pārskata periodā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību pārkāpumiem piemērotas 41 NĪ darījumu starpniekam, t. sk. 8 subjektiem 2023. gadā, 9 – 2024. gadā un 24 subjektiem – 2025. gadā. Atkarībā no konstatētā pārkāpuma rakstura VID piemēroja soda naudas, savukārt atsevišķos gadījumos – arī darbības apturēšanu, nosakot liegumu reģistrēt izmaiņas komercreģistrā attiecībā uz komercsabiedrības reorganizāciju un dalībnieku maiņu. Novērojams, ka 2025. gadā piemēroto sankciju skaits būtiski pieauga salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.

5.22.13. Konstatētie pārkāpumi:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav veikts un dokumentēts savas darbības un klientu riska novērtējums;

c) IKS nav izstrādāta, izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

d) nav veikta klientu identifikācija un izpēte;

e) nav laicīgi paziņots VID par darbības veidu un atbildīgās personas iecelšanu;

f) nav veikts atbildīgās personas atbilstības novērtējums;

g) nav veikts sankciju riska novērtējums, nav izstrādāta sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

5.22.14. FID no NĪ darījumu starpniekiem 2023. gadā saņēma 1 STR, savukārt 2024. un 2025. gadā – pa 3 STR katrā no gadiem. FID saņemtajos STR visbiežāk izmantotās aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīmes bija autonoma NILL (predikatīvais noziedzīgais nodarījums nav identificēts), citi noziedzīgi nodarījumi, noziedzīgi nodarījumi valsts ieņēmumu (bij. nodokļu) jomā un izvairīšanās no skaidras naudas deklarēšanas. Zemais iesniegto STR skaits var norādīt uz nepietiekamu aizdomīgu darījumu pazīmju identificēšanu un ziņošanas pienākuma izpildi NĪ darījumu starpnieku sektorā.

5.22.15. Veikto pārbaužu laikā 2023. gadā tika konstatēts 1 gadījums, kad Novēršanas likuma subjekts nebija ziņojis par aizdomīgu darījumu. Tas nenorāda uz sistemātisku ziņošanas pienākuma neievērošanu NĪ darījumu starpnieku sektorā, tomēr, ņemot vērā kopumā zemo FID iesniegto STR skaitu, nevar izslēgt, ka atsevišķos gadījumos aizdomīgi darījumi netiek identificēti vai par tiem netiek ziņots.

5.22.16. NĪ darījumu starpnieku sektorā galvenie identificētie riski[568]:

[568] FID NĪ sektora NILL riskus vērtējis padziļināti pētījumā "Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums". Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf

a) saimnieciskās darbības un Novēršanas likuma subjekta statusa nereģistrēšana;

b) netiek veikta klientu identifikācija un izpēte;

c) netiek atbilstoši izvērtēta klientu finanšu līdzekļu izcelsme.

5.22.17. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.23. Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji

Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.23.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 498 TCSP, no kuriem 2025. gadā reģistrēti 11 jauni TCSP, kas attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā TCSP skaits ir samazinājies. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata beigām, kad VID uzraudzībā bija 688 TCSP, TCSP skaits ir samazinājies par 190 subjektiem jeb 27,6 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
TCSP (skaits)	688	628	542	498

Tabula Nr. 5.23.1. – VID uzraugāmo TCSP skaits 2022. - 2025. gadā

5.23.2. Kopējo TCSP skaitu veido gan personas, kas sniedz tikai TCSP pakalpojumus, gan personas, kas paralēli sniedz arī citus pakalpojumus, piemēram, nodokļu konsultācijas vai grāmatvedības ārpakalpojumu. Palīdzība dibināt juridisku veidojumu var izpausties gan kā dokumentu sagatavošana, lai klients pats varētu reģistrēt juridisku personu, gan kā juridiskas personas reģistrēšana klienta vārdā. Juridisku veidojumu tirdzniecība ar komerciālu raksturu ir uzskatāma par palīdzību dibināt juridisko veidojumu, neatkarīgi no tā vai pircējs pats noformē visus reģistrācijas dokumentus, vai arī to viņa vietā veic juridiska veidojuma pārdevējs. Komersanta vai cita juridiska veidojuma direktora, sekretāra vai personālsabiedrības biedra pienākumu pildīšana, kā arī citu līdzīgu pienākumu veikšana vai nodrošināšana, ka tos pilda cita persona – var izpausties gan kā oficiāli juridiski nostiprināta pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs, gan kā neoficiāla (neformalizēta) taču faktiski pastāvoša pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs. Attiecībā uz līdzīgiem pienākumiem ir jāņem vērā to loma, piemēram, kā direktoram, tā personālsabiedrības biedram ir noteikta loma un ietekme lēmumu pieņemšanā, savukārt sekretāra loma ir nodrošināt dokumentu apriti un informācijas apmaiņu. Juridisko veidojumu un juridisko personu nodrošināšana ar juridisko adresi, adresi pasta sūtījumu saņemšanai, darījuma norises vietas adresi, kā arī citu līdzīgu pakalpojumu sniegšana var izpausties gan kā atļaujas sniegšana (ar komerciālu raksturu) juridiskās personas reģistrēšanai savā NĪ trešajām pusēm, gan kā virtuālā ofisa pakalpojumi, kas sevī var ietvert korespondences saņemšanu (tai skaitā, nosūtīšanu, pārsūtīšanu) nodrošināšanu ar vietu, kur piekļūt korespondencei, darījuma (faktisko pakalpojumu sniegšanas) vietu, pasta kastītes pakalpojumus. Uzticības personas pienākumu pildīšana saskaņā ar tiešu pilnvarojumu vai līdzīgu juridisku dokumentu vai nodrošināšana, ka šos pienākumu pilda cita persona, var izpausties kā trešo pušu aktīvu pārvaldīšana atbilstoši viņu dotajiem norādījumiem vai nodrošināšana, ka šos aktīvus trešo pušu interesēs pārvalda kāds cits Ņemot vēra TCSP darbības specifiku, sektoram ir netieša, tomēr būtiska ietekme uz kopējo NILLTPFN mehānisma efektivitāti. Proti, paši TCSP pārsvarā netiek iesaistīti NILLTPF shēmās, taču tiem var būt būtiska nozīme kā atbalstītājiem, nodrošinot noziedzniekus ar NILL nepieciešamajiem juridiskajiem veidojumiem, juridiskajām personām un šo veidojumu funkcionēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem.

5.23.3. Papildus jānorāda, ka, īstenojoties minētajiem nosacījumiem, par TCSP var tikt uzskatīti arī citi Novēršanas likuma subjekti, piemēram, nodokļu konsultanti, grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji un NĪ darījumu starpnieki.

5.23.4. Atkarībā no piedāvāto pakalpojumu apmēra TCSP var tikt izmantoti, lai:

a) slēptu vai maskētu patieso labuma guvēju;

b) izvairītos no nodokļu samaksas;

c) izvairītos no Novēršanas likuma prasību izpildes;

d) radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām;

e) izmantojot sarežģītas korporatīvas īpašumtiesību struktūras, attālinātu NIL no to izcelsmes vietas un īpašnieka;

f) izvairītos no īpašuma identifikācijas un konfiskācijas;

g) apgrūtinātu TAI izmeklēšanas darbības;

h) pārkāptu sankcijas.

5.23.5. Šobrīd par TCSP var būt ikviena persona. Latvijā nav noteikts tiesiskais mehānisms TCSP sniedzēju darbības uzsākšanas kontrolei, kvalitātes un kompetences pārbaudei. Nav noteiktas prasības izglītībai, kompetencei, pieredzei, reputācijai un sodāmības neesībai. Ja tiek konstatēti ilgstoši un būtiski Novēršanas likuma pārkāpumi, būtu jāliedz iespēja personai turpināt sniegt TCSP pakalpojumus, jo pastāv risks, ka persona var apzināti nodarboties ar NILL atbalstīšanu, neveicot savus profesionālos pienākumus atbilstoši morāles, ētikas un tiesiskuma standartiem.

5.23.6. Viens no risinājumiem ir ieviest TCSP pakalpojumu sniedzēju licencēšanu un noteikt aizliegumu reklamēt TCSP pakalpojumus, ja nav saņemta pakalpojumu sniegšanas licence. Tādējādi būtu iespējams efektīvi novērst tos draudus, kurus Latvijai rada citās jurisdikcijās reģistrēti pakalpojuma sniedzēji ar zemākiem NILLTPFN standartiem. Vienlaikus tiktu nodrošināti godīgas konkurences apstākļi nozarē strādājošiem pakalpojuma sniedzējiem, kuri ievieš pienācīgus klienta izpētes un darījumu uzraudzības standartus, un būtu iespējams bloķēt tīmekļvietnes, kuras piedāvā nelicencētus TCSP pakalpojumus. Ieviešot TCSP licencēšanu, tiktu nodrošināta visplašākā kontrole pār TCSP sektoru, atbilstība starptautiskajiem standartiem NILLTPFN jomā. Turklāt vienotu nozares standartu ieviešana sekmētu stabilu, drošu un uzticamu pakalpojumu sniegšanu.

5.23.7. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā Novēršanas subjektu aptaujā 35 % TCSP norādījuši, ka to gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR, 24 % apgrozījums ir robežās no 10 000 EUR līdz 20 000 EUR un 12 % - robežās no 80 000 EUR līdz 160 000 EUR. Aptuveni 6 % TCSP norādījuši, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. TCSP klientu bāzi pārsvarā veido Latvijā reģistrētas juridiskās personas, kas veido 61 % no kopējās klientu bāzes. Nozīmīgu daļu veido arī Latvijas rezidenti – fiziskās personas (29 %). Savukārt EEZ valstu klienti veido salīdzinoši nelielu daļu – 7 % ir EEZ reģistrētas juridiskās personas un 3 % ir EEZ rezidenti – fiziskās personas. Par ievainojamību paaugstinošu faktoru var tikt uzskatīts salīdzinoši augstais TCSP īpatsvars (35 %), kas izmanto neklātienes identifikācijas risinājumus. 12 % subjektu pieņem skaidras naudas maksājumus.

5.23.8. NRA 2026 pārskata periodā VID kopumā veica 103 TCSP pārbaudes, tai skaitā 86 klātienes pārbaudes un 17 neklātienes pārbaudes.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Klātienes pārbaudes	30	27	29
Neklātienes pārbaudes	2	7	8

Tabula Nr. 5.23.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits TCSP

5.23.9. Izplatītākie pārkāpumi TCSP sektorā NRA 2026 pārskata periodā:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav VID paziņots par darbības veidu, atbildīgās personas iecelšanu;

c) IKS izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;

d) nav izpētīts un identificēts klients;

e) nav novērtēts un dokumentēts savas darbības un klientu risks;

f) nav uzraudzīti darījumi;

g) nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem FID;

h) nav novērtēts sankciju risks;

i) nav izveidota sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

5.23.10. NRA 2026 pārskata periodā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem piemērotas 24 TCSP. No tiem 6 gadījumos pieņemti lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai, vienlaikus piemērojot arī soda naudu. Savukārt 17 gadījumos tika pieņemti lēmumi par soda naudas piemērošanu, kopējam piemēroto soda naudu apmēram NRA 2026 pārskata periodā sasniedzot 19 150 EUR.

5.23.11. Negatīvi vērtējams fakts, ka NRA 2026 pārskata periodā, tāpat kā NRA 2023 pārskata periodā, FID nav saņēmis nevienu ziņojumu no TCSP. Šāda situācija norāda uz nepietiekamu TCSP spēju identificēt aizdomīgus darījumus un izpildīt normatīvajos aktos noteikto ziņošanas pienākumu. Uz to norāda arī VID pārbaužu rezultāti, kuros konstatēts, ka TCSP nebija ziņojuši par aizdomīgiem darījumiem.

5.23.12. TCSP galvenie identificētie riski:

a) tādas adreses nodrošināšana, kurā klients faktiski neatrodas;

b) apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem.

5.23.13. Sektorā identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: ieviest TCSP licencēšanu, turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL novēršanas jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.24. Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecība

Dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecība un starpnieki dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecībā	**NRA 2023**	**NRA 2026**
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.24.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 89 dārgmetālu tirgotāji, no kuriem 2 2025. gadā attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā dārgmetālu tirgotāju skaits ir samazinājies. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata beigām, kad VID uzraudzībā bija 119 dārgmetālu tirgotāji, to skaits ir samazinājies par 30 subjektiem jeb 25,2 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Dārgmetālu tirgotāji (skaits)	119	110	97	89

Tabula Nr. 5.24.1. – VID uzraugāmo dārgmetālu tirgotāju skaits 2022. - 2025. gadā

5.24.2. Par Novēršanas likuma subjektu dārgmetālu tirgotājs kļūst, ja ir izpildīti nosacījumi, ka klienti maksājumu veic skaidrā naudā vai skaidru naudu par šo darījumu iemaksā kredītiestādē pārdevēja kontā 10 000 EUR vai lielākā apmērā.

5.24.3. NRA 2026 pārskata periodā konstatēts, ka daļa reģistrēto dārgmetālu tirgotāju faktiski neveic Novēršanas likumā noteiktos darījumus, kas tiem piešķirtu likuma subjekta statusu. Iespējams, komersanti ir reģistrējušies, plānojot šādu darbību uzsākt nākotnē, vienlaikus ievērojot Novēršanas likuma prasības, kas vērtējams pozitīvi. No visiem 2025. gadā reģistrētajiem dārgmetālu tirgotājiem tikai 4 VID iesniedza deklarācijas par skaidrā naudā veiktiem darījumiem 10 000 EUR vai lielākā apmērā, kas norāda, ka lielākā daļa reģistrēto subjektu neveic skaidras naudas darījumus, līdz ar to faktiski neatbilst Novēršanas likuma subjekta definīcijai.

5.24.4. Nodarboties ar dārgmetālu, dārgakmeņu tirdzniecību vai starpniecību minētajos darījumos var jebkurš komersants, kurš reģistrējas UR vai VID nodokļu maksātāju reģistrā kā saimnieciskās darbības veicējs. Netiek izvirzītas speciālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas prasības. Tādējādi nav pārliecības par reģistrēto Novēršanas likuma subjektu – dārgmetālu tirgotāju – izglītības un profesionalitātes līmeni, jo nav ieviesti kritēriji saimnieciskās darbības uzsākšanai, kā arī nav ieviests licencēšanas mehānisms. Komersanti, kuri veic saimniecisko darbību ar dārgmetāliem, dārgakmeņiem un to izstrādājumiem, saimnieciskās darbības vietas reģistrē valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "Latvijas proves birojs". Dārgmetālu tirgotāji nav apvienoti nozares asociācijā, tādēļ nozarē nepastāv vienots un visiem subjektiem saistošs ētikas kodekss.

5.24.5. Pamatojoties uz riska pieeju, VID veic subjektu atlasi klātienes un neklātienes pārbaužu veikšanai. Pārbaudēs tiek noskaidrots, vai Novēršanas likuma subjekts ir veicis darījumus, kad klienti maksājumu veic skaidrā naudā vai skaidru naudu par šo darījumu iemaksā kredītiestādē pārdevēja kontā 10 000 EUR vai lielākā apmērā. Attiecīgi pārbaudes var tikt veiktas gan pie reģistrētiem Novēršanas likuma subjektiem, gan pie personām, kas nav reģistrējušās, bet VID rīcībā esošā informācija norāda par Novēršanas likuma subjekta darbībām.

5.24.6. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā aptaujā 36 % dārgmetālu tirgotāju norādīja, ka to apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR, 18 % - ka to gada apgrozījums ir robežās no 20 000 EUR līdz 40 000 EUR. Tāpat 18 % dārgmetālu tirgotāju norādīja, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. Attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas aspektā 72 % klienti ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas un 28 % dārgmetālu tirgotāju klienti ir no EEZ valstīm. 82 % dārgmetālu tirgotāju pieņem skaidras naudas maksājumus.

5.24.7. NRA 2026 pārskata periodā VID dārgmetālu tirgotājiem kopumā veica 18 uzraudzības pasākumus, tostarp 16 klātienes pārbaudes un 2 neklātienes pārbaudes.

	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Klātienes pārbaudes	8	6	2
Neklātienes pārbaudes	1	0	1

Tabula Nr. 5.24.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits dārgmetālu tirgotājiem

5.24.8. NRA 2026 pārskata periodā par Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību pārkāpumiem sankcijas tika piemērotas 1 dārgmetālu tirgotājam. Attiecīgais lēmums tika pieņemts 2023. gadā, piemērojot 750 EUR soda naudu un apturot subjekta darbību, nosakot liegumu reģistrēt komercsabiedrības reorganizāciju un dalībnieku maiņu komercreģistrā. Konstatētais pārkāpums – nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un pieprasīto dokumentu neuzrādīšana. Savukārt 2024. un 2025. gadā sankcijas netika piemērotas.

5.24.9. NRA 2026 pārskata periodā FID kopumā saņemti 62 STR no dārgmetālu tirgotājiem (2023. gadā 17 STR, 2024. gadā 25 STR, 2025. gadā 20 STR). Visus minētos STR iesniedzis 1 Novēršanas likuma subjekts. Tas, iespējams, norāda uz pārējo sektora dalībnieku nepietiekamu izpratni par aizdomīgiem darījumiem. 2025. gadā iesniegtajos STR visbiežāk (14 STR) izmantota tipoloģija –

nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu, savukārt NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk izmantotā aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīme bija ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju.

5.24.10. Kā sektora ievainojamību mazinošs faktors norādāms Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktais, ka nodokļu maksātājiem, kas veic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidrā naudā darījumus, kuru summa pārsniedz 7 200 EUR.

5.24.11. Dārgmetālu tirgotāju galvenie prezumētie riski ir saistīti ar dārgmetālu un dārgakmeņu dabu, proti, iespēju mainīt to īpašnieku bez jebkādas saiknes ar to sākotnējo izcelsmi. Tādējādi par riskantiem ir jāuzskata darījumi ar luksusa precēm, kuras neatbilst klienta profilam, vietējai specifikai vai ierastai komercpraksei.

5.24.12. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.25. Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji

Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidēji zems
NILL risks	Vidējs	Vidēji zems

5.25.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 178 transportlīdzekļu tirgotāji, no kuriem 18 2025. gadā attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā transportlīdzekļu tirgotāju skaits ir samazinājies. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata beigām, kad VID uzraudzībā bija 277 transportlīdzekļu tirgotāji, to skaits ir samazinājies par 99 subjektiem jeb 35,7 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Transportlīdzekļu tirgotāji (skaits)	277	234	179	178

Tabula Nr. 5.25.1. – VID uzraugāmo transportlīdzekļu tirgotāju skaits 2022. - 2025. gadā

5.25.2. Par Novēršanas likuma subjektu komersants kļūst, ja pastāv nosacījums, ka klienti maksājumu veic skaidrā naudā vai skaidru naudu par šo darījumu iemaksā kredītiestādē pārdevēja kontā 10 000 EUR vai lielākā apmērā. Transportlīdzekļu tirdzniecība attiecīgajam Novēršanas likuma subjektam var būt arī kā papildu saimnieciskās darbības veids.

5.25.3. Kopumā vērtējot transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sektoru, var secināt, ka tā izmērs un daļa ekonomikā ir vērtējama kā zema. Transportlīdzekļu tirdzniecības tirgus Latvijā sastāv no jauno automobiļu un lietoto automobiļu sektora. Lietotu automobiļu sektors veido būtisku daļu no kopējā tirgus, kas veidojies vēsturiski. Bieži automobiļu pārdošanas/pirkšanas darījumi tiek veikti arī starp privātpersonām.

5.25.4. Transportlīdzekļu tirgotāji, sākot darbību, saskaņā ar MK 2007. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 876 "Transportlīdzekļu un to numurēto agregātu tirdzniecības noteikumi" reģistrē VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija" savas tirdzniecības vietas. Lai attīstītu godīgai konkurencei un nozares profesionāliem standartiem atbilstošu, kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu un preču tirdzniecību, ir izveidota biedrība "AUTO ASOCIĀCIJA", kuras galvenais uzdevums ir sadarbībā ar atbildīgajām valsts institūcijām iniciēt un lobēt transportlīdzekļu tirdzniecības nozares normatīvo aktu izstrādi, apzināt savu biedru intereses un visiem iespējamiem līdzekļiem tās aizstāvēt. Biedrība "AUTO ASOCIĀCIJA" ar VID sadarbojas kopš 2010. gada. Sadarbība ar VID notiek arī citām organizācijām – VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija", PTAC. Tas ļauj pastiprināt darbības lietoto transportlīdzekļu tirdzniecības jomā, stiprināt kontroles transportlīdzekļu tirdzniecībā un informēt patērētājus.

5.25.5. NRA 2026 pārskata periodā VID veiktajā aptaujā 28 % transportlīdzekļu tirgotāju norādījuši, ka to gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR, 24 % gada apgrozījums ir robežās no 20 000 EUR līdz 40 000 EUR, savukārt 17 % transportlīdzekļu tirgotāju norādījuši, ka to gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. Tas saistāms ar iesaistīto preču vērtību un tirgus cenām.

5.25.6. 97 % transportlīdzekļu tirgotāju norādījuši, ka tiem nav augsta riska klientu un 34 % transportlīdzekļu tirgotāju pieņem skaidras naudas maksājumus. Tas paaugstina ievainojamību. Attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas aspektā 40 % transportlīdzekļu tirgotāju klientu ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas (attiecīgi 38 % un 2 %), 47 % klientu ir no EEZ valstīm (11 % fiziskās personas un 36 % EEZ valstīs reģistrētas juridiskās personas), bet 13 % klientu ir NVS valstīs reģistrētas juridiskās personas.

5.25.7. NRA 2026 pārskata periodā VID transportlīdzekļu tirgotājiem kopumā veica 93 uzraudzības pasākumus, tostarp 65 klātienes pārbaudes un 28 neklātienes pārbaudes.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Klātienes pārbaudes	24	33	8
Neklātienes pārbaudes	11	10	7

Tabula Nr. 5.25.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits transportlīdzekļu tirgotājiem

5.25.8. NRA 2026 pārskata periodā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību pārkāpumiem piemērotas 5 transportlīdzekļu tirgotājiem. NRA 2026 pārskata periodā kopējais piemēroto soda naudu apmērs bija 6 750 EUR, turklāt 4 gadījumos pieņemts arī lēmums par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu reģistrēt komercsabiedrības reorganizāciju un dalībnieku maiņu komercreģistrā. 2023. gadā sankcijas piemērotas 1 transportlīdzekļu tirgotājam, 2024. gadā 3 transportlīdzekļu tirgotājiem, bet 2025. gadā 1 transportlīdzekļu tirgotājam. Biežāk konstatētie pārkāpumi bija VID prasību neizpilde, kas izpaudās kā pārbaudes nenodrošināšana un pieprasīto dokumentu neiesniegšana.

5.25.9. Papildus VID, veicot pārbaudes ārpakalpojuma grāmatvedības sektoram, konstatēja sankciju pārkāpšanas riskus saistībā ar luksusa automobiļu realizāciju ES fiziskajām un juridiskajām personām, kuras savukārt tos tālāk realizē Krievijā. Saistībā ar minēto 2024. gadā tika nosūtīti 2 materiāli TAI un 2 STR FID. 2025. gadā nosūtīts 1 materiāls TAI un 1 STR FID. Ņemot vērā, ka sankciju pārkāpšanas riski tika konstatēti ārpakalpojuma grāmatvežu klientiem, soda sankcijas transportlīdzekļu tirgotājiem netika piemērotas.

5.25.10. NRA 2026 pārskata periodā FID nav saņēmis nevienu STR no transportlīdzekļu tirgotājiem. VID veikto pārbaužu laikā netika konstatēti gadījumi, kad subjekti nebūtu izpildījuši pienākumu ziņot par aizdomīgiem darījumiem.

5.25.11. Kā sektora ievainojamību mazinošs faktors norādāms Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktais, ka nodokļu maksātājiem, kas veic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidrā naudā darījumus, kuru summa pārsniedz 7 200 EUR.

5.25.12. Transportlīdzekļu tirgotājiem galvenais identificētais risks ir starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšana saistībā ar luksusa automobiļu realizāciju ES fiziskajām un juridiskajām personām, kuras šos transportlīdzekļus pēc tam tālāk realizē Krievijā.

5.25.13. NRA 2026 pārskata periodā sektora riska līmeņa novērtējums ir vidēji zems, kas salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu ir samazinājies no vidēja riska līmeņa. Riska līmeņa samazināšanās skaidrojama ar to, ka, salīdzinot veikto pārbaužu skaitu ar piemērotu sankciju skaitu, pārbaudes lielākoties ir noslēgušās bez soda sankciju piemērošanas vai ar principa "Konsultē vispirms" piemērošanu. Tas vērtējams pozitīvi un kopumā samazina sektora risku.

5.25.14. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL novēršanas jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.26. Cita veida preču tirgotāji, kā arī starpnieki minētajos darījumos

Cita veida preču tirgotāji, kā arī starpnieki minētajos darījumos	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.26.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 1 853 preču tirgotāji, no kuriem 162 bija jauni subjekti, kas 2025. gadā attiecīgo darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā preču tirgotāju skaits ir samazinājies. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata beigām, kad VID uzraudzībā bija 2 528 preču tirgotāji, to skaits ir samazinājies par 675 subjektiem jeb 26,7 %.

	2022. gads	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Cita veidu preču tirgotāji (skaits)	2528	2293	1900	1853

Tabula Nr. 5.26.1. – VID uzraugāmo cita veidu preču tirgotāju skaits 2022. - 2025. gadā

5.26.2. Par Novēršanas likuma subjektu preču tirgotājs kļūst, ja darījumā klients norēķinās skaidrā naudā vai iemaksā skaidru naudu pārdevēja kontā kredītiestādē 10 000 EUR vai lielākā apmērā.

5.26.3. NRA 2026 pārskata periodā konstatēts, ka ievērojama daļa reģistrēto preču tirgotāju faktiski neatbilst Novēršanas likuma subjekta definīcijai. 2025. gadā no visiem reģistrētajiem preču tirgotājiem tikai 3 subjekti VID iesniedza deklarācijas par skaidrā naudā veiktiem darījumiem 10 000 EUR vai lielākā apmērā. Tas norāda, ka daļa komersantu ir reģistrējušies kā Novēršanas likuma subjekti, lai gan neveic darījumus, kas rada pienākumu piemērot Novēršanas likuma prasības, kas, iespējams, skaidrojams ar nepietiekamu izpratni par šā statusa piemērošanas nosacījumiem.

5.26.4. VID veiktās aptaujas dati norāda, ka 41 % preču tirgotāju gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 EUR, 13 % apgrozījums ir robežās no 20 000 EUR līdz 40 000 EUR, savukārt 6 % preču tirgotāju gada apgrozījums pārsniedz 1 miljonu EUR. Vienlaikus VID veikto pārbaužu rezultāti rāda, ka 2023. gadā 79 % (67), 2024. gadā 81 % (67) un 2025. gadā 56 % (24) pārbaudīto preču tirgotāju apgrozījums pārsniedza 10 000 EUR.

5.26.5. 77 % preču tirgotāju klientu ir Latvijas rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas, 19 % klientu ir no EEZ valstīm, 2 % no NVS valstīm, bet 2 % klientu veido fiziskās personas no citām jurisdikcijām. Vienlaikus 97 % preču tirgotāju norādījuši, ka tiem nav augsta riska klientu, savukārt 2 % apkalpo PNP. Kā ievainojamību paaugstinošs faktors vērtējams tas, ka 35 % preču tirgotāju pieņem skaidras naudas maksājumus.

5.26.6. NRA 2026 pārskata periodā VID preču tirgotājiem kopumā veica 211 uzraudzības pasākumus, tai skaitā 135 klātienes un 76 neklātienes pārbaudes.

	2023. gads	2024. gads	2025. gads
Klātienes pārbaudes	65	53	17
Neklātienes pārbaudes	20	30	26

Tabula Nr. 5.26.2. – NRA 2026 pārskata periodā VID veikto uzraudzības pasākumu skaits preču tirgotājiem

5.26.7. NRA 2026 pārskata periodā sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību pārkāpumiem tika piemērotas 19 preču tirgotājiem, pieņemot 19 lēmumus. Kopējais piemēroto soda naudu apmērs bija 19 600 EUR, bet 11 gadījumos papildus tika pieņemts lēmums par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu reģistrēt komercsabiedrības reorganizāciju un dalībnieku maiņu komercreģistrā. 2023. gadā sankcijas piemērotas 6 preču tirgotājiem, 2024. gadā 9 preču tirgotājiem, bet 2025. gadā – 4 preču tirgotājiem.

5.26.8. Citu preču tirgotājiem konstatētie pārkāpumi:

a) nav izpildīta VID prasība nodrošināt pārbaudes veikšanu un uzrādīt pieprasītos dokumentus;

b) nav veikta pietiekama klienta darījumu uzraudzība;

c) nav veikta pilnīga klienta identifikācija;

d) nav aktualizēta IKS;

e) nav veikts klienta sankciju pārkāpšanas riska novērtējums.

5.26.9. Salīdzinot veikto pārbaužu skaitu ar piemēroto sankciju skaitu, secināms, ka lielākoties pārbaudes ir noslēgušās bez soda sankciju piemērošanas vai "Konsultē vispirms" principa piemērošanas, kas izskaidrojams ar pārbaužu laikā konstatēto, ka citi preču tirgotāji ir reģistrējušies kā Novēršanas likuma subjekti, bet faktiski neatbilst Novēršanas likuma subjekta definīcijai, jo neveic darījumus skaidrā naudā.

5.26.10. NRA 2026 pārskata periodā no preču tirgotājiem saņemti 6 STR. Veikto pārbaužu laikā netika konstatēts, ka attiecīgais sektors nav ziņojis par aizdomīgiem darījumiem. FID nosūtītajos STR izmantotās aizdomīga darījuma vai darbības noziedzīga nodarījuma grupas pazīmes: noziedzīgs nodarījums valsts ieņēmumu (bij. nodokļu) jomā, ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju, citi noziedzīgi nodarījumi, mantiskie noziegumi (tostarp zādzība, laupīšana, krāpšana, piesavināšanās u. c.).

5.26.11. Kā sektora ievainojamību mazinošs faktors norādāms Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktais, ka nodokļu maksātājiem, kas veic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidrā naudā darījumus, kuru summa pārsniedz 7 200 EUR.

5.26.12. Par galveno preču tirgotāju risku var atzīt darījumu strukturēšanu, lai izvairītos no nepieciešamības iesniegt skaidras naudas deklarāciju. Savukārt gadījumos, kad preces vai pakalpojuma vērtība būtiski pārsniedz 10 000 EUR, galveno risku rada darījuma summas samazināšana, piedāvājot summas starpību apmaksāt skaidrā naudā, bet atlikušo starpību, izmantojot bezskaidru naudu. Šādus darījumus kā NILL tipoloģiju atzīst visā pasaulē, tādēļ preču tirgotājiem ir ļoti kritiski jāvērtē katrs gadījums, kad klients vēlas sadalīt maksājumu, samazināt bezskaidrā naudā maksājamo apmēru vai piedāvā citus darījuma strukturēšanas veidus, kuros darījuma apmaksā tiek iesaistītas trešās puses un skaidra nauda.

5.26.13. Sektora identificēto risku mazinošo pasākumu priekšlikumi: turpināt uzlabot sektorā iesaistīto darbinieku zināšanas NILL novēršanas jomā un pilnveidot izpratni par NILLTPF riskiem, turpināt uzlabot aizdomīgu darījumu uzraudzības un ziņošanas mehānismu un stiprināt uzraudzības pasākumu efektivitāti.

5.27. Darījumi ar kultūras pieminekļu sarakstā iekļautajiem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem

Darījumi ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Zems	Zems
NILL ievainojamība	Zems	Zems
NILL risks	Zems	Zems

5.27.1. NKMP veic uzraudzību darījumiem ar valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļautajiem valsts nozīmes pieminekļiem valsts pirmpirkuma tiesību izmantošanas procesā. Saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 8. panta pirmo daļu, valstij ir pirmpirkuma tiesības, ja īpašnieks atsavina valsts nozīmes kultūras pieminekli. Minētā tiesību norma ir attiecināma uz gadījumiem, kad NĪ ir reģistrēts kā patstāvīgs valsts aizsargājams kultūras piemineklis bez sadrumstalotas īpašumu struktūras vai sarežģīta īpašumtiesību statusa.

5.27.2. NRA 2026 pārskatā periodā pieteikti 18 darījumi, uz kuriem attiecināma valsts pirmpirkumu tiesību izmantošana (2023. gadā – 5, 2024. gadā – 9, 2025. gadā – 4). Kopējā darījumu vērtība pārskata periodā veidoja 9 729 973,50 EUR. NRA 2026 pārskata periodā neviena persona nav

vērsusies par pirmpirkuma tiesību izmantošanas izvērtēšanu attiecībā uz valsts nozīmes kustamiem kultūras pieminekļiem.

5.27.3. Sektora dalībnieki ir gan juridiskas, gan fiziskas personas, kas saimniecisku vai citu iemeslu dēļ ir pieņēmušas lēmumu kultūras pieminekli atsavināt. Kā norāda NRA 2026 pārskata periodā notikušo darījumu skaits, šis sektors ir salīdzinoši pasīvs. Latvijā nav konstatētas fiziskas vai juridiskas personas, kas personīgu vai saimniecisku interešu ietvaros specializētos tikai darījumos ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem. Arī potenciālos kultūras pieminekļu pircējus nav iespējams visaptveroši raksturot. Līdz ar to iespējams noteikt vienīgi vispārīgu klientu profilu – juridiskas personas, tostarp pašvaldības, un fiziskas personas, kas atsavina valsts nozīmes kultūras pieminekļus to uzturēšanas radītā apgrūtinājuma vai saimniecisku apsvērumu dēļ. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā tika konstatēts, ka visas identificētās fiziskās personas un juridisko personu PLG bija Latvijas valstspiederīgie.

5.27.4. Sektora ievainojamību veido:

a) Nekustamā kultūras pieminekļa vērtības noteikšana monetārā izteiksmē ir daudz sarežģītāka salīdzinājumā ar īpašumu, kuram nav piešķirts kultūras pieminekļa statuss. NĪ bez šāda statusa darījuma summas atbilstību iespējams izvērtēt, salīdzinot tos ar līdzīgiem piedāvājumiem vai balstoties uz Valsts zemes dienesta apkopoto informāciju par vidējām NĪ cenām Latvijā. Savukārt kultūras pieminekļa vērtības noteikšana nav pakļauta tikai tirgus apstākļiem un cenas noteikšanas standarta kritērijiem – tā jāvērtē arī kultūrvēsturiskās nozīmes ietvaros, ņemot vērā gan kultūras pieminekļa vecumu, gan saglabātības, autentiskuma un retuma, unikalitātes pakāpi. Ņemot vērā kultūras pieminekļa patiesās vērtības noteikšanas sarežģītību, arī ar NĪ vērtības apzinātu paaugstināšanu vai pazemināšanu saistīto risku izvērtēšana ir komplicētāka. Ievērojot to, ka pirmpirkuma tiesību tiesiskais regulējums piemērojams tikai tādās situācijās, kad tiek atsavināts valsts nozīmes kultūras piemineklis, risku novēršana attiecībā uz vietējās un reģiona nozīmes valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem netiek veikta.

b) Atbilstoši MK 2011. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 534 "Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem" 2. un 3. punktam, atsavinot valsts nozīmes kultūras pieminekli, pirkuma līgumu vai tā norakstu (uzrādot pirkuma līguma oriģinālu), pirms īpašumtiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā vai pirms lietas nodošanas (kustamam valsts nozīmes kultūras piemineklim) iesniedz NKMP vai tās reģionālajā nodaļā. Darījuma pārbaude tiek veikta, izvērtējot iesniegto dokumentu saturu valsts pirmpirkuma tiesību izskatīšanas procedūras ietvaros. Ja NKMP par darījumu nav informēta saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 8. panta pirmās daļas prasībām un tai nav iesniegti darījuma apliecinošie dokumenti MK 2011. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 534 "Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem" noteiktajā kārtībā, darījums tiek veikts bez Novēršanas likumā un NKMP iekšējās vadlīnijās noteiktās pārbaudes.

c) Saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 8. panta otro daļu aizliegts atsavināt viena kultūras pieminekļa vai pieminekļu kompleksa atsevišķas daļas, kā arī sadalīt vai apvienot zemi, ja tādējādi tiek apdraudēta kultūras pieminekļa saglabāšana. Ja NKMP nav informēta par valsts nozīmes kultūras pieminekļa sadali, valsts aizsargājama kultūras pieminekļa daļas īpašniekam īpašuma tiesību maiņas gadījumā vairs nav pienākums iesniegt darījumu apliecinošus dokumentus MK 2011. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 534 "Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem" noteiktajā kārtībā. Pastāv risks, ka nesankcionēta valsts nozīmes kultūras pieminekļa sadale var novest pie darījumu ķēdes, kas mākslīgi veidota ar mērķi izvairīties no valsts pirmpirkuma tiesību regulējuma piemērošanas un Novēršanas likuma un NKMP iekšējās vadlīnijās noteiktās darījumā iesaistīto pušu pārbaudes.

d) Saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 5. pantu NKMP nosaka kultūras pieminekļa, tā teritorijas un aizsardzības zonas uzturēšanas režīmu un saimnieciskās darbības ierobežojumus, kā arī darbības, kuras var veikt bez NKMP atļaujas, lai novērstu saglabājamo un aizsargājamo kultūrvēsturisko vērtību iznīcināšanu un bojāšanu. NKMP izdod vispārīgus administratīvus aktus valsts un reģiona nozīmes kultūras pieminekļiem, norādījumos iekļaujot informāciju arī par noteikto kārtību kultūras pieminekļa

atsavināšanas gadījumā. Lai arī valsts vai reģiona nozīmes kultūras pieminekļa īpašniekam ir pienākums informēt NKMP par nodomu kultūras pieminekli atsavināt, pastāv iespēja, ka tas tiek atsavināts, piemēram, dāvināts, par to neinformējot NKMP. Šādā gadījumā nav iespējams veikt ar īpašnieka maiņu saistīto risku izvērtēšanu.

e) Atsaucoties uz FID identificētajiem NĪ sektora riskiem[569], Novēršanas likumā un NKMP iekšējās vadlīnijās noteiktās darījumā iesaistīto pušu pārbaudes iespējams apiet, nekustamus valsts nozīmes kultūras pieminekļus īpašumā iegūstot netieši, t. i., iegādājoties kontrolējošu kapitāldaļu juridiskajā personā, kurai pieder konkrētais piemineklis. Šādos gadījumos faktiskā īpašumtiesību maiņa netiek reģistrēta Zemesgrāmatā, jo NĪ kontrolējošā juridiskā persona paliek nemainīga. Lai slēptu valsts nozīmes kultūras pieminekļu atsavināšanas darījumu patieso būtību vai iesaistītās personas, var tikt izmantotas fiktīvas vai formāli šim nolūkam izveidotas juridiskās personas.

5.27.5. NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti pārkāpumi un nav piemēroti sodi. 2023. gadā konstatēts, ka 1 darījuma summa ievērojami pārsniedz zemes kadastrālo vērtību. Ņemot vērā, ka pirkuma līgumā ietvertajā darījuma aprakstā skaidrots, ka darījuma summa sastāv no meža zemes un mežaudzes vērtības, kas atbilst vidējai meža īpašuma cenai, nav pamats uzskatīt, ka NĪ vērtība tika mākslīgi paaugstināta. 2023. gadā 1 darījuma ietvaros noslēgts draudzības pirkuma līgums. Konkrētajā gadījumā konstatēts juridisks pamatojums – draudzības pirkuma līgums slēgts, balstoties uz personisko labvēlību (darījuma puses vienoja radniecīgas saites).

5.27.6. Valsts nozīmes nekustamiem kultūras pieminekļiem NILL draudi izriet no NĪ sektorā identificētajiem riskiem.

5.27.7. NĪ, kura sastāvā esošajam kadastra objektam ir piešķirts kultūras pieminekļa statuss, var tikt tieši vai netieši iesaistīts NILL shēmās, krāpšanas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas gadījumos, radot riskus valsts nozīmes kultūras pieminekļu turpmākajai saglabāšanai un uzturēšanai. Piemēram, NĪ – kultūras pieminekļa vai zemes īpašuma, kura teritorijā atrodas nekustamais kultūras piemineklis – vērtības palielināšana vai samazināšana bez skaidra ekonomiskā pamatojuma var norādīt uz darījuma dalībnieku izvairīšanos no saistošo nodokļu nomaksas, radīt aizdomas par darījumā iesaistītās naudas izcelsmi, kā arī radīt aizdomas, ka darījums daļēji veikts ar noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtu skaidru naudu.

5.27.8. Darījumos ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem identificēti šādi potenciālie riski:

a) Zema vai augsta pārdošanas līguma summa bez skaidra ekonomiskā pamatojuma var radīt šaubas, ka NĪ vērtība tiek mākslīgi samazināta vai palielināta, tādējādi radot iespēju ātri iepludināt NIL NĪ tirgū. Lai izvērtētu nekustamā kultūras īpašuma vērtību, jāņem vērā arī ar kultūras pieminekļa statusu saistīto apgrūtinājumu – ierobežojumiem saimnieciskajā darbībā, aizsardzības zonu ievērošanu, vietas sakopšanu, pieejamības nodrošināšanu publiskai apskatei u. c. nosacījumiem, kas var ietekmēt nekustamā kultūras pieminekļa vērtību un sākotnēji norādīt uz tās neatbilstību.

b) Sarežģīti darījumi bez skaidri saprotama ekonomiskā vai juridiskā mērķa ne tikai apgrūtina darījumu uzraudzību, bet tie var tikt izmantoti, lai maskētu līdzekļu izcelsmi vai piederības maiņu un izvairītos no PLG identifikācijas.

c) Informācijas slēpšana par gala lietotāju vai gala lietojumu, tās sniegšana tikai pēc atsevišķa pieprasījuma vai informācija par gala lietojumu ir neskaidra, vai neprecīza un rada šaubas par līdzekļu izcelsmi un PLG.

d) NĪ tiek pārdots tālāk īsā laika periodā, kas var norādīt, ka darījuma iesaistītās puses ir savstarpēji saistītas personas, kas saskaņoti rīkojušās tā, lai mākslīgi paaugstinātu darījuma vērtību un/vai izvairītos no nodokļu nomaksas, NIL tālāk legalizējot.

[569] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.* Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.

e) Paziņošanas pienākuma un valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtības apzināta neievērošana var norādīt uz izvairīšanos no Novēršanas likumā un NKMP iekšējās vadlīnijās noteiktās darījumā iesaistīto pušu pārbaudes.

f) Kaut arī NĪ darījumi var notikt tikai ar bezskaidras naudas maksājumu, normatīvais regulējums nenosaka, ka NĪ darījumiem jānotiek tikai starp Latvijā vai ES reģistrētām kredītiestādēm. Darījuma dalībnieku izvēle veikt NĪ atsavināšanas darījumu starp trešajās valstīs reģistrētām kredītiestādēm var radīt aizdomas, ka darījums apzināti veikts kredītiestādēs, kas reģistrētas valstīs ar vāju kredītiestāžu, MI/ENI uzraudzību, tādējādi apejot Novēršanas likumā noteiktās procedūras.

g) NĪ darījuma dalībnieks, tā pārstāvis vai PLG ir iekļauts ANO Drošības Padomes, ES Padomes un Latvijas nacionālo sankciju sarakstos. Darījumi ar līdzekļiem, kas rada aizdomas, ka tie pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē persona, kura iekļauta ANO Drošības Padomes, ES Padomes un Latvijas nacionālo sankciju sarakstos, uzskatāms par riskantu. NKMP kā Novēršanas likuma subjektu UKI ir pienākums ziņot FID par pārbaužu laikā konstatētajiem aizdomīgiem darījumiem.

h) Publiski pieejamā informācija par klientu, tā PLG, pilnvaroto personu, darījumu partneriem, klienta vai tā PLG saimniecisko vai personisko darbību ir pretrunā ar klienta sniegto informāciju vai publiski pieejamā informācija norāda, ka persona, iespējams, ir iesaistīta noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā vai pret to ir celta apsūdzība par mantiska rakstura noziegumiem, vai ir zināms, ka tai ir saikne ar personām, kas izdarījušas noziedzīgus nodarījumus vai personām, kas iekļautas ANO Drošības Padomes, ES Padomes un Latvijas nacionālo sankciju sarakstos.

i) NĪ, kura sastāvā ir valsts nozīmes kultūras piemineklis, darījuma dalībnieks, tā pārstāvis vai PLG ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju.

5.27.9. Izvērtējot NKMP pārbaudīto darījumu skaitu un raksturu, tajā skaitā to, ka FID nav iesniegti STR NRA 2026 pārskata periodā, NILL riska līmenis darījumiem ar nekustamajiem un kustamajiem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem ir novērtēts kā zems. Uz NRA 2026 pārskata periodu attiecināmais NILL riska līmenis ir saglabājies tāds pats kā NRA 2023 pārskata periodā noteiktais, ņemot vērā, ka uzraudzības procesa ietvaros nav konstatēti pārkāpumi un FID nav saņēmis informāciju par aizdomīgiem darījumiem.

5.27.10. Ņemot vērā, ka NKMP informāciju par darījumiem ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem iegūst tikai pēc darījuma noslēgšanas, kad pārdevējs pirms īpašumtiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā iesniedz pirkuma līgumu vai tā norakstu (uzrādot pirkuma līguma oriģinālu). Līdz ar to NKMP nav iespēju veikt preventīvus uzraudzības pasākumus darījuma norises laikā vai pārliecināties par Novēršanas likumā noteikto pienākumu izpildi atsavināšanas procesā. Vienlaikus jāņem vērā, ka darījumiem ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem jau tiek piemērota uzraudzība saskaņā ar likumu "Par kultūras pieminekļu aizsardzību", tostarp valsts pirmpirkuma tiesību institūts, lai gan praksē NKMP pirmpirkuma tiesības izmantojusi tikai atsevišķos gadījumos. Ņemot vērā minēto, būtu lietderīgi izvērtēt, vai Novēršanas likumā noteiktais uzraudzības modelis attiecībā uz darījumiem ar valsts nozīmes kultūras pieminekļiem ir efektīvs un atbilst riskos balstītas pieejas principam.

5.28. Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē

Personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.28.1. 2025. gadā NKMP pārraudzībā bija 79 Novēršanas likuma subjekti, kas darbojas mākslās un antikvāro priekšmetu apritē, 2024. gadā - 74, savukārt 2023. gadā – 63. 2024. gadā sektora kopējais apgrozījums bija 9 423 720 EUR, salīdzinājumā ar 2023. gadu, 2024. gadā tas ir samazinājies par 12 %.

5.28.2. Lai identificētu personas, kas ietilpst konkrētajā sektorā, NKMP balstās uz klātienes un neklātienes pārbaužu procesā izvērtētajām tirdzniecības vietām un UR pieejamo informāciju, vērtējot juridiskās personas, kas savu uzņēmējdarbību reģistrējušas ar atbilstošiem NACE kodiem (47.79, 47.91, 47.99). Novēršanas likuma subjektu identificēšana, vadoties pēc UR publicētajiem datiem, šobrīd vērtējama kā nepilnīga – reizēm juridiskas personas, kuru uzņēmējdarbība ir saistīta ar kultūras priekšmetu apriti, uzņēmumu ir reģistrējušas citā uzņēmējdarbības veida kategorijā.

5.28.3. Latvijā mākslas un antikvāro priekšmetu aprite tiek realizēta galvenokārt antikvariātos, mākslas galerijās, interneta vietnēs, entuziastu organizētos tirdziņos un individuāli starp kolekcionāriem. Piedāvājumu galvenokārt veido antikvāri un mūsdienu dekoratīvi lietišķie mākslas priekšmeti, tēlotāja mākslas darbi dažādās tehnikās, mēbeles, grāmatas, arhitektūras detaļas un citi kultūras priekšmeti. Salīdzinot ar citu ES valstu, piemēram, Francijas, Spānijas, Itālijas, Apvienotās Karalistes, Šveices, Beļģijas mākslas tirgu apgrozījumu un darījumu daudzumu, Latvijā šis sektors ir vērtējams kā ar salīdzinoši zemu aktivitāti.

5.28.4. Novēršanas likuma subjektu klienti ir fiziskas personas, bet nereti to sniegtos pakalpojumus izmanto arī juridiskas personas. NKMP identificēto Novēršanas likuma subjektu klientu loku iespējams sadalīt 2 grupās – mākslas procesos un kultūras priekšmetu vēsturiskajā attīstībā ieinteresētas personas un personas, kas veic darījumus ar kultūras priekšmetiem ar mērķi veikt ilgtermiņa finanšu ieguldījumu. Saskaņā ar NKMP pieejamo informāciju Novēršanas likuma subjektu kopējais klientu skaits Covid-19 pandēmijas seku un Eiropas Padomes pieņemtās Regulas Nr. 2022/428, ar kuru groza Regulu Nr. 833/2014 par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā, ietekmē ir samazinājies. Liela daļa no Novēršanas likuma subjektu klientiem bija tūristi, tajā skaitā no Krievijas.

5.28.5. Darījumi ar mākslas un antikvārajiem priekšmetiem galvenokārt ir saistāmi ar personiska rakstura interesi un tikai atsevišķi kolekcionāri darījumus balsta uz izsvērtiem lēmumiem, izvērtējot investīciju ienesīgumu. Ietekmējoties gan no pieprasījuma, gan lokālo mākslas galeriju un antikvariātu piedāvājuma, liela apjoma darījumi ar sevišķi vērtīgiem kultūras priekšmetiem Latvijas mākslas tirgū notiek salīdzinoši reti. Latvijas mākslas tirgus nav uzskatāms arī par pastiprinātas intereses objektu ietekmīgu starptautisko kolekcionāru vidū, ņemot vērā, ka piedāvājuma lielāko daļu veido galvenokārt no citām ES valstīm ievesti un nacionālā mērogā nozīmīgi, nevis sevišķi izmeklēti un ļoti reti mākslas un antikvāri priekšmeti.

5.28.6. Sektora ievainojamība lielā mērā ir saistāma ar diskrētuma politiku mākslas tirgū iesaistīto personu vidū, tādejādi palielinot pieejamību NILL. Starptautisko TAI vērtējums norāda, ka mākslas tirgus salīdzinājumā ar citām tirdzniecības nozarēm pakļauts augstākam nelikumīgas finanšu darbības riskam, jo juridiskā ziņā apšaubāmu darījumu īpatsvars tajā ir ievērojami lielāks nekā citos tirgos. Sektora ievainojamību veicina arī kultūras priekšmetu aprites specifika, tostarp grūtības izsekot kultūras priekšmetu izcelsmei, īpašumtiesību vēsturei un trešo pušu starpnieku piesaistei nozarē, nepietiekamus pasākumus vai to neesamību klientu identificēšanai un pārbaudei, kā arī ierobežota ziņošana par aizdomīgiem darījumiem. Sektora specifika rada arī izaicinājumus noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, ko ietekmē arī izmeklēšanas prioritāšu trūkums šajā jomā, ierobežoti operatīvo iestāžu resursi, kā arī starptautiskās sadarbības sadrumstalotība.

5.28.7. Sektorā ievainojamību veido:

a) Tiesiskā regulējuma, kas liktu personām, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apritē reģistrēties vai sertificēties kā jomas pārstāvjiem, un licencēšanas sistēmas neesamība. Tādejādi samazinās iespēja pilnvērtīgi apzināt un uzraudzīt visus esošos Novēršanas likuma subjektus.

b) Nepastāv profesionālas, apvienojošas kultūras priekšmetu tirgotāju organizācijas, kas varētu būt valsts sektora sarunu partneris situācijas pilnveidošanai.

c) Normatīvā regulējuma, kas regulē kultūras priekšmetu tranzītu, problemātika.

d) Tirgus dalībnieki, kas pērk, pārdod, glabā vai izved no valsts mūsdienu kultūras priekšmetus – kultūras priekšmetus, kas neatbilst MK 2016. gada 20. decembra noteikumos Nr. 846 noteiktajām kultūras priekšmetu kategorijām netiek uzraudzīti šo kategoriju nepilnību dēļ.

e) Kultūras priekšmetu aprites nodrošināšanai arvien vairāk tiek izmantotas digitālās platformas, tajā skaitā sociālie tīkli. Šādu tirdzniecības kanālu izmantojums noziedzīgos nodarījumos iesaistītām personām sniedz lielāku iespēju viltot vai slēpt savu identitāti.

f) Pieaugošu apdraudējumu rada arī dažādas ziņapmaiņu platformas, piemēram, *Telegram*.

g) Iespēja brīvi manipulēt ar mākslas darbu cenām (it īpaši laikmetīgās mākslas darbiem), ievērojot klienta – pārdevēja privātumu darījuma ietvaros, tādejādi neradot pilnvērtīgu priekšstatu par vidējām cenām mākslas tirgū.

h) Kultūras priekšmetu apritē iesaistītās personas ir informētas par nepieciešamību ievērot profesionālās ētikas principus, lai mazinātu potenciālos draudus iesaistīties darījumos ar nelikumīgi iegūtiem kultūras priekšmetiem. Kā viens no praktiskiem pamatinstrumentiem ir UNESCO 1999. gadā izstrādātais Starptautiskais kultūras priekšmetu tirgotāju ētikas kodekss, taču šim kodeksam nav tiesiski saistoša spēka un tā pamatā ir brīvprātīga kultūras priekšmetu tirgotāju atbildība.

5.28.8. Kultūras priekšmetu izmantošana NILL galvenokārt notiek, pērkot un pārdodot priekšmetus, kuru izcelsme nerada aizdomas – tie ir tādi kultūras priekšmeti kā mākslas tirgū aktuālas gleznas, nevis antikvārie priekšmeti. Gleznas vai cita veida tēlotājas mākslas darbi ir sevišķi izdevīgs instruments NILL shēmu īstenošanā, jo tie ir salīdzinoši viegli pārvietojami un tiem var būt piesaistīta nozīmīga un manipulējama naudas vērtība. Mākslas darbu pirkšana un pārdošana parasti ir pilnīgi likumīga, un tirgus īstenotā privātuma prakse bez īpašiem apgrūtinājumiem ļauj slēpt informāciju par īpašumtiesībām, tirdzniecības ķēdēm un veiktajiem darījumiem. Darījumi var tikt veikti skaidrā naudā vai tiek veikta kultūras priekšmetu maiņa, un šādu darbību kontrolei nav pieejami efektīvi mehānismi. Senlietu un antikvāro priekšmetu izmantošana NILL nolūkos ir salīdzinoši sarežģītāka, jo nereti šie priekšmeti ir zagti vai nelikumīgi izvesti no to izcelsmes valsts, tādejādi padarot darījumus par nelikumīgiem dažādās jurisdikcijās. Lai legalizētu šos kultūras priekšmetus, tiek veiktas papildu darbības, lai maskētu vai viltotu šo priekšmetu izcelsmi. Visbiežāk, lai neizraisītu muitas darbinieku uzmanību, nosūtīšanas vai izvešanas dokumentos tiek norādīta maldinoša/viltota informācija par priekšmeta materiālu, vērtību, izcelsmi.

5.28.9. NRA 2026 pārskata periodā Novēršanas likuma subjekti nav iesnieguši STR. Savukārt NKMP NRA 2026 pārskata periodā nav konstatējusi pārkāpumus un piemērojusi sodus.

5.28.10. Draudus rada:

a) Mākslas un antikvāro priekšmetu tranzīts un izvešana uz trešajām valstīm, īpaši Krieviju un Apvienoto Karalisti, ar ko šajā jomā iesaistītajām personām ir ciešākas darba attiecības.

b) Valsts aizsargājamo kultūras priekšmetu, tai skaitā senlietu, kas ir datējamas līdz 17. gadsimtam ieskaitot un līdz ar to atrodas Latvijas Republikas īpašumā, nelegāla mākslas un antikvāro priekšmetu aprite tirdzniecības vietās, kā arī Latvijas un ārvalstu interneta vietnēs.

c) Mākslas priekšmetu, kas atrodas kādā zagto un zudušo mākslas priekšmetu datubāzē, nelegāla izvešana no Latvijas Republikas vai ievešanas tajā.

5.28.11. Ņemot vērā Latvijas mākslas tirgū pieejamo mākslas un antikvāro priekšmetu relatīvi nelielo vērtību, sektors nav uzskatāms par pievilcīgu NILL veikšanai. Turklāt lokālā tirgus izmēra dēļ informācijas apmaiņa starp sektorā iesaistītajām personām par liela apjoma darījumiem norit salīdzinoši operatīvāk, pretstatā valstīm, kurās mākslas tirgu ik gadu veido regulāri darījumi vairāku miljonu EUR apmērā. NRA 2026 pārskata periodā nav konstatēti pārkāpumi Novēršanas likuma subjektu un viņu klientu vidū, kā arī vispārējās tendences nav mainījušās, līdz ar to sektora riska līmenis ir novērtēts kā vidēji zems.

5.28.12. Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

a) Grozījumi Novēršanas likumā, skaidri definējot Novēršanas likuma subjektu tvērumu attiecībā uz kultūras priekšmetu apritē iesaistītajām personām (definēt savstarpēji saistītus

darījumus un noteikt konkrētu laika periodu, kurā veikti darījumi 10 000 EUR vai lielākā apmērā u. c.).

b) Aktīva un koordinēta sadarbība ar TAI, muitu, pastu, uzturot komunikāciju par sektora aktualitātēm.

c) Regulāra sadarbība ar citu valstu, īpaši Baltijas valstu kultūras mantojuma aizsardzības un TAI, lai samazinātu nelegālu bez atļaujas esošu kultūras priekšmetu pārvešanu pāri robežām.

d) Personu, kas darbojas kultūras priekšmetu apritē, reģistrācijas sistēmas izveide (t. sk. grozījumi normatīvajos aktos un sistēmas izstrāde).

5.29. Maksātnespējas procesa administratori

Maksātnespējas procesa administratori	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.29.1. Atbilstoši maksātnespējas reģistra[570] datiem NRA 2026 pārskata perioda beigās bija 131 maksātnespējas administrators, no kuriem 122 administratori aktīvi darbojās profesijā, savukārt 9 administratoriem ir ierobežota amata darbība (t. i., apturēta amata darbība[571] vai administrators atstādināts no amata darbību veikšanas[572]). Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu administratoru skaits ir samazinājies par aptuveni 16 % – amata darbība izbeigta 24 administratoriem, no kuriem 12 administratori atcelti no amata, savukārt 12 administratori ir atbrīvoti no amata pēc paša vēlēšanās. Administratoru atcelšanas pamatojums: 6 administratori nepieteicās kvalifikācijas eksāmena kārtošanai, 1 administratoram atteikta kvalifikācijas eksāmena kārtošana, 4 gadījumos konstatēta ļaunprātīga pilnvaru izmantošana[573], bet 1 gadījumā par pamatu kalpoja apstāklis, ka tiesa 2 reizes bija atcēlusi administratoru no pienākumu pildīšanas normatīvo aktu pārkāpumu dēļ[574].

5.29.2. Administrators ir valsts amatpersona, kas īsteno valsts deleģētu funkciju – vadīt maksātnespējas procesu.[575] Administratoram maksātnespējas procesā ir plašas pilnvaras, tostarp pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses. Administrators kļūst par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus.[576] Administratoru konkrētajā maksātnespējas procesā ieceļ tiesa, izmantojot EMUS[577] uzturēto administratoru pretendentu sarakstu un tiesu informatīvās sistēmas nodrošinātu automatizētu un nejaušības principā balstītu atlasi.[578] Līdz ar to administrators konkrētajā maksātnespējas procesā tiek iecelts pēc nejaušības principa un nevar izvēlēties savu klientu – maksātnespējīgo subjektu, kā arī nevar atteikties no darījuma attiecībām ar to. Veids, kā administratoru ieceļ konkrētajā maksātnespējas procesā un viņa pilnvaru apjoms un veiktās funkcijas novērtējuma periodā nav mainījušās, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu.

5.29.3. Uz 2025. gada beigām bija aktīvi aptuveni 2 100 maksātnespējas procesi. Vidēji viena administratora lietvedībā ir 16 maksātnespējas procesi (6 juridiskās personas maksātnespējas procesi un 10 fiziskās personas maksātnespējas procesi). Viena administratora lietvedībā esošo maksātnespējas procesu skaits NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies, ko varētu skaidrot ar vispārējo tendenci, ka ik gadu samazinās pasludināto maksātnespējas procesu skaits. MKD

[570] Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais Maksātnespējas reģistrs. Pieejams: https://maksatnespeja.ur.gov.lv/insolvency/practitioner/lv.
[571] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 17.[4] pantam.
[572] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 17.[3] pantam.
[573] Maksātnespējas likuma 22. pants.
[574] Maksātnespējas likuma 17.[2] pants.
[575] Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa.
[576] Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 secinājumu daļas 24.2. punkts. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/278733-par-2014-gada-25-septembra-likuma-grozijumi-maksatnespejas-likuma-2-panta-un-2014-gada-30-oktobra-likuma-grozijumi-likuma-par-i.
[577] Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma.
[578] Maksātnespējas likuma 19. pants.

ieskatā šobrīd administratoriem ir adekvāta noslodze, kas ļauj administratoram īstenot arī viņa Novēršanas likumā noteiktos pienākumus. Lielākā daļa klientu (89 %) novērtēti kā zema riska, ņemot vērā, ka parādnieki ir Latvijas vai ES/EEZ rezidenti ar kontiem ES/EEZ valstu kredītiestādēs.

5.29.4. No 2024. gada 1. aprīļa administratori ir arī Sankciju likuma subjekti, līdz ar to MKD uzrauga arī starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteikto ierobežojumu izpildi administratoru darbā[579] ar tiesībām nepieciešamības gadījumā piemērot administratīvās sankcijas.[580]

5.29.5. MKD NRA 2026 pārskata periodā ir veicis 78 pārbaudes (17 klātienes un 61 neklātienes pārbaudi) attiecībā uz Novēršanas likuma prasību izpildi un 14 neklātienes pārbaudes attiecībā uz Sankciju likuma prasību izpildi.

5.29.6. NRA 2026 pārskata periodā MKD[581] Novēršanas likumā[582] un Sankciju likumā[583] noteiktās sankcijas saistībā ar normatīvo aktu pārkāpumiem NILLTPF un sankciju jomā piemēroja 17 administratoriem: 1 lēmums par brīdinājuma izteikšanu; 16 lēmumi ar kopējo piemēroto soda naudu 5 050 EUR apmērā.[584] Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, konstatējams sankciju piemērošanas gadījumu skaita un piemēroto sodu apmēra pieaugums, kas skaidrojams gan ar nepilnu iepriekšējo novērtējuma periodu, gan ar būtisku pārkāpumu skaita pieaugumu 2023. gadā – no kopējā NRA 2026 pārskata periodā piemēroto sankciju skaita 10 lēmumi pieņemti 2023. gadā, savukārt 2024. gadā pieņemti 2 lēmumi, bet 2025. gadā – 5 lēmumi par sankciju piemērošanu. Minētais skaidrojams ar pakāpenisku administratoru izpratnes uzlabošanos, kas balstās MKD īstenoto uzraudzības pasākumu efektivitātē. Būtiskākie konstatētie pārkāpumi: nav dokumentēts klienta izpētes process, nav nodrošināta dokumentu glabāšana (6 gadījumi), novēloti veikta klienta izpēte (5 gadījumi), novēloti izstrādāts IKS (5 gadījumi), nekavējoties nav ziņots par konstatētajiem aizdomīgiem darījumiem (4 gadījumi). Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu tiek pieļauti mazāk pārkāpumu saistībā ar ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem, klienta izpētes neveikšanu un citām darbībām, kas raksturo Novēršanas likuma subjektu vispārēju izpratni par NILLTPFN pamatjautājumiem.

5.29.7. NRA 2026 pārskata periodā FID kopumā saņēma 102 STR no maksātnespējas administratoriem. Salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu kopējais iesniegto STR skaits ir palielinājies. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā novērojama pakāpeniska FID iesniegto STR skaita samazināšanās (no 47 STR 2023. gadā līdz 26 STR 2025. gadā), gan maksātnespējas administratoru kā ziņotāju skaita samazināšanās (no 29 ziņotājiem 2023. gadā līdz 14 ziņotājiem 2025. gadā). Minētā tendence var būt skaidrojama gan ar administratoru skaita samazināšanos NRA 2026 pārskata periodā, gan ar rūpīgāku aizdomīgu darījumu izvērtēšanu pirms STR iesniegšanas.

5.29.8. Maksātnespējas sektorā saskatāms korupcijas drauds, kas saistīts ar administratoru ekskluzīvo kompetenci pārņemt parādnieka dokumentus un norēķinu kontus, izvērtēt parādnieka veiktos darījumus un parādnieka bijušo amatpersonu rīcību un atbildību. Arī naudas līdzekļu piesavināšanās iespēja saistāma ar administratora pienākumu pārvaldīt parādnieka naudas līdzekļus. Savukārt draudi, kas izriet no citu maksātnespējas procesā iesaistīto personu rīcības, pamatā saistāmi ar maksātnespējas procesa kavēšanu, pilnīgas informācijas un dokumentu nesniegšanu administratoram, kas, savukārt, liedz administratoram iespēju pilnvērtīgi izvērtēt parādnieka darījumus.

5.29.9. Maksātnespējas sektorā konstatētas šādas tipoloģijas:

[579] Sankciju likuma 13. panta 4^{10} daļa.
[580] Sankciju likuma 13.^{2} pants.
[581] Saskaņā ar Novēršanas likuma 45. panta pirmās daļas 10. punktu un 77. panta pirmo daļu administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē uzrauga un kontrolē Administratoru asociācija un MKD. Saskaņā ar Novēršanas likuma 77. panta pirmo daļu šā likuma 78. panta pirmajā daļā noteiktās sankcijas attiecībā uz administratoriem piemēro MKD pēc Administratoru asociācijas ierosinājuma vai bez tā, ja MKD uzraudzības un kontroles pasākumus veicis patstāvīgi. Saskaņā ar Sankciju likuma 13.^{2} panta pirmo daļu MKD ir tiesīgs piemērot administratīvās sankcijas un uzraudzības pasākumus to uzraudzībā esošajām personām par starptautisko un nacionālo sankciju prasības regulējošu normatīvo aktu pārkāpumiem attiecībā uz IKS un sankciju riska pārvaldību.
[582] Novēršanas likuma 78. pants.
[583] Sankciju likuma 13.^{2} panta otrā daļa.
[584] Daļa no lēmumiem pieņemti par pārbaudēm, kas uzsāktas pirms novērtējuma perioda.

a) Finanšu līdzekļi tiek pārvietoti un strukturēti ar mērķi tos attālināt no sākotnējās izcelsmes vietas, simulējot šķietami legālus darījumus, un līdzekļi tiek ieguldīti NĪ vai kustamās mantas iegādē.

b) Veicot fiktīvu aizdevumu izsniegšanu, līdzekļi tiek pārvietoti no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota.

c) Veicot tirdzniecības darījumus, t. sk. par ievērojami paaugstinātu vai pazeminātu cenu, vai viltojot preču daudzumu, NIL tiek maskēti un/vai sapludināti ar legāliem līdzekļiem.

d) Vietējo un ārvalstu juridisku personu, kas formāli neatbilst čaulas veidojuma pazīmēm, konti tiek izmantoti, lai fiktīvu darījumu aizsegā pārvietotu līdzekļus no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota.

e) Fiziskas personas neizskaidrojami ienākumi, par kuriem nevar gūt pārliecību par to izcelsmi/labklājību.

5.29.10. Sektora riska līmenis novērtējams kā vidēji zems. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu riska līmenis kopvērtējumā saglabājas nemainīgs, vienlaikus atsevišķi ievainojamības faktori ir par vienu vērtējumu samazinājuši savu ietekmi uz sektoru (uzraudzības efektivitāte, zināšanas par NILLTPFN, risku novērtējuma un IKS efektivitāte, STR efektivitāte, neatkarīgu informācijas avotu pieejamība). Minētais skaidrojams ar pakāpenisku administratoru izpratnes uzlabošanos un MKD īstenoto plānveida un preventīvo uzraudzības pasākumu efektivitāti.

Secinājumi par normatīvā regulējuma tvērumu un turpmākās rīcības ieteikumi

5.29.11. Maksātnespējas administratori nav to subjektu vidū, uz kuriem saskaņā ar FATF rekomendācijām attiecināmas NILLTPFN prasības.[585]

5.29.12. Tāpat maksātnespējas administratori nav iekļauti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1624[586] 3. pantā noteiktajā subjektu lokā, uz kuriem attiecināmas minētās regulas prasības. Vienlaikus Direktīvas (ES) 2015/849[587] 4. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1640[588] 3. pants paredz dalībvalstīm iespēju piemērot Regulas (ES) 2024/1624 prasības arī citu nozaru subjektiem. Šādai pieejai jābūt pamatotai ar identificētiem NILLTPF riskiem.

5.29.13. Pamatojoties uz sektora visaptverošu novērtējumu gan NRA 2023 pārskata periodā, gan NRA 2026 pārskata periodā, maksātnespējas sektora NILL draudi, ievainojamība un risks ir novērtēti kā vidēji zemi. NRA 2026 nav identificēti Latvijas nacionālajai riska videi raksturīgi apstākļi, kas pamatotu šā sektora turpmāku iekļaušanu Novēršanas likuma subjektu lokā papildus FATF rekomendācijās un Regulā (ES) 2024/1624 noteiktajam subjektu lokam. Līdz ar to NRA 2026 sektora risku novērtējums nesniedz riskos balstītu pamatojumu šā sektora saglabāšanai Novēršanas likuma subjektu lokā kā papildu regulējamai subjektu kategorijai.

5.29.14. Ja maksātnespējas administratori arī turpmāk tiek saglabāti Novēršanas likuma subjektu lokā, NILLTPF risku mazināšanai un efektīvas uzraudzības nodrošināšanai būtu īstenojami šādi pasākumi:

a) Noteikt sektoram 1 UKI – MKD (sākot no 2026. gada 1. oktobra TM[589]). Tas paaugstinātu uzraudzības efektivitāti un būtu samērīgi ar sektoram identificēto riska līmeni un sektora lielumu.

[585] FATF. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Rekomendācijas Nr. 22, 23 un 28. Pieejams: www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html.
[586] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1624 (2024. gada 31. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1624/oj.
[587] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj.
[588] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1640 (2024. gada 31. maijs) par mehānismiem, kas dalībvalstīm jāievieš, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 un groza un atceļ Direktīvu (ES) 2015/849. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj.
[589] Ministru kabineta 2026. gada 10. marta rīkojums Nr. 14 "Par Maksātnespējas kontroles dienestu"

b) Neatkarīgi no tā, vai maksātnespējas administratori arī turpmāk būs Novēršanas likuma subjekti, jāturpina īstenot preventīvie uzraudzības pasākumi, koncentrējoties uz administratoru izglītošanu par NILLTPFN aktualitātēm, lai nepieciešamības gadījumā administratori varētu atpazīt aizdomīga darījuma pazīmes un atbilstoši reaģēt.

c) Izveidot tehnisku risinājumu vai centralizētu informācijas apmaiņas sistēmu, kas maksātnespējas administratoriem nodrošinātu iespēju efektīvi iegūt Latvijas finanšu iestāžu rīcībā esošos kontu pārskatus par parādnieka darījumiem noteiktā periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, vienlaikus samazinot ar kontu pārskatu sagatavošanu un iegūšanu saistītās izmaksas gan kredītiestādēm, gan administratoriem.

d) Izvērtēt tiesiskā regulējuma pilnveidošanu, nosakot parādnieka pārstāvja pienākumu maksātnespējas administratoram iesniegt pilnīgu informāciju par visiem parādnieka norēķinu kontiem, tostarp ārvalstīs atvērtiem kontiem, kā arī attiecīgos kontu pārskatus par noteikto periodu.

5.30. Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus

Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidējs	Vidējs
NILL ievainojamība	Vidējs	Vidējs
NILL risks	Vidējs	Vidējs

5.30.1. NRA 2026 pārskata perioda beigās VID uzraudzībā bija 3 inkasācijas pakalpojumu sniedzēji, un to skaits, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, nav mainījies, līdz ar to sektora izmērs un īpatsvars Latvijas ekonomikā joprojām vērtējams kā zems.

5.30.2. Inkasācijas pakalpojumu sniedzējiem ir noteiktas salīdzinoši efektīvas un stingras darbības sākšanas kontroles, kas ierobežo iespēju noziedzniekiem vai to sabiedrotajiem darboties konkrētajā sektorā.

5.30.3. Inkasācijas pakalpojumu sniedzēji piedāvā šādus inkasācijas pakalpojumus:

a) naudas pārvadājumus, kas ietver naudas un citu vērtslietu fizisku transportēšanu starp naudas apstrādes centriem, komercbanku un Latvijas Bankas filiālēm, kā arī klientu tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas vietām, ko nodrošina bruņoti, speciāli ekipēti un mācīti darbinieki, izmantojot īpaši aprīkotu, bruņotu un citādi tehniski aizsargātu transportu, mūsdienīgas sistēmas, t. sk. globālās navigācijas sistēmu (GPS), kas nodrošina gan efektīvas loģistikas izveidi, gan drošību;

b) klienta materiālo vērtību aizsardzību;

c) naudas apstrādi, kas ietver skaidras naudas pārvedumus, nodrošinot klientu ar informāciju par pārveduma rezultātu, viltojumu, maksāšanai nederīgu un bojātu naudas zīmju identificēšanu, pārvedumu veikšanu attiecīgajos klientu bankas kontos, piegādei paredzētās skaidrās naudas sagatavošanu (maiņas naudu – monētas), skaidrās naudas un citu vērtību uzglabāšanu un atskaišu sagatavošanu klientam;

d) bankomātu apkalpošanu, kas ietver skaidrās naudas atlikumu bankomātos uzraudzību un apkalpošanas plānošanu, bankomātu kasešu nomaiņu, bankomātu kasešu uzpildi un iztukšošanu, skaidrās naudas apstrādi.

5.30.4. Inkasācijas pakalpojumu pieejamība tirgū nav ierobežota, pakalpojumu saņēmējiem ir iespējas izvēlēties sev piemērotāko piedāvājumu, kā arī, ja nepieciešams, mainīt pakalpojuma sniedzēju.

5.30.5. NRA 2026 pārskata VID veiktajā aptaujā 1 sektora dalībnieks norādījis, ka tā apgrozījums ir no 80 000 EUR līdz 160 000 EUR, savukārt atlikušie 2 sektora dalībnieki norādījuši, ka to apgrozījuma gadā pārsniedz 1 miljonu EUR.

5.30.6. NRA 2026 pārskata periodā VID inkasācijas pakalpojumu sniedzēju sektorā veica 1 klātienes pārbaudi, kuras laikā pārkāpumi netika konstatēti. Līdz ar to NRA 2026 pārskata periodā inkasācijas pakalpojumu sniedzējiem sankcijas par Novēršanas likuma un Sankciju likuma prasību pārkāpumiem netika piemērotas. FID no inkasācijas pakalpojumu sniedzēju sektora saņēma 1 STR.

5.30.7. Draudi var rasties, ja pakalpojumu sniedzējs apzināti iesaistās noziedzīgās darbībās, proti, pieņem un pārvieto NIL, slēpjot to izcelsmi vai piederību, kā arī izvairās ziņot par šādas iespējamības pastāvēšanu vai pazīmēm, kas norāda uz šādām aizdomām. Galvenie riski ir saistīti skaidras naudas apriti.

5.30.8. Inkasācijas pakalpojumu sniedzēju galvenie prezumētie riski ir:

a) inkasācijas pakalpojuma izmantošana kā daļa no NILL shēmas, ko realizē ar skaidru naudu strādājoši uzņēmumi, inkasācijas pakalpojumu sniedzējam to neapzinoties;

b) apzināta NIL pieņemšana un pārvietošana, slēpjot to izcelsmi vai piederību.

Secinājumi par normatīvā regulējuma tvērumu un turpmākās rīcības ieteikumi

5.30.9. Personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus nav to subjektu vidū, uz kuriem saskaņā ar FATF rekomendācijām attiecināmas NILLTPFN prasības.

5.30.10. Tāpat personas, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus nav iekļautas Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1624 3. pantā noteiktajā subjektu lokā, uz kuriem attiecināmas minētās regulas prasības. Vienlaikus Direktīvas (ES) 2015/849 4. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1640 3. pants paredz dalībvalstīm iespēju piemērot Regulas (ES) 2024/1624 prasības arī citu nozaru subjektiem. Šādai pieejai jābūt pamatotai ar identificētiem NILLTPF riskiem.

5.30.11. Pamatojoties uz sektora visaptverošu novērtējumu gan NRA 2023 pārskata periodā, gan NRA 2026 pārskata periodā, personu, kas sniedz inkasācijas pakalpojumus NILL draudi, ievainojamība un risks ir novērtēti kā vidēji. NRA 2026 nav identificēti Latvijas nacionālajai riska videi raksturīgi apstākļi, kas pamatotu šā sektora turpmāku iekļaušanu Novēršanas likuma subjektu lokā papildus FATF rekomendācijās un Regulā (ES) 2024/1624 noteiktajam subjektu lokam. Līdz ar to NRA 2026 sektora risku novērtējums nesniedz riskos balstītu pamatojumu šā sektora saglabāšanai Novēršanas likuma subjektu lokā kā papildu regulējamai subjektu kategorijai.

5.31. Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji

Licencētie patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji	NRA 2023	NRA 2026
NILL draudi	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL ievainojamība	Vidēji zems	Vidēji zems
NILL risks	Vidēji zems	Vidēji zems

5.31.1. PTAC licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju skaits Latvijā NRA 2026 pārskata periodā turpināja samazināties – no 20 uzņēmumiem 2023. gada sākumā līdz 15 uzņēmumiem 2025. gada beigās

5.31.2. NRA 2026 pārskata periodā patērētāju parādu portfelī pēc pieauguma 2024. gadā 2025. gadā bija vērojams neliels samazinājums, savukārt juridisko personu segmentā parādu portfelis salīdzinājumā ar 2023. gadu saglabājās ievērojami mazāks gan pēc lietu skaita, gan pēc kopējās summas. 2023. gadā parādu portfelī bija 1 211 395 patērētāju parādu lietas, kuru kopējā summa sasniedza 1,671 miljardu EUR. Savukārt juridisko personu parādu portfelī bija 155 318 lietas ar kopējo summu 318,197 miljoni EUR. 2024. gadā patērētāju parādu lietu skaits pieauga līdz 1 365 808 lietām, kas ir par 12,75 % vairāk nekā 2023. gadā. Arī patērētāju parādu portfeļa kopējā summa palielinājās par 6,16 %, sasniedzot 1,774 miljardus EUR. Vienlaikus juridisko personu parādu lietu skaits samazinājās līdz 67 466 lietām, bet parādu portfeļa kopējā summa – līdz 272,766 miljoniem EUR. 2025. gadā patērētāju parādu lietu skaits samazinājās līdz 1 334 207 lietām, kas ir par 2,31 % mazāk nekā 2024. gadā, savukārt patērētāju parādu portfeļa kopējā

summa samazinājās par 0,82 %, sasniedzot 1,759 miljardus EUR. Juridisko personu parādu lietu skaits 2025. gadā nedaudz pieauga līdz 69 457 lietām (par 2,95 %), bet parādu portfeļa kopējā summa samazinājās par 6,93 %, sasniedzot 253,856 miljonus EUR. Detalizēta nozares statistika katru gadu tiek publicēta PTAC tīmekļvietnē[590].

5.31.3. Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti ir kreditori, kuri izmanto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, lai atgūtu parādus no saviem klientiem. Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji atgūst parādus, iegūstot prasījuma tiesības cesijas ceļā, vai arī pamatojoties uz ar kreditoru noslēgtu pilnvarojuma (inkasso) līgumu. Gadījumā, ja parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējs atgūst parādus, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, parādnieks var veikt parāda apmaksu gan kreditoram, gan parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam. Saņemtos maksājumus parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs, atbilstoši savstarpēji noslēgtā līguma noteikumiem, pārskaita kreditoram.

5.31.4. Parādu ārpustiesas atgūšanas nozarē darbojas dažāda lieluma kapitālsabiedrības, t. sk. kapitālsabiedrības, kuru dalībnieki ir ārvalstu kapitālsabiedrības. Paralēli ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojuma sniegšanai atsevišķas kapitālsabiedrības sniedz arī cita veida pakalpojumus, piemēram, juridiskos pakalpojumus, tiesvedības pakalpojumus, rēķinu par maksas autostāvvietu lietošanu izsūtīšanas pakalpojumu, uzņēmumu kreditēšanas pakalpojumu, automobiļu un citu vieglo transportlīdzekļu tirdzniecība. Kā norāda PTAC 2026. gada sākumā veiktās aptaujas rezultāti 7,1 % no licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem citu uzņēmējdarbības jomu procentuālais apmērs no apgrozījuma pārsniedz 75 %, savukārt parādu atgūšana kā vienīgais nodarbošanās veids ir 50 % no licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem.

5.31.5. Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti pārsvarā ir juridiskas personas – kredītiestādes, patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēji, elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēji, apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu sniedzēji, medicīnas (ārstniecības) pakalpojumu sniedzēji, kā arī citas preču un pakalpojumu sniegšanas nozares. Uz 2023. gada beigām licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju kopējais klientu skaits bija 2 339 klienti, 2024. gada beigās – 2 438 klienti, savukārt, 2025. gada beigās vērojams klientu skaita samazinājums, kad licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem kopā bija 2 039 klienti .

5.31.6. PTAC kopumā pārskata periodā veica 64 neklātienes un 9 klātienes licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pārbaudes NILLTPFN jomā.

	2023. gads	**2024. gads**	**2025. gads**
Neklātienes pārbaužu skaits	19	18	27
Klātienes pārbaužu skaits	3	3	3

Tabula Nr. 5.31.1. – NRA 2026 pārskata periodā PTAC veiktās licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pārbaudes NILLTPFN jomā

5.31.7. NRA 2026 pārskata periodā PTAC saistībā ar NILLTPFN jomā konstatētiem pārkāpumiem pieņēma 8 lēmumus, t. sk. 2023. gadā – 3 lēmumus, kopumā piemērojot naudas sodu 5 500 EUR un 1 gadījumā apturot licenci, 2024. gadā – 4 lēmumus un tostarp 2 gadījumos piemērojot naudas sodu kopumā 7 000 EUR, savukārt 2025. gadā – 1 lēmumu, piemērojot naudas sodu 4 000 EUR. Lēmumi pieņemti saistībā ar licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju darbībai piemītošā NILLTPF riska novērtējuma un NILLTPFN procedūras trūkumiem, NILLTPF risku pārvaldību un kvalitātes kontroli, nepietiekamu pierādījumu sniegšanu PTAC klātienes vai neklātienes, vai mērķētajā pārbaudē par klientu NILLTPF riska novērtējumu un izpēti konstatētiem pārkāpumiem.

5.31.8. Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji NRA 2026 pārskata periodā FID iesnieguši 6 STR. NRA 2026 pārskata periodā sniegto ziņojumu skaits saglabājas zems, un salīdzinājumā ar NRA 2023 pārskata periodu, kad kopumā FID bija iesniegti 13 STR, STR skaits ir samazinājies.

[590] PTAC tīmekļvietne. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-arpustiesas-paradu-atgusanas-sektoru.

5.31.9. Vērtējot parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju spēju identificēt aizdomīgus darījumus, jāņem vērā vairāki nozarei raksturīgi apstākļi, kas tai skaitā ietekmē tās pievilcību NILL darbību veikšanai un, secīgi, šo darījumu atklāšanu. Piemēram, pirms darījuma veikšanas parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs veic klienta izpēti, savukārt, maksājumus pēc darījuma attiecību uzsākšanas tas saņem no parādniekiem, kas ir klienta debitori un par kuriem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs var iegūt ierobežotu informācijas apmēru. Tāpat var būt gadījumi, kad maksājumu parādnieka vietā veic cita persona, par kuru parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam nav pieejama informācija, vai arī pats parādnieks pēc parāda apmaksas vairs nav ieinteresēts sazināties ar parāda atguvēju, jo parādu atgūšanas process nereti tiek uztverts negatīvi un patērētāji mēdz izvairīties no turpmākas saziņas.

5.31.10. Papildus jāņem vērā, ka licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti pārsvarā ir ikdienā izmantotu pakalpojumu sniedzēji – elektronisko sakaru un telekomunikāciju, apsaimniekošanas vai komunālo pakalpojumu, medicīnas pakalpojumu, autostāvvietu, kā arī kreditēšanas un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji. 2023. gadā 52,12 %, savukārt 2024. gadā – 47,59 % no patērētāju parādu portfeļa lietu skaita bija kredītiestāžu un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nodotās parādu lietas, kuri paši ir Novēršanas likuma subjekti. Šo parāda lietu kopējā summa 2023. gadā veidoja 90,56 %, savukārt, 2024. gadā – 90,37 % no parādu portfeļu kopējās summas. Vienlaikus jāņem vērā, ka UKI uzraudzība pār Novēršanas likuma prasību izpildi attiecas tikai uz PTAC licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem. Līdz ar to nevar pilnībā izslēgt iespēju, ka persona, kuras mērķis ir veikt NILL, fiktīva parāda atgūšanai izvēlētos citu subjektu vai mehānismu, uz kuru PTAC licencēšanas prasības neattiecas.[591]

5.31.11. Kopumā licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju spēja identificēt aizdomīgus darījumus vērtējama apmierinoši, tomēr NRA 2026 pārskata periodā atsevišķu parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju NILLTPFN IKS spējā identificēt aizdomīgus darījumus konstatētas nepilnības.

5.31.12. Ņemot vērā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju sniegto pakalpojumu un identificētos nacionālos draudus, nozarei raksturīgi NILL draudi, ko rada bezskaidras naudas pārrobežu plūsma, noziedzīgi nodarījumi korupcijas jomā, noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu un noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā.

5.31.13. NILLTPF tipoloģijas un paņēmieni, kas ietver sektora pakalpojumu izmantošanu:

a) skaidras naudas darījumu apjoms nav raksturīgs klienta profilam un/vai uzņēmējdarbības veidam, piemēram, klients nodod atgūšanai parādus, kas izriet no aizdevumiem, aizdevumi izsniegti skaidrā naudā un to summa atbilst vai ir nedaudz zem atļautās darījuma summas skaidrā naudā;

b) preces, īpašuma vai kapitāldaļu iegādes cena ir neatbilstoša (piemēram, parādu pamatojošo dokumentu vērtējums rada aizdomas, ka parāds (pirkuma cena) ievērojami virs aptuvenas tirgus vērtības);

c) parādu atgūšanai tiek nodoti fiktīvi aizdevumi;

d) klienta (fiziskas personas) darījumi nav samērīgi ar tā deklarētajiem ienākumiem un tam nav loģiska izskaidrojuma (piemēram, klients – fiziska persona nodod parādu atgūšanai saistības, bet veicot izpēti konstatēts, ka klienta deklarētie ienākumi pirmšķietami nav pietiekami, lai varētu aizdot līdzekļus šādā apmērā);

e) par klientu, tā darījumu partneri vai pilnvaroto personu publiski pieejama negatīva rakstura informācija, kas kontekstā ar veiktajiem darījumiem rada aizdomas par NILL;

f) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu.

[591] Piemēram, komersantu, kurš sniedz parādu atgūšanas pakalpojumus par parādiem, kuri radušies starp 2 juridiskām personām un darījumā neparādās patērētāja elements, kas prasa saņemt PTAC izdotu speciālo atļauju (licenci).

Secinājumi par normatīvā regulējuma tvērumu un turpmākās rīcības ieteikumi

5.31.14. Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji nav to subjektu vidū, uz kuriem saskaņā ar FATF rekomendācijām attiecināmas NILLTPFN prasības.[592]

5.31.15. Tāpat parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji nav iekļauti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2024/1624[593] 3. pantā noteiktajā subjektu lokā, uz kuriem attiecināmas minētās regulas prasības. Vienlaikus Direktīvas (ES) 2015/849[594] 4. pants un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1640[595] 3. pants paredz dalībvalstīm iespēju piemērot Regulas (ES) 2024/1624 prasības arī citu nozaru subjektiem. Šādai pieejai jābūt pamatotai ar identificētiem NILLTPF riskiem.

5.31.16. Pamatojoties uz sektora visaptverošu novērtējumu gan NRA 2023 pārskata periodā, gan NRA 2026 pārskata periodā, licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju sektora NILL draudi, ievainojamība un risks ir novērtēti kā vidēji zemi. NRA 2026 nav identificēti Latvijas nacionālajai riska videi raksturīgi apstākļi, kas pamatotu šā sektora turpmāku iekļaušanu Novēršanas likuma subjektu lokā papildus FATF rekomendācijās un Regulā (ES) 2024/1624 noteiktajam subjektu lokam. Līdz ar to NRA 2026 sektora risku novērtējums nesniedz riskos balstītu pamatojumu šā sektora saglabāšanai Novēršanas likuma subjektu lokā kā papildu regulējamai subjektu kategorijai.

5.31.17. Ja licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji arī turpmāk tiek saglabāti Novēršanas likuma subjektu lokā, NILLTPF risku mazināšanai un efektīvas uzraudzības nodrošināšanai būtu īstenojami šādi pasākumi:

a) Noteikt UKI tiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, kuriem nav nepieciešams saņemt PTAC licenci (jāņem vērā, ka kritērijs ir licence, nevis tas, ka atgūst no juridiskām personām, proti, ja parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs ir saņēmis PTAC licenci, tad tā darbības uzraudzība parāda atgūšanas jomā ir PTAC kompetencē).

b) Lai mazinātu NILLTPF risku cesijas darījumiem, kad parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji pērk vai pārdod parādu portfeļus, darījuma apmēram vai līdzīgi sekojošu darījumu apmēram sasniedzot noteiktu summu, paredzēt pienākumu informēt par darījumu UKI noteiktā termiņā un nepieciešamības gadījumā sniegt nepieciešamos dokumentus.

c) Turpināta nozares uzraudzība, veicot pilna apmēra un mērķētās pārbaudes.

5.32. Galvojumu un citu tādu saistību aktu izsniegšana, ar kuriem uzlikts pienākums

5.32.1. Saskaņā ar 2017. gada 26. oktobra Novēršanas likuma grozījumiem, kas stājās spējā 2017. gada 9. novembrī, atsevišķas subjektu grupas tika sadalītas mazākās kategorijās, tai skaitā izdalot galvotājus kā atsevišķu Novēršanas likuma subjektu grupu. Galvojuma līgums ir saistību uzņemšanās, un pirms to uzņemšanās tiek vērtētas arī galvinieka iespējas tās uzņemties, tātad bez kreditora, piemēram, bankas vai citas juridiskas personas – kreditētāja – piekrišanas tās nevar nodot trešajai personai. Normas, kas regulē galvojumu, ir Civillikuma Saistību tiesību daļas no 1692. līdz 1715. pantam.

5.32.2. Kredītu reģistra likums nosaka, ka galvošanas pakalpojums ir viens no finanšu pakalpojumiem – pircējam sniegts akreditīva (kredītvēstules) pakalpojums un galvojuma apdrošināšana vai cits pakalpojums, ar ko uzņemas pienākumu noteiktā apmērā atbildēt par personas parādu, personu

[592] FATF. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Rekomendācijas Nr. 22, 23 un 28. Pieejams: www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html.
[593] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1624 (2024. gada 31. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1624/oj.
[594] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/849/oj.
[595] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1640 (2024. gada 31. maijs) par mehānismiem, kas dalībvalstīm jāievieš, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 un groza un atceļ Direktīvu (ES) 2015/849. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj.

no tā neatbrīvojot. Kredīta izsniedzējs ir pirmā persona, kas ir informēta par saistību izpildes pārņemšanu. Ja galvotājs ir juridiska persona, kas pārņem saistības – kredīta atmaksu no citas fiziskas vai juridiskas personas, tad tas ietver NILL risku, ka tiek iepludināti noziedzīgi iegūti līdzekļi, jo īpaši, ja darījums jau sākotnēji tiek slēgts tieši ar slēptu nolūku un uzņemtās saistības neatbilst personas statusam. Tādējādi kredīta (aizdevuma) izsniedzējam būtu jāinformē atbilstošā uzraugošā iestāde par gadījumiem, kad kredīta saistību izpilde pāriet pie galvotāja – trešās personas, kuras spējas dzēst saistības ir apšaubāmas.

5.32.3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments 2016. gada 16. jūnijā pieņēma nolēmumu lietā Nr. C12183912 (SKC-178/2016), kurā Augstākā tiesa nonāca pie viedokļa, ka galvenā parādnieka maksātnespēja un viņa atbrīvošana no neizpildītajām saistībām neizbeidz galvojumu, jo netiek sasniegts galvojuma mērķis – atbildēt kreditoram par trešās personas parādu. Tādējādi galviniekam jāsedz parādnieka saistības pret kreditoru arī tad, ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās un pasludinājis maksātnespēju.

5.32.4. Galvojuma pakalpojuma sniedzēju sektora galvenie prezumētie riski:

a) apzināta Novēršanas likuma subjekta statusa nereģistrēšana;

b) fiktīvu galvojuma līgumu slēgšana;

c) galvojuma saistību dzēšana ar NIL.

5.32.5. Ņemot vērā, ka NRA 2026 pārskata periodā VID uzraudzībā nebija neviena galvojuma pakalpojuma sniedzēja, sektora NILLTPF risku novērtējums NRA 2026 pārskata periodā netika veikts.

6. JURIDISKO PERSONU UN JURIDISKO VEIDOJUMU NILLTPF RISKI

6.1.1. Šajā nodaļā veikts juridisko personu, tostarp NVO, sektora un juridisko veidojumu sektora NILLTPF risku novērtējums, sniedzot sektoru raksturojumu NRA 2026 pārskata periodā, analizējot uz tiem attiecināmās normatīvā regulējuma prasības NILLTPFN jomā un to pietiekamību atbilstības nodrošināšanai, kā arī izvērtējot finanšu plūsmas, uzraudzības un kontroles mehānismu pietiekamību. Vienlaikus, balstoties uz FID saņemto STR analīzi un TAI sniegto viedokli, identificēti galvenie sektoriem piemītošie NILLTPF riski, kā arī izvērtēta NRA 2023 identificēto NILLTPF risku mazināšanas pasākumu īstenošana un noteikti turpmāk veicamie pasākumi.

6.1.2. Šis ir trešais juridisko personu sektora NILLTPF risku novērtējums. Tajā vienlaikus ir iekļautas arī NVO, jo Latvijā NVO ir juridiskās personas statuss, un līdztekus šim sektoram raksturīgajiem TF riskiem NVO ir pakļautas arī juridiskām personām raksturīgajiem NILL riskiem. Lai nodrošinātu kontinuitāti, iespēju salīdzināt datus starp pārskata periodiem, kā arī secinājumu pēctecību, šajā novērtējumā izmantota tā pati metodoloģija, kas piemērota NRA 2020 un NRA 2023.

6.1.3. Ņemot vērā NRA 2026 pārskata periodā ieviestās izmaiņas FATF metodoloģijā, īpašu uzsvaru pievēršot 24. un 25. rekomendācijas prasībām, lai nodrošinātu pietiekamu atbilstību šīm prasībām, NRA 2026 papildināts ar ārvalstīs reģistrētu juridisko personu risku novērtējumu, kurām saskaņā ar noteiktajiem kritērijiem ir cieša saikne ar Latviju un kuras vienlaikus rada paaugstinātus NILL un TF riskus. Tāpat, ņemot vērā, ka Latvijas tiesiskā sistēma neparedz juridisko veidojumu, t. s. trastu, izveidi, tiek vērtēti arī ārvalstīs dibināti juridiskie veidojumi, kuriem, atbilstoši noteiktajiem kritērijiem, ir cieša saikne ar Latviju un kuri vienlaikus rada paaugstinātus NILL un TF riskus.

Galvenie secinājumi

6.1.4. NRA 2026 pārskata perioda beigās UR vestajos reģistros joprojām ir reģistrētas juridiskās personas, kuras nav atklājušas informāciju par PLG. Tās veido 9,3 % no visām UR reģistrētajām juridiskajām personām. No juridiskajām personām, kuras nav atklājušas PLG informāciju, lielāko daļu jeb 87,5 % veido biedrības, savukārt pēc skaita tām seko kooperatīvās sabiedrības un reliģiskās organizācijas. Biedrību gadījumā PLG informācijas neatklāšana pamatā nav skaidrojama ar fiziskas personas vēlmi saglabāt anonimitāti, bet gan ar šīs juridiskās personas veida tiesisko dabu, struktūru un pārvaldības modeli.

6.1.5. Sadaļā "FID saņemtie STR par juridiskām personām un iesaldētie līdzekļi" pamatā uzsvars ir likts uz 3 juridisko personu veidiem – SIA, AS un biedrībām. Konkrēto juridisko personu veidu izvēle balstīta FID saņemto STR analīzes secinājumos un TAI sniegtajā viedoklī. Vienlaikus jāņem vērā, ka tieši kapitālsabiedrības Latvijā ir skaitliski visizplatītākais juridisko personu veids un tām ir būtiskākā līdzekļu aprite tautsaimniecībā salīdzinājumā ar citiem juridisko personu veidiem.

6.1.6. Analizējot NRA 2026 pārskata periodā saņemtos STR, kuros minētas juridiskās personas, secināms, ka Novēršanas likuma subjekti visbiežāk izsaka aizdomas par noziedzīgiem nodarījumiem valsts ieņēmumu jomā. Tiem seko aizdomas par autonomu NILL (ja predikatīvais noziedzīgais nodarījums nav identificēts), mantiskiem noziedzīgiem nodarījumiem, tostarp krāpšanu, piesavināšanos un citiem mantiskiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā arī sankciju pārkāpumiem.

6.1.7. Nacionālās juridiskās personas, kas figurējušas FID sagatavotajos un TAI nosūtītajos materiālos, galvenokārt ir saistītas ar NILL, starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu, izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas un krāpšanu.

6.1.8. Analīzes rezultātā secināms, ka juridiskās personas, kas minētas NRA 2026 pārskata periodā saņemtajos STR, pamatā darbojas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē, transporta un uzglabāšanas nozarē, būvniecības nozarē, kā arī nozarēs, kurās tiek veiktas operācijas ar NĪ, u. c.

6.1.9. Ārvalstu juridisko personu un ārvalstu juridisko veidojumu nozīme Latvijas aktuālajā NILL riska profilā ir mazinājusies, un to radītā ietekme uz Latvijas finanšu sistēmas drošību turpina mazināties. Šī tendence saistāma ar NRA 2023 pārskata perioda sākumā aizsākto riska profila

maiņu no riskiem, kas vēsturiski izrietēja no Latvijas kā reģionālā finanšu centra statusa, uz riskiem, kas saistīts ar Latvijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem.

6.1.10. Vienlaikus dati norāda, ka augstākais risks attiecībā uz ārvalstu juridiskajām personām, kam ir cieša saikne ar Latviju, ir saistāms ar NĪ darījumiem, kuros abās darījuma pusēs ir iesaistīti nerezidenti – ārvalstu juridiskās personas un/vai ārvalstu fiziskās personas. Šāds risks galvenokārt izriet no tā, ka šie darījumi pamatā tiek veikti, izmantojot ārvalstu finanšu iestādes, tādējādi mazinot Novēršanas likuma subjektu iespējas savlaicīgi identificēt un pārvaldīt ar darījumiem saistītos NILL riskus.

6.1.11. Lai gan nacionālajā tiesību sistēmā juridiskus veidojumus jeb t. s. trastus nav iespējams nodibināt vai reģistrēt, ārvalstīs izveidoti vai reģistrēti juridiskie veidojumi var tikt iesaistīti tiesiskajās attiecībās Latvijā. Vienlaikus veiktā analīze norāda, ka ārvalstu juridiskie veidojumi Latvijā joprojām ir reta parādība un Latvijas finanšu sektors faktiski netiek izmantots to vajadzībām. Līdz ar to no šādiem juridiskajiem veidojumiem izrietošie riski vērtējami kā minimāli. Tāpat, pamatojoties uz apkopoto informāciju, secināms, ka juridiskie veidojumi reti izmanto nefinašu sektora dalībnieku sniegtos pakalpojumus. Turklāt gadījumos, kad šādi pakalpojumi tiek izmantoti, tie parasti ir gadījuma rakstura pakalpojumi, nevis ilgstoša sadarbība. Tāpat analīze norāda, ka Latvijā neviens NĪ nav nodots trasta pārvaldībā.

6.2. Nacionālo juridisko personu riski

Juridisko personu tvērums

6.2.1. Juridisko personu loks Latvijā atbilstoši FATF metodoloģijā[596] norādītajam aptver:

a) Komercsabiedrības (kapitālsabiedrības (AS, SIA) un personālsabiedrības (pilnsabiedrības un komandītsabiedrības));

b) NVO (biedrības, nodibinājumi, arodbiedrības, to apvienības un patstāvīgas vienības, reliģiskās organizācijas un to iestādes, politiskās partijas un to apvienības);

c) Kooperatīvās sabiedrības;

d) Eiropas komercsabiedrības;

e) Eiropas ekonomisko interešu grupas;

f) Eiropas kooperatīvās sabiedrības.

6.2.2. Jānorāda, ka, lai gan NVO atbilstoši normatīvajam regulējumam ir juridiskas personas, to TF risku ievainojamības un radīto draudu novērtējums vērtēts atsevišķi un ietverts nodaļā "Terorisma finansēšanas risku novērtējums", jo atšķiras to specifika un līdz ar to piemītošie riski. Vienlaikus starptautiskie standarti pieprasa skrupulozu to izvērtēšanu un uzraudzību.

6.2.3. Individuālie (ģimenes) uzņēmumi, zemnieku un zvejnieku saimniecības ar to reģistrācijas brīdi UR iegūst juridiskas personas tiesības (ne juridisko personu statusu), un, atbilstoši FATF definīcijai, tie ir tiesību subjekti, kas izveidoti vienas fiziskas personas īpašuma organizēšanai, proti, tiem nav no fiziskas personas nodalītas mantas. Balstoties uz FATF vadlīnijās ietverto definīciju, tās nav uzskatāmas par juridiskām personām, tāpēc šo personu analīze netiek ietverta NRA 2026.

6.2.4. Personālsabiedrībām Latvijā nav piešķirts juridiskās personas statuss, taču tās ir pakļautas juridisko personu caurskatāmības prasībām, kas izriet no to konstrukcijas. Proti, personālsabiedrību vienmēr veido vismaz 2 biedri un tā nav paredzēta vienas fiziskās personas īpašuma organizēšanai. Vienlaikus personālsabiedrībām ir tiesības iegūt un reģistrēt īpašumtiesības uz mantu personālsabiedrības vārdā. Līdzīga analīze novērtējumā ir veikta arī par

[596] FATF Methodology for Assessing Compliance with the FATF Recommendations and the Effectiveness of AML/CFT Systems, 81. lpp, pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/methodology/FATF-Assessment-Methodology-2022.pdf.coredownload.inline.pdf.

Eiropas ekonomisko interešu grupām, lai gan tām Latvijā nav piešķirts juridiskās personas statuss.

6.2.5. Šajā risku novērtējuma nodaļā ietverto juridisko personu tvērums:

a) Komercsabiedrības:

- Kapitālsabiedrības var tikt reģistrētas kā SIA un AS. SIA ir slēgta, savukārt AS ir atklāta kapitālsabiedrība, kuras akcijas var būt publiskās apgrozības objekts. AS minimālais pamatkapitāls ir 25 000 EUR, bet SIA – 2 800 EUR, vai noteiktos gadījumos arī ar mazāku pamatkapitālu, bet ne mazāku par 0,01 EUR (turpmāk šajā risku novērtējumā SIA ar samazinātu pamatkapitālu tiek sauktas par mazkapitāla SIA[597]). Dibinot SIA ar pamatkapitālu līdz 50 000 EUR, dibinātāji var neiesniegt kredītiestādes izziņu vai citu dokumentu, kas norāda uz pamatkapitāla pilnīgu apmaksu.

- Personālsabiedrības var reģistrēt kā pilnsabiedrības vai komandītsabiedrības. Abu sabiedrību mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopīgu firmu (nosaukumu), un tajās uz sabiedrības līguma pamata apvienojušās 2 vai vairākas personas (biedri). Pilnsabiedrības gadījumā visu biedru atbildība nav nošķirta no sabiedrības, savukārt komandītsabiedrības gadījumā vismaz viena biedra (komandīta) atbildība ir nošķirta (ierobežota ar ieguldījuma apmēru).

b) NVO Latvijā galvenokārt tiek dibinātas biedrību un nodibinājumu veidā. Biedrība ir brīvprātīga personu apvienība, kas izveidota, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kas nav saistīts ar peļņas gūšanu. Savukārt nodibinājums ir mantas kopums, kas nodalīts noteikta mērķa īstenošanai. Tāpat Latvijā ir iespējams dibināt arī cita veida NVO – reliģiskās organizācijas un to iestādes, arodbiedrības, arodbiedrību pastāvīgās vienības, politiskās partijas un to apvienības. Šiem subjektiem pamatā ir biedrības juridiskais veids ar atšķirīgiem, subjekta darbībai vai raksturam specifiskiem aspektiem. Gan biedrības, gan nodibinājumi ir juridiskas personas, kuru darbību, dibināšanu, pārvaldību un izbeigšanu regulē Biedrību un nodibinājumu likums.

c) Kooperatīvās sabiedrības ir brīvprātīgas personu apvienības, kuru mērķis ir veicināt biedru kopīgo ekonomisko interešu efektīvu īstenošanu. Kooperatīvā sabiedrība ir juridiska persona, kuras darbības pamatprincipus, organizatorisko struktūru, dibināšanas, reorganizācijas un likvidācijas kārtību nosaka Kooperatīvo sabiedrību likums.

d) Eiropas komercsabiedrība ir juridiskā forma, kas nodrošina iespēju dažādu ES dalībvalstu sabiedrībām apvienoties vienā pārrobežu sabiedrībā un veikt komercdarbību vairākās dalībvalstīs. Šo juridisko personas veidu var izmantot arī mazie un vidējie uzņēmumi, ja tie iepriekš īstenojuši komercdarbību citās dalībvalstīs ar meitas sabiedrības starpniecību. Sabiedrības var iesaistīt ne tikai no Latvijas un ES, bet arī no Islandes, Norvēģijas un Lihtenšteinas, kas nav ES dalībvalstis. Tās minimālais pamatkapitāls ir noteikts 120 000 EUR apmērā.

e) Eiropas ekonomisko interešu grupas ir uz dibināšanas līguma pamata izveidotas juridiskas personas, kuru galvenais mērķis nav peļņas gūšana, bet gan to dalībnieku saimnieciskās darbības veicināšana un atbalstīšana. Atbilstoši ES regulējumam, grupas darbībai jābūt tieši saistītai ar tās dalībnieku saimniecisko darbību, un grupa drīkst veikt vienīgi tādas darbības, kurām ir palīgraksturs attiecībā pret dalībnieku darbību.

f) Eiropas kooperatīvās sabiedrības ir brīvprātīgas personu apvienības, kuru nolūks ir veicināt biedru kopīgo ekonomisko interešu efektīvu īstenošanu. Šis juridisko personu veids ir izveidots, lai kooperatīvajām sabiedrībām nebūtu jādibina meitas uzņēmums katrā ES dalībvalstī, kurā tās darbojas, un ļautu tām brīvi pārvietot savu juridisko adresi un galveno mītni no vienas dalībvalsts uz citu.

[597] Mazkapitāla SIA tika ieviesta ar 2010. gada 22. aprīļa likumu "Grozījumi Komerclikumā", lai atvieglotu sabiedrību dibināšanu un veicinātu tautsaimniecības attīstību, sekmējot iedzīvotāju iesaisti komercdarbībā. Ar šo regulējumu dibinātājiem tika piešķirtas tiesības noteikt sabiedrības pamatkapitāla apmēru atbilstoši savam finansiālajam stāvoklim.

Normatīvais regulējums un tā izmaiņas

6.2.6. NRA 2026 pārskata periodā veikti grozījumi gan vispārējos juridisko personu darbību un caurskatāmību regulējošos normatīvajos aktos, tostarp Novēršanas likumā, likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", Zemesgrāmatu likumā un likumā "Par nodokļiem un nodevām", gan normatīvajos aktos, kas regulē atsevišķus juridisko personu veidus.

6.2.7. Veiktie grozījumi:

a) No 2023. gada 1. jūlija kapitālsabiedrību dalībniekiem noteikts tiešs pienākums paziņot sabiedrībai par tās PLG, vienlaikus paredzot rīcības scenārijus gadījumiem, kad dalībnieks pienākumu neizpilda vai arī sabiedrības valde nevēršas UR ar pieteikumu par PLG informācijas reģistrāciju.[598]

b) No 2023. gada 12. oktobra UR nodrošina publiski pieejamu informāciju par tiem UR reģistrētajiem tiesību subjektiem, vai tajos reģistrēto personu tiešu vai netiešu sasaisti ar sankciju subjektiem, uz kuriem attiecināmas starptautiskās, nacionālās vai NATO dalībvalstu sankcijas, vai to tiešu un netiešu sasaisti ar sankciju subjektiem.[599]

c) No 2025. gada 1. janvāra, izskatot nostiprinājuma lūgumu, Zemesgrāmatas tiesnesis pārliecinās par PLG atklāšanas faktu. Neatklāšanas gadījums ir pietiekams pamats atteikt nostiprinājuma lūgumu. Šīs izmaiņas paredz jaunu priekšnoteikumu nostiprinājuma lūgumu apmierināšanai attiecībā uz NĪ un attiecas uz jebkuru juridisko personu, personālsabiedrību vai juridisko veidojumu, turklāt neatkarīgi no to dibināšanas vai reģistrācijas valsts.[600]

d) No 2025. gada 1. februāra kredītiestādēm ir piešķirtas tiesības pieprasīt un bez maksas saņemt, kā arī glabāt un citādi apstrādāt UR rīcībā esošos informācijas par PLG reģistrāciju pamatojošos dokumentus, tādējādi efektivizējot klientu izpētes procesu.[601]

6.2.8. Būtiski uzsvērt, ka NRA 2026 pārskata periodā veikti nozīmīgi grozījumi attiecībā uz AS, ievērojami veicinot to caurskatāmību.[602] Ar grozījumiem tehniski atjaunota Latvijas nacionālajā regulējumā lietotā terminoloģija attiecībā uz akciju veidiem, turpmāk paredzot reģistrētu vai dematerializētu akciju veidus. Tādējādi salāgots jau praksē ilgstoši esošais regulējuma ietvars ar mūsdienu izpratnei atbilstošu terminoloģiju. Vienlaikus paredzēts, ka akciju veidi ir tikai alternatīvi. Reģistrēto akciju gadījumā noteikts pienākums akcionāru reģistru iesniegt UR, savukārt dematerializēto akciju gadījumā – noteikts pienākums iesniegt UR gan informāciju par attiecīgo centrālo vērtspapīru depozitāriju, kurā akcijas iegrāmatotas, gan informāciju par visiem akcionāriem, kuriem pieder vairāk nekā 5 % no akciju skaita, informāciju atjaunojot par katru nākamo 5 % palielinājumu vai samazinājumu. Tādējādi ar šiem grozījumiem nodrošināta pilnīga atteikšanās arī no "uzrādītāja akciju" (angliski – *"bearer shares"*) terminoloģijas.

6.2.9. Ar grozījumiem noteikts arī piespiedu mehānisms tiem gadījumiem, kad UR nav iesniegta visa noteiktā informācija un dokumenti, proti, UR pieņem lēmumu par sabiedrības darbības izbeigšanu atbilstoši Komerclikuma 314.[1] pantā noteiktajai kārtībai. Saistībā ar minēto (gan daļā par AS pienākumu izpildi, gan daļā par UR pienākuma izpildi) norādāms, ka Satversmes tiesā ir ierosināta lieta par likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.[15] panta 2. punkta "b" apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam[603], saistībā ar ko Latvija ir vērsusies ES Tiesā.

6.2.10. Attiecībā uz NVO NRA 2026 pārskata periodā veikti vairāki grozījumi, lai uzlabotu to caurskatāmību. No 2024. gada 1. jūlija ieviesta obligāta prasība biedrībām un nodibinājumiem

[598] 2022. gada 16. jūnija likums "Grozījumi Komerclikumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/333718.
[599] 2023. gada 5. oktobra likums "Grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/346270.
[600] 2024. gada 7. novembra likums "Grozījumi Zemesgrāmatu likumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/356453.
[601] 2024. gada 19. septembra likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/355470.
[602] 2022. gada 16. jūnija likums "Grozījumi Komerclikumā", pieejams: https://likumi.lv/ta/id/333718 saistībā ar 2022. gada 2. jūnija likumu "Grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", pieejams: https://likumi.lv/ta/id/333236. Vienlaikus jāņem vērā, ka sākotnēji noteiktie informācijas sakārtošanas pienākuma termiņi tika atlikti (2024. gada 30. maija likums "Grozījumi Komerclikumā", pieejams: https://likumi.lv/ta/id/352468).
[603] Skat. https://www.satversmestiesa.lv/lv/ierosinatas-un-izskatitas-lietas/lieta-nr-2024-01-01.

norādīt darbības jomas atbilstoši darbības jomu klasifikatoram, kā arī ieviesta t. s. "vienkāršotā likvidācija". Proti, ir paredzēta biedrību un nodibinājumu izslēgšana no biedrību un nodibinājumu reģistra gadījumos, kad tiek konstatēta biedrības vai nodibinājuma darbības faktiska neesamība. Pēc UR iniciatīvas: [1] ja 6 mēnešu laikā pēc brīdinājuma saņemšanas nav novērsts trūkums; [2] ja vismaz 2 gadus nav pārstāvības tiesību; [3] ja biedrība vai nodibinājums nav sasniedzams juridiskajā adresē. Pēc VID iniciatīvas: ja 3 mēnešu laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas nav iesniegts gada pārskats un kopš pārkāpuma izdarīšanas ir pagājuši vismaz 2 gadi.[604]

Juridisko personu tendences NRA 2026 pārskata periodā

6.2.11. NRA 2026 pārskata periodā vērojams stabils jaunreģistrēto juridisko personu skaita pieaugums. Salīdzinot katrā pārskata perioda gadā reģistrēto juridisko personu skaitu ar datiem uz iepriekšējā gada beigām, secināms, ka uz 2024. gada beigām jaunreģistrēto juridisko personu kopskaits pieauga par 5,2 %, savukārt uz 2025. gada beigām – par 13,9 %. Vienlaikus pieaudzis arī kopējais reģistrēto juridisko personu skaits. Uz 2024. gada beigām, salīdzinot ar datiem uz iepriekšējo gadu, reģistrēto juridisko personu kopskaits pieaudzis par 0,5 %, turpretī uz 2025. gada beigām – par 1,9 % (Tabula Nr. 6.2.1.).

Juridisko personu veids	Reģistrēto subjektu skaits 2023. gadā	Kopskaits uz 31.12.2023.	Reģistrēto subjektu skaits 2024. gadā	Kopskaits uz 31.12.2024.	Reģistrēto subjektu skaits 2025. gadā	Kopskaits uz 31.12.2025.
SIA	7 776	131 993	8 206	132 169	9 291	135 065
AS	14	912	11	886	9	790
Eiropas komercsabiedrības	0	9	0	9	0	9
Kapitālsabiedrības (kopā)	**7 790**	**132 914**	**8 217**	**133 064**	**9 300**	**135 864**
Pilnsabiedrības	19	573	23	559	24	545
Komandītsabiedrības	4	143	9	151	17	162
Personālsabiedrības (kopā)	**23**	**716**	**32**	**710**	**41**	**707**
Biedrības	1 023	24 765	1 042	25 493	1 234	25 847
Nodibinājumi	33	1 606	43	1 605	48	1 593
Reliģiskās organizācijas (draudze/baznīca/ diecēze/nodaļa)	3	958	3	954	10	957
Reliģisko organizāciju iestādes	0	20	0	20	0	20
Arodbiedrības	1	221	0	218	2	215
Arodbiedrību apvienības	0	13	0	12	0	12
Arodbiedrību pastāvīgās vienības	0	123	0	120	1	117
Politiskās partijas	2	71	0	70	3	72
Politisko partiju apvienības	1	13	0	13	0	13
NVO (kopā)	**1 063**	**27 790**	**1 088**	**28 505**	**1 298**	**28 846**
Kooperatīvās sabiedrības	7	1 482	12	1 451	14	1 429
Eiropas kooperatīvās sabiedrības	0	0	0	0	0	0
Eiropas ekonomisko interešu grupas	0	4	0	4	0	3

[604] 2024. gada 22. februāra likums "Grozījumi Biedrību un nodibinājumu likumā", pieejams: https://likumi.lv/ta/id/350312 saistībā ar MK 2025. gada 28. janvāra noteikumiem Nr. 70 "Grozījumi Ministru kabineta 2022. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 439 "Noteikumi par biedrību, nodibinājumu un arodbiedrību gada pārskatiem un grāmatvedības kārtošanu vienkāršā ieraksta sistēmā"" (skat. 4. punktu), pieejams: https://likumi.lv/ta/id/358278.

Visi juridisko personu veidi (kopā)	**8 883**	**162 905**	**9 349**	**163 734**	**10 653**	**166 849**

Tabula Nr. 6.2.1. – Juridisko personu skaits

6.2.12. Atbilstoši UR sniegtajiem datiem NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk reģistrētais juridisko personu veids gan kapitālsabiedrību vidū, gan kopumā starp visiem juridisko personu veidiem ir SIA. Tām seko biedrības, nodibinājumi, AS un kooperatīvās sabiedrības.

6.2.13. Padziļināti vērtējot juridisko personu reģistrācijas tendences, līdzīgi kā NRA 2023, arī NRA 2026 pārskata periodā mazkapitāla SIA joprojām ir visbiežāk reģistrētais juridiskās personas veids Latvijā. NRA 2026 pārskata periodā mazkapitāla SIA reģistrācijas tendence no gada uz gadu ir pieaugoša, proti, 2023. gadā tika reģistrētas 4 798 mazkapitāla SIA, 2024. gadā to skaits pieauga par 5,4 %, bet 2025. gadā – par 12,9 % (Diagramma Nr. 6.2.2.). Tas skaidrojams ar vienkāršotām dibināšanas prasībām, tostarp zemāko valsts nodevu, kā arī iespēju dibināt sabiedrību ar minimālo pamatkapitālu 0,01 EUR apmērā.

6.2.14. Vienlaikus UR sniegtie dati norāda, ka arī SIA (ar pamatkapitālu vismaz 2 800 EUR apmērā) reģistrācijas tendence no gada uz gadu ir pieaugoša.[605] Salīdzinot katrā pārskata perioda gadā reģistrēto SIA skaitu ar datiem uz iepriekšējā gada beigām, secināms, ka uz 2024. gada beigām jaunreģistrēto SIA skaits pieauga par 5,7 %, savukārt uz 2025. gada beigām – par 13,8 % (Diagramma Nr. 6.2.2.). Šo pieaugumu salīdzinājumā ar citiem juridisko personu veidiem veicina vairāki faktori, tostarp UR ieviestie digitālie risinājumi, kas nodrošina sabiedrības reģistrācijai nepieciešamo dokumentu automatizēto sagatavošanu, tādējādi mazinot birokrātisko slogu un saīsinot dokumentu sagatavošanai nepieciešamo laiku. Papildus tam nozīmīgs faktors ir šim juridiskās personas veidam raksturīgā ierobežotā atbildība, kas nodrošina dalībnieka personīgās mantas nošķirtību no sabiedrības saistībām, kas var rasties neveiksmīgas komercdarbības rezultātā.

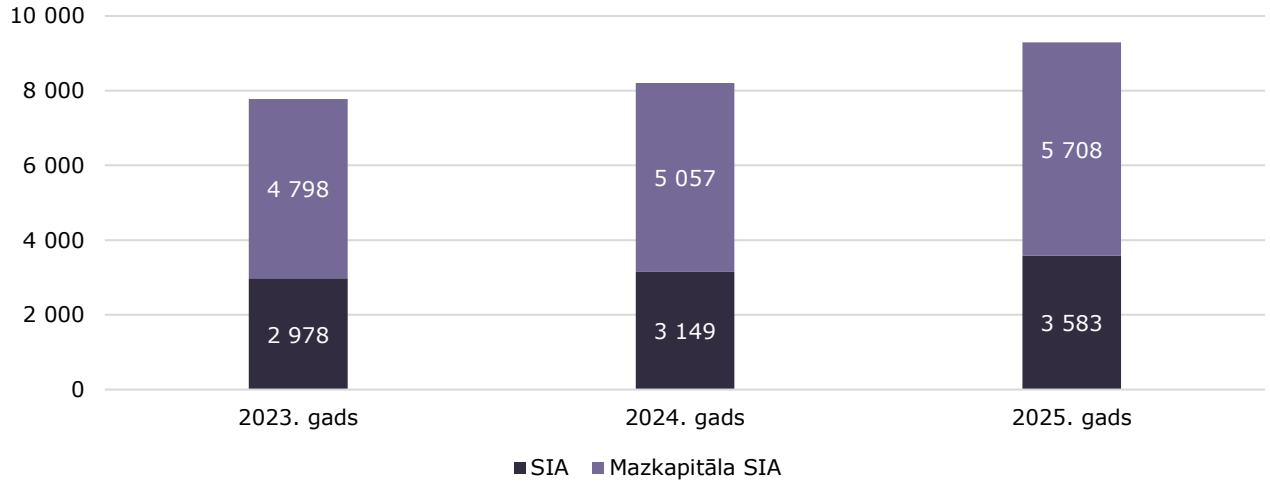

Diagramma Nr. 6.2.2. – NRA 2026 pārskata periodā reģistrēto SIA skaits sadalījumā pa kapitāla apmēriem

6.2.15. AS reģistrācijas tendence NRA 2026 pārskata periodā ir bijusi ar lejupejošu tendenci. UR sniegtie dati rāda, ka 2023. gadā tika reģistrētas 14 jaunas AS, 2024. gadā par 21,4 % mazāk nekā gadu iepriekš, bet 2025. gadā – par 18,2 % mazāk nekā iepriekšējā gadā (Tabula Nr. 6.2.1.). Latvijā AS tradicionāli tiek izmantota kapitālintensīvai vidējai vai lielai komercdarbībai, kurai raksturīga plašāka akcionāru struktūra, tostarp publiska kapitāla piesaiste vai regulēta darbība. Savukārt pēdējos gados jauno komersantu vidū dominē mazie un vidējie uzņēmējdarbības modeļi, kuriem piemērotāki ir elastīgāki un administratīvi vienkāršāki juridiskie veidi (piemēram, SIA). Tā rezultātā jaunu AS dibināšana kļūst salīdzinoši retāka. UR ieskatā AS skaita samazināšanās nav uzskatāma par negatīvu tendenci, bet gan atspoguļo uzņēmējdarbības struktūras maiņu uz mazāka mēroga un elastīgākām uzņēmējdarbības formām.

[605] Lai gan procentuālā izteiksmē SIA pieaugums 2025. gadā pārsniedz mazkapitāla SIA pieaugumu, absolūtos skaitļos lielāks pieaugums tomēr vērojams tieši mazkapitāla SIA gadījumā.

6.2.16. NVO vidū visbiežāk reģistrētais juridiskās personas veids NRA 2026 pārskata periodā ir biedrība, savukārt nodibinājums ieņem otro vietu pēc reģistrāciju skaita. UR sniegtie dati rāda, ka 2023. gadā tika reģistrētas 1 023 jaunas biedrības, 2024. gadā par 1,9 % vairāk nekā gadu iepriekš, bet 2025. gadā – par 18,4 % vairāk nekā iepriekšējā gadā. Lai gan krietni mazākā apmērā, 2023. gadā tika reģistrēti 33 nodibinājumi, 2024. gadā reģistrācijas tendence pieauga par 30,3 %, bet 2025. gadā – par 11,6 % (Diagramma Nr. 6.2.3.).

6.2.17. UR norāda, ka no biedrībām, kas dibinātas 2025. gadā, dominējošais vairākums ir biedrības, kas dibinātas daudzīvokļu māju apsaimniekošanai/kopīpašuma pārvaldīšanai, kas saistāms ar to, ka dzīvokļu īpašnieku kopībai kā tiesību subjektam bija grūtības saņemt aizņēmumus kredītiestādēs un iesaistīties civiltiesiskajā apgrozībā. Tāpat novērojama pastāvīga tendence dibināt biedrību sporta, kultūras un brīvā laika aktivitāšu organizēšanai, kā arī vietējo kopienu un sabiedrisko iniciatīvu īstenošanai. Biedrības lielākoties tiek dibinātas ilgtermiņa mērķiem, un likvidēto subjektu īpatsvars ir būtiski zemāks nekā jauno reģistrāciju skaits. Iespējams, palielinājums saistāms arī ar iespēju saņemt ES finansējumu. Savukārt NRA 2026 pārskata periodā reģistrētie nodibinājumi pārsvarā atbilst Sabiedriskā labuma organizāciju likuma noteiktajiem sabiedriskā labuma mērķiem un ilustrē, ka nodibinājumi pārsvarā tiek veidoti izglītības, kultūras, sociālās aizsardzības un labdarības funkciju īstenošanai. Nodibinājuma kā juridiskās personas veida izvēle 2024. gadā galvenokārt ir saistīta ar mērķorientētu atbalstu konkrētām sabiedrības grupām.

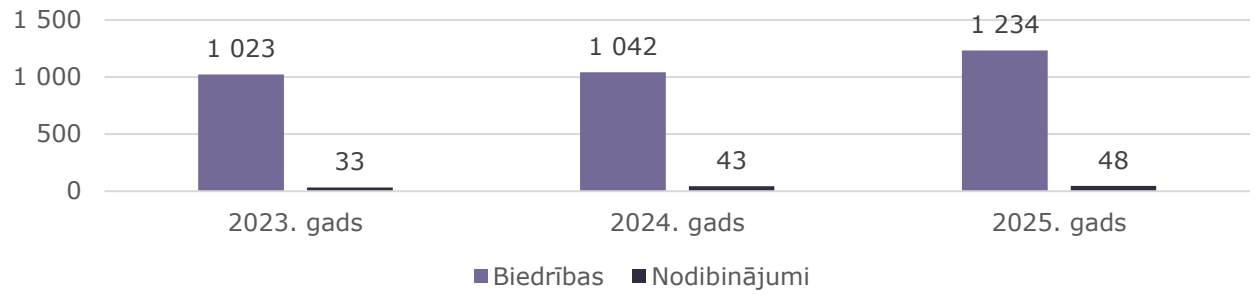

Diagramma Nr. 6.2.3. – NRA 2026 pārskata periodā reģistrēto biedrību un nodibinājumu skaits

6.2.18. NRA 2026 pārskata periodā pieaugoša tendence novērojama arī personālsabiedrību skaitā, turklāt abos personālsabiedrības veidos. Salīdzinot katrā pārskata perioda gadā reģistrēto pilnsabiedrību skaitu ar datiem uz iepriekšēja gada beigām, secināms, ka uz 2024. gada beigām jaunreģistrēto pilnsabiedrību skaits pieauga par 21,1 %, savukārt uz 2025. gada beigām – par 4,3 %. Līdzīga tendence konstatējama arī attiecībā uz komandītsabiedrībām, proti, 2024. gada beigās jaunreģistrēto komandītsabiedrību skaits pieauga līdz 9, savukārt 2025. gada beigās – līdz 17 (Diagramma Nr. 6.2.4.).

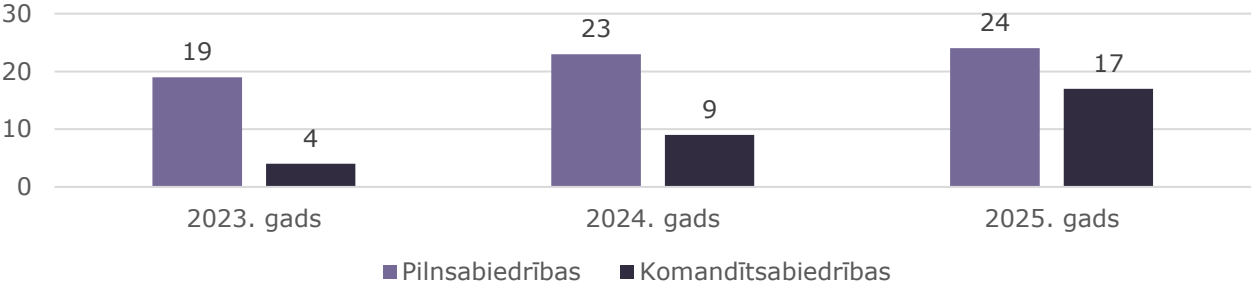

Diagramma Nr. 6.2.4. – NRA 2026 pārskata periodā reģistrēto personālsabiedrību skaits sadalījuma pa veidiem

6.2.19. NRA 2026 pārskata periodā ir novērojama pozitīva reģistrācijas tendence kooperatīvo sabiedrību vidū. Būtiskākais pieaugums ir bijis 2024. gadā, kad tika reģistrētas 12 jaunas kooperatīvās sabiedrības jeb par 71,4 % vairāk nekā gadu iepriekš (Tabula Nr. 6.2.1.). Kooperatīvo sabiedrību reģistrāciju pieaugums pārskata periodā, tostarp būtiskais pieaugums 2024. gadā, ir izskaidrojams ar šī juridiskās personas veida aktīvu izmantošanu NĪ, tostarp garāžu, kopīpašuma pārvaldībā, lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un citās tradicionālās kooperācijas jomās.

6.2.20. Tādiem juridisko personu veidiem kā Eiropas komercsabiedrības, Eiropas kooperatīvās sabiedrības un Eiropas ekonomisko interešu grupas NRA 2026 pārskata periodā nav konstatētas būtiskas izmaiņas to skaitā. Saskaņā ar UR sniegtajiem datiem Latvijā joprojām nav reģistrēta neviena Eiropas kooperatīvā sabiedrība. Savukārt Eiropas komercsabiedrību skaits NRA 2026 pārskata periodā ir saglabājies nemainīgs, proti, UR ir reģistrēti 9 šādi subjekti. Turpretī Eiropas ekonomisko interešu grupu skaits, kā norādīts UR sniegtajā informācijā, 2025. gadā ir samazinājies par 1 (Tabula Nr. 6.2.1.).

6.2.21. Neskatoties uz juridisko personu reģistrācijas pozitīvo tendenci NRA 2026 pārskata periodā, UR vienlaikus ir pieņēmis arī 1 066 lēmumus (aptuveni 3,7 % no visiem saņemtajiem pieteikumiem) atteikt juridiskās personas reģistrāciju (Diagramma Nr. 6.2.5.). Pamatā šie atteikumi attiecināmi uz SIA reģistrāciju (2023. gadā pieņemti 377 lēmumi par atteikumu reģistrēt SIA, 2024. gadā – 347 lēmumi, un 2025. gadā – 210 lēmumi), kam pēc biežuma seko biedrību, AS un nodibinājumu reģistrācijas atteikumi.

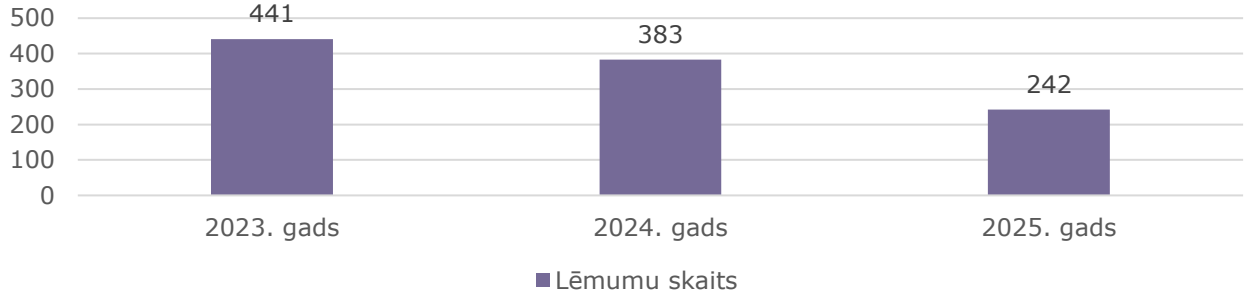

Diagramma Nr. 6.2.5. – UR pieņemto lēmumu skaits atteikt juridiskās personas reģistrāciju NRA 2026 pārskata periodā

6.2.22. UR sniegtā informācija norāda, ka galvenie iemesli, kādēļ tiek atteikta juridisko personu reģistrācija, ir: [1] VID atzinums par nodokļu riskiem; [2] ziņas nav reģistrējamas attiecīgajā reģistrā; [3] trūkumi iesniegtajos dokumentos nav novēršami; [4] citi trūkumi (piemēram, trūkumi nav novērsti lēmumā noteiktajā termiņā).

6.2.23. Juridisko personu izslēgšanas tendences NRA 2026 pārskata periodā ir bijušas svārstīgas. 2023. gadā tika izslēgtas 6 294 juridiskās personas, 2024. gadā izslēgtas par 29,8 % vairāk juridisko personu nekā gadu iepriekš, savukārt 2025. gadā – par 11,8 % mazāk nekā gadu iepriekš. (Diagramma Nr. 6.2.6.). Visbiežāk no UR vestajiem reģistriem tiek izslēgtas tieši SIA, kam seko mazkapitāla SIA, biedrības, AS un nodibinājumi. Dati rāda, ka pamatā juridiskās personas ir izslēgtas t. s. vienkāršotās likvidācijas procesa ietvarā.

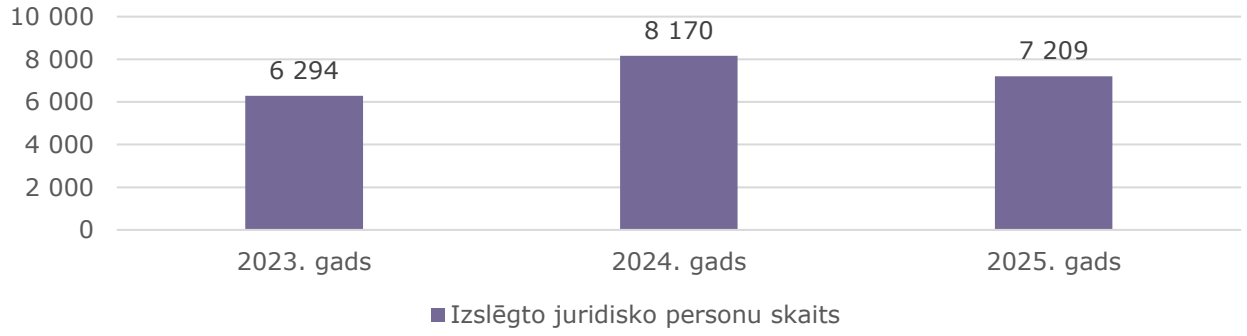

Diagramma Nr. 6.2.6. – NRA 2026 pārskata periodā izslēgto juridisko personu skaits

6.2.24. Praksē joprojām tiek konstatēti gadījumi, kad vienkāršotā likvidācija tiek apzināti provocēta ļaunprātīgos nolūkos, izmantojot to kā viegli pieejamu instrumentu juridiskās personas pamešanai, nevis veicot tās pilnvērtīgu likvidāciju vai uzsākot tās maksātnespējas procesu. Atbilstoši UR sniegtajai informācijai, katru gadu vairāki tūkstoši juridisko personu tiek izslēgtas vienkāršotās likvidācijas kārtībā (Diagramma Nr. 6.2.7.), neskatoties uz to, ka šīm personām, iespējams, īpašumā ir gan manta, gan saistības, tostarp nodokļu parādi. Tas ļauj juridiskās personas valdei un dalībniekiem vai biedriem izvairīties no atbildības un viegli, bez izdevumiem,

panākt juridiskās personas izslēgšanu. Pēc būtības šis process nereti tiek izmantots kā alternatīva citiem procesiem, kas nodrošinātu pilnvērtīgu juridiskās personas likvidēšanu, tostarp pilnvērtīgi vai pēc iespējas norēķinoties ar visiem kreditoriem, vienlaikus nodrošinot neatkarīgu iepriekš veikto darījumu izvērtēšanu.

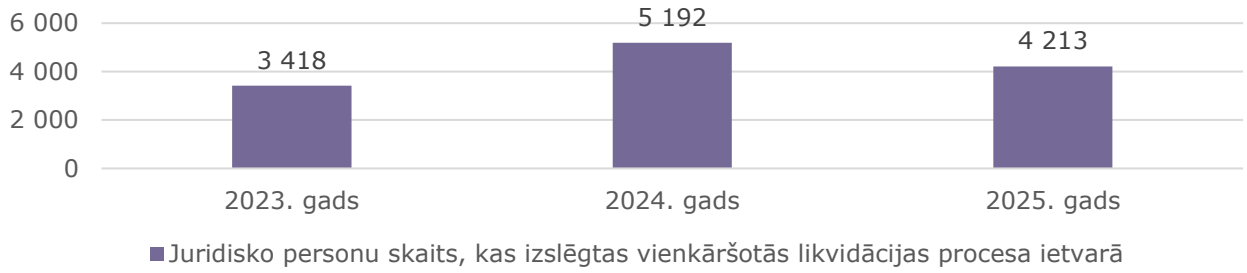

Diagramma Nr. 6.2.7. – Juridisko personu skaits, kuras NRA 2026 pārskata periodā ir izslēgtas vienkāršotās likvidācijas procesa ietvaros

6.2.25. Vienkāršotā likvidācija ir juridiskās personas piespiedu darbības izbeigšana un tai sekojoša izslēgšana no attiecīgā UR vestā reģistra, kas tiek veikta pamatojoties uz kompetentas iestādes (UR vai VID) lēmumu. Juridiskās personas darbību var izbeigt ar UR lēmumu, ja: [1] tās valdei ilgāk par 3 mēnešiem nav pārstāvības tiesību un 3 mēnešu laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas norādītais trūkums nav novērsts; [2] tā nav sasniedzama juridiskajā adresē un 1 mēneša laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas norādītais trūkums nav novērsts.[606] Savukārt darbību ar VID lēmumu var izbeigt, ja [1] tā 1 mēneša laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas nav iesniegusi gada pārskatu un kopš pārkāpuma izdarīšanas ir pagājuši vismaz 6 mēneši; [2] tā 1 mēneša laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas nav iesniegusi nodokļu likumos paredzētās deklarācijas par 6 mēnešu periodu; [3] tās darbība ir apturēta pamatojoties uz VID lēmumu, un 3 mēnešu laikā pēc darbības apturēšanas norādītais trūkums nav novērsts.[607] Proti, iestājoties noteiktiem normatīvajos aktos paredzētiem gadījumiem, kompetentā iestāde nosūta attiecīgajai juridiskajai personai brīdinājumu, lūdzot konkrētā termiņā novērst konstatēto trūkumu. Ja brīdinājumā noteiktajā termiņā trūkumi netiek novērsti, lēmums stājas spēkā un UR attiecīgi veic tālākās darbības juridiskās personas izslēgšanai no attiecīgā reģistra.

6.2.26. No ievainojamības perspektīvas ieviestā procedūra var tikt izmantota negodprātīgi, ja juridiskās personas vai ar tām saistītās personas mākslīgi rada normatīvajos aktos noteiktos priekšnoteikumus juridiskās personas vienkāršotās likvidācijas procesa iniciēšanai. Šādā gadījumā konkrētais process var kalpot kā instruments, lai izvairītos no atbildības par darbībām, kas novedušas juridisko personu līdz tās darbības izbeigšanai, kā arī par darbībām, kuru rezultātā kreditoriem, valstij vai citām personām faktiski varētu būt nodarīti zaudējumi. Īpaši būtisks risks pastāv gadījumos, kad juridiskās personas mantas atsavināšana, slēpšana vai kontroles nodošana citām personām notiek pirms formālas darbības izbeigšanas, tādējādi apgrūtinot mantas atgūšanu un atbildīgo personu identificēšanu.

6.2.27. Savukārt no risku mazinošo pasākumu perspektīvas ir secināms, ka praksē vienlaikus pastāv vairāki risku mazinoši mehānismi, kas vērsti uz šādu situāciju identificēšanu un ierobežošanu. Būtiska nozīme ir VID un UR sadarbībai un informācijas apmaiņai, jo juridiskās personas izslēgšanas procesā tiek vērtēta arī nodokļu saistību izpilde. Papildus tam VID uztur riska personu[608] sarakstu, kura mērķis ir veicināt komercdarbības vides drošību, godīgu konkurenci un labprātīgu nodokļu saistību izpildi. Personas iekļaušana šajā sarakstā nozīmē, ka VID ir konstatējis normatīvajos aktos noteiktus riska apstākļus, piemēram, saistību ar komersantu, kura saimnieciskā darbība apturēta, būtiskām nenokārtotām nodokļu saistībām vai formālu iesaisti komercdarbībā bez nolūka veikt komercdarbību. Šādam ierakstam ir arī praktiskas tiesiskas sekas, proti, UR, izskatot reģistrācijas pieteikumus, tai skaitā sadarbībā ar VID, pārbauda, vai attiecīgā persona nav iekļauta VID riska personu sarakstā, un šādas informācijas esība var būt šķērslis personas reģistrēšanai kā komercsabiedrības amatpersonai vai dalībniekam normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos. Līdz ar to iekļaušana riska personu sarakstā nav tikai reputācijas riska indikators, bet var tieši ietekmēt personas iespējas piedalīties jaunu komersantu dibināšanā vai ieņemt amatus komercsabiedrībās.

[606] Komerclikuma 314.[1] panta pirmā daļa. Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490.
[607] Komerclikuma 314.[1] panta otrā daļa. Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490.
[608] Likums "Par nodokļiem un nodevām", 1. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946#p1.

6.2.28. Tomēr praksē konstatētie apstākļi norāda, ka minētie kontroles mehānismi ne vienmēr ir pietiekami efektīvi, un tas var ietekmēt attiecīgās jomas ievainojamības līmeni. Proti, ir identificēti gadījumi, kuros fiziskas personas turpina tieši vai pastarpināti, tostarp ar citu juridisko personu starpniecību, pārņemt kontroli pār juridiskām personām, vienlaikus radot minētos priekšnoteikumus kompetento iestāžu rīcībai juridiskās personas vienkāršotās likvidācijas procesa uzsākšanai.

6.2.29. Praksē visbiežāk ir novērojami 3 veidi kā personas apzināti pārņem juridiskās personas, galvenokārt SIA, kurām ir izveidojušies nodokļu parādi, un pēc tam tās likvidē, veicot darbības, lai VID vai UR ierosinātu vienkāršotās likvidācijas procesu:

a) Fiziskā persona tieši (Attēls Nr. 6.2.8. (pirmā shēma)) vai pastarpināti (Attēls Nr. 6.2.9. (otrā shēma)) pārņem juridisko personu, kļūstot par tās dalībnieku, un pēc tam panāk attiecīgās juridiskās personas valdes darbības izbeigšanu. Tā rezultātā var tikt radīti priekšnoteikumi vienkāršotās likvidācijas procesa uzsākšanai, ja izpildās Komerclikuma $314.^1$ panta pirmās daļas 1. punkts, proti, sabiedrības valdei ilgāk par 3 mēnešiem nav pārstāvības tiesību un sabiedrība triju mēnešu laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas nav novērsusi radītos trūkumus.

b) Fiziskā persona tieši vai pastarpināti pārņem juridisko personu, kļūstot par tās vienīgo dalībnieku un valdes locekli. Pēc kontroles iegūšanas šī persona kā valdes loceklis iesniedz UR pieteikumu par juridiskās personas juridiskās adreses maiņas ierakstīšanu komercreģistrā, norādot jaunu juridisko adresi un norādot, ka juridiskā persona tajā ir sasniedzama, kā arī tai ir tiesisks pamats izmantot attiecīgo adresi. Pēc noteikta laika attiecīgā NĪ īpašnieks iesniedz UR paziņojumu, ka juridiskajai personai vairs nav tiesiska pamata izmantot norādīto adresi vai ka tā šajā adresē nav sasniedzama. Tādējādi var tikt radīti priekšnoteikumi juridiskās personas darbības izbeigšanai vienkāršotās likvidācijas procesa uzsākšanai, ja iestājas Komerclikuma $314.^1$ panta pirmās daļas 2. punktā paredzētie apstākļi, proti, sabiedrība atbilstoši šā likuma 12. panta ceturtajai daļai nav sasniedzama tās juridiskajā adresē un 2 mēnešu laikā pēc rakstveida brīdinājuma saņemšanas nav novērsusi norādīto trūkumu (Attēls Nr. 6.2.10. (trešā shēma)).

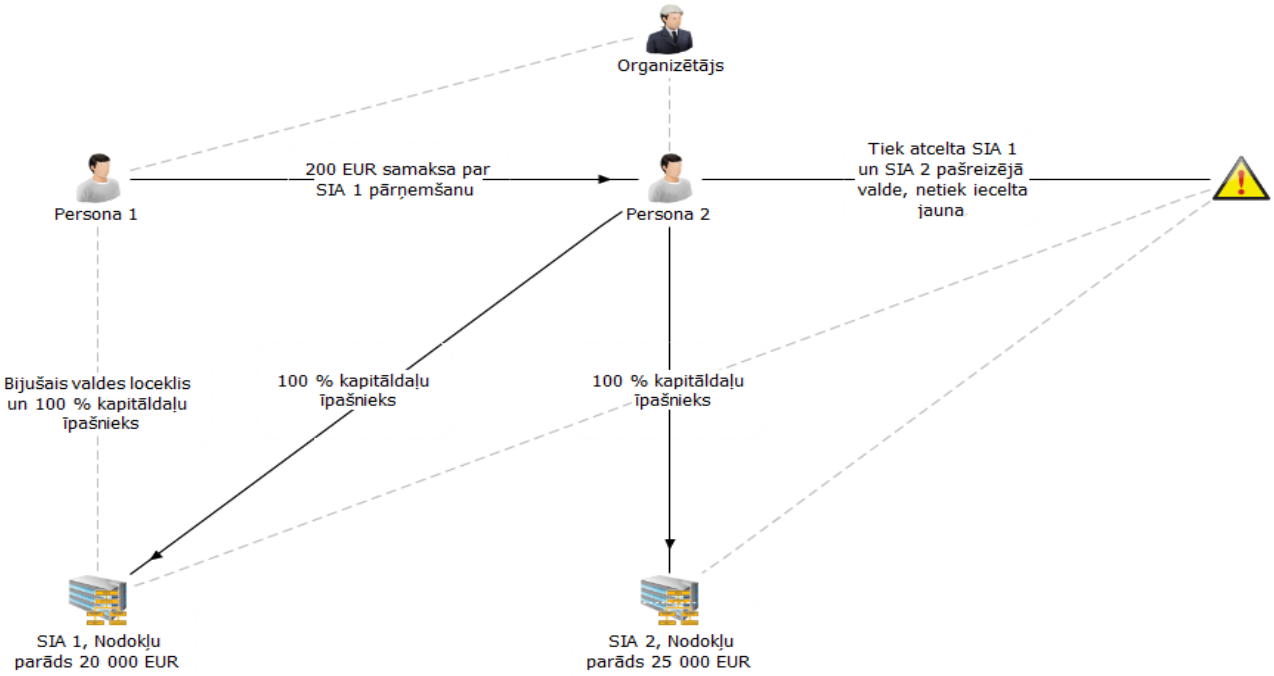

Attēls Nr. 6.2.8. – Pirmā shēma

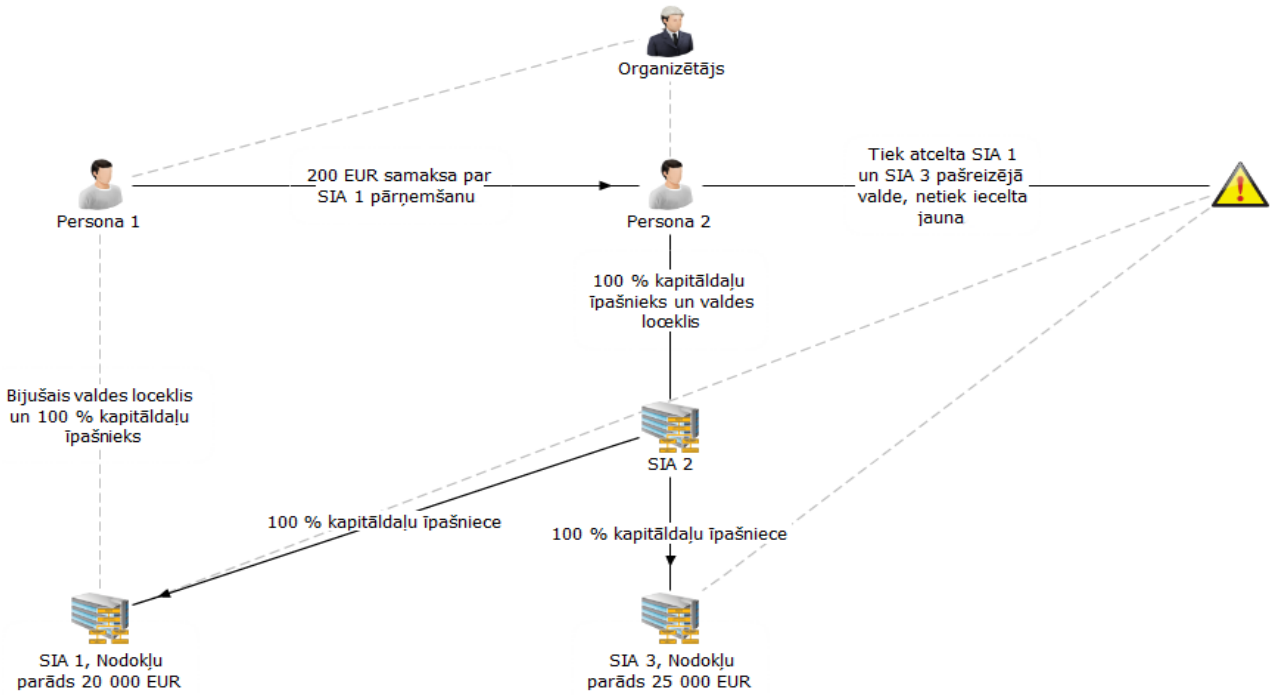

Attēls Nr. 6.2.9. – Otrā shēma

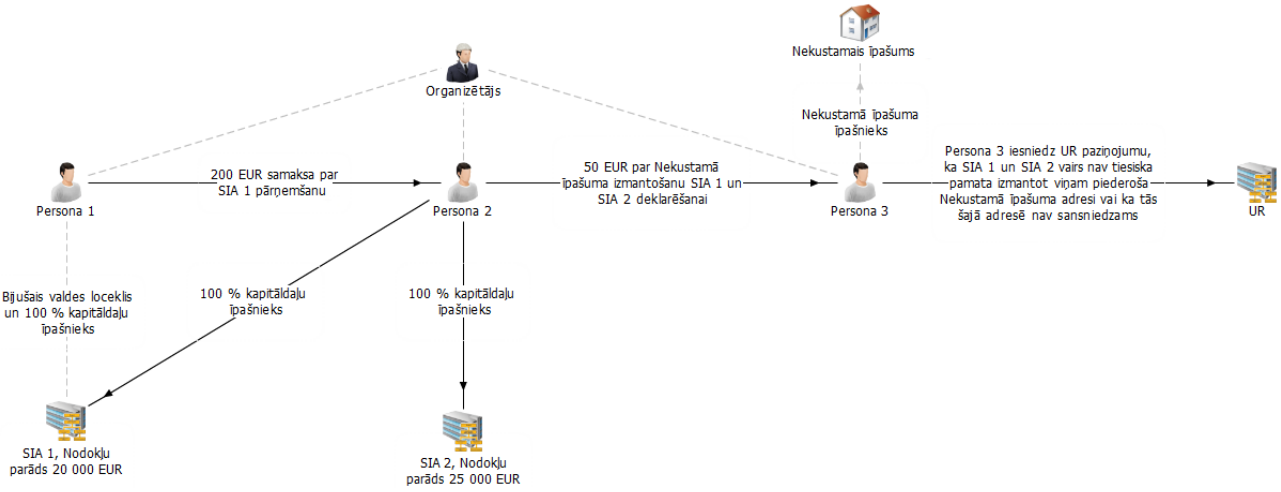

Attēls Nr. 6.2.10. – Trešā shēma

Juridisko personu dalībnieku struktūra

6.2.30. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem jēdziens "dalībnieks"[609] tiek saprasts kā SIA dalībnieks un AS akcionārs, tostarp arī Eiropas komercsabiedrības akcionārs.[610] Juridisko personu dalībnieku struktūras analīzes tvērums tiek attiecināts tieši uz kapitālsabiedrību analīzi, jo šajās juridisko personu formās dalībnieks ir saistīts ar līdzdalību juridiskās personas pamatkapitālā, balsstiesībās, tiesībās uz peļņas sadali un iespējamo kontroli pār sabiedrību.

6.2.31. Citi juridisko personu veidi, piemēram, biedrības, nodibinājumi, personālsabiedrības, kooperatīvās sabiedrības vai Eiropas ekonomisko interešu grupas, netiek iekļautas konkrētajā analizē, jo tajās dalības statuss nav pielīdzināms kapitālsabiedrības dalībnieka vai akcionāra

[609] Komerclikuma 136. panta trešā daļa. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490.
[610] Eiropas Komercsabiedrību likuma 2. panta pirmā daļa nosaka, ka šīm komercsabiedrībām tiek piemēroti normatīvie akti, kas attiecas uz akciju sabiedrību un komercreģistra vešanu, ciktāl Padomes 2001. gada 8. oktobra Regula (EK) Nr. 2157/2001 par Eiropas uzņēmējdarbības (SE) statūtiem un šajā likumā nav noteikts citādi.

statusam. Šajos veidos dalība var būt balstīta uz personisku līdzdalību, biedru kopīgām interesēm, statūtos noteikta mērķa sasniegšanu vai dalībnieku saimnieciskās darbības atbalstīšanu, nevis uz kapitāla līdzdalību un peļņas sadales tiesībām.

6.2.32. Normatīvais regulējums paredz, ka kapitālsabiedrību dalībnieki var būt gan fiziskas, gan juridiskas personas. Fizisko personu tiešā līdzdalība parasti norāda uz vienkāršāku īpašumtiesību struktūru, savukārt juridisko personu līdzdalības gadījumā īpaša uzmanība jāpievērš pastarpinātajām īpašumtiesībām, vērtējot, vai īpašumtiesību ķēdē ir identificējamas fiziskas personas, kuras īsteno galīgo kontroli pār attiecīgo kapitālsabiedrību. Saskaņā ar UR sniegtajiem datiem, sarežģītas īpašumtiesību struktūras ir konstatējamas tikai 0,87 % gadījumu. Par sarežģītu īpašumtiesību struktūru šajā kontekstā uzskatāma vismaz 5 līmeņu īpašumtiesību struktūra, kurā ietilpst ārvalstu juridiskās personas un/vai juridiskie veidojumi.

6.2.33. Atbilstoši UR sniegtajiem datiem secināms, ka pārsvarā ir reģistrētas tādas kapitālsabiedrības, kuru dalībnieki ir tikai fiziskas personas. Savukārt kapitālsabiedrības, kuru dalībnieki ir tikai juridiskas personas vai vienlaikus gan fiziskas, gan juridiskas personas, praksē veido salīdzinoši nelielu daļu (Tabula Nr. 6.2.11.).

		Dalībnieki ir tikai fiziskas personas	**Dalībnieki ir tikai juridiskas personas**	**Dalībnieki ir gan fiziskas, gan juridiskas personas**
Uz 31.12.2023.	SIA	119 469	8 869	3 647
	AS	37	55	825
	Eiropas komercsabiedrības	0	2	7
Uz 31.12.2024.	SIA	119 779	8 709	3 681
	AS	258	231	397
	Eiropas komercsabiedrības	0	5	4
Uz 31.12.2025.	SIA	122 432	8 836	3 797
	AS	273	225	292
	Eiropas komercsabiedrības	0	6	3

Tabula Nr. 6.2.11. – Kapitālsabiedrību dalībnieku struktūra NRA 2026 pārskata periodā

6.2.34. NRA 2026 pārskata periodā būtiski nav mainījies to kapitālsabiedrību skaits, kuru vienīgie dalībnieki ir ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas. Ņemot vērā apkopotos datus secināms, ka katrā pārskata perioda gadā šādas kapitālsabiedrības vidēji veidoja 2,6 % no visām kapitālsabiedrībām (Diagramma Nr. 6.2.12.).

6.2.35. Būtiski norādīt, ka minētie dalībnieki – ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas – pamatā ir reģistrētas ES dalībvalstīs (Diagramma Nr. 6.2.13.). Savukārt ārpus ES dalībvalstīm reģistrētās juridiskās personas veido salīdzinoši nelielu daļu, proti, zem 1 %. Šāda dalībnieku struktūra pati par sevi nenorāda uz paaugstinātu risku, tomēr gadījumos, kad kapitālsabiedrības dalībnieks ir ārvalstīs reģistrēta juridiskā persona, īpaša nozīme piešķirama īpašumtiesību struktūras pārskatāmībai, PLG identificēšanai un dalībnieku reģistrācijas valstu riska profila izvērtēšanai.

6.2.36. No ES dalībvalstīm visbiežāk sastopamas juridiskās personas, kas reģistrētas Igaunijā, Lietuvā, Dānijā un Kiprā, turpretī no valstīm ārpus ES – Norvēģija, Apvienotā Karaliste un Šveice. Dalībnieku reģistrācijas valstu sadalījums kopumā ir vērtējams kā likumsakarīgs, ņemot vērā, ka to vidū ir gan Latvijas kaimiņvalstis, gan valstis, ar kurām Latvijai ir cieša ekonomiskā sadarbība, tostarp eksporta un importa jomā. Vienlaikus norādāms, ka gan NRA 2026 pārskata periodā, gan iepriekš Kiprā un Apvienotajā Karalistē reģistrētas juridiskās personas bieži ir bijušas iesaistītas ar NILL saistītās darbībās, tādēļ to kā kapitālsabiedrību dalībnieku klātbūtne paaugstina iespējamo NILL draudu līmeni.

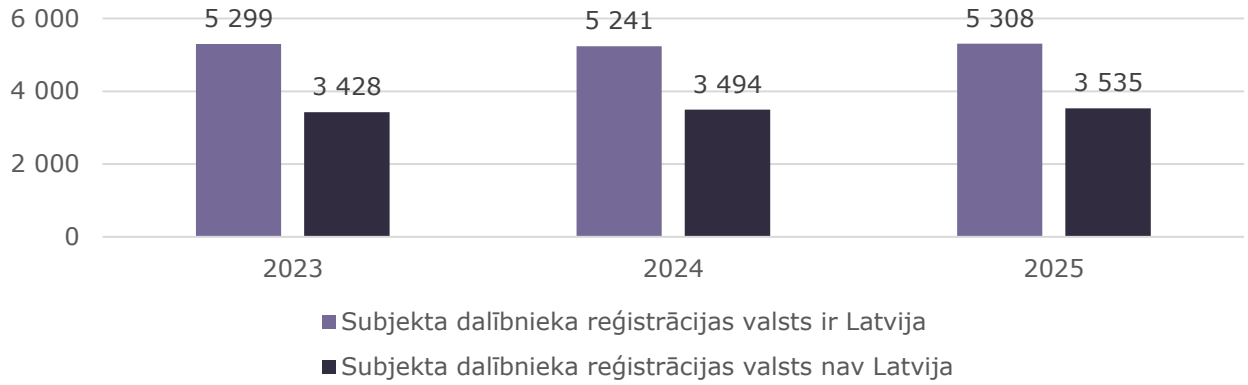

Diagramma Nr. 6.2.12. – Kapitālsabiedrību skaits, kurās dalībnieki ir tikai juridiskas personas, sadalījumā pēc dalībnieku reģistrācijas valsts

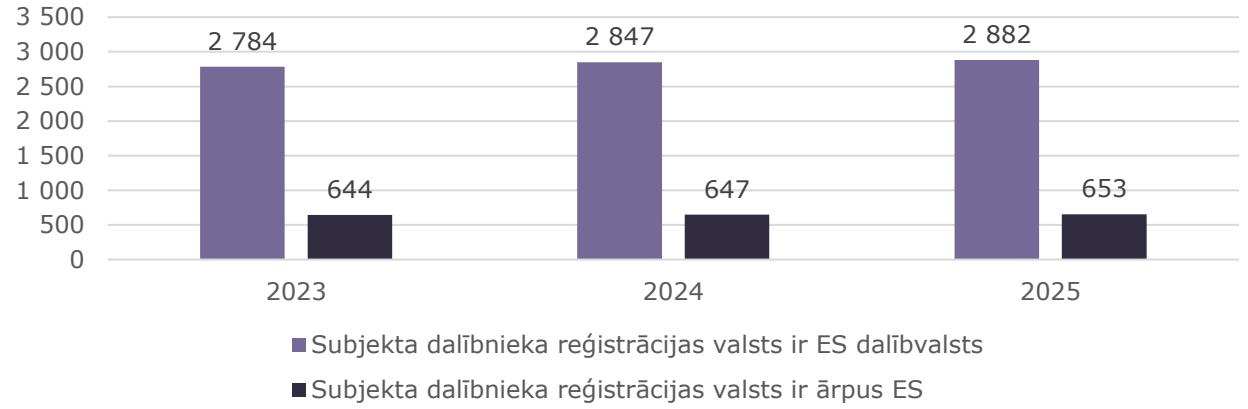

Diagramma Nr. 6.2.13. – Kapitālsabiedrību skaits, kurās dalībnieki ir ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas, sadalījumā pēc dalībnieku reģistrācijas valstīm

6.2.37. NRA 2026 pārskata periodā saglabājās stabila tendence attiecībā uz kapitālsabiedrību īpatsvaru, kuru dalībnieki ir tikai Latvijas valstspiederīgie. Arī apkopotie dati nenorāda uz būtiskām izmaiņām to kapitālsabiedrību īpatsvarā, kuru dalībnieki ir tikai ārvalstu valstspiederīgie. Pārskata periodā tas no gada uz gadu saglabājies 8 % robežās no kopējā kapitālsabiedrību skaita (Diagramma Nr. 6.2.14.).

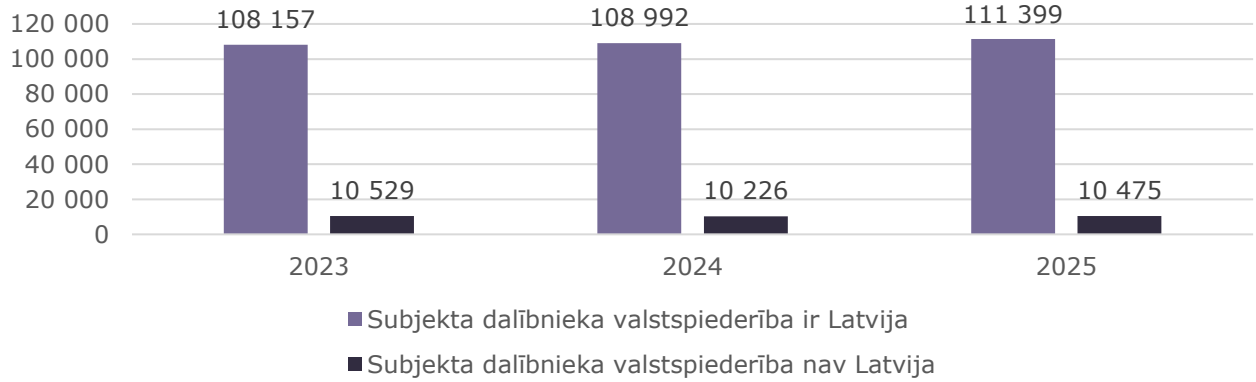

Diagramma Nr. 6.2.14. – Kapitālsabiedrību skaits, kurās dalībnieki ir tikai fiziskas personas, sadalījumā pēc dalībnieku valstspiederības

6.2.38. Vērtējot dalībniekus, kas ir ārvalstu valstspiederīgie, lielāks īpatsvars joprojām ir novērojams to kapitālsabiedrību vidū, kuru vienīgie dalībnieki ir ārpus ES esošo valstu valstspiederīgie, saglabājot īpatsvaru nedaudz virs 5 % no kopējā kapitālsabiedrību skaita. No ES dalībvalstīm visbiežāk sastopami dalībnieki, kuri ir Lietuvas, Igaunijas, Vācijas un Zviedrijas valstspiederīgie,

savukārt no valstīm ārpus ES – Krievijas, Ukrainas un Baltkrievijas valstspiederīgie (Diagramma Nr. 6.2.15.).

6.2.39. Lai gan kapitālsabiedrību dalībnieku valstspiederība pati par sevi ir skaidrojama ar Latvijas ģeogrāfisko novietojumu un migrācijas apstākļiem, tostarp ar to, ka daļa Ukrainas valstspiederīgo, kuri ir arī Latvijā dibināto kapitālsabiedrību dalībnieki, pārcēlušies uz Latviju, meklējot patvērumu pēc Krievijas uzsāktā pilna mēroga militārā iebrukuma Ukrainā, fakts, ka kapitālsabiedrību dalībnieku vidū ir Krievijas un Baltkrievijas valstspiederīgie, paaugstina draudu līmeni valstī. Proti, Krievijas un Baltkrievijas valstspiederīgajiem piemīt paaugstināts sankciju pārkāpšanas risks, līdz ar to kapitālsabiedrības, kuru dalībnieki ir minētās personas, var tikt izmantotas vai iesaistītas mēģinājumos pārkāpt noteiktos ierobežojumus. Detalizētāks situācijas izklāsts sniegts nodaļā "Sankciju pārkāpšanas risku novērtējums".

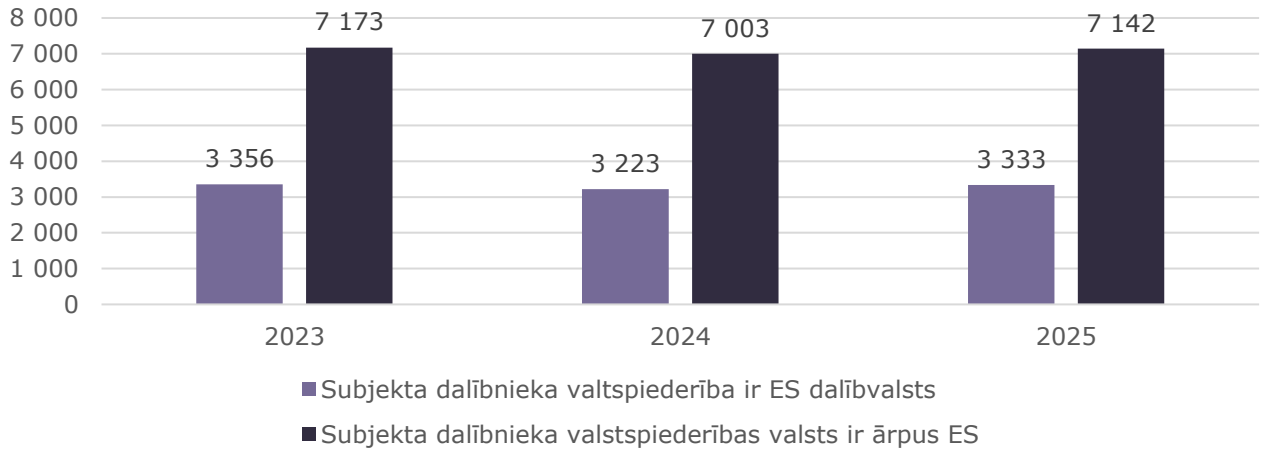

Diagramma Nr. 6.2.15. – Kapitālsabiedrību skaits, kurās dalībnieki ir ārvalstu valstspiederīgie, sadalījumā pēc dalībnieku valstspiederības

PLG atklāšana centrālajam reģistram

6.2.40. Ar 2017. gada 26. oktobra grozījumiem Novēršanas likumā tika ieviestas prasības, lai UR vestajos reģistros nodrošinātu pareizas un aktuālas informācijas pieejamību par juridisko personu PLG. Šīs prasības tika ieviestas pakāpeniski, visstingrākos pienākumus, tostarp piespiedu mehānismus, sākotnēji attiecinot uz būtiskākajiem juridisko personu veidiem – kapitālsabiedrībām. Taču joprojām reģistros ir sastopamas tādas juridiskās personas, kuras minētās prasības nav izpildījušas. Vienlaikus norādāms, ka šādu subjektu skaits NRA 2026 pārskata periodā turpināja samazināties.

6.2.41. Atbilstoši UR sniegtajiem datiem secināms, ka uz 2025. gada beigām no 166 849 reģistrētajām juridiskajām personām 90,7 % bija reģistrējušas konkrētu informāciju par PLG vai kādu no attiecīgajiem statusiem, vai arī vienlaikus gan konkrētu informāciju par PLG, gan kādu no attiecīgajiem statusiem.

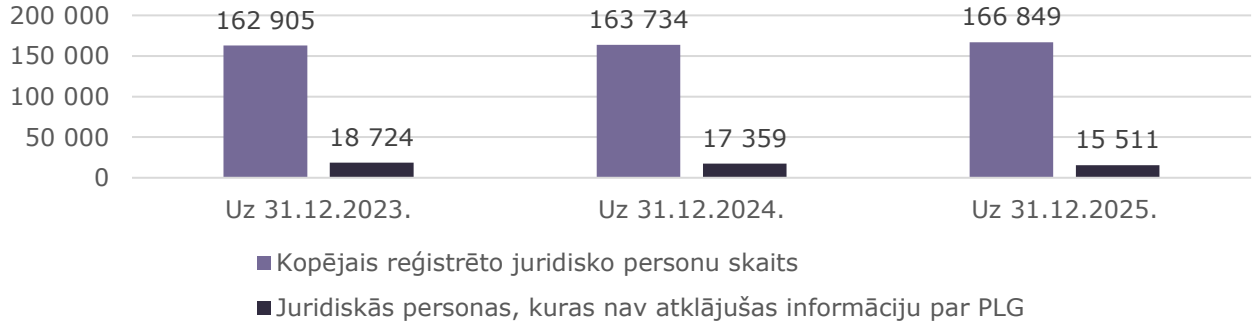

Diagramma Nr. 6.2.16. – Juridisko personu skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG

6.2.42. Kapitālsabiedrību – AS, SIA un Eiropas komercsabiedrību – vidū to sabiedrību īpatsvars, kuras nav atklājušas informāciju par PLG attiecībā pret kopējo reģistrēto kapitālsabiedrību skaitu visā NRA 2026 pārskata periodā ir bijis zems un turpinājis samazināties. Proti, tas ir samazinājies no 0,3 % 2023. gada beigās līdz 0,2 % 2025. gada beigās. Būtiski uzsvērt, ka attiecībā uz visām UR reģistrētajām Eiropas komercsabiedrībām ir reģistrēta konkrēta informācija par PLG un/vai kāds no attiecīgajiem statusiem. Savukārt attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kuras informāciju par PLG nav atklājušas, ir uzsākts normatīvajos aktos paredzētais process to izslēgšanai no UR vestajiem reģistriem (Tabula Nr. 6.2.17.).

		Uz 31.12.2023.	Uz 31.12.2024.	Uz 31.12.2025.
AS	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	15	11	4
	Kopskaits	912	886	790
SIA	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	383	326	302
	Kopskaits	131 993	132 169	135 065
Eiropas komercsabiedrība	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	0	0	0
	Kopskaits	**9**	**9**	**9**

Tabula Nr. 6.2.17. – Kapitālsabiedrību skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG, sadalījumā pa kapitālsabiedrību veidiem

6.2.43. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā turpina samazināties to personālsabiedrību īpatsvars, kuras UR nav atklājušas informāciju par PLG, šis īpatsvars joprojām saglabājas augsts. Līdz ar to minētās informācijas neesamība var paaugstināt potenciālos NILLTPF riskus.

6.2.44. Saskaņā ar UR sniegtajiem datiem 2023. gada beigās to personālsabiedrību īpatsvars, kuras nebija atklājušas informāciju par PLG, bija 51,4 %, 2024. gada beigās tas samazinājās līdz 47,6 %, savukārt 2025. gada beigās – līdz 46,1 %. Vienlaikus, ņemot vērā pieejamo informāciju, secināms, ka NRA 2026 pārskata periodā pilnsabiedrībām šis īpatsvars katru gadu saglabājies virs 50,0 %.

		Uz 31.12.2023.	Uz 31.12.2024.	Uz 31.12.2025.
Pilnsabiedrības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	314	286	275
	Kopskaits	573	559	545
Komandītsabiedrības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	54	52	51
	Kopskaits	**143**	**151**	**162**

Tabula Nr. 6.2.18. – Personālsabiedrību skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG, sadalījumā pa personālsabiedrību veidiem

6.2.45. Arī NVO vidū ir vērojams izteikti augsts tādu juridisko personu īpatsvars, kuras nav atklājušas informāciju par saviem PLG. Galvenokārt tās ir biedrības, reliģiskās organizācijas un arodbiedrības. Ņemot vērā UR sniegto informāciju, secināms, ka 2023. gada beigās NVO, kuras nebija atklājušas informāciju par PLG, īpatsvars bija 61,2 %, 2024. gada beigās tas samazinājās līdz 55,7 %, savukārt 2025. gada beigās – līdz 49,3 %.

6.2.46. Attiecībā uz biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskām organizācijām tas, ka PLG atsevišķos gadījumos nav iespējams noskaidrot, parasti nav skaidrojams ar fiziskas personas vēlmi palikt anonīmai, bet gan ar šo juridisko personu tiesisko dabu, struktūru un pārvaldības modeli. Atšķirībā no kapitālsabiedrībām šīm organizācijām nav īpašnieku kapitāldaļu izpratnē, un to darbība nav vērsta uz peļņas sadali konkrētu personu labā. Biedrības, nodibinājumi un reliģiskās organizācijas tiek veidotas statūtos vai darbības dokumentos noteiktu mērķu

īstenošanai – sabiedriskam, reliģiskam, labdarības, profesionālam, interešu pārstāvības vai citam nekomerciālam mērķim. Līdz ar to kontrole tajās bieži tiek īstenota koleģiāli, caur biedru kopumu, pārvaldes institūcijām vai statūtos noteiktām procedūrām, nevis caur īpašumtiesībām vai ekonomisku labumu, kas būtu attiecināms uz vienu konkrētu fizisku personu. Vienlaikus norādāms, ka NVO, kuru gadījumā PLG nav iespējams noskaidrot, UR var iesniegt attiecīgu pieteikumu par statusa "PLG noskaidrot nav iespējams" reģistrāciju. Būtisks risku mazinošs faktors šim ir process, ko īsteno UR pirms šāda statusa reģistrācijas, proti, UR veic iesniegtās informācijas pārbaudi, lai pārliecinātos, ka norādītie apstākļi atbilst faktiskai situācijai un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

		Uz 31.12.2023.	Uz 31.12.2024.	Uz 31.12.2025.
Biedrības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	16 134	15 104	13 570
	Kopskaits	24 765	25 493	25 847
Nodibinājumi	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	67	66	52
	Kopskaits	1 606	1 605	1 593
Reliģiskās organizācijas	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	488	433	369
	Kopskaits	958	954	957
Reliģisko organizāciju iestādes	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	18	17	17
	Kopskaits	20	20	20
Arodbiedrības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	168	156	140
	Kopskaits	221	218	215
Arodbiedrību apvienības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	10	9	9
	Kopskaits	13	12	12
Arodbiedrību pastāvīgās vienības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	88	79	41
	Kopskaits	123	120	117
Politiskās partijas	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	24	18	18
	Kopskaits	71	70	72
Politisko partiju apvienības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	5	4	4
	Kopskaits	13	13	13

Tabula Nr. 6.2.19. – NVO skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG, sadalījumā pa juridisko personu veidiem

6.2.47. Arī kooperatīvo sabiedrību vidū pastāv liels juridisko personu īpatsvars, kuras nav atklājušas UR PLG informāciju. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā šis īpatsvars samazinās, proti, uz 2023. gada

beigām tas bija 64,4 %, uz 2024. gada beigām tas samazinājās līdz 54,4 %, bet uz 2025. gada beigām samazinājās līdz 46,0 %, tas joprojām ir nesamērīgi augsts.

		Uz 31.12.2023.	Uz 31.12.2024.	Uz 31.12.2025.
Kooperatīvās sabiedrības	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	955	797	658
	Kopskaits	**1 482**	**1 451**	**1 429**

Tabula Nr. 6.2.20. – Kooperatīvo sabiedrību skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG

6.2.48. NRA 2026 pārskata periodā Eiropas ekonomisko interešu grupu kategorijā nemainīgi ir saglabājies 1 subjekts, kurš UR nav reģistrējis informāciju par tās PLG. Vienlaikus jāuzsver, ka konkrētajam subjektam kopš 2022. gada ir piemērota saimnieciskās darbības apturēšana, kas nozīmē, ka tas nav tiesīgs veikt komercdarbību.

		Uz 31.12.2023.	Uz 31.12.2024.	Uz 31.12.2025.
Eiropas ekonomisko interešu grupas	Subjektu skaits, kuri nav atklājuši PLG informāciju	1	1	1
	Kopskaits	**4**	**4**	**3**

Tabula Nr. 6.2.21. – Eiropas ekonomisko interešu grupu skaits, kuras nav atklājušas informāciju par to PLG

6.2.49. Ņemot vērā Latvijas 6. kārtas MONEYVAL novērtējuma ziņojumā identificētos riskus un nepieciešamību nodrošināt juridisko personu īpašumtiesību un kontroles struktūru pārskatāmību, ir būtiski īstenot mērķētus pasākumus attiecībā uz juridiskajām personām, kuras nav atklājušas informāciju par saviem PLG. Šādu pasākumu nepieciešamību pastiprina apstāklis, ka normatīvajā regulējumā jau ilgstoši ir nostiprināts juridisko personu pienākums patstāvīgi noskaidrot un reģistrēt informāciju par PLG, kā arī gadījumos, kad PLG objektīvi nav iespējams noskaidrot, reģistrēt attiecīgu statusu. Līdz ar to ilgstoša šā pienākuma neizpilde var norādīt uz nepietiekamu atbilstību normatīvajām prasībām un radīt paaugstinātus NILLTPF riskus.

6.2.50. Lielākā daļa no juridiskajām personām, kuras nav atklājušas informāciju par PLG, ir biedrības, kooperatīvās sabiedrības un reliģiskās organizācijas. Norādāms, ka attiecībā uz biedrībām, kuru īpatsvars sastāda lielāko daļu jeb 87,5 % no juridiskajām personām, kuras nav atklājušas informāciju par PLG, pamatā tas nav skaidrojams ar fiziskas personas vēlmi palikt anonīmai, bet gan ar šīs juridiskās personas veida tiesisko dabu un struktūru, kā arī pārvaldības modeli.

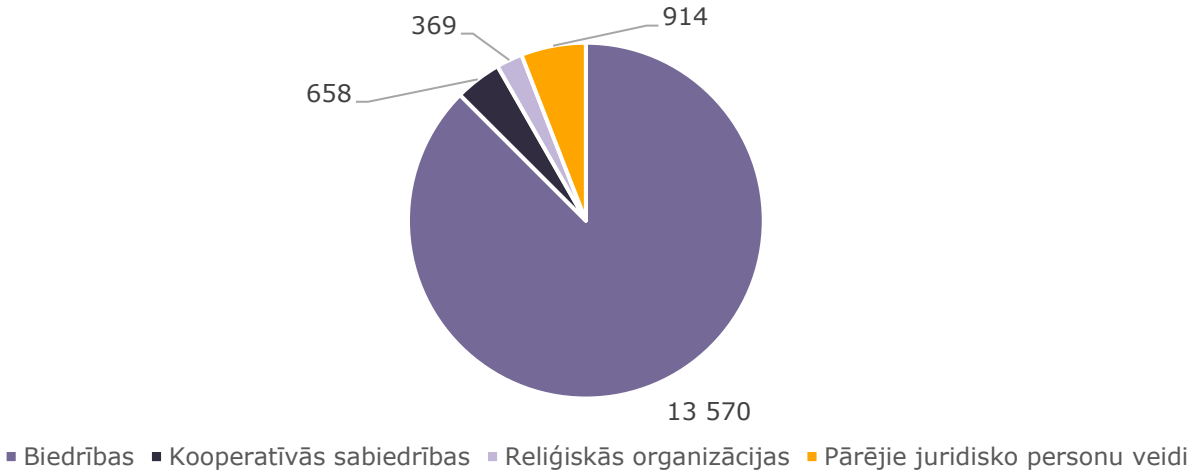

Diagramma Nr. 6.2.22. – Juridisko personu skaits, kuras uz 2025. gada 31. decembri nav atklājuši PLG informāciju

6.2.51. Minētā problēma būtu vērtējama arī jaunās ES NILLTPFN pakotnes kontekstā, kuras pilna piemērošana paredzēta no 2027. gada 10. jūlija. Nodrošinot nacionālās sistēmas atbilstību jaunajām prasībām, īpaša uzmanība būtu pievēršama tam, lai nacionālajā regulējumā tiktu

nodrošināta vienota un konsekventa pieeja PLG informācijas atklāšanas prasību izpildes uzraudzībai neatkarīgi no juridiskās personas veida. Šajā kontekstā būtu izvērtējama arī UR rīcībā esošo tiesisko instrumentu pietiekamība un efektivitāte, tostarp attiecībā uz mehānismiem konstatēto pārkāpumu novēršanai, brīdinājumu izteikšanai un, ja pārkāpums netiek novērsts, normatīvajos aktos paredzēto ietekmēšanas līdzekļu piemērošanai. Tādējādi jautājums par UR tiesību un pienākumu pilnveidi būtu skatāms ne tikai kā reakcija uz MONEYVAL identificētajiem riskiem, bet arī kā daļa no mērķtiecīgas sagatavošanās jaunās ES NILLTPFN pakotnes prasību atbilstības nodrošināšanai.

Finanšu rādītāju un maksājumu plūsmas analīze

6.2.52. SIA ir Latvijā visbiežāk sastopamais juridisko personu veids, ko lielā mērā veicina tās salīdzinoši vienkāršās reģistrācijas prasības un juridiskās personas mantas nošķirtība no tās dalībnieku mantas, tādējādi pasargājot dalībniekus no personiskās mantiskās atbildības neveiksmīgas komercdarbības gadījumā. Šī juridiskās personas veida plašā izplatība tautsaimniecībā likumsakarīgi atspoguļojas arī tās ekonomiskajā nozīmē, proti, NRA 2026 pārskata periodā SIA ir ģenerējušas lielāko apgrozāmo līdzekļu apmēru salīdzinājumā ar pārējiem juridisko personu veidiem, uz ko norāda arī VID sniegtie dati (Diagramma Nr. 6.2.23.). Otrs juridisko personu veids, kuram NRA 2026 pārskata periodā ir lielākie apgrozāmie līdzekļi, ir AS. Lai gan praksē AS tiek reģistrētas arvien retāk, šī forma pārsvarā tiek izmantota vidējas un lielas komercdarbības veikšanai, kā rezultātā arī apgrozāmo līdzekļu apmērs ir ievērojami lielāks kā citiem, mazāka izmēra juridisko personu veidiem.

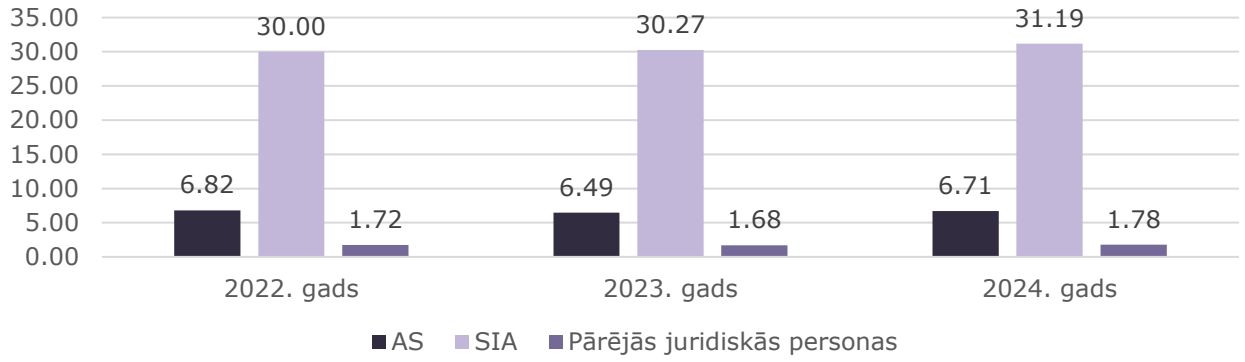

**Uz NRA 2026 informācijas apkopšanas brīdi nav iestājies normatīvajā regulējumā noteiktais pārskatu par 2025. gadu iesniegšanas termiņš.*

*Diagramma Nr. 6.2.23. – Juridisko personu apgrozāmie līdzekļi sadalījumā pa juridisko personu veidiem, miljardi EUR**

6.2.53. Finanšu rādītāju un maksājumu plūsmu analīze balstīta uz Latvijas kredītiestāžu datiem, kas veido Latvijas finanšu sektora būtiskāko daļu pēc finanšu aktīvo apjoma, klientu loka un veikto darījumu apmēra.

6.2.54. Saskaņā ar Latvijas Bankas sniegto informāciju secināms, ka juridisko personu noguldījumu apmēram NRA 2026 pārskata periodā ir vērojama pieaugoša tendence. Salīdzinot katrā pārskata perioda gadā fiksēto juridisko personu noguldījumu apmēru Latvijas kredītiestādēs ar datiem iepriekšējā gada beigās, konstatējams, ka 2024. gada beigās noguldījumu apmērs bija pieaudzis par 10,9 %, savukārt 2025. gada beigās – par 7,6 % (Diagramma Nr. 6.2.24.).

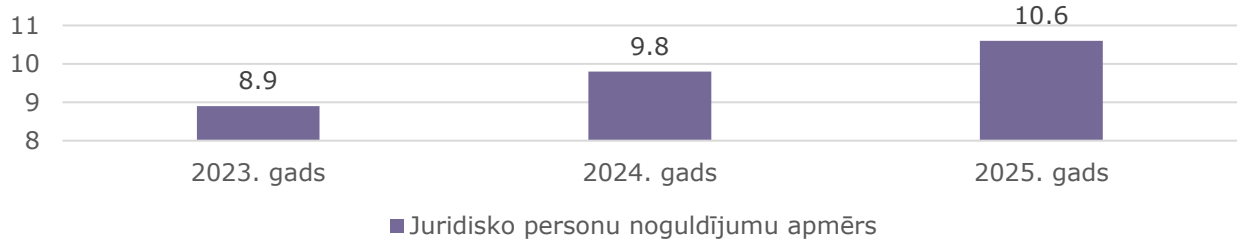

Diagramma Nr. 6.2.24. – Juridisko personu kopējais noguldījumu apmērs Latvijas kredītiestādēs, miljardi EUR

6.2.55. Lai gan Latvijas Banka no Novēršanas likuma subjektiem, kuri atrodas tās pārraudzībā, apkopo dažāda veida statistikas datus riskos balstītas uzraudzības nodrošināšanai, apkopotā informācija nav pieejama pietiekami detalizētā sadalījumā, lai būtu iespējams nodalīt juridisko personu kredīta apgrozījumu pēc ienākošajiem maksājumiem, kas iniciēti iekšzemē un ārvalstīs.

6.2.56. Līdz ar to, lai veiktu provizorisku juridisko personu finanšu plūsmas novērtējumu, analīzē tika izmantots proporcionalitātes princips. Balstoties uz šo pieeju, tika aprēķinātas aptuvenās iekšzemes un ārvalstu finanšu plūsmas vērtības, ko attiecīgajā gadā saņēmušas juridiskās personas. Šāda metodoloģija nodrošina iespēju iegūt indikatīvu priekšstatu par juridisko personu finanšu aktivitāti, vienlaikus apzinoties, ka aprēķini ir uzskatāmi par aplēsēm, nevis precīziem faktiskajiem radītājiem.

6.2.57. Latvijas kredītiestādēs 2025. gada 31. decembrī bija 2,5 miljoni klientu, no kuriem 97,1 % veido iekšzemes klienti (Latvijas rezidenti) un 2,9 % - ārvalstu klienti. No kopējā klientu skaita Latvijā reģistrētās jeb nacionālās juridiskās personas bija 6,5 %, savukārt tikai 0,1 % no kopējā Latvijas kredītiestāžu klientu skaita veidoja ārvalstīs reģistrētas juridiskas personas (Diagramma Nr. 6.2.25.).

Diagramma Nr. 6.2.25. – Latvijas kredītiestāžu klientu – juridisko personu – skaits uz 31.12.2025. sadalījumā pēc reģistrācijas valsts

6.2.58. Saskaņā ar Latvijas Bankas sniegto informāciju, visu Latvijas kredītiestāžu klientu kopējais kredīta apgrozījums 2025. gadā sasniedza nepilnus 200 miljardus EUR, savukārt Latvijā reģistrēto juridisko personu kredīta apgrozījums 2025. gadā veidoja 72,0 % no kopējā Latvijas kredītiestāžu klientu kredīta apgrozījuma (Tabula Nr. 6.2.26.).

	Kredīta apgrozījums, EUR	**Kredīta apgrozījums, %**
Latvijā reģistrētas juridiskas personas	138 845 641 853	72,0
ES dalībvalstīs reģistrētas juridiskas personas	16 816 473 542	8,7
Ārpus ES dalībvalstīm reģistrētas juridiskas personas	1 870 619 779	1,0
Latvijas rezidenti fiziskas personas	33 763 973 198	17,5
ES dalībvalstu rezidenti fiziskas personas	852 822 726	0,4
Ārpus ES dalībvalstu rezidenti fiziskas personas	801 547 309	0,4
Kopā:	**192 951 078 407**	**100**

Tabula Nr. 6.2.26. – Latvijas kredītiestāžu klientu kredīta apgrozījums uz 31.12.2025.

6.2.59. Atbilstoši Latvijas Bankas sniegtajiem datiem, 2025. gadā klientu kopējo kredīta apgrozījumu galvenokārt (70,1 % no kopējā klientu kredīta apgrozījuma) veido ienākošie maksājumi no Latvijā

reģistrētām finanšu iestādēm, savukārt 29,9 % no kopējā klientu kredīta apgrozījuma – maksājumi no ārvalstīs reģistrētām finanšu iestādēm. No ārvalstīm sākotnēji iniciēto ienākošo maksājumu plūsmas lielāko daļu, proti, 83,3 %, veido maksājumi no ES dalībvalstīm, bet 16,7 % – maksājumi no finanšu iestādēm, kas reģistrētas ārpus ES dalībvalstīm.

6.2.60. Ņemot vērā Latvijas Bankas sniegto informāciju un piemērojot proporcionalitātes principu, secināms, ka nacionālo juridisko personu kopējo kredīta apgrozījumu galvenokārt veido ienākošie maksājumi no Latvijā reģistrētu finanšu iestāžu klientiem, proti, 97,3 miljardi EUR no kopējā nacionālo juridisko personu kredīta apgrozījuma. Savukārt ienākošie maksājumi no ārvalstīs reģistrētu finanšu iestāžu klientiem veido 41,5 miljardus EUR. Attiecībā uz maksājumiem, kurus iniciējuši ES dalībvalstīs reģistrētu finanšu iestāžu klienti, to apmērs veido 33,2 miljardus EUR, savukārt maksājumu, kas iniciēti ārpus ES dalībvalstīm, apmērs veido 8,3 miljardus EUR.

6.2.61. Ienākošo maksājumu plūsmu 2025. gadā no ES dalībvalstīm galvenokārt veido ienākošie maksājumi no Lietuvas, Igaunijas, Vācijas, Somijas un Zviedrijas. Attiecībā uz valstīm ārpus ES būtiskāko ienākošo maksājumu apjomu veido maksājumi no Apvienotās Karalistes, Norvēģijas, Šveices, ASV un Ukrainas.

6.2.62. Juridisko personu finanšu plūsmas kopumā ir ekonomiski izskaidrojamas un atbilst Latvijas ārējās tirdzniecības struktūrai, jo būtisku daļu veido ienākošie maksājumi no valstīm, uz kurām Latvija galvenokārt eksportē preces. Vienlaikus 2025. gadā no ārvalstīm saņemto maksājumu apmērs pārsniedza Latvijas eksporta apjomu[611]. Lai gan nav konstatētas indikācijas, kas šīs plūsmas kopumā saistītu ar paaugstinātiem riskiem, minētā atšķirība ir būtisks apstāklis, kas kredītiestādēm jāņem vērā klientu izpētē. Piemērojot riskos balstītu pieeju un principu "pazīsti savu klientu", kredītiestādēm ir jāizprot juridisko personu saimnieciskās darbības raksturs, maksājumu ekonomiskais pamatojums un to atbilstība deklarētajam darbības profilam, nepieciešamības gadījumā veicot padziļinātu izpēti, lai pārliecinātos par identificēto risku pārvaldāmību.

6.2.63. Būtisku risku rada juridiskās personas, kuras tīši vai netīši iesaistās fiktīvos darījumos, veicot vai saņemot maksājumus par faktiski nenotikušiem darījumiem – nepiegādātām precēm vai nesniegtiem pakalpojumiem. Šādi darījumi var tikt izmantoti arī PVN izkrāpšanas shēmās, tostarp nepamatoti atskaitot priekšnodokli vai pieprasot no valsts budžeta tāda PVN atmaksu, kas pamatota ar nenotikušiem darījumiem. Paaugstināts risks saglabājas arī juridiskajām personām, kuras ražo vai eksportē preces, vai nodrošina pakalpojumus, uz kuriem attiecas ES noteiktie sektorālie ierobežojumi pret Krieviju un Baltkrieviju. Ņemot vērā Latvijas ģeogrāfisko novietojumu un vēsturiski izveidojušās ārējās tirdzniecības saites ar šīm valstīm, pastāv risks, ka juridiskās personas var tikt apzināti vai neapzināti iesaistītas sankciju pārkāpšanā, nepienācīgi noskaidrojot preču vai pakalpojumu faktisko gala saņēmēju vai izmantojot sarežģītas piegādes ķēdes, trešo valstu starpniekus vai ārvalstīs reģistrētus čaulas veidojumus.

Čaulas veidojumi Latvijas kredītiestādēs

6.2.64. Saskaņā ar Latvijas Bankas sniegto informāciju, NRA 2026 pārskata periodā Latvijas kredītiestādēs turpina samazināties čaulas veidojumu skaits, vienlaikus 2025. gadā novērojams nebūtisks pieaugums (Tabula Nr. 6.2.27.). Būtiskāko īpatsvaru no čaulas veidojumu kopskaita joprojām veido čaulas veidojumi, kas reģistrēti ārpus ES dalībvalstīm. Norādāms, ka Latvijas Bankas sniegtie dati attiecas uz tiem čaulas veidojumiem, ar kuriem Latvijas kredītiestādēm ir atļauts sadarboties, jo tie neatbilst noteiktajām aizlieguma pazīmēm.

	2023	2023, %	2024	2024, %	2025	2025, %
Latvijā reģistrēti čaulas veidojumi	32	0.001	22	0.001	19	0.001
ES dalībvalstīs reģistrēti čaulas veidojumi	124	0.005	114	0.004	115	0.005
Ārpus ES dalībvalstīm	279	0.011	264	0.010	268	0.011

[611] Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes provizoriskajiem datiem Latvijas preču eksporta vērtība 2025. gadā sastāda 19,54 miljardus EUR.

reģistrēti čaulas veidojumi						
Visu kredītiestāžu klientu kopskaits	**2 496 279**	**100**	**2 533 535**	**100**	**2 534 312**	**100**

Tabula Nr. 6.2.27. – Latvijas kredītiestāžu klientu – čaulas veidojumu – skaits NRA 2026 pārskata periodā

6.2.65. Saskaņā ar Novēršanas likuma 21.[1] pantu ir aizliegts uzsākt un uzturēt darījuma attiecības vai veikt gadījuma rakstura darījumu ar čaulas veidojumu, ja tas vienlaikus atbilst šādām pazīmēm: [1] nav juridiskās personas saistības ar faktisko saimniecisko darbību, vai juridiskās personas darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un Novēršanas likuma subjekta rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo, un [2] valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt attiecīgās valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, tostarp gada finanšu pārskatus, par savu darbību.

6.2.66. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā čaulas veidojumu kredīta apgrozījums un noguldījumu apmērs ir bijis svārstīgs bez būtiskas dinamikas (Diagramma Nr. 6.2.28.), salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu turpināja samazināties čaulas veidojumu skaits (-24,9 %), noguldījumu apmērs (- 17,3 %) un kredīta apgrozījums (- 57,1 %). Čaulas veidojumu noguldījumu un kredīta apgrozījums neveido būtisku īpatsvaru Latvijas kredītiestāžu klientu kopējos rādītājos (Diagramma Nr. 6.2.29.).

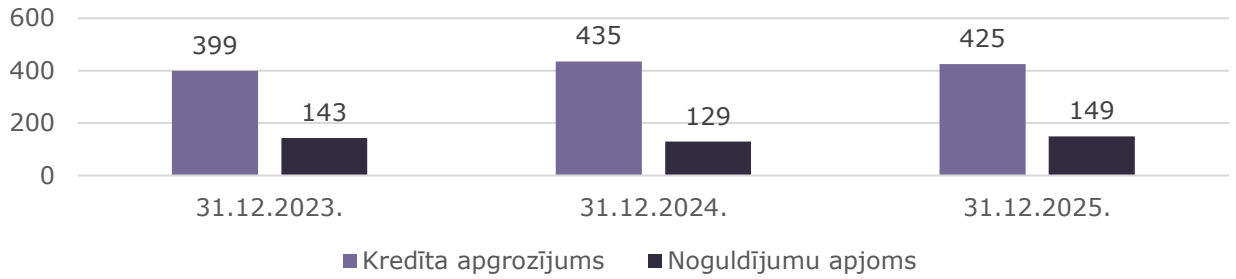

Diagramma Nr. 6.2.28. – Čaulas veidojumu kredīta apgrozījuma dinamika, miljoni EUR

	2023	2024	2025
Kredīta apgrozījums	0,2	0,2	0,2
Noguldījumu apjoms	0,6	0,5	0,6

Tabula Nr. 6.2.29. – Čaulas veidojumu kredīta apgrozījums un noguldījuma apjoms no kopējā kredītiestāžu klientu apgrozījuma un noguldījuma apjoma (%)

FID saņemtie STR par juridiskām personām un iesaldētie līdzekļi

6.2.67. NRA 2026 pārskata periodā FID no Novēršanas likuma subjektiem ir saņēmis 17 148 STR atbilstoši Novēršanas likuma 31.[4] panta pirmās daļas 2. punktam. No tiem 7 450 jeb 43,4 % no visiem saņemtajiem STR minētas juridiskās personas (Diagramma Nr. 6.2.30.). Vienlaikus konstatējams, ka NRA 2026 pārskata periodā saņemto STR skaits, kuros Novēršanas likuma subjekti ir identificējuši pietiekamas un pamatotas aizdomas attiecībā uz nacionālajām juridiskajām personām, salīdzinājumā pa gadiem ir samazinājies. Uz 2024. gada beigām saņemto STR skaits salīdzinājumā ar datiem uz iepriekšējā gada beigām ir samazinājies par 16,9 %, savukārt uz 2025. gada beigām saņemto STR skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājies par 9,9 %.

6.2.68. Saņemto STR skaita samazinājums ir skaidrojams galvenokārt ar FID mērķtiecīgu virzību uz kvalitatīvāku, riskos balstītu un Latvijas NILL riska profilam atbilstošu ziņošanu. To pamatā veicina Novēršanas likuma subjektu izglītošana, kas ietver gan regulāras mācības un atgriezeniskās saites sanāksmes, gan tipoloģiju un vadlīniju materiālu izstrāde un nodrošināšana. Papildus norādāms, ka vērojams no likvidējamām kredītiestādēm sniegto STR skaita samazinājums.

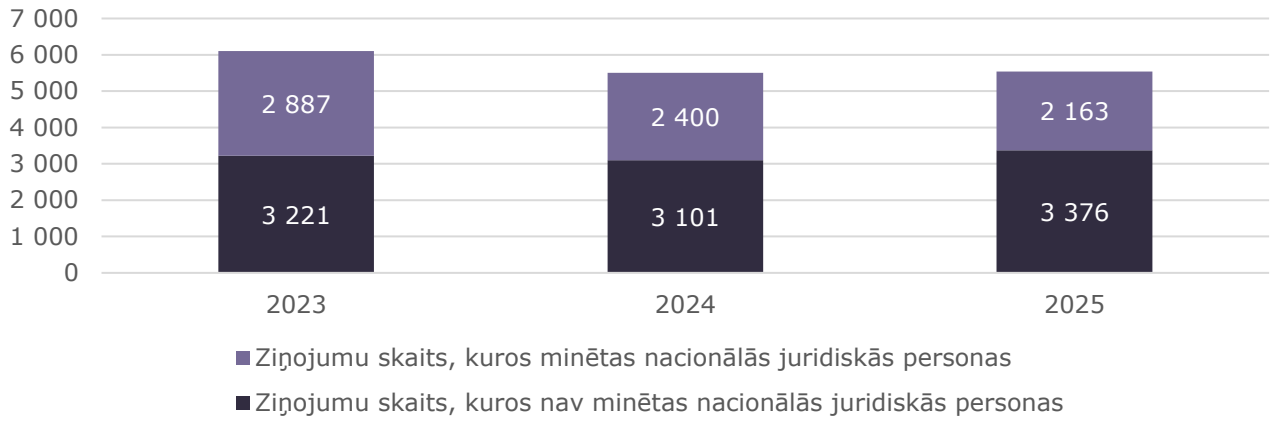

Diagramma Nr. 6.2.30. – NRA 2026 pārskata periodā Novēršanas likuma subjektu iesniegto STR skaits, kuros figurē nacionālās juridiskās personas

6.2.69. Analizējot ietverto informāciju saņemtajos STR, kurās minētas juridiskās personas, NRA 2026 pārskata periodā secināms, ka pamatā Novēršanas likuma subjekti vērš **aizdomas par noziedzīgiem nodarījumiem šādās jomās**:

a) valsts ieņēmumu (bij. nodokļu) jomā (3 292 no 7 450 NRA 2026 pārskata periodā saņemtajiem STR);

b) autonoma NILL (predikatīvais noziedzīgais nodarījums nav identificēts) (1 820 no 7 450 NRA 2026 pārskata periodā saņemtajiem STR);

c) mantiskie noziegumi, tostarp krāpšana, piesavināšanās, u. c. noziedzīgi nodarījumi (1 110 no 7 450 NRA 2026 pārskata periodā saņemtajiem STR);

d) sankciju pārkāpšana (945 no 7 450 NRA 2026 pārskata periodā saņemtajiem STR).

6.2.70. Analizējot saņemtos STR, kuros minētas nacionālās juridiskās personas, secināms, ka Novēršanas likuma subjekti lielākoties **vērš aizdomas par šādiem juridisko personu veidiem – SIA, AS un biedrības** (Tabula Nr. 6.2.31.). Jāuzsver, ka citi juridisko personu veidi arī ir figurējuši saņemtajos STR NRA 2026 pārskata periodā, lai gan tādi gadījumi konstatēti būtiski retāk. TAI sniegtā informācija apstiprina secinājumus par noziedzīgajiem nodarījumiem, kuros iesaistītas juridiskās personas, un šo juridisko personu visbiežāk sastopamajām juridisko personu formām.

Juridiskās personas veids	**2023**		**2024**		**2025**	
	Saņemto STR skaits	Unikālo juridisko personu skaits	Saņemto STR skaits	Unikālo juridisko personu skaits	Saņemto STR skaits	Unikālo juridisko personu skaits
SIA	2 770	3 687	2 287	2 958	2 058	3 235
AS	272	109	261	86	203	92
Biedrība	54	55	52	60	84	90

Tabula Nr. 6.2.31. – Nacionālo juridisko personu veidi, kas visbiežāk figurējušas NRA 2026 pārskata periodā FID saņemtajos STR

6.2.71. SIA ir visbiežāk sastopamais juridisko personu veids Novēršanas likuma subjektu sniegtajos STR NRA 2026 pārskata periodā. STR, kuros minētas SIA, 2025. gadā veido 37,2 % no visiem FID saņemtajiem STR. Šis īpatsvars ir samazinājies par 4,4 % salīdzinot ar 2024. gadu un par 8,2 % mazāks nekā 2023. gadā. Lai gan NRA 2026 pārskata periodā saņemto ziņojumu skaits, kuros figurē konkrētais juridiskās personas veids, sadalījumā pa gadiem ir samazinājies, dati norāda, ka šīm personām piemīt visaugstākais risks tikt iesaistītām vai iesaistīties darbībās, kas saistītas ar predikatīvo noziedzīgo nodarījumu vai NILL.

6.2.72. NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies FID saņemto STR skaits, kuros minētas AS. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā vērojams arī samazinājums attiecībā uz unikālajām AS (ar nelielu

pieaugumu 2025. gadā), kuras figurē STR. 2025. gadā šādu AS skaits ir 92 jeb 11,6 % no valstī kopumā reģistrētajām AS. Attiecībā uz AS būtiski ņemt vērā, ka STR bieži figurē dažādas AS, kuras ir finanšu sektora dalībnieki un ar kurām tiek veikti darījumi, piemēram, izsniegti aizdevumi, taču pašas AS šajos darījumos reti tiek identificētas kā aizdomu subjekti.

6.2.73. Biedrības ir trešais biežāk sastopamais juridiskās personas veids, kas NRA 2026 pārskata periodā ir figurējis saņemtajos STR. Lai gan saņemto STR skaits NRA 2026 pārskata periodā ir bijis mainīgs, proti, 2024. gadā saņemti par 3,7 % mazāk STR nekā gadu iepriekš un 2025. gadā – par 61,5 % vairāk nekā 2024. gadā, gadu no gada ir novērojams unikālo biedrību skaita pieaugums, kas figurējis saņemtajos STR.

6.2.74. Vienlaikus, lai nodrošinātu visaptverošu juridisko personu risku novērtējumu, tika apkopota informācija par šo 3 juridisko personu veidu pamatdarbības veidiem atbilstoši NACE kodiem. Būtiski norādīt, ka no 2025. gada 1. janvāra stājās spēkā NACE klasifikācijas jaunā redakcija – NACE 2.1. redakcija. Tādēļ juridiskajām personām, kuras minētas 2023. un 2024. gada saņemtajos STR, darbības veidi tika pielīdzināti jaunajai NACE 2.1. redakcijai.

6.2.75. Atbilstoši apkopotajiem datiem secināms, ka **juridisko personu, kuras minētas NRA 2026 pārskata periodā saņemtajos STR, pamatdarbība trešdaļā gadījumu ir saistīta ar piecām pamatdarbības kategorijām, kuras arī TAI sniegtajā informācijā identificētas kā juridisko personu vidū visbiežāk sastopamās**:

a) vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību;

b) transportu un uzglabāšanu;

c) būvniecību;

d) operācijām ar NĪ;

e) apstrādes rūpniecību.

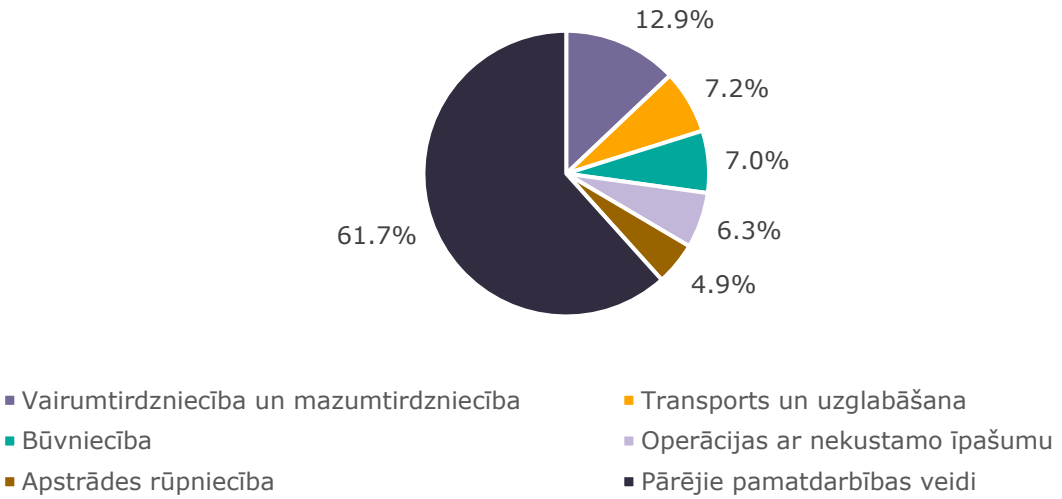

Diagramma Nr. 6.2.32. – Biežāk sastopamo juridisko personu, kuras minētas NRA 2026 pārskata periodā, darbības nozares

6.2.76. Analīzē nav identificētas juridisko personu darbības nozares, kuru pamatdarbība pati par sevi liecinātu par paaugstinātu NILLTPF risku. Konstatētā nozaru pārstāvība ir skaidrojama arī ar to izplatību Latvijā, tādēļ analīzes rezultāti nav attiecināmi uz visām attiecīgajās nozarēs strādājošajām juridiskajām personām. Novēršanas likuma subjektiem katra klienta NILLTPF risks jāvērtē individuāli, pamatojoties uz riska izvērtēšanu, klienta izpētē un darījumu uzraudzībā iegūto informāciju, tostarp izvērtējot klienta darījumu, līdzekļu izcelsmes un sadarbības partneru atbilstību tā deklarētajai saimnieciskajai darbībai. Juridiskās personas piederība konkrētai nozarei pati par sevi nav pietiekams pamats paaugstināta riska noteikšanai.

6.2.77. Datu analīze ļauj detalizētāk uzskaitīt tos pamatdarbības veidus, kuri visbiežāk figurējuši saņemtajos STR. Ņemot vērā apkopoto informāciju secināms, ka SIA, kuras minētas NRA 2026 pārskata periodā saņemtajos STR, kā pamatdarbību visbiežāk ir norādījušas šādus NACE 2.1. redakcijas kodus: [1] 68.20 (savai vai nomāta NĪ izīrēšana un pārvaldīšana); [2] 41.00 (dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība); [3] 49.41 (kravu autotransports); [4] 68.11 (sava NĪ pirkšana un pārdošana); [5] 49.33 (pasažieru transporta pakalpojumi pēc pieprasījuma, ko nodrošina ar transportlīdzekli ar vadītāju).

6.2.78. Savukārt AS, kas minētas NRA 2026 pārskata periodā saņemtajos STR, kā pamatdarbību visbiežāk ir norādījušas šādus NACE 2.1. redakcijas kodus: [1] 64.21 (pārvaldītājsabiedrību darbība); [2] 64.92 (cita kreditēšana); [3] 64.19 (cita monetārā starpniecība); [4] 68.20 (sava vai nomāta NĪ izīrēšana un pārvaldīšana); [5] 41.00 (dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība).

6.2.79. Attiecībā uz biedrībām secināms, ka tās kā pamatdarbību visbiežāk ir norādījušas šādus NACE 2.1. redakcijas kodus: [1] 94.99 (citur neklasificēta organizāciju darbība); [2] 93.12 (sporta klubu darbība); [3] 68.32 (citas operācijas ar NĪ uz līguma pamata vai par atlīdzību; [4] 93.19 (citur neklasificētas sporta nodarbības); [5] 94.12 (profesionālu organizāciju darbība).

6.2.80. Savukārt FID dažādām TAI un citām iestādēm veiktās analīzes rezultātā, izmantojot NRA 2026 pārskata periodā saņemtos STR kā pamata avotu, kopā nosūtījis 754 analītiskos materiālus. No FID sagatavotajiem un TAI nosūtītajiem materiāliem secināms, ka nacionālās juridiskās personas ir iesaistītas noziedzīgos nodarījumos atbilstoši Krimināllikumā ietvertajai noziedzīgo nodarījumu klasifikācijai, proti, NILL, starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanā, izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināmu maksājumu nomaksas un krāpšanā.

6.2.81. Veiktā datu analīze ļauj strukturēt juridiskās personas, par kurām FID NRA 2026 pārskata periodā sagatavoja un nosūtīja analītiskos materiālus TAI, atbilstoši to norādītajiem pamatdarbības veidiem:

a) Attiecībā uz NILL secināms, ka juridisko personu pamatdarbības veidi galvenokārt ir saistīti ar šādiem NACE 2.1. redakcijas kodiem: 41.00 (dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība); [2] 68.20 (sava vai nomāta NĪ izīrēšana un pārvaldīšana); [3] 47.12 (cita nespecializēta mazumtirdzniecība); [4] 49.33 (pasažieru transporta pakalpojumi pēc pieprasījuma, ko nodrošina ar transportlīdzekli ar vadītāju); [5] 49.41 (kravu autotransports).

b) Analītiskajos materiālos par starptautisko organizāciju un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu identificētās juridiskās personas galvenokārt darbojās jomās, kas atbilst šādiem NACE 2.1. redakcijas kodiem: [1] 49.41 (kravu autotransports); [2] 47.81 (Mehānisko transportlīdzekļu mazumtirdzniecība); [3] 46.50 (informācijas un komunikāciju tehnoloģiju iekārtu vairumtirdzniecība); [4] 52.26 (citi transporta atbalsta pakalpojumi); [5] 46.83 (kokmateriālu, būvmateriālu un sanitārtehnikas ierīču vairumtirdzniecība).

c) Savukārt materiālos par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināmu maksājumu nomaksas juridisko personu pamatdarbības veidi visbiežāk saistīti ar šādiem NACE 2.1. redakcijas kodiem: [1] 41.00 (dzīvojamo un nedzīvojamo ēku būvniecība); [2] 68.20 (sava vai nomāta NĪ izīrēšana un pārvaldīšana); [3] 49.41 (kravu autotransports; [4] 68.11 (sava NĪ pirkšana un pārdošana); [5] 47.12 (cita nespecializēta mazumtirdzniecība).

6.2.82. Krāpšanas gadījumos, pamatojoties uz FID nosūtītajiem analītiskajiem materiāliem, juridisko personu pamatdarbību nav iespējams viennozīmīgi noteikt. Tā kā krāpšanā kā predikatīvā noziedzīgā nodarījumā pārsvarā ir iesaistītas fiziskas personas, analītiskajos materiālos identificētās juridiskās personas galvenokārt tiek izmantotas NILL vai izkrāpto līdzekļu tālāki pārskaitīšanai, lai attālinātu tos no sākotnējā noziedzīgā nodarījuma.

6.2.83. NRA 2026 pārskata periodā ir novērojams būtisks iesaldēto līdzekļu apmēra samazinājums attiecībā uz nacionālajām juridiskajām personām. 2023. gadā iesaldēto līdzekļu apmērs bija nedaudz zem 1,7 miljoniem, uz 2024. gada beigām FID iesaldēto līdzekļu apmērs samazinājās par 98,4 %, savukārt uz 2025. gada beigām tas samazinājās par 56,3 %. Būtiski norādīt, ka šī tendence atbilst FID iepriekš prognozētajam iesaldēto līdzekļu apmēra samazinājumam, ņemot vērā Latvijas riska profila maiņu. Proti, NILL risks, kas vēsturiski bija saistīts ar Latvijas kā

reģionālā finanšu centra statusu, ir mainījies uz NILL risku, kas galvenokārt saistīts ar Latvijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Riska profila maiņas rezultātā ir mazinājies risks, ka līdzekļi nekontrolēti atstāj Latvijas finanšu sistēmu, liedzot iespēju tiem piemērot turpmākus ierobežojošus pasākumus. Tādējādi līdzekļu tūlītēja iesaldēšana ne vienmēr ir optimālākais rīcības variants. Šādos apstākļos arvien būtiskāka kļūst savlaicīga informācijas nodošana TAI, kas ļauj panākt saprātīgu līdzsvaru starp iespēju iegūt pierādījumus noziedzīgo nodarījumu izdarītāju vainai un mantisko jautājumu risināšanu.

6.3. Ārvalstu juridisko personu riski

6.3.1. Latvijas tiesību sistēma pieļauj, ka civiltiesiskajā un komerctiesiskajā apritē piedalās ne tikai Latvijā reģistrētas juridiskās personas, bet arī ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas, ciktāl to tiesībspēja un rīcībspēja ir atzīstama saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem. Šādas personas, darbojoties Latvijas Republikā, ir pakļautas Latvijas normatīvajam regulējumam, tostarp Komerclikumam, Civillikumam u. c. normatīvajiem aktiem, tostarp speciālajiem normatīvajiem aktiem, kas var noteikt atsevišķus ierobežojumus konkrētu tiesību īstenošanai.

6.3.2. Vispārīgi ārvalstīs reģistrētām juridiskajām personām nav liegts slēgt civiltiesiskus darījumus, iegūt īpašumā kustamo mantu, kā arī iegūt NĪ, ja attiecīgais darījums un īpašuma objekts atbilst Latvijas tiesību aktu prasībām. Šāds regulējums izriet no privāttiesiskās apgrozības, īpašuma tiesību aizsardzības un komercdarbības brīvības principiem, kā arī no Latvijas dalības ES tiesiskajā telpā, kur nozīmīga ir dibināšanas brīvība un kapitāla brīva aprite. Vienlaikus minētās tiesības nav absolūtas, jo likums var paredzēt ierobežojumus, piemēram, attiecībā uz noteiktu kategoriju zemes iegūšanu, stratēģiski nozīmīgām nozarēm, sankciju piemērošanu vai nacionālās drošības apsvērumiem. Līdz ar to ārvalstīs reģistrēta juridiskā persona Latvijā var darboties un iegūt īpašumā kustamo un nekustamo mantu, ja tā ievēro Latvijas Republikas spēkā esošos normatīvos aktus un konkrētajā gadījumā nepastāv likumā noteikts ierobežojums.

6.3.3. NRA 2026 pārskata periodā ieviestās izmaiņas FATF metodoloģijā attiecībā uz 24. rekomendāciju paredz valstīm pienākumu izvērtēt riskus, kas saistīti ar ārvalstīs reģistrētām juridiskajām personām, kurām saskaņā ar noteiktiem kritērijiem ir cieša saikne ar attiecīgo valsti, šajā gadījumā Latviju, un kuras vienlaikus rada paaugstinātus NILL un TF riskus. Ņemot vērā valstu nacionālās īpatnības un identificētos riskus, FATF metodoloģija paredz katrai valstij tiesības patstāvīgi noteikt kritērijus, pēc kuriem vērtējama ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas pietiekami ciešā saikne ar attiecīgo valsti. Ievērojot minēto interpretācijas brīvību, šā riska novērtējuma vajadzībām tika definēti šādi kritēriji:

a) Ārvalstīs reģistrēta juridiskā persona UR vestajos reģistros ir reģistrējusi ārvalsts komersanta filiāli, dalībvalsts kapitālsabiedrības filiāli, ārvalsts komersanta pārstāvniecību vai ārvalsts organizācijas pārstāvniecību;

b) Ārvalstīs reģistrēta juridiskā persona VID ir reģistrējusi nerezidenta (ārvalsts komersanta) pastāvīgo pārstāvniecību;

c) Ārvalstīs reģistrētai juridiskai personai ir ilgtermiņa darījuma attiecības ar Latvijas kredītiestādi[612];

d) Ārvalstīs reģistrētai juridiskai personai Latvijā pieder NĪ.

Ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību tendences NRA 2026 pārskata periodā

6.3.4. Latvijā ārvalstīs reģistrēta komersanta vai organizācijas klātbūtne atkarībā no tās mērķa un darbības rakstura var tikt īstenota vairākos tiesiskos veidos, tostarp kā filiāle, pārstāvniecība vai pastāvīgā pārstāvniecība nodokļu tiesību izpratnē. Ārvalsts komersanta filiāle vai dalībvalsts kapitālsabiedrības filiāle tiek ierakstīta UR vestajā komercreģistrā un regulēta Komerclikumā noteiktajā kārtībā. Savukārt ārvalsts komersanta vai organizācijas pārstāvniecība tiek reģistrēta pārstāvniecību reģistrā, kuru ved UR. Pastāvīgā pārstāvniecība ir nodokļu tiesību institūts. Ārvalsts komersanta (nerezidenta) pastāvīgā pārstāvniecība ir atsevišķs iekšzemes nodokļu maksātājs un tiek reģistrēts VID.

[612] Šāds kritērijs noteikts, ņemot vērā, ka kredītiestādes veido būtiskāko Latvijas finanšu sektora daļu gan pēc finanšu aktīvu apjoma, gan klientu skaita un veikto darījumu apjoma.

6.3.5. Ārvalsts, tostarp ES dalībvalsts, komersanta filiāle nav uzskatāma par pastāvīgu juridisku personu, bet gan par galvenā uzņēmuma organizatoriski patstāvīgu daļu, kura ir teritoriāli vai citādi nošķirta no galvenā uzņēmuma un kuras atrašanās vietā attiecīgā komersanta vārdā sistemātiski tiek veikta komercdarbība.[613] Filiāle var ne tikai iesaistīties komercdarbībā, bet arī slēgt līgumus un gūt ieņēmumus tāpat kā galvenais uzņēmums. Filiāle darbojas ar tādu pašu nosaukumu kā ārvalsts komersants vai dalībvalsts kapitālsabiedrība un ir pakļauta Latvijas normatīvajam regulējumam attiecībā uz tās darbību, nodokļiem un finanšu pārskatu sniegšanu.

6.3.6. Ārvalsts komersanta vai organizācijas pārstāvniecībai Latvijā ir ierobežotāks statuss nekā filiālei. Komerclikums paredz ārvalsts, tostarp ES dalībvalsts, komersanta tiesības atvērt Latvijā pārstāvniecību, vienlaikus skaidri nosakot, ka pārstāvniecībai nav juridiskās personas statusa un tai nav tiesību veikt komercdarbību Latvijā.[614] Pārstāvniecības galvenais mērķis ir veicināt galvenā uzņēmuma vai organizācijas intereses, veikt tirgus izpēti un nodibināt biznesa kontaktus. Pārstāvniecība darbojas kā starpnieks starp ārvalstu uzņēmumu un potenciālajiem Latvijas klientiem vai partneriem, atvieglojot komunikāciju un veicinot biznesa attiecības.

6.3.7. Pastāvīgā pārstāvniecība, ko reģistrē VID, ir noteikta uzņēmējdarbības vieta, kur ārvalstu uzņēmums vai organizācija veic daļu vai visu savu darbību Latvijā. Atšķirībā no filiālēm un pārstāvniecībām, pastāvīgā pārstāvniecība norāda uz būtisku un pastāvīgu klātbūtni valstī, kas rada īpašas nodokļu saistības saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem. Šis statuss var rasties dažādu uzņēmējdarbības veidu rezultātā, piemēram, rūpnīcas, biroja vai būvlaukuma darbības rezultātā, un parasti tas ietver būtisku vadības vai operatīvo kontroli pār vietējām darbībām.[615] Reģistrējot pastāvīgo pārstāvniecību VID, ir obligāti jānodrošina atbilstība vietējiem nodokļu noteikumiem, tostarp UIN un PVN prasībām.

6.3.8. NRA 2026 pārskata periodā ārvalstu komersantu un organizāciju filiāļu un pārstāvniecību, tostarp pastāvīgo pārstāvniecību, kopējais skaits turpina pieaugt, lai gan jaunu filiāļu un pārstāvniecību reģistrācijas temps pakāpeniski samazinājies. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu jaunreģistrēto filiāļu un pārstāvniecību skaits 2024. gada beigās bija samazinājies par 5,3 %, bet 2025. gada beigās – par 6,7 % (Tabula Nr. 6.3.1.).

Ārvalstu komersantu un organizāciju filiāļu un pārstāvniecību veids	Reģistrēto filiāļu un pārstāvniecību skaits 2023. gadā	Kopskaits uz 31.12.2023.	Reģistrēto filiāļu un pārstāvniecību skaits 2024. gadā	Kopskaits uz 31.12.2024.	Reģistrēto filiāļu un pārstāvniecību skaits 2025. gadā	Kopskaits uz 31.12.2025.
Ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu filiāles	49	444	44	453	44	461
Ārvalstu komersantu pārstāvniecības	13	141	10	140	10	141
Ārvalstu organizāciju pārstāvniecības	3	19	1	20	1	21
Ārvalstu komersantu (nerezidentu) pastāvīgās pārstāvniecības	29	164	34	185	28	199
Visi ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu un organizāciju filiāļu un pārstāvniecību veidi (kopā)	**94**	**768**	**89**	**798**	**83**	**822**

Tabula Nr. 6.3.1. – Ārvalstu komersantu un organizāciju filiāļu un pārstāvniecību skaits

[613] Komerclikums, 22. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490#p22.
[614] Komerclikums, 25.² pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490#p25_2.
[615] Likums "Par nodokļiem un nodevām", 14. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946#p14.

6.3.9. Atbilstoši UR un VID sniegtajiem datiem NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk reģistrētais ārvalstu juridisko personu veids Latvijā ir ārvalstu komersantu filiāles. Tām seko ārvalstu komersantu (nerezidentu) pastāvīgās pārstāvniecības un ārvalstu komersantu pārstāvniecības. Šāds sadalījums ir būtisks arī no darbības rakstura viedokļa, proti, filiāles un pastāvīgās pārstāvniecības pamatā ir saistītas ar ārvalstu komersanta faktisku iesaisti Latvijas ekonomiskajā vidē, attiecīgi veicot komercdarbību vai saimniecisko darbību, savukārt ārvalstu komersantu pārstāvniecībām nav tiesību veikt komercdarbību Latvijā.

6.3.10. Vienlaikus, neraugoties uz ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību kopējā skaita pieaugumu, NRA 2026 pārskata periodā UR ir pieņēmis arī 51 lēmumu (aptuveni 16,1 % no visiem saņemtajiem pieteikumiem) atteikt ārvalstu komersanta filiāļu vai pārstāvniecības reģistrāciju (Diagramma Nr. 6.3.2.). Pamatā šie atteikumi attiecināmi uz ārvalstu komersantu pārstāvniecību reģistrāciju (2023. gadā pieņemti 14 lēmumi par atteikumu reģistrēt ārvalstu komersanta pārstāvniecību, 2024. gadā – 16 lēmumi, un 2025. gadā – 13 lēmumi), kam pēc biežuma seko ārvalstu komersantu filiāles. Tas norāda, ka līdztekus jaunu subjektu ienākšanai reģistrācijas procesā tiek piemēroti arī stingri kontroles mehānismi, kuru rezultātā daļa pieteikumu netiek reģistrēti.

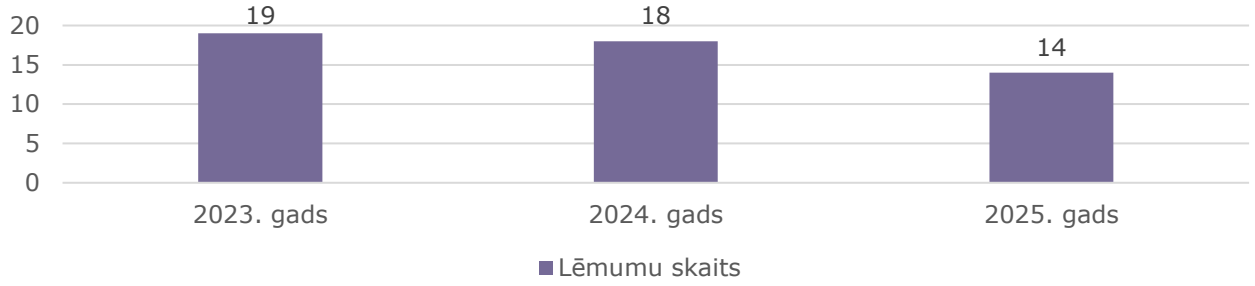

Diagramma Nr. 6.3.2. - UR pieņemto lēmumu skaits atteikt ārvalstu komersanta filiāles vai pārstāvniecības reģistrāciju NRA 2026 pārskata periodā

6.3.11. UR sniegtā informācija norāda, ka, tāpat kā nacionālo juridisko personu gadījumā, galvenie iemesli, kādēļ atteikta ārvalstu juridisko personu reģistrācija, ir: [1] VID atzinums par nodokļu riskiem; [2] ziņas nav reģistrējamas attiecīgajā reģistrā; [3] trūkumi iesniegtajos dokumentos nav novēršami; [4] citi trūkumi (piemēram, trūkumi nav novērsti lēmumā noteiktajā termiņā).

6.3.12. NRA 2026 pārskata periodā samazinājās no UR un VID vestajiem reģistriem izslēgto ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu filiāļu un pārstāvniecību skaits. Tas galvenokārt skaidrojams ar UR un VID iepriekš veiktajiem reģistru datu aktualizēšanas pasākumiem, kas tika uzsākti NRA 2026 pārskata periodā. Proti, UR sadarbībā ar VID NRA 2023 pārskata perioda sākumā apzināja neaktīvās un PLG neatklājušās filiāles un pārstāvniecības. NRA 2023 pārskata periodā no vestajiem reģistriem kopumā tika izslēgtas 1 323 šādas filiāles un pārstāvniecības. Tādējādi līdz NRA 2026 pārskata perioda sākumam ievērojama daļa neaktīvo vai PLG informāciju neatklājušo filiāļu un pārstāvniecību jau bija izslēgtas no attiecīgajiem reģistriem.

6.3.13. 2023. gadā tika izslēgta 91 ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersanta filiāle vai pārstāvniecība, 2024. gadā izslēgtas par 35,2 % mazāk ārvalstu komersantu filiāļu vai pārstāvniecību, savukārt 2025. gadā tika izslēgts identisks ārvalstu komersantu filiāļu vai pārstāvniecību skaits kā gadu iepriekš (Diagramma Nr. 6.3.3.). NRA 2026 pārskata periodā no UR vestajiem reģistriem ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu filiāles vai pārstāvniecības galvenokārt tika izslēgtas pēc attiecīgā ārvalstu subjekta iniciatīvas. Savukārt VID vestajā reģistrā izslēgšanas pamats galvenokārt bija PLG informācijas neatklāšana vai saimnieciskās darbības izbeigšana Latvijā.

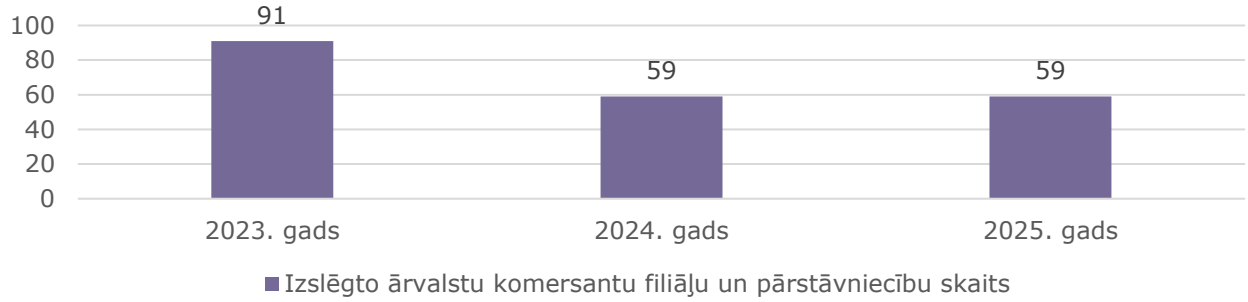

Diagramma Nr. 6.3.3. – NRA 2026 pārskata periodā izslēgto ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību skaits

Ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību dalībnieku struktūra un PLG atklāšana

6.3.14. Ārvalstu komersanta filiāles un pārstāvniecības nav patstāvīgas kapitālsabiedrības ar dalībnieku sastāvu, bet ārvalstī reģistrēta komersanta vai organizācijas struktūrvienība Latvijā, kas darbojas attiecīgā ārvalstu subjekta vārdā un interesēs. Līdz ar to tām nepastāv dalībnieki kā patstāvīga dalības kategorija, kā tas ir raksturīgi, piemēram, kapitālsabiedrībām. Tādēļ attiecībā uz ārvalstu komersanta filiāli vai pārstāvniecību reģistrējams ir pats ārvalstu komersants vai ārvalstu organizācija kā subjekts.

6.3.15. Ņemot vērā minēto par ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību tiesisko statusu, kā arī apkopto informāciju no UR un VID, secināms, ka ārvalstu komersantu filiāļu un pārstāvniecību dalībnieki pamatā jeb 82 % gadījumu ir ES dalībvalstīs reģistrēti komersanti (Diagramma Nr. 6.3.4.). Savukārt ārpus ES dalībvalstīm reģistrētie ārvalstu komersanti veido mazāko daļu.

6.3.16. No ES dalībvalstīm visbiežāk sastopami ārvalstu komersanti vai organizācijas, kas reģistrētas Igaunijā, Lietuvā, Somijā, Zviedrijā un Polijā, savukārt no valstīm ārpus ES – Apvienotā Karaliste, ASV, Šveice un Krievija. Ārvalstu komersantu un organizāciju reģistrācijas valstu sadalījums kopumā ir vērtējams kā likumsakarīgs, ņemot vērā, ka to vidū ir gan Latvijas kaimiņvalstis, gan valstis, ar kurām Latvijai ir cieša ekonomiskā sadarbība, tostarp eksporta un importa jomā.

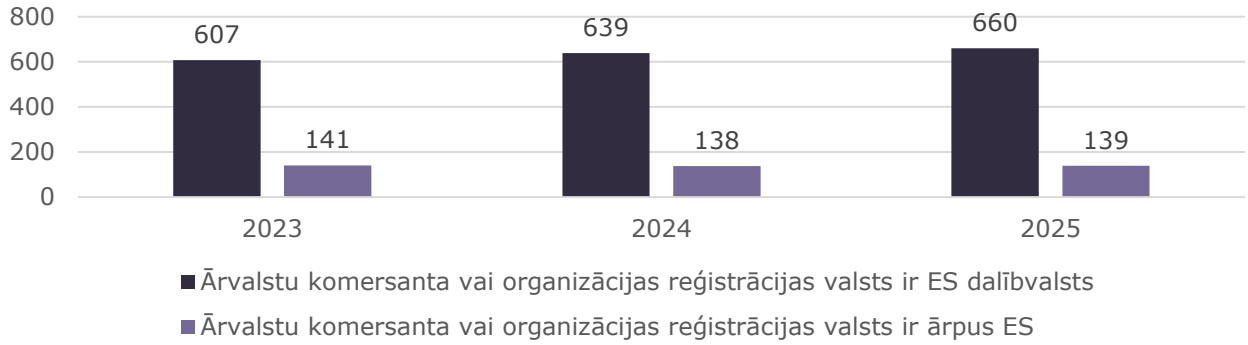

Diagramma Nr. 6.3.4. – Ārvalstu komersantu vai organizāciju, kuri reģistrējuši Latvijā filiāli vai pārstāvniecību, dalībnieki – ārvalstīs reģistrēti komersanti un organizācijas – sadalījumā pa reģistrācijas valstīm

6.3.17. Neatkarīgi no subjekta tiesiskās formas vai reģistrācijas jurisdikcijas, proti, vai tas ir ārvalstī reģistrēts komersants vai organizācija, normatīvais regulējums paredz vienotas prasības attiecībā uz informācijas pieejamību un tās sniegšanu kompetentajām iestādēm. Šīs prasības ievēro arī pienākumu nodrošināt informācijas atklāšanu par PLG.

6.3.18. Ņemot vērā UR NRA 2023 pārskata periodā veiktos reģistru aktualizēšanas pasākumus, NRA 2026 pārskata periodā UR vestajos reģistros nav tādu ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu filiāļu un ārvalstu komersantu vai organizāciju pārstāvniecību, kuras nebūtu atklājušas informāciju par saviem PLG vai kādu no attiecīgajiem statusiem, vai arī vienlaikus gan konkrētu informāciju par PLG, gan kādu no attiecīgajiem statusiem. Savukārt 2025. gada 31. decembrī tikai 1 ārvalstu komersanta (nerezidenta) pastāvīgā pārstāvniecība nebija atklājusi PLG

informāciju VID. Ar minēto gadījumu saistīto risku mazina apstāklis, ka šai pārstāvniecībai ir apturēta saimnieciskā darbība citu, ar PLG informācijas neatklāšanu nesaistītu pārkāpumu dēļ.

6.3.19. UR un VID sniegtie dati norāda, ka ārvalstu, tai skaitā ES dalībvalstu, komersantu filiāļu un pārstāvniecību PLG valstspiederība pamatā nav Latvija, bet gan kāda no ES dalībvalstīm. Proti, 2025. gada 31. decembrī, PLG pamatā bija Igaunijas, Lietuvas, Vācijas, Somijas un Francijas valstspiederīgie. Savukārt PLG, kuri nav nedz Latvijas, nedz citas ES dalībvalsts valstspiederīgie, pamatā bija Krievijas, Šveices, ASV, Turcijas un Ukrainas pilsoņi. No UR reģistrēto ārvalstu, tostarp ES dalībvalstu, komersantu filiāļu un pārstāvniecību PLG 46,0 % ir ES dalībvalstu valstspiederīgie, bet 54,0 % ir tādu valstu valstspiederīgie, kuras nav ES dalībvalstis. Savukārt no VID reģistrēto ārvalstu komersantu (nerezidentu) pastāvīgo pārstāvniecību PLG 89,5 % ir ES vai EEZ dalībvalstu valstspiederīgie, bet 10,5 % ir tādu valstu valstspiederīgie, kuras nav ES vai EEZ dalībvalstis.

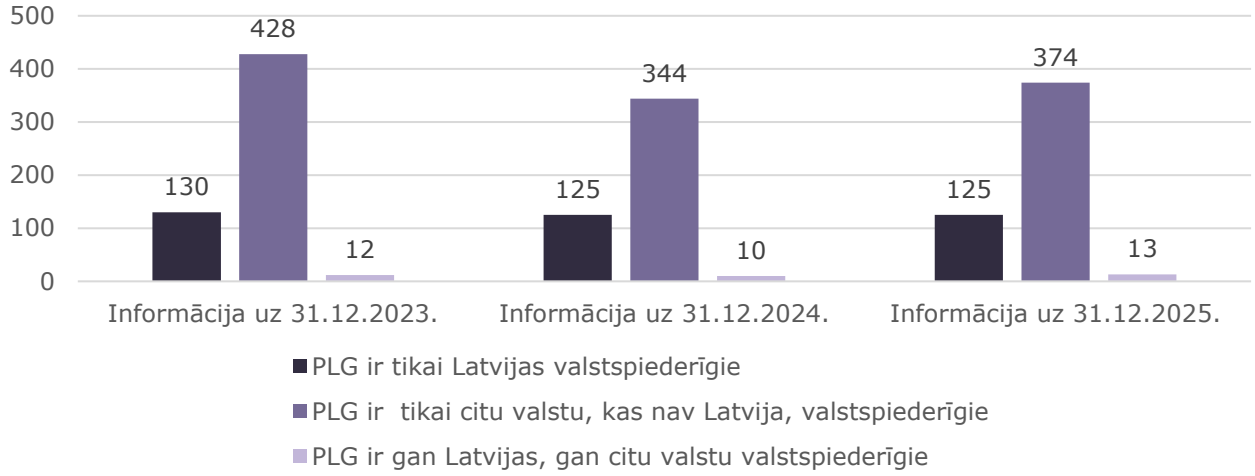

Diagramma Nr. 6.3.5. – Ārvalstu komersantu filiāļu un ārvalstu komersantu un organizāciju pārstāvniecību skaits, sadalījumā pēc subjektu PLG valstspiederības NRA 2026 pārskata periodā

Ārvalstu juridiskās personas, kurām ir ilgtermiņa darījuma attiecības ar Latvijas kredītiestādēm

6.3.20. Ņemot vērā Latvijas vēsturisko riska profilu, ko noteica valsts kā reģionāla finanšu centra loma un būtiska pārrobežu finanšu plūsmu intensitāte, pēdējo divu NRA pārskata periodu laikā īstenotās reformas ir stiprinājušas Latvijas finanšu sistēmas integritāti un noturību, kā arī nodrošinājušas atbilstību starptautiskajiem standartiem. Šo reformu rezultātā Latvijas finanšu sektors, jo īpaši kredītiestāžu sektors, ir būtiski pārskatījis savu klientu bāzi, samazinot ārvalstu fizisko un juridisko personu īpatsvaru klientu portfelī.

6.3.21. Atbilstoši Latvijas Bankas sniegtajiem datiem secināms, ka 2025. gada 31. decembrī ārvalstu juridiskās personas veido 0,1 % no kopējā Latvijas kredītiestāžu klientu skaita. Vienlaikus, salīdzinot datus NRA 2026 pārskata perioda beigās ar datiem NRA 2023 pārskata perioda beigās, konstatējams, ka ārvalstu juridisko personu skaits kredītiestādēs ir samazinājies par 70,8 %. Ārvalstu klientu skaita samazinājumu būtiski ietekmēja pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī Krievijai un Baltkrievijai piemērotās pastiprinātās sankcijas, kuras NRA 2026 pārskata periodā turpināja paplašināties, ierobežojot kredītiestāžu sadarbību ar klientiem – juridiskām personām, kuru īpašnieki vai saimnieciskā darbība ir saistīta ar Krieviju un Baltkrieviju, vai ar preču un pakalpojumu tirdzniecību, uz kurām attiecas ieviestās sankcijas.

6.3.22. Aplūkojot datus no jurisdikciju perspektīvas secināms, ka ārvalstu juridiskās personas, kuras ir Latvijas kredītiestāžu sektora klienti, lielākoties ir reģistrētas ES dalībvalstīs, savukārt mazākā daļa jeb 31,4 % veido tādas ārvalstu juridiskās personas, kuras ir reģistrētas ārpus ES dalībvalstīm (Diagramma Nr. 6.3.6.). Latvijas Bankas sniegtā informācija norāda, ka šīs juridiskās personas visbiežāk ir reģistrētas Lielbritānijā (30,1 %), ASV (18,4 %), Šveicē (8,1 %), Britu Virdžīnās (5,9 %) un Ukrainā (4,4 %).

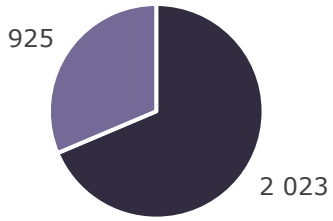

Diagramma Nr. 6.3.6. – Ārvalstu juridisko personu – Latvijas kredītiestāžu klientu – sadalījums pēc reģistrācijas valstīm 2025. gada 31. decembrī.

6.3.23. Saskaņā ar Latvijas Bankas sniegto informāciju Latvijas kredītiestāžu klientu kopējais kredīta apgrozījums 2025. gadā sasniedza nepilnus 200 miljardus EUR, savukārt ārvalstīs reģistrēto juridisko personu kredīta apgrozījums 2025. gadā veidoja 9,7 % (8,7 % ES dalībvalstīs reģistrētas ārvalstu juridiskās personas un 1,0 % ārpus ES dalībvalstīm reģistrētas juridiskās personas) no kopējā Latvijas kredītiestāžu klientu kredīta apgrozījuma (Diagramma Nr. 6.3.7.).

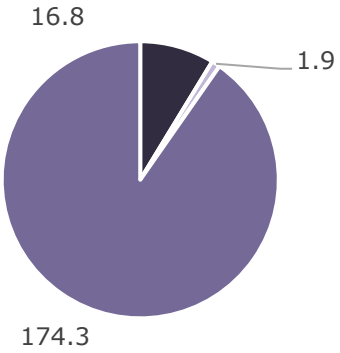

Diagramma Nr. 6.3.7. – Ārvalstu juridisko personu kredīta apgrozījums 2025. gadā kopējā Latvijas kredītiestāžu klientu kredīta apgrozījumā, miljardi EUR

6.3.24. NRA 2026 pārskata periodā ārvalstu juridisko personu noguldījumu apjoms Latvijas kredītiestādēs pieauga katru gadu, un šo pieaugumu galvenokārt veido ES dalībvalstīs reģistrēto juridisko personu noguldījumi (Diagramma Nr. 6.3.8.). Tomēr perioda beigās kopējais noguldījumu apjoms joprojām bija mazāks nekā NRA 2023 pārskata perioda beigās. Vienlaikus norādāms, ka visā NRA 2026 pārskata periodā ārvalstu juridisko personu noguldījumu īpatsvars saglabājās 6 % robežas apmērā no Latvijas kredītiestāžu kopējā noguldījumu apmēra(6,15 % 2023. gadā, 6,23 % 2024. gadā un 6,67 % 2025. gadā).

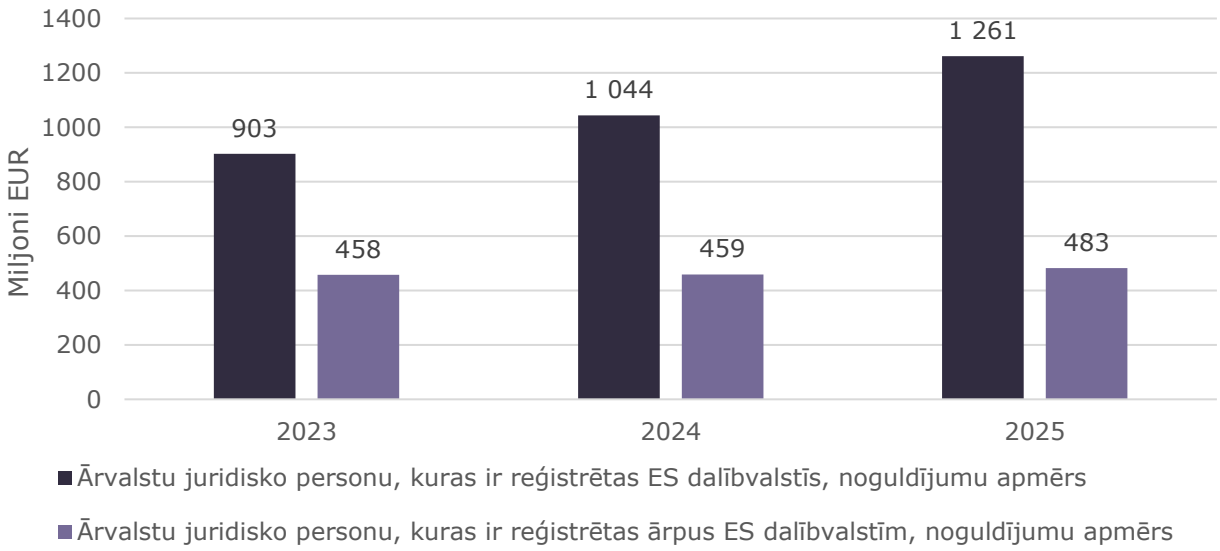

Diagramma Nr. 6.3.8. – Ārvalstu juridisko personu noguldījuma apmērs Latvijas kredītiestādēs NRA 2026 pārskata periodā, miljoni EUR

6.3.25. Lai gan normatīvais regulējums, izņemot atsevišķus gadījumus, pamatā neparedz ierobežojumus ārvalstīs reģistrētām juridiskajām personām atvērt un uzturēt kontus Latvijas kredītiestādēs, šādu klientu apkalpošana bez atbilstošām uzraudzības un kontroles funkcijām var paaugstināt NILLTPF riskus. Vienlaikus norādāms, ka Latvijas Banka ārvalstu juridisko personu īpatsvaru kredītiestāžu klientu lokā ņem vērā, vērtējot kredītiestāžu riska profilu un nosakot tām atbilstošu riska pakāpi. Lai gan tas ir tikai viens no riska profila vērtēšanas kritērijiem, šāda uzraudzības pieeja ir uzskatāma par risku mazinošu faktoru, jo tā nodrošina pastiprinātu uzmanību kredītiestādēm ar paaugstinātu ārvalstu juridisko personu riska ekspozīciju.

6.3.26. Būtiski norādīt, ka arī iesaldēto līdzekļu apmērs Latvijas kredītiestādēs NRA 2026 pārskata periodā turpina samazināties. Pamatā tas ir saistāms ar Latvijas riska profila maiņu no NILL riska, kas izriet no Latvijas kā reģionālā finanšu centra vēsturiskā statusa, uz NILL risku saistībā ar Latvijā izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. NRA 2026 pārskata periodā FID ir izdevis rīkojumus par līdzekļu iesaldēšanu ārvalstīs reģistrētām juridiskajām personām par kopējo summu nedaudz virs 122 miljoniem EUR. No kopējā NRA 2026 pārskata periodā ārvalstīs reģistrētajām juridiskajām personām iesaldēto līdzekļu apmēra 58,7 % tika iesaldēti 2023. gadā, 40,7 % – 2024. gadā, bet 0,6 % – 2025. gadā.

Ārvalstu juridiskās personas, kurām Latvijā pieder NĪ

6.3.27. NĪ sektors starptautiski tiek vērtēts kā viens no būtiskākajiem NILL riska kanāliem. To nosaka sektora īpatnības, proti, augstā darījuma vērtība, aktīva ilgtermiņa vērtības saglabāšanas potenciāls, iespēja izmantot sarežģītas īpašumtiesības un finansēšanas struktūras, kā arī ārvalstu juridisko personu iesaiste, kas var apgrūtināt PLG identificēšanu un līdzekļu izcelsmes pārbaudi. Par NĪ sektoru detalizētāk skatīt sadaļā "Potenciāla NILL riska pakalpojumi: Nekustamā īpašuma sektors".

6.3.28. Lai gan NĪ darījumu procesā var tikt iesaistīti vairāki Novēršanas likuma subjekti, tostarp NĪ darījumu starpnieki, zvērināti notāri, zvērināti advokāti, citi neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, kā arī kredītiestādes un citas finanšu iestādes, kas nodrošina norēķinus starp darījuma pusēm, nacionālais normatīvais regulējums neparedz obligātu Novēršanas likuma subjekta iesaisti katra darījuma veikšanā. Attiecīgi pastāv situācijas, kurās NĪ darījums var tikt īstenots bez tādas padziļinātas klienta izpētes, līdzekļu izcelsmes pārbaudes un aizdomīgu darījumu identificēšanas mehānismiem, kādus piemēro Novēršanas likuma subjekti. Papildu risku paaugstinošs faktors ir NĪ darījumi, kuros gan pircējs, gan pārdevējs ir nerezidenti, proti, ārvalstu juridiskās personas un/vai ārvalstu valstspiederīgie. Šādi darījumi ir saistīti ar visaugstāko risku, jo norēķinu veikšanā parasti tiek izmantotas ārvalstu (t. sk. trešo valstu) finanšu iestādes.

6.3.29. NRA 2026 pārskata periodā ir stājušies spēkā 2 būtiski NĪ sektoram raksturīgos NILL riskus mazinoši faktori:

a) No 2025. gada 1. janvāra, izskatot nostiprinājuma lūgumu, Zemesgrāmatas tiesnesis pārliecinās par PLG atklāšanas faktu. Neatklāšanas gadījums ir pietiekams pamats atteikt nostiprinājuma lūgumu. Šīs izmaiņas paredz jaunu priekšnoteikumu nostiprinājuma lūgumu apmierināšanai attiecībā uz NĪ un attiecas uz jebkuru juridisko personu, personālsabiedrību vai juridisko veidojumu, turklāt neatkarīgi no to dibināšanas vai reģistrācijas valsts.[616]

b) No 2025. gada 3. jūlija ir stājies spēkā Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums, kas paredz aizliegumu noteiktām ar Krieviju un Baltkrieviju saistītām personām iegūt NĪ vai tā daļu Latvijā. Aizliegums cita starpā attiecas uz Krievijā vai Baltkrievijā reģistrētām juridiskajām personām, juridiskajām personām, kurās 25 % no pamatkapitāla daļām vai akcijām pieder Krievijā vai Baltkrievijā reģistrētām juridiskajām personām, kā arī juridiskajām personām, kurās Krievijas vai Baltkrievijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 % no ieguldījuma vai pamatkapitāla daļām vai kuru PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas pilsoņi. Tāpat ierobežojums attiecas uz juridiskiem veidojumiem, kas izveidoti Krievijā vai Baltkrievijā vai kuru PLG ir Krievijas vai Baltkrievijas pilsoņi. Minētais regulējums mazina risku, ka NĪ sektors tiek izmantots ar nacionālās drošības apdraudējumu, sankciju pārkāpšanu vai paaugstināta riska ārvalstu kapitāla klātbūtni saistītu interešu nostiprināšanai Latvijā.[617]

6.3.30. Atbilstoši Tiesu administrācijas sniegtajai informācijai secināms, ka ārvalstu juridisko personu skaits, kuras NRA 2026 pārskata periodā ir iegādājušās NĪ, no gada uz gadu ir samazinājies (Tabula Nr. 6.3.9.). Proti, 2023. gadā 215 ārvalstīs reģistrētās juridiskās personas iegādājās NĪ Latvijā, 2024. gadā to skaits samazinājās par 34,9 %, bet 2025. gadā – samazinājās par 16,4 %. Vienlaikus pieauga gan šo darījumu kopējā vērtība, gan tās īpatsvars visu Latvijā veikto NĪ darījumu kopējā vērtībā.

Gads	Ārvalstu juridisko personu skaits	Kopējā darījumu summa, EUR	Īpatsvars pret kopējo darījumu summu, %
2023	215	17 025 272	0,90
2024	140	19 327 341	1,04
2025	117	28 842 238	1,49

Tabula Nr. 6.3.9. – Ārvalstu juridisko personu NĪ iegādes darījumi Latvijā NRA 2026 pārskata periodā

6.3.31. Vienlaikus apkopotie dati norāda, ka arī ārvalstu juridisko personu skaits, kuras NRA 2026 pārskata periodā ir pārdevušas NĪ, no gada uz gadu ir samazinājies (Tabula Nr. 6.3.10.). Proti, 2023. gadā 142 ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas pārdeva NĪ Latvijā, 2024. gadā to skaits samazinājās par 9,2 %, bet 2025. gadā – samazinājās par 46,5 %. Savukārt pārdošanas darījumu kopējā summa NRA 2026 pārskata periodā ir bijusi svārstīga.

Gads	Ārvalstu juridisko personu skaits	Kopējā darījumu summa, EUR	Īpatsvars pret kopējo darījumu summu, %
2023	142	21 909 855	1,16
2024	129	9 081 106	0,49
2025	69	23 985 307	1,24

Tabula Nr. 6.3.10. – Ārvalstu juridisko personu NĪ pārdošanas darījumi Latvijā NRA 2026 pārskata periodā

6.3.32. Atbilstoši apkopotajiem datiem secināms, ka ārvalstīs reģistrētas juridiskās personas darījumus ar NĪ Latvijā veic salīdzinoši reti. Viens no iespējamiem skaidrojumiem ir tas, ka NĪ iegāde Latvijā ārvalstīs reģistrētai juridiskajai personai nerada tādas pašas tiesiskās priekšrocības, kādas noteiktos gadījumos var būt pieejamas ārvalstu valstspiederīgajiem kā fiziskām personām.

[616] 2024. gada 7. novembra likums "Grozījumi Zemesgrāmatu likumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/356453.
[617] Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/361619.

Piemēram, Imigrācijas likums paredz konkrētus gadījumus, kuros ārzemnieks, iegādājoties vai savā īpašumā iegūstot NĪ Latvijā, ir tiesīgs pieteikties TUA saņemšanai, taču šādas pašas tiesības nav attiecināmas uz juridiskās personas dalībniekiem, amatpersonām vai PLG, ja NĪ Latvijā tiek iegādāts vai pieder ārvalstīs reģistrētai juridiskajai personai.

6.3.33. Apkopojot šajā nodaļā minēto secināms, ka Latvijā īstenotās finanšu sektora reformas ir būtiski mazinājušas NILLTPF riskus, kas iepriekš bija saistīti ar paaugstināta riska ārvalstu klientu, tostarp ārvalstīs reģistrētu juridisko personu, apkalpošanu un Latvijas iesaisti starptautiskajās finanšu plūsmās. Reformu rezultātā ir samazinājies gan darījumu attiecību apjoms ar paaugstināta riska ārvalstu juridiskajām personām, gan stiprināta to darbības caurskatāmība un PLG identificēšanas mehānismi. Vienlaikus paaugstināts NILL risks saglabājas NĪ darījumos, kuros abas puses ir nerezidenti. Šāds risks galvenokārt saistīts ar to, ka norēķini pārsvarā tiek veikti izmantojot ārvalstu finanšu iestādes, tādējādi ierobežojot Latvijas Novēršanas likuma subjektu iespējas savlaicīgi identificēt un pārvaldīt ar šiem darījumiem saistītos NILL riskus.

6.4. Ārvalstu juridisko veidojumu riski

6.4.1. Saskaņā ar FATF terminu vārdnīcu juridisks veidojums ir tieši nodibināts trasts vai cits tam līdzīgs juridisks veidojums,[618] kas raksturīgs anglosakšu tiesību sistēmai, kurā tiesības uz mantu un tās pārvaldību var būt nodalītas starp vairākām personām. Savukārt Latvijas kontinentālajā tiesību sistēmā dominē vienotu īpašumtiesību princips, tādēļ juridiskais veidojums nav uzskatāms par Latvijas tiesību subjektu. Latvijas tiesības neparedz šāda institūta izveidi un neatzīst īpašumtiesību sadalījumu starp vairākiem subjektiem juridiskā veidojuma izpratnē. Papildus norādāms, ka Latvija nav ratificējusi 1985. gada 1. jūlija Hāgas konvenciju par trastiem[619] piemērojamo likumu un to atzīšanu, līdz ar to Latvijas tiesību sistēmā netiek tieši regulēts ne trasta juridiskais statuss, ne ārvalstīs dibinātu trastu atzīšanas kārtība. Līdz ar to šajā NRA ietverts tikai ārvalstu juridisko veidojumu risku novērtējums.

6.4.2. Vienlaikus, lai gan Latvijas tiesību sistēmā juridiskus veidojumus nav iespējams nodibināt vai reģistrēt, ārvalstīs dibināti vai reģistrēti juridiskie veidojumi var būt iesaistīti tiesiskajās attiecībās Latvijā, tostarp kļūt par finanšu un nefinanšu sektora klientiem, tikt iekļauti juridisko personu īpašumtiesību vai kontroles ķēdēs, kā arī ar to pārvaldnieku starpniecību netieši iegūt un pārvaldīt kustamo un nekustamo mantu.

6.4.3. Atbilstoši Novēršanas likuma 1. pantā lietoto terminu skaidrojumam juridisks veidojums ir veidojums, kurš nav juridiska persona, bet kuram ir patstāvīga tiesībspēja un rīcībspēja un kura struktūrā ietilpst dibinātājs (*Settlor*), pilnvarotais (*Trustee*) un labuma guvējs (*Beneficiary*) vai to kategorija (*Class of Beneficiaries*), kā arī var ietilpt pārraudzītājs (*Protector*) vai tiem līdzvērtīgi statusi. Tāpat var būt iesaistīta jebkura cita fiziskā persona, kura faktiski īsteno galējo kontroli pār juridisku veidojumu, izmantojot īpašumtiesības vai citus līdzekļus.

6.4.4. Atšķirībā no juridiskās personas PLG juridiskā veidojuma PLG tiek definēts plašāk[620], proti, tā ir fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums vai kura tiešā vai netiešā veidā īsteno kontroli pār to, tostarp kura ir šāda veidojuma dibinātājs, pilnvarnieks (pārvaldnieks), pārraudzītājs (ja tāds ir), labuma guvējs vai, ja vēl nav noteiktas fiziskās personas, kuras ir labuma guvēji, personu grupa, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridiskais veidojums, kā arī cita fiziskā persona, kura tiešā vai netiešā veidā kontrolē juridisko veidojumu.

6.4.5. Būtiski norādīt, ka izmantotie termini "dibinātājs", "pilnvarotais", "pārraudzītājs" un "labuma guvējs" Novēršanas likumā lietoti vienskaitlī, tai pat laikā prakse rāda, ka viena juridiskā veidojuma ietvaros var būt gan vairāki dibinātāji, gan pilnvarotie un pārraudzītāji, gan vairāki labuma guvēji.

[618] FATF, "FATF Glossary".Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/pages/fatf-glossary.html#accordion-a13085a728-item-214e7f680f.
[619] Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition. Pieejams: https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf
[620] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkts. Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987.

6.4.6. 2024. gada 1. janvāri stājās spēkā grozījumi Novēršanas likumā, ar kuriem tika paplašināta PLG definīcija attiecībā uz juridiskiem veidojumiem[621] un ieviests juridisko veidojumu PLG reģistrs[622]. Vienlaikus noteikts, ka juridiskajam veidojumam ir pienākums iesniegt UR pieteikumu informācijas par PLG reģistrācijai, ja iestājas vismaz viens no šādiem nosacījumiem: [1] juridiskā veidojuma pilnvarnieks ir fiziska persona, kuras dzīvesvietas valsts ir Latvija; [2] juridiskā veidojuma pilnvarnieks ir Latvijā reģistrēta juridiska persona; [3] vai arī pilnvarniekam nav saiknes ne ar vienu ES dalībvalsti, bet tas juridiskā veidojuma vārdā nodibina darījuma attiecības vai iegādājas NĪ Latvijā.

6.4.7. UR dati norāda, ka līdz NRA 2026 pārskata perioda beigām reģistrā nebija reģistrēts neviens juridiskā veidojuma PLG. Vienlaikus jānorāda, ka pieteikums nav jāsniedz, ja juridiskā veidojuma PLG jau ir reģistrēts citas ES dalībvalsts reģistrā.

6.4.8. NRA 2026 pārskata periodā tika veikts Ārvalstu juridisko veidojumu risku novērtējums[623], lai, cita starpā, nodrošinātu Latvijas NILLTPFN sistēmas atbilstību FATF 25. rekomendācijai[624]. Novērtējuma ietvaros tika definēti kritēriji, kas pamato ārvalstu juridisko veidojumu ciešo saikni ar Latviju, proti, tam:

a) ir ilgtermiņa darījuma attiecības ar kredītiestādi;

b) ir ilgtermiņa darījuma attiecības ar nefinanšu sektora dalībnieku;

c) Latvijā pieder NĪ.

6.4.9. Latvijas Banka NRA 2026 pārskata periodā ir uzsākusi datu apkopošanu par Latvijas kredītiestāžu klientiem – juridiskajiem veidojumiem (Tabula Nr. 6.3.11.).

	Klientu skaits	Kredīta apgrozījums (EUR)	Noguldījumu apjoms (EUR)
Ārvalstīs reģistrēts vai dibināts juridiskais veidojums	1	375 410,00	374 430,00

Tabula Nr. 6.3.11. – Latvijas kredītiestāžu klienti – ārvalstīs reģistrēti juridiskie veidojumi – 2025. gadā

6.4.10. Atbilstoši Latvijas Bankas sniegtajai informācijai 2025. gada 31. decembrī kredītiestāžu sektorā bija tikai 1 klients – ārvalstu juridiskais veidojums. Papildus Latvijas Bankas sniegtajiem kvantitatīvajiem datiem tika apkopoti arī kvalitatīvie dati no pašas kredītiestādes, kuras klientu portfelī šis klients atrodas.

6.4.11. Saskaņā ar kredītiestādes sniegto informāciju ārvalstu juridisko veidojumu vēlme kļūt par Latvijas kredītiestāžu klientiem ir ļoti zema, ko vienlaikus apstiprina arī Latvijas Bankas sniegtie dati. Turklāt jāuzsver, ka šādiem klientiem, visticamāk, tiktu piešķirts statuss "augsta riska klients", kas paredz regulāru padziļinātās izpētes veikšanu un tādējādi pats par sevi kalpo kā efektīvs risku mazināšanas mehānisms.

6.4.12. Lai veiktu datos balstītu risku novērtējumu attiecībā uz ārvalstu juridiskiem veidojumiem, kuriem ir cieša saikne ar Latviju un kuri vienlaikus rada paaugstinātus NILL un TF riskus, nefinanšu sektora UKI tika lūgtas aptaujas veidā apkopot attiecīgos datus par to uzraudzībā esošajiem Novēršanas likuma subjektiem. Jāatzīmē, ka ne visi nefinanšu sektora dalībnieki šādu informāciju ir snieguši.

6.4.13. Atbildes aptaujas formā sniedza IAUI, LZAP, LZNP, LZRA, MKD, NKMP un PTAC. Ņemot vērā sniegtās atbildes, secināms, ka nefinanšu sektora Novēršanas likuma subjekti pārsvarā sniedz pakalpojumus Latvijas rezidentiem, proti, fiziskām un juridiskām personām, un tikai nelielu

[621] 2023. gada 23. novembra likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/347703.
[622] 2023. gada 6. decembra likums "Grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"". Latvijas Vēstnesis, 241, 13.12.2023. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/348231.
[623] Ārvalstu juridisko veidojumu risku novērtējumam tika noteikts ierobežotas pieejamības statuss, kā rezultātā tas tika prezentēts UKI platformā visiem institūcijām, bet netika publicēts.
[624] FATF Rekomendācijas Nr. 25 interpretējošās piezīmes 3. punkta c) apakšpunkts paredz, ka valstīm ir pienākums identificēt un novērtēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskus, kas saistīti ar ārvalstu juridisko veidojumu veidiem, kuriem ir pietiekama saikne ar attiecīgo valsti.

klientu loku sastāda ārvalstu rezidenti (detalizētāk skatīt nodaļas "Sektoru risku novērtējums" apakšnodaļā "Nefinanšu sektors"). Jānorāda, ka nefinanšu sektora Novēršanas likuma subjekti ar ārvalstu juridiskajiem veidojumiem saskaras, sniedzot pakalpojumus juridiskām personām, kuru kontroles ķēdē tie ietilpst, taču šāda prakse nav izplatīta. Turklāt nefinanšu sektora sniegtie pakalpojumi vairumā gadījumu ir vienreizēji jeb gadījuma attiecības, kas konsekventi neatbilst definētajam kritērijam.

6.4.14. Atbilstoši Tiesu administrācijas sniegtajai informācijai Latvijā nav identificēti NĪ, kuru īpašnieks būtu ārvalstu juridiskais veidojums. Pieejamā informācija norāda, ka pašlaik īpašumtiesības pieder tikai fiziskām un juridiskām personām, lai gan Latvijas normatīvais regulējums paredz iespēju iegūt īpašumtiesības arī ārvalstu juridiskiem veidojumiem. Zemesgrāmatas sniegto informāciju vienlaikus apstiprina arī UR sniegtie dati, proti, ka neviens ārvalstu juridiskais veidojums nav reģistrēts juridisko veidojumu reģistrā.

6.4.15. Apkopojot šajā nodaļā minēto, secināms, ka ārvalstu juridisko veidojumu nozīmīgums Latvijā ir nebūtisks. Gan Latvijas Bankas, gan nefinanšu sektora UKI apkopotā un sniegtā informācija norāda, ka ikdienas pakalpojumu nodrošināšanā saskarsme ar ārvalstu juridiskiem veidojumiem ir minimāla vai pat nepastāv vispār. Gadījumos, kad šāda saskarsme tomēr ir, pārsvarā tā ir saistīta ar pakalpojumu sniegšanu juridiskām personām, kuru kontroles ķēdēs ietilpst ārvalstu juridiskie veidojumi. Pamatojoties uz minēto, secināms, ka ārvalstu juridisko veidojumu radītie NILL un TF riski Latvijā ir zemi.

7. POTENCIĀLA NILL RISKA PAKALPOJUMI

7.1. Inovatīvās tehnoloģijas

7.1.1. Tehnoloģiju attīstības rezultātā NILLTPF risku vide kļūst arvien sarežģītāka, dinamiskāka un izteikti pārrobežu rakstura. Inovatīvu tehnoloģiju, tostarp kriptoaktīvu, decentralizēto finanšu risinājumu, mākslīgā intelekta un digitālo maksājumu infrastruktūras attīstība pati par sevi nerada NILLTPF riskus. Vienlaikus šo tehnoloģiju straujā attīstība, pārrobežu raksturs, augstā automatizācijas pakāpe un atsevišķos gadījumos ierobežota pārskatāmība var radīt ievainojamību, kuru iespējams ļaunprātīgi izmantot nelikumīgu darbību veikšanai. NILLTPF riskus galvenokārt palielina nepietiekama pārraudzība, nevienmērīga normatīvā regulējuma piemērošana dažādās jurisdikcijās, ierobežotas uzraudzības un izmeklēšanas iespējas, kā arī nepietiekama izpratne par jaunāko tehnoloģiju darbības modeļiem un ar tiem saistītajiem riskiem. Vienlaikus šīs tehnoloģijas var sniegt būtiskas iespējas stiprināt NILLTPFN un apkarošanu, uzlabojot risku identificēšanu, uzraudzību, analīzi un pārvaldību, kā arī veicinot efektīvāku kompetento iestāžu un privātā sektora sadarbību.

7.1.2. Šādā kontekstā uzmanība pievēršama tehnoloģijām un pakalpojumiem, kuru izmantošana paplašinās, tostarp kriptoaktīviem, mākslīgā intelekta risinājumiem finanšu un identifikācijas procesiem, kā arī citiem inovatīviem digitālajiem finanšu risinājumiem.

Mākslīgais intelekts

7.1.3. Mākslīgais intelekts ir datorizētu sistēmu spēja veikt uzdevumus, kam nepieciešams izmantot cilvēka intelektam raksturīgās spējas, piemēram, uztveri, mācīšanos, problēmu risināšanu, valodas izpratni un radošumu. Mākslīgā intelekta nozare aptver vairākas specializētas jomas, no kurām būtiskākās ir mašīnmācīšanās (*machine learning*), datorredze (*computer vision*) un dabiskās valodas apstrāde (*natural language processing*).[625]

7.1.4. Mākslīgā intelekta attīstības rezultātā arvien nozīmīgāku lomu ieņem ģeneratīvais mākslīgais intelekts. Ģeneratīvais mākslīgais intelekts spēj ģenerēt jaunu saturu, piemēram, tekstu, attēlus, audio vai video, pamatojoties uz lietotāja sniegtajiem norādījumiem un izmantojot modeļus, kas apmācīti strādāt ar lieliem datu apjomiem.

7.1.5. Pēdējos gados strauji pieaugusi mākslīgā intelekta tehnoloģiju izmantošana finanšu un digitālajā vidē. Tas ir radījis divējādu ietekmi: finanšu sektora dalībnieki arvien plašāk izmanto mākslīgā intelekta risinājumus klientu izpētes, darījumu uzraudzības un risku novērtēšanas procesos, savukārt noziedznieki to izmanto identitātes viltošanai, automatizētai kontu atvēršanai, krāpniecisku darījumu veikšanai un NILL shēmās.

7.1.6. FATF un Eiropola riska novērtējumos mākslīgais intelekts tiek aplūkots kā "divējāda lietojuma" tehnoloģija, kas var stiprināt NILLTPFN un atklāšanas mehānismus un vienlaikus radīt jaunus riskus, paplašinot noziedznieku iespējas īstenot sarežģītākas, automatizētākas un grūtāk identificējamas darbības. Lai gan NRA 2023 pārskata periodā mākslīgais intelekts vērtēts kā nākotnes riska faktors, jaunākie starptautiskie novērtējumi norāda, ka mākslīgā intelekta radītie riski jau ir nostiprinājušies kā aktuāls NILLTPF riska vides elements, kura nozīme turpina pieaugt.

7.1.7. Mākslīgais intelekts var tikt izmantots klientu izpētes un digitālās identifikācijas procesu apiešanai, biometriskās autentifikācijas manipulēšanai, sociālās inženierijas uzbrukumu īstenošanai, mākslīgu identitāšu veidošanai, viltotu dokumentu sagatavošanai, kā arī automatizētu darbību veikšanai bez tiešas cilvēka iesaistes. FATF arī norāda, ka ģeneratīvais mākslīgais intelekts var tikt izmantots viltotu dokumentu un citu krāpniecisku materiālu radīšanai, savukārt mākslīgā intelekta risinājumi spēj autonomi veikt dažādas darbības, tādējādi palielinot finanšu noziegumu izdarīšanas riskus.[626]

7.1.8. Tāpat Eiropols norāda, ka organizētā noziedzība arvien plašāk izmanto mākslīgo intelektu un citas tehnoloģijas noziedzīgiem mērķiem. Mākslīgā intelekta nodrošinātā automatizācija palielina noziedzīgo darbību efektivitāti un mērogu, tostarp ļauj automatizēt pikšķerēšanas kampaņas,

[625] Stanford University. *AI Index Report*. 2025. Pieejams https://setr.stanford.edu/technology/artificial-intelligence/2025
[626] FATF. *Horizon Scan: Artificial Intelligence and Deepfakes*. 2025. 4.-6., 10.-12. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Horizon%20Scan%20AI%20and%20Deepfakes.pdf.coredownload.inline.pdf.

īstenot plaša mēroga kiberuzbrukumus un pilnveidot sociālās inženierijas paņēmienus. Tā rezultātā noziedznieki var sasniegt lielāku potenciālo upuru skaitu, veikt mērķētākus uzbrukumus un paplašināt darbību globālā līmenī ar salīdzinoši mazāku resursu patēriņu.[627]

7.1.9. Mākslīgā intelekta riski NILLTPF jomā kļūst arvien aktuālāki tieši digitalizācijas un krāpšanas mēroga pieauguma dēļ. Jau FATF 2023. gada ziņojumā "*Illicit Financial Flows from Cyber-Enabled Fraud*" norādīts, ka krāpšana un dažādas tiešsaistes krāpšanas shēmas dominē kibernoziegumu vidē, norādot uz šo noziedzīgo nodarījumu pieaugošo nozīmi un izplatību globālā mērogā.[628]

7.1.10. Maksājumu krāpšana joprojām ir viens no būtiskākajiem riskiem digitālajā finanšu vidē ES. Šajās shēmās mākslīgais intelekts tiek izmantots, lai radītu ļoti ticamus scenārijus, kas balstīti uz aktuālām tēmām, tādējādi padarot krāpšanas mēģinājumus arvien pārliecinošākus. 2024. gadā EEZ valstu finanšu sektora ziņotais krāpniecisko maksājumu darījumu kopējais apjoms sasniedza 4,2 miljardus EUR. Salīdzinājumā ar 2023. gadu, tas ir pieaudzis par 602 miljoniem EUR jeb 17 %.[629] EEZ līmenī novērotais krāpniecisko maksājumu darījumu pieaugums atspoguļojas arī Latvijā, un tas norāda uz kopēju tendenci – pieaugošu krāpniecības risku un arvien plašāku digitālo krāpšanas metožu izmantošanu.

7.1.11. Īpaša uzmanība pievēršama dziļviltojumu[630] tehnoloģiju radītajiem riskiem, kas pēdējos gados strauji pieaug, jo šo rīku izmantošana kļūst tehniski vienkāršāka un pieejamāka. FATF izceļ dziļviltojumu izmantošanu klientu identifikācijas un uzraudzības prasību apiešanai.[631] Šādu tehnoloģiju ļaunprātīga izmantošana var būtiski vājināt klientu izpētes un kontroles mehānismus, īpaši gadījumos, kad klientu piesaiste un identifikācija tiek veikta attālināti.[632]

7.1.12. Mākslīgā intelekta rīku radīto risku aktualitāte ir globāla, jo arī ASV FM Finanšu noziegumu apkarošanas tīkls 2024. gadā izplatīja paziņojumu par pieaugošu dziļviltojumu izmantošanu krāpšanas shēmās. Arvien biežāk novērojami gadījumi, kad noziedznieki atvēruši kontus, izmantojot viltotas identitātes, kas, iespējams, izveidotas ar ģeneratīvā mākslīgā intelekta palīdzību. Šie konti izmantoti, lai saņemtu un legalizētu citās krāpšanas shēmās iegūtos līdzekļus.[633]

7.1.13. Ģeneratīvais mākslīgais intelekts būtiski palielina krāpšanas shēmu efektivitāti, jo ļauj noziedzniekiem automatizēti radīt personalizētu un pārliecinošu saziņas saturu. Tā rezultātā kļūst sarežģītāk atšķirt leģitīmu komunikāciju no krāpnieciskas, īpaši gadījumos, kad tiek imitēti finanšu iestāžu, valsts institūciju vai uzņēmumu pārstāvji. Eiropols norāda, ka ģeneratīvais mākslīgais intelekts veicina sociālās inženierijas krāpšanas veidu izplatību un efektivitāti.[634] Šajā kontekstā īpaši nozīmīgu risku rada dziļviltojumu tehnoloģijas, jo tās ļauj imitēt reālas personas audio un video saziņā, kā arī digitālās identifikācijas procesos.

---

[627] Europol. *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment - The changing DNA of serious and organised crime.* 2025. 21. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/changing-dna-of-serious-and-organised-crime#downloads.

[628] FATF. *Illicit Financial Flows from Cyber-Enabled Fraud*. 2023. 8. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Illicit-financial-flows-cyber-enabled-fraud.pdf.coredownload.inline.pdf.

[629] European Banking Authority, European Central Bank. *2025 REPORT ON PAYMENT FRAUD*. 10. lpp. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/press/intro/publications/pdf/ecb.ebaecb202512.en.pdf.

[630] Dziļviltojumu tehnoloģija izmanto dziļās mašīnmācīšanās metodes audio un audiovizuāla satura radīšanai vai modificēšanai. Šīs tehnoloģijas spēj ģenerēt saturu, kas rada iespaidu, ka personas ir teikušas vai darījušas lietas, kuras patiesībā nav notikušas, kā arī radīt pilnībā mākslīgi veidotas personas, kuras nepastāv. Europol Innovation Lab. *Facing Reality? Law Enforcement and the Challenge of Deepfakes.* 2022. 7. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol_Innovation_Lab_Facing_Reality_Law_Enforcement_And_The_Challenge_Of_Deepfakes.pdf.

[631] FATF. Horizon Scan: Artificial Intelligence and Deepfakes. 2025. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Horizon%20Scan%20AI%20and%20Deepfakes.pdf.coredownload.inline.pdf.

[632] Nīderlandē 2025. gadā atklāts gadījums, kurā persona, izmantojot mākslīgā intelekta radītus dziļviltojumus, apgāja kredītiestādes attālinātās identifikācijas procedūras un atvēra vismaz 46 banku kontus uz citu personu vārda. Saskaņā ar Nīderlandes policijas sniegto informāciju noziedzīgajā shēmā izmantoti trešo personu identitātes dokumenti un mākslīgā intelekta tehnoloģijas sejas attēlu modificēšanai, lai veiktu klientu identifikācijas procedūras. Šis gadījums uzskatāmi demonstrē riskus, ko finanšu sektoram rada mākslīgā intelekta tehnoloģiju izmantošana klientu izpētes un identifikācijas pasākumu apiešanai. Pieejams: https://www.dutchnews.nl/2026/03/man-opened-46-bank-accounts-using-deepfakes-and-stolen-ids/.

[633] FinCEN. *Alert on Fraud Schemes Involving Deepfake Media Targeting Financial Institutions*. Pieejams: https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/FinCEN-Alert-DeepFakes-Alert508FINAL.pdf

[634] Europol, *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2026*. 18. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/IOCTA-2026.pdf.

7.1.14. Uz Mākslīgā intelekta radīto NILLTPF risku aktualitāti norāda ne tikai FATF un Eiropola vērtējumi, bet arī EBA 2025. gada atzinums par NILLTPF ES finanšu sektorā[635], kurā konstatēts, ka kibernoziedzības un krāpšanas mērogs, ko virza tehnoloģiskā sarežģītība, turpina apsteigt sektora aizsardzības spējas. Arī EBA ir uzsvērusi, ka noziedznieki izmanto mākslīgo intelektu, lai automatizētu finanšu shēmas, slēptu līdzekļu izcelsmi un padarītu augsta riska darījumus grūtāk pamanāmus uzraugošajām iestādēm, kā arī lai ģenerētu viltotus dokumentus, simulētu leģitīmas darbības un izmantotu dziļviltojumu tehnoloģijas klientu pārbaudes apiešanai. EBA arī norāda, ka šādu darbību apjoms un intensitāte pieaug.

7.1.15. Vienlaikus EBA atzinumā norādīts, ka mākslīgā intelekta ieviešana finanšu iestāžu NILLTPF kontroles mehānismos joprojām ir agrīnā stadijā. EBA uzsvērusi, ka mākslīgā intelekta ieviešanai jābūt atbildīgai, nodrošinot spēcīgu pārvaldību, personāla apmācību un reāllaika uzraudzības spējas, lai finanšu iestādes varētu efektīvi pielāgoties mainīgajai draudu videi, un ka kompetentajām iestādēm šajā procesā ir būtiska loma. Minētie starptautiskie novērtējumi kopumā apstiprina, ka mākslīgā intelekta radītie NILLTPF riski ir strukturāla un ilgtermiņa rakstura un to nozīme turpinās pieaugt.

7.1.16. Starptautiskajos novērtējumos identificētie riski ir attiecināmi arī uz Latviju, kur ģeneratīvā mākslīgā intelekta izmantošana sabiedrībā pēdējos gados ir strauji pieaugusi. Saskaņā ar OECD datiem 2025. gadā Latvijā ģeneratīvā mākslīgā intelekta rīkus izmantoja 33,6 % iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem.[636] Vienlaikus pieaugošā pieejamība un funkcionalitāte rada priekšnoteikumus šo tehnoloģiju izmantošanai arī krāpnieciskos un citos noziedzīgos nolūkos, tostarp viltotu dokumentu, mākslīgi veidotu identitāšu un dziļviltojumu izveidē.

7.1.17. Latvijā arvien biežāk tiek novēroti gadījumi, kad krāpnieki izmanto mākslīgā intelekta tehnoloģijas, tostarp balss klonēšanu, dziļviltojumus un ģeneratīvā mākslīgā intelekta rīkus, lai īstenotu sociālās inženierijas un finanšu krāpšanas shēmas. Šīs tehnoloģijas izmantotas, piemēram, lai imitētu finanšu, TAI un citu iestāžu pārstāvjus, kā arī radītu pārliecinošu krāpniecisku saturu latviešu valodā. Tas norāda uz pieaugošu risku, ka mākslīgā intelekta attīstība turpmāk veicinās arvien sarežģītāku un grūtāk atklājamu krāpšanas shēmu izplatību Latvijā, tostarp tādu, kur noziedzīgie grupējumi pat neatrodas Latvijā.

Gadījuma piemērs Nr. 7.1.1.

2025. gadā VP sadarbībā ar ārvalstu TAI aizturēja ONG dalībniekus saistībā ar telefonkrāpšanām. Kratīšanu laikā tika izņemtas viltotas policijas un banku darbinieku apliecības, portatīvie datori, mobilie telefoni, datu nesēji un citi pierādījumi, kas izmantoti noziedzīgo darbību veikšanai. Kopumā tika aizturēti 12 Latvijas valstspiederīgie.

Izmeklēšanas laikā tika noskaidrots, ka personas, uzdodoties par policijas darbiniekiem, banku pārstāvjiem un mobilo sakaru operatoru darbiniekiem, krāpnieciskā ceļā ieguva cietušo finanšu līdzekļus. Tika konstatēta viltotu identifikācijas līdzekļu izmantošana, kā arī pazīmes, kas norādīja uz digitālu attēlu un identitātes elementu modificēšanu. Ņemot vērā izmantotās metodes, identificēta mākslīgā intelekta rīku izmantošana identitātes imitēšanai.

7.1.18. NRA 2026 pārskata periodā netika identificēti STR, kuros mākslīgā intelekta izmantošana būtu tieši norādīta kā NILLTPF riska faktors vai instruments. Šāds novērojums kopumā atbilst pašreizējām tendencēm, jo mākslīgā intelekta izmantošanas pazīmes finanšu noziegumu īstenošanā bieži vien nav tieši identificējamas vai atspoguļotas STR. Vienlaikus krāpšanas gadījumu STR un to pamatā esošo apstākļu analīze norāda, ka atsevišķos gadījumos krāpšanas shēmu īstenošanā varētu būt izmantoti mākslīgā intelekta rīki, piemēram, balss vai attēlu viltojumu radīšanai vai automatizētas saziņas nodrošināšanai.

7.1.19. Minēto risku efektīvu ierobežošanu apgrūtina vairāki faktori, kas izriet gan no šīs tehnoloģijas rakstura, gan no normatīvā regulējuma ierobežojumiem. Viens no šādiem faktoriem ir mākslīgā intelekta lēmumu pieņemšanas mehānismi, kas nereti nav pilnībā caurspīdīgi vai viegli

[635] European Banking Authority. *Opinion of the European Banking Authority on money laundering and terrorist financing risks affecting the EU's financial sector*. Pieejams: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-07/13ae2f94-dc04-4a50-9f24-af2808e78944/Opinion%20and%20Report%20on%20ML%20TF%20risks.pdf.
[636] OECD. *Generative AI*. Pieejams: https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/generative-ai.html.

pārbaudāmi. Daļa mākslīgā intelekta risinājumu tiek izstrādāti, izplatīti un izmantoti vidē, kurā uzraudzības un kontroles iespējas ir ierobežotas, īpaši pārrobežu un atvērtā koda risinājumu gadījumā.

7.1.20. Lai gan Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1689, ar ko nosaka saskaņotus noteikumus mākslīgā intelekta jomā (Mākslīgā intelekta akts), ievieš riskos balstītu regulējumu un paredz prasības augsta riska mākslīgā intelekta sistēmām, kā arī pārredzamības un pārvaldības pienākumus noteiktiem vispārīga lietojuma mākslīgā intelekta modeļiem, regulējums pats par sevi pilnībā nenovērš ar mākslīgā intelekta izmantošanu saistītos riskus. Mākslīgā intelekta akta efektivitāti ierobežo gan tehnoloģiju straujā attīstība, gan tas, ka daļa mākslīgā intelekta risinājumu tiek izstrādāti, izplatīti vai izmantoti ārpus ES. Turklāt regulējums nevar pilnībā novērst mākslīgā intelekta ļaunprātīgu izmantošanu noziedzīgiem mērķiem, tostarp krāpšanas, identitātes viltošanas, sociālās inženierijas un citu finanšu noziegumu īstenošanai.

7.1.21. Mākslīgā intelekta attīstība rada jaunus izaicinājumus NILLTPFN jomā, jo tā sniedz iespējas izstrādāt arvien ticamākus un sarežģītākus finanšu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas paņēmienus. Vienlaikus mākslīgā intelekta radīto risku izpausmes, mērogs un ietekme nav pilnībā prognozējami, ņemot vērā tehnoloģiju straujo attīstību un to pielāgošanu dažādiem noziedzīgiem mērķiem. Šie riski potenciāli skar visus Novēršanas likuma subjektus, tomēr to ievainojamība var atšķirties atkarībā no sniegto pakalpojumu rakstura, izmantotajiem procesiem, klientu profila un tehnoloģisko risinājumu īpatnībām. Neraugoties uz potenciālajiem riskiem, mākslīgais intelekts var būt nozīmīgs instruments NILLTPF risku novēršanā un pārvaldībā, uzlabojot risku identificēšanu, aizdomīgu darījumu analīzi, uzraudzības efektivitāti un anomāliju savlaicīgu atklāšanu.

Kriptoaktīvi

7.1.22. ES smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumā[637] uzsvērta pieaugošā finanšu sistēmu digitalizācija, kas apvienojumā ar jaunajām tehnoloģijām ir būtiski palielinājusi NILL riskus. Kriptovalūtas, decentralizēto finanšu risinājumi (DeFi) un uz mākslīgo intelektu balstīta automatizācija veicina lielāku anonimitāti, ļaujot noziedzniekiem efektīvāk slēpt nelikumīgus finanšu darījumus un PLG.

7.1.23. Kriptoaktīvu tirgus NRA 2026 pārskata periodā ir piedzīvojis būtisku izaugsmi, uz ko norāda galveno kriptovalūtu tirgus kapitalizācijas un tirdzniecības apjomu dinamika. *Bitcoin* tirgus kapitalizācija NRA 2026 pārskata periodā pieauga no aptuveni 827 miljardiem līdz 1,75 triljoniem ASV dolāru, savukārt *Ethereum* kapitalizācija šajā pašā periodā pieauga no 274 miljardiem līdz vairāk nekā 358 miljardiem ASV dolāru[638]. Minētā izaugsme norāda uz kriptoaktīvu sektora nostiprināšanos globālajā finanšu sistēmā un var ietekmēt ar kriptoaktīviem saistīto NILLTPF risku apmēru, tostarp Latvijā.

7.1.24. Eiropols norāda, ka kriptoaktīvu izmantošana dažādās noziedzības jomās kļūst arvien biežāka, kas tiek pamatots ar pieaugošo izmeklēšanas atbalsta pieprasījumu skaitu, ko saņem Eiropols no TAI.[639] Finanšu noziegumi, īpaši ieguldījumu krāpšana un NILL, joprojām ir galvenās jomas, kurās visbiežāk tiek konstatēta kriptoaktīvu izmantošana. Lai gan *Bitcoin* joprojām ir visbiežāk noziedznieku izmantotā kriptovalūta, pieaug arī citu kriptovalūtu (*altcoins*[640]) izmantošana. Tas norāda uz to, ka, pieaugot legālajam kriptovalūtu tirgum, vienlaikus paplašinās arī to izmantošanas iespējas noziedzībā.

7.1.25. Pēdējos gados novērojama izteikta pārorientēšanās uz stabilo kriptomonētu (*stablecoin*)[641] izmantošanu nelikumīgos darījumos. To īpatsvars pieauga no 15 % 2020. gadā līdz 63 %

[637] Europol. *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment - The changing DNA of serious and organised crime*. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf.
[638] Dati uz 31.12.2025. Pieejams: https://coinmarketcap.com/
[639] Europol. Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2024. 13. lpp. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Internet%20Organised%20Crime%20Threat%20Assessment%20IOCTA%202024.pdf
[640] Altcoins nozīmē jebkuru alternatīvu kriptovalūtu Bitcoin. Pieejams: https://www.investopedia.com/altcoins-5225935#:~:text=Altcoin%20refers%20to%20any%20alternative,By
[641] Kriptoaktīvu veids, kura mērķis ir saglabāt stabilu vērtību, ko panāk, to piesaistot citai vērtībai vai tiesībām, vai to kombinācijai, tostarp vienai vai vairākām oficiālām valūtām. Pieejams: https://www.investopedia.com/terms/s/stablecoin.asp

2024. gadā un 84 % 2025. gadā.[642] Šī tendence atspoguļo plašāku dinamiku, kurā stabilo kriptomonētu izmantošana būtiski pieaug arī likumīgās aktivitātēs. Gada laikā stabilo kriptomonētu darījumu aktivitāte ir pieaugusi par aptuveni 77 %.[643] Saskaņā ar *Visa Onchain Analytics Dashboard* publicēto informāciju 12 mēnešu periodā līdz 2025. gada jūlijam stabilo kriptomonētu pielāgotais darījumu apjoms[644] sasniedzis aptuveni 7,5 triljonus ASV dolāru salīdzinājumā ar aptuveni 3,7 triljoniem ASV dolāru 2023. gadā. Stabilo kriptomonētu priekšrocības, tostarp ātra pārrobežu norēķinu veikšana, relatīvi stabila vērtība un plaša pieejamība, nosaka to pieaugošo nozīmi finanšu sistēmā. Atšķirībā no tradicionālajām kriptovalūtām, stabilās kriptomonētas arvien biežāk tiek izmantotas kā praktisks norēķinu un līdzekļu pārvietošanas instruments, jo to vērtība saglabājas relatīvi stabila un nav pakļauta straujām tirgus svārstībām, kas raksturīgas daudzām citām kriptovalūtām.

7.1.26. Iepriekš identificētos riskus attiecībā uz stabilo kriptomonētu izmantošanu apstiprina arī FATF novērojumi. FATF norāda, ka stabilās kriptomonētas ir kļuvušas par bieži sastopamu elementu NILLTPF shēmās, īpaši gadījumos, kad tās tiek izmantotas kopā ar pašpārvaldītiem (*unhosted/non-custodial*) makiem. FATF uzsver, ka stabilo kriptomonētu relatīvā vērtības stabilitāte un augstā likviditāte veicina to izmantošanu tiešos lietotāju savstarpējos (*P2P*) darījumos, kas notiek bez NILLTPFN prasībām pakļautu starpnieku iesaistes.[645] Šādos gadījumos darījumu izsekojamība un darījuma pušu identificēšana var būt apgrūtināta, īpaši ja līdzekļi tiek pārvietoti caur vairākiem pašpārvaldītiem makiem. FATF secina, ka šie faktori var palielināt stabilo kriptomonētu ievainojamību pret ļaunprātīgu izmantošanu un apgrūtināt nelikumīgu līdzekļu plūsmu identificēšanu un uzraudzību.

7.1.27. Globālā līmenī kriptoaktīvu izmantošana noziedzīgiem mērķiem vairs nav saistāma tikai ar kibernoziegumiem, bet aptver plašu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu loku. Starptautisko analītikas uzņēmumu dati norāda, ka kriptoaktīvi arvien biežāk tiek izmantoti sankciju pārkāpšanas shēmās, krāpnieciskās darbībās, nelegālajā tirdzniecībā, organizētajā noziedzībā un citos finanšu noziegumos. Atbilstoši *TRM Labs* datiem 2024. gadā lielāko daļu no noziedzīgajās adresēs saņemto kriptoaktīvu darījumu apjoma veidoja ar iespējamiem sankciju pārkāpumiem saistītās adreses (33 %), tā dēvētās "augsta riska sarakstā iekļautās adreses" (29 %), kā arī ar krāpšanu saistītās adreses (24 %).[646] Līdzīgas tendences identificētas arī *Chainalysis* 2025. gada ziņojumā, kurā secināts, ka 2024. gadā lielāko nelikumīgo kriptoaktīvu darījumu apjomu veidoja darījumi, kas saistīti ar adresēm, kuras identificētas kā iesaistītas sankciju pārkāpumos un krāpnieciskās shēmās.[647] Minētais norāda, ka kriptoaktīvu izmantošanas riski ir daudzveidīgi un arvien ciešāk saistīti ar tradicionālajiem finanšu un ekonomiskajiem noziegumiem, nevis tikai ar digitālajā vidē izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem.

7.1.28. Kriptoaktīvi un to pakalpojumu sniedzēji turpina būt viens no iespējamiem kanāliem, ar kuru starpniecību var tikt mēģināts apiet vai pārkāpt noteiktos sankciju ierobežojumus. Vienlaikus jaunākās tendences norāda uz šādu rīcību pieaugumu, tostarp sarežģītu tehnoloģisku rīku izmantošanu sankciju pārkāpšanai. Piemēram, *TRM Labs* 2025. gadā atklājis, ka uzņēmumi, pret kuriem noteiktas sankcijas saistībā ar Krieviju, izmanto Kirgizstānas kriptoaktīvu ekosistēmu, lai apietu starptautiskās sankcijas un nodrošinātu piekļuvi precēm, kas potenciāli var tikt izmantotas militārām vajadzībām. Īpaša uzmanība pievērsta platformām *Grinex* un *Meer*, kurām ir tehnoloģiskas līdzības ar sankcijām pakļauto Krievijas biržu *Garantex*, kas 2025. gada martā pārtrauca darbību. Šīs platformas piedāvā iespēju konvertēt rubļus uz stabilajām kriptomonētām, piemēram, A7A5.[648] Īsi pēc *Garantex* darbības apturēšanas gan Grinex, gan Meer piedzīvoja būtisku blokķēdē reģistrētu (*on-chain*) darījumu apjoma pieaugumu, kas var norādīt uz iespējamu iesaisti iepriekš uz sankcijām pakļautās platformas glabāto līdzekļu pārvaldībā vai novirzīšanā.[649]

[642] The Chainalysis 2025 Crypto Crime Report, 6. lpp. Pieejams: https://go.chainalysis.com/2025-Crypto-Crime-Report.html; Chainalysis 2026 Crypto Crime Report Introduction. Pieejams: https://www.chainalysis.com/blog/2026-crypto-crime-report-introduction/.
[643] The Chainalysis 2025 Crypto Crime Report, 6. lpp. Pieejams: https://go.chainalysis.com/2025-Crypto-Crime-Report.html.
[644] Termina skaidrojums un metodoloģija pieejama: https://visaonchainanalytics.com/transactions#adjusted-transaction-methodology
[645] FATF. *Targeted Report on Stablecoins and Unhosted Wallets – Peer-to-Peer Transactions.* 2026. 3.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/publications/targeted-report-on-stablecoins-and-unhosted-wallets.pdf.coredownload.inline.pdf.
[646] TRM Labs. *2025 Crypto Crime Report*. 2. lpp. Pieejams: https://www.trmlabs.com/resources/reports/2025-crypto-crime-report.
[647] Chainalysis. *2025 Crypto Crime Report*. 6. lpp. Pieejams: https://go.chainalysis.com/2025-Crypto-Crime-Report.html .
[648] Līdz 2024. gada oktobrim Kirgizstāna bija izsniegusi 126 licences kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzējiem. Licencēto pakalpojumu sniedzēju darījumu apjoms pieauga no 59 miljoniem ASV dolāru 2022. gadā līdz 4,2 miljardiem ASV dolāru tikai pirmajos 7 mēnešos 2024. gadā.
[649]TRM Labs. *Russia Leveraging Kyrgyzstan's Crypto Ecosystem to Evade Sanctions*. Pieejams: https://www.trmlabs.com/resources/blog/russia-leveraging-kyrgyzstans-crypto-ecosystem-to-evade-sanctions.

7.1.29. FATF jaunākajos ziņojumos[650] turpina pievērst uzmanību kriptoaktīvu izmantošanai sarežģītās pārrobežu noziedzīgās shēmās. FATF norāda, ka Ziemeļkoreja joprojām ir viens no nozīmīgākajiem kriptoaktīvu zādzību un NILL draudu avotiem. Kā būtisks piemērs tiek minēts 2025. gadā notikušais uzbrukums *Bybit*, kura rezultātā tika nozagti kriptoaktīvi aptuveni 1,46 miljardu ASV dolāru vērtībā. Vienlaikus FATF vērš uzmanību uz noziedzīgi iegūto kriptoaktīvu legalizācijas metodēm, tostarp nereģistrētu KAPS, ārpusbiržas tirgotāju (*OTC*), mikseru (*mixers*), tiltu (*bridges*) un daudzu kriptoaktīvu maku izmantošanu sarežģītās darījumu ķēdēs. FATF secina, ka NIL sadalīšana un pārvietošana caur ļoti lielu skaitu blokķēdes adrešu būtiski apgrūtina līdzekļu izsekošanu un atgūšanu.

7.1.30. Kriptoaktīvu pārrobežu raksturs un decentralizētā tehnoloģiskā vide rada potenciālus NILLTPF riskus. Kriptoaktīvu darījumus iespējams veikt neatkarīgi no valstu robežām un tradicionālās finanšu infrastruktūras, kas daudzos gadījumos samazina ierasto kontroles un uzraudzības mehānismu efektivitāti. Riskus papildus pastiprina straujā kriptoaktīvu ekosistēmas attīstība, arvien jaunu produktu un pakalpojumu rašanās, kā arī anonimitāti un privātumu veicinošu tehnoloģiju pieejamība, kas var apgrūtināt līdzekļu izcelsmes, kustības un PLG identificēšanu. Vienlaikus atšķirības valstu regulējumā un uzraudzības praksē rada iespējas izmantot pakalpojumu sniedzējus jurisdikcijās ar zemāku kontroles līmeni. Šo faktoru kopums veicina kriptoaktīvu izmantošanu visos NILL posmos – gan NIL izvietošanai finanšu sistēmā, gan to noslāņošanai un integrēšanai legālajā ekonomikā, kā arī dažādu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu apritē.

7.1.31. FATF 2018. gadā paplašināja globālos NILL/TF novēršanas standartus, iekļaujot tajos kriptoaktīvus un KAPS, un kopš tā laika regulāri uzrauga dalībvalstu progresu 15. rekomendācijas ieviešanā, katru gadu publicējot atjauninātu ziņojumu par kriptoaktīvu un KAPS jomu. 2025. gadā publicētajā 6. FATF ziņojuma atjauninājumā norādīts, ka pēdējos gados panākts progress regulējuma izstrādē un uzraudzības piemērošanā, tomēr valstis joprojām saskaras ar izaicinājumiem risku novērtēšanā un efektīvu risku mazināšanas pasākumu īstenošanā. FATF īpaši uzsver, ka kriptoaktīvu pārrobežu raksturs nozīmē, ka regulējuma nepilnības vienā jurisdikcijā var radīt globālas sekas.

7.1.32. Kriptoaktīvu faktisko izmantošanas apmēru Latvijā ir sarežģīti noteikt, jo ievērojama daļa darījumu notiek, izmantojot ārvalstu KAPS. Pieejamā informācija norāda uz kriptoaktīvu sektora izaugsmi Latvijā. Ja NRA 2023 pārskata periodā FID rīcībā esošie dati norādīja, ka kriptoaktīvus izmanto vismaz 7 % Latvijas iedzīvotāju, tad jaunākie pētījumu dati norāda, ka kriptoaktīvi pieder jau vairāk nekā 11 % Latvijas iedzīvotāju, un visaugstākā aktivitāte vērojama jauniešu un vidējā vecuma iedzīvotāju vidū.[651]

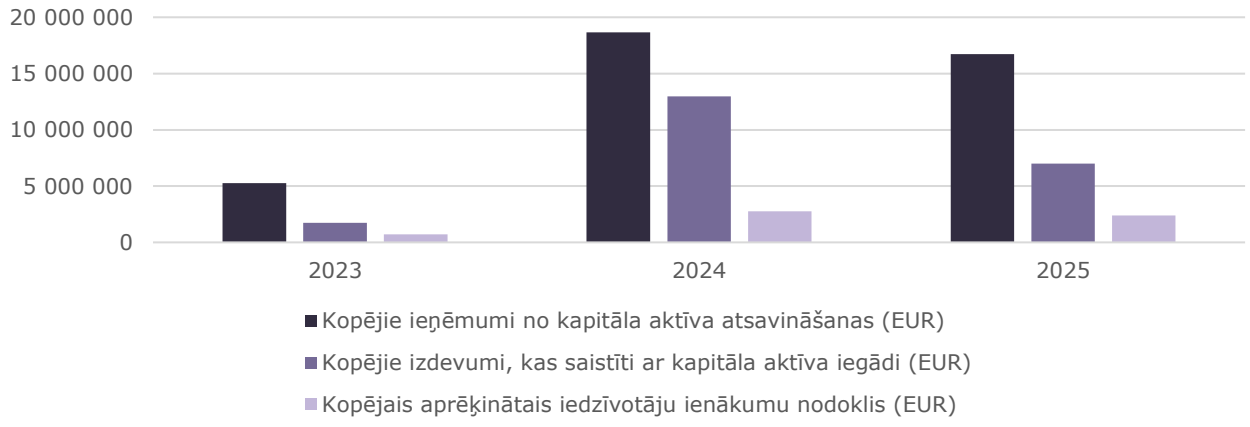

Diagramma Nr. 7.1.1. NRA 2026 pārskata periodā VID saņemtās deklarācijas par ienākumiem no kapitāla pieauguma, kas saistīti tikai ar darījumiem ar kriptoaktīviem

[650] FATF. *Targeted Upate on Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets/VASPs*. 19.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/2025-Targeted-Upate-VA-VASPs.pdf.coredownload.pdf.
[651] The Fintech Times. *Young People Drive Crypto Adoption in Latvia, as Local Government Embraces Crypto Growth.* Pieejams: https://thefintechtimes.com/young-people-drive-crypto-adoption-in-latvia-as-local-government-embraces-crypto-growth/.

7.1.33. Uz kriptoaktīvu pieaugošo popularitāti Latvijā netieši norāda arī VID administrētie kapitāla pieauguma nodokļa ieņēmumi no kriptoaktīvu darījumiem, kas atspoguļo vienīgi deklarētos darījumus un tādēļ nevar tikt uzskatīti par pilnīgu sektora apjoma raksturojumu. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā personu deklarētie ieņēmumi no kriptoaktīvu atsavināšanas veido vairāk nekā 40,6 miljonus EUR.

7.1.34. 2024. gada publicētajā ziņojumā[652] FATF galveno uzmanību pievērsa jurisdikcijām ar būtisku KAPS darbību, atlasot tās pēc darījumu apjoma un lietotāju skaita. Latvija nav jurisdikcija ar materiāli nozīmīgu KAPS darbību, tomēr starp identificētajām jurisdikcijām ar būtisku KAPS aktivitāti iekļautas Igaunija un Lietuva.

7.1.35. Kriptoaktīvu izmantošana noziedzīgos nodarījumos rada izmeklēšanas izaicinājumus, kas būtiski atšķiras no tradicionālajām finanšu izmeklēšanām. VP pirmstiesas izmeklēšanas pieredze norāda, ka kriptoaktīvu maka atvēršana ne vienmēr ir saistīta ar obligātu klienta identifikāciju vai starpnieka iesaisti. Darījumu izsekošanu apgrūtina anonimizēšanas tehnoloģiju izmantošana un līdzekļu pārvietošanas ātrums. Papildu izaicinājumu rada starptautiskās tiesiskās palīdzības procedūru ilgums, kas ne vienmēr atbilst kriptoaktīvu darījumu ātrumam, savukārt informācijas iegūšana no ārvalstīs reģistrētiem pakalpojumu sniedzējiem nereti ir atkarīga no to sadarbības gatavības.

7.1.36. Tāpat kā NRA 2023 pārskata periodā, arī NRA 2026 pārskata periodā secināms, ka kriptoaktīvi var tikt izmantoti jebkura predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai. Saglabājas riski, kas saistīti ar noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, īpaši krāpšanu digitālā vidē, izvairīšanos no nodokļu nomaksas, korupciju, akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti, tostarp kontrabandu.[653] NRA 2026 pārskata periodā nav konstatētas būtiskas izmaiņas iepriekš identificētajās tendencēs attiecībā uz kriptoaktīvu izmantošanu noziedzīgos nolūkos un joprojām tiek novēroti gadījumi, kad NIL tiek konvertēti kriptoaktīvos, lai apgrūtinātu to izsekojamību un slēptu turpmākās finanšu plūsmas. Skatīt sadaļu "Nacionāla līmeņa draudi".

7.1.37. VP Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kibernoziegumu apkarošanas pārvalde norādījusi, ka NRA 2026 pārskata periodā Latvijā ar noziedzīgiem nodarījumiem saistītos darījumos visbiežāk identificēti *Bitcoin* un *Tether* (USDT). *Tether* bieži tiek izmantots investīciju krāpšanas shēmās, ko veicina tā vērtības stabilitāte salīdzinājumā ar citiem kriptoaktīviem. Vērojama tendence, ka noziedzīgā vidē notiek pārorientēšanās uz mazāk regulētām un grūtāk izsekojamām platformām, kā arī nelicencētu KAPS izmantošanu.

7.1.38. NRA 2026 pārskata periodā kriptoaktīvu jomas tiesiskais regulējums ir būtiski pilnveidojies gan ES, gan Latvijas līmenī. Kopš 2024. gada 30. decembra visās ES dalībvalstīs ir tieši piemērojama MiCA regula, kas aizstāj iepriekš piemēroto Direktīvā 2018/843 ietverto virtuālo valūtu regulējumu un nosaka vienotu kriptoaktīva jēdzienu. Latvijā MiCA regulas piemērošana nodrošināta ar 2024. gada 30. jūnijā spēkā stājušos Kriptoaktīvu pakalpojumu likumu, kas veido nacionālo tiesisko pamatu regulas īstenošanai. Sākot ar 2024. gada 30. decembri, KAPS darbojas licencēšanas režīmā, savukārt uzraudzības un kontroles funkcijas pārņēmusi Latvijas Banka, kuras kompetencē ietilpst gan kriptoaktīvu emitēšanas, publiskās piedāvāšanas un pielaides tirdzniecībai uzraudzība, gan KAPS kontrole. Minētās izmaiņas kopumā vērtējamas kā nozīmīgs solis NILLTPF risku mazināšanā, jo ierobežo iespēju darboties nereģistrētiem vai mazāk pārredzamiem pakalpojumu sniedzējiem un nostiprina iestāžu kapacitāti sektora uzraudzībā.

7.1.39. NRA 2026 pārskata periodā STR FID iesniedzis 1 KAPS sektora pārstāvis, kas atspoguļo līdzšinējo ierobežoto sektora aktivitāti Latvijā. Vienlaikus jāņem vērā, ka līdz ar Latvijas Bankas uzraudzības funkciju īstenošanu saskaņā ar MiCA regulējumu ir sagaidāmas pārmaiņas sektora darbībā. Jaunā licencēšanas un uzraudzības ietvara ieviešana, kā arī licenču izsniegšana KAPS var veicināt tirgus attīstību, palielināt licencēto pakalpojumu sniedzēju skaitu un uzlabot sektora pārredzamību. Līdz ar to turpmākajos periodos ir sagaidāmas izmaiņas gan sektora apjomā un aktivitātē, gan uzraudzības iestādēm pieejamās informācijas un ziņošanas apjomā.

[652] FATF. *Status of Implementation of Recommendation 15 by FATF Members and Jurisdictions with Materially Important VASP Activity.* Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/publications/VACG-Table-Jurisdictions-2024.pdf.coredownload.pdf.
[653] Tiesībaizsardzības iestāžu kriminālizlūkošanas analītiskais ziņojums par 2024. gadu.

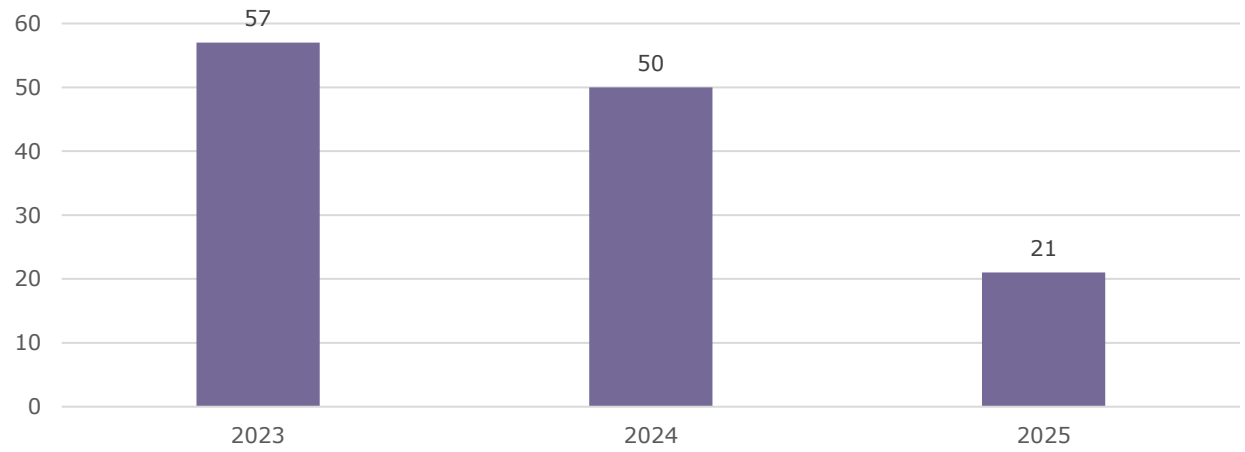

Diagramma Nr. 7.1.2. FID NRA 2026 pārskata periodā no Novēršanas likuma subjektiem saņemtie STR, kuros iesaistīti kriptoaktīvi[654]

7.1.40. STR, kas saistīti ar kriptoaktīviem, veido nelielu daļu no FID saņemto ziņojumu kopskaita. Piemēram, 2025. gadā šādu ziņojumu īpatsvars bija 0,38 % no visiem saņemtajiem STR, kas ir vērtējams kā īpaši zems rādītājs. Tas var norādīt, ka ar kriptoaktīviem saistītās aizdomīgās aktivitātes Latvijas finanšu sistēmu skar ierobežotā apmērā, tomēr jāņem vērā, ka līdzekļi no kriptoaktīvu platformām var nenonākt Latvijas finanšu sistēmā, bet tikt turēti vai novirzīti uz citās valstīs atvērtiem Latvijas rezidentu MI un ENI kontiem. Vairums no saņemtajiem STR ir saistīti ar krāpšanu. Vienlaikus konstatējams, ka kriptoaktīvi ne vienmēr ir noziedzīgās darbības centrālais elements. Biežāk tie tiek izmantoti kā viens no noziedzīgās shēmas komponentiem, piemēram, maksājumu veikšanai, līdzekļu pārvietošanai, slēpšanai vai tālākai legalizācijai. Tādējādi kriptoaktīvi nereti kalpo kā instruments plašākās krāpšanas vai citu finanšu noziegumu shēmās.

Gadījuma piemērs Nr. 7.1.2.

2025. gadā atklāta lieta ar starptautisku tiešsaistes krāpšanas infrastruktūru, kas darbojās no Latvijas. Starptautiskā operācijā "SIMcartel" tika likvidēta Latvijā izvietota SIMbox infrastruktūra, kas legālas uzņēmējdarbības aizsegā nodrošināja anonīmu tiešsaistes kontu izveidi saziņas un maksājumu platformās. Izmeklēšanā konstatēts, ka ar šīs infrastruktūras starpniecību bija izveidoti aptuveni 50 miljoni tiešsaistes kontu, kas izmantoti dažādās krāpšanas shēmās. Cietušo skaits Latvijā un Austrijā pārsniedza 3 200 personas, savukārt identificētie zaudējumi sasniedza vismaz 4,9 miljonus EUR.

Procesuālo darbību laikā tika izņemti 1 200 SIMbox ierīču, kurās vienlaikus darbojās aptuveni 40 000 SIM karšu, 5 serveri, kā arī arestēti 431 tūkst. EUR banku kontos un aptuveni 266 tūkst. EUR kriptoaktīvos.

7.1.41. Vienlaikus identificētās tendences norāda uz ārvalstu jurisdikcijās reģistrētu finanšu iestāžu un pakalpojumu sniedzēju izmantošanu darījumu veikšanai. Lai gan 2024. un 2025. gadā no ārvalstu finanšu izlūkošanas vienībām saņemtās informācijas apjoms par ar kriptoaktīviem saistītām aktivitātēm bija aptuveni desmit reizes lielāks nekā FID saņemto attiecīgo STR skaits, šie dati nav uzskatāmi par tiešu risku apmēra rādītāju. To ietekmē atšķirīga ziņošanas un informācijas apmaiņas prakse dažādās jurisdikcijās. No ārvalstu finanšu izlūkošanas vienībām saņemtā informācija pārsvarā attiecas uz Latvijas valstspiederīgajiem un galvenokārt ietver neliela apmēra kriptoaktīvu darījumus, par kuriem radušās aizdomas saistībā ar iespējamu NIL pārvietošanu vai kriptoaktīvu izmantošanu dažādu noziedzīgu nodarījumu veikšanā, tostarp nelikumīgu preču un pakalpojumu iegādei tumšajā tīmeklī (*darknet*). Veicot turpmāku analīzi, daļā šo gadījumu tiek konstatētas sakritības ar personām, kurām ir sodāmība.

7.1.42. Vienlaikus saglabājas NRA 2023 secinājums, ka būtiskākie NILLTPF riski kriptoaktīvu sektorā ir saistīti ar ārvalstu pakalpojumu sniedzēju izmantošanu. To nosaka ne tikai pārrobežu darījumu

[654] STR, ko iesnieguši Novēršanas likuma subjekti un kuros identificētas aizdomīgu darījumu vai darbību tipoloģijas pazīmes, kas saistītas ar darījumiem ar kriptoaktīviem (T15).

raksturs un atšķirības regulējuma un uzraudzības prasībās starp jurisdikcijām, bet arī zemā vietējo KAPS aktivitāte NRA 2026 pārskata periodā.[655] Rezultātā lielākā daļa darījumu notiek ārvalstu platformās, tādējādi paaugstinot riskus, kas saistīti ar darījumu izsekojamību, informācijas pieejamību un efektīvu uzraudzību.

7.1.43. Kopumā secināms, ka kriptoaktīvu decentralizētais raksturs, globālā pieejamība, iespējamais anonimitātes līmenis un tehnoloģiskā elastība palielina to pievilcību izmantošanai noziedzīgās darbībās. Būtiskākie riski saglabājas saistībā ar KAPS, kuriem ir vāji vai neesoši NILLTPFN pasākumi, kā arī ar anonimitāti pastiprinošu tehnoloģiju un metožu izmantošanu. Šādi pakalpojumu sniedzēji bieži ir reģistrēti jurisdikcijās ar nepietiekamu normatīvo regulējumu un uzraudzību vai sniedz pakalpojumus valstīs, kur NILLTPF kontroles ir vāji attīstītas vai netiek efektīvi piemērotas.

Centrālo banku digitālā valūta kā potenciāla nākotnes riska joma

7.1.44. Digitālais EUR ir ECB izstrādāts centrālās bankas digitālās valūtas (Central bank digital currencies – *CBDC*) projekts, kas paredz centrālās bankas naudas pieejamību digitālā formā iedzīvotājiem un uzņēmumiem visā Eirozonā. Tas būtu izmantojams ikdienas maksājumiem līdztekus skaidrai naudai un esošajiem bezskaidras naudas norēķinu risinājumiem. Atšķirībā no privātā sektora maksājumu instrumentiem, digitālo EUR emitētu un tā vērtību nodrošinātu Eirosistēma. Lai gan digitālais EUR vēl nav ieviests, projekts ir sasniedzis sagatavošanās posmu, un tā potenciālā ieviešana nākotnē var ietekmēt arī NILLTPF risku vidi, tostarp klientu identifikācijas, darījumu uzraudzības un pārrobežu maksājumu jomās.[656]

7.1.45. ECB ir pabeigusi izpētes posmu un uzsākusi sagatavošanās posmu, kura ietvaros tiek izstrādāts digitālā EUR darbības regulējums, tehniskā infrastruktūra un privātuma risinājumi. Tāpat tiek pilnveidoti arī bezsaistes maksājumu un starpnieku iesaistes modeļi.[657] Minētie jautājumi ir nozīmīgi NILLTPF risku novērtēšanā, jo tie ietekmēs darījumu izsekojamību, klientu izpētes prasību piemērošanu un kompetento iestāžu piekļuvi informācijai.

7.1.46. Ņemot vērā pieaugošo starptautisko interesi par CBDC un ECB darbu pie digitālā EUR projekta, arvien aktuālāks kļuva jautājums par šādu risinājumu ietekmi uz finanšu integritāti, tostarp NILLTPF risku pārvaldību. Šo apsvērumu dēļ FID 2023. gadā izstrādāja pētījumu par *CBDC* un digitālā EUR ietekmi uz NILLTPF sistēmu.[658]

7.1.47. FID 2023. gada pētījumā secināts, ka digitālā EUR ietekme uz NILLTPF riskiem būs atkarīga no tā galīgā darbības modeļa. Būtiskākie faktori ir lietotāju identifikācijas prasības, privātuma līmenis, darījumu datu pieejamība kompetentajām iestādēm, pārrobežu izmantošanas iespējas un finanšu starpnieku loma klientu izpētes un darījumu uzraudzības procesos. Atkarībā no izvēlētā modeļa digitālais EUR var gan mazināt, gan palielināt atsevišķus NILLTPF riskus. Vienlaikus pētījumā secināts, ka digitālais EUR potenciāli var veicināt efektīvāku NILLTPF risku pārvaldību. Standartizēta digitālā infrastruktūra var uzlabot klientu identifikāciju, datu kvalitāti un darījumu izsekojamību, kā arī atvieglot informācijas apmaiņu starp finanšu sektora dalībniekiem un kompetentajām iestādēm. Tas var uzlabot aizdomīgu darījumu identificēšanas un analīzes iespējas, īpaši pārrobežu maksājumu jomā.

7.1.48. Tāpat arī SVF uzsver, ka *CBDC* ieviešana rada būtiskus finanšu integritātes un NILLTPF risku pārvaldības izaicinājumus, kuru apmērs lielā mērā ir atkarīgs no izvēlētā darbības modeļa. Augstāki NILLTPF riski var rasties tokenos balstītos[659], decentralizētos vai uz ierobežotu lietotāju identifikāciju balstītos CBDC modeļos, savukārt starpnieku iesaiste un kontos balstīti risinājumi ļauj efektīvāk piemērot klientu izpētes, darījumu uzraudzības un sankciju kontroles pasākumus.

[655] Skat. nodaļu par KAPS sektora risku novērtējumu.
[656] ECB. *What is a digital euro?*. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro un ECB. *Digital Euro Pilot Activities*. Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/pilot/html/index.en.html.
[657] ECB. *Preparation phase of a digital euro - Closing report.* Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/progress/html/ecb.deprp202510.lv.html#toc1.
[658] FID. *The AML/CFT implications of central bank digital currency and the digital euro*. 2023. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/cbdc/CBDC%20Digital%20Euro%20Risks%20Final.pdf.
[659] "Tokens" šajā sakarā ir digitāls fiziskas monētas vai banknotes ekvivalents – paša pietiekama vērtības vienība, ko iespējams tieši nodot starp lietotājiem bez nepieciešamības pēc tūlītēja tiešsaistes savienojuma. Katrs tokens atspoguļo noteiktu nominālvērtību un sevī ietver attiecīgo monetāro vērtību, līdzīgi kā fiziska skaidrā nauda. Prof. Dr.Ing. Tibor Jager. *Expert Opinion The Digital Euro and Its Token-Based Offline Modality*. 7. lpp. Pieejams: https://www.edpb.europa.eu/documents/support-pool-of-experts/the-digital-euro-and-its-token-based-offline-modality_en .

Tādēļ NILLTPFN prasībām jābūt integrētām jau *CBDC* izstrādes un ieviešanas posmā, balstoties uz visaptverošu risku novērtējumu un pastāvīgu risku uzraudzību.

7.1.49. Vienlaikus SVF norāda, ka *CBDC* ieviešana nemaina nepieciešamību ievērot FATF standartus un riskos balstīto pieeju. Valstīm ir jānodrošina, ka visi *CBDC* ekosistēmā iesaistītie subjekti, kas nodrošina finanšu pakalpojumus, ir pakļauti NILLTPF prasībām un uzraudzībai. Īpaša uzmanība jāpievērš riskiem, kas saistīti ar anonimitātes elementiem un tā dēvētajām "skaidrai naudai līdzīgām" funkcijām, jo tās var ierobežot klientu identifikācijas un aizdomīgu darījumu atklāšanas iespējas.[660]

7.1.50. Ņemot vērā pašreizējo attīstības stadiju, digitālais EUR vērtējams kā potenciāla nākotnes riska joma, kuras faktiskā ietekme uz Latvijas NILLTPF risku vidi šobrīd vēl nav pilnībā nosakāma.

7.2. Būvniecības sektors

7.2.1. Starptautiskajā praksē būvniecības sektors parasti netiek identificēts kā patstāvīgs NILL vai TF riska sektors. FATF rekomendācijas neparedz specifiskas NILLTPFN prasības būvniecības komersantiem.[661] Tomēr starptautiskajās tipoloģijās infrastruktūras un būvniecības projekti tiek identificēti kā potenciāla paaugstināta riska vide noziedzīgi iegūtu līdzekļu noslāņošanai un integrācijai, īpaši gadījumos, kad projektos ir iesaistītas sarežģītas apakšuzņēmēju struktūras, starpniekuzņēmumi vai manipulācijas ar projekta izmaksām.[662]

7.2.2. Novēršanas likums neparedz būvniecības komersantus kā Novēršanas likuma subjektus, līdz ar to nozarei nav tieši piemērojamu NILLTPFN iekšējās kontroles un klientu izpētes pienākumu.[663] Ņemot vērā būvniecības sektora strukturālo sarežģītību, vēsturiski augsto ēnu ekonomikas īpatsvaru tajā[664], ko galvenokārt veido 3 komponentes: 1) darba samaksas izmaksa sektorā strādājošajiem skaidrā naudā, nenomaksājot saistošos darbaspēka nodokļus (aplokšņu algas), 2) uzņēmumu ienākumu neuzrādīšana un 3) darbinieku skaita neuzrādīšana[665], un nozīmīgo publisko investīciju koncentrāciju (publiskie iepirkumi veido aptuveni pusi no būvniecības tirgus, tādēļ publiskajam sektoram ir būtiska ietekme uz nozares attīstību)[666], NRA 2023 būvniecības nozare tika identificēta kā sektors ar paaugstinātu NILL risku.

7.2.3. Būvniecības sektors Latvijā ir ekonomiski nozīmīga nozare ar augstu kapitāla apriti un būtisku publisko un privāto investīciju īpatsvaru. NRA 2026 pārskata periodā būvniecības nozare veidoja 7 % no kopējās pievienotās vērtības Latvijas ekonomikā, savukārt kopā ar darījumiem ar NĪ aptuveni 16 % no kopējās pievienotās vērtības.[667] Ņemot vērā ar sektoru saistīto finanšu plūsmu apjomu, publisko investīciju koncentrāciju infrastruktūras būvniecības projektos un nozares ietekmi uz tautsaimniecību kopumā, būvniecības sektora risku analīze ir nozīmīga nacionālā līmeņa NILL risku novērtējumā.

Ievainojamība un draudi

7.2.4. Būvniecības komersanti nav Novēršanas likuma subjekti.[668] Tas nozīmē, ka būvniecības uzņēmumiem nav pienākuma izveidot IKS NILLTPF risku pārvaldībai, veikt dokumentētu riskos balstītu klientu izpēti vai ziņot FID par aizdomīgiem darījumiem. Tādējādi NILL risku preventīvā

[660] International Monetary Fund. *Central Bank Digital Currency: Further Navigating Challenges and Risks*. 41.–48. rindkopa. Pieejams: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/007/2025/041/article-A001-en.xml.
[661] FATF. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. 19.-20.lpp. 2025. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf.
[662] OECD. *Anti-Corruption and Integrity Outlook 2026: Harnessing the Integrity Advantage*. 2026. 125.-131.lpp. Pieejams: www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/03/anti-corruption-and-integrity-outlook-2026_d8f55b04/16708b78-en.pdf
[663] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, 3. pants. https://likumi.lv/ta/id/178987#p3.
[664] A. Sauka, T. Putniņš. *Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025.* 20. lpp. 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[665] Arnis Sauka. "Ēnu ekonomika un reputācija Latvijas būvniecības nozarē. COVID-19 ietekme un iespējamie risinājumi tās mazināšanai." 6. lpp. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-study-construction-industry.
[666] Tiesību akta projekta "Grozījumi likumā "Par nodokļiem un nodevām"" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija). https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/670B69F827DCCFE9C2258BB700209A35?OpenDocument.
[667] Centrālā statistikas pārvalde. *Oficiālās statistikas portāls. Iekšzemes kopprodukts un bruto pievienotā vērtība.* Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/ikp-gada/2411-iekszemes-kopprodukts-un-bruto-pievienota-vertiba.
[668] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, 3. pants. https://likumi.lv/ta/id/178987#p3.

kontrole būvniecības sektorā primāri tiek nodrošināta netieši – caur finanšu iestāžu veikto maksājumu uzraudzību un nodokļu administrācijas kontroles instrumentiem, nevis pašā nozarē ieviestiem NILL kontroles mehānismiem.

7.2.5. Latvijas normatīvais regulējums neparedz vispārēju pienākumu būvniecības procesa ietvaros deklarēt vai dokumentēt būvniecības finansēšanai izmantoto līdzekļu izcelsmi. Būvniecības likums un ar to saistītie normatīvie akti galvenokārt regulē būvdarbu procesa organizatoriskos un tehniskos aspektus, nevis finanšu līdzekļu izcelsmes pārbaudi.[669] NRA 2026 pārskata periodā tika virzīta iniciatīva un izstrādāti grozījumi MK noteikumos, kas paredzēja noteikt pienākumu fiziskām personām Būvniecības informācijas sistēmā norādīt būvdarbu plānotā finansējuma izcelsmi, tomēr pēc normatīvā regulējuma pārskatīšanas likumdevējs no šīs prasības atteicās, un vispārējs pienākums deklarēt būvniecības finansējuma izcelsmi netika ieviests.

7.2.6. Valsts kontroles dati norāda, ka makro līmenī ēnu ekonomikas apmērs Latvijā 2023. gadā sasniedza 2,66 miljardus EUR jeb 6,7 % no IKP.[670] Savukārt, saskaņā ar SSE Rīga pētījuma (2009.-2025. gads) datiem, ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā 2025. gadā bija 21,8 % no IKP, kas, salīdzinot ar 2024. gadu, ir nedaudz pieaudzis (+0,4%). Turpretim būvniecības nozarē ēnu ekonomikas līmenis 2025. gadā, salīdzinot ar 2024. gadu ir pazeminājies, attiecīgi no 33,8% 2024. gadā līdz 29,5 % 2025. gadā.[671] Lai gan šī tendence norāda uz situācijas uzlabošanos nozarē, ēnu ekonomikas īpatsvars būvniecībā joprojām pārsniedz valsts vidējo līmeni, kas norāda uz saglabājošos paaugstinātu nozares ievainojamību.

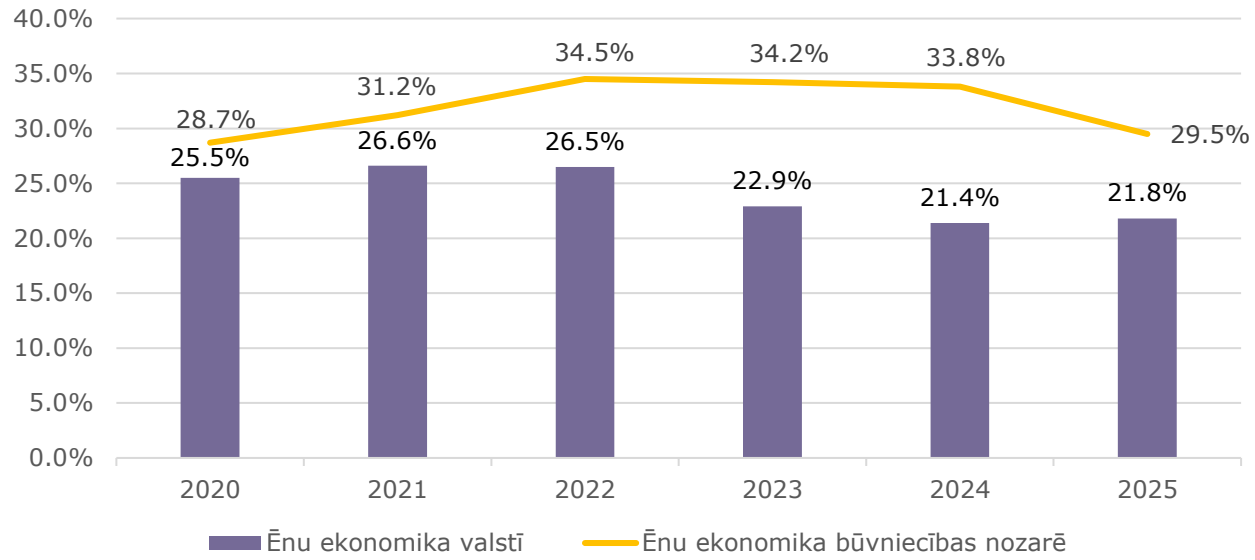

Diagramma Nr. 7.2.1. – Ēnu ekonomikas īpatsvars būvniecības sektorā un valstī kopumā

7.2.7. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā būvniecības sektorā tika paplašināti instrumenti, kas veicina nodarbinātības un līgumattiecību izsekojamību būvlaukumos. No 2025. gada 1. janvāra elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas piemērošanas slieksnis būvniecības objektos tika samazināts no 350 000 EUR līdz 170 000 EUR, paplašinot to būvobjektu loku, kuros obligāti jāuzskaita būvlaukumā nodarbinātās personas un apakšuzņēmēju iesaiste.[672] Vienlaikus vienotā elektroniskās darba laika uzskaites datubāze paredz arī regulāru informācijas iesniegšanu par būvobjektā nodarbinātajām personām, apakšuzņēmēju līgumiem un darba laika uzskaiti, kas palielina nodarbinātības un apakšuzņēmēju līgumattiecību caurskatāmību tajos būvniecības projektos, uz kuriem sistēma attiecas.[673]

[669] Būvniecības likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/258572.
[670] Valsts kontrole. *Revīzijas ziņojums par ēnu ekonomikas ierobežošanas politiku*. 17. lpp. 2025. Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29770-KkFpkUqWIS40XKxXz8bXeFQh2zNVkl7H.pdf.
[671] A. Sauka, T. Putniņš. Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009–2025. 20.–23. lpp. 2026. Pieejams: https://www.sseriga.edu/shadow-economy-index-baltic-countries.
[672] Ekonomikas ministrija. *No 2025. gada arī mazākos būvlaukumos jāievieš elektroniskās darba laika uzskaites sistēma.* 06.01.2025. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/no-2025gada-1janvara-ari-mazakos-buvlaukumos-jaievies-elektroniskas-darba-laika-uzskaites-sistemas.
[673] Būvniecības informācijas sistēma. *Vienotā elektroniskās darba laika uzskaites datubāze (VEDLUDB).* 23.03.2026. Pieejams: https://bis.gov.lv/lv/registri/vienota-elektroniskas-darba-laika-uzskaites-datubaze-vedludb.

7.2.8. Minētie mehānismi primāri ir vērsti uz nodarbinātības un nodokļu kontroles stiprināšanu, tostarp ēnu ekonomikas mazināšu būvniecības sektorā. Lai gan tie nav tieši vērsti uz finanšu līdzekļu izcelsmes pārbaudi, to ieviešana stiprina vispārējo uzraudzības vidi un veicina lielāku caurspīdīgumu nozarē. Tas savukārt mazina neformālās ekonomiskās darbības īpatsvaru, kas ir viens no faktoriem, kas var palielināt NILL ievainojamību būvniecības sektorā.

7.2.9. Būvniecības sektorā NRA 2026 pārskata periodā draudi primāri izriet no 2 savstarpēji saistītām dimensijām – 1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu ģenerēšanas nodokļu noziegumu un ēnu ekonomikas ietvaros un 2) šo līdzekļu noslāņošanas un integrācijas būvniecības projektos.

7.2.10. Būvniecības sektora draudu profilu papildus makroekonomiskajiem rādītājiem apstiprina arī FID rīcībā esošā informācija. NRA 2026 pārskata periodā FID saņēma 1085 STR, kuros bija identificētas 1553 juridiskās personas, kuru pamatdarbības veids ir saistīts ar būvniecību (skatīt nodaļu "Juridisko personu un juridisko veidojumu NILLTPF riski"). Balstoties uz šo ziņojumu analīzi, FID kompetentajām iestādēm nosūtīja 81 analītisko materiālu, kas norāda uz nozīmīgu operatīvās informācijas apjomu attiecībā uz iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem būvniecības sektorā.

7.2.11. STR analīze norāda, ka būvniecības sektorā visbiežāk identificētie iespējamie noziedzīgie nodarījumi ir noziedzīgi nodarījumi valsts ieņēmumu (nodokļu) jomā, autonoma NILL un ziņu nesniegšana vai nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un PLG. Tas apstiprina, ka būvniecības sektorā NILL risks praksē cieši saistīts ne tikai ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas būvniecības stadijā, bet arī ar citiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem (gan iekšzemē, gan ārvalstīs izdarītiem) un iesaistīto personu mēģinājumiem NIL integrēt ēku būvniecībā (materiālu iegādē, "aplokšņu algās"), ko var veicināt zemāka finanšu darījumu pārredzamība un plašāka nereģistrētu norēķinu izmantošana nozarē.

7.2.12. FM un Rīgas Tehniskās universitātes pētījumā konstatēts, ka nodokļu plaisas pazīmes identificējamas aptuveni 25 % būvniecības uzņēmumu, savukārt kopējā PVN plaisa būvniecībā var sasniegt līdz 64,23 miljoniem EUR gadā, bet UIN plaisa līdz 10,53 miljoniem EUR gadā.[674] Šie rādītāji norāda uz neuzrādītu finanšu plūsmu apjomu un augstu nodokļu saistību neizpildes risku būvniecības nozarē, kas savukārt var radīt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, kuri vēlāk tiek integrēti citos ekonomikas sektoros.

7.2.13. Elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas tvēruma paplašināšana[675] palielina nodarbinātības un līgumattiecību izsekojamību būvobjektos. Tomēr vienlaikus šādu kontroles instrumentu ieviešana var veicināt noziedzīgu shēmu adaptāciju, pārvietojot noziedzīgi iegūtu līdzekļu noslāņošanu uz citiem būvniecības procesa posmiem, piemēram, izmantojot fiktīvus pakalpojumu līgumus, starpniekuzņēmumus vai manipulācijas ar projekta izmaksām ārpus tiešās būvlaukuma uzraudzības.

7.2.14. Papildu nodokļu noziegumiem būvniecības sektora draudu profilu ietekmē arī konkurences pārkāpumi un karteļu vienošanās. Latvijā pēdējos gados vairākkārt konstatēti būvniecības karteļi, kuros uzņēmumi savstarpēji saskaņojuši cenas un sadalījuši būvniecības projektus, tostarp projektos ar publisko vai ES finansējumu.[676] Šādi pārkāpumi rada paaugstinātu korupcijas, finanšu manipulāciju un publisko līdzekļu izšķērdēšanas risku, kas starptautiskajā praksē bieži ir saistīts arī ar NILL shēmām infrastruktūras projektos.

7.2.15. NRA 2026 pārskata periodā tika pilnveidots normatīvais regulējums valsts aizsardzības un nacionālās drošības infrastruktūras būvniecībai, paredzot atsevišķiem projektiem īpašus projektu īstenošanas mehānismus un procedurālus risinājumus, lai paātrinātu to realizāciju.[677] Vienlaikus

[674] A. Ņikitenko, M. Jurušs, T. Laizāns, A. Auziņa-Emsiņa, I. Andersone, I. *Ēnu ekonomikas apmēra būvniecības nozarē novērtējums.* 25. lpp. 2024. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/media/21137/download?attachment.
[675] Ekonomikas ministrija. *No 2025. gada arī mazākos būvlaukumos jāievieš elektroniskās darba laika uzskaites sistēma.* 06.01.2025. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/no-2025gada-1janvara-ari-mazakos-buvlaukumos-jaievies-elektroniskas-darba-laika-uzskaites-sistemas.
[676] Konkurences padome. *KP atklāj karteli inženierkomunikāciju būvdarbu iepirkumos*. 10.09.2025. Pieejams: https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/kp-atklaj-karteli-inzenierkomunikaciju-buvdarbu-iepirkumos; Konkurences padome. *Konkurences padome soda 10 būvniecības uzņēmumus par dalību kartelī*. 10.08.2021. Pieejams: https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/konkurences-padome-soda-10-buvniecibas-uznemumus-par-dalibu-karteli?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F.
[677] 2024. gada 24. oktobra likums "Grozījumi Būvniecības likumā". https://likumi.lv/ta/id/356142.

aizsardzības infrastruktūras attīstībai tiek novirzītas ievērojamas publiskās investīcijas[678], savukārt KNAB korupcijas risku analīzē publiskie iepirkumi identificēti kā viena no korupcijas riskam pakļautākajām jomām, īpaši gadījumos, kad pastāv ierobežota konkurence, plaša rīcības brīvība un nepietiekami kontroles mehānismi.[679] Tādēļ šādu projektu īstenošanā īpaša nozīme ir efektīvai iekšējai kontrolei, caurskatāmai iepirkumu norisei un interešu konflikta novēršanai.

7.2.16. Būvniecības sektora struktūra pastiprina identificētos riskus. Nozarē nodarbināti aptuveni 75 tūkstoši personu un darbojas ap 10 tūkstoši uzņēmumu, no kuriem lielākā daļa ir mazie uzņēmumi ar ierobežotiem administratīvajiem un kontroles resursiem.[680] Šāda tirgus struktūra raksturo augstu fragmentāciju un palielina risku, ka daļa uzņēmumu var darboties ēnu ekonomikā.

7.2.17. Ēnu ekonomikas risks šajā uzņēmumu segmentā ir īpaši izteikts. Pētījumos norādīts, ka mazo un vidējo būvuzņēmumu gadījumā neiemaksāto VSAOI un IIN apmērs var sasniegt aptuveni 39 % no izmaksātajām atalgojuma summām, savukārt lielo uzņēmumu vidū šis īpatsvars ir būtiski zemāks.[681]

7.2.18. Būvniecības sektorā paaugstināts NILL risks galvenokārt saistīts ar augsto ēnu ekonomikas īpatsvaru, skaidras naudas aprites iespējamību un ierobežotu caurspīdību attiecībā uz būvniecības finansēšanai izmantoto līdzekļu izcelsmi. Vienlaikus kompetentās iestādes pastiprināti uzrauga nozari un īsteno pasākumus ēnu ekonomikas mazināšanai, tostarp stiprinot nodokļu kontroli un pilnveidojot būvniecības procesa uzraudzību.

7.3. Nekustamā īpašuma sektors

7.3.1. NĪ sektors starptautiski tiek identificēts kā viens no biežāk izmantotajiem NILL mehānismiem. To nosaka NĪ darījumu augstā vērtība, iespēja noziedzīgi iegūtus līdzekļus integrēt ilgtermiņa aktīvos ar relatīvi stabilu tirgus vērtību, kā arī iespēja sarežģīt līdzekļu izcelsmes un PLG identificēšanu, izmantojot juridiskas personas vai starpniekstruktūras. FATF vadlīnijās norādīts, ka vairāk nekā puse no analizētajām jurisdikcijām, NĪ sektoru vērtē kā augsta vai vidēji augsta NILL riska nozari.[682] Vienlaikus arī nepietiekama vai fragmentāra NĪ darījumu pārraudzība rada iespējas noziedzīgi iegūtu līdzekļu izvietošanai, noslāņošanai un integrācijai likumīgajā finanšu sistēmā, kā arī atvieglo līdzekļu pārvietošanu starp vairākām savstarpēji saistītām personām vai grupām. NILL, izmantojot NĪ darījumus, negatīvi ietekmē arī NĪ tirgus darbību kopumā, kropļojot konkurenci un veicinot cenu pieaugumu.[683]

7.3.2. NĪ sektors Eiropā sistemātiski tiek izmantots korupcijas, organizētās noziedzības un ārvalstu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu integrācijai finanšu sistēmā, īpaši gadījumos, kad īpašuma iegādei tiek izmantotas juridiskās personas vai ārvalstu reģistrētas sabiedrības. Jurisdikcijās ar nepietiekamu īpašumtiesību caurskatāmību un ierobežotu īpašuma un PLG reģistru savietojamību NĪ sektora ievainojamība saglabājas paaugstināta.[684]

7.3.3. Ar NĪ darījumiem saistīti vairāki Novēršanas likuma subjekti, tostarp NĪ darījumu starpnieki, zvērināti notāri, zvērināti advokāti, citi neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, kredītiestādes un citas finanšu iestādes, kas nodrošina norēķinus starp darījumā iesaistītajām pusēm. Tāpat ieguldījumi NĪ ir arī viens no NILL veidiem, kas izkristalizējies attiecībā uz nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūto līdzekļu legalizāciju (skatīt nodaļu "Nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma draudi").

[678] Aizsardzības ministrija. *Latvijā plāno apjomīgus privātās un publiskās partnerības projektus aizsardzības infrastruktūrā.* 23.09.2025. Pieejams: https://www.mod.gov.lv/lv/zinas/latvija-plano-apjomigus-privatas-un-publiskas-partneribas-projektus-aizsardzibas.
[679] KNAB. *Korupcijas riski publiskajos iepirkumos Latvijā.* 12.2025. Pieejams: www.knab.gov.lv/lv/media/7793/download?attachment.
[680] Latvijas būvuzņēmēju partnerība. *Ēnu ekonomikas mazināšanas pasākumi būvniecības nozarē.* 11. lpp. 2022. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/media/14681/download.
[681] Latvijas būvuzņēmēju partnerība. *Ēnu ekonomikas mazināšanas pasākumi būvniecības nozarē.* 10. lpp. 2022. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/media/14681/download.
[682] FATF. *Guidance for a risk based approach: Real estate sector*. 12. lpp. 2022. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/RBA-Real-Estate-Sector.pdf.coredownload.pdf.
[683] European Parliamentary Research Service. *Understanding money laundering through real estate transactions* 3.-4. lpp. 2019. Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)633154.
[684] Transparency International. *Shining a light on the corrupt: Real estate data and transparency gaps in Europe*. 2020. Pieejams: https://files.transparencycdn.org/images/2020-Report-Real-estate-data-Shining-a-light-on-the-corrupt.pdf. Transparency International. *Opacity in Real Estate Ownership Index – Assessing transparency in property ownership across Europe*. 2025. Pieejams: https://files.transparencycdn.org/images/2025-Report-OREO-Index-English.pdf.

7.3.4. Saskaņā ar CSP datiem NĪ sektors NRA 2026 pārskata periodā veidoja aptuveni 9-10 % no kopējās pievienotās vērtības Latvijas ekonomikā.[685] Arī NRA 2023 pārskata periodā Nī sektors veidoja 10 % no pievienotās vērtības Latvijas ekonomikā, kas norāda uz to, ka šī joma turpina veidot nozīmīgu daļu no kopējās Latvijas ekonomikas.

Ievainojamība un draudi

7.3.5. NĪ sektora ievainojamību NRA 2026 pārskata periodā nosaka vairāki strukturāli faktori. Pirmkārt, normatīvais regulējums nenosaka obligātu prasību katrā NĪ darījumā iesaistīt Novēršanas likuma subjektu, kas nodrošinātu visaptverošu darījuma uzraudzību. Vienīgais tiešais ierobežojums ir aizliegums veikt NĪ atsavināšanas darījumus skaidrā naudā.[686] Lai gan tas netieši paredz finanšu iestāžu iesaisti, normatīvie akti nenosaka prasību, ka darījumā iesaistītajai finanšu iestādei jābūt reģistrētai Latvijā vai ES, kas potenciāli rada iespēju izmantot trešo valstu finanšu infrastruktūru.

7.3.6. Otrkārt, ierobežota profesionālo starpnieku, kā NĪ aģentu un notāru, iesaiste darījumos vai atšķirīga uzraudzības intensitāte var samazināt preventīvās kontroles efektivitāti. Starptautiskā pieredze norāda, ka fragmentāra vārtsargu uzraudzība būtiski palielina NILL risku NĪ sektorā.[687] Piemēram, nozares aplēses norāda, ka tikai aptuveni 20-30 % darījumu notiek ar reģistrēta NĪ starpnieka iesaisti.[688]

7.3.7. Treškārt, saskaņā ar LZNP sniegto informāciju aptuveni 10-12 % NĪ darījumu tiek noformēti pie zvērināta notāra, paredzot notāra iesaisti pirkuma līguma sagatavošanā.[689] Vienlaikus notāri ir iesaistīti lielākajā daļā NĪ darījumu vismaz nostiprinājuma lūguma parakstīšanas stadijā, nodrošinot darījuma reģistrāciju Zemesgrāmatā.[690] Ja zvērināts notārs nav iesaistīts atsavināšanas līguma sastādīšanā un tā rīcībā nav pilnas informācijas par norēķinu mehānismu un līdzekļu izcelsmi, iespējas īstenot padziļinātu klienta izpēti ir ierobežotas. Tas rada ievainojamību NĪ sektorā, jo riskos balstītās pieejas efektivitāte ir atkarīga no darījuma ekonomiskā satura caurskatāmības. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka 2024. gadā atsevišķi zvērināti notāri sāka ziņot FID gadījumos, kad to pārraudzītie NĪ darījumi satur kādu potenciālu NILL riska indikatoru, tostarp tajos darījumos, kur zvērināts notārs bijis iesaistīts tikai nostiprinājuma lūguma parakstīšanas stadijā.

7.3.8. Papildu ievainojamību rada iespēja apliecināt parakstus bāriņtiesās[691], kuras nav Novēršanas likuma subjekti. Bāriņtiesas ir tiesīgas apliecināt parakstu autentiskumu, taču uz tām neattiecas NILLTPF jomas klientu izpētes un ziņošanas pienākumi, tādējādi darījuma noslēgšanas posmā var neveidoties pilnvērtīga preventīvā kontrole.[692] 2024. gadā ieviestais mehānisms, kas paredz Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu ziņošanu FID par darījumiem ar paaugstināta NILL riska indikatoriem, stiprina pēcreģistrācijas uzraudzību, tomēr tas darbojas pēc-fakta stadijā un neaizstāj preventīvu kontroli darījuma īstenošanas posmā.

7.3.9. Vienlaikus būtisks NILL risku mazinošs faktors ir augstā finanšu iestāžu iesaiste darījumos. FID analīze norāda, ka 98 % NĪ darījumu ir iesaistīta vismaz 1 Latvijas finanšu iestāde. Lai gan tas būtiski mazina NILL risku, tas nenozīmē, ka katrs darījums tiek pakļauts pilnai ekonomiskā pamatojuma analīzei, un riskos balstītā pieeja paredz selektīvu padziļinātu izpēti.[693]

---

[685] Centrālā statistikas pārvalde. *Iekšzemes kopprodukts un bruto pievienotā vērtība*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/ikp-gada/2411-iekszemes-kopprodukts-un-bruto-pievienota-vertiba.
[686] Likums "Par nodokļiem un nodevām", 30. pants. https://likumi.lv/ta/id/33946#p30.
[687] Transparency International. *Shining a light on the corrupt: Real estate data and transparency gaps in Europe*. 2020. Pieejams: https://files.transparencycdn.org/images/2020-Report-Real-estate-data-Shining-a-light-on-the-corrupt.pdf. Transparency International. *Opacity in Real Estate Ownership Index – Assessing transparency in property ownership across Europe*. 2025. Pieejams: https://files.transparencycdn.org/images/2025-Report-OREO-Index-English.pdf.
[688] LV portāls. Pastiprinātas prasības nekustamā īpašuma darījumu starpnieku darbībai. 08.06.2023. Pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/352426-pastiprinatas-prasibas-nekustama-ipasuma-darijumu-starpnieku-darbibai-2023. Helmane I. Stingrāks regulējums nav mazinājis nelegālo mākleru darbību. 31.05.2024. Pieejams: https://lvportals.lv/norises/364136-stingraks-regulejums-nav-mazinajis-nelegalo-makleru-darbibu-2024.
[689] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.* 5. lpp. 2025. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.
[690] Atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 60. pantam.
[691] Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 61. panta pirmās daļas 8. punktam, ja viens no lūdzējiem ir deklarējis savu dzīvesvietu attiecīgās bāriņtiesas darbības teritorijā, darījumā iesaistīto pušu parakstu pārbaudi var veikt arī bāriņtiesa.
[692] Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 61. panta pirmās daļas 8. punktam.
[693] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums*. 6.-7 lpp. 2025. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.

7.3.10. NRA pārskata periodā NĪ attīstītāji, kuri realizē pašu attīstītos objektus bez starpnieku iesaistes, nav iekļauti Novēršanas likuma subjektu lokā. Primārajā tirgū darījumi bieži tiek strukturēti vairākos maksājumu posmos (rezervācijas maksa, starpmaksājumi, gala maksājums), kas potenciāli var tikt izmantoti līdzekļu noslāņošanai pirms īpašumtiesību reģistrācijas. Ņemot vērā augsto kapitāla koncentrāciju šajā segmentā, regulējuma tvēruma nepilnība saglabā paaugstinātu strukturālo ievainojamību.

7.3.11. Ar NĪ sektoru saistītie STR arī norāda uz finanšu sektora iestāžu nozīmīgo lomu NĪ darījumu uzraudzībā. NRA 2026 pārskata periodā 83 % no FID saņemtajiem STR, kas bija saistīti ar NĪ sektoru, saņemti no finanšu sektora. Zvērināti notāri iesniedza 7 % no šādiem ziņojumiem, pārējos FID saņemot no citiem nefinanšu sektora ziņotājiem, piemēram, NĪ aģentiem, ārpakalpojuma grāmatvežiem, zvērinātiem revidentiem u. c.

7.3.12. Uz iespējamu uzraudzības plaisu netieši norāda arī ziņošanas statistika. NRA 2026 pārskata periodā no NĪ aģentiem kopumā saņemti 7 STR. Ņemot vērā zemo licencētu starpnieku iesaistes īpatsvaru, nereģistrētas starpniecības klātbūtni un ierobežoto ziņošanas aktivitāti, NĪ sektora ievainojamība NRA 2026 pārskata periodā saglabājas paaugstināta, īpaši darījumos starp privātpersonām bez Novēršanas likuma subjektu iesaistes.

7.3.13. NRA 2026 pārskata periodā FID konstatēto ar NĪ saistīto NILL gadījumu skaits ir būtiski zemāks nekā NRA 2023 pārskata periodā. Laika posmā no 2020. līdz 2022. gadam kopumā tika iesaldēti 91 NĪ[694], savukārt NRA 2026 pārskata periodā FID piemēroja līdzekļu iesaldēšanu 2 NĪ (abi minētie NĪ ir saistīti ar trešo valstu pilsoņiem un tika iesaldēto 2023. gadā, attiecīgi 2024. un 2025. gadā netika iesaldēts neviens NĪ).

7.3.14. NĪ iesaldēšanas gadījumu skaita samazināšanās NRA 2026 pārskata periodā nenozīmē, ka NĪ sektors tiek retāk izmantots NILL. Šo tendenci galvenokārt skaidro Latvijas NILL riska profila maiņa – ja iepriekšējos NRA pārskata periodos NĪ sektorā dominēja nerezidentu līdzekļu legalizācija, kas bieži bija saistīta ar likvidējamo kredītiestāžu klientiem, tad NRA 2026 pārskata periodā NILL NĪ sektorā pārsvarā veic rezidenti. Iepriekš NĪ iesaldēšana bieži tika izmantota preventīvi, lai novērstu īpašuma atsavināšanu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu aizplūšanu ārpus Latvijas.[695] Vienlaikus finanšu sektora reformas rezultātā būtiski samazinājušās pārrobežu bezskaidras naudas plūsmas, kas iepriekš veicināja ārvalstu izcelsmes līdzekļu ieplūdi Latvijas ekonomikā.[696]

7.3.15. Vēsturiski ievainojamību pastiprināja arī iespēja trešo valstu pilsoņiem iegūt TUA līdz 5 gadiem, iegādājoties NĪ vismaz par 250 000 EUR.[697] Vienlaikus normatīvais regulējums ir pakāpeniski papildināts ar risku mazinošiem elementiem: noteikta prasība norēķinus veikt bezskaidrā naudā un ierobežots darījumu partneru loks, nosakot, ka īpašumu drīkst iegādāties no Latvijā vai ES/EEZ/Šveicē reģistrēta nodokļu maksātāja vai no fiziskas personas ar tiesisku statusu Latvijā.[698]

7.3.16. Papildu NRA 2023 pārskata periodā ieviestajam aizliegumam Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem iegūt TUA, veicot ieguldījumus NĪ, 2025. gada 19. jūnijā tika pieņemts Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums, kas aizliedz Krievijas un Baltkrievijas valstij, šo valstu pilsoņiem un juridiskajām personām, kā arī subjektiem ar vismaz 25 % šo personu līdzdalību, iegūt NĪ Latvijā.[699] Vienlaikus tas ir vērsts uz NĪ tiešu iegūšanu un neizslēdz iespēju iegūt faktisku kontroli pār NĪ netieši, iegādājoties kontrolējošu līdzdalību kapitālsabiedrībā, kurai tas pieder.

[694] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums*. 6.-7 lpp. 2025. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.
[695] Turpat.
[696] FID. *Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu*. 58.-59.lpp. 2023. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf.
[697] Imigrācijas likums, 23. pants. https://likumi.lv/ta/id/68522#p23.
[698] Norēķini par NĪ iegādi jāveic bezskaidrā naudā, un darījuma otrai pusei jābūt juridiskai personai, kas reģistrēta Latvijā, citā ES vai EEZ dalībvalstī vai Šveicē un ir atzīstama par nodokļu maksātāju Latvijā, vai arī fiziskai personai ar tiesisku statusu Latvijā: Latvijas pilsonim, nepilsonim, ES pilsonim vai ārzemniekam ar derīgu Latvijas izsniegtu uzturēšanās atļauju.
[699] Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/361619.

7.3.17. Minētā ievainojamība praksē izpaužas gadījumos, kad tiek atsavināta kontrolējoša līdzdalība kapitālsabiedrībā, kuras īpašumā atrodas NĪ. Šādos gadījumos mainās PLG un faktiskā kontrole pār aktīvu, savukārt juridiskā persona kā īpašnieks Zemesgrāmatā paliek nemainīga. Ja darījums tiek strukturēts, izmantojot ārvalstu juridiskās personas, vai norēķini tiek veikti ārpus Latvijas finanšu sistēmas, Latvijas kompetento iestāžu iespējas savlaicīgi identificēt faktiskās kontroles maiņu ir ierobežotas. Turklāt praksē nepastāv sistemātisks mehānisms šādu darījumu uzraudzībai, tādēļ faktiskās kontroles maiņa pār NĪ var ilgstoši netikt identificēta. Šī ievainojamība rada iespēju netieši iegūt kontroli pār NĪ, formāli nemainot Zemesgrāmatā reģistrēto īpašnieku un tādējādi mazinot regulējuma efektivitāti.

7.3.18. NĪ sektora NILL draudi vērtējami kontekstā ar Latvijas iepriekšējo riska profilu un identificētajām sektora ievainojamībām. Vēsturiski būtiskākais ārējais drauds bija saistīts ar trešo valstu pilsoņu ieguldījumiem NĪ, tostarp ar mērķi iegūt TUA, kas radīja paaugstinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu integrācijas risku.

7.3.19. No draudu perspektīvas NĪ sektors NRA 2026 pārskata periodā pārsvarā tika izmantots nacionālu predikatīvu noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizācijai. FID analīze norāda, ka šādi līdzekļi galvenokārt tiek ieguldīti NĪ Rīgā un Pierīgā, īpaši augstas likviditātes segmentos (jaunie dzīvokļu projekti un privātmājas).[700] Šādu darījumu pievilcību veicina arī NĪ tirgus cenu dinamika – mājokļu cenas Latvijā NRA 2026 pārskata periodā, salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu turpina mēreni pieaugt (aptuveni 10–12 %)[701], saglabājot NĪ kā pievilcīgu kapitāla saglabāšanas un vērtības pieauguma instrumentu.

7.3.20. Pēc normatīvā regulējuma pastiprināšanas, paaugstinot ieguldījumu slieksni[702], nosakot ierobežojumus atsevišķu valstu pilsoņiem[703], kā arī stiprinot FID iesaisti TUA izsniegšanas un anulēšanas procesos[704], ar ieguldījumu TUA programmu saistītais drauds ir būtiski samazinājies. Papildus 2025. gadā spēkā stājies regulējums, kas ierobežo noteiktu personu tiesības iegūt NĪ Latvijā.[705] Līdz ar to NRA 2026 pārskata periodā ar ieguldījumu TUA programmu saistītie NILL riski NĪ sektorā vairs nav dominējošais riska avots.

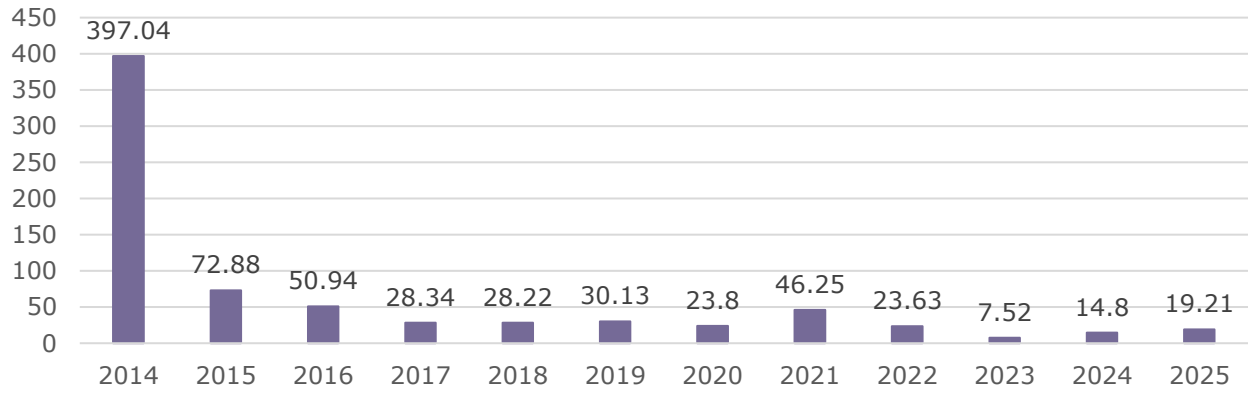

Diagramma Nr. 7.3.1. – Trešo valstu pilsoņu ieguldījumi Latvijas NĪ sektorā ar mērķi iegūt TUA Latvijā, miljoni EUR

7.3.21. Ieguldījumu TUA 2025. gadā sasniedza aptuveni 19,21 miljonus EUR, kas ir aptuveni par 95 % mazāk nekā 2014. gada maksimums (397,04 miljoni EUR). Salīdzinājumā ar 2023. gadu (7,52

[700] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums.* 10.-11.lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%AABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.
[701] Centrālā statistikas pārvalde. *Mājokļa cenu indeksa pārmaiņas (procentos pret iepriekšējo gadu)*. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/valsts-ekonomika/paterina-cenas/tabulas/pci050-majokla-cenu-indeksa-parmainas
[702] Imigrācijas likuma 23. panta pirmās daļas 29. punkts (redakcija pēc 2014. gada grozījumiem), kas nosaka minimālo ieguldījuma slieksni 250 000 EUR nekustamā īpašuma iegādes gadījumā. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/68522.
[703] 2022. gada 22. septembra likums "Grozījumi Imigrācijas likumā", ar kuru noteikti ierobežojumi Krievijas Federācijas un Baltkrievijas Republikas pilsoņiem iegūt termiņuzturēšanās atļauju, pamatojoties uz ieguldījumu nekustamajā īpašumā. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/335817.
[704] Imigrācijas likuma 34. panta pirmās daļas 19. punkts un 35. panta pirmās daļas 23. punkts, kas paredz Finanšu izlūkošanas dienesta sniegtās informācijas izmantošanu, lemjot par termiņuzturēšanās atļaujas izsniegšanu vai anulēšanu. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/68522.
[705] Nacionālo drošību apdraudošo darījumu ierobežošanas likums (stājies spēkā 2025. gada 3. jūlijā), kas nosaka aizliegumu noteiktām personu kategorijām iegūt NĪ Latvijā. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/361619.

miljoni EUR) novērojams pieaugums, tomēr absolūtais ieguldījumu līmenis saglabājas būtiski zemāks nekā periodā līdz 2016. gadam. Mēreno pieaugumu NRA pārskata periodā iespējams skaidrot ar tirgus stabilizāciju pēc 2022.–2023. gada ģeopolitiskās un finanšu nenoteiktības, kā arī ar procentu likmju dinamikas stabilizēšanos 2024.–2025. gadā.

7.3.22. NRA 2026 pārskata periodā ārvalstu izcelsmes NILL draudi NĪ sektorā ir mazinājušies, ko lielā mērā ir ietekmējusi pārrobežu bezskaidras naudas plūsmu samazināšanās no NVS valstīm.[706] NRA 2023 pārskata periodā[707] konstatētais pārrobežu kopējais maksājumu apmērs turpina samazināties arī NRA 2026 pārskata periodā (skatīt apakšnodaļu "Ārvalstu predikatīvā noziedzīga nodarījuma draudi"), kas norāda, ka darījumu plūsmas no šī reģiona Latvijā ir strauji kritušās. Šāda tendence ir saistīta gan ar NILLTPFN sistēmas stiprināšanu, gan ar izmaiņām ģeopolitiskajā un drošības situācijā pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gadā. Rezultātā Latvija ir kļuvusi mazāk pievilcīga jurisdikcija augstāka riska kapitāla ieplūdei, tostarp ieguldījumiem NĪ.

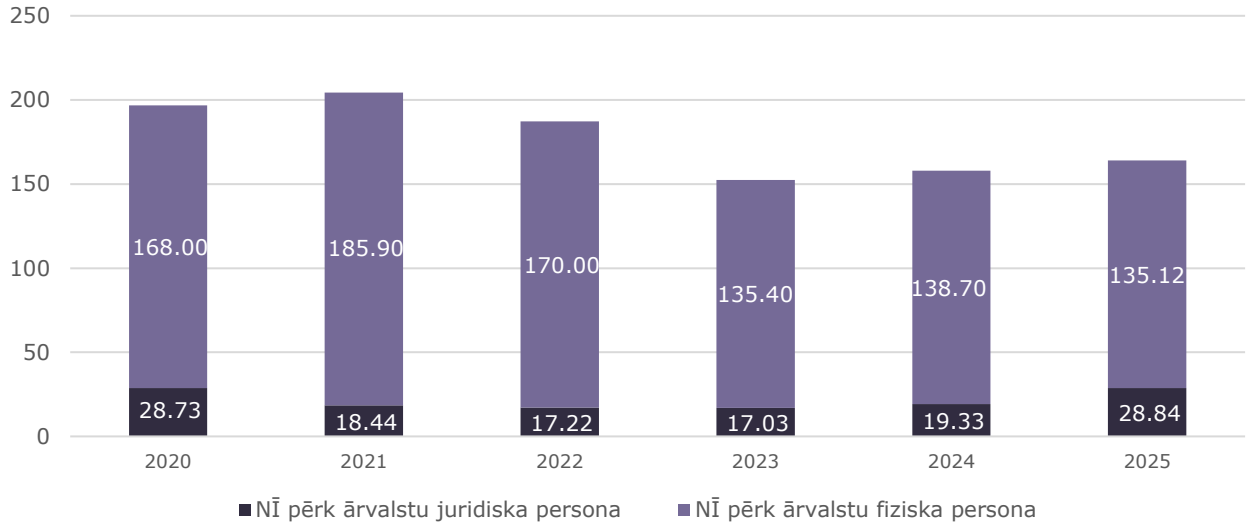

Diagramma Nr. 7.3.2. – Darījumu, kuros NĪ pircējs ir nerezidents (fiziska vai juridiska persona), summas, miljoni EUR

7.3.23. NRA 2023 pārskata periodā nerezidentu ieguldījumi Latvijas NĪ tirgū veidoja 187-204 miljonus EUR gadā jeb 9-11 % no kopējā darījumu apjoma, savukārt NRA 2026 pārskata periodā novērojams samazinājums līdz 152-164 miljoni EUR gadā jeb 8-9 % no tirgus, kas norāda uz aptuveni 20 % kritumu absolūtajā apjomā un zemāku tirgus īpatsvaru. Norādīto samazinājumu galvenokārt ir ietekmējis ārvalstu fizisko personu segmenta kritums, savukārt 2025. gadā ir pieaugusi ārvalstu juridisko personu loma. Izmaiņas saistāmas ar 2022. gada normatīvajiem ierobežojumiem, ģeopolitisko nenoteiktību un stingrākiem finansēšanas nosacījumiem, kā rezultātā nerezidentu kapitāla koncentrācijas risks ir mazinājies, bet saglabājas strukturāls risks juridisko personu izmantošanas kontekstā.

7.3.24. Papildu NILL draudu komponente NĪ sektorā saistīta ar darījumiem, kuros darījuma summa ir vienāda vai zemāka par īpašuma kadastrālo vērtību. Saskaņā ar FID analīzi 2024. gadā šādu darījumu īpatsvars īpašuma veidos "Zemes un ēkas nekustams īpašums" un "Patstāvīgs ēkas nekustams īpašums" bija aptuveni 37 %[708], savukārt 2025. gadā tas pieauga līdz 38,06 %. Ņemot vērā, ka kadastrālā vērtība bieži ir zemāka par tirgus cenu, stabils un augsts šādu darījumu īpatsvars var norādīt uz daļējas samaksas veikšanu ārpus oficiālās finanšu plūsmas (tostarp skaidrā naudā) vai darījuma cenas mākslīgu samazināšanu.

[706] Latvijas Bankas dati rāda, ka NRA 2026 pārskata periodā pārrobežu naudas plūsma ar NVS valstīm kopumā veidoja 1.67% no kopējās plūsmas.
[707] FID. *Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020.-2022. gadu*. 2023. 58.-59.lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2023/NACION%C4%80LAIS%20NILLTPF%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92%C5%A0ANAS%20ZI%C5%85OJUMS%20PAR%202020.%E2%80%932022.%20GADU.pdf.
[708] FID. *Nekustamo īpašumu un būvniecības sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums*. 2025. 13. lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/N%C4%AA%20UN%20B%C5%AAVNIEC%C4%ABAS%20SEKTORA%20NILL%20RISKU%20NOV%C4%92RT%C4%92JUMS_final.pdf.

7.3.25. Kopumā NRA pārskata periodā NĪ sektora NILL risks ir mazinājies, ko veicinājusi finanšu iestāžu iesaiste darījumos, pastiprināti uzraudzības pasākumi, kā arī informācijas sniegšana FID par potenciāli aizdomīgiem NĪ darījumiem no zemesgrāmatu tiesnešiem un zvērinātiem notāriem. Risku samazināšanos ietekmējusi arī kopējā NILL riska profila maiņa – arvien retāk NĪ tiek izmantots kā instruments, lai nerezidenti legalizētu ārvalstīs izdarītu predikatīvu noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtus līdzekļus, kas vēsturiski bija viens no būtiskākajiem NILL riskiem NĪ sektorā.

7.4. Ieguldījumu termiņuzturēšanās atļaujas

7.4.1. Ieguldījumu migrācijas programmas starptautiskajā praksē tiek uzskatītas par potenciāli paaugstināta riska jomu NILL kontekstā, jo tās var tikt izmantotas noziedzīgi iegūtu līdzekļu integrācijai legālajā ekonomikā vai personu mobilitātes palielināšanai.[709] Šādas programmas var radīt paaugstinātus riskus NILL, korupcijai un nodokļu apiešanai, īpaši gadījumos, kad investoru izcelsmes un līdzekļu izcelsmes pārbaude ir ierobežota.[710] Ņemot vērā programmas starptautisko raksturu, kapitāla plūsmu apjomu un investoru izcelsmes valstu daudzveidību, ieguldījumu TUA instruments ir analizējams nacionālā līmeņa NILL risku novērtējuma ietvaros.

7.4.2. Ieguldījumu TUA instruments Latvijā paredz iespēju trešo valstu pilsoņiem saņemt uzturēšanās atļauju, veicot noteikta veida ieguldījumu Latvijas ekonomikā. TUA piešķiršanas nosacījumus Latvijā nosaka Imigrācijas likums, kas paredz ieguldījumu kapitālsabiedrībās, NĪ, kredītiestāžu pakārtotajās saistībās vai valsts vērtspapīros.

Ievainojamība un draudi

7.4.3. Papildus iepriekš veiktajiem grozījumiem Imigrācijas likumā[711] NRA 2026 pārskata periodā normatīvais regulējums ir papildināts ar pasākumiem, kas vērsti uz valsts drošības risku mazināšanu. 2025. gada 19. jūnijā tika pieņemts Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums, kas nosaka aizliegumu Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem, šo valstu juridiskajām personām un uzņēmumiem, kuros šīm personām pieder vismaz 25 %, iegūt NĪ Latvijā.[712] Šāda regulējuma ieviešana ir būtiska arī NILLTPF risku kontekstā, jo Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi vēsturiski bija dominējošā investoru grupa TUA programmā, veidojot aptuveni 74 % no visām investīcijām, kas pārsvarā tika veiktas NĪ segmentā. Vienlaikus vairāk nekā 80 % FID analizēto gadījumu saistībā ar TUA bija attiecināmi tieši uz šo valstu pilsoņiem, kas norāda uz paaugstinātu NILLTPF risku konkrētajā klientu segmentā un ieguldījumu veidā.[713]

[709] FATF. *Misuse of Citizenship and Residency by Investment Programmes*. 4.–5. lpp. 2023. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Misuse-CBI-RBI-Programmes.pdf.coredownload.pdf.
[710] European Commission. *Investor Citizenship and Residence Schemes in the European Union. Brussels: European Commission*. 6.–7., 22.–24. lpp. 2019. Pieejams: https://commission.europa.eu/document/download/8606453f-7ee7-432b-b49d-f4b9feebee97_en.
[711] Grozījumi Imigrācijas likumā paredz, ka, sākot ar 2022. gada 24. septembri, Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem aizliegts iegūt ieguldījumu TUA Latvijā.
[712] Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/361619.
[713] FID. *Money laundering, terrorism and proliferation financing risks of Latvia's residency by investment scheme*. 8. lpp. 2024.

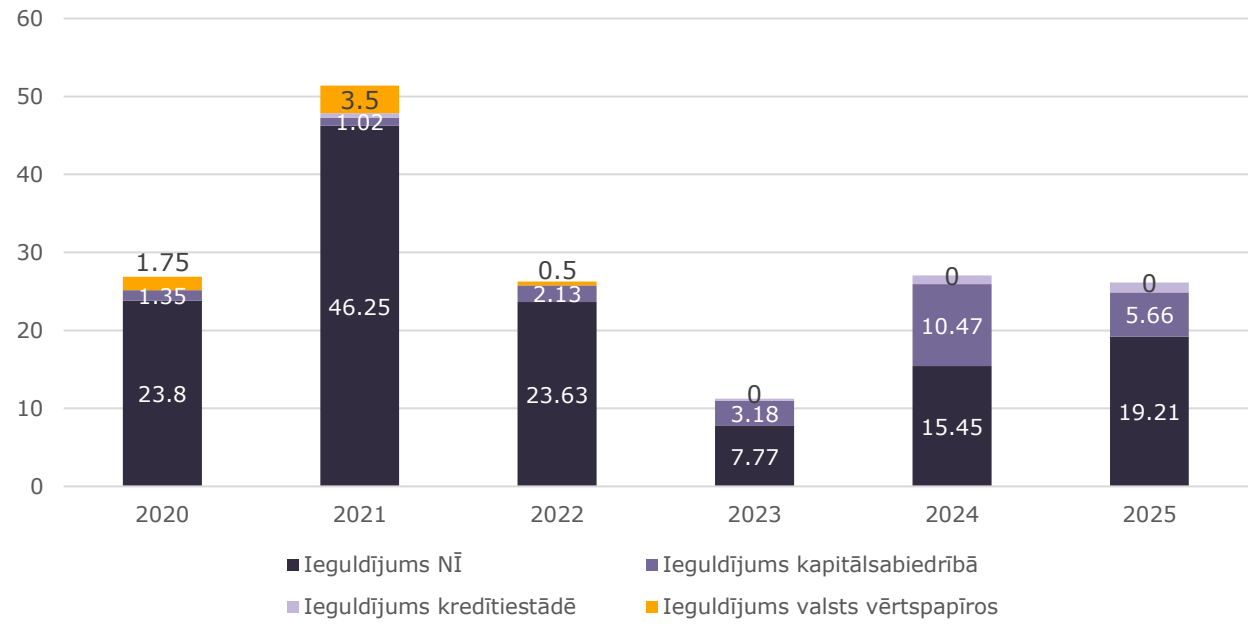

Diagramma Nr. 7.4.1. – Ar TUA saistīto ieguldījumu apmērs, miljoni EUR[714]

7.4.4. Salīdzinot ar ieguldījumu programmas aktīvāko periodu, ar ieguldījumu TUA saistīto ieguldījumu apjoms Latvijā ilgtermiņā ir būtiski samazinājies. Jau NRA 2023 pārskata periodā tika norādīts, ka kopš 2014. gada ieguldījumu apjoms samazinājies par vairāk nekā 90 %. TUA programmas kopējais ieguldījumu apjoms NRA 2026 pārskata periodā ir samazinājies par aptuveni 38 % salīdzinājumā ar iepriekšējo NRA 2023, kas norāda uz programmas nozīmes un ar to saistīto NILLTPF risku samazināšanos.

7.4.5. NRA 2026 pārskata periodā redzams, ka ar TUA saistīto ieguldījumu apjoms kopumā saglabājas salīdzinoši zems, tomēr pēdējos gados ir novērojams pieaugums. 2023. gadā kopējais ieguldījumu apmērs bija 11,25 miljoni EUR, savukārt 2024. gadā tas pieauga līdz 27,05 miljoniem EUR un 2025. gadā sasniedza 26,14 miljonus EUR. 2024. gadā šīs investīcijas veidoja 0,065 % no Latvijas IKP, salīdzinot ar aktīvo periodu – 2014. gadā tie bija 1,8 % no IKP.[715] Tas norāda, ka, neskatoties uz ieguldījumu apjoma pieaugumu pēdējos gados, ieguldījumu TUA programmas ekonomiskā nozīme Latvijā joprojām saglabājas ierobežota.

7.4.6. Līdzīgi kā iepriekšējos periodos, arī NRA 2026 pārskata periodā dominējošais ieguldījumu veids ir ieguldījumi NĪ. 2023. gadā šādi ieguldījumi veidoja 7,77 miljonus EUR, 2024. gadā – 15,45 miljonus EUR, bet 2025. gadā – 19,21 miljonus EUR. Otrs nozīmīgākais ieguldījumu veids ir ieguldījumi kapitālsabiedrībās, kas 2023. gadā veidoja 3,18 miljonus EUR, 2024. gadā pieauga līdz 10,47 miljoniem EUR, bet 2025. gadā samazinājās līdz 5,66 miljoniem EUR.

7.4.7. Salīdzinoši nelielu daļu no kopējā ieguldījumu apjoma veido ieguldījumi kredītiestāžu pakārtotajās saistībās. 2023. gadā šādu ieguldījumu apmērs bija 0,3 miljoni EUR, 2024. gadā – 1,12 miljoni EUR, savukārt 2025. gadā – 1,28 miljoni EUR. Vienlaikus NRA 2026 pārskata periodā netika konstatēti ieguldījumi valsts vērtspapīros kā pamats TUA iegūšanai. Šāda ieguldījumu struktūra norāda, ka investori turpina dot priekšroku salīdzinoši vienkāršāk realizējamiem ieguldījumu veidiem.

[714] Dati no PMLP.
[715] Centrālā statistikas pārvalde. *Iekšzemes kopprodukts pavisam, uz 1 iedzīvotāju un uz 1 nodarbināto*. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__VEK__IK__IKP/IKP010/.

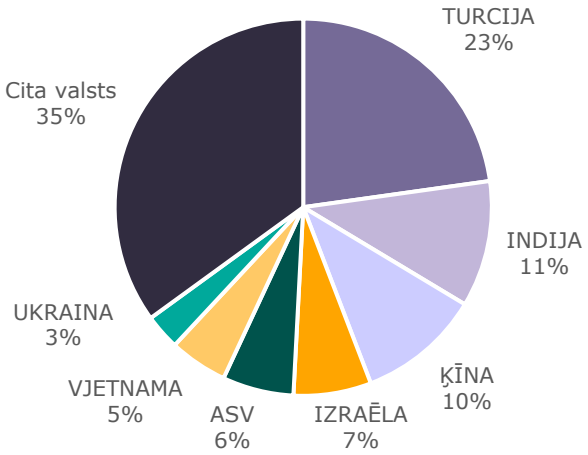

Diagramma Nr. 7.4.2. – Ieguldītāju skaits visos ieguldījumu veidos sadalījumā pa valstīm pārskata periodā[716]

7.4.8. Gan ieguldījumi NĪ, gan ieguldījumi kapitālsabiedrībās vērtējami kā ieguldījumu TUA iegūšanas veidi ar salīdzinoši augstāku NILL ievainojamību. Tas saistīts ar faktu, ka atsevišķos gadījumos šādus ieguldījumus iespējams veikt ar ierobežotu Novēršanas likuma subjektu iesaisti, kas var mazināt darījuma ekonomiskā pamatojuma, līdzekļu izcelsmes un faktiskā labuma guvēja pārbaudes efektivitāti.

7.4.9. Pēc ierobežojumu ieviešanas Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem[717] ieguldījumu TUA programmā pieaug citu trešo valstu pilsoņu īpatsvars, tostarp no Āzijas, Tuvo Austrumu un citu reģionu valstīm, kur uzturēšanās atļauju iegūšana ES dalībvalstī joprojām tiek uzskatīta par pievilcīgu ieguldījumu migrācijas instrumentu. Daļa no šīm valstīm starptautiskajos pārvaldības un korupcijas rādītājos vērtētas zemāk nekā ES valstis, kas var palielināt potenciālos NILL riskus.[718]

7.4.10. NRA 2023 pārskata periodā TUA ietvaros dominējošais ieguldītāju segments, īpaši NĪ, bija Krievijas un saistīto NVS valstu pilsoņi, kas veidoja absolūti lielāko daļu investīciju (piemēram, Krievijas pilsoņu ieguldījumi NĪ pārsniedza 65,4 miljoni EUR no kopējā 93,7 miljoni EUR), savukārt NRA 2026 pārskata periodā šo investoru īpatsvars ir būtiski samazinājies (2023. gadā Krievijas ieguldījumi NĪ – 0,25 miljoni EUR no kopējā ieguldījuma apjoma, kas bija 7,7 miljoni EUR), un ieguldījumu struktūra kļuvusi ievērojami diversificētāka – NĪ nozīmīgāku lomu ieņem ASV un Ukrainas pilsoņi, bet kapitālsabiedrībās dominē Āzijas valstu investori, īpaši Turcija, Indija un Ķīna, kas kopumā norāda uz pāreju no vēsturiski augstāka riska klientu segmenta uz ģeogrāfiski plašāku investoru bāzi un attiecīgu NILLTPF riska profila samazināšanos.

7.4.11. Lai gan pēc 2022. gadā ieviestajiem ierobežojumiem Krievijas un Baltkrievijas pilsoņiem vairs nav iespējams iegūt TUA, pamatojoties uz ieguldījumiem, FID analīze norāda, ka konstatētajās shēmās ievērojamu daļu ieguldītāju ģimenes locekļu veido Krievijas pilsoņi.[719] Tas norāda uz iespējamu mēģinājumu saglabāt piekļuvi uzturēšanās atļauju režīmam, izmantojot citas valsts pilsoņus kā formālos ieguldītājus.

7.4.12. NRA 2026 pārskata periodā FID identificēja vairāk nekā 20 Latvijā reģistrētas kapitālsabiedrības, kuru pamatkapitālā aptuveni 200 trešo valstu pilsoņi bija veikuši iespējami fiktīvus ieguldījumus vairāk nekā 10 miljonu EUR apmērā. Vismaz 53 ieguldītāji un 27 viņu ģimenes locekļi jau bija saņēmuši TUA, savukārt kopējais ģimenes locekļu skaits, kuri bija saņēmuši vai pieteikušies TUA saņemšanai, pārsniedza 100 personas.

[716] Dati no PMLP.
[717] 2022. gada grozījumi Imigrācijas likumā un 2025. gadā pieņemtais Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums.
[718] Freedom House. *Freedom in the World – Global Freedom Scores*. Pieejams: https://freedomhouse.org/country/scores. Transparency International. *Corruption Perceptions Index*. Pieejams: https://www.transparency.org/en/cpi/2025.
[719] Saskaņā ar PMLP datiem NRA 2026 pārskata periodā pirmreizēji TUA saņēma 42 Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi kā investoru ģimenes locekļi (39 Krievijas un 3 Baltkrievijas pilsoņi), savukārt atkārtoti TUA pagarināja 68 personas (64 Krievijas un 4 Baltkrievijas pilsoņi).

7.4.13. FID pabeigtajās izpētes lietās līdz NRA 2026 pārskata perioda beigām bija identificētas 14 juridiskās personas, kuru pamatkapitālā veikti ieguldījumi aptuveni 6 miljonu EUR apmērā, iesaistot 120 ieguldītājus. FID analīzes rezultātā uzsākti 2 kriminālprocesi, savukārt vēl vairākas lietas atradās padziļinātā izpētē. Konstatētie gadījumi norāda uz to, ka kapitālsabiedrību ieguldījumu mehānisms praksē tiek izmantots nevis uzņēmējdarbības attīstībai, bet gan kā instruments TUA iegūšanai. Tas norāda, ka ieguldījumi kapitālsabiedrībās atsevišķos gadījumos tiek izmantoti nevis kā reāls uzņēmējdarbības finansēšanas instruments, bet gan TUA iegūšanai un iespējami NILL.

7.4.14. Lai gan joprojām populārākais TUA ieguldījumu veids ir ieguldījums NĪ, NRA 2026 pārskata periodā ir novērojams pieaugums ieguldījumos kapitālsabiedrībās, un šajā segmentā TUA visbiežāk pieprasījuši Turcijas, Indijas un Ķīnas pilsoņi. Vienlaikus NĪ segmentā NILLTPF risks saglabājas un galvenokārt ir saistīts ar ieguldītāju riska profilu, jo lielākā daļa STR par TUA saņēmējiem attiecas uz personām, kas ieguldījušas NĪ, turklāt šie gadījumi pārsvarā saistīti nevis ar pašu ieguldījumu, bet ar turpmākajām finanšu darbībām pēc TUA iegūšanas Latvijā.

Gadījuma piemērs Nr. 7.4.1.

Trešā persona savā vārdā iegādājās NĪ Latvijā, izmantojot aizdevumu no Baltkrievijas un Izraēlas dubultpilsoņa, kuram ir TUA Latvijā. Aizdevuma nosacījumi būtiski atšķīrās no tirgus prakses – tika piemērota zema procentu likme, īss atmaksas termiņš, visa aizdevuma summa izmaksāta vienā maksājumā un sākotnēji netika paredzēts nodrošinājums. Pēc īpašuma iegādes NĪ tika ieķīlāts par labu aizdevējam, bet hipotēkas līguma nosacījumi paredzēja iespēju nākotnē īpašumu nodot aizdevēja rīcībā.

Darījuma dalībnieks paskaidroja, ka īpašums faktiski iegādāts aizdevēja interesēs, jo Baltkrievijas pilsonim spēkā esošais regulējums neļauj NĪ iegādāties savā vārdā. Vienlaikus starp pusēm jau bija noslēgts īpašuma īres līgums.

Gadījums ilustrē iespējamu mēģinājumu iegūt faktisku kontroli pār NĪ, izmantojot trešo personu kā formālo īpašnieku un aizdevuma konstrukciju, tādējādi apejot Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likumā noteiktos ierobežojumus.

7.4.15. Papildu ievainojamību NILL kontekstā var radīt arī nelielais saņemto STR skaits no juridisko pakalpojumu sniedzējiem, ņemot vērā šo profesionāļu iespējamo iesaisti ieguldījumu TUA iegūšanas procesā. Trešo valstu pilsoņi nereti izmanto juridisko konsultantu vai citu starpnieku pakalpojumus, lai strukturētu ieguldījumus un orientētos Latvijas normatīvajā regulējumā, kas var mazināt darījumu redzamību citiem Novēršanas likuma subjektiem.

7.4.16. Kopumā ieguldījumu struktūra norāda, ka NĪ iegāde saglabājas kā galvenais mehānisms, ar kuru ārvalstu investori iegūst TUA Latvijā. Ņemot vērā NĪ sektora ievainojamību pret NILL, šāda ieguldījumu struktūra saglabā ar ieguldījumu TUA saistīto NILL risku aktualitāti, īpaši ņemot vērā NĪ sektora ievainojamību pret NILL.

7.5. Speciālās ekonomiskās zonas un brīvostas

7.5.1. Latvijā SEZ un brīvostas ir ekonomiskās attīstības instrumenti, kuru mērķis ir veicināt starptautisko tirdzniecību, investīciju piesaisti un nodarbinātību noteiktās teritorijās.[720] Šajās zonās komercsabiedrībām tiek piemērots īpašs nodokļu režīms, tostarp UIN un NĪ nodokļa atvieglojumi, kā arī atsevišķi muitas režīma atvieglojumi.[721]

7.5.2. NRA 2026 pārskata periodā Latvijā darbojās 5 brīvās ekonomiskās zonas – Rīgas un Ventspils brīvosta, Liepājas, Rēzeknes un Latgales SEZ. To darbības tiesiskais pamats ir katras zonas individuālie likumi[722], kas nosaka attiecīgās teritorijas pārvaldības modeli, darbības principus un mērķus. Kopumā šo zonu izveides mērķis ir veicināt Latvijas līdzdalību starptautiskajā

[720] Rīgas brīvostas likums, 2. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/3435#p2; Ventspils brīvostas likums, 2. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/41737#p2; Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likums, 3. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/42426#p3; Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas likums, 3. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/45469#p3; Latgales speciālās ekonomiskās zonas likums, 1. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/282586#p1.
[721] Likums "Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās". Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33419.
[722] Rīgas brīvostas likums, Ventspils brīvostas likums, Latgales speciālās ekonomiskās zonas likums, Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likums un Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas likums.

tirdzniecībā, piesaistīt investīcijas un sekmēt ekonomisko attīstību, tostarp ražošanas, loģistikas un eksporta kapacitātes attīstību, kā arī jaunu darba vietu radīšanu.

7.5.3. Starptautiskajā praksē brīvās zonas tiek uzskatītas par potenciāli paaugstinātas ievainojamības vidi NILLTPF jomā, jo tajās koncentrējas pārrobežu tirdzniecības darījumi, noliktavu un tranzīta operācijas, kā arī dažādu jurisdikciju uzņēmumi.[723] Šādās zonās iespējama tirdzniecībā balstīta NILL, nodokļu apiešana un citu ekonomisko noziedzīgo nodarījumu slēpšana.[724] Šie riska faktori ir aktuāli arī Latvijas kontekstā, ņemot vērā nozaru struktūru un pārrobežu darījumu īpatsvaru.

7.5.4. Salīdzinot ar NRA 2023 pārskata periodu, NRA 2026 pārskata periodā Latvijas lielākajās ostās novērojams ilgtermiņa kravu apjomu samazinājums, savukārt SEZ turpinās aktīva investīciju un industriālās attīstības projektu īstenošana.[725] Ņemot vērā šīs tendences, NILL riski SEZ un brīvostās joprojām vairāk ir saistīti ar investīciju, ražošanas un piegādes ķēžu darījumiem, kas norāda uz relatīvu risku pārorientāciju no tradicionālajām tranzīta plūsmām uz sarežģītākiem un grūtāk izsekojamiem darījumu modeļiem.

Ievainojamība un draudi

7.5.5. Starptautiskajos riska novērtējumos brīvās zonas joprojām tiek identificētas kā joma, kur būtiska ievainojamība saistīta ar pārvaldības un uzraudzības kvalitāti un caurskatāmību. Brīvo zonu priekšrocības, piemēram, īpašs normatīvais regulējums un atšķirīga uzraudzības kārtība, vienlaikus var radīt vidi, kurā veidojas koncentrēta lēmumu pieņemšana un potenciāli interešu konflikta riski.[726]

7.5.6. NRA 2026 pārskata periodā brīvo zonu darbības vide Latvijā ir mainījusies, samazinoties tradicionālajam tranzītam un pieaugot industriālajai un loģistikas darbībai SEZ teritorijās.[727] Latvijā SEZ un brīvostu pārvaldēm saglabājas plašas pilnvaras attiecībā uz līgumu slēgšanu ar komersantiem, nodokļu atvieglojumu administrēšanu, NĪ izmantošanas tiesību piešķiršanu un līgumu izpildes kontroli[728], tādēļ nepietiekami efektīva uzraudzība var paaugstināt ievainojamību NILLTPF jomā.

7.5.7. NRA 2026 pārskata periodā veiktie grozījumi nodokļu atvieglojumu piemērošanas jomā[729] un ar ostu pārvaldības reformu saistītās politikas iniciatīvas[730] ir vērstas uz pārvaldības caurskatāmības un funkciju nodalīšanas stiprināšanu. Tomēr šo izmaiņu ietekme uz pārvaldības modeli vēl nav pilnībā materializējusies un būtiski nemaina brīvo zonu pārvaldības pamatprincipus. Līdz ar to saglabājas ievainojamība, kas izriet no pārvalžu plašajām pilnvarām komersantu atlases, līgumu slēgšanas un uzraudzības procesā.

7.5.8. Brīvo zonu darbībā būtiska nozīme ir pārvalžu lomai komersantu atlases un atļauju piešķiršanas procesā, jo lēmumi par komercdarbības uzsākšanu tiek pieņemti attiecīgās zonas pārvaldē[731],

[723] FATF. *Money Laundering Vulnerabilities of Free Trade Zones*. 2010. 4.–5. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML%20vulnerabilities%20of%20Free%20Trade%20Zones.pdf.
[724] European Commission. *Commission Staff Working Document accompanying the Report on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities (SNRA).* 2022. 256.–257. lpp. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0344&utm.
[725] Rīgas brīvosta. *Ostas statistika (2018–2024).* Pieejams: https://rop.lv/lv/ostas-statistika; Ventspils brīvosta. *Ostas statistika*. Pieejams: https://www.portofventspils.lv/lv/par-ostu/osta-skaitlos; Liepājas speciālās ekonomiskās zonas pārvalde. *Gada pārskats par 2023. gadu.* 2024. 10.–15. lpp. Pieejams: https://liepaja-sez.lv/doc/mod/document/235/1730710351_LSEZ_2023_GADA_PARSKATS_plus_kapitalsabiedribas.pdf; Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas pārvalde. *Publiskais pārskats par 2024. gadu*. 2025. 6.–9. lpp. Pieejams: https://rsez.lv/wp-content/uploads/2023/10/Rezeknes-SEZ-publiskais-parskats-2024-5.pdf.
[726] FATF. *Money Laundering Vulnerabilities of Free Trade Zones*. 2010. 15. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML%20vulnerabilities%20of%20Free%20Trade%20Zones.pdf.
[727] Rīgas brīvosta. *Kravu apgrozījums Rīgas brīvostā 2025.gadā*. Pieejams: https://rop.lv/sites/default/files/2026-01/R%C4%ABgas%20ostas%20Kravu%20apgroz%C4%ABjums_12.2025.pdf; Liepājas speciālā ekonomiskā zona. *Liepājas SEZ gada pārskats (2023).* 2024. 32.–33.lpp. Pieejams: https://liepaja-sez.lv/doc/mod/document/235/1730710351_LSEZ_2023_GADA_PARSKATS_plus_kapitalsabiedribas.pdf.
[728] Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likums, 10. pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/42426#p10; Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas likums, 9. pants. un 11.[1] pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/45469#p9**.** Latgales speciālās ekonomiskās zonas likums, 9. pants un 10.pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/282586#p9.
[729] 2024. gada 1.martā stājās spēkā grozījumi likumā "Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās" precizē nodokļu atvieglojumu piemērošanas un uzraudzības nosacījumus, vienlaikus nemainot pārvalžu pamatfunkcijas.
[730] Tiesību aktu portāls. *Informatīvais ziņojums "Par Ostu pārvaldības reformas gaitu un tās pilnveidošanas iespējām"*. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/1c86feb7-e0e0-4e22-b66e-40339c7392c9.
[731] Liepājas speciālās ekonomiskās zonas likums, 10. pants; Rēzeknes speciālās ekonomiskās zonas likums, 9. pants; Rīgas brīvostas likums, 7. pants; Ventspils brīvostas likums, 7. pants.

balstoties uz vispārīgi noteiktiem kritērijiem.[732] Šāda pieeja apvienojumā ar iespēju zonās darboties ārvalstu juridiskajām personām var radīt situācijas, kurās tiek iesaistīti komersanti ar sarežģītu īpašumtiesību struktūru, apgrūtinot PLG identificēšanu un darījumu ekonomiskās būtības un finansējuma izcelsmes izvērtēšanu.[733]

7.5.9. Brīvo zonu ievainojamību primāri nosaka starptautiski identificētie riska faktori, tostarp sarežģīta uzraudzība, ierobežota caurskatāmība un pārrobežu darījumu sarežģītība.[734] Latvijā šo ievainojamību var papildus pastiprināt tas, ka ostu[735] un SEZ[736] pārvalžu ieņēmumi lielā mērā ir saistīti ar komersantu darbības intensitāti, kas var ietekmēt ekonomiskās aktivitātes veicināšanu un efektīvu uzraudzības funkciju īstenošanu.

7.5.10. SEZ un brīvostās piemērotais īpašais muitas režīms rada strukturālu ievainojamību NILLTPF jomā, jo ar precēm var veikt plašu darbību spektru, tostarp to uzglabāšanu bez termiņa ierobežojuma, pārkraušanu, sadalīšanu, konsolidāciju, iepakošanu, pārmarķēšanu, apstrādi, ražošanu un reeksportu, nepiemērojot pilnu importa režīmu un ar to saistītos nodokļus līdz brīdim, kad preces tiek laistas brīvā apgrozībā.[737] Tas palielina risku, ka preču kustība un ar to saistītās finanšu plūsmas nav pilnībā pārredzamas.

7.5.11. Tirdzniecībā balstīta NILL ir viena no galvenajām metodēm, ko noziedznieki izmanto līdzekļu legalizācijai, manipulējot ar starptautiskās tirdzniecības darījumiem. Šādos gadījumos tiek izmantota preču pārvērtēšana vai nenovērtēšana, fiktīvi darījumi, vairākkārtēja rēķinu izrakstīšana, kā arī sarežģītas uzņēmumu struktūras, kas apgrūtina darījumu izsekošanu.

7.5.12. Tirdzniecībā balstītas NILL draudus brīvajās ekonomiskajās zonās pastiprina to darbības mērogs un funkcionālā sarežģītība. Plašais atļauto operāciju spektrs un vairāku iesaistīto pušu līdzdalība apgrūtina efektīvu uzraudzību un veicina iespējas slēpt preču izcelsmi un īpašumtiesības.[738] Latvijas kontekstā šo risku ilustrē būtiski kravu apjomi ostās (piemēram, Rīgas ostā 16,75 miljonu tonnu 2025. gadā)[739], kas, neraugoties uz samazinājumu salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem, norāda uz saglabājušos ievērojamu pārrobežu preču kustību un sarežģītu darījumu vidi.

[732] Minētie likumi nosaka vispārīgus kritērijus (piem., darbības atbilstība zonas attīstības mērķiem), detalizētu izvērtējumu atstājot pārvalžu kompetencē.
[733] FATF. *Trade-Based Money Laundering – Trends and Developments.* 2020, 13.–15. lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade-Based-Money-Laundering-Trends-and-Developments.pdf; OECD. *Countering Illicit Trade in Free Trade Zones*. 2018, 25.–26. lpp. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/03/trade-in-counterfeit-goods-and-free-trade-zones_g1g893a6/9789264289550-en.pdf.
[734] FATF. *Money Laundering Vulnerabilities of Free Trade Zones*. 2010. 4.-5.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML%20vulnerabilities%20of%20Free%20Trade%20Zones.pdf.
[735] Rīgas Brīvostas pārvalde. *Finanšu informācija*. Pieejams: https://rop.lv/lv/finansu-informacija; Ventspils brīvostas pārvalde. *2024.gada pārskats*. 2025. Pieejams: https://www.portofventspils.lv/images/userfiles/public_files/Parskats_2024.pdf.
[736] Liepājas speciālā ekonomiskā zona. *Liepājas SEZ pārvaldes 2024.gada pārskats*. 2025. Pieejams: https://liepaja-sez.lv/doc/mod/document/305/1754545705_Liep%C4%81jas_SEZ_gada_parskats_2024_revidents_kapitalsabiedribas.pdf.
[737] Eiropas Komisija. *Free zones in the EU (Union Customs Code framework)*. 2025. Pieejams: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/free-zones_en.
[738] FATF. *Money Laundering Vulnerabilities of Free Trade Zones*. 2010. 19.–20.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML%20vulnerabilities%20of%20Free%20Trade%20Zones.pdf.
[739] Rīgas brīvosta. *Kravu apgrozījums Rīgas brīvostā 2025. gadā*. 2026. Pieejams: https://rop.lv/sites/default/files/2026-01/R%C4%ABgas%20ostas%20Kravu%20apgroz%C4%ABjums_12.2025.pdf.

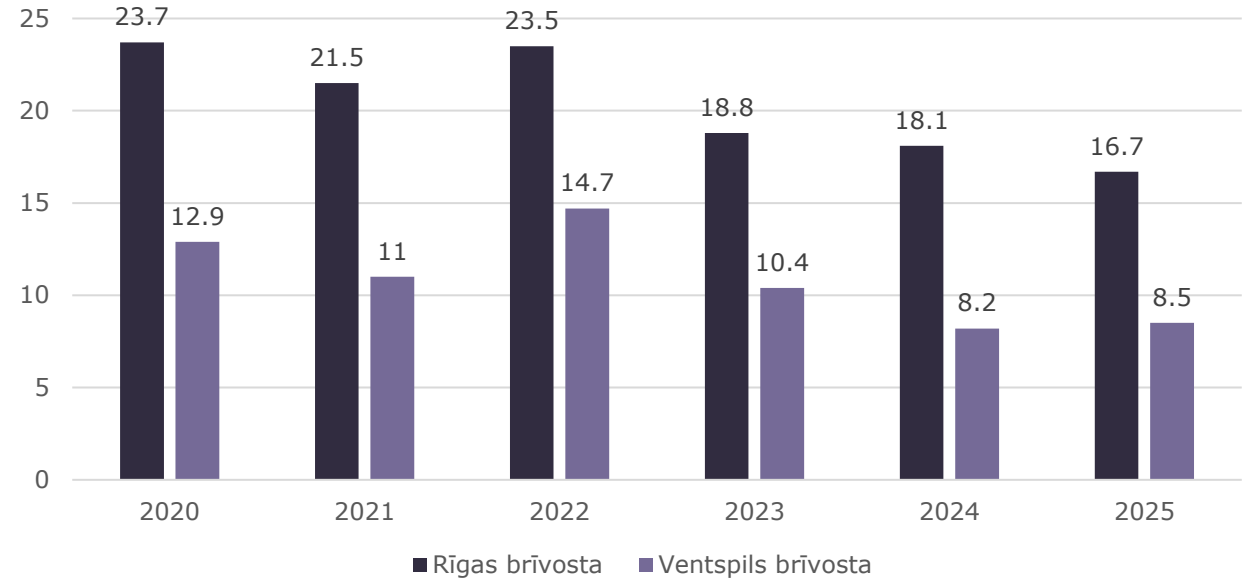

Diagramma Nr. 7.5.1. – Rīgas un Ventspils brīvostas kravu apjoms, miljoni tonnu

7.5.13. Latvijas brīvo zonu normatīvais regulējums neaizliedz ārvalstu investoriem iegūt brīvo zonu kapitālsabiedrības statusu, ja tās atbilst normatīvajiem kritērijiem un noslēdz līgumu ar attiecīgās zonas pārvaldi. Ņemot vērā pieejamos nodokļu un muitas atvieglojumus, pārrobežu īpašumtiesību struktūra var apgrūtināt PLG identificēšanu un darījumu ekonomiskās būtības izvērtēšanu.

7.5.14. Mākslas darbu aprite starptautiski tiek uzskatīta par paaugstināta riska jomu, jo šādi aktīvi var tikt izmantoti kā alternatīvs maksāšanas vai nodrošinājuma instruments, kā arī vērtības slēpšanai un pārvietošanai ārpus tradicionālās finanšu sistēmas.[740] Šie riski var materializēties arī brīvajās zonās, īpaši gadījumos, kad tiek nodrošināti uzglabāšanas pakalpojumi vai starpniecība šādu preču apritē.

7.5.15. Latvijā personas, kas darbojas ar mākslas un antikvāro priekšmetu apriti, ir Novēršanas likuma subjekti, ko uzrauga NKMP.[741] NRA 2026 pārskata periodā likuma subjektu skaits mākslas un antikvāro priekšmetu aprites sektorā pieaudzis no 63 subjektiem 2023. gadā līdz 74 subjektiem 2024. gadā un 79 subjektiem 2025. gadā.[742] Šī dinamika norāda, ka uzraudzības tvērums sektorā nav samazinājies, tomēr tā pati par sevi nenorāda uz paaugstinātu risku materializāciju brīvajās zonās.

7.5.16. Attiecīgā sektora Novēršanas likuma subjekti NRA 2026 pārskata periodā nav iesnieguši nevienu STR saistībā ar mākslas priekšmetu vai citu augstas vērtības preču apriti brīvajās zonās. Vienlaikus STR neesamība pati par sevi neļauj secināt, ka attiecīgie NILL draudi Latvijā nav materializējušies, jo atsevišķos gadījumos šādu preču uzglabāšana vai aprite brīvajās zonās var notikt bez tiešas Novēršanas likuma subjektu iesaistes. Ziņojumu neesamība var būt skaidrojama arī ar to, ka attiecīgā sektora Novēršanas likuma subjekti praksē nav iesaistīti šāda veida darījumos vai pakalpojumu sniegšanā. Vienlaikus tā var norādīt arī uz zemu ziņošanas aktivitāti vai nepietiekamu izpratni par NILL riskiem attiecīgajā jomā.

7.5.17. Attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kas darbojas brīvo zonu režīmā, NRA 2026 pārskata periodā kopumā tika saņemti 57 STR, kuros bija minētas 43 kapitālsabiedrības. No tām par 14 kapitālsabiedrībām tika saņemti vairāk nekā 1 STR. Ņemot vērā, ka daļas brīvajās zonās reģistrēto uzņēmumu darbība ir saistīta ar loģistikas pakalpojumiem, kravu apriti, eksportu vai citiem pārrobežu tirdzniecības elementiem, atkārtoti ziņošanas gadījumi var norādīt uz nepieciešamību pievērst pastiprinātu uzmanību atsevišķu uzņēmumu riska profilam. Vienlaikus

[740] FATF. *Money Laundering and Terrorist Financing in the Art and Antiquities Market.* 2013. 13.-15.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Money-Laundering-Terrorist-Financing-Art-Antiquities-Market.pdf.coredownload.pdf.
[741] Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, 3. pants un 45.pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987#p3 un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, 45. pants. https://likumi.lv/ta/id/178987#p45.
[742] NKMP dati. Skatīt NRA 2026 sadaļu par darbību ar mākslas un kultūras priekšmetu uzraudzību.

jāuzsver, ka STR skaits pats par sevi neapstiprina noziedzīgu darbību, bet ir kā indikators iespējamiem NILLTPF riskiem.

7.5.18. Lielākajai daļai brīvajās zonās reģistrēto kapitālsabiedrību norēķinu konti ir atvērti Latvijas kredītiestādēs, kas nozīmē, ka šo uzņēmumu finanšu plūsmas lielā mērā tiek apstrādātas Latvijas finanšu sistēmā. Tas nodrošina finanšu iestāžu veikto klientu izpēti un darījumu uzraudzību, tādējādi palielinot darījumu pārredzamību un mazinot ar finanšu plūsmu izsekojamību saistītās ievainojamības. Vienlaikus tas pilnībā neizslēdz riskus, kas izriet no šo uzņēmumu darbības starptautiskā rakstura un darījumu sarežģītības.

7.5.19. Starptautiskie pētījumi norāda, ka augsts tirdzniecības apjoms, darījumu intensitāte un iesaistīto komercsabiedrību skaits brīvajās zonās ir nozīmīgi riska faktori, kas paaugstina ievainojamību NILLTPF jomā. Tas veicina darījumu sarežģītību un var apgrūtināt efektīvu uzraudzību un informācijas pieejamību.[743] 2025. gadā brīvajās zonās bija reģistrētas 148 kapitālsabiedrības ar kopējo apgrozījumu 1,29 miljardi EUR[744], kas ir par 23 komercsabiedrībām un par 437 miljoniem EUR mazāk nekā 2022. gadā.[745] Arī kravu apjoms Rīgas un Ventspils brīvostās kopš NRA 2023 pārskata perioda ir samazinājies.[746]

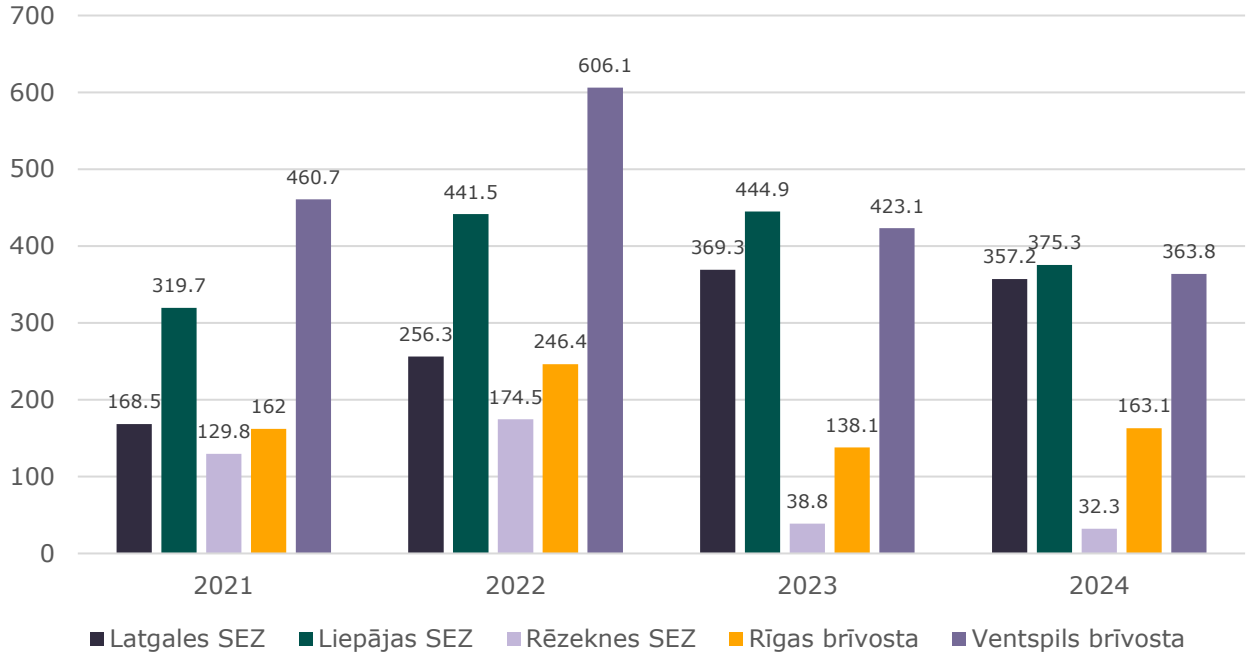

Diagramma Nr. 7.5.2. – Brīvo zonu komercsabiedrību kopējais apgrozījums 2021-2024. gads, miljoni EUR

7.5.20. Brīvajās zonās reģistrēto kapitālsabiedrību darbības struktūra saglabā līdzīgas tendences kā NRA 2023 periodā, kur būtiska loma bija loģistikas un tranzīta pakalpojumiem. Kravu apstrāde joprojām ir biežāk norādītais pamatdarbības veids brīvo zonu kapitālsabiedrībām, tomēr novērojama šī segmenta relatīva samazināšanās, kas var būt skaidrojams arī ar pašu kapitālsabiedrību skaita samazināšanos brīvajās zonās. 2023. gadā kravu apstrādi kā savu pamatdarbību norādīja 38 kapitālsabiedrības, savukārt 2025. gadā - 32 kapitālsabiedrības.[747]

7.5.21. Šādu tendenci visticamāk ietekmējuši vairāki savstarpēji saistīti faktori, tostarp ģeopolitiskās situācijas attīstība reģionā un starptautisko sankciju ietekme uz tranzīta plūsmām, kā arī kravu

[743] FATF. *Money Laundering Using Free Trade Zones*. 2010. 16.–17.lpp. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/ML%20vulnerabilities%20of%20Free%20Trade%20Zones.pdf.coredownload.pdf. OECD/EUIPO. *Trade in Counterfeit Goods and Free Trade Zones. 2018. Pieejams:* https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/03/trade-in-counterfeit-goods-and-free-trade-zones_g1g893a6/9789264289550-en.pdf.
[744] VID dati. Liepājas SEZ reģistrētas 44, Latgales SEZ 41, Rīgas brīvostā 22, Rēzeknes SEZ 13 un Ventspils brīvostā 28 kapitālsabiedrības.
[745] VID dati. 2022. gadā brīvajās zonās bija reģistrētas 171 komercsabiedrības ar kopējo apgrozījumu 1,73 miljardi EUR.
[746] 2025. gadā kravas apjoms Rīgas brīvostā bija 16,7 miljoni tonnu un Ventspils brīvostā bija 8,5 miljoni tonnu.
[747] VID dati. Arī NRA 2023 periodā procentuālais īpatsvars brīvo zonu kapitālsabiedrībām pret visiem Latvijas uzņēmumiem bija 0.09%-0.10%.

pārorientācija uz citiem transporta koridoriem. Tāpat nozīme var būt globālo piegādes ķēžu pārstrukturēšanai, ekonomiskās aktivitātes palēninājumam galvenajos tirdzniecības partneru tirgos, kā arī transporta un loģistikas izmaksu svārstībām.

7.5.22. Brīvajās zonās reģistrēto kapitālsabiedrību īpatsvars kopējā Latvijā reģistrēto uzņēmumu skaitā NRA 2026 periodā saglabājas nemainīgi zems, aptuveni 0,09 %.[748] Tas norāda, ka brīvās zonas veido ļoti nelielu daļu no kopējās uzņēmējdarbības vides. Vienlaikus šo uzņēmumu ekonomiskā nozīme ir augstāka nekā to īpatsvars kopējā uzņēmumu skaitā, proti, 2023. gadā brīvo zonu kapitālsabiedrību apgrozījums veidoja 1,74 % no visu Latvijas uzņēmumu kopējā apgrozījuma, savukārt 2024. gadā 1,58 %.[749] Tas norāda, ka brīvajās zonās koncentrējas relatīvi neliels skaits, bet ekonomiski aktīvi uzņēmumi, kuru darbība galvenokārt saistīta ar tranzītu, loģistiku un pārrobežu darījumiem.

7.5.23. Neskatoties uz nelielo kapitālsabiedrību īpatsvaru, brīvajās zonās darbojas uzņēmumi, kuru darbība bieži ir saistīta ar loģistiku, kravu apstrādi, uzglabāšanu, eksportu vai citiem pārrobežu tirdzniecības elementiem, kas noteiktos gadījumos var palielināt NILLTPF riskus salīdzinājumā ar citiem uzņēmējdarbības segmentiem. Vienlaikus nemainīgais uzņēmumu īpatsvars laika gaitā nenorāda uz būtiskām strukturālām izmaiņām sektora apjomā, kas varētu būtiski ietekmēt kopējo riska līmeni, bet drīzāk norāda uz relatīvi stabilu riska profilu, saglabājoties nozares specifiskajiem ievainojamības faktoriem.

7.5.24. Kravas ar sarežģītu vai grūti pārbaudāmu sastāvu (piemēram, sūtījumi konteineros) rada paaugstinātu ievainojamību tirdzniecībā balstītai NILL, jo to saturs un vērtība ir grūtāk pārbaudāmi un rada plašākas iespējas manipulēt ar preču aprakstu, daudzumu un vērtību.[750] 2025. gadā Rīgas brīvostā konteineru kravas veidoja 30 % no visiem kravu apjomiem[751], kas norāda uz relatīvi augstu konteinerizēto un kombinēto kravu īpatsvaru un attiecīgi paaugstinātu darījumu sarežģītību.

7.5.25. Ņemot vērā brīvajās zonās koncentrēto saimniecisko darbību, kas galvenokārt saistīta ar tranzītu, loģistiku un pārrobežu preču apriti, pastāv paaugstināts risks šo uzņēmumu potenciālai iesaistei starptautisko sankciju pārkāpšanas shēmās. Latvijā sankciju pārkāpumi galvenokārt saistīti ar sankcijām pakļauto preču eksportu uz Krieviju un Baltkrieviju caur trešajām valstīm, neatbilstošu preču klasifikāciju, kā arī aizliegtu pakalpojumu sniegšanu un darījumu attiecībām ar sankcijām pakļautām kredītiestādēm Krievijā.[752] Vienlaikus publiski pieejamā informācija norāda, ka Latvijas uzņēmumi var tikt iesaistīti arī augsta riska darījumos, tostarp stratēģiskas nozīmes preču piegādē Krievijas militārajām vajadzībām.[753] Ņemot vērā augsto darījumu intensitāti un starptautisko darbības raksturu, brīvās zonas ir uzskatāmas par vidi ar paaugstinātu ievainojamību sankciju pārkāpšanas kontekstā.

7.5.26. Tradicionālo tranzīta kravu apjomu samazināšanās Latvijas brīvajās zonās ir mazinājusi daļu vēsturiski raksturīgo NILLTPF risku. Vienlaikus SEZ saglabā paaugstinātu ievainojamību, jo tajās koncentrējas pārrobežu saimnieciskā darbība, loģistikas pakalpojumi, preču uzglabāšana un starptautisko piegādes ķēžu dalībnieki. Lai gan brīvostu pārvaldības reformas ir veicinājušas lielāku caurskatāmību un uzraudzības efektivitāti, darījumu sarežģītība un iesaistīto subjektu daudzveidība joprojām rada NILLTPF riskus.

[748] UR dati. NRA 2026 pārskata periodā Latvijā kopumā bija reģistrētas 167 472 juridiskas personas.
[749] VID. *Nodokļu maksātāju deklarētie uzņēmumu gada pārskata pamatrādītāji par 2023. un 2024. gadu.* Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nozaru-statistikas-katalogs?tcat_vid_10%5B1008%5D=1008.
[750] OECD/EUIPO. *Misuse of Containerised Maritime Shipping in the Global Trade of Counterfeits*. 2021. 18.-20.lpp. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/02/misuse-of-containerized-maritime-shipping-in-the-global-trade-of-counterfeits_059f5fe5/e39d8939-en.pdf.
[751] Rīgas domes pilsētas attīstības departaments. *Kravu struktūra Rīgas ostā 2026.g. 4 mēnešos, miljoni tonnas %.* Pieejams: https://sus.lv/5-transports/52-udens-satiksme/kravu-struktura-rigas-osta-2025g-12-menesos-miljt.
[752] FID. *2025.gada pārskats*. 2026. 57.lpp. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/FID-Gada-Parskats-2025.pdf.
[753] Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centrs Re:Baltica. *Spēle divās frontēs. Kā Daugavpils uzņēmuma īpašnieki palīdz apgādāt karojošo Krieviju ar mikroshēmām*. 14.11.2024. Pieejams: https://rebaltica.lv/2024/11/spele-divas-frontes-ka-daugavpils-uznemuma-ipasnieki-palidz-apgadat-karojoso-krieviju-ar-mikroshemam/.

8. FINANŠU PIEEJAMĪBAS PRODUKTI

8.1.1. Piekļuve finanšu pakalpojumiem, tostarp maksājumiem, noguldījumiem, kredītiem un apdrošināšanai, ir būtisks priekšnosacījums ekonomiskajai attīstībai, nabadzības mazināšanai un iedzīvotāju pilnvērtīgai līdzdalībai formālajā finanšu sistēmā. PB Global Findex dati norāda, ka globālā līmenī kontu īpašumtiesību īpatsvars pieaudzis no 51 % 2011. gadā līdz 76 % 2021. gadā, tomēr vairāk nekā miljards cilvēku aizvien ir izslēgti no finanšu sistēmas, savukārt formāla piekļuve finanšu pakalpojumiem ne vienmēr nodrošina to efektīvu un drošu izmantošanu[754]. Digitālie finanšu pakalpojumi un finanšu tehnoloģiju (fintech) attīstība, tostarp tādu uzņēmumu kā Revolut ienākšana tirgū, paplašina finanšu pakalpojumu pieejamību, veicina konkurenci finanšu sektorā un var samazināt finanšu pakalpojumu izmaksas, īpaši sociāli un ģeogrāfiski mazāk sasniedzamām iedzīvotāju grupām.

8.1.2. Šie rādītāji parāda, ka finanšu pieejamība nav tikai sociālās politikas vai patērētāju aizsardzības jautājums, bet arī finanšu sistēmas caurskatāmības un integritātes jautājums. Jo plašāk fiziskām un juridiskām personām ir pieejami regulēti, droši un izmaksu ziņā samērīgi finanšu pakalpojumi, jo mazāka ir nepieciešamība izmantot neformālus, nelicencētus vai mazāk caurskatāmus finanšu kanālus. Tādēļ finanšu pieejamības produktu izvērtējums NRA kontekstā ir būtisks gan no finanšu iekļaušanas, gan no NILLTPF risku pārvaldības perspektīvas.

8.1.3. OECD vadlīnijas par finanšu pieejamību un produktu kvalitāti[755] uzsver, ka finanšu iekļaušana nav vērtējama tikai pēc formālas piekļuves finanšu pakalpojumiem. Balstoties uz G20/OECD augsta līmeņa principiem, finanšu pieejamības risinājumiem jābūt ne tikai visiem pieejamiem, bet arī drošiem, klientu vajadzībām atbilstošiem un izmaksu ziņā samērīgiem, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām sabiedrības grupām. OECD pieeja paredz, ka finanšu pieejamība ietver ne tikai iespēju kļūt par finanšu sistēmas dalībnieku, bet arī spēju saglabāt piekļuvi būtiskiem finanšu pakalpojumiem finansiālu grūtību, ekonomisku satricinājumu, ģeogrāfiskas izolācijas, digitālās atstumtības vai citu šķēršļu gadījumā, ja attiecīgie NILLTPF riski ir pārvaldāmi ar samērīgiem kontroles pasākumiem.

8.1.4. Dalība ES veicina finanšu pieejamību, nodrošinot piekļuvi vienotajam tirgum[756], kurā tiek īstenota preču, pakalpojumu, kapitāla un personu brīva aprite. ES vienotais tiesiskais regulējums finanšu pakalpojumu jomā samazina administratīvos šķēršļus un veicina pārrobežu finanšu pakalpojumu pieejamību fiziskajām un juridiskajām personām visās ES dalībvalstīs. Harmonizētās NILL/TF/PF novēršanas prasības, savstarpēja uzraudzības iestāžu sadarbība un Vienotā EUR maksājumu telpa (SEPA)[757] nodrošina vienotus standartus pārrobežu maksājumiem, veicinot drošākus, efektīvākus un izmaksu ziņā samērīgus maksājumus, vienlaikus sekmējot finanšu pakalpojumu pieejamību un ekonomisko integrāciju ES dalībvalstīs.

8.1.5. Finanšu pieejamības produkti ir finanšu pakalpojumi vai instrumenti, kuru mērķis ir nodrošināt vai uzlabot fizisko un juridisko personu piekļuvi finanšu sistēmai gadījumos, kad sociālekonomiski, ģeogrāfiski, digitāli vai citi apstākļi ierobežo iespēju saņemt ikdienai un saimnieciskajai darbībai nepieciešamos finanšu pakalpojumus.

8.1.6. Praksē finanšu pieejamības produkti ietver pamatkontus vai pamata maksājumu pakalpojumus ar samērīgām izmaksām, bezskaidras un skaidras naudas pakalpojumus reģionos, digitālos vai mobilos finanšu risinājumus, kā arī valsts atbalsta finanšu instrumentus mājokļa, izglītības, uzņēmējdarbības, reģionālās attīstības vai sociālās uzņēmējdarbības veicināšanai.

8.1.7. Saskaņā ar FATF 2025. gada vadlīnijām[758] par finanšu iekļaušanu un NILL/TF pasākumiem finanšu iekļaušana un efektīvi, uz risku balstīti NILL/TF novēršanas pasākumi ir savstarpēji atbalstoši un papildinoši politikas mērķi. Plašāka piekļuve drošiem un regulētiem finanšu pakalpojumiem veicina finanšu sektora caurskatāmību un integritāti, jo regulētie finanšu pakalpojumu sniedzēji identificē klientus, uzrauga darījumus un ziņo par aizdomīgiem darījumiem. Savukārt situācijās,

[754] World bank group. *Financial Inclusion.* Pieejams: https://www.worldbank.org/ext/en/topic/financial-sector/financial-inclusion.
[755] OECD *Business and Finance Policy Paper No. 97 "Supporting financial access and inclusion through quality financial products"*. Pieejams: https://www.oecd.org/en/publications/supporting-financial-access-and-inclusion-through-quality-financial-products_8bef2589-en.html.
[756] Eiropas komisija. *The Single Market.* Pieejams: https://commission.europa.eu/topics/single-market_en.
[757] Eiropas Centrālā banka. *Single Euro Payments Area (SEPA).* Pieejams: https://www.ecb.europa.eu/paym/retail/sepa/html/index.en.html.
[758] FATF. *FATF publishes new Guidance on Financial Inclusion and Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures*. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Financialinclusionandnpoissues/guidance-financial-inclusion-aml-tf-measures.html.

kad fiziskām vai juridiskām personām piekļuve regulētiem finanšu pakalpojumiem ir liegta vai nepietiekama, var pieaugt neformālu finanšu kanālu un skaidras naudas izmantošana, mazinot finanšu plūsmu pārskatāmību un kompetento iestāžu iespējas iegūt informāciju par darījumiem. Vienlaikus finansiāli izslēgtas vai nepietiekami apkalpotas personas var kļūt ievainojamākas pret krāpšanu, nelikumīgu finanšu darbību organizētāju ietekmi vai iesaisti naudas mūļu shēmās.[759]

8.1.8. PB Finanšu iekļaušanas produktu riska novērtējuma modulis jeb FIRM metodoloģija paredz, ka finanšu pieejamības produkts ir vērtējams produktu līmenī, ņemot vērā gan tā pieejamības funkciju, gan NILL/TF riska profilu. Saskaņā ar FIRM metodoloģiju par finanšu pieejamības produktu var uzskatīt finanšu produktu vai pakalpojumu, kas atbilst vismaz vienam no šādiem kritērijiem:

a) tas ir vērsts uz sabiedrības grupu nelabvēlīgā situācijā piekļuves finansēm uzlabošanu;

b) tam ir vai var būt zems NILL/TF riska līmenis;

c) tam ir piemērojami vai var tikt piemēroti atbrīvojumi no NILL/TF kontroles pasākumiem vai vienkāršoti NILL/TF kontroles pasākumi.

8.1.9. FIRM metodoloģijas izpratnē šādu produktu mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu piekļuvi būtiskiem finanšu pakalpojumiem, kas atbilst fizisko un juridisko personu vajadzībām tautsaimniecībā, tostarp iespējai veikt darījumus un maksājumus, atvērt un uzturēt kontus, veidot noguldījumus, saņemt kredītu vai izmantot citus finanšu pakalpojumus. Tādēļ NRA kontekstā finanšu pieejamības produkts jāvērtē ne tikai pēc tā, vai tas paplašina piekļuvi finanšu pakalpojumiem, bet arī tas, vai tā NILL/TF riski tiek pārvaldīti ar samērīgiem un riskam atbilstošiem kontroles pasākumiem.

8.1.10. Finanšu pieejamības produktu kontekstā būtiska nozīme ir ES regulējumam par piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām. EK skaidro, ka Maksājumu kontu direktīva jeb Direktīva 2014/92/ES piešķir personām ES tiesības uz maksājumu kontu ar pamatfunkcijām neatkarīgi no personas dzīvesvietas vai finanšu situācijas. Direktīvas mērķis ir nodrošināt piekļuvi pamatkontam, veicināt maksājumu kontu komisijas maksu caurskatāmību un atvieglot maksājumu kontu maiņu starp pakalpojumu sniedzējiem.[760] Vienlaikus maksājumu konta ar pamatfunkcijām atvēršana neatbrīvo no pienākuma ievērot ES un nacionālās NILLTPFN prasības, tostarp klienta izpētes pasākumus. Maksājumu konts ar pamatfunkcijām ietver tādus pamatpakalpojumus kā skaidras naudas izņemšana bankas filiālē vai bankomātā un maksājumu darījumu veikšana, tostarp tiešā debeta maksājumi un kredīta pārvedumi ES.[761]

8.1.11. Latvijā finanšu pieejamības produktu loks nav koncentrēts vienā normatīvi definētā kategorijā. Praksē tas aptver vairākas produktu grupas: pamata maksājumu pakalpojumus un pamatkontu, VAS "Latvijas Pasts" maksājumu infrastruktūru, MI/ENI produktus ar ierobežotu funkcionalitāti, kā arī valsts attīstības finanšu instrumentus mājokļa, izglītības, uzņēmējdarbības, reģionālās attīstības un sociālās uzņēmējdarbības pieejamības veicināšanai.

8.1.12. Latvijā NRA 2026 pārskata periodā finanšu pieejamības jautājumi īpaši vērtējami reģionālās pieejamības, skaidras naudas pieejamības un digitalizācijas. Klātienes finanšu pakalpojumu pieejamības samazināšanās ārpus lielākajiem ekonomiskajiem centriem, bankomātu tīkla pārmaiņas un finanšu pakalpojumu digitalizācija var ietekmēt seniorus, sociāli mazaizsargātas personas, lauku teritoriju iedzīvotājus, mazos uzņēmumus un pašnodarbinātos. Tādēļ finanšu pakalpojumu pieejamība ir būtiska ne tikai patērētāju tiesību, bet arī reģionālās attīstības, ekonomiskās aktivitātes un finanšu, un sociālās iekļautības kontekstā.

8.1.13. NRA 2026 pārskata periodā skaidras naudas pieejamības jautājums Latvijā tika risināts gan sadarbībā ar nozares speciālistiem, gan ar normatīvā regulējuma izmaiņām. Latvijas Banka no 2021. gada līdz 2024. gada beigām kopā ar FNA un četrām lielākajām kredītiestādēm īstenoja

[759] FATF webinar*: Promoting Financial Inclusion through a Risk-based Approach to AML/CFT*. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Financialinclusionandnpoissues/webinar-financial-inclusion-2025.html.
[760] European commission*. Access to bank accounts*. Pieejams: https://finance.ec.europa.eu/consumer-finance-and-payments/retail-financial-services/access-bank-accounts_en.
[761] Kopsavilkums: Direktīva 2014/92/ES – visu veidu maksājumu kontu tarifu un noteikumu pārredzamība un salīdzināmība un maksājumu kontu maiņa. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-LV/TXT/?from=EN&uri=LEGISSUM%3A090406_1.

sadarbības memorandu, kura mērķis bija apturēt bankomātu tīkla strauju sarukšanu reģionos un nodrošināt minimālu skaidras naudas pieejamību visā Latvijas teritorijā.

8.1.14. Latvijas Banka 2024. gadā organizēja reģionālo sarunu ciklu Zemgalē, Vidzemē, Latgalē un Kurzemē, kura laikā tikās ar uzņēmējiem un pašvaldību pārstāvjiem, tostarp lai identificētu ar finanšu pakalpojumu pieejamību saistītās problēmas reģionos un veicinātu kredītiestāžu plašāku klātbūtni reģionos. Latvijas Bankas tikšanās ar pašvaldību vadītājiem turpinājās arī 2025. gadā, tostarp pārrunājot finanšu pakalpojumu pieejamību.

8.1.15. No 2025. gada 1. janvāra spēkā stājās grozījumi normatīvajā regulējumā[762] paredzot minimālās prasības skaidrās naudas izmaksas pakalpojuma pieejamībai Latvijas teritorijā, tostarp prasības attiecībā uz bankomātu skaitu, izvietojumu un darba laiku, kā arī skaidras naudas izmaksas pakalpojuma nosacījumiem. Šis regulējums ir būtisks finanšu pieejamības kontekstā, jo skaidras naudas pieejamība aizvien ir nozīmīga gan reģionālās pieejamības, gan krīzes noturības aspektā. Noteikumi paredz, ka vismaz 99 % Latvijas iedzīvotāju tuvākais bankomāts ir pieejams 20 kilometru rādiusā no dzīvesvietas, minimālais bankomātu skaits ir ne mazāks par 45 bankomātiem uz katriem 100 000 aktīvo kredītiestādes klientu, kā arī fiziskām personām jābūt pieejamam skaidrās naudas izmaksas pakalpojumam ne mazāk kā 750 EUR mēnesī bez maksas ne mazāk kā 5 izņemšanas reizēs mēnesī.[763]

8.1.16. Attiecīgi NRA 2026 ietvaros finanšu pieejamības produkti vērtējami pēc diviem savstarpēji saistītiem kritērijiem. Pirmkārt, jāvērtē, vai konkrētais produkts vai pakalpojums faktiski nodrošina piekļuvi būtiskiem finanšu pakalpojumiem, tostarp maksājumiem, kontam, skaidrai naudai, kredītam vai valsts atbalsta finanšu instrumentiem. Otrkārt, jāvērtē, vai šī produkta NILLTPF riski tiek pārvaldīti ar samērīgiem kontroles pasākumiem, neradot nepamatotu finanšu atstumtību vai klientu pāreju uz mazāk caurskatāmiem finanšu kanāliem.

8.1.17. NRA 2026 pārskata periodā īpaši nozīmīgs ir digitālās finanšu pieejamības jautājums, jo finanšu pakalpojumu izmantošana arvien vairāk balstās uz internetbanku, mobilajām lietotnēm, bezskaidrās naudas maksājumiem un attālinātiem klientu apkalpošanas risinājumiem.

8.1.18. CSP dati par 2025. gadu rāda, ka internetu regulāri jeb vismaz reizi nedēļā lietoja 93,6 % Latvijas iedzīvotāju[764], savukārt PB datos par Latviju norādīts, ka 2024. gadā internetu lietoja 93 % iedzīvotāju[765]. Salīdzinājumā ar NRA 2020 pārskata perioda beigās izmantoto rādītāju — aptuveni 86 % interneta lietotāju — tas norāda uz būtisku digitālās piekļuves pieaugumu. Vienlaikus augsts interneta lietošanas īpatsvars pats par sevi nenozīmē vienlīdzīgu spēju izmantot digitālos finanšu pakalpojumus, jo finanšu pieejamību ietekmē arī digitālās prasmes, ierīču pieejamība, uzticēšanās digitālajiem risinājumiem un klientu spēja identificēt krāpšanas riskus.

8.1.19. PB Global Findex dati par konta īpašumtiesībām finanšu iestādē vai pie mobilās naudas pakalpojumu sniedzēja rāda, ka 2024. gadā konta pieejamība ES dalībvalstīs kopumā ir augsta, tomēr starp valstīm saglabājas būtiskas atšķirības. Latvijā šis rādītājs 2024. gadā bija 94,97 %, kas norāda uz salīdzinoši augstu finanšu sistēmas sasniedzamību, tomēr atpaliekot no vairākām Ziemeļvalstīm un Rietumeiropas valstīm, kur konta īpašumtiesību rādītājs pārsniedz 98 %.[766] (skatīt attēlu Nr. 8.1.1.).

[762] Kredītiestāžu likumā un Latvijas Bankas 2024. gada 29. oktobra noteikumos Nr. 330 "Skaidrās naudas izmaksas pakalpojuma pārvaldības noteikumi".
[763] Latvijas Banka "*Skaidrās naudas pieejamība*". Pieejams: https://www.bank.lv/darbibas-jomas/skaidras-naudas-aprite/skaidras-naudas-pieejamiba.
[764] Centrālā statistika pārvalde. *Internetu Latvijā lieto gandrīz visi – CSP aicina piedalīties iedzīvotāju aptaujā*. Pieejams: https://www.csp.gov.lv/lv/jaunums/internetu-latvija-lieto-gandriz-visi-csp-aicina-piedalities-iedzivotaju-aptauja.
[765] World bank group data *"Individuals using the Internet (% of population)"*. Pieejams: https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS.
[766] World bank group data *"Account ownership at a financial institution or with a mobile-money-service provider (% of population ages 15+) - European Union"*. Pieejams: https://data.worldbank.org/indicator/FX.OWN.TOTL.ZS?locations=EU.

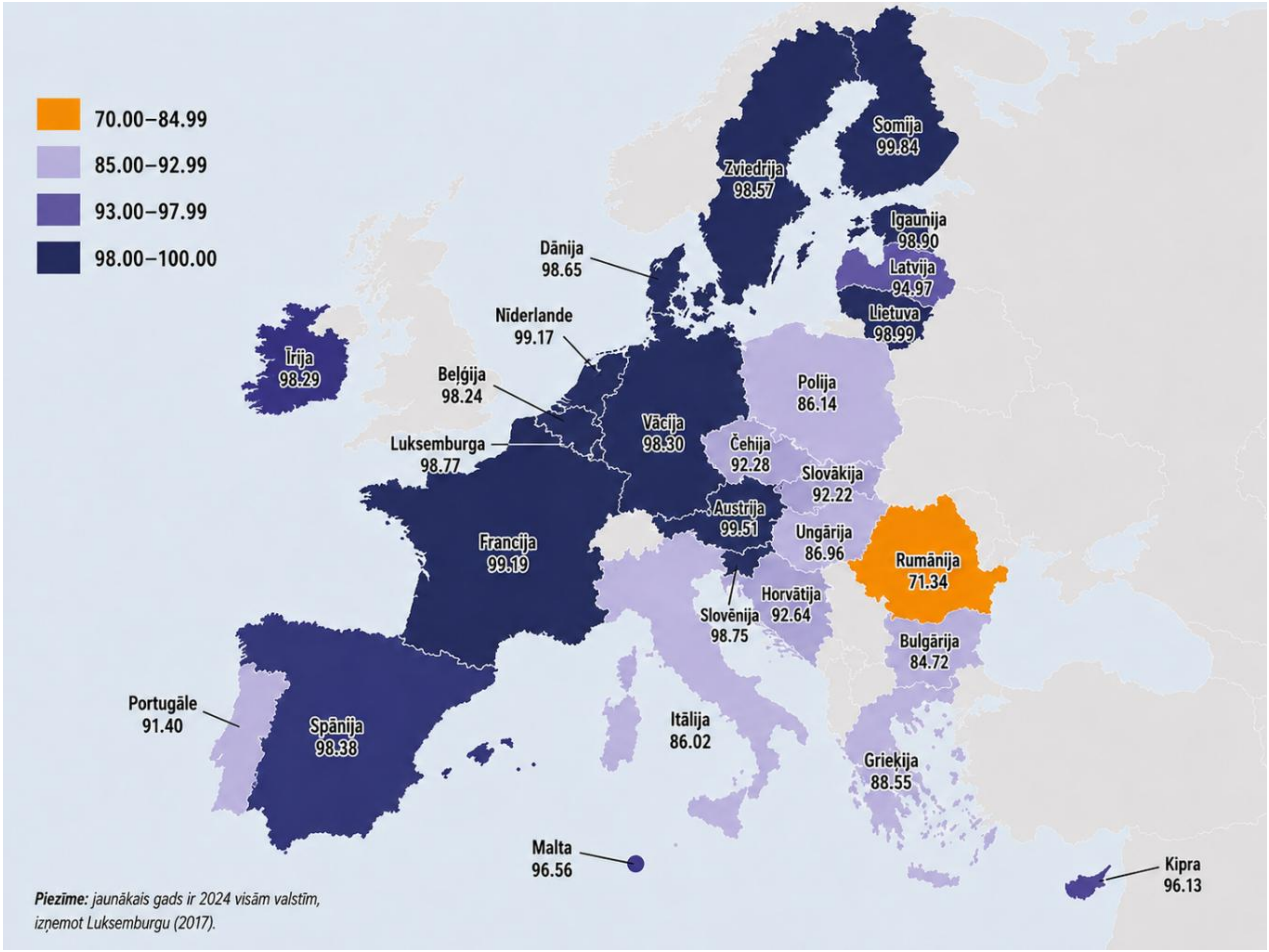

Attēls Nr. 8.1.1. – Iedzīvotāju ar kontu finanšu iestādē vai pie mobilās naudas pakalpojumu sniedzēja īpatsvars ES, % no iedzīvotājiem vecumā no 15 gadiem

8.1.20. Latvijas Bankas "Maksājumu radara" dati rāda, ka 2024. gada augustā bezskaidrās un skaidrās naudas maksājumu attiecība Latvijā bija 77 % pret 23 %, 2025. gada februārī bezskaidrās naudas maksājumu īpatsvars sasniedza 78 %, savukārt 2025. gada augustā attiecība bija 74 % pret 26 %.[767] Šie dati norāda, ka bezskaidrās naudas maksājumi NRA 2026 pārskata periodā saglabājās kā dominējošais ikdienas norēķinu veids, vienlaikus saglabājot nozīmi arī skaidras naudas pieejamībai.[768]

8.1.21. Finanšu pieejamību būtiski ietekmē arī finanšu un digitālā pratība. Latvijas Bankas finanšu pratības aptauja norāda, ka augstāk izglītotiem un labāk informētiem iedzīvotājiem ir lielāka iespējamība izmantot finanšu produktus.[769] Tādējādi finanšu pieejamība nav vērtējama tikai pēc interneta vai maksājumu infrastruktūras pieejamības, būtiska ir arī iedzīvotāju spēja droši un apzinīgi izmantot finanšu pakalpojumus.

8.1.22. Nozīmīga ir Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģijas 2021.–2027. gadam īstenošana. Latvijas Banka norāda, ka 2024. gadā stratēģijas īstenošanā iesaistījās 22 sadarbības partneri un tika īstenoti vairāk nekā 115 projekti un aktivitātes. Šāda pieeja ir būtiska finanšu pieejamības kontekstā, jo finanšu pakalpojumu pieejamība praksē ir atkarīga ne tikai no produktu esamības,

[767] Latvijas banka. "*Maksājumu radars": Bezskaidrās naudas maksājumi Latvijā sasnieguši vēsturiski augstāko īpatsvaru*. Pieejams: https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17203-maksajumu-radars-bezskaidras-naudas-maksajumi-latvija-sasniegusi-vesturiski-augstako-ipatsvaru.
[768] Latvijas Banka *"Bezskaidrās un skaidrās naudas maksājumu attiecība Latvijā – 77 % pret 23 %"*. Pieejams: https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17048-bezskaidras-un-skaidras-naudas-maksajumu-attieciba-latvija-77-pret-23. Latvijas Banka "Bezskaidrās naudas maksājumu īpatsvars Latvijā sasniedz vēsturiski augstāko līmeni – 79 %". Pieejams: https://www.bank.lv/aktualitates-banklv/zinas-un-raksti/jaunumi/17569-bezskaidras-naudas-maksajumu-ipatsvars-latvija-sasniedz-vesturiski-augstako-limeni-79.
[769] Latvijas banka. *Finanšu pratības novērtējumi*. Pieejams: https://www.bank.lv/darbibas-jomas/finansu-pratiba/finansu-pratibas-novertejumi.

bet arī no iedzīvotāju spējas tos saprast, salīdzināt, droši izmantot un pieņemt savām vajadzībām atbilstošus finanšu lēmumus.[770]

8.1.23. Finanšu pieejamības kontekstā būtiska nozīme ir ne tikai pakalpojumu faktiskai pieejamībai, bet arī to pieejamībai dažādām klientu grupām, tostarp personām ar invaliditāti vai funkcionēšanas ierobežojumiem. Lai veicinātu finanšu pakalpojumu atbilstību piekļūstamības prasībām un ES Piekļūstamības direktīvas mērķiem, Finanšu nozares asociācija 2023. gadā publicēja vadlīnijas finanšu pakalpojumu piekļūstamībai. Vadlīnijas izstrādātas sadarbībā ar ekspertiem no cilvēku ar invaliditāti tiesību pārstāvošām organizācijām un valsts institūcijām, tostarp Labklājības ministriju, Tiesībsarga biroju, Latvijas Banku un PTAC. Tās aptver bankomātu, internetbanku, autentifikācijas iekārtu, klātienes apkalpošanas, pakalpojumu līgumu un citu ikdienā nepieciešamu finanšu pakalpojumu piekļūstamības veicināšanu.[771]

8.1.24. Valsts probācijas dienests informēja, ka darbā ar probācijas klientiem nav identificētas sabiedrības grupas, kurām sistemātiski tiktu atteikta finanšu produktu vai pakalpojumu saņemšana. Vienlaikus Valsts probācijas dienesta praksē identificētas atsevišķas personu grupas, kurām personīgu vai sociālekonomisku apstākļu dēļ ir grūtības saņemt vai izmantot finanšu produktus un pakalpojumus.

8.1.25. Labklājības ministrija uzskata, ka atsevišķām sabiedrības grupām, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēkiem vai personām ar garīga rakstura traucējumiem, var būt ierobežotas iespējas finanšu pakalpojumu pieejamībā, ko ietekmē gan iedzīvotāju ienākumu līmenis (piemēram, datora vai viedtālruņa pieejamība), gan zināšanu un prasmju līmenis finanšu pakalpojumu un mūsdienu tehnoloģiju izmantošanā (piemēram, kredītiestāžu norēķinu karšu un internetbankas lietošana). Attiecīgi minēto iespēju un iemaņu neesamība var veicināt priekšroku dot darījumiem skaidrā naudā. Vienlaikus pastāv potenciāls risks, ka atsevišķas sabiedrības grupas, piemēram, maznodrošinātas vai trūcīgas personas, jaunieši, vecāka gadagājuma iedzīvotāji, finanšu produktus vai pakalpojumus varētu izmantot neapdomīgi.

8.1.26. Jāņem vērā, ka vienmēr pastāvēs iedzīvotāju grupas, kuras dažādu sociālekonomisku, veselības, vecuma vai digitālās pratības ierobežojumu dēļ nespēs pilnvērtīgi izmantot digitālos finanšu pakalpojumus, tādēļ nepieciešami papildu risinājumi viņu tiesību un interešu aizsardzībai. Šis aspekts ir īpaši nozīmīgs kredītiestādēm kā vieniem no galvenajiem pamatkonta pakalpojumu sniedzējiem un piekļuves nodrošinātājiem finanšu sistēmai.

8.2. Finanšu pieejamības produkti Latvijā

Pamatkonts

8.2.1. Atbilstoši Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 97.[3] panta[772] prasībām pamatkonts ietver šādus pakalpojumus:

a) visas darbības, kas nepieciešamas maksājumu konta atvēršanai un apkalpošanai;

b) naudas līdzekļu ieskaitīšanu maksājumu kontā;

c) skaidras naudas izņemšanu no maksājumu konta kredītiestādē vai bankomātos ES teritorijā;

d) iespēju izmantot šādus maksājumu pakalpojumus:

- kredīta pārvedumu, tostarp regulāro maksājumu veikšanu, tostarp attiecīgo maksājumu rīkojumu iesniegšanu klātienē vai izmantojot kredītiestādes tiešsaistes sistēmu, ja maksājuma saņēmēja konts ir atvērts pie maksājumu pakalpojumu sniedzēja Latvijā vai dalībvalstī,

[770] FNA. *Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģija 2021.–2027. gadam*. Pieejams: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2022/02/Finansu-pratibas-strategija.pdf.
[771] FNA. *Finanšu nozares asociācija izstrādājusi vadlīnijas finanšu pakalpojumu piekļūstamības veicināšanai*. Pieejams: https://www.financelatvia.eu/news/finansu-nozares-asociacija-izstradajusi-vadlinijas-finansu-pakalpojumu-pieklustamibas-veicinasanai/.
[772] Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, 97.[3] pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/206634#p97_3.

- maksājumu veikšanu ar maksājumu karti (parasti debetkarti), tostarp maksājumu veikšanu tiešsaistē,

- tiešā debeta maksājumu veikšanu, ja maksājuma saņēmēja konts ir atvērts pie maksājumu pakalpojumu sniedzēja Latvijā vai dalībvalstī.

8.2.2. Pamatkonta pakalpojums ir pieejams ikvienam ES rezidentam, arī personai, kurai nav uzturēšanās atļaujas, bet kuras izraidīšana no Latvijas atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem nav iespējama, un nodrošina finanšu pakalpojumus, kas nepieciešami ikdienas pamatvajadzībām. Šis pakalpojums ieviests ar mērķi veicināt finansiālo iekļautību, lai arī personas ar zemiem ienākumiem vai sarežģītu kredītvēsturi vai personas, kuras kredītiestādes uzskata par paaugstināta riska klientiem, piemēram, patvēruma meklētāji vai personas pēc ieslodzījuma, varētu saņemt un izmantot kredītiestāžu pakalpojumus. Tiesības uz pamatkonta pakalpojumu ir fiziskajām personām, ciktāl tās pamatkontu neizmanto saimnieciskajai vai profesionālajai darbībai. Patērētājam ir tiesības vienlaikus atvērt tikai 1 pamatkontu.

8.2.3. Lai mazinātu un pārvaldītu NILLTPF risku, kredītiestādēm ir tiesības un pienākums piemērot pamatkontam samērīgus ierobežojumus, piemēram noteikt ienākošo un izejošo maksājumu apjoma limitus un darījumu summu limitus vienam maksājumam, ierobežot vai aizliegt maksājumus uz/no noteiktām jurisdikcijām, atbilstoši klienta NILLTPF riska profilam ieviest ienākošo maksājumu ierobežojumus (piemēram, ļaut ieskaitīt darba algu, pensiju, valsts sociālos pabalstus, mācību iestādes stipendijas u. c.) vai noteikt skaidras naudas iemaksas/izmaksas darījumu ierobežojumus, vai ierobežot skaidras naudas operācijas vispār (ja tas ir samērīgi un pamatots ar klienta NILLTPF riska novērtējumu).

8.2.4. 2023. gadā Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā tika precizēts pamatkonta regulējums, lai personai netiktu atteikta pamatkonta atvēršana vai nepamatoti pārtrauktas pamatkonta pakalpojuma attiecības, pamatojoties vienīgi uz iespējamiem reputācijas riskiem kredītiestādei.

8.2.5. Latvijas Bankas dati par patērētāju pamatkonta pakalpojuma izmantošanu norāda, ka pamatkonts Latvijā tiek izmantots kā mērķēts finanšu pieejamības instruments atsevišķām klientu grupām. NRA 2026 pārskata periodā atteikto pamatkontu skaits bija neliels – no 3 līdz 22 gadījumiem gadā –, kas norāda uz pakalpojuma pieejamību atbilstoši normatīvā regulējuma mērķim (skatīt tabulu Nr. 8.2.1.). Vienlaikus Latvijas Bankas vērtējums un publiski pieejamā maksājumu statistika norāda, ka Latvijā nav identificējami sistēmiski šķēršļi maksājumu kontu pieejamībai. Maksājumu kontu skaits būtiski pārsniedz iedzīvotāju skaitu, jo vienai personai nereti ir vairāki konti vai maksājumu kartes, savukārt lielākā daļa ikdienas norēķinu, darba samaksa, pensijas un valsts sociālie pabalsti tiek veikti bezskaidrā naudā un praktiski paredz maksājumu konta izmantošanu. Latvijas Banka secina, ka personu loks bez jebkāda maksājumu konta ir ierobežots un šādas situācijas galvenokārt saistītas ar individuāliem sociālekonomiskiem apstākļiem vai atsevišķām sociāli ievainojamām iedzīvotāju grupām.

Avots: Latvijas Bankas

Gads	Katru gadu atvērto patērētāju pamatkontu skaits	Katru gadu atteikto patērētāju pamatkontu skaits	Katra gada beigās kopējais maksājumu kontu skaits, miljoni
2021	169	22	2,95
2022	3 663	3	2,86
2023	809	6	2,74

Tabula Nr. 8.2.1. – Patērētāja pamatkonta pakalpojuma izmantošana Latvijā

8.2.6. PTAC sūdzības un iesniegumus pamatā saņem no fiziskajām personām – patērētājiem. NRA 2026 pārskata periodā PTAC saņēma 7 sūdzības un iesniegumus no fiziskajām personām, savukārt no juridiskajām personām netika saņemta neviena sūdzība vai iesniegums par jautājumiem, kas saistīti ar finanšu pieejamību.

8.2.7. PTAC ir sniedzis konsultācijas patērētājiem, kuru vajadzība radās tieši no kredītiestāžu pakalpojumu nepieejamības Latvijas reģionos. Pārsvarā šādas konsultācijas sniegtas saistībā ar klientu sākotnējām un atkārtotām identifikācijām (tostarp no vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar ierobežotas kustības traucējumiem, to pavadošajām/pilnvarotajām personām).

8.2.8. PB Global Findex dati norāda, ka 2024. gadā pamatkonta īpašumtiesību īpatsvars finanšu iestādēs ES dalībvalstīs kopumā ir augsts. Latvijā šis rādītājs sasniedza 95 %, pārsniedzot ES vidējo rādītāju (94 %), vienlaikus atpaliekot no vairākām Ziemeļvalstīm un Rietumeiropas valstīm, kur pamatkonta īpašumtiesību īpatsvars pārsniedz 98 % (skatīt Diagrammu Nr. 8.2.2.).

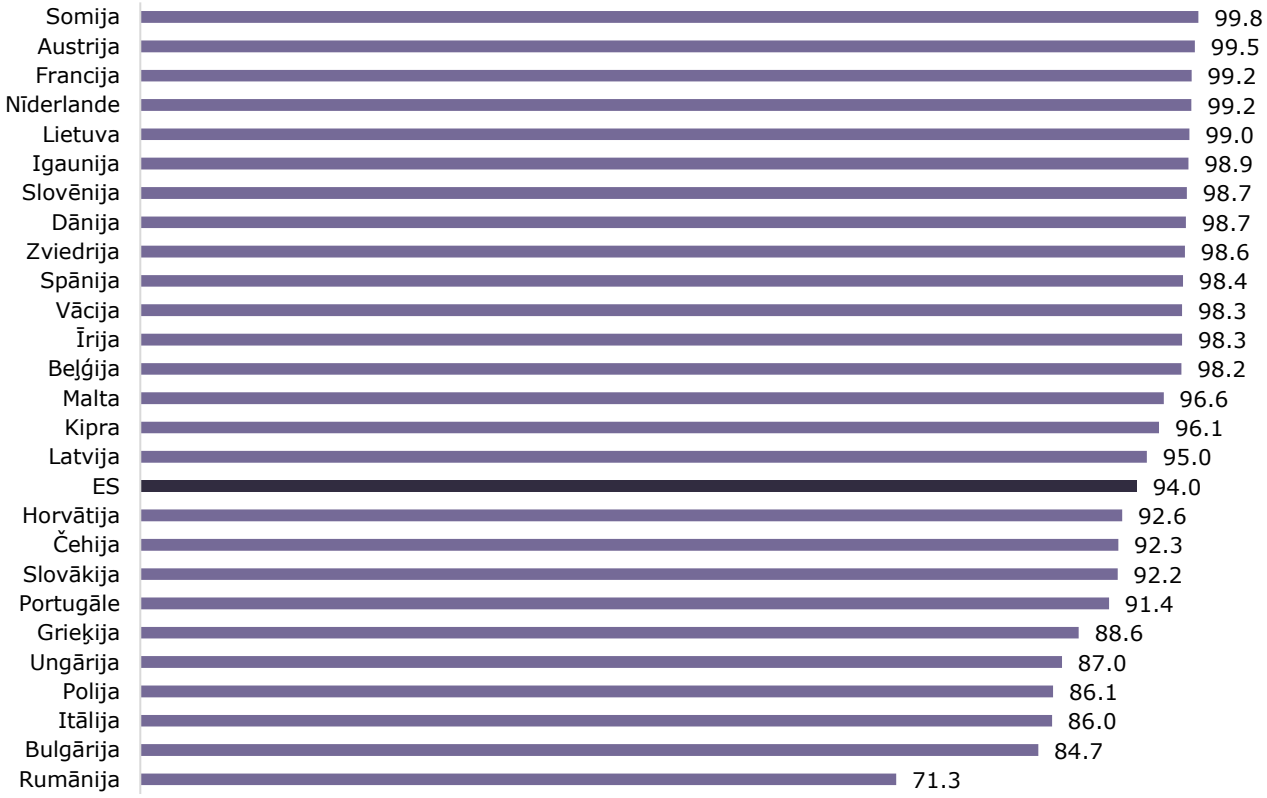

Diagramma Nr. 8.2.2. – Iedzīvotāju (no 15 gadu vecuma), kuriem ir pamatkonts finanšu iestādē, īpatsvars ES dalībvalstīs 2024. gadā, procenti[773]

8.2.9. Latvijas Banka 2024. gadā veica tematisko pārbaudi par finansiālās iekļaušanas nodrošināšanu un maksājumu kontu pieejamību, lai pārliecinātos, ka kredītiestāžu risku pārvaldīšanas pasākumi ir samērīgi un tiek nodrošināta finanšu pakalpojumu pieejamība. Pārbaudes ietvaros Latvijas Banka vērtēja tādus aspektus kā:

a) kontu atvēršanas un apkalpošanas izmaksu veidošanās;

b) darījuma attiecību neuzsākšanas un izbeigšanas kārtība un komunikācija ar klientiem;

c) zema riska klientu apkalpošanas kārtība.

8.2.10. Pārbaudes ietvaros netika konstatētas nesamērīgas prasības vai nepamatota izvairīšanās no sadarbības ar atsevišķām klientu riska grupām, kā arī nepamatotu lēmumu pieņemšana, uz ko norāda arī Latvijas Bankas pārbaudes ietvaros apkopotā statistika.

8.2.11. Tiesībsargs, izvērtējot normatīvā regulējuma piemērošanu praksē un Tiesībsarga biroja rīcībā esošo informāciju, secinājis, ka gadījumos, kad kredītiestādes atsaka pamatkonta atvēršanu vai pārtrauc darījuma attiecības, pamatojoties uz starptautisko un nacionālo sankciju prasībām vai

[773] World bank. *Share of adults with an account at a financial institution.* Pieejams: https://ourworldindata.org/grapher/account-at-financial-institution?tab=discrete-bar&yScale=log&time=latest&country=AUT~BEL~BGR~HRV~CYP~CZE~DNK~EST~LTU~LVA~FIN~FRA~DEU~GRC~HUN~IRL~ITA~LUX~MLT~NLD~POL~PRT~ROU~SVK~SVN~ESP~SWE&mapSelect=AUT~BEL~BGR~HRV~CYP~CZE~DNK~EST~LTU~LVA~FIN~FRA~DEU~GRC~HUN~IRL~ITA~LUX~MLT~NLD~POL~PRT~ROU~SVK~SVN~ESP~SWE&globe=1&globeRotation=52.36%2C12.3&globeZoom=3.29.

NILLTPFN normatīvo aktu prasībām, šāda rīcība kopumā atbilst spēkā esošajam regulējumam, tostarp Direktīvas 2014/92/ES prasībām.

8.2.12. Tiesībsargs aktīvi iesaistījies finanšu pakalpojumu piekļūstamības uzlabošanā. 2022. gadā tika veikts pētījums par banku pakalpojumu piekļūstamību, kas kalpoja par pamatu Finanšu nozares asociācijas 2023. gadā izstrādātajām Finanšu pakalpojumu piekļūstamības vadlīnijām. Savukārt 2024. gadā Tiesībsarga birojs veica aizgādņu aptauju par personu ar ierobežotu rīcībspēju pieeju kredītiestāžu pakalpojumiem, uz kuras pamata izstrādāti ieteikumi aizgādņiem, zvērinātiem advokātiem, tiesām, bāriņtiesām un kredītiestādēm par banku pakalpojumu nodrošināšanu personām ar ierobežotu rīcībspēju. Minētās iniciatīvas norāda, ka finanšu pieejamības izaicinājumi Latvijā primāri saistīti ar finanšu pakalpojumu piekļūstamību un praktisku izmantošanu noteiktām sabiedrības grupām, nevis ar sistēmiskiem normatīvā regulējuma nepilnībām.

VAS "Latvijas Pasts" finanšu pakalpojumi

8.2.13. VAS "Latvijas Pasts" finanšu pakalpojumi Latvijas finanšu pieejamības kontekstā ir būtiski, jo tie nodrošina alternatīvu piekļuves kanālu maksājumu un skaidras naudas pakalpojumiem personām, kurām kredītiestāžu pakalpojumi nav ērti pieejami vai praktiski izmantojami. VAS "Latvijas Pasts" piedāvā norēķinu sistēmas maksājumu kontu, maksājumu karti, rēķinu apmaksu un naudas pārvedumus, tostarp skaidras naudas pārvedumus. Pasta norēķinu sistēmas maksājumu kontu iespējams atvērt klientu centrā vai pasta nodaļā, uzrādot pasi vai personas apliecību, savukārt naudas pārvedumu veikšanai maksājumu konts nav nepieciešams.[774]

8.2.14. NRA 2026 pārskata periodā uzņēmums nodrošināja plašu klātienes pakalpojumu tīklu ar 150 klientu apkalpošanas vietām visā Latvijā, tādējādi veicinot finanšu pakalpojumu reģionālo pieejamību.[775]

8.2.15. Pārrobežu finanšu pakalpojumu statistika norāda, ka izejošās naudas plūsmas visā NRA 2026 pārskata periodā konsekventi pārsniedz ienākošās naudas plūsmas (skatīt diagrammu Nr. 8.2.3.). 2024. gadā novērojams abu plūsmu samazinājums salīdzinājumā ar 2023. gadu – ienākošās naudas plūsmas samazinājās par aptuveni 8 %, savukārt izejošās naudas plūsmas – par aptuveni 9 %. Vienlaikus 2025. gadā vērojama situācijas stabilizēšanās, ienākošajai naudas plūsmai pieaugot līdz 6,78 miljoniem EUR, bet izejošajai naudas plūsmai saglabājoties salīdzinoši stabilā līmenī – 7,91 miljoni EUR. Šī tendence norāda, ka VAS "Latvijas Pasts" finanšu pakalpojumi turpina pildīt nozīmīgu finanšu pieejamības funkciju, kopējās plūsmas izmaiņas var būt saistītas ar finanšu pakalpojumu digitalizāciju.

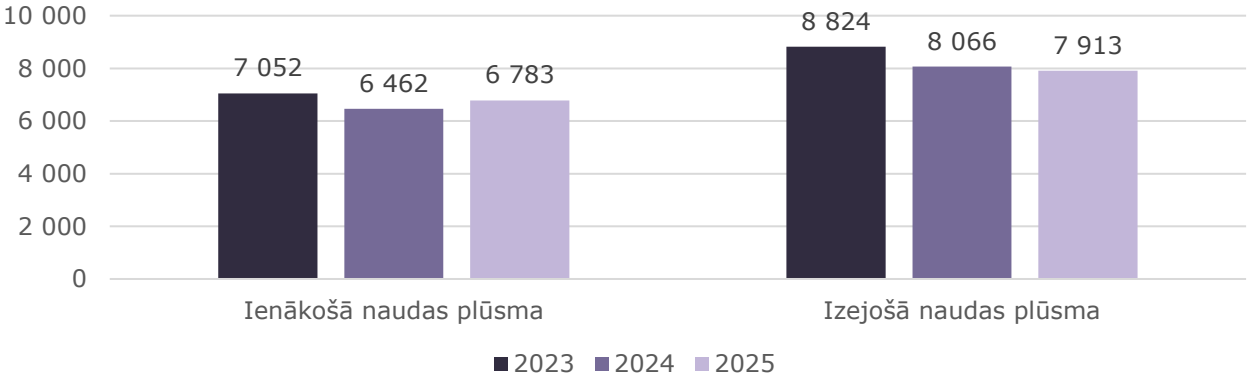

Diagramma Nr. 8.2.3. – VAS "Latvijas Pasta" pārrobežu pārvedumu plūsmas Latvijā 2023.-2025. gadā, tūkstoši EUR

8.2.16. No finanšu pieejamības viedokļa VAS "Latvijas Pasts" pakalpojumiem ir īpaša nozīme 3 klientu segmentos. Pirmkārt, reģionu un lauku teritoriju iedzīvotājiem, kuriem kredītiestāžu filiāļu pieejamība ir ierobežota. Otrkārt, senioriem, personas ar zemāku digitālo pratību vai personas ar funkcionāliem ierobežojumiem, kurām kredītiestāžu pakalpojumi var nebūt praktiski izmantojami.

[774] Latvijas Pasta finanšu pakalpojumi. Pieejams: https://pasts.lv/finansu-pakalpojumi.
[775] VAS "Latvijas Pasts". *Gada pārskats par 2024. gadu*. Pieejams: https://pasts.lv/mes/parskati-un-statistika/finansu-informacija#parskati

Treškārt, klientiem, kuriem nepieciešami vienkārši maksājumu, rēķinu apmaksas vai skaidras naudas pārvedumu pakalpojumi.

8.2.17. Kopš 2023. gada VAS "Latvijas Pasts" klientiem ir pieejamas VISA maksājumu kartes norēķiniem, un maksājumu kartei var pieteikties fiziska persona, kurai ir mobilais tālrunis. 2025. gadā papildus ieviesta iespēja pie pastnieka norēķināties ar maksājumu karti, kā arī uzlabota "*Latvijas Pasts Pay*" lietotnes funkcionalitāte, tostarp rēķinu apmaksai.[776]

8.2.18. VAS "Latvijas Pasts" norēķinu sistēmas maksājumu konts un maksājumu karte pēc būtības var tikt vērtēti kā finanšu pieejamības produkti ar regulētu piekļuvi un klienta identifikāciju, savukārt skaidras naudas pārvedumi un pārrobežu pārvedumi rada augstāku ievainojamību. Latvijas Banka jau 2019. gadā izsniedza VAS "Latvijas Pasts" licenci MI darbībai, kas ļauj sniegt licencē noteiktos maksājumu pakalpojumus, tostarp naudas iemaksu vai izmaksu no maksājumu konta, maksājumu veikšanu un pieņemšanu, kā arī bezkonta naudas pārvedumus.[777] Stabilais pakalpojumu pieprasījums norāda uz nepieciešamību saglabāt alternatīvus finanšu pakalpojumu sniegšanas kanālus, īpaši reģionos un sociāli ievainojamām iedzīvotāju grupām.

8.2.19. VAS "Latvijas Pasts" produktiem ir vairāki kopīgi riska mazināšanas elementi: noteikti darījumu limiti, klienta identifikācija, konta atvēršanas ierobežojumi, darījumu uzraudzība un pastiprināta uzmanība pārrobežu darījumiem. VAS "Latvijas Pasts" norēķinu sistēmas maksājumu kontam, maksājumu kartei un rēķinu apmaksas pakalpojumam nav anonīmas izmantošanas iespējas, savukārt naudas pārvedumu pakalpojumos risku paaugstinošs faktors ir skaidras naudas izmantošana, klātienes pakalpojumu sniegšana un iespēja veikt darījumus bez maksājumu konta izmantošanas.

8.2.20. Svarīgākā VAS "Latvijas Pasts" finanšu pakalpojumu ievainojamība ir saistīta ar skaidras naudas un pārrobežu darījumu elementu. Pārrobežu naudas pārvedumus VAS "Latvijas Pasts" nodrošina kā citas MI aģents. Skaidras naudas pārvedumi var tikt izmantoti darījumu strukturēšanai, trešo personu izmantošanai, patiesā līdzekļu nosūtītāja vai saņēmēja slēpšanai, kā arī darījumu limitu apiešanai. Pārrobežu darījumos papildus jāvērtē nosūtītājvalsts un saņēmējvalsts NILLTPF riski, sankciju ekspozīcija, augstāka riska jurisdikcijas, kā arī darījumu ekonomiskais pamatojums.

8.2.21. VAS "Latvijas Pasts" dati norāda, ka maksājumu pakalpojumu sniedzēja pārvedumu ienākošo un izejošo plūsmu apjoms NRA 2026 pārskata periodā pakāpeniski samazinājās (skatīt diagrammu Nr. 8.2.4.), kas var norādīt gan uz finanšu pakalpojumu digitalizācijas tendencēm, gan uz alternatīvu pārrobežu maksājumu risinājumu plašāku izmantošanu (ārpus Latvijas Pasta redzes loka). Maksājumu pakalpojumu sniedzēja pārvedumu ģeogrāfiskā struktūra norāda, ka ienākošajās naudas plūsmās dominē ASV, Vācija, Apvienotā Karaliste, Īrija un Latvija, savukārt izejošajās naudas plūsmās nozīmīgākās valstis ir Ukraina, Gruzija, Lietuva, Moldova un Turcija. Tādēļ skaidras naudas un maksājumu pakalpojumu sniedzēja pārvedumi, t. sk. tie, ko VAS "Latvijas Pasts" nodrošina kā citas MI aģents, NRA 2026 kontekstā vērtējami kā finanšu pieejamības produkti ar paaugstinātu NILLTPF ievainojamību salīdzinājumā ar VAS "Latvijas Pasts" norēķinu sistēmas maksājumu kontu, maksājumu karti vai rēķinu apmaksas pakalpojumiem, kuru izmantošanai ir augstāks klienta identifikācijas un darījumu izsekojamības līmenis.

[776] Latvijas Pasta maksājum karte. Pieejams: https://pasts.lv/pakalpojumi/finansu-pakalpojumi/maksajumu-karte.
[777] FKTK izsniedz VAS "Latvijas Pasts" licenci maksājumu iestādes darbībai. Pieejams: https://www.bank.lv/par-mums/kontakti/latvijas-bankas-biblioteka?id=15682&ident=0.

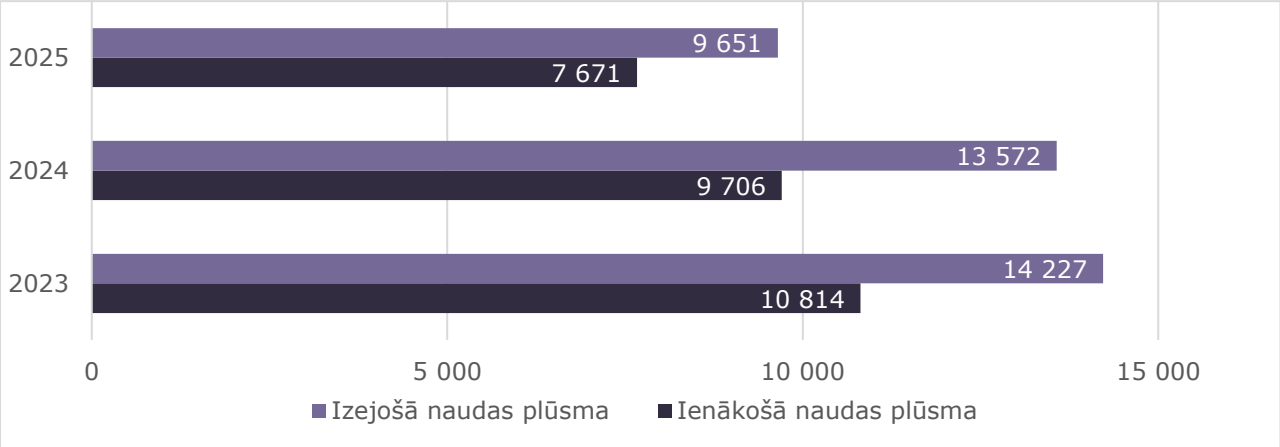

Diagramma Nr. 8.2.4. – Maksājumu pakalpojumu sniedzēja pārvedumu plūsmas Latvijā 2023.-2025. gadā, tūkstoši EUR

8.2.22. Kopumā VAS "Latvijas Pasts" finanšu pieejamības produktu riska novērtējums norāda, ka dažādiem pakalpojumiem raksturīgs atšķirīgs NILLTPF riska līmenis, ko galvenokārt nosaka produkta funkcionalitāte, skaidras naudas izmantošanas īpatsvars, pārrobežu darījumi, klienta identifikācijas un darījumu uzraudzības mehānismi. (skatīt tabulu Nr. 8.2.5.).

Finanšu pieejamības produkts	Riska novērtējums
Pasta norēķinu sistēmas konts	Riska novērtējumā vērtē Pasts norēķinu sistēmas kontu izmantošanas intensitāti, kopējo ienākošo darījumu apjomu.
Pasta norēķinu sistēmas kontu bezskaidras naudas darījumi	NRA 2026 pārskata periodā vairāk nekā 95% kredīta apgrozījuma veidoja bezskaidras naudas darījumi, kuru raksturīgākie avoti ir zema riska ieskaitījumi (valsts pensijas, pabalsti un arī algu maksājumi).
Pasta norēķinu sistēmas kontu skaidras naudas darījumi	Mainīgs ienākošo skaidras naudas darījumu apjoms, tomēr tā īpatsvars joprojām saglabājas mazs.
Karšu darījumi (debetkartes, t. sk. virtuālās)	Karšu darījumu apgrozījums NRA 2026 pārskata periodā ir pieaudzis. NILL risks ir ierobežots, jo nav anonīmas vai priekšapmaksas kartes, tomēr pastāv krāpšanas riski.
Gadījuma rakstura darījumi (vienreizēji vai neregulāri darījumi)	Gadījuma darījumu apjoms NRA 2026 pārskata periodā ir neliels, tomēr jāstiprina uzraudzības kapacitāte, jo šie darījumi var tikt izmantoti, lai slēptu naudas izcelsmi, it īpaši, ja darījumi ir sarežģīti, pārrobežu un anonīmi.
Maksājumu pakalpojumu sniedzēja izejošo maksājumu darījumi (kā citas maksājumu iestādes aģents)	Potenciāli var izmantot ārvalstu predikatīvos noziedzīgos nodarījumos iegūtu līdzekļu legalizācijai, "pelēkās ekonomikas" saņemto skaidras naudas līdzekļu legalizāciju, kas varētu būt iegūti no nedeklarētas nodarbinātības vai citām darbībām. Šo produktu izmanto arī investīciju krāpšanu, romantisko krāpšanu veikšanai. Tāpat ir novēroti darījumi, kuros izmantoti "naudas mūļi".
Maksājumu pakalpojumu sniedzēja ienākošo maksājumu darījumi (kā citas maksājumu iestādes aģents)	Potenciāli var izmantot ārvalstu predikatīvos noziedzīgos nodarījumos iegūtu līdzekļu legalizācijai, "pelēkās ekonomikas" saņemto skaidras naudas līdzekļu legalizācijai, kas varētu būt iegūti no nedeklarētas nodarbinātības vai citām darbībām. Šo produktu izmanto arī investīciju krāpšanu, romantisko krāpšanu veikšanai. Tāpat ir novēroti darījumi, kuros izmantoti "naudas mūļi".

Tabula Nr. 8.2.5. – VAS "Latvijas pasts" finanšu pieejamības produktu riska novērtējuma apkopojums par 2025. gada 6 mēnešiem

AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" finanšu pakalpojumi

8.2.23. ALTUM ir Latvijas valstij piederoša kapitālsabiedrība, kas ar atbalsta finanšu instrumentiem – aizdevumiem, garantijām un ieguldījumiem iespējkapitāla fondos – nodrošina finanšu resursu pieejamību uzņēmumiem un mājsaimniecībām, jomās, kuras valsts izvirzījusi kā atbalstāmas un svarīgas, tādejādi veicinot tautsaimniecības attīstību un sekmējot privātā kapitāla un finanšu resursu mobilizēšanu. Programmu īstenošanai tiek izmantots Latvijas, ES fondu publiskais finansējums un ALTUM piesaistītais finansējums no starptautiskajām finanšu institūcijām un kapitāla tirgiem.

8.2.24. ALTUM finanšu instrumenti Latvijas finanšu pieejamības kontekstā ir vērtējami kā būtiska valsts atbalsta infrastruktūra, kas papildina privātā finanšu tirgus piedāvājumu tajās jomās, kur tirgus finansējums nav pieejams pietiekamā apjomā vai ar klienta vajadzībām samērīgiem nosacījumiem. ALTUM 2024. gada korporatīvās pārvaldības ziņojumā norādīts, ka 2024. gadā ir izpildīts stratēģijā noteiktais galvenais nefinanšu mērķis — atbalstīt un veicināt finanšu pieejamību uzņēmējdarbībā un sekmēt tautsaimniecības attīstību.[778]

8.2.25. No finanšu pieejamības produktu perspektīvas ALTUM instrumenti aptver vairākas mērķa grupas:

a) fiziskās personas un mājsaimniecības, kurām nepieciešams atbalsts mājokļa iegādei vai energoefektivitātes uzlabošanai;

b) studentus;

c) jaunos uzņēmējus un pašnodarbinātās personas;

d) mikro, mazos un vidējos uzņēmumus;

e) lauku un reģionālos uzņēmumus;

f) sociālos uzņēmumus; kā arī uzņēmumus, kuri īsteno zaļās pārejas, energoefektivitātes vai inovāciju projektus.

8.2.26. Atbilstoši PB FIRM metodoloģijas finanšu pieejamības produkta definīcijai, ALTUM instrumenti primāri kvalificējas pēc pieejamības funkcijas, jo tie mazina tirgus nepilnības un nodrošina finansējuma pieejamību klientiem, kuriem privātā sektora finansējums var būt ierobežots. Vienlaikus tas automātiski nenozīmē, ka visiem ALTUM instrumentiem ir zems NILLTPF risks — katrs instruments jāvērtē pēc klienta loka, produkta mērķa, finansējuma plūsmas, juridisko personu iesaistes, PLG struktūras, sankciju ekspozīcijas un līdzekļu izmantošanas kontroles. (skatīt tabulu Nr. 8.2.6.).

Finanšu pieejamības produkts (programma)	**Riska novērtējums**
"Studiju un studējošo kreditēšana"	**Zems.** • līdzekļi tiek **tieši pārskaitīti augstskolai**, nevis studentam jeb nav brīvas naudas plūsmas; • mērķis stingri definēts: **studiju maksa vai ikdienas izdevumi studiju laikā**; • mērķa grupa: **fiziskas personas (lielākoties jauni cilvēki ar 1 ienākumu avotu)**; • papildus kontrole: **kredītiestādes novērtējums**, jo bankas administrē kreditēšanu un ALTUM sniedz garantiju.
"Mājokļu garantija ģimenēm ar bērniem", "Mājokļu garantija jaunajiem speciālistiem" un	**Zems.** • ALTUM neizmaksā naudu klientam jeb garantija tiek piešķirta **kredītiestādei**, nevis privātpersonai; • kredītiestādes veic **pilnu klienta izpētes/NILL pārbaudi**; • nav brīvas finanšu plūsmas jeb nav naudas novirzīšanas riska;

[778] AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" paziņojums par korporatīvo pārvaldību, kas noslēdzās 2024.gada 31.deembrī. Pieejams: https://www.altum.lv/wp-content/uploads/2025/04/Altum_Korporativas-Parvaldibas-Zinojums_2024.pdf.

"Mājokļu garantija NBS karavīriem"	• ALTUM garantija samazina klienta pirmo iemaksu, bet neveido papildu finanšu resursus.
"Balsts"[779]	**Zems.** • grants līdz 30% pirmās iemaksas segšanai; • mērķa grupa – ģimenes ar bērniem; • līdzekļi nonāk kredītiestādē, nevis klienta kontā; • nav brīvas naudas plūsmas; • nozīmīga kontrole ar kredītiestāžu kreditēšanas procesa starpniecību.

Tabula Nr. 8.2.6. – ALTUM finanšu pieejamības produktu riska novērtējuma apkopojums

8.2.27. Uz ALTUM finanšu instrumentu nozīmi norāda arī to apjoms. ALTUM dati norāda, ka kopējais ieguldījums tautsaimniecībā pēc izsniegtajiem apjomiem turpināja pieaugt, sasniedzot 1 405 miljonus EUR 2025. gadā, salīdzinot ar 978 miljoniem EUR 2024. gadā un 946 miljoniem EUR 2023. gadā. Vienlaikus pieauga arī garantiju portfelis, kas no 524 miljoniem EUR 2024. gada beigās palielinājās līdz 628 miljoniem EUR 2025. gada beigās. Garantiju portfeļa pieaugumu galvenokārt veicināja privātpersonām pieejamās atbalsta programmas, tostarp mājokļu garantijas ģimenēm, NBS karavīriem un jaunajiem speciālistiem, kā arī garantijas daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošanai.[780]

Risku mazinošu pasākumu ietekme

8.2.28. NRA 2023 ietvaros Latvijā tika izstrādāta stratēģija "samērīgu NILLTPFN prasību praktiskai piemērošanai godprātīgiem klientiem, lai novērstu pārmērīgu izvairīšanos no risku uzņemšanās"[781] (*de-risking*), kuras mērķis bija mazināt nepamatotu klientu kategoriju izslēgšanu no finanšu sistēmas, vienlaikus nodrošinot efektīvu NILLTPF un sankciju risku pārvaldību. Stratēģijas ietvaros tika paredzēti pasākumi normatīvā regulējuma pilnveidošanai, uzraudzības prakses attīstībai, finanšu sektora un kompetento iestāžu sadarbības stiprināšanai, kā arī riskos balstītas pieejas veicināšanai klientu apkalpošanā. Pārskata periodā stratēģijā paredzētie pasākumi tika īstenoti.

8.2.29. Latvijas Banka 2024. gadā veica tematisko pārbaudi par finansiālās iekļaušanas nodrošināšanu un maksājumu kontu pieejamību, izvērtējot kredītiestāžu kontu atvēršanas un apkalpošanas izmaksas, darījuma attiecību neuzsākšanas un izbeigšanas praksi, kā arī zema riska klientu apkalpošanas kārtību. Pārbaudes rezultātā netika konstatēta sistemātiska izvairīšanās no noteiktu klientu grupu apkalpošanas vai visaptveroša nesamērīgu prasību piemērošana. (skatīt tabulas Nr. 8.2.7. un 8.2.8.).

Gads	Fiziskās personas		Juridiskās personas		Kopā	
	Nodibinātas darījuma attiecības	Atteiktas darījuma attiecības	Nodibinātas darījuma attiecības	Atteiktas darījuma attiecības	Nodibinātas darījuma attiecības	Atteiktas darījuma attiecības
2021	99 %	1 %	93 %	7 %	98 %	2 %
2022	99 %	1 %	92 %	8 %	98 %	2 %
2023	99 %	1 %	94 %	6 %	98 %	2 %

Tabula Nr. 8.2.7. – Nodibinātas un atteiktas darījuma attiecības

Gads	Fiziskās personas		Juridiskās personas		Kopā	
	NILLTPF un sankciju risku dēļ izbeigtas darījuma attiecības	Izbeigtas darījuma attiecības – citi iemesli	NILLTPF un sankciju risku dēļ izbeigtas darījuma attiecības	Izbeigtas darījuma attiecības – citi iemesli	NILLTPF un sankciju risku dēļ izbeigtas darījuma attiecības	Izbeigtas darījuma attiecības – citi iemesli
2021	1 %	98 %	11 %	89 %	3 %	97 %
2022	4 %	96 %	14 %	86 %	5 %	95 %

[779] Balsts subsīdija ir vienreizējs valsts atbalsts daudzbērnu ģimenēm vai ģimenēm, kurās aug bērns ar invaliditāti, bankas aizdevuma pirmās iemaksas samazināšanai mājokļa iegādei vai būvniecībai ar mērķi saīsināt pirmās iemaksas uzkrāšanai nepieciešamo laiku vai segt to pilnībā mājokļa iegādei ar hipotekārā kredīta palīdzību.
[780] AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" finanšu informācija. Pieejams: https://www.altum.lv/investoriem/finansu-informacija/.
[781] Finanšu ministrija. Stratēģija "samērīgu NILLTPFN prasību praktiskai piemērošanai godprātīgiem klientiem, lai novērstu pārmērīgu izvairīšanos no risku uzņemšanās". Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/media/16956/download?attachment.

2023	2 %	98 %	13 %	87 %	3 %	97 %

Tabula Nr. 8.2.8. – Darījuma attiecību izbeigšana

8.2.30. Atbilstoši Latvijas Bankas rīcībā esošajai informācijai:

Tipiskākie darījuma attiecību atteikuma iemesli NILLTPF un sankciju risku dēļ ir:	**Tipiskākie darījuma attiecību izbeigšanas iemesli NILLTPF un sankciju risku dēļ ir:**
a) neskaidra līdzekļu izcelsme; b) klients nav iesniedzis visus nepieciešamos dokumentus; c) klienta riska profils neatbilst kredītiestādes riska apetītei; d) par klientu, klienta patieso labuma guvēju vai darījuma partneri ir pieejama negatīva rakstura informācija; e) klients plāno darījumus ar augsta riska valstīm.	a) klients veic aizdomīgus/netipiskus darījumus; b) ir aizdomas par klienta iesaisti NILL darbībās; c) klienta nepietiekama saikne ar Latviju; d) klientam, klienta patiesajam labuma guvējam vai veiktajiem darījumiem piemīt paaugstināti sankciju riski; e) klienta riska profils neatbilst kredītiestādes riska apetītei; f) klients nav iesniedzis visus nepieciešamos dokumentus; g) klients nesniedz informāciju anketas "Zini savu klientu" atjauninašanai.

8.2.31. Vienlaikus atsevišķas situācijas norāda uz trūkumiem prasību praktiskā piemērošanā, kad kredītiestādes, iespējams, varēja piemērot samērīgākus pasākumus klientu riska pārvaldībai, piemēram, attiecībā uz prasību par izteiktu saikni ar Latviju juridiskajām personām, nevērtējot pēc būtības iemeslus konta atvēršanai kredītiestādē. Papildus pārbaudes ietvaros secināts, ka efektīvas finansiālās iekļaušanas nodrošināšanai pasākumi veicami ne tikai NILLTPFN prasību samērīgas piemērošanas stiprināšanā, bet arī citās jomās, piemēram, komunikācijas ar klientiem veicināšanā un pārskatāmas cenu politikas piemērošanā.

8.2.32. FNA norāda, ka 2023.–2025. gadā Latvijā nav identificējamas sistemātiskas *de-risking* pazīmes tādā izpratnē, ka kredītiestādes vispārīgi izslēgtu noteiktas klientu kategorijas vai pārtrauktu darījuma attiecības gadījumos, kad individuālais risks būtu pārvaldāms ar samērīgiem kontroles pasākumiem. Vienlaikus tiek uzsvērts, ka dažādām kredītiestādēm var būt atšķirīga riska apetīte un specializācija, tādēļ atsevišķi klienti var izvēlēties vai tiem var būt piemērotāka konkrēta finanšu iestāde, kas pati par sevi nav uzskatāma par *de-risking* praksi.

8.2.33. Kredītiestādes klientu apkalpošanā piemēro individuālu un riskos balstītu pieeju. Paaugstināta riska gadījumos ne vienmēr tiek pieņemts lēmums par darījuma attiecību pārtraukšanu vai neuzsākšanu, bet praksē tiek izmantoti arī mazāk ierobežojoši risinājumi, piemēram, darījumu limiti, noteiktu produktu vai ģeogrāfiju ierobežošana, pakalpojumu klāsta ierobežošana vai pastiprināta darījumu uzraudzība. Aptuveni 90 % kontu tiek atvērti vienas dienas laikā, savukārt ilgāki termiņi galvenokārt saistīti ar nepieciešamību iegūt papildu informāciju par klientu vai īpašumtiesību struktūru.

8.2.34. NRA 2026 pārskata periodā netika identificēti būtiski praktiski izaicinājumi finanšu pakalpojumu nodrošināšanā Ukrainas civiliedzīvotājiem ar pagaidu aizsardzību. Vienlaikus finanšu sektors norāda, ka digitālo finanšu pakalpojumu attīstība ir uzlabojusi finanšu pieejamību, tomēr saglabājas nepieciešamība nodrošināt alternatīvus klātienes pakalpojumus senioriem, personām ar zemāku digitālo pratību un personām ar funkcionāliem traucējumiem. Attālināta konta atvēršana kopumā vērtējama kā finanšu pieejamību veicinošs risinājums, ja to papildina atbilstoši NILLTPF, sankciju un krāpšanas risku kontroles pasākumi.

8.2.35. Kopumā NRA 2026 pārskata periodā secināms, ka pamatojoties uz NRA 2023 secinājumiem izstrādātās stratēģijas īstenošana ir veicinājusi riskos balstītas pieejas nostiprināšanos finanšu sektorā un nav identificējama sistemātiska vai visaptveroša klientu kategoriju nepamatota izslēgšana no finanšu sistēmas. Stratēģijas ietvaros īstenoti būtiski normatīvie, uzraudzības un sadarbības pasākumi, tādēļ turpmāk *de-risking* jomā identificēto atsevišķo jautājumu risināšana primāri īstenojama iesaistīto pušu dialoga ceļā starp uzraugošo iestādi, politikas veidotājiem un finanšu sektora dalībniekiem, regulāri izvērtējot praktisko situāciju un nepieciešamības gadījumā pilnveidojot uzraudzības praksi.

9. RISKU MAZINOŠO PASĀKUMU PRIEKŠLIKUMI

9.1.1. NILLTPF risku apzināšana, novērtēšana un izpratne ir būtiska efektīvas NILLTPFN sistēmas veidošanā un attīstībā. Valsts līmenī to var panākt ar pārdomātu politisko lēmumu pieņemšanu un iedzīvināšanu attiecīgajās jomās, bet privātajā sektorā tas tiek nodrošināts, ieviešot un īstenojot atbilstošas iekšējās kontroles procedūras.

9.1.2. Riski definēti no 2 skatupunktiem – atbilstoši NRA identificētajiem riskiem un NILLTPFN sistēmas vājajiem punktiem, kā arī, vērtējot riskus, kas izriet, ja šobrīd eksistējošie NILLTPFN jomas pasākumi un NRA 2026 pārskata periodā veiktā attīstība NILLTPFN jomā tiktu pārtraukta vai mazināta. Attiecīgi daļai no definētajiem riskiem šobrīd piemīt tikai teorētisks raksturs attiecībā uz to iespējamo realizāciju nākamajā pārskata periodā.

9.1.3. Lai veicinātu efektīvu un skaidru procesa virzību, risku mazinošo pasākumu priekšlikumi strukturēti atbilstoši FATF standartos nostiprinātajiem 11 NILLTPFN sistēmas efektivitātes rādītājiem, kas atbilst arī līdzšinējai praksei Latvijas NILLTPFN politikas plānošanas jomā. Papildus noteikts arī 12. rīcības virziens, kurā aplūkoti risku mazinošie pasākumi, kas saistīti ar sankciju pārkāpšanas novēršanu. Lai finanšu un nefinanšu sektoram kopīgos riskus un nepieciešamos risku mazinošos pasākumus nedublētu (3. un 4. rīcības virziens), pārklāšanās gadījumā risks aprakstīts tajā rīcības virzienā, kurā riska līmenis novērtēts kā augstāks.

9.1.4. Jāuzsver, ka MONEYVAL 6. kārtas novērtējumā Latvija ir sasniegusi būtisku vai augstu efektivitāti attiecībā uz teju visiem NILLTPFN rīcības virzieniem. Risku mazinošo pasākumu priekšlikumi cita starpā ietver arī rekomendācijas, kuras Latvijai tika izteiktas novērtējuma ietvaros.

9.1.5. Riska līmenis vērtēts atbilstoši 2 kritērijiem - riska iestāšanās iespējamība un apdraudējuma līmenis. Riska iestāšanās iespējamība un apdraudējuma līmenis noteikts atbilstoši PB metodoloģijas principiem. Atbilstoši veiktajam riska līmeņa vērtējumam, riski katrā apakšnodaļā sarindoti dilstošā secībā, sākot ar augstāka līmeņa riskiem un noslēdzot ar zemāka līmeņa riskiem. Vienlaikus katru no apakšnodaļām būtiski skatīt kontekstā arī ar attiecīgo sadaļu NRA 2026, jo atsevišķiem virzieniem (kā tas ir, piemēram, attiecībā uz nacionālo TF risku) kopējais riska līmenis ir novērtēts kā zems.

1. rīcības virziens - riski, politika un koordinācija

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
1.1. Attiecībā uz atsevišķiem sektoriem NILLTPFN sistēmas statistikas datu apkopošanas process nav efektīvs un nenodrošinu pilnvērtīgus un aktuālus datus, lai īstenotu riskos balstītu NILLTPFN sistēmas darbību. Pieejamie uzraudzības un kontroles resursi netiek izmantoti efektīvi. *Vidējs– iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji zems*	1.1.1. Definēt nepieciešamo statistikas kopumu un nodrošināt šīs informācijas apkopošanu gan finanšu, gan nefinanšu sektoram ar mērķi pilnvērtīgi noteikt nacionālos un ar konkrētiem sektoriem saistītos riskus. 1.1.2. Nodrošināt tā statistikas kopuma apkopošanu, kas noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1640[782] 9. pantā.
1.2. NILLTPFN sistēmas iestāžu prioritātes un darbība nav savstarpēji koordinēti, resursi netiek izmantoti efektīvi. *Vidējs – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	1.2.1. Izstrādāt Nacionālo NILLTPFN pasākumu plānu 2027. – 2029. gadam. Nodrošināt savstarpēju secīgumu NRA, risku mazinošo pasākumu izstrādei un tam sekojošam NILLTPFN pasākuma plānam nākamajam periodam.
1.3. NILLTPFN sistēmas iestādes nav informētas vai dažādi interpretē NRA 2026 secinājumus un identificētos riskus.	1.3.1. Atbilstoši NRA 2026 secinājumiem organizēt izglītojošus pasākumus NILLTPFN sistēmas iestādēm par tām specifiskiem NILLTPF riskiem. Nodrošināt šīs informācijas pieejamību.

[782] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1640 (2024. gada 31. maijs) par mehānismiem, kas dalībvalstīm jāievieš, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvu (ES) 2019/1937 un groza un atceļ Direktīvu (ES) 2015/849. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1640/oj

Vidējs – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidēji augsts	
1.4. Sabiedrības izpratnes līmenis par NILLTPF un citiem finanšu noziegumiem ir nepietiekošs, atsevišķos jautājumos ir augsta ievainojamība un tolerance pret noziedzību. *Vidējs – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidējs.*	1.4.1. Veikt regulārus sabiedriskās domas pētījumus, lai sekotu aktualitātēm attiecībā uz NILLTPF, kā arī savlaicīgi identificētu pieaugošu apdraudējumu. 1.4.2. Veicināt izpratni sabiedrībā par NILLTPFN nepieciešamību un nozīmi, kā arī sabiedrības spēju atpazīt NILLTPF un citus finanšu noziegumus.
1.5. Ņemot vērā valsts NILL riska profila pārmaiņas un jauno tehnoloģiju attīstību, FID izstrādātie tipoloģiju un riska indikatoru materiāli zaudē savu aktualitāti, NILL netiek identificēts. *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji zems.*	1.5.1. Atjaunot FID izstrādātos materiālus priekš konkrētiem sektoriem, kā arī attiecībā uz konkrētiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem atbilstoši NRA 2026 identificētajām ievainojamībām un nacionālajam apdraudējumam.
1.6. NILLTPFN sistēmas iestādes nav informētas par jauniem NILLTPF riskiem, kas izriet no inovatīvu tehnoloģiju ieviešanas, kā arī ārēju nacionāla vai starptautiska līmeņa faktoru ietekmes uz NILLTPFN jomu. Novēršanas darbības ir novēlotas. *Vidējs – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidējs.*	1.6.1. Turpināt regulāri izstrādāt jauno tehnoloģiju (t. sk. potenciālo draudu (*emerging threats*) un ar tām saistīto NILLTPF risku novērtējumu, pastiprinātu uzmanību pievēršot mākslīgā intelekta radītajam apdraudējumam. 1.6.2. Pēc nepieciešamības izstrādāt stratēģiskās analīzes pētījumus attiecībā uz nacionāla vai starptautiska līmeņa notikuma ietekmi uz NILLTPFN jomu.
1.7. Samazinās iekšzemes sadarbības mehānismu izmantošana un to efektivitāte gan privātā-publiskā, gan publiskā-publiskā sadarbības formātā. *Vidēji zems – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidēji zems.*	1.7.1. Veicināt inovatīvu sadarbības mehānismu izmantošanu FID, TAI un UKI sadarbībā gan finanšu izlūkošanas, gan izmeklēšanas stadijās. 1.7.2. FID turpināt sniegt atbalstu UKI un Novēršanas likuma subjektiem, lai pilnveidotu to ziņošanas rādītājus (it īpaši nefinanšu sektoram) un sniegto ziņojumu kvalitāti.

2. rīcības virziens - starptautiskā sadarbība

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
2.1. Daļa no TAI izmeklētājiem neizmanto pieejamos starptautiskās sadarbības kanālus vai izmanto tos neefektīvi. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	2.1.1. Izvērtēt nepieciešamību izstrādāt visaptverošas vadlīnijas (vai papildināt kādu no esošajiem vadlīniju dokumentiem) par pieejamajiem starptautiskās sadarbības kanāliem un to izmantošanas specifiku. 2.1.2. Izvērtēt iespējas informācijas ieguvei un tās tālākās izmantošanas iespējām no krimināltiesiskās starptautiskās sadarbības atšķirīgā veidā, atbilstoši FATF 40. rekomendācijas nosacījumiem.
2.2. Nenotiek pietiekoši aktīva starptautiskā sadarbība ar valstīm, kuru finanšu un nefinanšu sektora pakalpojumus plaši izmanto Latvijas fiziskās un juridiskās personas. *Vidēji augsts – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	2.2.1. Turpināt un veicināt UKI starptautisko sadarbību gan Baltijas, gan ES līmenī (t. sk. pieredzes, viedokļu un priekšlikumu apmaiņa darba grupās u. c. formātos). 2.2.2. Turpināt attīstīt FID un TAI starptautisko sadarbību ar NILLTPFN sistēmas iestādēm ārvalstīs, t. sk. stratēģisku un taktisku projektu ietvaros, ar mērķi izzināt, izprast un izvērtēt iespējamus kopīgus pasākumus pret pārnacionāliem NILLTPF riskiem.
2.3. Kompetentās iestādes nespēj efektīvi pārvaldīt ienākošos un izejošos starptautiskās sadarbības lūgumus.	2.3.1. Nodrošināt Starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības lūgumu informācijas sistēmas atbilstību FATF 37. un 38. rekomendācijai.

Vidēji zems – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidēji zems	2.3.2. Izstrādāt skaidrus kritērijus prioritāšu noteikšanai attiecībā uz ienākošiem vai izejošiem starptautiskās sadarbības lūgumiem, tostarp TPL un izdošanas lūgumiem.

3. rīcības virziens – finanšu sektors

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
3.1. Nepietiekama risku pārvaldības KAPS sektorā, nereģistrētu pakalpojumu sniegšanas izplatība un kavēta informācijas ieguve NILLTPFN sistēmas iestādēm. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	3.1.1. Stiprināt sadarbību starp Latvijas Banku, FID, TAI un citām kompetentajām iestādēm nereģistrētu pakalpojumu sniedzēju identificēšanai. 3.1.2. Turpināt uz riskiem balstītu KAPS sektora uzraudzību, nodrošinot KAPS sektora dalībniekiem individuālus riskiem pielāgotus uzraudzības pasākumus, novirzot uzraudzības fokusu un resursus uz tiem sektora dalībniekiem, kuru darbībai piemīt augstāks NILLTPF un sankciju pārkāpšanas risks. 3.1.3. Turpināt nodrošināt KAPS sektora dalībnieku un UKI profesionālo zināšanu un prasmju pilnveidi par kriptoaktīviem, to riskiem un pārvaldību, ņemot vērā arī KAPS sektoram piemītošu jaunos (*emerging*) riskus.
3.2. Noziedznieki izmanto identifikācijas sistēmas un upuru vājās vietas, lai uzdotos par citu personu, īstenotu krāpšanu un NILL. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts.*	3.2.1. Pēc nepieciešamības UKI apkopot un analizēt datus par biežāk izmantotajām klientu identifikācijas metodēm uzraudzītajos sektoros un noziedznieku paņēmieniem attiecīgo metožu kompromitēšanai, tādējādi pielāgojot uzraudzības procesā sniedzamos ieteikumus un norādījumus. 3.2.2. Latvijas Valsts radio un televīzijas centram apkopot, analizēt un komunicēt galvenās tipoloģijas, kā tā uzturētie rīki var tikt kompromitēti, tostarp personu pašu rīcības dēļ. 3.2.3. Novēršanas likuma subjektiem veicināt identifikācijas sistēmas attīstību, augstāka riska gadījumos izmantot dažādu identifikācijas metožu kopumu, tostarp izmantot daudzfaktoru identifikāciju, kas ietver gan citus saziņas kanālus, gan citas papildu regulētās identifikācijas metodes. Mazināt viltotas identitātes izmantošanu, turpinot pasākumus arī pēc darījumu attiecību uzsākšanas. 3.2.4. Novēršanas likuma subjektiem, kas identifikācijai izmanto pašportreta un personu apliecinoša dokumenta fotoattēla salīdzināšanu, veicināt izmantoto tehnoloģisko risinājumu efektivitāti, ņemot vērā aktuālās prettiesisko darbību pastrādāšanas tendences.
3.3. Nepietiekami efektīva uz risku balstīta uzraudzība, tostarp nepietiekami mērķēta uzraudzības resursu izmantošana un nepietiekama klātienes pārbaužu kvalitāte, kā arī nekonsekventa reģistrācijas un uzraudzības prakse atsevišķos finanšu sektora segmentos, var ierobežot NILLTPFN prasību pārkāpumu savlaicīgu identificēšanu un novēršanu, samazināt uzraudzības efektivitāti un neveicināt vienlīdzīgus darbības nosacījumus tirgus dalībniekiem. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts.*	3.3.1. Latvijas Bankai jāturpina īstenot riskos balstītas klātienes pārbaudes, tostarp ārpus kredītiestāžu sektora, un jāturpina piemērot samērīgas sankcijas/korektīvos pasākumus, ja tiek konstatēti pārkāpumi. Jāstiprina uzmanība darījumu uzraudzības un aizdomīgu darījumu identificēšanas kārtībai tirgus dalībnieku klātienes pārbaužu laikā. VID un PTAC jāstiprina klātienes pārbaužu kvalitāte, palielinot izlases testēšanu. Pasākums īstenojams atbilstoši katras minētās UKI kompetencei un tās uzraudzībā esošo tirgus dalībnieku lokam. 3.3.2. Nodrošināt konsekventu reģistrācijas un uzraudzības prakses piemērošanu visiem finanšu iestāžu sniegtajiem patēriņa un komerckredītiem, novēršot uzraudzības dublēšanos un nodrošinot efektīvu resursu izmantošanu. 3.3.3. UKI būtu jāpārskata savas institucionālā riska novērtēšanas metodoloģijas, lai nodrošinātu datu detalizācijas pakāpi un nozīmīgumu, kas nepieciešams NILLTPF riska

	novērtēšanai un sektorālo risku analīzei: nebūtiski uzlabojumi nepieciešami Latvijas Bankai un nelieli – VID un PTAC.

4. rīcības virziens – nefinanšu sektors

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
4.1. NILLTPFN sistēmai nav pietiekošas pārredzamības attiecībā uz aizdomīgiem darījumiem NĪ jomā. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	4.1.1. Veikt izvērtējumu par iespēju nodrošināt Novēršanas likuma subjekta iesaisti visos iekšzemes NĪ darījumos. 4.1.2. Turpināt veikt mērķētus, izglītojošus pasākumus par NĪ aktuālajiem riskiem atbilstošajiem Novēršanas likuma subjektu sektoriem, kā arī, iespējams, tiesnešiem un tiesu darbiniekiem, kuri izskata zemesgrāmatu lietas. 4.1.3. Pārskatīt sankciju un administratīvo pasākumu piemērošanu nereģistrētiem NĪ darījumu starpniekiem, lai veicinātu normatīvā regulējuma ievērošanu un mazinātu atkārtotu pārkāpumu risku.
4.2. Atsevišķos sektoros UKI nav pieejami pietiekoši efektīvi mehānismi sektora darbības uzsākšanas un tālākās darbības kontrolei. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidējs*	4.2.1. Izvērtēt licencēšanas mehānisma ieviešanu sektoros, kur tas neeksistē un būtu piemērojams (piemēram, TCSP, nodokļu konsultanti, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, kultūras priekšmetu aprites sektorā). 4.2.2. Stiprināt licencēšanas un reģistrācijas sistēmu, pilnveidojot atbilstības izvērtēšanas mehānismus un nodrošinot efektīvu neatbilstošu personu piekļuves ierobežošanu sektoriem.
4.3. Atsevišķos sektoros Novēršanas likuma subjekti nespēj identificēt un ziņot par aizdomīgiem darījumiem, ziņošana par atsevišķām prioritārām NILL riska profila jomām ir neatbilstoša riskam. Vidējs – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidējs	4.3.1. Stiprināt sodu politikas konsekvenci nefinanšu sektorā, nodrošinot atturošus un samērīgus sodus par Novēršanas likuma pārkāpumiem. 4.3.2. Turpināt īstenot izglītojošus pasākumus ar mērķi celt Novēršanas likuma subjekta kompetenci un zināšanas par NILLTPF un sankciju pārkāpšanas riskiem un to pārvaldīšanu. 4.3.3. Veicināt IKS un iestāžu līmeņa risku novērtējumu attīstību, t. sk. spēju identificēt un ziņot par aizdomīgiem darījumiem. 4.3.4. Jāturpina veikt pasākumus, lai palielinātu ziņošanas par aizdomīgiem darījumiem apjomu no zvērinātiem advokātiem, neatkarīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem un citiem nefinanšu sektora dalībniekiem, nodrošinot, ka tas ir samērīgs ar to darbības apmēru un piemītošajiem riskiem.
4.4. Nepietiekama risku novērtējumu metodoloģiju detalizācijas pakāpe un datu kvalitāte atsevišķās UKI var ierobežot NILLTPF risku pilnvērtīgu identificēšanu, novērtēšanu un sektorālo risku analīzi. Vidējs – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidējs	4.4.1. Pilnveidot VID institucionālā NILLTPF riska novērtēšanas metodoloģiju, nodrošinot tās atbilstību nacionālajiem un nozaru riska novērtējumiem un tās izmantošanu uz risku balstītas uzraudzības plānošanā. 4.4.2. LZAP pilnveidot NILLTPF risku izvērtēšanu un uz risku balstītu uzraudzību attiecībā uz zvērinātiem advokātiem, kuri veic Novēršanas likumā noteiktās darbības, nodrošinot pietiekamus resursus.
4.5. Uzraudzības pieejas un UKI kapacitātes turpmāka pilnveide, tostarp reaģējot uz mainīgajiem NILLTPF riskiem. *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji zems*	4.5.1. Pilnveidot pašregulējošo UKI darbības uzraudzību, izvērtējot interešu konfliktu pārvaldības kārtību un nepieciešamības gadījumā pilnveidojot uzraudzības mehānismus. 4.5.2. Turpināt nodrošināt informācijas apmaiņu, savstarpējo koordināciju un sadarbību UKI starpā, tostarp veicinot vienotu izpratni par aktuālajiem un jaunajiem NILLTPF riskiem. 4.5.3. Pilnveidot uzraudzības rezultātu analīzi un datu uzkrāšanu, lai periodiski novērtētu uzraudzības pasākumu

	efektivitāti un to ietekmi uz nefinanšu sektora subjektu atbilstības līmeni. 4.5.4. Kāpināt UKI izpratni, kā arī tehnoloģiskās iespējas, lai atbilstoši strādātu ar NILLTPF riskiem, t. sk. saistībā ar jaunajām tehnoloģijām un to pakalpojumu sniedzējiem.

5. rīcības virziens - juridiskās personas un veidojumi

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
5.1. Ziņošanas process attiecībā uz PLG neatbilstību patērē ievērojamu administratīvo resursu un ne vienmēr ir efektīvs. *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji zems*	5.1.1. Nodrošināt atbilstību ES tiesību aktu prasībām NILLTPFN jomā attiecībā uz sankcijām un pilnveidot piespiedu mehānismus. Vienlaikus izvērtēt noteiktās sankcijas samērīgumu un efektivitāti, kā arī procesu pilnveides iespējas, ņemot vērā iesaistīto resursu ekonomisku un lietderīgu izmantošanu.
5.2. UR ir ierobežotās tiesības vienlīdzīgi vērsties pret visām juridiskajām personām neatkarīgi no to tiesiskās formas un šie ierobežojumi var mazināt risku mazinošo pasākumu konsekventu un efektīvu piemērošanu. *Vidējs – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis – vidējs*	5.2.1. Nodrošināt atbilstību ES tiesību aktu prasībām NILLTPFN jomā, paredzot vienotu un vienlīdzīgu tiesisko mehānismu, kas ļauj UR vērsties pret visām juridiskajām personām neatkarīgi no to tiesiskās formas, lai panāktu PLG informācijas atklāšanu un nepieciešamības gadījumā piemērotu efektīvas sankcijas.
5.3. Fiziskas personas turpina tieši vai pastarpināti, tostarp ar citu juridisko personu starpniecību, pārņemt kontroli pār juridiskām personām, tādējādi radot priekšnoteikumus kompetento iestāžu rīcībai juridiskās personas vienkāršotās likvidācijas procesa uzsākšanai. *Vidēji augsts – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	5.3.1. Pilnveidot vienkāršotās likvidācijas procesu, lai mazinātu iespējas apzināti un negodprātīgi radīt priekšnoteikumus vienkāršotās likvidācijas procesa uzsākšanai.

6. rīcības virziens - finanšu izlūkošana

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
6.1. FID un TAI nav pieejami maksimāli kvalitatīvi un pilnīgi finanšu izlūkošanai nepieciešamie dati. *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidējs*	6.1.1. Turpināt sniegt Novēršanas likuma subjektiem atgriezenisko saiti par ziņojumu kvalitāti. 6.1.2. Veicināt skaita un kvalitātes pieaugumu ziņojumiem ar aizdomām par nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu NILL. 6.1.3. Veicināt kvalitātes pieaugumu ziņojumiem no nefinanšu sektora subjektiem.
6.2. FID un TAI nespēj pietiekoši strauji un efektīvi pielāgot savu finanšu izlūkošanas praksi valsts NILL riska profila izmaiņām. *Vidēji zems – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis vidējs*	6.2.1. FID un TAI turpināt izstrādāt ar nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu saistītus NILLTPF risku novērtējumus, kā arī tipoloģiju un risku indikatoru dokumentus, lai pilnveidotu kompetento iestāžu izpratni par aktuālajiem riskiem. 6.2.2. Nodrošināt regulāru zināšanu un labās prakses piemēru apmaiņu starp FID, TAI un prokuratūru, kā arī starptautiskajiem partneriem par jaunākajām NILLTPF tendencēm.

7. rīcības virziens - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšana un kriminālvajāšana

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
7.1. TAI ir nepietiekoši cilvēku un tehniskie resursi efektīvai NILL apkarošanai, t. sk. attiecībā uz būtiskākos draudus radošo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu NILL, kā arī ņemot vērā jauno tehnoloģiju radītos riskus. *Augsts – iespējamība augsta, apdraudējuma līmenis augsts.*	7.1.1. Izvērtēt NMP iekšējo procesu prioritizāciju, NMP esošo noslodzi un cilvēkresursu pietiekamību kvalitatīvas izmeklēšanas nodrošināšanai, it īpaši prioritārajos virzienos un lielākajās lietās. 7.1.2. Atbilstoši izvērtētajam veikt izmaiņas NMP procesu vadībā, kā arī stiprināt kapacitāti, piesaistot papildus cilvēkresursus, tehniskos rīkus (piemēram, programmatūru liela apmēra datu analīzei) un nodrošināt regulāras apmācības par jaunākajām tendencēm. 7.1.3. Atbilstoši riska profila maiņai, nodrošināt, ka visās TAI ir padziļināti apmācīti, augstāk atalgoti izmeklētāji īpaši sarežģītu NILL un citu finanšu noziegumu izmeklēšanā. Lielāku uzmanību pievērst predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklējošām TAI un to struktūrvienībām, potenciāli pārvirzot cilvēkresursus no nodaļām, kas iepriekš strādājušas ar autonomas NILL lietām, kas bija saistītas ar vēsturisko pirmo riska profilu. 7.1.4. Ar apmācībām turpināt veicināt paralēlo finanšu izmeklēšanu veikšanu. 7.1.5. Kāpināt izmeklēšanas iestāžu tehnoloģisko nodrošinājumu un prasmes to pielietot, it īpaši attiecībā uz kriptoaktīvu izmantošanas izsekošanu. 7.1.6. Turpināt izmantot FID OpCen un NRA 2026 pārskata periodā ieviesto *Black Box* mehānismu kā atbalsta funkciju prioritāros NILL kriminālprocesos.
7.2. Latvijas iedzīvotāji ir ievainojami pret ONG, kuras veic krāpšanu digitālā vidē, t. sk. iedzīvotāji bieži zaudē piekļuvi saviem maksāšanas līdzekļiem un tiek izmantoti NILL. *Augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis augsts*	7.2.1. Nodrošināt koordinētu rīcību nacionālā līmenī krāpšanu novēršanai un apkarošanai. 7.2.2. Turpināt publiskās kampaņas ar mērķi novērst krāpšanu gadījumus un izglītot sabiedrības grupas, kuras visbiežāk kļūst par krāpnieku upuriem. 7.2.3. Veicināt Cert.lv izstrādātā risinājuma "DNS ugunsmūris" plašāku lietošanu Latvijas iedzīvotāju vidū.
7.3. Profesionāla NILL pakalpojuma sniedzēji sarežģī NILL lietu izmeklēšanu un līdzekļu izsekojamību. Gadījumos, kur šie pakalpojuma sniedzēji ir Novēršanas likuma subjekti, tiek grauta valsts NILLTPFN sistēmas integritāte un reputācija. *Vidēji augsts – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	7.3.1. Prioritizēt tādu NILL lietu izmeklēšanu, kurā ir iesaistīti profesionāla NILL pakalpojuma sniedzēji, t. sk. juridiskas personas. 7.3.2. Veicināt FID un TAI sadarbību ar UKI operacionālā un taktiskā līmenī, lai identificētu konkrētus Novēršanas likuma subjektus, kas sniedz profesionālu atbalstu NILL. 7.3.3. Stiprināt sadarbību ar to valstu TAI un UKI, kurās pārsvarā ir reģistrēti profesionāli NILL pakalpojuma sniedzēji, kas tostarp atbalsta arī NILL, kas notiek caur Latvijas finanšu un nefinanšu sistēmu.
7.4. Juridiskajām personām nepietiekami tiek piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi lietās par NILL un citiem finanšu noziegumiem. *Vidēji augsts – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	7.4.1. Nodrošināt apmācības TAI, prokuratūrai un tiesām par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajām personām. 7.4.2. Izstrādāt vadlīnijas TAI un prokuratūrai prakses pilnveidošanai un vienmērīgai piemērošanai.
7.5. Jaunu narkotisko vielu izplatība, tostarp saistīto izcelsmes valstu un piegāžu ķēžu izmaiņas, apgrūtina TAI spējas konstatēt predikatīvo noziedzīgo nodarījumu un saistīto NILL.	7.5.1. Izvērtēt iespējas veicināt sadarbību starp TAI un pasta sūtījumu pakalpojumu sniedzējiem (kurjerpasts, pakomāti) narkotisko vielu aprites identificēšanai un apturēšanai. 7.5.2. Turpināt īstenot riskos balstītu saziņas vietņu (*Telegram, WhatsApp*) grupu uzraudzību un veikt mērķētas

Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidējs	darbībās tirdzniecības organizētāju tīklu izjaukšanai un saistīto personu saukšanai pie kriminālatbildības. 7.5.3. Īstenot sabiedrības (it īpaši jauniešu) informēšanas kampaņas par kriminmāltiesiskajām sekām, kā arī veselības riskiem, kas saistīti ar narkotiku iegādi un lietošanu.
7.6. Konkrētu preču vai vielu aprites aizliegšana neproporcionāli palielina pieprasījumu pēc nelikumīgām precēm, radot noslodzi TAI. *Vidējs – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis vidēji zems*	7.6.1. Izvērtēt noteikto aizliegumu konkrētām akcīzes preču grupām, it īpaši tām, kuru aprite citviet ES nav aizliegta, samērīgumu kontekstā ar riskiem, kas saistīti ar pieaugošu nelikumīgo apriti un saistīto NILL.

8. rīcības virziens – konfiskācija

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
8.1. Nepastāv vienota izpratne par pierādīšanas standartu attiecībā uz mantas noziedzīgās izcelsmes pierādīšanu KPL 59. nodaļas kārtībā, jo īpaši autonomas NILL lietās ar ārvalstu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.	8.1.1. Izstrādāt vadlīnijas par netiešo pierādījumu kopuma veidošanu procesos par noziedzīgi iegūtu mantu, īpaši autonomās NILL lietās, tostarp balstoties uz Satversmes tiesas 2025. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2022-32-01 atziņām. 8.1.2. Balstoties uz izstrādātajām vadlīnijām, organizēt kopīgas mācības tiesnešiem, prokuroriem, izmeklētājiem un FID analītiķiem.
8.2. TAI ir nepietiekama kapacitāte noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanā, arestēšanā un konfiscēšanā ārvalstīs, tostarp noziedzīgos nodarījumos valsts institūciju dienestā.	8.2.1. Izstrādāt vadlīnijas par pieejamiem formālās un neformālās starptautiskās sadarbības mehānismiem, kuri ir izmantojami, lai nodrošinātu noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanā, arestēšanā un konfiscēšanā/repatriēšanā ārvalstīs. 8.2.2. Veicināt noziedzīgi iegūtas mantas identificēšanu, arestēšanu un konfiscēšanu ārvalstīs, īpaši izmeklējot noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, organizējot mācības par starptautiskās sadarbības mehānismiem, kas izmantojami noziedzīgi iegūtas mantas atgūšanai.

9. rīcības virziens – terorisma finansēšanas izmeklēšana un krimināvajāšana

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
9.1. Ņemot vērā zemo TF draudu līmeni un faktisku TF lietu neesamību pārskata periodā, izmeklēšanas iestādēm saglabājas ierobežota praktiskā pieredze TF noziedzīgu nodarījumu identificēšanā, izmeklēšanā un pierādīšanā. *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis zems*	9.1.1. Turpināt paaugstināt izmeklēšanas iestāžu darbinieku kvalifikāciju ar TF saistītu noziegumu izmeklēšanā, tostarp attiecībā uz ārvalstu kaujinieku atbalsta tīkliem, ziedojumu vākšanu, NVO, kriptoaktīviem, *hawala* tipa pārvedumiem un maza apjoma pārrobežu maksājumiem. 9.1.2. Uzturēt un praktiski izmantot TF izmeklēšanas koordinācijas darba grupas kā platformas TF gadījumu analīzei, jaunu pazīmju identificēšanai, pieredzes apmaiņai un rekomendāciju sniegšanai Novēršanas likuma subjektiem un uzraudzības iestādēm. 9.1.3. Turpināt veicināt un stiprināt starptautisko sadarbību TF izmeklēšanas un krimināvajāšanas jomā. 9.1.4. Nodrošināt proaktīvu TF gadījumu identificēšanu, izmantojot TF izmeklēšanas koordinācijas darba grupu, tostarp izmantojot ne tikai STR, bet arī OSINT, citus rīkus, proaktīvi analizējot informāciju, tostarp, kas saņemta no Likuma subjektiem.

9.2. Latvijas normatīvais regulējums un tā piemērošana TF novēršanā un apkarošanā nav pilnībā atbilstošs starptautiskajai labajai praksei. *Vidēji zems – iespējamība vidēja, apdraudējuma līmenis zems*	9.2.1. Izvērtēt un ieviest ANO Drošības padomes Pretterorisma komitejas izpilddirektorāta novērtējumā izteiktās rekomendācijas.

10. rīcības virziens – terorisma finansēšanas preventīvie pasākumi un finanšu sankcijas

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
10.1. Atsevišķi NVO teorētiski var tikt izmantoti TF nolūkiem, jo īpaši gadījumos, kad gala saņēmējs nav pietiekami identificēts, darījumi ir saistīti ar konfliktu zonām vai tiek izmantoti vairāki starpnieki. *Vidēji zems – iespējamība vidēji zema, apdraudējuma līmenis zems*	10.1.1. Pēc nepieciešamības, aktualizēt TF/PF novēršanas vadlīnijas. 10.1.2. Turpināt nodrošināt mērķētu Novēršanas likuma subjektu un atsevišķi identificēto NVO informēšanu par NRA 2026 identificētajiem TF riskiem, īpaši attiecībā uz darījumiem ar augstāka TF riska valstīm. 10.1.3. Turpināt izvērtēt NVO sektora TF riskus atbilstoši FATF 8. rekomendācijas riskos balstītajai pieejai, īpašu uzmanību pievēršot NVO, kas darbojas vai pārskaita līdzekļus uz konfliktu skartām teritorijām vai augstāka TF riska jurisdikcijām. 10.1.4. Turpināt mērķētu informācijas apmaiņu starp FID, VDD, VID, UR, UKI un privāto sektoru par NVO sektora TF riska pazīmēm, tostarp neraksturīgiem ziedojumiem, neskaidru līdzekļu izlietojumu, darījumiem ar konfliktu teritorijām.
10.2. Novēršanas likuma subjekti nav pietiekoši informēti par konkrētu finanšu produktu un pakalpojumu TF risku. *Vidēji zems – iespējamība zema, apdraudējuma līmenis vidēji zems*	10.2.1. Mērķētas mācības Novēršanas likuma subjektiem par NRA 2026 ietvaros apkopotajiem TF riskiem.

11. rīcības virziens - proliferācijas finansēšanas finanšu sankcijas

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi
11.1. Izmeklētājiem ir neliela vai nav praktiskas pieredzes ar PF saistītu noziegumu izmeklēšanā. *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis zems*	11.1.1. Turpināt paaugstināt izmeklēšanas iestāžu darbinieku kvalifikāciju ar PF saistītu noziegumu izmeklēšanā.
11.2. NILLTPFN sistēmas iestādes nav pilnībā informētas par aktuālajiem PF finanšu sankciju pārkāpšanas riskiem.	11.2.1. Aktualizēt TF/PF novēršanas vadlīnijas. 11.2.2. Veikt izglītošanas pasākumus, tostarp nefinanšu sektorā, ar mērķi celt Novēršanas likuma subjektu izpratni un kompetenci par PF finanšu sankciju pārkāpšanas novēršanu. 11.2.3. Turpināt stiprināt informācijas apmaiņu starp partneriestādēm par identificētajiem PF un SNP aprites riskiem.

12. virziens – starptautiskās un nacionālās sankcijas

Risks	Risku mazinošu pasākumu priekšlikumi

12.1. Latvijas teritorija tiek izmantota sankcijām pakļautu preču apritei ar Krieviju vai Baltkrieviju, tostarp izmantojot trešās valstis *Augsts – iespējamība augsta, apdraudējuma līmenis augsts*	12.1.1. Izvērtēt nepieciešamību stiprināt VID MP resursus sektorālo sankciju kontrolei uz Latvijas ārējās robežas, kas vērsta uz padziļinātām kontrolēm augsta riska preču plūsmās. 12.2.2. Aicināt ES līmenī veicināt vienotāku muitas kontroles praksi sankciju risku pārvaldībā.
12.2. Krimināllietās par sankciju pārkāpšanu netiek nodrošināta prevencija Augsts – *iespējamība augsta, apdraudējuma līmenis augsts*	12.2.1. Stiprināt izmeklēšanas iestāžu kapacitāti sankciju pārkāpumu atklāšanā un izmeklēšanā, lai nodrošinātu sarežģītu sankciju pārkāpumu lietu savlaicīgu virzību kriminālvajāšanai un proaktīvu tādu shēmu identificēšanu, kas nav tieši konstatējamas muitas kontrolē. 12.2.2. Izvērtēt sankciju pārkāpumu krimināllietās piemēroto sodu un piespiedu ietekmēšanas līdzekļu samērīgumu un atbilstību sankciju pārkāpumu kaitīguma pakāpei un sabiedrības interešu apdraudējumam, kā arī veicināt vienotu prokuratūras un tiesu praksi samērīgu un atturošu sodu noteikšanā. 12.2.3. Sankciju pārkāpumu apkarošanā iesaistītās iestādēm definēt un ievērot kopīgas prioritātes, nodrošinot to izmantošanu izmeklēšanu plānošanā, informācijas apmaiņā un sarežģītu sankciju pārkāpumu lietu koordinētā virzībā. 12.2.4. Izvērtēt sankciju pārkāpumu lietās izņemto, arestēto un konfiscēto mantu pārvaldības sistēmas efektivitāti, lai mazinātu ar to uzglabāšanu saistītos izdevumus un zaudējumus saistībā ar to vērtības kritumu.
12.3. ES līmenī sankciju izpilde, kontrole un pārkāpumu apkarošana nav pietiekami harmonizēta *Vidēji augsts – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidēji augsts*	12.3.1. Aicināt virzīt vienotāku un centralizētāku sankciju izpildi ES līmenī, tostarp aktīvāku EK lomu dalībvalstu prakses uzraudzībā un vienādošanā. 12.3.2. Aicināt pilnveidot sankciju regulējumu ar mērķi uzlabot tā praktisko piemērojamību, tostarp pēc iespējas izmantot plašākas preču klasifikācijas, ierobežot izņēmumu skaitu un pārskatīt normas, kas rada administratīvu slogu, bet nesasniedz sankciju mērķi. 12.3.3. Aicināt stiprināt ES līmeņa sankciju pārkāpumu apkarošanu, tostarp izvērtējot EPPO kompetences paplašināšanu būtisku pārrobežu sankciju pārkāpumu izmeklēšanai.
12.4. Atsevišķu sektoru pārstāvju izpratne vai kapacitāte sankciju risku pārvaldīšanai nav pietiekama *Vidējs – iespējamība vidēji augsta, apdraudējuma līmenis vidējs*	12.4.1. Turpināt mērķēti informēt uzņēmējus ar paaugstinātu sankciju pārkāpšanas risku, kuri nav Sankciju likuma speciālie subjekti. 12.4.2. Sekot kriptoaktīvu izmantošanas tendencēm sankciju pārkāpšanā un stiprināt kompetento iestāžu, kā arī privātā sektora spēju identificēt ar tiem saistītus sankciju pārkāpšanas indikatorus. 12.4.3. Uzlabot mērķētu apmācību īstenošanu un riskos balstītu Sankciju likuma speciālo subjektu uzraudzību attiecībā uz advokātiem un neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem.

10. PIELIKUMS NR. 1 – SAĪSINĀJUMI UN TERMINOLOĢIJA

AIF	Alternatīvo ieguldījumu fondi
AIFP	Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki
ALTUM	AS "Attīstības finanšu institūcija Altum"
AML Regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1624 (2024. gada 31. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai
AML Rokasgrāmata	Vadlīnijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei
ARO	Valsts policijas sastāvā ietilpstošs līdzekļu atguves dienests
AS	Akciju sabiedrība
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
ĀM	Ārlietu ministrija
ĀM SNPEKN	Ārlietu ministrijas Stratēģiskas nozīmes preču eksporta kontroles nodaļa
CHP preces	Kopīgi noteiktās augstas prioritātes (angļu valodā - *Common high priority*) preces, kas definētas Regulas 833/2014 XL pielikumā
CSP	Centrālās statistikas pārvalde
Dārgmetālu tirgotāji	Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirdzniecības vai minēto darījumu starpniecības pakalpojumu sniedzēji
Direktīva 2011/16/ES	Padomes Direktīva 2011/16/ES (2011. gada 15. februāris) par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK
Direktīva 2018/843	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES.
Direktīva 2019/1153	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1153 (2019. gada 20. jūnijs), ar ko paredz noteikumus, lai atvieglotu finanšu un citas informācijas izmantošanu noteiktu noziedzīgu nodarījumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai vai kriminālvajāšanai par tiem, un ar ko atceļ Padomes Lēmumu 2000/642/TI
Direktīvas 2014/92	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/92/ES (2014. gada 23. jūlijs) par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām
DZA	Dzīvības apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji
EBA	Eiropas Banku iestāde
ECB	Eiropas centrālā banka
EEZ	Eiropas ekonomikas zona
EIR	Eiropas izmeklēšanas rīkojums
EK	Eiropas Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ENI	Elektroniskās naudas iestādes
EPPO	Eiropas Prokuratūra
ES	Eiropas Savienība
EUR	*euro* valūtas vienības saīsinājums
FATF	*Financial Action Task Force* (Finanšu darījumu darba grupa)
FICIL	*Foreign Investors' Council in Latvia* (Latvijas ārvalstu investoru padome)
FID	Finanšu izlūkošanas dienests
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija
FM	Finanšu ministrija

FSAP	Finanšu sektora attīstības padome
goAML	Ziņošanas sistēma *"Anti-Money-Laundering System"*
ĢP	Ģenerālprokuratūra
IAUI	Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcija
IBS	Ieguldījumu brokeru sabiedrība
IDB	Iekšējās drošības birojs
IeM	Iekšlietu ministrija
IeVP	Ieslodzījumu vietu pārvalde
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKS	Iekšējās kontroles sistēma
IPS	Ieguldījumu pārvaldes sabiedrība
IT	Informācijas tehnoloģijas
KAPS	Kriptoaktīvu pakalpojumu sniedzēji
KKS	Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
KPL	Kriminālprocesa likums
Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji	Kreditēšanas, t. sk. finanšu līzinga, pakalpojumu sniedzēji, ja pakalpojumu sniegšanai nav nepieciešama licencēšana
Latvijas MER	MONEYVAL 6. kārtas NILLTPF novēršanas pasākumu novērtējuma ziņojums par Latviju
LZAP	Latvijas Zvērinātu advokātu padome
LZNP	Latvijas Zvērinātu notāru padome
LZRA	Biedrība "Latvijas Zvērinātu revidentu asociācija"
MI	Maksājumu iestādes
MiCA	*The Markets in Crypto-Assets* (Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2023/1114 (2023. gada 31. maijs) par kriptoaktīvu tirgiem un ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 1095/2010 un Direktīvas 2013/36/ES un (ES) 2019/1937)
MK	Ministru kabinets
MK noteikumi Nr. 392	Ministru kabineta 2018. gada 3. jūlija noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas Novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju"
MKD	Maksātnespējas kontroles dienests
MONEYVAL	Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komiteja
MPA	Maksātnespējas procesa administratori
NACE	Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Ziemeļatlantijas Līguma organizācija)
NBS	Nacionālie bruņotie spēki
NIL	Noziedzīgi iegūti līdzekļi
NILL	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija
NILLTF	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma finansēšana
NILLTPF	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšana
NILLTPFN	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana
NĪ	Nekustamais īpašums

NKIM	Nacionālais kriminālizlūkošanas modelis
NKMP	Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde
NMP	Nodokļu un muitas policija
Novēršanas likums	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas Novēršanas likums
NRA	*National Risk Assessment* (Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojums)
NRA 2020	*National Risk Assessment* (Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojums) par pārskata periodu no 2017.−2019. gadu
NRA 2020 pārskata periods	2017.−2019. gads
NRA 2023	*National Risk Assessment* (Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terosisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojums par pārskata periodu no 2020.−2022. gadam
NRA 2023 pārskata periods	2020.−2022. gads
NRA 2026	*National Risk Assessment* (Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terosisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtēšanas ziņojums par pārskata periodu no 2023.−2025. gadam
NRA 2026 pārskata periods	2023.−2025. gads
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVO	Nevalstiska organizācija
NVS	Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OFAC	ASV Valsts kases departamenta Ārvalstu kapitāla kontroles birojs
ONG	Organizēta noziedzīga grupa
OpCen	Operacionālais centrs
Pasākumu plāns (2023.-2025. gadam)	Pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2023. līdz 2025. gadam
PB	Pasaules banka
PF	Proliferācijas finansēšana
PLG	Patiesais labuma guvējs
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
PNP	Politiski nozīmīga persona
PPF	Privātie pensiju fondi
PPS	Trust and Company Service Providers (Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji), juridisko pakalpojumu sniedzēji, zvērināti advokāti, ārpakalpojuma grāmatveži, nodokļu konsultanti, finansiāla rakstura konsultāciju pakalpojuma sniedzēji, zvērināti notāri, zvērināti revidenti.
Prokuratūra	Latvijas Republikas prokuratūra
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
Sankciju likuma speciālie subjekti	Personas, kurām atbilstoši Sankciju likuma 13.1 pantam noteikts pienākums veikt sankciju riska novērtējumu un izveidot iekšējās kontroles sistēmu
Sankciju likums	Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums

SEZ	Speciālā ekonomiskā zona
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SKG	Sadarbības koordinācijas grupa saskaņā ar Novēršanas likuma 55. pantu.
SLO	Sabiedriskā labuma organizācija
SM	Satiksmes ministrija
SNP	Stratēģiskas nozīmes preces
SNS	Sabiedriskas nozīmes struktūra, saskaņā ar Revīzijas pakalpojumu likums, $1.^1$ pantu
STR	Ziņojums par aizdomīgu darījumu vai aktivitāti atbilstoši Novēršanas likuma IV^2 nodaļai (*Suspicious transaction report*)
SVF	Starptautiskais valūtas fonds
TAI	Tiesībaizsardzības iestādes
TCSP	*Trust and Company Service Providers* (Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji)
TF	Terorisma finansēšana
TM	Tieslietu ministrija
TPL	Tiesiskās palīdzības lūgums
TUA	Termiņuzturēšanās atļauja
UIN	Uzņēmumu ienākuma nodoklis
UKI	Uzraudzības un kontroles institūcijas atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas Novēršanas likuma 45.pantam
UNODC	*United Nations Office on Drugs and Crime* (ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas birojs)
UR	Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs
VDD	Valsts drošības dienests
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VID MP	Valsts ieņēmumu dienesta Muitas pārvalde
VID NMPP	Valsts ieņēmumu dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvalde
VP	Valsts policija
VRS	Valsts robežsardze
VSAOI	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
VTS	Kapitālsabiedrības, kuras saņēmušas Latvijas Bankas licenci ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanai un pārdošanai
Zemesgrāmata	Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata
Ziemeļkoreja	Korejas Tautas Demokrātiskā Republika

11. PIELIKUMS NR. 2 – TABULAS UN ATTĒLI

Kopa	EIR un TPL					
	Nosūtīts 2023	Nosūtīts 2024	Nosūtīts 2025	Saņemts 2023	Saņemts 2024	Saņemts 2025
Masveida iznīcināšanas ieroči, to finansēšana	0	0	0	0	0	0
Noziegumi, kas saistīti ar terorismu	0	0	0	0	0	0
Sankciju pārkāpšana	0	0	0	2	4	2
Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi	4	0	0	0	0	0
Noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu (cilvēku tirdzniecība)	13	4	4	9	5	6
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	39	62	65	25	19	28
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana)	434	427	375	262	205	156
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana)	342	289	175	27	47	75
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (neatļautas darbības ar alkohola, tabakas, naftas produktiem)	3	5	30	0	8	8
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā)	0	1	0	24	25	27
Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību (narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite)	47	56	25	30	19	39
Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	0	0	0	1	5	3

Tabula Nr. 9.1.1. – VP nosūtītie un saņemti EIR un TPL pārskata periodā

Kopa	EIR un TPL					
	Nosūtīts 2023	Nosūtīts 2024	Nosūtīts 2025	Saņemts 2023	Saņemts 2024	Saņemts 2025
Masveida iznīcināšanas ieroči, to finansēšana	0	0	0	0	0	0
Noziegumi, kas saistīti ar terorismu	0	0	0	0	2	4
Sankciju pārkāpšana	141	274	228	0	2	5
Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi	0	0	0	0	0	0
Noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu (cilvēku tirdzniecība)	2	2	2	1	2	2
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	7	11	20	19	8	15
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana)	43	70	56	109	182	190
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana)	193	257	196	82	103	103
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (neatļautas darbības ar alkohola, tabakas, naftas produktiem)	18	33	26	10	13	16
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā)	174	151	158	32	31	27

Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību (narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite)	20	24	27	49	39	29
Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	21	8	7	7	6	10

Tabula Nr. 9.1.2. – ĢP nosūtītie un saņemti EIR un TPL pārskata periodā

Kopa	**EIR un TPL**					
	Nosūtīts 2023	**Nosūtīts 2024**	**Nosūtīts 2025**	**Saņemts 2023**	**Saņemts 2024**	**Saņemts 2025**
Masveida iznīcināšanas ieroči, to finansēšana	0	0	0	0	0	0
Noziegumi, kas saistīti ar terorismu	0	0	0	0	0	0
Sankciju pārkāpšana	3	1	0	0	0	0
Noziedzīgi nodarījumi pret dabas vidi	0	0	0	0	0	0
Noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību, godu un cieņu (cilvēku tirdzniecība)	0	2	0	0	2	0
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	3	6	9	2	3	3
Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana)	12	15	12	13	8	7
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana)	8	25	17	2	0	4
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (neatļautas darbības ar alkohola, tabakas, naftas produktiem)	4	0	1	0	2	1
Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā (noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā)	6	7	4	1	2	1
Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību (narkotisko un psihotropo vielu nelikumīga aprite)	3	0	3	5	0	6
Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	6	5	1	0	0	0

Tabula Nr. 9.1.3. – TM nosūtītie un saņemti EIR un TPL pārskata periodā

12. PIELIKUMS NR. 3 – GADĪJUMI, KAD DARĪJUMA ATTIECĪBĀM PIEMĪT ZEMS NILLTPF RISKS

12.1.1. Saskaņā ar Novēršanas likuma 26. pantu likuma subjekts ir tiesīgs veikt klienta vienkāršotu izpēti, ja pastāv zems NILLTPF risks, kas nav pretrunā ar risku novērtējumu, tai skaitā nacionālo NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumu.

12.1.2. Šis materiāls ir izstrādāts kā pielikums NRA 2026 un ir paredzēts kā atbalsta instruments Novēršanas likuma subjektiem, lai palīdzētu identificēt gadījumus, kad darījuma attiecībām piemīt zems NILLTPF risks. Konstatējot šādus gadījumus, Novēršanas likuma subjekts var piemērot vienkāršotās klientu izpētes prasības, vienlaikus nodrošinot darījumu uzraudzību. Ja konkrētajam klientam piemīt risku paaugstinošie faktori, tad pielikumā minētie gadījumi nav pamats piemērot vienkāršoto klienta izpēti un izpētes tvērums un dziļums nosakāms atbilstoši individuālajam klienta riska novērtējumam. Pielikumā ietvertie gadījumi nav izsmeļoši un neaptver visus gadījumus, kad var pastāvēt zems NILLTPF risks, tostarp tādus, kas var būt saistoši tikai konkrētai Novēršanas likuma subjektu grupai atbilstoši to sektorālajiem risku novērtējumiem vai iestāžu līmeņa risku novērtējumiem.

12.1.3. Apkopojums izstrādāts NRA 2026 ietvaros sadarbībā ar UKI, apkopojot to sniegto informāciju, praktisko pieredzi un novērojumus par gadījumiem, kuriem piemīt zems NILLTPF risks.

FINANŠU SEKTORS

Gadījumi, kad darījuma attiecībām piemīt zems NILLTPF risks:
ES dalībvalsts rezidents, kas nav PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, regulāri saņem darba samaksu vai citus stabilus ienākumus, tajā skaitā pensiju (vecuma, izdienas, invaliditātes, apgādnieka zaudējuma), no identificējama un ekonomiski pamatota avota.
Latvijā reģistrēta juridiska persona saimniecisko darbību veic ilgāk par 1 gadu, tās PLG ir Latvijas rezidents, gada kredīta apgrozījums nepārsniedz iestādes noteikto limitu.
ES dalībvalsts valsts vai pašvaldības iestāde izmanto finanšu iestādes pakalpojumus norēķiniem.
ES dalībvalsts valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības akcijas tiek kotētas regulētā tirgū. Uz klientu attiecas informācijas atklāšanas prasības.
ES dalībvalsts rezidents saņem patēriņa kredītu. Kredīta atmaksa tiek veikta no regulāriem, identificējamiem darba ienākumiem.
Klients izmanto norēķinu kontu ar ierobežotu funkcionalitāti, tajā skaitā pamatkontu, kas paredzēts ikdienas norēķinu veikšanai un finanšu pieejamības nodrošināšanai.
Fiziska persona ar regulāriem un identificējamiem ienākumiem noslēdz termiņdzīvības apdrošināšanas līgumu bez uzkrājuma komponentes.
Fiziska persona iegādājas dzīvības apdrošināšanas polisi ar nelielu ikmēneša prēmiju personīgām vajadzībām.
Fiziska persona noslēdz dzīvības apdrošināšanas līgumu, kura gada apdrošināšanas prēmija nepārsniedz 4 000 EUR.
Fiziska persona noslēdz mūža pensijas apdrošināšanas līgumu, kurā nav paredzēta priekšlaicīga līdzekļu izmaksa un līgums nav izmantojams kā nodrošinājums.
Klients regulāri veic iemaksas pensiju plānā, kura uzkrājumu nav iespējams izmantot kā nodrošinājumu vai cedēt trešajām personām.
Darba devējs veic regulāras iemaksas darbinieka pensiju plānā kā darba samaksas sastāvdaļu.

NEFINANŠU SEKTORS

Gadījumi, kad sniegtajiem pakalpojumiem piemīt zems NILLTPF risks:
Juridiskās personas vērtspapīri ir iekļauti regulētā tirgū Latvijā vai citā ES/EEZ dalībvalstī. Uz juridisko personu attiecas normatīvajos aktos noteiktās informācijas atklāšanas prasības.

Klients (fiziska persona, kas nav PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona) saņem pakalpojumu, kas saistīts ar ikdienas nodokļu vai grāmatvedības saistību izpildi, nevis ar aktīvu vai darījumu strukturēšanu.
Klientam tiek sniegts standarta nodokļu atbilstības pakalpojums, tostarp nodokļu deklarāciju sagatavošana vai precizēšana. Pakalpojuma sniedzējs neiesaistās klienta līdzekļu apritē, darījumu izpildē vai sarežģītu darījumu struktūru izveidē.
Klientam tiek sniegts vispārīgs skaidrojums vai konsultācija par nodokļu tiesību normu piemērošanu. Pakalpojuma sniedzējs neveic klienta darījumu strukturēšanu vai līdzekļu pārvietošanu klienta vārdā.
Klientam tiek sniegti ikdienas grāmatvedības uzskaites pakalpojumi, tostarp finanšu pārskatu un nodokļu deklarāciju sagatavošana, pamatojoties uz klienta iesniegtajiem primārajiem dokumentiem. Pakalpojuma sniedzējs netur un nepārvalda klienta līdzekļus.
Klientam tiek sniegti standarta juridiskie pakalpojumi, kas nav saistīti ar klienta līdzekļu pārvaldīšanu, darījumu strukturēšanu, juridisku veidojumu izveidi vai sarežģītu īpašumtiesību struktūru veidošanu.
Klients veic standarta NĪ pirkuma vai pārdošanas darījumu, kurā darījuma puses un īpašumtiesības ir pārskatāmas. Norēķini tiek veikti, izmantojot kredītiestādes kontu.
Tiek veikta standarta NĪ atsavināšanas darījuma notariāla apliecināšana, ja darījuma puses ir identificējamas un darījums balstīts rakstveida dokumentos. Norēķini tiek veikti, izmantojot kredītiestādes kontu.
Notāra glabājuma konts tiek izmantots standarta darījuma norēķinu drošības nodrošināšanai, ja darījumā nav konstatējami citi paaugstināta NILLTPF riska faktori.

13. PIELIKUMS NR. 4 – DRAUDU EKSPOZĪCIJAS MATRICA

Draudu ekspozīcijas matricas mērķis un interpretācija

13.1.1. Draudu ekspozīcijas matrica ir instruments, ar kura palīdzību nacionālā līmenī identificētie NILLTPF, kā arī sankciju pārkāpšanas draudi (sadaļas "Nacionāla līmeņa draudi" un "Sankciju pārkāpšanas risku novērtējums") tiek attiecināti uz konkrētiem Novēršanas likuma subjektu sektoriem (sadaļa "Sektoru riska vērtējums"). Draudu ekspozīcijas matricas rezultāti ir vērtējami kopsakarā ar attiecīgā sektora ievainojamības izvērtējuma rezultātiem, kas kopā veido sektora riska novērtējumu. Tās mērķis ir ilustrēt, kuros sektoros attiecīgais nacionālais apdraudējums varētu materializēties ar salīdzinoši lielāku vai mazāku varbūtību, ņemot vērā sektora darbības raksturu, sniegto pakalpojumu veidus, klientu profilu, darījumu kanālus, skaidras naudas apriti un citus faktorus, kas var ietekmēt sektora saskari ar konkrēto apdraudējumu.

13.1.2. Vērtējums ir kvalitatīvs un salīdzinošs, un tas attiecināms uz sektoru kopumā. Tas nenozīmē, ka katrs attiecīgā sektora dalībnieks ir pakļauts vienādam draudu līmenim, bet raksturo sektora kopējo ekspozīciju pret konkrētu apdraudējumu. Attiecīgi katram Novēršanas likuma subjektam šie secinājumi jāvērtē kontekstā ar savu uzņēmējdarbības modeli, piedāvāto pakalpojumu klāstu, apkalpoto klientu loku, darbības ģeogrāfisko tvērumu, darījumu raksturu un citiem faktoriem, kas var ietekmēt tā institucionālo apdraudējuma līmeni.

13.1.3. Draudu ekspozīcijas matrica nav uzskatāma par automātisku sektora riska klasifikāciju. Tā raksturo konkrētā sektora ekspozīciju pret nacionālā līmenī identificētajiem draudiem, savukārt sektora kopējais risks ir nosakāms, izvērtējot draudus kopā ar sektora ievainojamību, kontroles pasākumu efektivitāti un citiem risku ietekmējošiem faktoriem.

13.1.4. Draudu līmeņu sadalījums veidots pēc 5 līmeņu skalas: augsts, vidēji augsts, vidējs, vidēji zems un zems. Jo augstāks ir novērtējums, jo lielāka ir varbūtība, ka konkrētais sektors varētu tikt izmantots attiecīgā apdraudējuma īstenošanai vai ar to saistītu NILL, TF, PF vai sankciju pārkāpšanai.

13.1.5. Nosakot draudu līmeni, ņemts vērā attiecīgā apdraudējuma raksturs un iespējamā sasaiste ar konkrēto sektoru, tostarp NIL iespējamais apmērs, predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izplatība, NILL, TF, PF vai sankciju pārkāpšanas gadījumu vēsturiskā regularitāte, darījumu sarežģītība, iespējamo iesaistīto personu loks, kā arī sektora sniegto pakalpojumu piemērotība līdzekļu izvietošanai, slāņošanai, integrācijai, PLG slēpšanai vai darījumu ekonomiskās būtības maskēšanai.

13.1.6. Attiecīgi draudu ekspozīcijas matrica ļauj identificēt tos draudus, kuri konkrētajā sektorā ir strukturāli nozīmīgākie, un nošķirt tos no draudiem, kuri sektoram ir raksturīgi tikai netieši vai izņēmuma gadījumos. Piemēram, krāpšanas rezultātā iegūtu līdzekļu aprite primāri skar finanšu un maksājumu pakalpojumu sniedzējus, savukārt profesionālo pakalpojumu sniedzēji biežāk iesaistās vēlākajos legalizācijas posmos, piemēram, juridisko personu izveidē, īpašumtiesību strukturēšanā vai līdzekļu integrācijā legālajā ekonomikā. Savukārt narkotisko vielu aprites radītie draudi visvairāk skar sektorus, kuros iespējama skaidras naudas aprite, ātra līdzekļu pārvietošana vai anonimizējošu maksājumu instrumentu izmantošana.

13.1.7. Tādējādi draudu ekspozīcijas matrica kalpo kā analītisks instruments riskos balstītas pieejas īstenošanai. Tā palīdz identificēt katram sektoram prioritāros apdraudējumus, nosaka jomas, kurās nepieciešama pastiprināta uzraudzības uzmanība, un sniedz atbalstu Novēršanas likuma subjektiem, izstrādājot un pilnveidojot savus institucionālos risku novērtējumus, IKS un risku pārvaldības pasākumus.

13.1.8. Draudu ekspozīcijas līmeņu interpretācija sniegta Tabulā Nr. 13.1.1.:

APZĪMĒJUMS	APDRAUDĒJUMA LĪMENIS	SKAIDROJUMS
A	Augsts	Apdraudējums ir ar augstu iestāšanās varbūtību. Ir pieejami dati, kas norāda, ka šis pakalpojums vai sektors plaši tiek izmantots NILLTPF vai sankciju pārkāpšanā. Sektors ir plaši pieejams un tā izmantošanai ir salīdzinoši zemas izmaksas. Sektors var tikt uztverts kā pievilcīgs un/vai drošs noziedzniekiem. NILLTPF un sankciju pārkāpšana ir salīdzinoši viegli īstenojama un neprasa lielu plānošanu, zināšanas, salīdzinot ar citām iespējām. Draudi, kas saistīti ar sektora izmantošanu, ir ļoti nozīmīgi.
VA	Vidēji augsts	Apdraudējums ir ar vidēji augstu iestāšanās varbūtību. Ir pieejami dati, kas norāda, ka šis pakalpojums vai sektors regulāri tiek izmantots NILLTPF vai sankciju pārkāpšanai. Sektors ir viegli pieejams, un tā izmantošana neprasa būtiskus finanšu resursus. Sektors var tikt uztverts kā salīdzinoši pievilcīgs un drošs noziedzīgu darbību veikšanai. Noziedzniekiem ir iespējas izmantot šo sektoru NILLTPF vai sankciju pārkāpšanas nolūkam, un tas prasa vidēju plānošanas līmeni un zināšanas. Draudi, kas saistīti ar šī sektora izmantošanu, ir nozīmīgi.
V	Vidējs	Apdraudējums ir ar vidēju iestāšanās varbūtību. Ir pieejami dati, kas norāda, ka šis pakalpojums vai sektors atsevišķos gadījumos ir ticis izmantots NILLTPF vai sankciju pārkāpšanai. Sektors var būt pieejams un/vai tā īstenošana ir finansiāli pieņemama. Sektors var tikt uztverts kā vidēji pievilcīgs un vidēji drošs. Noziedzniekiem ir nepieciešamās prasmes izmantot šo sektoru NILLTPF vai sankciju pārkāpšanas nolūkiem un tas prasa vidēju plānošanas līmeni un zināšanas. Draudi, kas saistīti ar šī sektora izmantošanu, ir vērā ņemami.
VZ	Vidēji zems	Apdraudējums ir ar vidēji zemu iestāšanās varbūtību. Nav pieejami dati, kas norāda, ka šis pakalpojums vai sektors NRA 2026 pārskata periodā ir ticis būtiski vai vispār izmantots NILLTPF vai sankciju pārkāpšanai, bet citu valstu pieredze/starptautiskie pētījumi norāda uz sektora izmantošanas iespējamību. Noziedzniekiem var būt redzējums, kā izmantot šo sektoru, nozari, pakalpojumu u. tml. NILLTPF un/vai sankciju pārkāpšanas nolūkos. Lai izmantotu šo sektoru ir nepieciešama tālredzīga plānošana un/vai specifiskas tehniskās zināšanas salīdzinoši ar citām iespējām.
Z	Zems	Apdraudējums ir ar zemu iestāšanās varbūtību. Nav datu un informācijas, kas norādītu, ka noziedzniekiem ir nodoms vai viegli īstenojama iespēja izmantot šo sektoru, pakalpojumu u. tml. darījumiem vai darbībām, kas vērsti uz NILLTPF.

Tabula Nr. 13.1.1. - Draudu ekspozīcijas līmeņu interpretācija

Finanšu izlūkošanas dienests

Draudu ekspozīcijas matrica

Draudi / sektori	Kredītiestādes	MI/ENI	KAPS	VTS	AIFP, IPS	IBS	Patērētāju kred. pak.sniedzēji (PTAC, VID)	Krājaizdevu sabiedrības	Dzīvības apdrošinātāji; Privātie pensiju fondi	Izložu un azartspēļu organizētāji (Zeme s)	Izložu un azartspēļu organizētāji (Tiešsaiste)	Ārpakalpojumu grāmatveži	Nodokļu konsultanti/ Finanšu konsultanti	Neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji/ TCSP	NĪ aģenti	Zvērināti advokāti	Zvērināti revidenti	Zvērināti notāri	Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirgotāji	Transportlīdzekļu tirdzniecības pakalpojumu sniedzēji / Cita veida preču tirgotāji un starpnieki	Mākslas un antikvāro priekšmetu tirgotāji	MPA / Licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji / Inkasācijas pakalpojumu sniedzēji
1. Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana)	A	A	V	V	VZ	V	VA	V	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	VZ	Z	Z	Z	Z
2. Izvairišanās no nodokļu nomaksas	VA	VA	VZ	VZ	VZ	VZ	Z	Z	Z	V	VZ	V	V	Z	VZ	Z	Z	VZ	VZ	VZ	Z	Z
3. Sankciju pārkāpšana	VA	VA	VA	V	VZ	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	VZ	VZ	VZ	VZ	VZ	Z	VZ	VZ	Z	Z	Z
4. Autonoma NILL / ārvalstu predikatīvie nodarījumi	V	V	V	V	VZ	VZ	Z	Z	Z	V	VZ	VZ	VZ	VZ	VZ	VZ	Z	VZ	V	V	VZ	Z
5. Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	VA	VA	VZ	Z	VZ	VZ	VZ	Z	Z	VZ	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	VZ	VZ	Z	Z
6. Narkotiku un psihotropo vielu nelikumīga aprite, t.sk. kontrabanda	V	VA	V	V	Z	Z	Z	Z	Z	V	VZ	Z	Z	Z	VZ	Z	Z	Z	V	VZ	Z	Z
7. Akcīzes preču nelikumīga aprite, t.sk. kontrabanda	V	V	VZ	VA	Z	Z	Z	Z	Z	V	VZ	Z	Z	Z	VZ	Z	Z	Z	V	VZ	Z	Z
8. Cilvēku tirdzniecība	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
9. Noziedzīgi nodarījumi pret vidi	VZ	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
10. Citi noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	Z	Z	Z	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
11. Proliferācijas finansēšana	VZ	VZ	VZ	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z
12. Terorisma finansēšana	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z

A - Augsts	VA - Vidēji augsts	V - Vidējs	VZ - Vidēji zems	Z - Zems

14. PIELIKUMS NR. 5 – NILL, TERORISMA FINANSĒŠANAS, PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS UN SANKCIJU PĀRKĀPŠANAS TIPOLOĢIJAS NRA 2026 PĀRSKATA PERIODĀ

14.1. NILL tipoloģijas

14.1.1. Novēršanas likuma 2. nodaļa paredz, ka Novēršanas likuma subjekts, veicot risku novērtējumu un veidojot IKS, ņem vērā riskus, kas identificēti NRA.[783] Lai veicinātu Novēršanas likuma subjektu izpratni par NRA 2026 identificētajiem riskiem un atvieglotu to pārnesi uz iestāžu individuāliem risku novērtējumiem, šajā nodaļā apkopotas NILL tipoloģijas, kas NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk identificētas Latvijas NILLTPF novēršanas sistēmā.

14.1.2. 2024. gadā FID publicēja trešo papildināto redakciju NILL tipoloģijām un pazīmēm, apkopojot 27 tipoloģijas, kas tobrīd bija raksturīgas NILL shēmām, kas tika īstenotas Latvijā vai izmantojot tās finanšu sistēmu.[784] Šī papildinātā redakcija tika sagatavota gan ņemot vērā NRA 2023 secinājumus, gan atspoguļojot aktuālākās noziedzības tendences un saistītās NILL metodes. Materiāla izstrāde bija īpaši būtiska apstākļos, kad TAI noslodze attiecībā uz vēsturisko pirmo riska profilu (jeb apdraudējumu, kas bija saistīts ar Latvijas vēsturisko statusu kā reģionālam finanšu centram) bija būtiski mazinājusies un pieauga darba apjoms saistībā ar iekšzemē izdarītu noziedzīgu nodarījumu rezultātā iegūtu līdzekļu legalizāciju. Atjaunotā redakcija vērsa uzmanību gan uz iepriekš identificētajām NILL tipoloģijām, gan uz jaunām tendencēm, kuras aktualizējās NRA 2026 pārskata periodā, tostarp īpašu uzmanību pievēršot riskiem, kas saistīti ar dažāda veida krāpšanām un sankciju pārkāpšanu.

14.1.3. Apkopojums balstīts uz šādas informācijas analīzi:

a) TAI uzsāktie kriminālprocesi par NILL, kuros NILL darbības daļēji vai pilnībā veiktas NRA 2026 pārskata periodā;

b) TAI ekspertu viedoklis par NILL paņēmieniem NRA 2026 pārskata periodā;

c) FID rīcībā esošā informācija no STR, ārvalstu izlūkošanas vienību ziņojumiem u. c. informācija;

d) UKI identificētais par NILL metodēm NRA 2026 pārskata periodā;

e) NRA 2026 pārskata periodā izstrādātie pazīmju un tipoloģiju materiāli NILL un predikatīvo noziedzīgo nodarījumu jomās[785], kā arī šādi materiāli, kas ir veidoti konkrētu sektoru vajadzībām[786].

14.1.4. Tabulās ir apkopoti NILL tipoloģijās biežāk fiksēto jomu un draudu sadalījumi, klasificējot tos pēc sektora, pakalpojuma veida un atbilstošās draudu sadaļas. Vienlaikus svarīgi uzsvērt, ka saraksts nav izsmeļošs. **Norādītās tipoloģijas nav vienīgās, kas NRA 2026 pārskata periodā fiksētas. Tāpat saraksts nenozīmē, ka NILL tipoloģija nevar būt saistīts arī ar kādu nenorādītu sektoru, pakalpojumu vai predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Tā galvenais mērķis ir norādīt kā NILL apdraudējums var realizēties dažādos sektoros, kā arī kā NILL apkarošanas efektivitāte var mazināt saistīto apdraudējumu.**

[783] Novēršanas likuma 6. panta 1^1 daļas otrais punkts. Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 16, 28.08.2008. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-proliferacijas-finansesanas-noversanas-likums
[784] FID. NILL tipoloģijas un pazīmes. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/Tipologiju%20materials_III_red.pdf
[785] FID. Noziedzīgu nodarījumu akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites jomā tipoloģijas un pazīmes. Dokumentam noteikts ierobežotas pieejamības statuss.
[786] FID. NILL pazīmes azartspēļu un izložu organizētāju sektorā. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/NILL%20paz%C4%ABmes%20azartsp%C4%93%C4%BCu%20un%20izlo%C5%BEu%20organiz%C4%93t%C4%81ju%20sektor%C4%81.pdf; FID. NILL pazīmes ārpakalpojuma grāmatvežu un nodokļu konsultantu sektoros. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2025/NILL%20paz%C4%ABmes%20%C4%81rpakalpojuma%20gr%C4%81matve%C5%BEu%20un%20nodok%C4%BCu%20konsultantu%20sektoros.pdf; FID. NILL pazīmes darījumos ar NĪ. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/NILL%20paz%C4%ABmes%20dar%C4%ABjumos%20ar%20nekustamo%20%C4%ABpa%C5%A1umu.pdf

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.5.	Kredītiestādes, MI/ENI, IBS/IPS, PPS, NĪ darījumu starpnieki, KAPS, AIFP, tirgotāji	Maksājumu pakalpojumi, investīciju pakalpojumi, PPS pakalpojumi, pakalpojumi NĪ jomā, tirdzniecības pakalpojumi, virtuālo aktīvu tirdzniecība	Finanšu līdzekļi tiek pārvietoti un strukturēti ar mērķi tos attālināt no noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietas, imitējot šķietami civiltiesiskus darījumus, un daļa vai visi līdzekļi pēc tam tiek ieguldīti, piemēram, finanšu instrumentos, virtuālajos aktīvos, dārgmetālos, nekustamajā un citā īpašumā vai izmantoti privātām vajadzībām, t. sk. norēķiniem ar maksājumu karti.	Pārrobežu bezskaidras naudas plūsma, nacionālais predikatīvais noziedzīgais nodarījums

14.1.6. NRA 2026 pārskata periodā minētā tipoloģija bija saistīta gan ar draudiem no nacionālā predikatīvā noziedzīgā nodarījuma, gan ar draudiem no ārvalstīs izdarītiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Scenārijam raksturīgs plašs finanšu un nefinanšu pakalpojumu loks, un arī gadījumos, kur noziedzīgais nodarījums veikts Latvijā, bieži ne visas darbības NILL ķēdē tiek veiktas iekšzemē. Daļa pakalpojumu tiek sniegti ārvalstīs, piemēram, konti ārvalstu MI/ENI vai kriptoaktīvu platformās, uzņēmumu reģistrācija ārvalstīs, aktīvu iegāde ārvalstīs, u. tml. Attiecīgi būtisks ievainojamības faktors gan identifikācijā, gan izmeklēšanā ir pilnīgas informācijas nepieejamība vai tās iegūšanai nepieciešamais laiks un resursi.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.7.	Kredītiestādes, MI/ENI, PPS	Maksājumu pakalpojumi, PPS pakalpojumi	Saimniecisko darbību veicošas juridiskas personas ar Latvijā reģistrētu juridisku veidojumu, t. sk. jaundibinātu, starpniecību pārvada finanšu līdzekļus gan ārvalstīs, gan Latvijā reģistrētiem juridiskiem veidojumiem, kas arī pilda starpnieka funkciju (un ir fiktīvi izveidoti). Maksājumi tiek pamatoti ar samaksu par preci vai pakalpojumu. Pēc virknes fiktīvu darījumu līdzekļi tiek debetēti skaidrā naudā vai tiek veikta ekskluzīvas preces vai pakalpojuma iegāde.	Izvairīšanās no nodokļu nomaksas, cilvēku tirdzniecība

14.1.8. Riska scenārija rezultātā iegūto skaidro naudu, atkarībā no darījumu konteksta, var izmantot gan noziedzīgu nodarījumu finansēšanai („aplokšņu algu" izmaksai), gan tēriņiem NILL integrācijas stadijā. Tipoloģija īpaši saistīta ar noziedzīgiem nodarījumiem nodokļu jomā, it īpaši PVN izkrāpšanu, kur Latvija var būt gan kā NIL galamērķa, gan NILL shēmā iesaistīta valsts. Latvijas Bankas EUR emisijas rādītāji arī izteikti norāda uz pārrobežu skaidras naudas plūsmu virzienā uz Latviju, it īpaši paaugstināta riska nomināliem (200 EUR un 500 EUR). NRA 2026 pārskata periodā FID SKG platformas ietvarā tika organizēta darba grupa ar FID un citu NILLTPF novēršanas sistēmas iestāžu, t. sk. privātā sektora, dalību. Darba grupas rezultātā identificētas Latvijas nodokļu riska profilam aktuālās tipoloģijas un riska pazīmes, kā arī izstrādāts vienots metodiskais materiāls.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.9.	Kredītiestādes, MI/ENI, patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji	Maksājumu pakalpojumi, PPS pakalpojumi, kreditēšanas pakalpojumi	Fiziskas personas (naudas mūlis) konti Latvijas un/vai ārvalstu kredītiestādēs izmantoti, lai fiktīvu darījumu aizsegā pārvietotu un attālinātu līdzekļus no to sākotnējās (noziedzīgās) izcelsmes vietas, t. sk. veicot tūlītēju skaidras naudas izmaksu vai pārvedumus uz pašas personas vai trešo personu kontiem, kas atvērti ārvalstu MI vai pie virtuālo aktīvu pakalpojumu sniedzējiem.	Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana)

14.1.10. NRA 2026 pārskata periodā minētās tipoloģijas aktualitāte pieauga, ņemot vērā būtisko apdraudējumu, ko rada dažāda veida krāpšanas. Šādās shēmās nereti tiek iesaistīti naudas mūļi (t. sk. "aklie naudas mūļi"[787]), kuri var izņemt kredītiestāžu kontos saņemtos izkrāptos naudas līdzekļus skaidras naudas formā vai tos pārvirzīt uz citu kredītiestāžu vai MI/ENI kontiem gan Latvijā, gan ārvalstīs, apgrūtinot līdzekļu izsekojamību. Lai gan kopējie izkrāpto līdzekļu apjomi pastāvīgi pieaug, iesaistītās summas individuālos gadījumos, it īpaši tajos, kas ziņoti FID, nepārsniedz lielus apmērus Krimināllikuma izpratnē (50 minimālo mēnešalgu kopējā summa).

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.11.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS	Maksājumu pakalpojumi, virtuālo aktīvu pakalpojumi	Tiek veikti tranzīta maksājumi, naudas līdzekļi debetēti drīz pēc to saņemšanas kontā – pārvadīt tālāk, debetēti skaidrā naudā vai izmantoti virtuālo aktīvu iegādei.	Noziedzīgie nodarījumi pret īpašumu, pārrobežu bezskaidras naudas plūsma

14.1.12. NRA 2026 pārskata periodā kopumā FID identificētās un TAI izmeklētās lietās iezīmējās Latvijas loma kā vienai no daudzām potenciālām tranzīta jurisdikcijām plašākās un fragmentētākās NILL shēmās, it īpaši attiecībā uz ārvalstīs izdarītu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Konti Latvijas kredītiestādēs var tikt izmantoti NILL strukturēšanas stadijā, kurai raksturīga strauja līdzekļu kustība starp dažādām valstīm un/vai maksājumu pakalpojumu sniedzējiem. Tāpat tranzīta maksājumi ir novēroti arī attiecībā uz krāpšanu, kur no personas izkrāptie līdzekļi ar vairākiem maksājumiem tiek pēc iespējas ātrāk attālināti no sākotnējās izcelsmes vietas. Lai apgrūtinātu izsekojamību, līdzekļi nereti tiek pārvērsti kriptoaktīvos, pārsvarā izmantojot platformas, kas nav reģistrētas Latvijā un attiecīgi nav Novēršanas likuma subjekti. Tranzīta maksājumi visraksturīgākie ir krāpšanām, kas veiktas digitālā vidē, tomēr tiek izmantoti arī citu predikatīvo noziedzīgo nodarījumu NILL shēmās, t. sk. kā finanšu instrumentu pārvedumi.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.13.	Kredītiestādes, MI/ENI	Maksājumu pakalpojumi, PPS pakalpojumi	Juridisko personu un/vai juridisko veidojumu konti tiek izmantoti, lai finanšu līdzekļus pārvietotu un strukturētu ar mērķi tos attālināt no sākotnējas izcelsmes vietas, imitējot šķietami civiltiesiskus darījumus, un daļa vai visi	Pārrobežu bezskaidras naudas plūsma, izvairīšanās no nodokļu nomaksas

[787] Krāpšanas upuri, kuriem izkrāpta pieeja internetbankai vai citiem maksājumu rīkiem.

			līdzekļi pēc tam var tikt ieguldīti, piemēram, finanšu instrumentos, dārgmetālos, nekustamajā un citā īpašumā vai izmantoti privātām vajadzībām, t. sk. izmantojot maksājumu karti	

14.1.14. NRA 2026 pārskata periodā joprojām saglabājies ievērojams saņemto STR skaits, kuros minētas Latvijā reģistrētas juridiskās personas, kas veic gan reālu saimniecisko darbību, gan šādas darbības imitāciju. STR dati norāda uz to, ka nereti nacionālās juridiskās personas, tostarp jaundibinātās juridiskās personas, tiek izmantotas kustamas un nekustamas mantas iegādē. Šādu pirkumu veikšanai līdzekļu izcelsmi var veidot gan saņemtie naudas pārvedumi no ārvalstīs reģistrētām juridiskām personām par darījumiem, kuriem šķietami nav ekonomiskā pamatojuma, gan saņemtie naudas pārvedumi no juridiskās personas dalībniekiem. Tāpat norādāms, ka joprojām paaugstinātu risku rada izvairīšanās no nodokļu nomaksas juridisko personu vidū, kas vienlaikus ir galvenais predikatīvais noziedzīgais nodarījums, par kuru vērš uzmanību Novēršanas likuma subjekti ziņotajos STR. Juridiskās personas izvairās no nodokļu nomaksas, piemēram, izsniedzot aizdevumus to dalībniekiem, kas netiek atmaksāti, vai veicot bezskaidras naudas pārvedumus ārvalstīs reģistrētām juridiskām personām par faktiski nenotikušiem darījumiem, īstenojot nosacītu peļņas sadali un izvairoties no UIN nomaksas.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.15.	Kredītiestādes, MI/ENI	Maksājumu pakalpojumi, kreditēšanas pakalpojumi	Finanšu līdzekļi no sākotnējās izcelsmes vietas tiek pārvietoti ar NVO (biedrību, nodibinājumu), starpniecību, imitējot šķietami civiltiesiskus darījumus, izmantojot dažādus naudas pārveduma kanālus (piemēram, elektroniskās MI).	Pārrobežu bezskaidras naudas plūsma, noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā

14.1.16. Saņemto STR analīze norāda, ka NRA 2026 pārskata periodā visbiežāk minētā juridisko personu forma NVO sektorā ir biedrība. Krietni mazākā mērā šai formai seko nodibinājumi. Būtiski norādīt, ka biedrība ir otrā biežāk reģistrēta juridisko personu forma Latvijā, vienlaikus tieši biedrībām pastāv lielākais neatklāto PLG skaits, kas būtiski var samazināt juridiskās personas caurskatāmību un apgrūtināt saistīto personu identificēšanu. NRA 2026 pārskata periodā identificēti NILL riski, kas saistīti ar pašas juridiskās personas līdzekļu izsaimniekošanu, biedrību izmantošanu, lai veiktu saimniecisko darbību, kas ir pretstatā ar šīs juridiskās formas dibināšanu, kā arī biedrību izmantošanu, lai pagarinātu finanšu plūsmas ķēdi, tādā veidā attālinot līdzekļus no sākotnējā darījuma.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.17.	Kredītiestādes, MI/ENI, Kreditēšanas pakalpojuma sniedzēji, VTS, ārpakalpojuma grāmatveži, zvērināti revidenti,	Maksājumu pakalpojumi, valūtas maiņas pakalpojumi, kreditēšanas pakalpojumi, grāmatvedības pakalpojumi, revīzijas	Veicot tirdzniecības darījumus, t. sk. par ievērojami paaugstinātu vai pazeminātu cenu, vai viltojot preču daudzumu, NIL tiek maskēti un/vai sapludināti ar legāliem līdzekļiem.	Izvairīšanās no nodokļu nomaksas, akcīzes preču un narkotisko vielu nelikumīga aprite, noziedzīgi nodarījumi pret vidi

	zvērināti advokāti, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, nodokļu konsultanti	pakalpojumi, PPS pakalpojumi, juridiskie pakalpojumi		

14.1.18. Tipoloģija īpaši raksturīga iekšzemē izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. NRA 2026 pārskata periodā arvien biežāk tiek konstatēti gadījumi, kuros noziedzīgas darbības un sekojošo NILL īsteno saimniecisku darbību veicoši, leģitīmi uzņēmumi, ne tikai fiktīvas juridiskās personas vai čaulas veidojumi. Šis scenārijs attiecināms uz nacionālo predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, kur likumīgas darbības un finanšu plūsmas tiek izmantotas, lai maskētu NIL noslāņošanu, strukturēšanu un integrāciju.

	Sektori	**Pakalpojumi**	**Tipoloģija**	**Atbilstošā draudu sadaļa**
14.1.19.	Kredītiestādes; MI/ENI, izložu un azartspēļu organizētāji, VTS, inkasācijas pakalpojuma sniedzēji, preču un pakalpojumu tirgotāji[788]	Skaidras naudas iemaksa, pirkums skaidrā naudā, valūtas maiņa	NIL skaidrā naudā izvietoti Latvijas finanšu sistēmā vai izmantoti preču, pakalpojumu, kustama un/vai NĪ iegādei, neatkarīgi no tā, vai līdzekļi uz robežas ir deklarēti.	Ārvalstīs veikts predikatīvais noziedzīgais nodarījums

14.1.20. NRA 2026 pārskata periodā joprojām ir spēkā ierobežojumi skaidras naudas lietošanā. Ne fiziskām, ne juridiskām personām ārpus kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu sniedzēju pakalpojumiem nav atļauts veikt skaidras naudas darījumus, kuru summa pārsniedz 7200 EUR[789], kas mazina ievainojamību pret šo scenāriju. Lai veiktu lielāka apmēra darījumu, noziedzniekiem nepieciešams veikt skaidras naudas iemaksu vai arī vienoties ar darījuma partneri par minētā ierobežojuma pārkāpšanu. Vienlaikus gan salīdzinoši augstais ēnu ekonomikas īpatsvars, gan Latvijas Bankas konstatētā negatīvā EUR emisija visu NRA 2026 pārskata periodu, norāda ne tikai uz augstu skaidras naudas izmantošanu, bet šo līdzekļu neproporcionālu pārrobežu plūsmu uz Latviju, tostarp tādu banknošu, kas vēsturiski saistītas ar noziedzību.

	Sektori	**Pakalpojumi**	**Tipoloģija**	**Atbilstošā draudu sadaļa**
14.1.21.	Visi sektori	Visi pakalpojumi	Personas neizskaidrojama labklājība vai ienākumi.	Visas draudu sadaļas

14.1.22. Tipoloģija raksturīga NILL trešajai (integrācijas) stadijai un būs saistīta ar visa veida NILL apdraudējumu. NRA 2026 pārskata periodā turpināta kapacitātes celšana attiecībā uz paralēlo finanšu izmeklēšanu TAI. Uz to norāda arī tas, ka FID arvien biežāk saņem TAI informācijas pieprasījumus lietās par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, ne tikai NILL lietās. Turpināta veiksmīga FID un TAI sadarbība FID operacionālā centra ietvaros, kā arī TAI aktīvi izmanto FID izstrādāto Black Box risinājumu, lai anonimizētā veidā pārbaudītu, vai FID rīcībā ir informācija par konkrētām personām, kas iesaistītas predikatīvajā noziedzīgajā nodarījumā. Scenārija proaktīvai identifikācijai būtiski turpināt strādāt FID un TAI analītiķiem pieejamo datubāžu pieejamības, savietojamības un apstrādes iespēju pilnveidei, kā arī turpināt attīstīt stratēģiskās un taktiskās analīzes virzienus.

[788] Dārgmetālu, dārgakmeņu, to izstrādājumu tirgotāji, kultūras pieminekļu tirgotāji, mākslas un antikvāro priekšmetu aprites tirgotāji, transportlīdzekļu, citu preču un pakalpojumu tirgotāji.
[789] Likums par nodokļiem un nodevām, 30. pants. Latvijas Vēstnesis, 26, 18.02.1995.; Latvijas Republikas Saeimas un MK Ziņotājs, 7, 13.04.1995. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/33946-par-nodokliem-un-nodevam

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.23.	Kredītiestādes, MI/ENI, patērētāju kreditēšanas pakalpojuma sniedzēji, izložu un azartspēļu organizētāji	Maksājumu pakalpojumi, kreditēšanas pakalpojumi, izlozes un azartspēles (gan zemes, gan tiešsaistes)	Netipiska aktivitāte personas kontā, ko var raksturot atkārtoti neliela apjoma pārvedumi no nesaistītām personām vai liela mēroga iemaksas, kas neatbilst personas profilam un kam nav cita loģiska pamatojuma.	Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā, akcīzes preču un narkotisko vielu nelikumīga aprite, noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (zādzības, krāpšanas)

14.1.24. Akcīzes un psihotropo vielu nelikumīga aprite, t. sk. kontrabanda rada vidēji augstu NILL apdraudējumu. Šim noziedzības veidam arī raksturīgs konkrēts personu profils, kas var būt iesaistītas noziedzībā (bezdarbnieki, personas ar sodāmību). Tāpat arī noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā var nereti tikt fiksēti gadījumos, kur valsts amatpersona vai PNP veic netipiskas darbības savos kontos. Šādu personu, kas iesaistītas noziedzīgās darbībās, identificēšanai NRA 2026 pārskata periodā pievērsta pastiprināta uzmanība, izstrādājot tipoloģiju un pazīmju dokumentu[790], kā arī veicot taktiskās analīzes izpētes. Lai gan šādu personu identifikācija visbiežāk saistīta ar noziedzības operacionālo līmeni, iegūtā informācija kalpo par pamatu, lai konstatētu vadošas personas ONG ietvaros vai profesionālus NILL pakalpojuma sniedzējus. Vienlaikus šādu gadījumu konstatēšanu ierobežo tendence augstāka riska klientiem izvēlēties maksājumu pakalpojumu sniedzējus ārpus Latvijas, tostarp valstīs ar vājākām NILLTPF novēršanas sistēmām.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.25.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, izložu un azartspēļu organizētāji, preču un pakalpojumu tirgotāji, ārpakalpojuma grāmatveži, zvērināti revidenti, nodokļu konsultanti	Maksājumu pakalpojumi, skaidras naudas iemaksa, pirkums skaidrā naudā, kriptoaktīvu pakalpojumi, grāmatvedības pakalpojumi, uzņēmumu revīzijas, nodokļu konsultācijas	Līdzekļu pārvēršana kriptoaktīvos, izmantojot ārvalstīs (tostarp augsta riska jurisdikcijās) reģistrētas kriptoaktīvu platformas.	Visas draudu sadaļas

14.1.26. NRA 2026 pārskata periodā ES līmenī stājās spēkā MiCA regula, ar kuru tiek ieviests vienots kriptoaktīvu nozares tiesiskais regulējums. Atbilstoši šai regulai līdz 2025. gada izskaņai Latvijā tika izsniegtas tikai 2 KAPS licences. Arī pirms MiCA regulas stāšanās spēkā Latvijas KAPS sektors bija salīdzinoši neliels, lielākajai daļai uzņēmumu faktisku saimniecisko darbību neveicot un aktīvo uzņēmumu kopējam apgrozījumam nepārsniedzot 1 milj. EUR. Vienlaikus attiecībā uz teju visiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas rada NILL draudus Latvijā, kriptoaktīvu izmantošana tika identificēta kā pastāvīgs un būtisks drauds. NILL nolūkiem tiek izmantotas kriptoaktīvu platformas, kas reģistrētas ārvalstīs, tādējādi apgrūtinot savlaicīgu informācijas ieguvi izmeklēšanas nolūkiem. Novēršanas likuma subjekti var nebūt tieši iesaistīti NILL darbībās, bet tie var konstatēt kriptoaktīvu iegādi/pārdošanu vai juridisku personu aizdomīgas darbības ar kriptoaktīviem.

[790] FID. Noziedzīgu nodarījumu akcīzes preču, narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgas aprites jomā tipoloģijas un pazīmes. Dokumentam noteikts ierobežotas pieejamības statuss.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Atbilstošā draudu sadaļa
14.1.27.	Visi sektori	Visi pakalpojumi	Finanšu līdzekļi tiek pārvietoti caur dažādiem finanšu iestāžu kontiem dažādās jurisdikcijās, kas atvērti sarežģītā darījumu shēmā iesaistītām juridiskām personām un/vai juridiskiem veidojumiem. Šo darījumu shēmu īstenošanā tiek iesaistītas (tās organizē) profesionāli šī pakalpojuma sniedzēji, piemēram, personas ar padziļinātām zināšanām grāmatvedībā, jurisprudencē, finansēs vai finanšu pakalpojumu jomā, īstenojot profesionālu NILL.	Izvairīšanās no nodokļu nomaksas, akcīzes preču un narkotisko vielu nelikumīga aprite, noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (krāpšana), ārvalstīs veikts predikatīvais noziedzīgais nodarījums

14.1.28. Līdzīgi kā NRA 2023 pārskata periodā turpinājās profesionālu NILL pakalpojuma sniedzēju iesaiste. Tas bija raksturīgs gan iekšzemē, gan ārvalstīs izdarītiem predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, it īpaši tādiem, kur iesaistīts liels līdzekļu apjoms vai noziedzīgajām darbībām ir pārrobežu dimensija (piemēram, iesaistītas starptautiskas ONG nelikumīgu preču apritē vairākās valstīs). Iesaistītie pakalpojuma sniedzēji var sniegt konsultācijas vai arī tikt aktīvi iesaistīti NILL plānošanā un īstenošanā, strukturējot maksājumus, veidojot fiktīvas juridiskas personas ārvalstīs vai sniedzot atbalstu NILL integrācijas fāzē (piemēram, kustamā vai nekustamā īpašuma iegādē, ieguldījumu veikšanā utt.). Pieaugot ārvalstu kriptoaktīvu un MI/ENI izmantošanai, tiek piesaistīti arī IT un *FinTech* eksperti, kas var sniegt atbalstu dažādu hibrīdmaksājumu strukturēšanā, kā arī veidot tehniskus risinājumus, kas automatizēti nodrošina apjomīgu, nepārtrauktu un grūti izsekojamu darījumu plūsmu.

14.2. Terorisma finansēšanas tipoloģijas

14.2.1. Lai veicinātu Novēršanas likuma subjektu izpratni par to, kā TF apdraudējums var realizēties dažādos sektoros un pakalpojumos, šajā sadaļā apkopotas TF tipoloģijas. Tie izmantojami kopsakarā ar nacionālo TF draudu un ievainojamības novērtējumu, klienta un darījumu kontekstu, kā arī kompetento iestāžu sniegto informāciju. Tipoloģiju saraksts nav izsmeļošs, un vienā gadījumā var vienlaikus īstenoties vairākas tipoloģijas.

14.2.2. Papildus šajā nodaļā apkopotajām tipoloģijām ir ņemami vērā arī iepriekšējos NRA[791] publicētās tipoloģijas, ciktāl tās joprojām ir aktuālas attiecīgā sektora, pakalpojuma vai klientu riska profilam.

14.2.3. TF raksturīga pazīme ir iespēja izmantot gan noziedzīgas, gan pilnībā legālas izcelsmes līdzekļus. Atsevišķa darījuma summa var būt neliela un pati par sevi neatšķirties no personas ikdienas finanšu uzvedības, tādēļ būtiska ir darījumu, ceļošanas, saziņas, ģeogrāfijas un personu savstarpējo saikņu analīze.

14.2.4. Starptautiskā prakse norāda uz tradicionālo un digitālo metožu arvien biežāku kombinēšanu: pašfinansēšanos un tuvinieku atbalstu, skaidru naudu un pārrobežu pārvedumiem, tiešsaistes ziedojumu vākšanu, kriptoaktīviem, kā arī vērtības pārnesi digitālo spēļu vidē. Europol vienlaikus norāda uz izkliedētu tīklu, atsevišķu indivīdu un pašorganizētu šūnu nozīmi.[792,793]

[791] NILLTFPF risku novērtējumi. Pieejams: https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/nilltfpf-risku-novertejumi-nra
[792] FATF. Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks. 2025. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/comprehensive-update-terrorist-financing-risks-2025.html
[793] Europol. European Union Terrorism Situation and Trend Report 2026 (EU TE-SAT 2026). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2026. Pieejams: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-TE-SAT-2026.pdf

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.5.	Kredītiestādes, MI/ENI, patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, līzinga sabiedrības	Maksājumu pakalpojumi, norēķinu kartes, kreditēšanas un līzinga pakalpojumi	Radikalizēta persona TF nolūkiem izmanto algu, sociālos pabalstus, uzkrājumus vai citus legālus ienākumus, kā arī aizdevumu, kredītkarti vai ātri realizējamu līzingā iegādātu kustamo mantu. Personas izdevumus var papildināt ģimenes locekļu, radinieku vai citu trešo personu pārvedumi.	Zema

14.2.6. Šajā tipoloģijā līdzekļu izcelsme var būt legāla, savukārt darījumi - nelieli. Riska novērtējumā nozīmīga var būt pēkšņa kredītsaistību uzņemšanās, uzkrājumu izlietošana, mantas ātra realizācija, izmaiņas maksājumu ģeogrāfijā, ceļošanas izdevumi vai regulārs tuvinieku finansiāls atbalsts bez ekonomiska pamata.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.7.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS	Maksājumu un naudas pārvedumu pakalpojumi, kriptoaktīvu pakalpojumi	Latvijā sniegts finanšu pakalpojums tiek izmantots kā viens posms fragmentētā pārrobežu TF ķēdē. Kontā tiek saņemti vairāki nelieli pārvedumi no savstarpēji nesaistītām personām, kam seko ātrs līdzekļu pārvedums, izņemšana skaidrā naudā vai pārvēršana kriptoaktīvos un novirzīšana uz augsta TF riska valsti vai tās kaimiņvalsti.	Zema

14.2.8. Līdzekļu sadalīšana vairākos nelielos pārvedumos un dažādu maksājumu pakalpojumu sniedzēju, kontu vai kriptoaktīvu platformu izmantošana var apgrūtināt kopējās ķēdes identificēšanu. Latvijas pakalpojumu sniedzējs šādā shēmā var redzēt tikai vienu posmu, tādēļ būtiski vērtēt darījumu būtību, starpposmu skaitu, saņēmēju savstarpējās saiknes un ģeogrāfiju.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.9.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, NVO	Ziedojumu pieņemšana, maksājumu saites, kolektīvā finansēšana, naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pakalpojumi	Līdzekļi tiek vākti ar šķietami leģitīmu humānu, labdarības vai sabiedriska labuma mērķi, aicinājumu izplatot sociālajos tīklos, ziņapmaiņas lietotnēs vai kolektīvās finansēšanas platformās. Pēc saņemšanas līdzekļi tiek sadalīti starp vairākiem kontiem vai makiem un pilnībā vai daļēji novirzīti TF nolūkiem.	Zema

14.2.10. Ziedojumu vākšana var tikt organizēta ar šķietami leģitīmu humānu, labdarības vai sabiedriska labuma mērķi. Paaugstināta uzmanība pievēršama gadījumiem, kad līdzekļi īsi pēc saņemšanas tiek sadalīti, pārvesti ar kampaņas mērķi nesaistītām personām, pārvērsti kriptoaktīvos vai novirzīti uz paaugstināta riska teritorijām. NVO statuss vai darbība konflikta skartā reģionā pati par sevi nav aizdomu pamats; pasākumiem jābūt samērīgiem un riskos balstītiem.[794]

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.11.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS	Fiat valūtas un kriptoaktīvu konvertācija, pašuzturētu maku un starpķēžu pakalpojumi	TF nolūkiem paredzēti līdzekļi tiek pārvērsti stabilas vērtības kriptoaktīvos un strukturēti starp vairākiem pašuzturētiem makiem, blokķēdēm un ārvalstu platformām, tostarp izmantojot kriptoaktīvu darījumus starp personām ārpus centralizētu platformu starpniecības. Līdzekļi pēc tam tiek realizēti citā jurisdikcijā vai izmantoti tiešiem norēķiniem.	Zema

14.2.12. Stabilas vērtības kriptoaktīvu likviditāte un ātri pārrobežu norēķini var tikt izmantoti, lai finanšu līdzekļus strukturētu starp vairākiem pašuzturētiem makiem, blokķēdēm un ārvalstu platformām. Novēršanas likuma subjekts var būt iesaistīts tikai līdzekļu konvertācijas sākuma vai beigu posmā; tādēļ būtiski vērtēt darījumus ar ārpus uzraudzīta pakalpojumu sniedzēja esošiem makiem, adreses maiņu biežumu un saikni ar augsta riska adresēm.[795]

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.13.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, tiešsaistes spēļu un digitālo platformu pakalpojumu sniedzēji	Maksājumi par spēļu kredītiem, virtuāliem priekšmetiem, dāvanu kartēm un tiešsaistes satura veidotāju atbalstam	Vērtība tiek pārnesta ar spēļu kredītiem, virtuāliem priekšmetiem vai citiem digitāliem labumiem: tos iegādājas viena persona, nodod citam lietotājam un vēlāk realizē par fiat valūtu vai kriptoaktīviem. TF mikrofinansēšanai var tikt izmantoti arī nelieli maksājumi un ziedojumi digitālajās platformās.	Zema

14.2.14. FATF un Europol starptautiskajos materiālos kā jauna tendence minēta vērtības pārnese ar spēļu kredītiem, virtuāliem priekšmetiem un citiem digitāliem labumiem, tostarp to iegāde, nodošana citam lietotājam un tālāka realizācija. Šādas aktivitātes var būt neliela apmēra un atbilst plaši izplatītai likumīgai lietošanai, tādēļ tās vērtējamas tikai kopā ar citiem TF riska indikatoriem.

[794] FATF. Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks. 2025. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/comprehensive-update-terrorist-financing-risks-2025.html
[795] FATF. Targeted Report on Stablecoins and Unhosted Wallets: Peer-to-Peer Transactions. 2026. Pieejams: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Virtualassets/targeted-report-stablecoins-unhosted-wallets.html

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.15.	Kredītiestādes, VTS, dārgmetālu un dārgakmeņu tirgotāji, citu augstas vērtības preču tirgotāji, inkasācijas pakalpojumu sniedzēji	Skaidras naudas izmaksa, valūtas maiņa, augstas vērtības un viegli pārvietojamu preču iegāde	Finanšu līdzekļi tiek izņemti skaidrā naudā, tostarp ar maksājumu karti augsta TF riska teritorijā vai tās tuvumā, mainīti citā valūtā vai pārvērsti dārgakmeņos vai citās viegli pārvietojamās vērtībās. Nauda vai preces pēc tam fiziski tiek nogādātas saņēmējiem.	Zema

14.2.16. Scenārijs var ietvert maksājumu karšu izmantošanu skaidras naudas saņemšanai augsta TF riska valstu tuvumā, naudas maiņu, zelta vai citu viegli pārvietojamu vērtību iegādi un fizisku pārvadāšanu. Līdzekļi vai preces var tikt pārvietoti ar personas, pasta sūtījuma, kravas vai konteinera starpniecību.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.2.17.	Kredītiestādes, MI/ENI, ārpakalpojuma grāmatveži, zvērināti revidenti, zvērināti advokāti, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji, nodokļu konsultanti	Juridisko personu un juridisko veidojumu dibināšana un apkalpošana, grāmatvedības, revīzijas, juridiskie un maksājumu pakalpojumi	Juridiskas personas, juridiski veidojumi, NVO vai skaidras naudas ietilpīgi uzņēmumi tiek izmantoti, lai vāktu, uzglabātu un pārvietotu TF paredzētus līdzekļus, slēptu PLG, faktisko maksātāju vai līdzekļu galamērķi un darījumus pamatotu ar fiktīviem līgumiem vai rēķiniem.	Zema

14.3. Proliferācijas finansēšanas tipoloģijas

14.3.1. Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota PF un ar PF saistītu starptautisko un nacionālo sankciju apiešanai, tostarp pārrobežu finanšu un tirdzniecības darījumu nodrošināšanai. Ņemot vērā PF un sankciju apiešanas risku pārklāšanos, PF tipoloģijas vērtējamas kopsakarā ar sankciju pārkāpšanas un apiešanas tipoloģijām, vienlaikus atsevišķi vērtējot darījumu iespējamo saistību ar proliferācijā iesaistītām personām, valstīm, precēm vai tehnoloģijām.

14.3.2. NRA 2026 pārskata periodā starptautiskajā un kompetento iestāžu praksē saglabājas tendence PF un sankciju apiešanas shēmās izmantot trešo valstu jurisdikcijas, starpniekus, sarežģītas juridisko personu struktūras un šķietami leģitīmus darījumus. Vienlaikus Latvijas finanšu sektorā ir nostiprinātas PF un sankciju riska pārvaldības kontroles, kas mazina šā riska īstenošanās iespējamību.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.3.	PPS, Kredītiestādes, MI/ENI, IBS	Maksājumu pakalpojumi, ieguldījumu pakalpojumi un darījumu veikšana finanšu instrumentos	Juridiskas personas var tikt izmantotas PF, izmantojot sarežģītas īpašumstruktūras, tostarp čaulas un pieseguzņēmumus, lai slēptu PLG, sankcionētu personu kontroli vai juridisku personu saistību ar PF un nodrošinātu piekļuvi finanšu sistēmai SNP, divējāda lietojuma preču, tehnoloģiju vai ar tām saistītu pakalpojumu iegādes finansēšanai. Šādās shēmās var tikt izmantotas trešo valstu juridiskās personas, meitas sabiedrības, nominālie īpašnieki un savstarpēji saistītu juridisko personu tīkli.	Zema

14.3.4. Pēc piekļuves finanšu sistēmai nodrošināšanas ar sarežģītām juridisko personu īpašumstruktūrām PF mērķiem paredzēto līdzekļu faktiskā pārvietošana parasti notiek, izmantojot vairāku finanšu iestāžu un korespondentbanku attiecību ķēdi, kas papildus apgrūtina līdzekļu patiesās izcelsmes un galamērķa izsekošanu. Šo risku mazina zema čaulas veidojumu klātbūtne Latvijas kredītiestādēs, kā arī nostiprinātās sankciju un PF riska pārvaldības kontroles.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.5.	Kredītiestādes, MI/ENI, Maksājumu pakalpojumu sniedzēji	Maksājumu pakalpojumi, kreditēšanas pakalpojumi	Kredītiestāžu, MI/ENI un citu finanšu starpnieku pakalpojumi var tikt izmantoti PF mērķiem paredzētu līdzekļu pārrobežu pārvedumiem, izmantojot trešās valstis un vairākas finanšu iestādes, lai slēptu līdzekļu patieso izcelsmi, maksātāju, saņēmēju vai maksājuma mērķi. Šādās shēmās var tikt izmantotas korespondentbanku attiecības, trešo valstu finanšu starpnieki un formāli leģitīmas darījumu attiecības, lai nodrošinātu līdzekļu pieejamību PF vai SNP iegādes finansēšanai.	Zema

14.3.6. Kompetentās iestādes NRA 2026 pārskata periodā konstatējušas, ka sankciju apiešanas mehānismi arvien biežāk tiek īstenoti, izmantojot trešo valstu jurisdikcijas, starpniekuzņēmumus un sarežģītas tirdzniecības shēmas. Vienlaikus Novēršanas likuma subjekti ir pilnveidojuši sankciju un PF riska pārvaldības sistēmas, kas veicina aizdomīgu darījumu savlaicīgu identificēšanu un ziņošanu, mazinot ārējā apdraudējuma risku.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.7.	Kredītiestādes, MI/ENI, Cita veida preču tirgotāji un starpnieki	Maksājumu pakalpojumi, bezskaidras naudas pārvedumi, tranzīta un loģistikas pakalpojumi, importa un eksporta darījumi	Latvijas finanšu sistēma un finanšu pakalpojumu sniedzēji var tikt izmantoti norēķiniem par SNP, divējāda lietojuma precēm, tehnoloģijām un ar tām saistītiem pakalpojumiem, izmantojot trešās valstis, starpniekus un sarežģītas piegādes un maksājumu ķēdes, lai slēptu preču patieso gala lietotāju, gala lietojumu, izcelsmi vai galamērķi. Darījuma patiesā būtība var tikt slēpta, nepatiesi norādot preces veidu, paredzēto lietojumu vai darījuma puses, kā arī izmantojot neatbilstošu vai viltotu darījuma dokumentāciju.	Zema

14.3.8. Ar SNP un divējāda lietojuma preču tirdzniecību saistītie norēķini arvien biežāk var tikt novirzīti arī uz kriptoaktīvu jomu, izmantojot fiat un virtuālo aktīvu konvertācijas pakalpojumus kā alternatīvu vai papildinājumu tradicionālajiem tirdzniecības finansēšanas kanāliem, tādējādi apgrūtinot darījumu izsekojamību.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.9.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS	Maksājumu pakalpojumu, Fiat valūtas un kriptoaktīvu konvertācija, pašuzturētu maku un starpķēžu pakalpojumi, Fiat līdzekļu pārvedumi uz/no KAPS	KASP, kriptoaktīvi un citi tehnoloģiski risinājumi var tikt izmantoti PF mērķiem paredzētu līdzekļu pārvietošanai, konvertēšanai vai slēpšanai, tostarp SNP, divējāda lietojuma preču, tehnoloģiju vai ar tām saistītu pakalpojumu iegādes finansēšanai. Virtuālie aktīvi var tikt konvertēti fiat valūtā un, izmantojot trešo valstu vai citus finanšu starpniekus, novirzīti ar PF saistītām juridiskām personām vai izmantoti norēķiniem par SNP un citām ar proliferāciju saistītām precēm un tehnoloģijām.	Zema

14.3.10. Līdzīgi kā kriptoaktīvu jomā, arī ārpus regulētās banku sistēmas darbojošies maksājumu risinājumi un nebanku finanšu starpnieki var tikt izmantoti PF mērķiem paredzētu līdzekļu novirzīšanai, apejot tradicionālajā finanšu sektorā ieviestās klienta izpētes un darījumu uzraudzības prasības.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.11.	Kredītiestādes, MI/ENI, VTS, Citi finanšu starpnieki	Maksājumu pakalpojumi; Valūtas maiņa; Skaidras naudas darījumi	Alternatīvas maksājumu infrastruktūras un nebanku finanšu starpnieki var tikt izmantoti PF mērķiem paredzētu līdzekļu pārvietošanai ārpus tradicionālās finanšu sistēmas, lai slēptu līdzekļu patieso izcelsmi, saņēmēju vai izmantošanas mērķi un nodrošinātu norēķinus par SNP, divējāda lietojuma precēm, tehnoloģijām vai ar tām saistītiem pakalpojumiem. Šim nolūkam var tikt izmantoti alternatīvi naudas pārvedumu mehānismi, neformālas līdzekļu pārvedumu sistēmas, valūtas maiņas pakalpojumu sniedzēji un citi finanšu starpnieki ārpus tradicionālās banku sistēmas.	Zema

14.3.12. Ārpus tradicionālās banku sistēmas novirzītie līdzekļi var tikt izmantoti arī SNP un divējāda lietojuma preču fiziskās pārvietošanas nodrošināšanai, norēķinoties par to tranzītu, uzglabāšanu vai loģistikas pakalpojumiem, tādējādi savienojot finanšu plūsmu ar preču kustību caur Latvijas teritoriju.

	Sektori	Pakalpojumi	Tipoloģija	Riska iestāšanās iespējamība
14.3.13.	Kredītiestādes, MI/ENI, Cita veida preču tirgotāji un starpnieki	Maksājumu pakalpojumi, SNP un divējāda lietojuma preču importa un eksporta darījumi	Transporta un loģistikas infrastruktūra var tikt izmantota SNP, tostarp divējāda lietojuma preču un ar proliferāciju saistītu tehnoloģiju tranzītam caur Latviju uz trešajām valstīm, lai slēptu preču patieso gala lietotāju, galamērķi vai paredzēto lietojumu un veicinātu to nonākšanu ar PF saistītu fizisku un juridisku personu rīcībā, kurām piemērojamas ar proliferāciju saistītas sankcijas.	Zema

14.3.14. Ņemot vērā, ka PF un starptautisko un nacionālo sankciju apiešanas tipoloģijas daudzos gadījumos pārklājas, šajā nodaļā aprakstītie riska scenāriji vērtējami kopsakarā ar nodaļā "Sankciju pārkāpšanas tipoloģijas" ietvertajiem riska scenārijiem. Vienlaikus PF risks vērtējams patstāvīgi, ņemot vērā darījumu iespējamo saistību ar proliferācijā iesaistītām personām vai precēm.

14.4. Sankciju pārkāpšanas tipoloģijas

14.4.1. Apkopotās sankciju pārkāpšanas tipoloģijas identificētas, balstoties uz FID saņemtajiem STR, FID kā kompetentās institūcijas sankciju izpildes jomā iegūto informāciju, VID MP identificētajiem iespējamiem sankciju pārkāpumiem, VID NMPP un VDD uzsāktajiem kriminālprocesiem, kā arī starptautiski novērotajām sankciju pārkāpšanas tendencēm.

14.4.2. Daļa tipoloģiju Latvijā konstatējama retāk vai izriet galvenokārt no starptautiskās prakses, savukārt citas sankciju pārkāpšanas metodes tiek identificētas regulāri. Jāņem vērā, ka konkrētā gadījumā tipoloģija var izpausties atšķirīgi, un var tikt konstatētas tikai atsevišķas tās pazīmes vai elementi.

14.4.3. Ņemot vērā, ka sankciju pārkāpšanas tipoloģijas lielā mērā pārklājas neatkarīgi no konkrētā sankciju režīma, šajā sadaļā ietvertie scenāriji ir izmantojami kopsakarā ar PF tipoloģijām. Šajā sadaļā uzsvērtas galvenokārt pret Krieviju un Baltkrieviju noteikto sankciju pārkāpšanas tipoloģijas. Abas sadaļas ir savstarpēji papildinošas.

14.4.4. Ievērojot, ka sankciju regulējums ir saistošs visām personām, šīs tipoloģijas jāņem vērā ne tikai Sankciju likuma speciālajiem subjektiem, bet arī citām personām, kuru darbība var būt pakļauta sankciju pārkāpšanas riskam. Būtiska daļa sankciju izpildes pienākumu praksē gulstas uz uzņēmējiem, tostarp darījumu partneru, preču galamērķa, gala lietotāja un piegādes ķēžu izvērtēšana. Īpaši šīs tipoloģijas būtu jāņem vērā personām, kurām sankciju regulējums nosaka pienākumu ieviest IKS sankciju risku pārvaldībai, tostarp CHP preču apritē iesaistītajām personām.[796]

Ar sankcijām pakļautu preču apriti saistītās tipoloģijas

	Sektori	Pakalpojums	Tipoloģija	Sankciju veids	Tipoloģijas iestāšanās iespēja
14.4.5.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Trešā valsts tiek izmantota kā faktisks starpposms sankcijām pakļautu preču apritē. Preces faktiski tiek nogādātas deklarētajā trešajā valstī, bet pēc tam tālāk novirzītas uz Krieviju/ Baltkrieviju vai no tās re-eksportētas uz ES. Trešajās valstīs reģistrētas juridiskās personas tiek izmantotas kā starpnieki darījumu un maksājumu organizēšanā, lai slēptu preču faktisko aprites maršrutu, galamērķi vai darījuma patieso ekonomisko būtību.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta

[796] Atbilstoši Regulas 833/2014 12.gb pantam.

14.4.6.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Trešā valsts tiek izmantota tikai kā formāls starpposms dokumentos. Dokumentos norādīta trešā valsts, tajā reģistrēta juridiskā persona vai preču izcelsme, bet preces faktiski netiek nogādātas šajā valstī vai netiek importētas no tās; patiesais galamērķis vai preču izcelsmes valsts ir Krievija vai Baltkrievija. Darījuma ekonomiskā loģika, preču veids, maršruts, iesaistītās personas vai maksājumu struktūra neatbilst faktiskajai preču kustībai vai izcelsmei.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta
14.4.7.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Sankcijām pakļautas preces tiek slēptas vai sajauktas ar sankcijām nepakļautām precēm. Maksājuma pamatojumā vai darījuma dokumentos var būt norādīts vispārīgs preču apraksts, kas neatklāj sankcijām pakļauto preču klātbūtni kravā.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta
14.4.8.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Sankcijām pakļautas preces tiek deklarētas ar neatbilstošiem KN kodiem. Maksājuma pamatojumā vai darījuma dokumentos norādīts KN kods vai preces apraksts, kas neatbilst faktiskajai precei un rada iespaidu, ka darījums nav pakļauts sankciju ierobežojumiem.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta

14.4.9.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Preces tiek aprakstītas vispārīgi, nenorādot būtiskas tehniskās īpašības, lai slēptu preces atbilstību sankciju ierobežojumiem. Maksājuma pamatojumā vai darījuma dokumentos izmantoti vispārīgi apzīmējumi, bez tehniskās specifikācijas, modeļiem vai lietojuma mērķa.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta
14.4.10.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Luksusa preču vērtība tiek mākslīgi samazināta, lai apietu sankciju regulējuma robežvērtības. Maksājuma pamatojumā vai darījuma dokumentos norādīta cena, kas ir tieši zem sankciju aizlieguma sliekšņa vai būtiski neatbilst tirgus vērtībai, tiek izmantotas nepamatotas atlaides, dalīti maksājumi vai ir vairāki saistīti rēķini.	Sektorālo sankciju luksusa preču eksporta aizliegums[797]	Augsta
14.4.11.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Sankciju regulējuma pārejas periodi tiek izmantoti neatbilstoši. Maksājumi tiek veikti pēc pārejas perioda beigām, maksājumi vai darījums tiek pamatos ar iepriekš noslēgtu "jumta līgumu",[798] vai maksājuma pamatojums vai darījuma dokumenti neatbilst deklarētajam izņēmumam.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Augsta

[797] Luksusa precēm eksporta aizliegums tiek piemērots, ja to vērtība pārsniedz 300 EUR par vienību, ja vien konkrētajai precei nav paredzēts atšķirīgs cenas slieksnis (Regulas 833/2014 3.h panta 2.a punkts; Regulas 765/2006 1.ga panta 3. punkts).

[798] Lai līgumu varētu uzskatīt par tādu, kas dod tiesības piemērot sankciju regulējumā paredzētos atbrīvojumus attiecībā uz iepriekš noslēgtu līgumu izpildi, tam ir jāietver būtiskās darījuma sastāvdaļas (piemēram, attiecībā uz preču daudzumu, cenu u. tml.). Ja noslēgts tikai "jumta līgums", kas nosaka tikai vispārīgus sadarbības principus, bet neparedz konkrētas saistības veikt noteiktu darījumu, tas nav uzskatāms par iepriekš noslēgtu līgumu sektorālo sankciju izpratnē, un ar to nevar pamatot atbrīvojuma piemērošanu.

14.4.12.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Pēdējā brīdī pirms preces izvešanas/ ievešanas ES tiek mainīts preču maršruts, izvešanas/ ievešanas punkts vai transporta veids. Maksājumi vai darījuma dokumenti var neatbilst deklarētajam loģistikas maršrutam, piemēram, maksātājs, saņēmējs, piegādes adrese vai transporta dokumenti norāda uz citu faktisko preču kustību.	Preču importa un eksporta aizliegumi	Vidēja

Ar aizliegtu pakalpojumu sniegšanu saistītās tipoloģijas

	Sektori	Pakalpojums	Tipoloģija	Sankciju veids	Tipoloģijas iestāšanās iespēja
14.4.13.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, VTS, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, skaidras naudas operācijas	Fiziskas personas, īpaši trešo valstu pilsoņi ar uzturēšanās atļaujām ES dalībvalstīs, no Latvijas/ES teritorijas sniedz aizliegtus pakalpojumus Krievijā vai Baltkrievijā reģistrētām juridiskām personām, tajā skaitā IT konsultāciju un vadības konsultāciju pakalpojumus.	Aizliegumi sniegt noteiktus pakalpojumus[799]	Augsta
14.4.14.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, PPS pakalpojumi	Personas sadarbojas ar Krievijas vai Baltkrievijas publiskā sektora institūcijām, pārkāpjot aizliegumu sniegt jebkādus pakalpojumus.	Aizliegumi sniegt jebkādus pakalpojumus Krievijas vai Baltkrievijas publiskā sektora institūcijām [800]	Vidēja

[799] Krievijas valdībai un Krievijā reģistrētām personām, vienībām un struktūrām, kā arī Baltkrievijas valdībai, tās valsts iestādēm, uzņēmumiem un aģentūrām ir aizliegts sniegt noteiktus pakalpojumus, kas ietilpst sankciju regulējumā definētajās aizliegto pakalpojumu kategorijās (Regulas 833/2014 5.n pants; Regulas 765/2006 1.jc pants).
[800] Jebkādu pakalpojumu sniegšanai Krievijas valdībai un Baltkrievijas valdībai, tās valsts iestādēm, uzņēmumiem un aģentūrām arī tādu, uz kuriem neattiecas konkrēti noteiktie pakalpojumu aizliegumi, ir nepieciešama kompetentās iestādes atļauja (Regulas 833/2014 5.n panta 4. punkts; Regulas 765/2006 1.jc panta 5.a punkts).

14.4.15.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji un citu ar kuģniecību saistību pakalpojumu sniedzēji	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, kuģu aģentēšanas un citi ar kuģniecību saistīti pakalpojumi	Personas sniedz aizliegtu tehnisko palīdzību, starpniecības pakalpojumus, finanšu palīdzību, tostarp, apdrošināšanu darījumiem, kas saistīti ar sankcijām pakļautu Krievijas energoresursu apriti. Maksājuma vai darījuma dokumentos tiek slēpta produkta Krievijas izcelsme. Papildus, saistībā ar jēlnaftas vai naftas produktu apriti darījuma dokumentos tiek slēpta starpība starp faktisko darījuma cenu un noteikto cenas slieksni, to iekļaujot, piemēram, transportēšanas pakalpojumu izmaksās.	Sektorālās sankcijas attiecībā uz Krievijas energoresursu importa aizliegumiem un ar to saistīto pakalpojumu sniegšanas aizliegumiem, un naftas cenu griestu ierobežojumiem	Vidēja
14.4.16.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji, kuģu aģentēšanas un citu ar kuģniecību saistību pakalpojumu sniedzēji	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, kuģu aģentēšanas un citi ar kuģniecību saistīti pakalpojumi	Personas sadarbojas ar kuģiem, kuri ir iekļauti sankciju sarakstā, tostarp sniedzot tehnisko palīdzību, bunkurēšanas pakalpojumus, personāla komplektēšanu, veicot kuģu apkopi.	Aizliegumu sadarboties ar "ēnu flotes" kuģiem	Vidēja
14.4.17.	Visi	-	Juridiskās personas PLG ar Krievijas vai Baltkrievijas dubultpilsonību slēpj savu Krievijas vai Baltkrievijas pilsonību, LRUR vestajos reģistros pārreģistrējot citu pilsonību, vai klienta	Sektorālo sankciju ierobežojumi, kas attiecās, tostarp, uz juridiskajām personām, kuru īpašnieki ir Krievijas vai Baltkrievijas personas[801]	Vidēja

[801] Piemēram, aizliegums, tostarp Krievijas valstspiederīgajiem, kā arī juridiskām personām, vienībām vai struktūrām, kas tiem tieši vai netieši pieder vai kuras darbojas to vārdā, piešķirt vai turpināt izpildīt publiskos iepirkuma un koncesijas līgumus, kā arī iesaistīt Krievijas valstspiederīgos šādu līgumu izpildē (Regulas 833/2014 5.k pants).

			identifikācijas procesā neatklājot Krievijas/ Baltkrievijas pilsonību.		

Ar mērķētām finanšu sankcijām saistītās tipoloģijas

	Sektori	Pakalpojums	Tipoloģija	Sankciju veids	Tipoloģijas iestāšanās iespēja
14.4.18.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, eksportētāji/ importētāji, tirdzniecības un loģistikas uzņēmumi	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, ar starptautisko tirdzniecību un preču apriti saistīti pakalpojumi	Starpniekuzņēmumu izmantošana Krievijā vai Baltkrievijā, vai trešajās valstīs, lai slēptu, ka patiesais gala lietotājs, ražotājs vai darījuma labuma guvējs ir mērķēto finanšu sankciju subjekts.	Mērķētas finanšu sankcijas	Vidēji augsta
14.4.19.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, AIFP, IPS, IBS, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, PPS pakalpojumi	Sankciju sarakstā iekļautās personas īpašumtiesību formāla samazināšana zem 50 % sliekšņa. Struktūrās ārpus ES formāli nodod daļu vai visas īpašumtiesības tuviem biznesa partneriem vai ģimenes locekļiem, ar mērķi saglabāt iespēju gūt labumu no aktīviem, kas atrodas ES. Darījumu noslēgšanas laiks bieži ir īsi pirms vai īsi pēc sankciju noteikšanas.	Mērķētās finanšu sankcijas	Vidēja
14.4.20.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, AIFP, VTS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, skaidras naudas operācijas	Fiziskas personas uztur kontus sankciju sarakstā iekļautās Krievijas vai Baltkrievijas kredītiestādēs, tādā veidā darot pieejamus līdzekļus sankciju sarakstā iekļautām personām.	Mērķētās finanšu sankcijas	Vidēja
14.4.21.	Kredītiestādes, MI/ENI, PPS, KAPS, AIFP, VTS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu	Personas sadarbojas ar juridiskajām personām, kuras atrodas mērķēto	Mērķētās finanšu sankcijas	Vidēja

		pārvešana, skaidras naudas operācijas, PPS pakalpojumi	finanšu sankciju sarakstā iekļautu Krievijas vai Baltkrievijas amatpersonu kontrolē.		
14.4.22.	Kredītiestādes, MI/ENI, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi	Sankciju subjekti pārsniedz FID vai citas ES dalībvalsts izsniegtajās atļaujās (tostarp, Vispārējā saskaņojumā[802]) pieļauto darbību robežas, piemēram, veicot maksājumus ārpus atļaujā norādītā termiņa vai pārsniedzot summas.	Mērķētās finanšu sankcijas	Zema
14.4.23.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, AIFP, IPS, IBS, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana, skaidras naudas operācijas	Darījumus formāli veic persona, kas pati nav iekļauta sankciju sarakstā, piemēram, ģimenes loceklis, uzticības persona, darījumu partneris vai sankciju subjektam pietuvināta persona. Faktiski darījums tiek veikts sankciju subjekta interesēs vai labā, tostarp, izmantojot maksājumu veidus, kur netiek veikta personas identificēšana.	Mērķētas finanšu sankcijas	Vidēja

Citas sankciju tipoloģijas

	Sektori	Pakalpojums	Tipoloģija	Sankciju veids	Tipoloģijas iestāšanās iespēja
14.4.24.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pakalpojumi	Alternatīvu finanšu norēķinu mehānismu izmantošana, lai samazinātu darījumu caurspīdīgumu, piemēram, trešo valstu banku sistēmu, Krievijas SPFS vai	Dažāda veida sektorālās sankcijas, mērķētas finanšu sankcijas	Vidēja

[802] FID 2026. gada 20. februārī ir izdevis lēmumu – vispārīgo administratīvo aktu Nr. 13-1/16 "Par atļauto maksājumu noteikšanu" (Vispārējais saskaņojums), kas stājas spēkā 2026. gada 20. februārī, ar kura pieņemšanu spēju zaudējis FID 2024. gada 27. decembra lēmums Nr. 13-1/147 "Par atļauto maksājumu noteikšanu". Vispārējais saskaņojums noteic kategorijas maksājumiem, kuru veikšana sankcijām pakļautām fiziskajām un juridiskajām personām, kam ir piemērojama līdzekļu un saimniecisko resursu iesaldēšana un aizliegums darīt pieejamus līdzekļus un saimnieciskos resursus, ir atļauta bez atsevišķas FID atļaujas izņēmuma piemērošanai sankciju izpildē.

			kriptoaktīvu izmantošana norēķinos par sankcijām pakļautām precēm vai darījumos ar sankciju subjektiem.		
14.4.25.	Kredītiestādes, VTS	Skaidras naudas operācijas	Fiziskas personas, šķērsojot robežu, pārved EUR denominētas banknotes no Latvijas uz Krieviju vai Baltkrieviju.	Aizliegts pārdot, piegādāt, nodot vai eksportēt jebkurā ES dalībvalsts oficiālajā valūtā denominētas banknotes	Augsta
14.4.26.	Kredītiestādes, MI/ENI, KAPS, PPS	Bezskaidras naudas pārvedumi, kriptoaktīvu pārvešana	ES uzņēmums izmanto ārpus ES reģistrētu saistītu uzņēmumu, lai veiktu darījumus, kurus ES uzņēmums pats nevarētu veikt sankciju ierobežojumu dēļ. Maksājumi var tikt novirzīti caur saistītu trešās valsts uzņēmumu, slēpjot ES personas faktisko iesaisti vai labuma gūšanu.	Dažāda veida sektorālās sankcijas, mērķētas finanšu sankcijas un "*best efforts*" pienākums[803]	Vidēja

[803] Saskaņā ar Regulas 833/2014 8.a pantu un Regulas 765/2006 8.i pantu fiziskas un juridiskas personas, vienības un struktūras dara visu iespējamo, lai nodrošinātu, ka jebkura juridiska persona, vienība vai struktūra, kas tām pieder vai ko tās kontrolē, nepiedalās darbībās, ar ko pārkāpj minētajās regulās paredzētu ierobežojošo pasākumu.